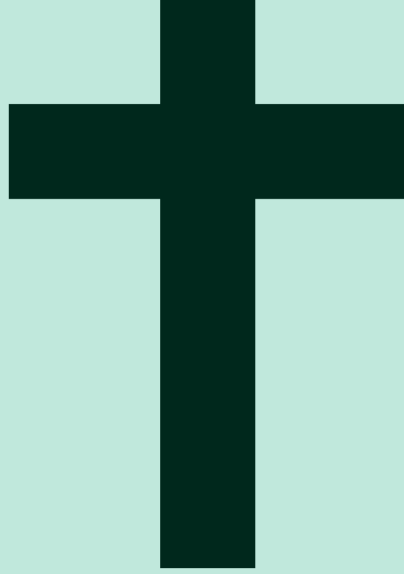

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahÿÿh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil (BR:mbj:Nadëb)
O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

FRT	1
Matew	2
Maah-Ko	67
Rukas	105
Jowāw	171
Atos	217
Roma	276
1 Korīn	306
2 Korīn	331
Garata	348
Epeso	359
Pirip	369
Korosa	376
1 Tesaronika	383
2 Tesaronika	389
1 Tsimoot	393
2 Tsimoot	401
Tiit	407
Piremon	411
Eberew	413
Tsijaag	435
1 Peed	442
2 Peed	450
1 Jowāw	455
2 Jowāw	462
3 Jowāw	463
Judas	464
Apokarip	467

P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh O Novo Testamento na Língua Nadëb

SOCIEDADE BÍBLICA DO BRASIL
2011

As ilustrações nas páginas ... são usadas com a permissão da © 1978

David C. Cook Publishing Co.

As ilustrações por Horace Knowles nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

As ilustrações por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações por Horace Knowles acréscimos e correções feitos por Louise Bass nas páginas ... são usadas com a permissão da © The British & Foreign Bible Society, 1994.

As ilustrações coloridas são usadas com a permissão da © International Bible Society.

O Novo Testamento na língua nadëb
Brasil 2011

Primeira edição 2011 5C

Publicado pela Sociedade Bíblica do
Brasil

© 2011, Sociedade Bíblica do Brasil
**P'op Hagä Do Panyyg Ky
N'aa Hahÿÿh**

Hahÿÿh hã takerii däk papuuj Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Hahÿÿ takerih do pooj jé, hajõng ta baab pooj jé P'op Hagä Do kaner'ood wät paa Isaraéw buuj sa sii. Ti noo gó tan'oo däk paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tan'oo däk sa hã na-ããj hẽ hajõng baad hadoo do ta kyyh, ta ky n'aa rod rerii bong doo.

Potugees kyy me ji maneëën tii “Antigo Testamento”. P'ooj ub sa sii kaner'ood däk doo, tahanäng pé tii. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta tyw n'aa papuuj heh'äät ta wë. Ta tii hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh

paa Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb tym dëëb. Jesus, P'op Hagä Do T'aah badäk hahÿÿ hẽnh tamejõ hyng do né hẽ ta ti ji h'yyb tym dëëb. P'op Hagä Do asëew hõm do tii. Tah'yyb däng do tii. Gereg kyy me ramaneëënh P'op Hagä Do h'yyb däng doo, Kristo. Jesus né ti Kristo. Ta hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kã P'op Hagä

Do wë ji nu dëë kãn. Ta hyb n'aa na-ããj hẽ tahajaa baad ji bawät ji da hadoo do wë. “Papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo” ji maneëënh Jesus ky n'aa. Potugees kyy me ji maneëënh “Novo Testamento”.

Pooj jé paa hahÿÿ raberii däk Gereg kyy me. Dooh wäd ta ti ma kahé bäh kerii wät do paah. P'ooj ub karejã jëng tii. Ti hadoo né hẽ, p'ooj ub tabahup nä bã hajõng paa rerii bong ta hã kerih doo. Tii d' rabadoo had'yyt hẽ tanahëej jëng hyb n'aa.

Gereg kyy me na-ããj hẽ raberih ta tii. Da hẽ ti anäng nä hajõng ta ti hedoo doo. Séd gó raberii paawä, ta ti mahang pawóp its rerih nä ta see pé noo gó ta bod its hajong do wób ranerih doo. Ta ti hedoo do bod kerii däk na-ããj hẽ Nadëb kyy me hahÿÿ ta heen n'aa kadakëë: []. Ta ti hedoo do seeh Matew 17.21. Hahÿÿ mo n'aa me takerii däk tii: [21 –*Jããm hẽ P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh –näng mäh.*]

Ta see pé noo gó ti anäng ta ky n'aa, baad ji maa napäh hyb n'aa tahanäng péh. Ta ti hedoo do ky n'aa takerii däk ta yt hã. Dooh P'op Hagä Do kyyh bód tado bã tii. Kerih do nedëed is do ta heen n'aa. Ta tii bã na-ããj hẽ ji tametëeh nyy bã ji baw'yyt P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih doo. Ta ti hedoo do seeh ji aw'yyt Matew 1.21 hã. Hahÿÿ mo n'aa me ta yt hã takerii däk: **b** 1.21 Jawéh ji ted'ëep, tahanäng pé ti Jesus.

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿÿh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraäm panaa. Hahÿ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah daheeh.

Tamar mä sa ÿÿn makū häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasóm.

Nasóm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ÿÿn Rahab häd näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, ér wahë makū sa wahë n'aa paah.

Dawi t'aah, Saromāw. Saromāw ÿÿn Urija häd näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reboām.

Reboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorāw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotāw.

Jotāw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh. Babirōn buuj, Judah buuj majī, sa häj n'aa hēnh Judah buuj ramahūm noo gó Jekonija rababok.

¹² Babirōn häj n'aa bä rabaj'eenh do jawén paa bä henäk do hahÿ Jesus wahë makū sa häd: Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijaķīm.

Erijaķīm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akīh.

Akīh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matān.

Matān t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd näng do patug ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneēēnh do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makū sa häd ketsén do Abaraäm du doo bä naa, Dawi bä kä tagadäk. 14 sa häd ketsén do Dawi häd bä naa, Judah buuj Babirōn häj n'aa hēnh ramahūm bä kä. 14 kä m' Jesus Kristo* wahë makū sa häd ketsén do Babirōn häj n'aa hēnh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatēē do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wē. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarēn bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarēn bä Marija tanu meby bä ta wób sa hã.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ēē wät hyb n'aa. Dooh m' takarēn bä ta wób tamaher'ood bä.

* **1:17** Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo . "P'op Hagä Do h'yyb däng doo" , tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hē, dooh takarēn bä taher'ood bä ta wób sa hã Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newë däk do jawén paa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ëë gó. Ti m' ta s'ëë gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh — mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ëë né hë Marija. Ajän ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus, ‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ëëp hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahänh —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahönh hë tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëënh da ta häd Imanuéw”, § näng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëëj däk bä, ääs mejüü doo da né hë taky daheeh. Marija tagat'ëë däg kän. ²⁵ Tagat'ëë däk né hë, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do Jesus henäng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berënh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahë n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëëk doo, sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do kaj'aa Jerusarënh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hënh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hë henäng doo? — näk mäh. —Ää hapäh sagõõh tabenyy

däk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hënh tahana. Ää wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do ää weh'ëëh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raheer'oot doo. Sahönh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëënh hyb n'aa ta wë sahönh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo, õm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëeh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä,

‡ 1:21 Jawéh ji ted'ëëp, tahanäng pé ti Jesus. § 1:23 Isajas 7.14 * 2:3 Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † 2:6 Mika 5.2

nayyw hē ȳ karēn ȳ bē maher'ood, karapee ȳ weh'ëeh hyb n'aa bē neuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hā Eróts maher'oot do jawén paa bā, ratsyym kasog kån mäh. P'aa hēnh mä sagōōh rabahapäh ēnh ramahōm me. Sa pooj jé m' sagōōh bahōm. Ti m' sagōōh bayyw kã kån tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagōōh rabahapäh bã kã. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëe p'ëe bã kã rabawyyd kån mä karapee Marija moo gó kã. Ti m' rabehyy b'ëeh tũũ sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëe kån ta hã. Ti m' raban'oo däk ta hã ta matym n'aa tak'ëp hanãm doo, ky n'aa gebah doo. K'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ëeb miir häd näng doo do raban'oo kån ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëe gó kã P'op Hagä Do maher'oot ranabaaaj hōm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaaj hōm kån sa häj n'aa hēnh.

Esit häj n'aa hēnh Joséh rakejēn hōm do panyyg n'aa hahȳh

¹³ Ti m' sagōōh ma kamahet'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bā, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hã ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. — Mamahüüm wäd karapee t'aah ta ȳyn daheeh Esit häj n'aa hēnh, t'ĩ hēnh bē kejēn hōm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bã bē ayyw dó, òm ȳ maher'oot bã kã da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hã.

¹⁴ Ti m' nayyw hē Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado däk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kån Esit hēnh hah'ũüm doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bã rabajeej kån Eróts bedep nã bã. Tii

d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahȳ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “Ȳ naëej wät tah ȳy, Esit bã naa tabanyyh hyb n'aa”,[‡] näng kerih do hã.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãän. Ti m' tamejũũ mä radej'ëep hyb n'aa Berēnh panang bã, panang nedaa bã na-ãäj hē, sahōnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ãäj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp dæg mä ta baab sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagōōh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. ¹⁷ Tii d' né kã m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kã. Hahȳ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** häd näng doo bã naa maa enä tak'ëp ha'oot doo. Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ãã 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bã ta wób rah'yyb enäw bã sa hã”,^{††} näng kerih doo.

Joséh rababaaaj nã do panyyg n'aa hahȳh

¹⁹ Ti m' Eróts dajep do jawén paa bã, ta s'ëe gó m' ääs kas'ee wät Joséh hã. ²⁰ Hahȳ da ääs kyyh ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. — Mamabaj hōm karapee t'aah ta ȳyn daheeh Isaraéw häj n'aa hēnh kã. Dejep karapee majĩ —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëeg gëet mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ȳyn daheeh ratsyym kasog kån Isaraéw häj n'aa hēnh hah'ũüm doo. ²² Ti m'

[‡] 2:15 Osejas 11.1 § 2:16 Tii d' sagōōh ky n'aa ma kamahet'ëek do raher'oot paa ta hã. ** 2:18 Berēnh nedaa bã ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii bã na-ãäj hē sa taah rap'ãã oot, Jeremiij ky däng doo da né hē. †† 2:18 Jeremiij 31.15 †† 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hē.

Joséh ky n'aa napäh bä Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa^{††} bä ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'ïï hēnh tahōm bä kä. Ti m' ta s'ëe see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'ïï hēnh tanahōm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hēnh mä tabahōm kån. ²³ Ta tii bä, panang Nasaréh häd näng do bä rabajeej kån. Tii b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëēnh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahōm kån Judah häj n'aa bä tabanawäng hēnh. T'ïï hēnh mä tamaher'oot maa new'ëe do sa hä P'op Hagä Do kyyh.

² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Eadaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hōm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³ Jowāw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaheer'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa.

⁵ Ti m' hajök Jerusarēnh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradän nabyy me habong do na-ääj né hē m' rabahōm Jowāw wë. ⁶ Nesaa do raka-woom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradän häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajök Pariséw ramaneëēnh doo, hajök Saduséw ramaneëēnh do na-ääj hē ta wë, tanu gemuun doo bä rabana Jowāw bahapäh bä, taky hadoo mä sa hä:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejēn nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahānh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahānh? ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanām do bë moo bok do hä. ⁹ Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraām panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karēn bä taha-jaa hahÿ pä tawareem bä, Abaraām panaa rado padäg bä —näng mäh. ¹⁰ —Eadaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadaheē däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naeng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëe n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tēeg hōh hadoo doo me bë d' tame-tyy baad tabanāw däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsyt hē tabetyn hōm da P'op Hagä Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëe me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tēeg hōh me, nadëek doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg

* 3:3 Isajas 40.3

n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bä naa Jesus bawëenh tamii Joradân häd näng doo hënh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geām paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ääts hë ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hë. Taw'ääts hë èr bad'oo sahõnh hë èr hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kân Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hë tabanyyh tame naa. Tabanä sii hë m' wë kabasëets hõm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahying mä ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kân P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4*Jesus Dijab* metyy do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm kân Jesus tabanawäng hënh, raban-abok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ä noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³ Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejõ hahÿ pä rakawereem padëek pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh

hyb n'aa ji bedëb heh'ääts”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahũũm kân Jerusarënh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũũ. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ääs, baad òm rabahag'ääs hyb n'aa. Òm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”§ —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hä sahõnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo, sahõnh hë hanäm doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hë. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahõnh hë ta ti ÿ anoo da a hä, wë ÿÿ, tũũ a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahõm mahänh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”, ** näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahõm kân Jesus mahänh. Ti m' ääs rabana, rahag'ääs mä Jesus, ranoo mä ta hä ta waa kä.

Jesus du doo tama metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts geët do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hõm kân mä Garirej häj n'aa hënh. ¹³ Ti m' panang

* 4: Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

Nasaréh bá tabaym dó jawén paa bá m', takahỹyd gá panang Kapar-Naũm häd näng doo hēnh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Kapar-Naũm badäk, Seburũn, Napatawi sa häj n'aa bá.†† 14 Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahỹy d' paa m' Isajas kyyh:

15 “Seburũn, Napatawi häj n'aa babuuj,
karaj'aa nabyy me, tamii Joradãn tamyyj däk hã badäk do buuj.
Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bá.

16 Ta tii bá, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo,
rahapëë däg kãn ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡
Dajëb bawät bá habok do sa hã ganä wät ta bag”,§§ näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahõnh hē sa hã. Hahỹy d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ãas doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahỹyh

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me Jesus bawät bá m', tabahapäh mä pawóp hē ajyy. Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hỹjy ãn-Deréh daheeh. Tah'ỹyb mä res'aak karahi me. Tah'ỹyb sag né hē m' tii.

19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
—B'ëep bë ana, si ÿy bë abooh. Tah'ỹyb sag nado boo da bë hỹy kã. Ajyy, ÿy sag hadoo da bë hỹy kã P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

†† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburũn Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hē ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hã takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'ãat do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bá habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papỹj bag ganyyh do hadoo.

20 Ti m' nyyw hē m' raberéd hõm karahi. Ah'ũm kãn mä ta sii.

21 Ti bahãnh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowãw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renãm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. 22 Ti m' nyyw hē m' ragatsëg n'yyh pong hēnh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kãn mäh.

23 Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bá, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãas do ky n'aa hanãm doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hõm sahõnh hē sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ãaj hē h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. 24 Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bá na-ãaj hē raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hã. Ti hyb n'aa ramena kãn ta wë nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hē sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. 25 Hajök mä Jesus jawén hah'ũm. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'ũm doo. Garirej häj n'aa bá naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bá naa m' ta wób, Judah häj n'aa bá naa m' ta wób, hëej Joradãn häd näng do tamyyj däk hēnh naa m' ta wób kã.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahỹyh

1 Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bá m', tabasëek waëe hã m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wë, 2 ti m' tadu doo tama metëek do sa hã. Hahỹy d' mä ta kyyh:

- 3 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä hë daab na'yyp doo, sa h'yyp gó jããm hë P'op Hagä Do hä daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.
- 4 —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyp en'yym do hyb n'aa da sa hä.
- 5 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hë sa h'yyp mahũũm doo, sa hejój hä h'yyp kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.
- 6 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hä tak'ëp h'yyp pad'ëek doo. Rah'yyp pahadëek do kan'oo däk da sa hä.
- 7 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehĩĩn doo. P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn da sa hä kã.
- 8 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyp hë h'yyp enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.
- 9 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyp nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.
- 10 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

11 —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. 12 Baad had'op do P'op Hagä Do

anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hä radoo bã né paawä! Tii d' né paa sa wahë makũ rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarahejãã né paa sa hä —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ —näng mäh.

14 —Badäk hahÿÿ hä habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo.

15 Dooh ta bag ji gataa so bã ji waa hood yt hä ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hä haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. 16 Ti hadoo ënh bë hä. Bë metäh, rahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hä raj'aa etsë hyb n'aa kã bë hä rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hä Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë, takaja däk hyb n'aa, hä ÿ kametëeh hyb n'aa na-ããj hë. 18 Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿÿ hëej bawät nä bã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk

* 5:5 Taw'ããts hë ji ner'oot Apokarip 21.1. † 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang. P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'ũũm badäk hahÿÿ bã. ‡ 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hä h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hä. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hē ta hã kerih do kametëeh bä kä. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹ —Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëëg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hē ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëëg bä na-ãäj hē, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karēn ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

²⁰ —Baad bë ŷ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karēn do ji hã. Ti hadoo ēnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bä sa bahãnh, dooh tabad'op hē bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee bë hado bä —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hã ji hyb n'aa newëë do hã ky n'aa hahÿÿh

²¹ —Bë maa napäh né hē p'ooj ub ër wahë makũũ hã kamejũũ doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hã ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëëp doo”, § näng kerih doo. ²² ŷÿ kä, ŷ her'oot hahÿÿ bë hã: Jé ta da hadoo do wë kawajããn do sii hē ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejãã péh, taw'ãäts hē ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its õm!”, hanäng pé ta da hadoo do hã, p'eets hē tabanesaa hēnh, tëëg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³ —Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hã mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hã a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hã mamoo wät do

hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ãäts hē meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë õm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hēnh bë h'yyb enyyw padëëk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵ —Taw'ãäts hē nayyw hē mah'yyb enäw a wë kawajããn doo, hyb n'aa jawyk do wë õm tamahũũm bä õm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõõ bä, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hã ky n'aa etyy do hã, õm taky n'aa tapa mahãnh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do õm tabahaëēnh da warahén hã, õm tadawäts gëet hyb n'aa kä. ²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahõnh hē manepaag bä. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji bawät ŷÿj sa wë ky n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bë maa napäh hahÿ kamejũũ doo: “Aã manä ta seeh ŷÿm sii”, ** näng kerih do paah. ²⁸ ŷÿ kä, ŷ her'oot hahÿÿ d' bë hã: ŷÿnh wë ty gadäk doo, ta sii hahÿÿ do hyb n'aa newë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hã kä. Nesaa do tamoo wäd däg kãn, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hē paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hē sét a hã hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hēnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hē paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hē sét a hã hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hēnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh†† —näng mäh.

§ 5:21 Esodo 20.13 ** 5:27 Esodo 20.14 †† 5:30 Dooh Jesus mejõ bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hē ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ããs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh.

3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahānh, ji bawāt ji ŷŷm wē ky n'aa hahŷŷh

³¹ —Hahŷŷ da kamejũũ do paah: “Jé ta ŷŷm heréd hōm doo, taw'āāts hē taban'oo dāk né hē ta heen n'aa kerih do ta hā”,^{‡‡} nāng kerih do hā. ³² ŷŷ kā, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hā: Jé daap hē ta ŷŷm heréd hōm doo, ta ŷŷm wadii do hyb n'aa tanado bā, ŷŷnh ta patug nadoo do sii he'ŷŷh do hado dāk tan'oo bā ta ŷŷm paah. Aj'yy see gat'ēē dāg bā ta ti ŷŷnh, nesaa doo, P'op Hagā Do ganadoo do tamoo wāt. Ta see ŷŷm sii he'ŷŷh do hado dāk tii —nāng mäh.

4. Baad ji awād bā, dooh hyb n'aa tak'ēp ji ky n'aa h'ũũm pé do ky n'aa hahŷŷh

³³ —Bē maa napāh né hē p'ooj ub ēr wahē makũũ hā kamejũũ doo: “Maky kahŷŷd manā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā maky dāng doo. Mamoo wād né hē ta hā maky dāng doo”, nāng kerih doo. ³⁴ ŷŷ kā, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hā: Bē ky dēē manā da. P'op Hagā Do bag'āās do tyng hadoo hŷ pong jé. Ti hyb n'aa bē ky dēē manā hŷ pong jé hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagā Do tsyym tyng hadoo badāk hahŷ hēēj. ^{§§} Ti hyb n'aa, bē ky dēē manā badāk hahŷ hēēj hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n'aa. Bē ky dēē manā Jerusarēnh panang hā, bē ehub né hē bē ky dāng do bē metēēh hyb n'aa. P'op Hagā Doo, sahōnh hē bag'āās do panang ti Jerusarēnh. Ta ma tii. ³⁶ Bē ky dēē manā bē nuu hā. Dooh ji haj'as pé ji hā hē ji ahŷŷd bā. Ji sēēn na-āāj hē dooh ji haja bā ji ahŷŷd bā. ³⁷ Ti hyb n'aa kā, “ŷŷ” bē noo bā, taw'āāts hē “ŷŷ” né hē bē h'yyb gó. “Dooh” bē noo bā, “dooh” né bē h'yyb gó. Jāām ti bē kyyh. Dooh hyb n'aa

tak'ēp bē ky n'aa h'ũũm pé bē metēēh hyb n'aa ta ti bē ehub né hē. Nesaa Do Yb hanaa sahōnh hē ti bahānh tak'ēp ky n'aa h'ũũm doo —nāng mäh.

5. Baad ji awād bā, dooh ji abaaj bā nesaa do ji tah moo wāt do ky n'aa hahŷŷh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh: —Bē maa napāh né hē hahŷ kamejũũ doo: “Ta da hadoo do matym rejāā doo, ta ti mo haj'aa nāng do matym na-āāj ji rejāā. Ta da hadoo do tēg see gatēh hōm doo, ta ti mo haj'aa nāng do tēg see na-āāj hē ji rejāā”,^{***} nāng kerih doo. ³⁹ ŷŷ kā, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hā: Bē mahũũm manā hyb n'aa jewyk do sa wē nesaa do bē hā moo wāt doo, tamoo wāt do sām tagadoo hyb n'aa paawā. Ōm rapa ewyh bā manu mebyng hyb n'aa paawā, mamabaaj manāh. Man'oo a ta pa s'ee hēnh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wē a da hadoo do ōm taky n'aa tapa bā a saroor hyb n'aa, man'oo ta hā a hatsē a hā hadāk do na-āāj hē. ⁴¹ Ōm ramejō bā sa ma mas'ēēd bā raky n'aa jaw'yuk do anoo do pénh, tii bā mamahāj manā ta ti ramejũũ doo. Taw'āāts hē raky dāng do bahānh mas'ēēd.^{†††} ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ēē bā a hā. A h'ēēd see a da hadoo do ets'ēē bā tab'aanh doo, man'oo né hē —nāng mäh.

6. Baad ji awād bā, ji majĩ sii hē ji kamahān do ky n'aa hahŷŷh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh: —Bē maa napāh né hē hahŷ ramejũũ do paah: “Makamahān a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majĩ.”^{†††} ⁴⁴ ŷŷ kā, ŷ her'oot hahŷŷ d' bē hā: Bē kamahān bē majĩ. Bē ky n'aa ets'ēē bē hā rejāā doo, ⁴⁵ bē Yb hŷ pong jé hawāt do taah né bēēh, bē metēēh hyb n'aa ta tii hā. Bē Yb hŷ pong jé hawāt do anoo papŷŷj bag

^{‡‡} **5:31** Dew-Teronom 24.1 ^{§§} **5:35** Hŷ pong jé, P'op Hagā Do bag'āās do tyng hadoo. Badāk hahŷŷh, P'op Hagā Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hā. Sahōnh hē P'op Hagā Do bag'āās. Ti né sahōnh hē danāh, tahanāng pé tii. ^{***} **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21 ^{†††} **5:41** Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hāj n'aa bā mejũũ do rahajaa, rakarēn bā, ramejũũ Isaraéw buuj rasēēt sa ma dawēē péj. Tii d' radoo bā, ramejũũ do bahānh ji asēēt, nāng Jesus kyyh. Dooh ji mahāj bā. ^{†††} **5:43** Rewitikos 19.18

tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ããj hẽ. Baad habok do rababong bã tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ããj hẽ. ⁴⁶ Bẽ gadoo bẽ ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagã Do hanaa, jããm né hẽ bẽ kamahãn bã bẽ hã kamahãn doo? Dajẽer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bẽ ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ããj rakamahãn sa hã kamahãn doo. ⁴⁷ Jããm hẽ bẽ wakããn hedoo do bẽ edëe bã, ta wób bad'oo do bahãnh nado bẽ bad'oo. Jé P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ããj né hẽ redëng sa wakããn, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ baad had'yyt hẽ bẽ babok, bẽ Yb hỹ pong jé hawät do baad had'yyt hẽ tabawät doo da —näng mã Jesus kyyh sa hã.

6

Tamawoob hẽ hedoo do Jesus ma metëek P'op Hagã Do ji weh'ëeh do ky n'aa hã

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagã Do karën do bẽ moo bok bã, taw'ããts hẽ bẽ moo boo bẽ raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bẽ moo boo bã bẽ hã raj'aa etsë hyb n'aa, ti bã dooh bẽ gado wäd bã hanãm do ta sãm bẽ Yb hỹ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bã do ky n'aa hahỹh

² —Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bã, magamehã manã torõm-bet, õm ramanatakëe hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bã, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã, sa hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bẽ y maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsë doo me né hẽ ragado däk ta sãm. Dooh ragado wäd bã hanãm do P'op Hagã Do hanaa. Né hup y né hẽ ta ti y her'oot doo. ³ Kas'uut do matym n'aa mabanoo bã, maher'ood manã ta wób sa hã, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bã kä, a Yb hỹ pong

jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bã manoo doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —näng mãh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëe bã ky n'aa hahỹh

⁵ —Bẽ ky n'aa ets'ëe bã, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bẽ adoo manã da. Panang tyw n'aa kajatsëk bã, hajök do rababok bã, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã na-ããj ti ragen'aakraky n'aa etsëe rabë bã, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bẽ y maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsë doo me ragado däk ta sãm. Dooh ragado wät pé hanãm do P'op Hagã Do hanaa. Né hup y né hẽ ta ti y her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëe bã, ajëe suun a tób gawakõ gó, manoo gatsëe däg ta gawakõ, ti bã maky n'aa ets'ëe a Yb, hỹ pong jé hawät do ji nahapäh do hã. Tii bã kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëe do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo. ⁷ Bẽ ky n'aa ets'ëe bã, bẽ ky n'aa jebaaj manã bẽ etsëe doo, P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëe doo, hajõng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bẽ ky n'aa ets'ëe pooj jé bẽ Yb hapäh bẽ wë badoh doo. Ti hyb n'aa bẽ ky n'aa ets'ëe manã nanãng raky n'aa etsëe doo da.

⁹ —Taw'ããts hẽ hahỹh da d' bẽ kyyh bẽ ky n'aa ets'ëe bã:

“Ee, hỹ pong jé hawät doo,
ãã karën sahõnh hẽ õm rahyb n'aa
jew'yyk.

¹⁰ ãã etsëe a hã,
sahõnh hẽ mabag'ããs do nayyw hẽ
takajaa hyb n'aa ãã wë.

ãã karën sahõnh hẽ badäk hahỹh
hã habong do ramoo bok
makarën doo,
hỹ pong jé ramoo bok doo da
makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hẽ ãã waa.

¹² Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah,

ãã mabaan hõm doo da ãã wë moo
bong do nesaa doo.

13 Man'oo manä nesaa do ãã tah'yyb
tatuk.

Ãã mamo n'aa jesu Nesaa Do Yb
mahãnh.*

[Õm né ti sahõnh hë bagãã had'yyt
doo.

Õm né ti hejooj had'yyt doo.

Õm né ti ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ti né
hë. Taw'ãäts hë]”, nãk da bëeh.

14 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do
bë wë ramoo boo bä, tii bä bë Yb hÿ
pong jé hawät do hyb n'aa mabaan
da na-ãäj hë bë hä. 15 Bë hyb n'aa
manabaan bä nesaa do bë wë ramoo
bok doo, tii bä dooh na-ãäj hë bë Yb
hyb n'aa mabaan bä bë hä nesaa do
bë moo bok doo.

*3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo
me P'op Hagä Do ji weh'ëeh bä ky n'aa
hahÿÿh*

16 Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb n'aa
bë kas'aah bä, bë metä manä bë h'yy
gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok
doo, ky ken'yym do gó habok do
rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ÿÿt sa
mamets rakas'aah ta wób rabahapäh
hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti
hed'oo doo, sa hä raj'aa etsë doo me,
ragado däk ta sãm sahõnh hë. Doo
ragado wät pé hanäm do P'op Hagä
Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ
her'oot doo. 17 Ti hyb n'aa, kas'aah
doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh
bä, taw'ãäts hë mahetsyid a mamets,
mahawug ta syyj buu benyym do a
nuu gó ji bahed'oo doo da 18 kas'aah
doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do
ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jããm hë a
Yb, hÿ pong jé hawät doo, ji nahapäh
do hapäh hyb n'aa. Tii bä kä, a Yb
hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó
makas'aah do hapäh doo, anoo da
a hä ta sãm baad hadoo doo —näng
mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë ata manä bë ma takah'üüm
hyb n'aa badäk hahÿÿ bä, kamera he-
doo do ji ma rejãã doo bä, ji ma hetõt
bä, hets'ëek do bë tób ranoo eë hõm
doo bä bë ma rabets'ëek hyb n'aa.
20 Taw'ãäts hë bë moo boo had'yyt hë
ti P'op Hagä Do bë hä takarën doo. Tii
bä da bë gadoo da hÿ pong jé ta sãm
P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong jé dooh
kamera hedoo do rejãã ta sãm P'op
Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii
bä dooh tahetöd bä ta sãm, ta tii bä
dooch retsëeg bä P'op Hagä Do hanaa
ji gadoo doo. 21 Ta tii d' ÿ wén her'oot,
tak'ëp bë kamahän do banäng bä, tii
bä bë h'yyb bawät —näng mäh.

22 —Ji bag hadoo ji matym. Baad
tado bä ji matym,† ta bag hado däk
sahõnh hë ji hä. 23 Baad tanado bä ji
matym,‡ badagyp hadoo sahõnh hë ji
hä. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bë hä
hanäng do paawä, badagyp do tado
bä, tak'ëp tabadagyp tii bä bë hä.

24 —Dooch hajaa pé pawóp hë ta
kariw n'aa sii moo wät pé séd noo
gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa
see dooh takamahän bä, ta see ti
takamahän. Ta see wë da baad tamoo
wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti
hadoo bë hä. Dooch bë haja bä bë h'yy
keséj bä. Dooch bë haja bä P'op Hagä
Do hä bë h'yyb däg bä, dajëer hä na-
ãäj bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

25 —Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot
hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt
manä bë babok do hä, bë waa hä, bë
eëek do hä, bë saroor hä. Tii d' ÿ
wén edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp
doo. Ji saroor bahãnh ji. 26 Bë hegãã
taw'ëed. Dooch reloom bä joom tym.
Dooch rata bä joom ag sa waa tób n'aa
yt hä. Ti hado né paawä, P'op Hagä
Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëed
P'op Hagä Do kamahän do bahãnh
bë takamahän. 27 Tak'ëp bë hyb n'aa
newë had'yyt né paawä, dooch bë haja

* 6:13 Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä: “Ãã mamo n'aa jesu nesaa do mahãnh.” † 6:22 Ji etsëeh, P'op Hagä Do hä ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. ‡ 6:23 Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

bä bē aboo dawēd bä ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hēd n'aa bē hyb n'aa tón bē saroor bē padedēek do pan'aa hā? Bē hegāā tabawā n'aa ts'oooh joom banäng bä hawäng doo —näng mäh. —Doooh né paawā ramoo boo bä, dooh né paawā sa saroor rages'yyb bä, ²⁹ Saromāw saroor anyyw né paawā, gabar'ēeng né paawā, ti bahānh tabanām ti tabawā n'aa ts'oooh. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagā Do adoo bä tabawā n'aa hā, nanyyw hē tsawyy jēng do hā, ji gatang do hā, dooh g'eeh ti bahānh baad ub tabahag'āās bēeh? Tanoo né da bē hā bē saroor. H'ēed hyb n'aa P'op Hagā Do hā baad bē h'yy kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kā, bē hyb n'aa tón manāh. “H'ēed g'ee d' āā awa? H'ēed g'ee d' āā eēek? H'ēed g'ee d' āā dadäk?”, bē an'oo manāh. ³² P'op Hagā Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hā h'yyb padēek doo. Bē ti dooh tii d' bē adoo bä. Bē Yb h̄y pong jé hawät do hapäh bē wē bedoh doo. ³³ Taw'āāts hē pooj jé baad bē h'yyb padäg bē Yb bag'āās do hā, baad hedoo do ji hā takarēn do hā na-āāj hē. Tii bä kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kā, naga hē bē hyb n'aa tón manā bē pooj jé hawät do hā. Jat'iip hadoo na-āāj hē ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē jati pé bē hyb n'aa newē nyy d' bē bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hā bē ky n'aa ety manā had'yyt hē ta wób, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa bēeh. ² Tii d' ŷ wén edoo, ta wób bē ky n'aa etyy doo da, bē da P'op Hagā Do ky n'aa etyy. Ta wób bē ky n'aa etyy do pénh,

* **7:6** Hah̄ȳ d' Jesus hanäng pé apäh: Bē ky kahūüm manā P'op Hagā Do ky n'aa hanām do bē maher'ood bä kanar'ēen do maa nanewēe do sa hā. Sa hā ji ky kahūüm bä, ji rarahejāā da tii bä. Awaar ji tegēs do hadoo tii. Sa hā ji ky kahūüm bä panyyg hanām do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarēeh do tsab'eep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakēē ji ky n'aa etsēē do hā tahanäng pé m' tii bē esóts bä bē aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hē P'op Hagā Do hā ji etsēē doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naēēnh doo.

ti pénh da P'op Hagā Do ky n'aa etyy da bēeh.

³ —Hēd n'aa mamatakēē b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

⁴ Hēd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ŷ ado hōm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakā bä a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nā pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakēē doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hōm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bē an'oo manā awaar hā tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēew däk doo. Bē da regēs. Bē an'oo manā too yb hā majoor gabarēeh do perora häd näng do s'ēeb. Ratsab'eep da bē majoor* —näng mā Jesus.

Ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hah̄ȳh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ets'ēē, tii bä P'op Hagā Do anoo bē hā. Bē esóts, tii bä bē aw'yyt da.† Bē naēēj tób noo bä naa, tii bä da ta danāh noo gas'ēēs.‡ ⁸ Jé hetsēē doo, gadoo da P'op Hagā Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagā Do hanaa. Jé tób noo bä naa naēēnh péh, tób noo kas'ēēs da ta hā P'op Hagā Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pāw bē t'aah ets'ēē bä ta waa, pä bē anoo g'eeh ta hā? ¹⁰ Tah'ŷȳb bē hā tets'ēē bä ta tā, aw'yy g'eeh bē anoo ta hā? Doooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawā bēeh, baad hadoo do bē heno bē taah hā. Ti bahānh bē Yb h̄y pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hā hetsēē do hā.

¹² —Ti hyb n'aa kā, sahōnh hē bē bad'oo do hā, bē moo boo ta wób sa hā baad hadoo doo, bē karēn do bē hā ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do hā, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do hā kerih doo —näng mā Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hÿ pong jé ji bahôm do ky n'aa hahÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hënh, ji karejãã doo hënh hahôm doo. Hajök maeh doo me hah'üüm. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë majëë suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagä Do wë, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamahüüm doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahôm doo. Dooch tahajõõ bä ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hã ji h'yy ganäng sa hã ky n'aa hahÿh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajãän do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hã, raheer'oot do hã na-ääj hë bë da h'yy genäh sa hã, joom ag hã ji bahapäh do hadoo joom ÿñ hã. Dooch ji awyyd bä uwa ag sasëng tëeg hedoo do hã. Dooch na-ääj hë ji awyyd bä wiigo ag hetëk do hã. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hënh hënh ta ag hahôm, dooch baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooch teag bä baad nadoo doo. B'aa p'yyim näng doo, dooch tahaja bä baad hadoo do teag bä. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëem, ji tëeg hado däk tii bä. ²⁰ Joom ag hã bë hapäh doo da ta ÿñ, ti hadoo da, ramoo bok do hã, rababok do hã bë da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hã —näng mäh.

²¹ —Dooch sahõnh hë “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ÿ ramaneëenh doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo da. Jããm hë Yp ÿ hÿ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ääs bä tagadoo. ²² Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo

gó, hahÿh da hajök do sa kyyh hã ÿÿ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa äã baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do äã habëë hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng äã pehuunh doo?”, näk da. ²³ Tii bä kä, hahÿh da da këh ÿ sa hã: “Dooch noo gó bë ÿ hapëë bä. Bë anä matym ÿÿ gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da këh ÿ sa hã.

²⁴ —Ti hyb n'aa kä, hahÿ këh ÿ maa newëë doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganäng do hadoo, tababang bä, pä banäng bä, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawä naëng, tamii agyyb né paawä ta tób hã, bah'ood ahëm né paawä ta hã, dooch tatë hyy bä, tababang bä ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶ Këh ÿ maa newëë doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naëng, ag'yy tamii ta tób hã, bah'ood ahëm ta hã. Tii bä tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hë ta ti taheer'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hã. ²⁹ Rawén meuuj bong mä tama metëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rama metëek doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyng n'aa hahÿh

¹ Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajök mä had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hē kā m' ta nahēē badoo wāt. Has'oo däg kān mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hā:

—Maher'ood manä ta wób sa hā —näng mäh. —Ahöm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo wāt do wē. Mametä ta hā òm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahēē badoo wāt do heen n'aa, òm has'oo däk do baad sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hā.

Warahén sa wahé n'aa see Jesus hā h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naüm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kā, Roma buuj warahén n'aa sa wahé n'aa see ana kān ta wē, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hā taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahēē näng. Ti asooh tób hēnh. Dooch tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ääts hē. T'ïï hēnh ÿ bahõm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahé n'aa ky hadoo:

—Wahēh ÿ n'aa, hā ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hā, tóp ÿÿ gó mabajëe suun hyb n'aa. Taw'ääts hē babä naa mamejüü ta nahēē hā, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ääj né hē ÿ ky daheeh wahēh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hē warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bä, “Ahöm”, ÿ noo bä, ahöm né hē. Ta see ÿ mejõ bä “Ana”, ÿ noo bä, ana né hē. Karom ÿÿ ÿ mejõ bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hē* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bä. Ti m' taky hadoo hajök do ta sii han'aa do hā:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh

sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hā ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hā jé pad'yyt hē naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ratsebé do jām n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hā, gadagyp doo bä. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hā Jesus ky hado kān:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëe do ÿ moo wāt —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hē ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bä Jesus bajëe suun bä, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hā. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hā tamoo däng, ti m' nayyw hē oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kā m', ramena ta wē hajök karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek mä Jesus an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Ää tedëeb wät ää h'yyb nahejoonh do mahānh. Tado hõm ää nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hā kat'aa do Jesus bahapäh bä kā, taky hadoo mä tamaa metëek do sa hā:

* **8:9** Hahÿÿ da warahén hanäng pé taheer'oot do hā: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, òm karom ÿ nahëe ky daheeh da, dawëe naa né paawä mamejõ bä.” † **8:17** Isajas 53.4

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hã:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaa j hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadjëp jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä õm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nayyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé.

²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Äã medëeb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky da-heeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do rama-muun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ii hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën äã mare-jää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëeh. Sa waa rabahew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëe nä bä, man'oo äã bajëe pëe too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hã.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hã hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kån. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ii hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do paa sa ky n'aa na-ääj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëe ta hã tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, taky hadoo nawät do hã:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah yÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿÿ hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëëd, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, y hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do y ado hõm bä, y haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëëg g'ëëd, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëëg gëët, ahõm kån mä ta tób hënh. ⁸ Sahõnh hë hap'ëëh do rameuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëëp ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëëg gëët, ahõm kån mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,* ta wób sa hä pé nesaa do moo heb'ooh do na-ääj

hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw rabahapäh bä ta tii, rabeanh Jesus ma matëg sa hä:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ääj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hä: “Dooch rama ejuu do had'yyt hë tado bä ti y karën doo. Y gahëen sa hä, rat'yyd mehÿin sa da hadoo doo”,† näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooch y ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do y naëënh hyb n'aa. Y ahyng, nesaa do moo heb'ooh do y naëënh hyb n'aa.‡

Jesus hä reanh do ratay do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reanh ta hä:

—Ta see pé noo gó ääh, Pariséw na-ääj hë, noo kanawa doo me ää weh'ëëh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kån§ —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hä kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakān. Ta bahānh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § **9:15** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kån.

—Dooch ji gas'yyb bä pãän papuuj bäh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hõm tii bä. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hë uwa bëe hä. Dooch ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bëe waho bëeh da, ta hood kä karejã kãn —näng mäh. —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëeh egän so bä, ta hood papuuj keh'ũüs nã. Tii bä uwa bëeh, ta hood na-ãj hë dooh takarejã bä** —näng mä Jesus.

*ÿnh has'oo däk do ky n'aa, kara-
pee h'yy ganã däk do ky n'aa daheeh
hahÿh*

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nã bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hãng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ h'yy gakog hõm —näng mäh.
—Ti hadoo né hë b'ëep si ÿÿ, ta hã moo dëe, tii bä da tok ÿ awãd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kãn ta sii. ²⁰ Tamahõm me m' ÿÿnh nahëe näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëe badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hã m' tamoo dãng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëe bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿÿm manäh, tok ÿÿ —näng mäh.
—Õm has'oo däk, P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nyyw hë tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëe suun bä m',

tabahapäh bä m' manarapëw hadoo do ragamehÿÿh doo, séd dó m' rarãb bä rabë bä, ²⁴ taky hadoo mä sa hã:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajõk do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëe suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso däk, ti m' nyyw mä karapee bas'ëeg geët. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti hãj n'aa bä rapanyyg enã hõm kãn mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

*Ty temaa bong do panyyg n'aa
hahÿh*

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehĩn ããh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëe suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enã padëek doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. ãã ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo dãng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nyyw hë m' p'aa hënh mä rabahapëe padëek. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manã ta wób sa hã —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geãm né paawã m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'ar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo. ³³ Karap'ar h'yyb nesaa do Jesus habëe hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh.

** **9:17** Dooch ji mekuuj bä papuuj tama metëek do ji h'yyb paa me, tahanãng pé ti panyyg gó teh'ũüm doo. †† **9:27** Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hë ti sa hã P'op Hagã Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

Hajök do t'ĩ hēnh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Doooh noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—Doooh. Karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa kyy gó ti tabahebē karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahōnh hē sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek P'op Hagä Do bag'ãas do ky n'aa hanäm doo. Sahōnh hē hedoo pé sa nahēē Jesus hahēēn hōm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehīn mä sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Hajōng baad nadoo do rahoop. Doooh rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hã. Hahÿ d' mä ta kyyh:

—Hajōng ti anyy däg paawä joom ag wah'ēē däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^{‡‡} —näng mäh.

³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ãats hē joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bē ky n'aa ets'ēē tamejō nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejũũ do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matëg ta wē. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa, sahōnh hē hedoo pé sa nahēē rahehēēn hōm hyb n'aa na-ãāj hē. ² Hahÿ m' 12 tamejũũ do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneēēnh doo. Ta jawén mä Ān-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hã Judah

buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw,⁴ Simaw Serot,* Judas Ikarijot kä m', Jesus haēēj däk do majĩ hã.

⁵ Ti m' Jesus mejũũ ta wób sa panang hēnh rabahōm hyb n'aa. Hahÿ d' mä tamejũũ sa hã:

—Bē ahōm manä Judah buuj nadoo do wē. Bē ajēē pä manä Samarija buuj sa panang bä. ⁶ Taw'ãats hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do wē bē ahōm, b'éé kanapēē bong do hadoo do sa wē. ⁷ Bē mahōm me hahÿ panyyg bē maher'ood sa hã: “Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ãas doo”, näk da bē kyyh. ⁸ Taw'ãats hē sa nahēē bē hahēēn hōm, dejēp do ragenä bong bē an'oo bä, rog manahuuh do sa nahēē bē ado hōm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do bē hebēē hōm. Bag hēnh ÿ ban'oo däk bē hã ta ti bē bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh bē masaa sa hã. ⁹ Doooh d' bē mahũũm pé ta sām hadoo péh. ¹⁰ Doooh d' bē mahũũm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bē tsyym suun see hadoo péh, bē saroor see hadoo péh. Doooh bē mahũũm pé ÿ wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sām ji banoo do hyb n'aa. Bē masa do bē hã ranoo da bē wē badoh doo.

¹¹ —Panang bä bē kajaa bä, bē esóts jé ky en'yym doo, bē gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bē ayyw panang bē beréd hōm bä kä. ¹² Ta tób bä bē ajēē pä bä, bē ky n'aa edēē ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bē ragado bä, bē ky n'aa edëng do aym da sa wē. Hanäm gó bē raganado bä, bē ado hōm sa hã bē ky n'aa edëng do paah. ¹⁴ Bē raganado bä, bē ramaa nanewē bä bē her'oot doo, bē tsyym suun bē tepyng padäg k'ãats, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä

^{‡‡} 9:37 Hahÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa. *

⁴ 10:4 Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ĩ Roma buuj sa wē. Doooh rakarēn bä Roma buuj mejō bä sa hã. Roma buuj wē kamaj'ĩ do ramaneēēnh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneēēnh “Simaw Serot”.

naa bë tsyym kasok bä.† 15 Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo –näng mäh.

16 –Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ baad bë matakä sa hã, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ãäts hẽ na-ãäj hẽ kaja hẽ denaa hẽ bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bä. Hanäm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo.§

17 Baad bë kanä sa mahãnh. Bë da rahaëënh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh.

18 Hëp ÿ n'aa bë da ramahüüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagã n'aa sa wë na-ãäj hẽ, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hẽ, raky n'aa napäh hyb n'aa këh ÿ n'aa. 19 Bë ramoo maso däg bä, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bë hã bë her'oot do pan'aa. 20 Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hÿ pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hã –näng mä Jesus.

21 Ti m' taky hadoo ënh:

–Hÿÿj näng doo, ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëëp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ÿÿn wë. Rahaëënh da sa yb sa ÿÿn ta wób sa moo gó radej'ëëp hyb n'aa. 22 Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãän da bë wë hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét

do hã ÿÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hẽ da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. 23 Panang s'ee hënh bë rarejã bä, bë kejën hõm panang s'ee hënh. Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë bahajaa do pooj jé panang haw'ãäts hẽ Isaraéw hãj n'aa bä bë moo bok bë ÿ mejüü doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëëh da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo.

24 –DooH ma kametëëk do ta ma matëg bahãnh tado bä. DooH na-ãäj hẽ sa karom sa kariw n'aa bahãnh rado bä. 25 Sa ma matëg hajaa do pénh ma kamet'ëëk do rahaja däg bä kä, taw'ãäts hẽ ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg däg bä kä, taw'ãäts hẽ ratsebé. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: ÿÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëëj bä, ti bahãnh tii bä bë da raky n'aa rejãä karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. 26 Tii d' radoo né paawä bë hã, bë jeÿÿm manä sa hã. Sahõnh hẽ ta wób nahapäh nä doo, sahõnh hẽ sa hã kejën doo, ta jawén rabahapäh da. 27 Ta wób ramaa nanapäh bä bë hã ÿ her'oot doo, sahõnh hẽ maa napäh bä bë her'ood. Kaja hẽ bë ÿ hesëënh doo, tak'ëp bë her'ood da sahõnh hẽ ramaa napäh hyb n'aa. 28 Bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëëp do hã. Jãäm né ji hub rahajaa radaj'ëëp. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. Taw'ãäts hẽ bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejãä ji hub ji h'yyb tym na-ãäj hẽ tabanesaa hënh. 29 Pawóp hẽ taw'ëëd taah, kanahën d'os hẽ rabesëëm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bä. 30-31 Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëëd takamahãn do bahãnh bë P'op Hagä Do kamahãn.

† 10:14 Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ 10:15 DooH Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bä baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo.

§ 10:16 Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëë. Gurii-i kaja hẽ ta h'yyb tamahüüm sa hã. ** 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

Sahõnh hẽ ji sãen sii hẽ P'op Hagä Do betsen. Baad ji tabahag'ããs ỹ hanäng pëh —näng mäh.

³² —Këh ỹ n'aa najejën pé ta wób sa hã, ỹ na-ããj hẽ dooh ỹ ky n'aa jejën bã ta tii, Ee hỹ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ỹ n'aa jejën pëh, ỹ na-ããj hẽ da ỹ ky n'aa jejën tii d' ênh, Ee hỹ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —Ỹ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyw gó badäk hahỹ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ỹ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ỹ wén hyng. Wawëë hẽ ỹ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'ii da ta wób sa wë. ³⁵ Ỹ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. Ỹ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ỹn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayn wë. ³⁶ Tii bã da sa wakãän sa tób yt hã haj'eenh do sa maj'ii däg da.†† ³⁷ Ỹ bë kamahän do bahänh bë yb, bë ỹn bë kamahän bã, dooh bë haja bã hëp ỹ hata bë do bã. Ỹ bë kamahän do bahänh bë taah, bë toog bë kamahän bã, dooh bë haja bã hëp ỹ hata bë do bã. ³⁸ Jé hëp ỹ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeỹm bã, h'yyb nahedoo do nemon ỹy, dooh tahaja bã hëp ỹ hata tado bã. ³⁹ Jé badäk hahỹ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëë bã P'op Hagä Do wë. Hëp ỹ n'aa, hã ỹ taky daheeh do hyb n'aa dajëp pëh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Jé bë gadoo doo, ỹ na-ããj né tagadoo. Ỹ gadoo doo, hã ỹ mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa ta her'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hã tanoo do pënh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb

n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa baad hawät do hã tanoo do pënh ta sãm. ⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahỹ hyb n'aa sakog is do see hã tabeëek hyb n'aa, hata ỹy tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hẽ da baad hadoo do ta sãm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo.

11

Jowãw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kã 12 hedoo do ta ma matëg hã tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mã tii b' naa, panang haw'ããts hẽ Garirej häj n'aa bã, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëet bã Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bã, tamejüü mã ta ma matëg Jesus wë rabahöm.

³ Hahỹ da bë eaaj Jesus hã —näng mäh: “Om né hẽ tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti äã gada?”, denoo da —näng mã Jowãw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowãw mejüü do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahöm nä, bë maher'ood Jowãw hã hahỹ bë maa newëë doo, hahỹ bë bahapäh do na-ããj hẽ: ⁵ Ty temah do paah, rahapëë padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hënh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëë padëek. Dejëp do wób genä bong ỹ an'oo bã. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ããj hẽ kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ỹ moo wät do hyb n'aa, ỹ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ỹ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowãw hã —näng mã Jesus kyyh Jowãw nu gahem'uun do mejüü do sa hã.

⁷ Ti m' Jowãw mejüü do rababaaaj höm bã kã, hajök do hã Jesus her'ood

†† 10:36 P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hã takerii däk sa hã hẽ né hẽ sa wakãän kamaj'ii do ky n'aa. Rawén kamaj'ii, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wë.

kän Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ããs paa tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahēm do g'eeh bë heg'ããs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩ hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ããs t'ĩ hēnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩ hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ããs? Ýỹ. Ti né hē ti bë heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh tii.* ¹⁰ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahỹ da ta ky n'aa: “Ý mejũ da panäk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ý né hē hahỹ ý her'oot doo: Badäk hahỹ bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahānh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jãām hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahānh tanu gadäk hỹ kã. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kã na-ãāj hē, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do tak'ëp takah'ũm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ãāj hē raheer'oot mä P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bë gado bä, bë gadoo né hē hahỹ bë ý maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa‡ ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ý her'oot do tamaa newë bä, taw'ãäts hē tahyb n'aa matakëë.

¹⁶ —Nyy gó da ý baher'oot da, da hē badäk hahỹ hã habong do panyyg

ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hã: ¹⁷ “Raketëë do pud n'aa ãã gamehỹh bë tsebë hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ãāw bä. Tii bä dajëp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bë h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-ãāj dooh bë karēn bä. Dooh h'yy katón gó bë masuuj bä”, nāk karepé ta wób sa hã. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —näng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bä. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahỹnh do teëg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yy. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũm mä tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hã. Dooh Jowāw ragado bä. ¹⁹ Ýỹ kã, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ý eëek, ý awa. Ti hyb n'aa ý ramanëënh, tahawaa, heëek do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, ýyh, Jowāw na-ãāj hē h'yy gan'yyh doo. ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii —näng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bä tapehuuj wät do bahānh Korasīn, Betsaj-Da häd enäh doo bä Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bä ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hã. Hahỹ d' mä ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ý pehuunh do paa bë mahang. Dooh ý bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bä ý pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang ý pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahānh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1 ‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hã P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makũh. Dooh Eriij Jowāw hã takas'ee bä. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makũ bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

Do hä rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooj doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hä tēeg ooj rat'yyd kamehīn do heen n'aa. ²² Bē ŷ maher'oot hahŷh: Sahōnh hē badäk hahŷh hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hä nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bēeh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ēek do bē ed'oo g'eeh bēeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā. Panang Sodoma häd nāng doo bā ŷ pehuuj wäd bā paawä rababong noo gó bē mahang ŷ pehuuj wät doo, da hē ti badäk nā paawä panang Sodoma. ²⁴ Bē ŷ maher'oot hahŷh: Sahōnh hē badäk hahŷh hä habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hä nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —nāng mā Jesus.

²⁵ Ti noo gó kä m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ŷ j'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badäk hahŷh hä hanāng do na-āāj hē mabag'āās. Majejēn hahŷ mamoo wät do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēek do sa mahānh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. ²⁶ Ta tii da magen'aak Ee —nāng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hä ŷh. Dooh baad hapäh pé ŷh, P'op Hagä Do T'aah. Jāām né Ee hapäh ŷh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jāām né ŷh, ta T'aah hapäh. Jāām né hē sa hä ŷ metēeh do hapäh Ee —nāng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kän:

—B'ēep wē ŷ sahōnh hē bēeh, hakaaj padēek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bā da ŷ anoo bē kameh'āāk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hē hēp ŷ mahūūm. Hanām gó ŷ bawät sahōnh hē sa wē. Dooh ŷ h'yy kasabé bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē ky dahé ŷh. Taw'āāts hē bē ma kamet'ēeg hä ŷ bē hapäh doo. Tii bā da bē baw'yyt da bē h'yyb kameh'āāk doo, bē h'yyb nāw. ³⁰ Nahejooj bē hä ŷ ma metēek doo. Tahajaa bē ky dahé bā. Nahejooj bē ŷ mejūū doo —nāng mā Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahŷh

¹ Ti noo gó m', Saab hä m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. As'aah mā ta ma matēg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mā rateh'yyb rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyb do Parisēw wób rabahapäh bā, raky hadoo Jesus hä:

—Mahegāā! Dooh a ma matēg raky dahé bā ēr ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hä. Saab hä ramoo bok —näk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bē ner'ood bā g'eeh nyy da ēr wahē makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā? ⁴ Dawi ajēē suun mā P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä, ti m' ta hataa daheeh rabawa pāw P'op Hagä Do sa hä kahesé do tób n'aa yt hä hatoonh doo, jāām hē né paawä ta ti tób yt hä moo heb'oo do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bā paawä rawa bā ta ti pāw. ⁵ Dooh bē ner'ood bā g'eeh ēr ky n'aa jaw'yyk do hä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa ky n'aa? Saab hä ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa tapa bā sa hä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo doo, rahajaa Saab hä ramoo boo bā. ⁶ Hŷh kā, baad bē ŷ maher'oot hahŷh: P'op Hagä Do

§ 11:23 Da hē ti badäk nā paawä panang Sodoma Jesus wén nāng, rat'yyd kamehīn do hyb n'aa paawä. Tii bā, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bā paawä sa panang.

tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahānh hyb n'aa jawyk do kajaa bë mahang.* 7 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Doooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karēn doo. ÿ gahēen sa hã rat'yyd mehīn sa da hadoo doo”,† nāng kerih doo. Bë hapēē bä paawä nyy d' tahanāng pé ta tii, dooh daap hē bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hã moo nahadoo doo. Doooh daap hē bë ky n'aa ety bä paawä ma matēk ÿÿ. 8 Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hē ti Saab ky n'aa hã mejūū doo —nāng mä Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

9 Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kán. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabajēē suun. 10 Ti yt hã m' tabasoooh aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarēn paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hã:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hã ji haso däg bä nahēē nāng doo? —nāk mäh.

11 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mas'āā b'éé tadēē hyy bä t'ōp gadarong doo gó Saab hã, dooh g'eeh nyyw hē bë ej'ooj nã bä, Saab hã né paawä? 12 Ji mas'āāh ji kamahān do bahānh tak'ēp ji kamahān ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa èr ky n'aa jaw'yyk do anoo né hē baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hã —nāng mäh.

13 Ti m' aj'yy hã kã taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nāng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub däg kán mäh, baad däg mä ta moo kã. Hahup doo, ta moo see hado dāk. 14 Ti m' nyyw hē m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newēē mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ēep hyb n'aa.

15 Jesus h'yyb hap'ēēh mä rakarēn radaj'ēep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee

hēnh tabahōm kán. Hajōk mä ta jawén hah'ūūm. Ti m' sahōnh hē sa mahang habong do nahēē enäh do sa nahēē tasog hōm mäh. 16 Jesus ky ge'ÿÿm mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hã. 17 Tii d' tawén mejūū, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd nāng do her'ood wät do paa kametä dāk hyb n'aa ta hã. Hahÿÿ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

18 “Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asēew dāk doo, ÿ kamahān doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wē.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do hã nyy da ÿ bad'oo baad had'op raba-hadoo hyb n'aa matym ÿÿ gó.

19 Doooh da taky gedag bä. Tak'ēp nado da ta kyyh.

Doooh da tak'ēp ter'ood bä hajōk do sa mahang.

20 Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoonh doo.

Doooh da tahajēew bä h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsē bä kã nesaa do hã tan'oo bä.

21 Ta hã badäk hahÿÿ hã habong do radaab yyp,

rabedēp hyb n'aa nesaa do mahānh.”‡

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanāng do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' ramanaa mä Jesus wē aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habēē hōm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kán p'aa hēnh. P'aa hēnh mä tabahapēē dāk. 23 Hajōk doo, ta ti hap'ēēh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —nāk mäh.

24 Ti m' reaanh do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:

* 12:6 Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahānh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matēg tiriig ag ratehyyb bä Saab hã.

† 12:7 Osejas 6.6 ‡ 12:21 Isajas 42.1-4

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hä hë rah'yy kawereem bä, sa wakään na-ääj hë sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶ —Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hä kä. Ta daaj hë takahabëë bä, ta hä hë paawä ti tah'yy kawareem däk. § Te hub tado bä paawä ta tii, nayyw hë tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyih do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Doo aj'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. **

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hä ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ääj hë ji hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä

P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahÿÿ bë rababok nä bä, ta jawén na-ääj hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ääj hë ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hä ji bahapäh joom ÿÿn. ³⁴ Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëeh! Baad nadoo do bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bë baad hadoo do bë her'ood bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do taher'oot. ³⁶ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hë ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bë nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Pariséw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ääj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ää karën ää bahapäh mapahuunh doo, ää matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hä rahyb n'aa eréd hõm ta see hä rah'yy

§ 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. ** 12:29 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahänh. †† 12:38 Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ÿ ramejũũ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metä bä sa hä. Jääm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä kametëëh. ⁴⁰ Tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, tah'ÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ääts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hë badäk hahÿÿ hä habong doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehÿn nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ÿ ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'yyd kamehÿn bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä, ti hyb n'aa né hë Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿÿnh, da hë badäk hahÿÿ hä habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿ bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaa j hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hä, tób ÿÿ hënh”, näng. Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hä. ⁴⁵ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bä rabajëë péë ta tób paa gó. Tii bä

rabanyy kãn ta hä kä. Ta hä hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hä kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hä kä, bëëh, nesaa do moo heb'ooh doo^{‡‡} —näng mä Jesus kyyh sa hä.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajök do hä Jesus maher'oot nä bä ta ÿÿn kajaa, ta wakãän sii hë m'. Ta w'oo hä m' rababë däk. Rakarën paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakãän ta w'oo hä rabab'ëëh. Rakarën mä õm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hä Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëën, jaa ti wakãn haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëëh hahÿÿh, äñ ÿ hedoo doo, wakãn haa hedoo doo —näng mäh.

⁵⁰ —Sahõnh hë Ee hÿ pong jé hawät do karën do moo heb'ooh doo, ti né hë wakãn haa hadoo, ti né hë äñh ÿ hadoo, ti né hë ëën hadoo —näng mä Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Jesus banyyh tób bä naa, ti m' karaj'aa hënh tabawëënh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ëëh ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëëh ta takëën hä. ³ Ti m' hajõõ m' tama metëëk mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do be-joom joom tym. ⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëëd rabajóh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hë tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nayyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä nayyw hë

^{‡‡} 12:45 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahãnh nesaa doo kä sa hä, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëë wäd bä. ⁸Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' taba-her'oot.

⁹Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

¹⁰Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hã panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hã, ta wób sa hã dooh.

¹²Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahänh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëë kän tii bä. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo.* ¹³Rahëgää né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë bä, dooh m' tagah'ood bä sa hã. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. ¹⁴Sa hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da tagah'ood bä bë hã.

Bë hegää had'yyt hë né paawä, dooh bë h'yy ganyy bä.”

¹⁵“Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”, näng mä P'op Hagä Do Isajas hã,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hã, hajõõ nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsëë hõm do hadoo.

Raty gatsëë däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä,

ramaa napäh né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hã ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bä paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad rababok hyb n'aa kä.”†

¹⁶Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷Né hup ÿ né hë hahÿ bë hã ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajõk P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajõk baad habok do maküüh, rakarën paawä rahëg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

¹⁸Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹P'op Hagä Do bag'ääs do hã rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajäk hadoo do tii. ²⁰Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nyyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejooonh do kametä bä sa hã, sa hã rarahejã bä na-ääj hë P'op Hagä Do panyyg metëëk doo da rababok do hyb n'aa, nyyw hë rah'yy gejë hõm. ²²Joom tym sasëng

* **13:12** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã. † **13:15** Isajas 6.9-10

mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä. † Dajëer hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahôm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo, P'op Hagä Do panyyg hä h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahänh tabeaak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh maji hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta geew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahönh hë raba'ÿÿh bä, ta maji bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahôm kân. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëe kân jawii mahang tabahëe däk. §

²⁷ Ti joom danäh karom rabahôm ta wë, ti raky hadoo ta hä:

—Kariw n'aa, —näk —baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hä:

—Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hóm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hóm ta mahang —näng. ³⁰ —Na mabëe dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ÿ mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hä, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hä ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ÿ mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hä rabenäm —näng joom danäh ta karom sa hä —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ³² Jääm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuu see bahänh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kân ta hä kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Paw makuj n'aa ÿÿnh ado däk doo, hajöng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajöots däk, baad takamekuuj wät bä kä sahönh hë tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahönh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hä panyyg ky n'aa me m'. Sahönh taher'oot do sa hä, panyyg ky n'aa me né hë m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

† 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo. ** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hä h'yy ka'eeh do kah'üüm. †† 13:33 Paw makuj jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ääs do bawäd däg da. †† 13:35 Saaw-Mo 78.2

ÿ maher'oot da sa hã
badäk hahÿy tadu dahäng do noo gó
naa kejën wät do paah.”^{††}

*Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé
jawii joom mahang hawäng do ky n'aa
hahÿy*

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedëe
höm. Ti m' tób gó tabajëe suun mäh.
Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m'
raky hadoo:

–Nyy d' mahanäng pé jawii joom
mahang hawäng do panyyg n'aa hã?
–näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Joom tym baad hadoo do hejoom
doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong
Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bä,
badäk hahÿy hã habong doo. Joom
tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do
bag'ääs do karapee. Jawii, Nesaa
Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh ma-
jii, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii.
Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿy
hã ji bawät do gawatsig höm noo gó
tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii
rasok doo da, tëeg hõö gó kadawäts
toonh do hadoo da, badäk hahÿy hã
ji bawät do gawatsig höm noo gó.
⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong
Jé Hana Do mejüü da ta ääs rasog
höm hyb n'aa tabag'ääs doo bä naa
sahõnh hë nesaa do wë ji tah'yyb
tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo
doo, sahõnh hë nesaa do moo heb'ook
doo na-ääj hë. ⁴² Tëeg hõö gó, tak'ëp
haju doo gó da radawäts toonh tii.
A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej
padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do
hyb n'aa. ⁴³ Tii bä da baad habok
do tak'ëp rakawehëe däk da sa Yb
bag'ääs doo bä. Papÿÿj bag däk doo
da, hanäm do sa hã. Jé karën pé ÿ
her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts
hë tahyb n'aa matakëe –näng mä Je-
sus.

*Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong
jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa
hahÿy*

§§ **13:46** Hahÿy d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'üüm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüüm wäd bä badäk hahÿy bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom
banäng bä kejën këe do ky n'aa hadoo
hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky
n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy
see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti
p'aa hënh taje'h'aa këe. Tii bä, sahõnh
hë tabesëem höm ta wë hanäng doo,
tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa.
Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëe
joom banäng doo, ky n'aa gebah do
bakëe bä –näng mäh.

⁴⁵ –Aj'yy hetsë doo, hesäm doo,
tak'ëp nu gabarëeh do perora häd
näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-
ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs
do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh
doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä
kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wë,
tabahöm, tabesëem höm sahõnh hë ta
ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta sãm
me tametsëe perora tak'ëp hetsooh
doo. §§

*Karahi panyyg n'aa gó Jesus
eh'üüm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs
do ky n'aa*

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do
ky n'aa hadoo na-ääj hë, hÿ pong jé
hawät do bag'ääs do ky n'aa. Karaj'aa
me radatu karahi. Hajõng hedoo pé
sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh
bä kä, rej'ooj nä kãn ta takëen hã.
Ahyy t'oonh mäh. Tii bä arook gó
rabataa rasëew höm doo. Baad naðoo
doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh
tii bä. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿy
hã ji bawät do gawatsig höm noo
gó ääs rabad'oo da. Ääs rabana, tii
bä rasëew höm da badäk hahÿy hã
habong doo. Tsytt hë rabasëm da ne-
saa do moo bok doo, P'op Hagä Do
karën doo da habok do sa mahänh.
⁵⁰ Tii kä tëeg hõö gó, tak'ëp haju doo
gó radewäts bëenh da nesaa do moo
bok doo. A'oot da tii bä. Sa tëg
kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do
rahoop do hyb n'aa –näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hē ta ti ŷ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Äã maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa hä na-ääj hē ma kamet'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bä naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hä tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang, ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^{***} —näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kån ta tii bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hē. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä ta her'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hēnh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hēnh naa ta hejój tamapehuunh doo? —näk mäh. ⁵⁵ —B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahÿÿh? Marija nado ta ŷÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakään? ⁵⁶ Sahõnh hē ta änh, bä ab'ëeh er pa. N'yy hēnh naa tahapäh doo, ta hejój? —näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hē sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hē tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hē m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

^{***} **13:52** Hahÿÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëeg wät doo, papuuj Jesus met'ëeg wät do na-ääj hē baad tamaa napëe bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëeg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ääj hē hanäng doo.

14

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts geët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ŷÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëe bä a hÿÿj ŷÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

⁵ Eróts karën né paawä m' tadaj'ëep Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jäm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajäm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tseebee kån ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hä, maruus karën do né hē. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ŷÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ŷ karën ta hood gó mabanoo hä ŷÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëe wät doo.

¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts geët doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg

maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kän mä ta ÿñ hä kä. ¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëep Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahôm kän marakate gó ta wób rabadoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hä. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehïin mä sa hä. Nahëe enäh do sa mahang habong do taheso hóm mäh.

¹⁵ Tüüh däg kä m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

–Tüüh däg –näk mäh. –Dawëe hÿÿh. Mamejō hajök do panang banäng hënh rabahôm sa waa retsëe hyb n'aa –näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Doo. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa –näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

–Jääm hë ti hanyy is ää wë ji ma poo oow pé päw, pawóp its tah'ÿÿb –näk mäh.

¹⁸ –Na b'ëep. Bë mana wë ÿÿ –näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä päw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

–Öm taw'ääts hë Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa –näng mäh.

Ti m' päw taganebäh bong, tets'ëe hóm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëe hóm hyb n'aa hajök do hä kä. ²⁰ Tii bä kä m', sahōnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hóm mä sahōnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hóm kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hóm mäh. ²¹ Hawëe bong doo, 5 miw mä

ajyy. ÿÿj, karepé na-ääj hë, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nayyw hë ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hënh rabatsëg hóm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëe hóm hajök do sa hä. ²³ Takedëe hóm do jawén paa bä m', tabasëek ta mab hë waëe jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu däk bä m', ta mab hë m' Jesus bayyw gëet. ²⁴ Dawëe péj mä ta ma matëg rababoo däg kän mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. Doo m' tahóm rahëe doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ëe pooj jé Jesus bahóm kän sa wë tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

–Wät ta ti dajëp do saw'ëeng paah! –näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nayyw hë m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Bë eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh –näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm tado bä, ÿ mamejō tamii pong jó a wë ÿ bahóm hyb n'aa –näng mäh.

²⁹ –Ej. B'ëep ana –näng mä Jesus ta hä.

Ti m' Peed gatsëg nyyh, ti m' tamii pong jó tabahóm kän mä Jesus wë.

³⁰ Ti m' tak'ëp bah'ood bahëm do tabahapäh bä m', tabeÿÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bä, tak'ëp mä tageëenh Jesus hä:

–ÿ medëeb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! –näng.

³¹ Ti m' nayyw hë m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

–Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do òm! –näng mäh. –Hëd n'aa mah'yy ganahoot? –näng mä ta kyyh Peed hä.

³² Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti

m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë õm — näk mäh.

³⁴ Rabatsëg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëë jad kån. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa raba-hapäh bä Jesus né ti kajaa doo, rame-jũú jé pad'yyt hë hëej ta ti w'oo hã hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëë enäh do sa mahang habong do Jesus wë. ³⁶ Ti m' rabetsëë ta hã tabanoo nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hã. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do ta hã moo kajäk doo, heso padäg kån mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hã:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makũ metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makũ rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejũú doo? Bë wahë makũ mejũú do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hã taky hado bä, ‘Hã ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooh bë hã ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makũ ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejũú doo.

⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëeh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁹ Dooh këh ÿ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”‡ —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hã. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hã. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hã —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ãäts hë tado Pariséw sa hã? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hõm doo —näng mäh. ¹⁴ —Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bä, gadarong doo hënh rakajäk séd hã —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahänäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë h'yy ganah'ood nä? —näng mäh. ¹⁷ —Ji hã hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hã. T'õp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9 ‡ 15:9 Isajas 29.13

gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hä§ —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿÿnh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahöm hēej panang Tiir häd näng doo, Sidön häd näng do nedaa bä badäk doo hēnh. ²² Ti m' ÿÿnh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kän Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hä tabetsëe bä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —Dawi makü panaa, —näng mäh —ÿ mat'yyd mehÿÿn! Tak'ëp nesaa do tok ÿ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ÿÿnh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Ær jawén tabana. Tageëj had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' ÿÿnh hä Jesus ky hadoo:

—Jääm hē Isaraéw buuj dawëe P'op Hagä Do mahänh habong do sa wë ÿ P'op Hagä Do mejüü —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ÿÿnh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hē nado karepé sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masääh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿÿnh hä.

²⁷ Ti m' ÿÿnh ky gadoo. Jesus kyy gó né hē m' taky hõm:

—Ehub né hē õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hē rabawa sa danäh waa hyyj tüü kajäk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kän ta hä:

—Tak'ëp né hē mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo däk hä ÿ metsëe doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' ti noo gó né hē tabahub däk ÿÿnh toog.

Hajõng sa nahëe Jesus asog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kän. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasooop. Waëe hä m' tabasëek, ti m' tabahyy sooh.

³⁰ Hajõk rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatemah doo, hajõk nahëe enäh do wób. Ti m' sa nahëe Jesus basog hõm.

³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëek, nabong do paa aboo padëek, ty temah do paa ty enä padëek, ner'oot do paa er'ood padëek, ta tii bä hab'ëeh do rabahapäh bä, rahyb n'aa meujj kän mäh. Ti m' raj'aa etsëe kän P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus naëej nä ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehÿÿn hahÿ Ær wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karën bä sah me rabaaj hõm bä. Naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõö bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajõk né hahÿÿh. Nyy bä ää baw'yyt babä sa waa? Dawëe bä. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beanh:

§ 15:20 Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawëe bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makü mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahänh Pariséw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajõo nuu me, sa wahë makü mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

—Nyy hē pāw bē wē? —nāng mäh.

—Ti anāng setsi pāw, pawóp its tah'ÿÿb ned'eéd is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh tüü. ³⁶ Ti m' tabasog däk pāw, tah'ÿÿb na-āāj mäh. Ti m' taky n'aa etsē sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebāh boo kän, tets'ëe hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ëe hōm hyb n'aa hajök do sa hā kă. ³⁷ Tii bā kă m', sahōnh hē m' rabawēe bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' rabawēh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matēg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedē hōm doo. ³⁸ 4 miw mā ajyy ti hawēe bong doo. ÿÿj, karepé na-āāj hē m', dooh m' taketsén bā. ³⁹ Ti m' hajök do hā Jesus kedēe hōm jawén paa bā, tagatsēg sooh mā marakate gó. Ti m' tabahōm kän hēej panang Magadān häd nāng do nedaa bā badäk doo hēnh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wē. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badēe hyng bā, “Jati d' banām”, bē ky hetēg, bahiin do hyb n'aa wē puh. ³ Bāp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, näk bē kyyh, tabahiin do hyb n'aa naēng pooh. Bē h'yy genā né paawā naēng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā wē hā kametēeh doo, dooh bē h'yy genā bā da hē ta heen n'aa bē hā kametēeh do hā.† ⁴ Da hē badäk hahÿÿ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagā Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawā sa h'yyb, ÿ ramejüü ÿ pahuunh hyb n'aa ta metēe n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metā bā sa hā. Jāām né da P'op Hagā Do ky n'aa rod Jonas häd nāng do ta

metēe n'aa hadoo sa hā kametēeh da —nāng mā Jesus.

Ti m' Jesus bahōm kän sa mahānh. Panang s'ee hēnh mā tabahōm.

Pariséw, Saduséw rama metēek do mahānh ji hyb n'aa matakēe do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matēg rabatsēg hōm bā, ramabaan sa waa pāw.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa mahānh —nāng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matēg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Dooh ēr mana pāw. Tii d' tawén edoo —näk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapāh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do bēeh. H'ëed hyb n'aa bē hyb n'aa tón pāw bē mabaan doo? ⁹ Dooh tagah'ood nā bā bē hā? Bē mabaan hōm 5 pāw ÿ etyn bong do 5 miw sa hā? Bē mabaan hōm nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo? ¹⁰ Bē mabaan hōm setsi pāw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo? ¹¹ Hēd n'aa bē h'yy ganenā nā pāw ky n'aa nado bē ÿ maher'oot doo? “Bē hyb n'aa matakā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa”, nāng kēh ÿÿ —nāng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kän nyy d' tahanāng péh. Dooh pāw makuj n'aa mahānh rakan'yyh do pan'aa tado bā. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metēek do mahānh Jesus karēn rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyng n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hēej panang Sesareja Pirip häd nāng do nedaa badäk doo hēnh Jesus kajaa bā, tabeaaj kän mā ta ma matēg sa hā:

* **16:1** Jesus wē Pariséw, Saduséw daheeh rakamaj'ī. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do mejüü do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooh Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuunh wē hā. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa, Jesus wén manetēeh sa hā rakarēn do paawā. † **16:3** Hajōng Jesus pehuuj né paawā, dooh rah'yy genā nā bā P'op Hagā Do T'aah tado bā.

–Jaa m' ȳyh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

–Ta wób noo m' òm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makūūh. Ta wób noo m' òm mä Jeremii makūūh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah –näk mä sa kyyh ta hä.

¹⁵ –Bë hä ênh? Jaa ȳ bë hä ênh? –näng mä Jesus sa hä.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

–Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm –näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

–P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hä metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, h̄y pong jé hawät do né tii, ta ti a hä metä wät doo. ¹⁸ Ti hyb n'aa ȳ ti her'oot hah̄ȳh: Òm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hä ȳ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bä hä ȳ h'yy ka'eeh doo, kahūūm had'yyt da. ¹⁹ Ȳ anoo da a hä h̄y pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa.‡ Badäk hah̄ȳh bä mananoo doo, h̄y pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hah̄ȳh bä manoo doo, h̄y pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii –näng mä Jesus kyyh Peed hä.

²⁰ Ti m' Jesus mejūū ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hah̄ȳh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hah̄ȳh d' mä ta kyyh:

–P'op Hagä Do karën Jerusarënh hënh ȳ bahôm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj hë hajông ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tama-woob hë ta äh tabado däk bä ȳ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa –näng mä ta ma matëg sa hä.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ȳm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

–Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ȳ karën tii d' a hä –näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk ta wë. Ti m' Peed taky geäm wät:

–Jeep! Ahôm mahänh ȳy, Nesaa Do Yb!§ –näng mäh. –Ȳ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dëë bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk –näng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

–Jé karën pé hëp ȳ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëë doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ȳ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ȳ n'aa radajëeb bä na-ääj hë. Taw'ääts hë ȳ taky da-heeh, taw'ääts hë ȳ bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ȳ wén edoo, badäk hah̄ȳh hä ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp ȳ n'aa jeȳm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä. Jé hëp ȳ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ȳ n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hah̄ȳh ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahôm bä? Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahôm

‡ **16:19** Hah̄ȳh da Gereg kyy me pooj jé hah̄ȳ kerih do kyyh: “Ȳ anoo da a hä h̄y pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tég. Badäk hah̄ȳh bä mamaw'yyd däk doo, h̄y pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hah̄ȳh hä masood hõm doo, h̄y pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahõnh hë rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed. § **16:23** Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geäm wät.

hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ããs sa daheeh. Tii bã da ramoo bok do pénh da ŷ banoo sahõnh hẽ sa hã ta sãm. ²⁸ Baad bẽ ŷ maher'oot. Ta wób babä er mahang habong doo, rahapäh nä da ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ du doo noo gó ŷ bag'ããs do hã ŷ bag'ããs doo. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hẽ ta ti ŷ her'oot doo —näng mã Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hŷŷj mã ti Jowāw. Ti m' rabas'ëeg kãn waëe p'op nu däk do hã. Sa mab hẽ m' rabasëek. ² Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Papŷŷj bag hadoo mã Jesus mamets gabar'ëeng däk. Tak'ëp mã ta sa-roor bahawag däk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:
—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ãäts hẽ babä er hã! —näng mäh. —Makarën bã tamawoob hẽ ta tób n'aa ŷ temaa toonh. Sét hẽ a tób, sét hẽ Mosees tób, sét hẽ Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bã nayyw mã wẽ puh gabarëeh do tabadäng sahõnh hẽ sa hã. Wẽ puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahŷŷ d' mã ta kyyh:

—Hahŷ tah ŷŷ, tak'ëp ŷ kamahän doo. Baad ŷ h'yy gadajang ta wẽ. Bẽ maa newë, bẽ ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bã m', tũũ m'

rabehyy b'ëeh tak'ëp rabe'ŷŷm do hyb n'aa. Tũũ m' sa maboore me rabehyy b'ëeh. ⁷ Ti m' Jesus bana sa wẽ, ti m' sa hã tamoo däng bã m' taky hadoo:

—Bẽ as'ëeg bẽh! Bẽ eŷŷm manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ããs bã m', jããm hẽ Jesus rahapäh. Doooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bã m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahŷŷ d' mã ta kyyh:

—Bẽ her'ood manä ta wób hã bẽ hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ganä wät bã kã dejöp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hã:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raheer'ood bã? —näk mã sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hẽ. Eriij matëeh né da sahõnh hẽ tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹² —Ti hadoo né hẽ, bẽ ŷ maher'oot hahŷŷh: Eriij ewäd hyng né hẽ. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bã ta hã, dooh ramepëe bã. Rah'yy kajäk doo da né hẽ rabad'oo paa ta hã. Ta hã rabad'oo doo da, sa moo gó ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ ahoop da na-ãäj hẽ —näng mã Jesus kyyh.

¹³ Tii bã m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kãn: Jowāw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bã kã m' hajök do rabab'ëeh bã, sa see ana ta wẽ. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wẽ. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehĩn tah ŷŷ —näng mäh. —Mera. Tũũ takepëed had'yyt hẽ, tsanamäts däk. Tak'ëp nesaa do taba-hoop. Ta hã ta nahëe adëe bã, hajõõ

* **17:13** Rukas 1.17 hã na-ãäj hẽ takerii däk hahŷ ky n'aa. Eriij makũ bawäd wät doo da Jowāw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hẽ ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Doooh Jowāw hã Eriij makũ kesog bã, jããm hẽ tabawäd wät doo da tabawäd wät.

nuu me tēeg hōō gó takadewēēs. Ta me tabahop na-āāj hē —nāng mäh. ¹⁶ —Ŷ mana wāt a ma matēg sa wē. Doo rahaja bā rado hōm bā ta nahēeh —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bēeh, da hē badäk hahÿÿ bā habok doo! Baad nado bē h'yyb tym —nāng mäh. —Hajōō nuu me Ŷ bawāt nā g'eeh bē mahang bē ky dahé dāk hyb n'aa kā? Ŷ hād h'yyb napan däg bē hā, hā Ŷ bē h'yy kanasadā nā do hyb n'aa —nāng mäh. —Bē mana b'ēep pahēew —nāng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahēew hā hadäk doo, Jesus geām wāt tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banā kån pahēew hā hadäk do paah. Ti noo gó né hē karapee bahas'oo dāk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hēnh mā ta ma matēg rabeanh ta hā:

—H'ēed hyb n'aa āā wén nahajaa āā habēē hōm bā karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Doo baad P'op Hagä Do hā bē h'yy kae nā do hyb n'aa bē wén nahajaa —nāng mäh. —Né hup Ŷ né hē hahÿÿ Ŷ her'oot doo: Motaad hād nāng do tym nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hahÿÿ waēē bē mejūū takahÿÿd hāng hyb n'aa. Bē paawā taky daheeh. Kanahēn d'os hē né paawā baad bē h'yy kae bā, doo paawā bē nahajaa péh —nāng mäh. [²¹ —Jāām hē P'op Hagä Do hā ji ky n'aa etsēē doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —nāng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej hāj n'aa bā m' rakataa bā m', Jesus ky hadoo sa hā:

—Ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, Ŷ da ran'oo dāk da ta wób

sa moo gó. ²³ Ŷ radaj'ēep da. Tama-woob hē ta ā jawén paa bā, Ŷ ganā wāt da p'aa hēnh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Ti m' rah'yy ketón bong mā taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Tii kā m', Kapar-Naūm bā Jesus rakajaa do jawén paa bā m', P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wē, ti m' rabeanh:

—Äkä? Doo bē ma matēg epaag bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa er hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hē —nāng mā Peed kyyh sa hā.

Ti m' badah, tób gó Peed bajēē suun bā kā, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eanh mā ta hā:

—Nyy da a hā, Simaw? —nāng mäh. —Sa wahē n'aa hedoo do hāj n'aa bā, jaa hā ramejūū rabep'aak hāj n'aa wahē n'aa hā kahepak doo? Sa taah hā ramejūū rep'aak, ta wób ta s'ee hēnh naa ramejūū g'eeh hep'aak? —nāng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bā, sa taah, sa karapee, doo rep'aak péh† —nāng mäh. ²⁷ Ti hado né paawā, hahÿÿ d' mabad'oo dajēer gedaag n'aa rakawanaj'āān hyb n'aa: Awēēj karaj'aa majat bā. Tah'ÿÿb matakyyg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegāā, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tēg hawak do s'ēeb. Tii me mepaag sa hā, hā Ŷ naa, a hanaa rakarēn doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

18

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

† **17:26** Panyyg gó Jesus beh'ūūm P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matēg na-āāj hē, doo paawā repaag bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danāh paawā. Ti hyb n'aa doo paawā ji mejō bā tepaag hōm bā P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa.

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëenh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëed däk hyb n'aa. ³ Ti m' taky hadoo:

—Bë h'yyb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'yyb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee bë do bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahõnh hë sa bahãnh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

—Hät ÿÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kãn:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahãs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sãm, badäk hahÿÿ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hë nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét hë a tsyym, tëeg hõõ gó, nadëek doo gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë

tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hë paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét hë a matym, tabanesaa hënh tëeg hõõ gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hë tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wë had'yyt hë rahajaa rakajaa äãs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagä n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyyg manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masãäh see takanapëe wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masãäh waëë hënh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ãä kanapëe wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahãnh tatsebé kanapëe wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masãäh danäh bad'oo doo da, dooh bë Yb hÿ pong jé hawät do karën bä dawëë ta mahãnh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahõm ta wë a mab hë. Tsytt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bë h'yyb hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶ Õm taky nadahé bä, takanarën

* **18:3** Taw'ãäts hë karepé h'yy ka'eeh doo da ji h'yy ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'yy ka'eeh ji hä nyyw hë. Jesus karën karepé h'yyb hadoo ji h'yyb hado däk P'op Hagä Do wë.

bä tamaa newë bä ta hä maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahôm hyb n'aa ta wë, pawóp hë, tamawoob hë ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahôn hë ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.† 17 A sii mamahũm do sa kyyh na-ãaj hë takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä maha-her'ood sahôn hë hä ÿ h'yy ka'eeh do sa hä. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Ër uuh dajëer gedaag n'aa Roma buuj hä ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado däk tii bä bë hä bë hÿÿj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

18 Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ bä bë nanoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hë tii. Badäk hahÿÿ bä bë anoo doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta see bë ÿ maher'oot nä: Badäk hahÿÿ bä, pawóp hë bë wób séd hä bë h'yyb hedo bä bë ky n'aa etsëe do hä, Ee hÿ pong jé hawät do anoo né da bë hä. 20 Bë hä tawén noo, pawóp hë, tamawoob hë hëp ÿ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ÿ bawät do hyb n'aa —näng mä.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehũn do panyyg n'aa hahÿÿh

21 Ti m' Peed bana kãn Jesus wë, ti m' teanh mä:

—Ma matëg, nyy hë nuu me makarën ÿ hyb n'aa mabaan häj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do

tamoo wäd bä hä ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mä.

22 Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mä. —Taw'ãats hë hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hõm had'yyt hë‡ —näng mä.

23 —Ta tii da ÿ wén mejũũ, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa: Ti awät hëej bagã n'aa. Kũüt enäh ta karom ta wë. Tii bä tanaëenh ta wë ta karom sa kũüt rabep'aak hyb n'aa. 24 Tii bä, tadu doo bä sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp kũüt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta kũüt. 25 Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bä, tak'ëp ta bahãnh haeh do hyb n'aa ta kũüt, ta kariw n'aa mejũũ rabesëem hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahôn hë ta wë hanäng do na-ãaj hë, ta kũüt sãm hata.

26 —Tii bä, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëe ta hä. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hë kawaj'ãan manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahôn hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hä”, näng. 27 Ti ta kariw n'aa t'yyd mehĩn kãn. Ti tabawug hõm sahôn hë ta kũüt, ti m' tabanoo baad tabahôm hyb n'aa.

28 —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bä naa. Tamahôm me takataa ta da hadoo do see ta wë kũüt näng doo. 100 moweed its ta kũüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hë mepaag a kũüt!”, näng.

29 —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëe ta hä: “Nayyw hë kawaj'ãan manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bä, sahôn hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hä”, näng.

30 —Tii bä, tak'ëp tabets'ëe né paawä, dooh takarën bä tamaa newë bä ta da hadoo do etsëe doo. Ti

† 18:16 Tii da né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hä kerii däk doo da. ‡ 18:22 Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ãats hë 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hë tahanäng pé m' tii.

tamejũũ ta da hadoo do radawäts gëët hyb n'aa ta kũüt tabep'aak bä kä. ³¹ Ti tak'ëp häj n'aa wahë n'aa karom wób rah'y'y kawaj'ãän bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bä. Tii bä rabahôm kân sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² –Tii bä sa kariw n'aa mejũũ ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm!”, näng. “Sahõnh hë a kũüt ÿ bawug hõm tak'ëp hã ÿ mabetsëë do hyb n'aa. ³³ Taw'ãäts hë mat'yyd mehĩn wäd paawä a da hadoo doo, òm ÿ t'yyd mehĩn wät doo da”, näng. ³⁴ Tii bä kawaj'ãän gó ta kariw n'aa bahaëej däk ta karom ragadahew'ëës doo bä hagã n'aa sa hã, karom rarejãã hyb n'aa sahõnh hë ta kũüt tabepaag hõm bä kä –näng mä Jesus. Panyyg gó tabeh'ũũm.

³⁵ Ti m' taky hado kân:

–Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee hỹ pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hë bë hã, bë h'y'yb gó naa bë hyb n'aa manabaan bä bë hỹj ky n'aa hedoo doo –näng mä Jesus kyyh.

19

Dooch ji ÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taher'oot doo, teréd hõm Garirej häj n'aa. Ti m' Judah häj n'aa hënh tabahõm, tamii Joradãn tamyyj däk hã hadäk do hëej. ² Hajõk mä ta jawén hah'ũũm. Nahëë enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahỹh da m' rake'aanh:

–Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hë né hë aj'y'y eréd hõm bä ta ÿm, dooh hyb n'aa pé né paawä? –näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Dooch bë ner'ood bä g'eeh P'op Hagã Do kyy kerih do hã, nyy da sahõnh hë tadu dahäng noo gó P'op

Hagã Do aj'y'y ÿnh daheeh tapehunh? ⁵ Hahỹh da takerih P'op Hagã Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'y'y kä ta yb, ta ÿn mahãnh kä sa m'aa hënh kä, tagatëë hyb n'aa ta ÿm kä. Takatëë jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿm daheeh”,* näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hë ranado bong. Sét hado däg kân. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagã Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä –näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

⁷ Ti m' raky hadoo:

–Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa Mosees mejũũ ji erii däk ji ÿm ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa? –näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

–Ta tii da Mosees wén n'oo däk bë hã, bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahỹh da: Jé ta ÿm heréd hõm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä, tii bä ÿnh see hã takat'ëë däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ÿm h'y'yb tarejãã tii kä –näng mä Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

–Tii d' tahado bä ji ÿm ji patug ky n'aa hã, taw'ãäts hë dooh ji kat'ëë bä –näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

–Dooch sahõnh hë rahaja bä ragado bä tii. Jããm né hë P'op Hagã Do anoo do gadoo rakanetëë doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëë bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hë tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëë bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hã.† Ta wób rakanetëë hỹ pong jé hawät do bag'ããs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëë do tagado bä, taw'ãäts hë tagadoo –näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahỹh

* **19:5** Genesis 2.24 † **19:12** Ta wób rah'ëed ehõk do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da pooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hã.

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'yÿm mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë yÿ. Bë geãm manäh. Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' ta-moo däng, ta ky n'aa edëë bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahöm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶ Ti m' aj'y y see bana Jesus wë, teanh Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do y moo wät da edëb had'yyt do y gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa y bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'y y kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hã y meanh? —näng mäh. —Jääm hë sét hë baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa jaw'y yk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'y y eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aã manä a yÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób.

¹⁹ Mawehëe a yb, mawehëe a yÿn.‡ Makamahän a da hadoo doo, a hã makamahän doo da”§ —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'y y ky hadoo:

—ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hã —näng mäh. —H'ëed ti hawät y moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaj höm, mesëem höm a wë hanäng

doo. Man'oo ta säm paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²² Ti m' aj'y y maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahöm kån Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Hejooñh né hë wekäp do sa hã hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —näng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñh wekäp do sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëek ënh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahöñh hë äã beréd höm a hataa äã bahadoo hyb n'aa. H'ëed da äã gadoo ta säm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahöñh hë papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëeh, 12 hedoo doo, hëp y hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo. ²⁹ Hëp y n'aa heréd höm pé ta tób, heréd höm do ta wakään, ta äñh, ta yb, ta yÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajöng do

‡ 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Rewitikos 19.18

tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³⁰ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Hajök babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kän da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahÿ hã hÿ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahÿ panyyg hã, ti hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahöm kän ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hë moweed denaari häd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bä ramoo bok do sãm. Baad ub mä ti sa hã. Tii bä ta joom banäng hënh tamejüü ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papÿÿj, p'aa hënh tabahöm kän rabahesäm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ääj hë bë ahöm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hã”, näng. ⁵ Ti rabahöm kän. Ti p'aa hënh tabahöm wasyk, tug bä na-ääj hë, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papÿÿj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Hëd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷ “Dooh ää hats'yyt pé sa sii ää moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ääj hë bë ahöm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papÿÿj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hã: “Manaëej sahönh

hë moo bok doo. Man'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëeg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëeg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ —Ti tanaëenh tagadëeg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hë moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahänh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hë, séd pénh né hë ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hã ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahÿÿ d' sa kyyh: “Hahÿ ajyy tagadëeg ub matsyyd höm doo, jääm hë sét hë oor its ti ramoo bok”, näk. “Ää tak'ëp ää moo boo paawä, tabajuu bä, ää gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³ —Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hã: “Najis ÿÿ”, näng, “dooh öm ÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴ “Magado däg, ahöm kä. Tagadëeg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hã”, näng. ¹⁵ “Dooh g'eeh ÿ haja bä ÿ karën doo da ÿ adoo bä dajër ÿÿ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betseëh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

¹⁶ —Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kän da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahöm bä, sa m'aa hënh Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

¹⁸ —Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëej däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do

* **20:1** Hahÿ panyyg hã Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hÿ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëek na-ääj hë.

sa moo gó na-ãäj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da ÿÿh. ¹⁹ ÿ rahaëëj däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa e'ees hyb n'aa da, ÿ raba-hewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hã ÿ rabepëëm däk hyb n'aa kã ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bã, tamawoob hë äh ÿ tabahadoo bã da, ÿ d' ganã wäd kãn –näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowãw sa ÿÿn etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëë Jesus banoo hyb n'aa tetsëë doo.

²¹ Ti m' Jesus eanh ta hã:

–H'ëed ti makarën? –näng mäh.

Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

–ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah ÿ see basooh man'oo bã, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bã kã† –näng mä Tsijaag Jowãw sa ÿÿn kyyh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ÿÿnh taah hã:

–Dooch bë hapëë bã ti bë etsëë doo –näng mäh. –Bë hajaa da bë ahob bã ÿ ahoop doo? –näng mä Jesus sa hã.

–Äã hajaa! –näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

–Bë ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo –näng mäh. –Hÿÿ kã, ta ti bë etsëë do hã ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ÿÿ hënh, sã ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa –näng mäh.

²⁴ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bã retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. ²⁵ Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

–Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejüü sa hã. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa –näng mäh. ²⁶ –Bë mahang taw'ääts hë dooh tii d' tado

bã. Bë mahang karën pé kaweh'ëëh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa.

²⁷ Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh nu gadäk péh, taw'ääts hë bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hë da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii. ²⁸ Taw'ääts hë ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hã, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa –näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bã naa Jesus ratsyym kasok bã, hajök ta jawén hah'üüm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëëh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hë ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bã Jesus tabës do raky n'aa napäh bã m', tak'ëp mä rageëëj bong:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehüün ääh! –näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh rabab'ëëh hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp rageëëj magyys hë:

–Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehüün ääh! –näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëënh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã:

–H'ëed ti bë karën ÿ moo wät bë hã? –näng mäh.

³³ –Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo –näk mäh. –Äã karën p'aa hënh äã begãã padëëk –näk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehüün mä sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nayyw hë rabahapëë padëëk p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kãn.

† **20:21** Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ãäj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bã sa ÿÿn karën paawä.

21

Baad Jerusarēnh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jerusarēnh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hēnh rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hē ta ma matëg Jesus mejũũ sa pooj jé m' rabahõm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahõm panang hēnh bë pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nayyw hē da bë baw'yyt jumeto ÿÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hä d' rababëeh. Bë asood hõm da, séd hä bë manaa wawëë hē —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooch p'aa hēnh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' ta her'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä ta her'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijõn* buuj:

Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da. Kaja hē da ta h'yyb tamahũũm sahõnh hä. Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarēnh buuj hä tamer'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahõm kån. Jesus mejũũ doo da né hē m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëëk do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëëg so kån jumeto t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajõk ta tii bä. Ti m' hajõk do sa hatsë sa hä padëëk do paa rat'ëëg hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä

ragekyyt mä bag'aad, rat'ëëg hõm mä ta tyw n'aa me.‡ ⁹ Ti m' sahõnh hē pooj jé hah'ũũm doo, duu hēnh han'aa do na-ãäj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Õm äã j'aa etsë, Dawi panaa!
Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do kyy gó hana doo!§
Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë!
—näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarēnh bä Jesus bajëë suun bä kä, tak'ëp mä sahõnh hē panang buuj ratsebee kån, sa wób reaanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajõk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ãäj mäh. Ti m' tabaũũj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ãäj mä taũũj bëeh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëenh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa”*** —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ãäj hē ramanaa ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hē rakawajãän mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajãän na-ãäj hē karepé sa kyyh P'op Hagä

* **21:5** Jerusarēnh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ãäj hē kä ramaneëëj kån Sijõn . † **21:5** Sakarija 9.9 ‡ **21:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä. § **21:9** Saaw-Mo 118.26 ** **21:13** Isajas 56.7

Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëeh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

—Öm äã j'aa etsë, Dawi panaa! — näk mäh, hajõõ nuu me rageëenh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë rahajëm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch mamaa napëë bä karepé a hä raj'aa etsë doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Dooch g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ããj hë öm raj'aa etsë man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahõm. T'ïï hënh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bap paa Jerusarënh hënh tamatëeh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ããs mä teag bä. Dooch m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hë m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nayyw hë tatsawyy häng do ta ma matëg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nayyw hë joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ããj hë bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahãnh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿÿ da bë hajaa tii bä bë mejõ bä hahÿ waëë hä: “Ahõm, ahob tame”, bë d' taky

daheeh tii bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsë doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?‡‡ —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da.

²⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajõk do kawaj'ããn da tii bä ër wë, hajõk do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowãw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch äã hapëë bä —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ããj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Aj'yy pawóp hë taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hë taah näng doo. Ta see pé noo

†† 21:16 Saaw-Mo 8.2 ‡‡ 21:23 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajõk do tama metëek do hyb n'aa na-ããj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

gó wah'ëeh hadoo do hã tamejũ sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. ²⁹ Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Doo. Dooh ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nayyw hë ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahöm. Tamejũ sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

³¹ Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejũ doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-ãäj hë, bë pooj jé da rabajëë p'ëë da P'op Hagä Do bag'ääs doo hënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ³² Ta tii d' ÿ wén edoo ta tii hã, Jowāw kajaa bä, nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hã. Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-ãäj hë, ti ti ky dah'eeh. Bë hapëë né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowāw metëek doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa hã, Judah buuj sa wahë n'aa sa hã na-ãäj hë.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: §§

—Bë maa newë hahÿ panyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëë hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa

tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahöm dawëë. ³⁴ P'eets hë joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejũ ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejũ do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejũ do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejũ, pooj jé tamejũ do hawób bahänh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hã. Rarahejäã né tii d' ënh. ³⁷ Tii bä, tagadëeg ub tamejũ ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëeb! Èr ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahänh, ti ranaboh jad kån —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hã.

⁴⁰ Ti m' teaanh sa hã:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hã takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Doo d' tat'yyd mehĩn bä sa hã. Tii bä, ta kaser n'aa wób hã tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëë däk bä kä ta ag wób ta hã hanoo do sa hã —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hë ër hã tii”,††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do bag'ääs do kado hõm da bë

§§ **21:33** Ta wë kamajĩ do sa hã ti tabaher'oot.

*** **21:42** Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do na-ãäj, dooh rakarën bä Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyk däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23

mahānh. Kan'oo dāk da ta wób sa hā, ta ag hadoo hanoo do sa hā.†††
 44 Sahōnh hē hahỹ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadēē bā, sahōnh hē ji gawatsik –nāng mā Jesus.

45 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Pariséw na-āāj hē ramaa napāh bā panyyg gó Jesus metēēk doo, rah'yy genāh mā Jesus pes'āāp mā panyyg ky n'aa gó sa hā. 46 Ratyw n'aa esoos mā ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hē, e'ỹm mā hajōk do Jesus maa new'ēē do sa hā. Rawén e'ỹm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajōk do sa hā.

22

Hỹ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹh

1 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mā sa hā. Hahỹ d' mā ta kyyh:

2 –Hahỹ panyyg ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa –nāng mäh. –Ti awät hēēj bagā n'aa ta t'aah katēē do waa n'aa, ta tā n'aa tamoo wät doo. 3 Sahōnh hē ta waa n'aa ta tā n'aa tabahajaa bā, tamejüü ta karom wób rabahōm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarēn bā rana bā.

4 –Tii bā ta karom pooj jé tamejüü do hawób bahānh tamejō kån. Hahỹ d' ta kyyh sa hā: “Bē maher'ood y atsyyd bong do sa hā, kaja toonh ta tā n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh y booj yb ajyy, booj yb tak'ēp hesynh do na-āāj hē y naboh jat jām tā n'aa. Sahōnh hē takaja dāk. Bē maher'ood y ats'yyt do sa hā, tah y katēē do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, nāng häj n'aa bagā n'aa.

5 –Tii bā, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bā. Kats'yyt do paa ah'üüm ta s'ee hēnh. Ta joom banāng

hēnh ta see bahōm, tamoo wät doo hēnh ta see bahōm. 6 Kats'yyt do wób rameso padēēk häj n'aa bagā n'aa karom, rarahejāā, ti radejēēb kån. 7 Tii bā, tak'ēp hēēj bagā n'aa kawaj'āān kån ta ti taky n'aa napāh bā. Tii b' tamejüü ta warahén sa wē. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ēēp doo. Ti ragatang sa panang paah.

8 –Ti taky hado kån ta karom wób sa hā: “Kaja däg né paawä tah y katēē do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé y atsyyd wät doo, dooh y gado wäd bā jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyyd bā. 9 Hỹ ká, bē ahōm panang tyw n'aa kajatsék doo hēnh hajōk do rabab'ēēh hēnh. Bē atsyyd nā sahōnh hē bē aw'yyt doo”, nāng hēēj bagā n'aa. 10 Tii bā ta karom rabahōm kån panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bā raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-āāj hē. Tii bā ká, gabad'ēē dāk jām tób n'aa.

11 –Tii bā ká, hēēj bagā n'aa, jām noo gana do bajēē suun, rats'yyt do tabedēng hyb n'aa. Tii bā tabahapāh aj'yy jām katēē do saroor n'aa nadadäk doo. 12 Ti taky hadoo ta hā: “Najis yỹ”, nāng, “dooh paawä ta tii da majēē suun bā manadadäk do hyb n'aa jām saroor n'aa”, nāng. Bag hēnh aj'yy maa new'ēp. Dooh ta kyy péh. 13 Tii bā ta karom hā hēēj bagā n'aa ky hadoo: “Bē moo maw'yyd däg, bē tsyym maw'yyd däg hahỹ aj'yy. Bē dawäts nā gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tēg kamegēēj dāk da tii bā tak'ēp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, nāng hēēj bagā n'aa kyyh.

14 Ti m' Jesus ky hado kån:

–Hajōō né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasēēw hōm doo* –nāng mā Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

††† 21:43 P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hē tahanāng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

* 22:14 Panyyg metēēh doo da né da, hỹ pong jé hawät do bag'āās doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajōk sa wób dooh rakarēn bā ragado bā Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajōk gad'oo.

¹⁵ Ti m' Pariséw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. ¹⁶ Ti m' ramejũ mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh òm. Baad ub mabawät. Dooch daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooch maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —ää mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ääts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. ¹⁹ —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. ²⁰ Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kän sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahôm kän mä ta mahänh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejũ er hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj äã mahang habok do paah. Tagat'ëe däk mä ta ÿÿm. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëe bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëeg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëe däk ta hä. Ti na-ääj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ³⁰ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹ —Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?‡ ³² “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä

† **22:17** Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooch ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hä reaanh doo. ‡ **22:31** Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § **22:32** Esodo 3.6

ÿÿh.” Dooh, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã”, S tanoo bã. Dejêp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedêp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bã ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'êp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bã, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'êp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'êp bë kamahän Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'êp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä.”** ³⁸ Ti né hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do tak'êp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'êp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. ³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”†† —näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahän do hä tabana né hë sahönh hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod ra her'oot do paa na-ääj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hä m' Pariséw rakataa nä bã, Jesus eanh sa hä:

** 22:37 Dew-Teronom 6.5 †† 22:39 Rewitikos 19.18 ‡‡ 22:44 Saaw-Mo 110.1 * 23:5 Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa mabooh hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ääj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagã Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëë bã, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagã Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagã Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa.

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bã, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hä Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh,
si ÿ mabag'ääs hyb n'aa
a majÿ ÿ nes'ëem bã kä.’ ‡‡

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaaj boo bã kä ti bahänh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bã kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ääj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahönh hë bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bã ta wób hä ramejüü doo. ⁴ Tak'êp ramejō né paawä ji hä, P'op Hagã Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü doo ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahönh hë rabahed'oo doo. Gaeh

ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboos hã, ji moo hã ji ahũũ dák doo, ta wób raba-hapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hã ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetohh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetohh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabahesäm bä. Rakarën ji maneëenh “ãã ma matëg”.

⁸ –Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d'ÿ wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób.‡ Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahôm n'aa bë tii d' ramaneëej bä. Ta tii d'ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahôm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh, taw'ãäts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu dák da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadaduu doo, kawehëe dák da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hã, Pariséw hã na-ãäj hë Jesus ky hadoo:

–Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! –näng mäh. –Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ãäs doo, ta bag'ãäs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ãäs do karapee bë doo. Jé karën do hã bë gatsë sa mahãnh. [¹⁴ Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo.

Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da bëeh.]

¹⁵ –Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! –näng mäh. –Dawëe, jé pad'yyt hë bë ahôm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëek do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado dák bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahãnh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahôm bë an'oo bä.§

¹⁶ –Baad nado bë hã, sa h'yyb mahôm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hã ta see ky dëe bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ãäts tëg gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hã hanäng do hã ji ky dëe bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. ¹⁷ H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ãäj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk k'ãäts tëg gabarëeh do ta gó hanäng do bahãnh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew dák hanoo do hyb n'aa k'ãäts tëg gabarëeh doo. ¹⁸ Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hã ta see ky dëe bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo dák do hã ji ky dëe bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng

† 23:5 Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ 23:9 Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hã. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo. § 23:15 Banesaa hënh sa karapee rabahôm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hã rama metëek doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyk do ti rama metëek do sa hã.

doo”, nāk bē kyyh. ¹⁹ H'yy ganehot do né hē bēeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk ta jó kanoo do bahānh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē takasēew dāk ta jó kan'oo dāk doo. ²⁰ P'op Hagä Do hā ji ma ejuu do tyng hā ky däng doo, sahōnh hē ta jó kan'oo dāk do hā na-āāj hē taky däng. ²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hā ky däng doo, ta gó hanäng do hā, P'op Hagä Do hā na-āāj hē taky däng né hē tii. ²² Hÿ pong jé hā ky däng doo, P'op Hagä Do bag'āās do tyng hā taky däng tii. P'op Hagä Do hā, tabag'āās do tyng jó hasooh do hā na-āāj hē taky däng né hē tii.

²³ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —Bē waa ty gamabuuj men-ta, anis, komino hād enäh do uuh sii hē né paawä bē banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bē ky dahé bā tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hā. Dooh bē t'yyd mehīn bā bē da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hē bē h'yy kae bā P'op Hagä Do hā, ÿ hanäng pé tii. Taw'āāts hē né paawä P'op Hagä Do hā bē banoo bē wē hanäng do uuh, taw'āāts hē dooh bē mabaan bā tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejüü doo. ²⁴ Sa h'yyb mahōm n'aa ty temah do hadoo bēeh! Bē asōō né paawä bē eëek doo, ta babo n'aats bē karëeb jëe mahānh, nepäh bē hā bē karëeb jëng kameer** —näng mäh.

²⁵ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk

do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēeh. Baad bē babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bē h'yyb gó, tak'ëp bē karën do jawén bē babok. Ta wób sa ma hā bē h'yyb pad'ëek. ²⁶ H'yy ganehot do bē Pariséw. Taw'āāts hē paawä pooj jé ta gó bē benäm baad ub bē kanek. Tii bā kā, sahōnh hē baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bēeh. J'ooj hē tabanäm. T'öp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bēeh. J'ooj hē, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do bēeh, ji ed'oo. Bē h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyt hē bēeh. Heh'āāt nado bē h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bēeh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bē hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bē hā Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bē tema. Ta hetsó n'aa bē moo bok baad habok do makū sa kamag n'aa paa bakëe bā. ³⁰ Hahÿÿ da bē kyyh, ta tii d' bē wén d'oo: “Āā wahë makū rababong noo gó āā aboo bā paawä, dooh paawä āā masaa bā āā wahë makū sa hā P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, nāk bē kyyh. ³¹ Ta ti bē her'oot do hā bē hā hē bē ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bēeh, bē nooh. Bē daaj hē bē kaher'oot ta ti ky

** **23:24** Pariséw rasōng paa sa waa reëek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bā rakarëeb jëe bā ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bē awëe manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hē ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bā sa hā ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bē karëeb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hā rahyb n'aa matakëe. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hā dooh rahyb n'aa matakä bā. †† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëek sa h'yyb ky n'aa. Taw'āāts hē pooj jé ji benäm t'öp ji h'yyb, tii bā sahōnh hē ji hā, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-āāj hē. Ti né hē tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo. ‡‡ **23:32** Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hā. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëe do hā.

n'aa hä. ³² Ti b' häã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makû du doo do paah!‡‡ –näng mäh.

³³ –Aw'yy hadoo bëeh! Aw'yy taah né hë bëeh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴ Taw'ääts hë bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk do hä. ÿ mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hä. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hë. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hä kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hä radej'ëep do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hä kä, da hë habong do sa hä, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëep do sãm baj nesaa doo –näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kän:

–Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radej'ëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hä tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bä.

³⁸ –Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Dooh da ÿ bë hapëë wäd bä kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bä, hahÿÿ da bë her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”‡‡

‡‡ 23:39 Saaw-Mo 118.26

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anãm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

–Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo –näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kän. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

–Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? –näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, næk da sa kyyh. Hajök da rawedii. ⁶ Kaneb'ooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawareem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëë n'aa. Ajãan pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

⁹ –Ti noo gó bë da rahaëenh bë majiï moo gó bë rarejãã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hë häj n'aa buuj rakawajãã da bë wë hëp ÿ n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Dooh hä ÿ rah'yy kae boo bä da. Ta ti hedoo doo, rahaëenh da sa da hadoo do sa majiï moo gó.

Tak'ëp da rakawajãän sa da hadoo do wë. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod yÿh”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bä sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä yÿ, tadajëb bä kä, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hë da rabaher'ood hõm, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bä kä, badäk hahÿ bahëej jëng do kaja kän da –näng mäh.

¹⁵⁻¹⁶ –Ti hyb n'aa, nanäng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo bä tahëe däg bä bë hapëe bä, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd näng do erii wät do paa bë hapëe bä, taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hä.) ¹⁷ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëe bä ta hatsé tabehëen hyb n'aa paawä –näng mäh. ¹⁹ –Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kä!* –näng mäh. ²⁰ –Taw'ääts hë bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hä tanadoo hyb n'aa na-ääj hë.† ²¹ Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ääts

hë bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, tabahahëem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, yÿ wén näng. ²² P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo –näng mäh. ²³ –Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²⁴ Ta ti yÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod yÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do sii hë rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé yÿ baher'ood däk bë hä.

²⁶ –Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahõm manä tÿi hënh. “Gëet nanäng, tób gawakõ gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. ²⁷ Hawyp do wë hä naa jé pad'yyt hë ji hapäh do hadoo da yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hë da rabahapäh yÿ kajaa doo. ²⁸ Wyt ta maab hë da yÿ kajaa doo, dajëp do bajat bä wyt ta maab hë hadoo doo, kuruj-du ta tii bä rakataa do hyb n'aa –näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Ti noo gó tak'ëp rabahoop do jawén paa bä né hë, nayyw hë, papÿÿj da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagõoh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'yÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.‡ ³⁰ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëe n'aa wë puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong

* **24:19** Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hä, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa. † **24:20** Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëe Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëe rakejën hõm bä. ‡ **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä takerii däk ta ti ky n'aa.

doo. Rahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bä wë puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó. ³¹ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ, toröm-bet häd näng do tak'ëp ragame-hÿÿh hyb n'aa, ta naëj n'aa. Tii bä da rabataa jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hōm doo —näng mä Jesus.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tēeg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk. § ³³ Ti hadoo né da, sahōnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da. ³⁴ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahōnh hë** ÿ her'ood wät do bawäd kån. ³⁵ Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëej jëë né paawä, këh ÿÿ da dooh tahëej bä.

³⁶ Ti m' ahōm nä Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habok do dooh rahapëë bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hë dooh ÿ hapëë bä. Jääm né hë Ee hapäh. ³⁷ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hë da rababok da, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³⁸ Sahōnh hë tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do waa n'aa reëek. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. ³⁹ Dooh rahapëë bä sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kån. Ti m' hag'yyp do kaja kån, dejëb kån sahōnh hë. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hë hedoo pé ajyy gëew gó moo bok doo, sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see

da keréd hōm. ⁴¹ Pawóp hë hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëët.††

⁴² —Ti hyb n'aa baad bë hyb n'aa matakä da, baad bë gadaa. Dooh bë hapëë bä ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bë hyb n'aa newë hahÿ panyyg gó bë ÿ maher'oot doo: Tób danäh hapëë bä paawä nyy b' akëë atsëm hets'ëek do kajaa, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada. Dooh paawä tan'oo bä hets'ëek do ta tób tanoo eë nä bä. ⁴⁴ Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mäh.

⁴⁵ —Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hä ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hë baad ta wób sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä tamejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hë tahaëenh ta hä ta ma, ta ma hagä n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooh nanyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tadu do bä jarakë he'ëek do sii tawa bä, teëg bä, ⁵⁰ ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. ⁵¹ Tii bä tak'ëp da ta kariw n'aa rejä kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do

§ **24:32** Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. ** **24:34** Sahōnh hë Jerusarēnh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahëej jëng do tado bä rahapäh doo. †† **24:41** Ta wób ta sii tamahüüm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooh jääm hë pawóp hë tado bä ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahüüm, h'yy kanapeet doo, ta hä h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bä. Sa tæg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa — näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hä.

25

Maruus sa bag yt hä gad'aa do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hë maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hä rakataa hyb n'aa ta ÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'y gatamah. Ta wób h'y genäh. ³ H'y gatamah doo, sa bag ramahüüm né paawä, dooh m' ramahüüm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'y genäh do ti ramahüüm sa bag waa. ⁵ Tii bä, nayyw hë sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hë hadoo do raty jewyk, tii b' rabaä jëk.

⁶ —Tii bä atsëm ub rë tanyy naëenh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëep, bë gado!”, näng ta kyyh.

⁷ —Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa.

⁸ Ti h'y gatamah do raky hadoo h'y genäh do sa hä: “Na bë bag waa uuh. P'eets hë tabahänh ää bag waa”, näk.

⁹ —“Doo”, näk ta wób, “ää bag waa uuh ää an'oo bä bë hä, dooh da tahaja bä tii bä”, näk. “Bë ahõm nä ji bag waa rabahesäm hënh ta waa bë betsëe hyb n'aa” —näk.

¹⁰ —Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do rabahõm kån ta sii. Ket'ëe do jäm hënh rabahõm ta sii. Tii bä noo gatsëe däk jäm tób n'aa.

¹¹ —Ta jawén rakaja kån hets'ëe doo. “Ää wahë n'aa, manoo gasëets tób ää bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk.

¹² —Tii bä jäm noo gana do ky gadoo: “Né hup ÿ né hë tii, dooh bë

ÿ hapëe bä”, näng jäm noo gana doo —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo kån:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëeh. Doooh bë hapëe bä nyy b' akëe ÿ kajaa —näng mä Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hä aj'y ets'ëe hõm do rabahag'ääs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-äaj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'y dawëe tabahõm do pooj jé ta dajëer ta karom hä tets'ëe hõm do rabahag'ääs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahõm do pooj jé, aj'y naëenh ta karom ta wë. ¹⁵ Ta see hä tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb. Ta see hä tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hä sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëe däk sa hä. Ti tabahõm kån dawëe. ¹⁶ Tii bä nayyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wät doo, dajëer kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hë pawóp hë dajëer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëer tagadoo do jawén paa bä tabahõm, ti tadakä jëng ta dajëer. Séd debaa hë tabado nyyh ta kariw n'aa matëeh bä kä.

¹⁹ —Tii bä hajõ ta baab jawén paa bä sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaëenh ta wë ta karom dajëer tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëer kä. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajëer hood gadoo do ky hadoo ta hä: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hä ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegää. Ta jó ÿ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

21 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhän d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahänh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ääs hyb n'aa kä. B'ëep, tsebee si ÿÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

22 —Tii bä pawóp hē dajëer hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “pawóp hē ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegää. Ta jó ÿ gado däk pawóp hē ta hood wób gedē hõm doo”, näng.

23 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhän d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahänh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ääs hyb n'aa kä. B'ëep, tsebee si ÿÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

24 —Ti ta karom seeh, sét dajëer hood gad'ëe däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “tak'ëp mamejüü ji hã, hëp ÿÿ. Manu gekää joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. 25 Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Tii bä k'ääts gó ÿ jeh'aa këe a dajëer”, näng. “Hÿÿh, a dajëer hã ÿ manoo do paah”, näng.

26 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do òm! Moo nahüüj òm!”, näng. “Mahapäh mä a nooh, joom ag ÿ nejoom do ÿ nu gekää, näng a kyyh. Joom ag ÿ nejoom do ÿ bataa, näng a kyyh”, näng. 27 “Hëd n'aa dajëer manan'oo däk dajëer me moo heb'ooh do sa hã? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahänh ÿ gadoo paawä dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

28 —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bë ado hõm sét hadoo do ta wë hanäng doo. Bë an'oo ji moo sahõnh hē wë näng do hã”, näng. 29 “Jé wë näng do hã, ti bahänh takan'oo däk ta hã. Hajõng da anäng ta wë.* Kanhän

d'os hē wë näng doo, kanhän d'os do ta wë hanäng do kado hõm da ta mahänh”, näng. 30 “Bë dawäts nä ta w'oo hã gadagyp doo hënh karom nahüünh doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng sa kariw n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

Sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do ky n'aa kety däk do ky n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó sahõnh hē ääs sa daheeh tabahyng bä kä, sa wahë wahë tyng n'aa jó, tsyt hē kasëew däk do tyng n'aa jó tabasoo da. 32 Tii bä sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habong do rakata padëek da ta wë tan'oo bä. Tii bä tsyt hē tabasëew hõm da sa mahang, b'ée hagä n'aa tsyt hē tabasëm doo da b'ée kabara mahänh. 33 Hub hënh tabasëew hõm da b'ée, s'ÿÿ hënh da kabara. 34 Tii bä ta bagä n'aa ky hadoo da ta hub hadäk hënh hab'ëeh do sa hã: “B'ëep bëeh, Ee ky n'aa edeng doo. Bë gado badäk hahÿÿ tadu dahäng noo gó naa bë hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ääs doo. 35 Bë ÿ wén ts'yyt, ÿ paa asaah, wa ÿ paa bë anoo hã ÿÿ. ÿ paa hoo kaanh, bë anoo paa naeng ÿÿ. Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, bë gadoo paa ÿ bë tób bä. 36 ÿ paa saroor tamaah, bë anoo paa saror ÿÿ. ÿ paa nahëe näng, bë heg'ääs paa ÿÿh. Ragadahew'ëes doo gó paa ÿ bagëet, ÿ paa bë hehëen”, näng da ta kyyh sa hã.

37 —Tii bä baad habok do reaanh da ta hã: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ää bahapäh mabasaah doo, ny noo gó a waa ää banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naeng ää banoo? 38 Ny noo gó ta s'ee hënh naa òm ää bahapäh, òm ää gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ää saroor noo? 39 Ny noo gó òm ää bahapäh manahëe näng doo, radawäts gëet do òm?

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

Ny noo gó òm äã bahehëen?”, näk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ –Tii bä ta bagä n'aa ky hadoo da hahÿÿ da: “Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë hãj ÿ hedoo do hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã bë bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawä, hã ÿ né hë ti tii d' bë bad'oo doo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagä n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹ –Tii bä ta s'ÿÿ hënh hab'ëeh do sa hã taky hadoo da: “Bëeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bë ahõm mahãnh ÿÿ tëeg hõõ nadëek doo hënh, Dijab, äãs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. ⁴² T'ÿÿ hënh bë wén hõm, ÿ né asaah paah, dooh paa wa ÿ bë an'oo bä. ÿ paa hoo kaanh, dooh paa naëng ÿ bë an'oo bä. ⁴³ Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, dooh paa ÿ bë gado bä bë tób bä. ÿ paa saroor tamaah, dooh paa saror ÿ bë an'oo bä. ÿ paa nahëe näng, ragadahew'ëes doo gó paa ÿ bagëet, dooh paa ÿ bë hegãã bä”, näng da ta kyyh.

⁴⁴ –Tii bä kä, ti na-ããj da reaanh da. Hahÿÿ da da sa kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm äã bahapäh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hënh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëe näng doo, ragadahew'ëes doo gó mabagëet doo? Ny noo gó òm äã manasa?”, näk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Hahÿ hyb n'aa sakog its do see hã bë manasa doo, ÿ né hë ti bë manasa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagä n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶ –Tii bä, ah'üüm da rahoop do had'yyt doo hënh. Baad habok doo, dooh t'ÿÿ hënh rahõm bä. Hÿ pong jé ji edëb had'yyt do ragadoo tii hã –näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hë ta ti taheer'oot doo, taky hadoo mä ta ma matëg sa hã:

² –Bë hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta äh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majÿÿ sa moo gó b'aa kajatsëk do hã takepëem däk hyb n'aa –näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj mä séd hã m' rakata padëek P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ⁵ Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

–Doooh da ër dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajõk do ër wë rah'yy kawereem mahãnh –näk mäh.

Buu benyyw do ÿÿnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hã däk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hã m' Jesus basoooh bä m', ana mä ta wë ÿÿnh. Buu benyyw do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyyw doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doooh m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

–Hëd n'aa tarejãã tii? –näk mäh.

⁹ –Taw'ããts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã –näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

–Bë hajëew manä hahÿ ÿÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hã ÿÿ. ¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë ÿ awäd wäd bä.

¹² ÿ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh ÿÿ gó tah'ook doo.

¹³ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot

doo: Jé pad'yyt hě badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raheer'oot da na-ããj hě hä ÿ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Nyy hě ta sãm bē anoo da hä ÿÿ, Jesus ÿ haëej bä bē hä? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ããts tëg hawak do s'ëëb ta sãm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeanh ta hä:

—Nyy bä makarën ãã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëës hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë ahõm nã panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bē maher'ood ta hä: “Hahÿÿ da ãã ma matëg kyyh a hä, ‘Kaja däk ÿ hajaa do noo gó ÿ jawén hyng doo. A tób hënh da ÿ tab'ëës Pas-kowa tä n'aa ma matëk ÿ sa daheeh’ ”, nãk da bē kyyh —näng mäh Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁹ Jesus mejũũ doo da né hě m' ta ma matëg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kãn tii bä kã Pas-kowa tä n'aa kã.

²⁰ Papÿÿj badëë hyng bä kã, Jesus bahyy sooh mã 12 hedoo do sii hě sa waa tyng pa. ²¹ Sa tä rabawëh bä kã m' taky hadoo sa hä:

—Bë see ÿ tahaëenh da majĩ moo gó. Né hup ÿ né hě ta ti ÿ her'oot doo —näng Jesus sa hä.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mã raky hadoo:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë see né da. Nemon ÿ hehoots wät do pãw, ti né da ÿ haëenh doo —näng mäh. ²⁴ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hě —näng mäh. —Ti hadoo né hě, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo däk do hä! Taw'ããts hě paawä ta ti aj'yy hä tanenyyts bä paawä! —näng mã Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haëej däk do pan'aa, ky hadoo ta hä:

—Hã ÿÿ, dooh ÿ tado bä ma matëg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hě ti makaher'ood däk —näng mäh.

²⁶ Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ããts hě õm, Ee. Man'oo däk pãw ãã hä —näng mäh.

Ti m' taganabãh däk pãw, tan'oo däk mã ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bē awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ããts hě õm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ãã hä —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mã sa hä, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hě, bē eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸ —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh.

Papuu j sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajõk do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹ —Hahÿÿ d' bē ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jããm hě p'aa hënh papuu j däg ÿ eëk da bē sii Ee bag'ããs doo bä —näng mäh.

30 Ti m' Saaw-Mo hã hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahôm kân waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

31 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Badah, atsëm, hã ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hë da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éé hagä ÿ daj'ëëp da. Tii bä da jé pad'yyt hë b'éé rabehüüm bong”^{*} —näng mäh.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh —näng mäh.

33 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë õm reréd hõm bä, a wë ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bä —näng mä Peed.

34 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

35 Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëëb bä na-ããj hë a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

36 Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëë nuuj jé —näng mäh.

37 Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. 38 Ti m' tamawoob hë hadoo do sa hã taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë aã manä da! —näng mäh.

39 Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tüü m' ta maboore hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

40 Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'ããs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooh bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si ÿÿ? —näng mäh. 41 —Bë matakä, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

42 Ahõm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mamó n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë ÿ karën hã ÿ kametëëh —näng mäh.

43 Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aã b'ëëh ënh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb. 44 Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

45 Ti m' tamatëëh ta ma matëg tamawoob hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë kameh'ããk nä? Bë aã magyys hë? —näng mäh. —Bë hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëëj däk doo. 46 Bë as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'üüm! Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hã —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

* 26:31 Sakarija 13.7

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajõk mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ãäj hë ti rabana. ⁴⁸ Haëenh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hä.

⁴⁹ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ãäts hë õm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hä:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Menyyw däg a sën-jeer —näng mäh. —Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ ÿ nahaja med'oo, ÿ karën bä paawä, Ee hä ÿ ky n'aa etsëë 12 ken'yyh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nayyw hë tamejüü hyb n'aa, ÿ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bä paawä, ÿ ramo n'aa jesu bä paawä, dooh paawä takaja bä tii bä P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hë kametëeh doo kä hä ÿ ta her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hä, sën-jeer hado däk do hä.

⁵⁵ Ti m' hajõk do hä kä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë ÿ ma

metëek bä. Dooh ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? —näng mäh. ⁵⁶ —Hÿÿ kä, taw'ãäts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, sahõnh hë tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hä ÿ kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hë kä ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahüüm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso däk do ramahüüm kän Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁸ Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hä. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ãäs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hä.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hä rap'ãä daj'ëep péh. Resoos mä daap hë Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramennyh Jesus ky n'aa hä, dooh m' raw'yyt pé rap'ãä daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kä pawóp hë han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “ÿ haa-jaa ÿ gawatsiig hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hë ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hä.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Doo maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hä? —näng mäh.

† 26:63 Dooh Jesus kawaj'ãän bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hēnh mä tabagēēt.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ky hadoo ēnh mä ta hā:

—P'op Hagä Do hedēb had'yyt do matym gó kä òm ŷ mejũũ, āā mama-her'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Òm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahỹỹ da bë sahõnh hā ŷ maher'oot: Hỹ jawén bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hēnh tabasooch bä, ta hā P'op Hagä Do weh'ēeh doo bä. Bë hapäh né da ēnh tabahyng bä wē puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hā.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ēēd hõm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejã däk! Jããm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejãã doo. ⁶⁶ Nyy da bë hā? —näng mäh.

—Taw'ääts hē tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hā:

—Maher'ood mahapēē bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹỹh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hā Peed bahängbä, tób danäh karom ŷỹnh ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—Òm na-ãäj hē Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hē sa matym gó.

—Dooh ŷ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadē noo bä. T'ĩĩ hēnh tób danäh karom ŷỹnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ēeh do sa hā:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahỹỹh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ēnh mä p'aa hēnh. P'op Hagä Do hā m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ŷ hapēē bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁷³ Ti noo gó né hē badawēd däk mäh, ta pa hab'ēeh do p'op raky hadoo ta hā:

—Sa hata see né hē òm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kån. Ti m' P'op Hagä Do hā taky däng:

—Dooh ŷ hapēē bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hā.

Ti m' nanyyw hē m' karaak bah'ỹỹ kån. ⁷⁵ Tii bá m' Peed hyb n'aa newē däk Jesus her'oot do paa kä ta hā: “Karaak bahỹỹh do pooj jé, tama-woob nuu me ŷ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hā. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ēēd kån mä taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wē Jesus ramahũũm kån do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj wahē n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

² Ramoo maw'yyd däk, ramahũũm Pirato häd näng do wē, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ääs doo.

³ Ti m' dajëb hā Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehũũn wät mä tamoo wät do paa hā. Ti m' moweed k'ääts tęg hawak do s'ēēb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, sa wahē n'aa wób hā.

⁴ —Nesaa do ŷ moo wäd wät —näng mä sa hā. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hā ŷ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hā.

Ti m' sa wahē n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooch hyb n'aa äã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hē ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bēeh tūū moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hā, ti m' tabahōm kån, nu kasagĩw dāk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa rabata dāk moweed tūū kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooch er ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajēer n'aa tabahado dāk hyb n'aa hahÿ dajēer. Majyyw dajēer n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newē dāk ramametsēē hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa.

⁸ Ti hyb n'aa, da hē na-ääj nä ta häd ramaneēēnh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kametä dāk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado dāk 30 hedoo do moweed k'ääts tēg hawak do s'ēēb. Sa moo gó rahaēēj dāk do sām Isaraéw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sām me rabets'ēē hōm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū hā ÿÿ”, * näng paa Jeremiij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah hāj n'aa bä bag'ääs do pooj jé m' Jesus bagēēt. Ti m' Jesus hā ta bagā n'aa eanh mäh:

—Ōm né Judah buuj sa wahē n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d' né hē —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj wahē n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hā, dooh m' Jesus ky gedag bä. ¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hā:

—Nepäh a hā ōm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooch né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ēp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hōm radewēēs do seeh. Teréd hōm hajök do retsēē doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ēēs doo gó m' tabagēēt Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa et-sēēh doo. ¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hēnh, Pirato beanh sa hā:

—Ny hadoo do bē karēn ÿ eréd hōm: Jesus Barabas, Jesus ramaneēēnh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hā rahaēēj dāk Jesus, rah'yy kajew'ēēs do hyb n'aa ta hā.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hē m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basooh bä kä m', Pirato ÿÿm mejūū mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejā manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ēp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hē atsēm —näng mä ta ÿÿm kyyh Pirato panäk do hā.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-ääj hē m' ramejūū mä hajök doo, Barabas rabetsēē hyb n'aa Pirato hā. Ramaher'oot na-ääj hē Pirato ramejūū Jesus tadj'ēēp hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hā:

—Ny hadoo do bē karēn ÿ eréd hōm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo Jesus hā, Kristo ramaneēēnh do hā? —näng mäh.

—Mepēem däg b'aa kajatsēk do hā! —näk mä sahōnh hē sa kyyh.

* **27:10** Jeremiij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hē ji ner'oot na-ääj hē Sakarija 11.12-13.

23 —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —
Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —
näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp
rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk
mäh.

24 Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb
rawanareem doo, Pirato hapäh mä
rah'yy kawereem do ta wë, tado däk
naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät
hajök do matym gó.†

—Hëp ÿ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp
doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d'
karën doo —näng mäh.

25 —Taw'ääts hë —näk mä sahõnh
hë. —Ääh, ää panaa na-ääj hë, ää
gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky
n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

26 Ti m' Pirato beréd hõm Barabas
häd näng doo. Ti m' tamejüü raba-
hewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk
warahén sa hä rabepëem däk hyb
n'aa b'aa kajatsëk do hä.

*Jesus warahén rarejää do panyyg
n'aa hahÿÿh*

27 Ti m' bag'ääs do warahén n'aa
ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wa-
hoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh
hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb
n'aa Jesus w'oo hä. 28 Ti m' rakabo
nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng
ta hä ta hatsë hahiin doo. 29 Ti m'
hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta
nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta
tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.‡ Ti
m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh
ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky
n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees.
Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë
n'aa! —näk mäh.

30 Ti m' rabahetsoos sa matsós me.
Hajöo nuu me m' ranu gewyyh tatu
me. 31 Raky n'aa ej'ees jawén paa bä
m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo,

radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m'
ramahüüm rabepëem däk hyb n'aa.

*Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa
hahÿÿh*

32 Panang bä naa raban'yyh bä m'
rakataa aj'yy panang Sirené häd näng
doo bä naa, Simaw häd näng do hä.
Ti m' warahén ramejüü mä tabes'oooh
hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do
b'aa n'aa. 33 Ti m' rakajaa Gogota häd
näng doo bä. (Gogota häd näng doo m'
ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.)

34 Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd
näng do s'ëeb hejooonh doo. Kameku-
unh mä ti datsäng doo me.Š Ti m'
tameëek kanahën d'os hë, dooh teëg
bä. 35 Ti m' rabepëem däk do jawén
paa bä m', ramoo bong ramas'uunh
doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor
uuh wë ym doo.** 36 Ti m' rabehyy
b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

37 P'op, ta nu gad'oo pong jé m',
warahén rabepëem däk kerih do Je-
sus moo p'ää tadajëp do heen n'aa.
Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Jesus
hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”,
näng mä kerih do hä. 38 B'aa kajatsëk
do wób hä rabepëem padëek na-ääj
hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub
hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see
hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk
do bahäng. 39 Ta tii me teb'ëes do raky
n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh
Jesus wë. 40 Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op
Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä
ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh,
a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy b'aa
hä hadäk do õm, P'op Hagä Do T'aah
mado bä! —näk mä sa kyyh.

41 P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo
heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky
n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Ju-
dah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raky
n'aa ej'ees mäh:

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hä. ‡ 27:29
Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõös
doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj
hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk
do metëe n'aa. Ta tii me ramanes'uunh. Š 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëep
do hä. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18

42 —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —
Dooch tahaja bä ta daaj hē takedëeb
bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m',
tanooh. Taw'ääts hē tabahyng b'aa
kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, tii
bä ää ky daheeh da! 43 P'op Hagä
Do hä m' tah'yy kasadä, tanooh. Na
P'op Hagä Do edëeb hää, P'op Hagä Do
genaag bä ta hä. P'op Hagä Do T'aa
m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa
kyyh.

44 Baretsek do ta pa pad'ëek do ti na-
ääj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

45 Wasyk mä ta bag badoo wät,
badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä.
Jääm hē tug bä tabawag däk p'aa
hēnh. 46 Tug bä m', tak'ëp mä Jesus
geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —
näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä
doo, hēd n'aa ÿ mamakyys?”,††
tahanäng pé m' tii.

47 Ta tii bä p'eets hē hab'ëeh do
wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky
hadoo:

—Eriij‡‡ ti tanaëenh —näk mäh.

48 Ti m' nanyw hē sa see waj'aa däk,
sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow
me, b'aa hä m' tagadahäng, tamenoo
mä Jesus hä tabeëk hyb n'aa. 49 Ti m'
ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b'
ër heg'ääs Eriij ana bä tabed'ëep hyb
n'aa —näk mäh.

50 Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti
m' h'yy keréd hōm mäh.

51 Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa
t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed
hyng mäh. Hëej katajus wät mäh,
pä ganëbäh bong P'op Hagä Do an'oo
bä. 52 Noo kesëets hōm mä kamag
hood. Hajök mä baad habok do paa
genä bok mäh. Edëb bë kån mäh.
53 Genä bok do raban'yyh sa kamag
hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät
do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang

Jerusarēnh hēnh. Kas'ee bok mä hajök
do hä.

54 Ti m' hëej katajuus doo, sahōnh
hē hawäd wät do warahén sa wahë
n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do
rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh!
—näk mä sa kyy kä.

55 Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëe
naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa
bä naa rahada mä Jesus. Jesus karēn
do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa.

56 Sa mahang mä rabab'ëeh Marija
Madarēn häd näng doo, Marija see
Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa
ÿÿn. Tamawoob hē ÿÿj.

*Jesus radakä jëng do pä gó panyyg
n'aa hahÿÿh*

57-58 Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yy
tak'ëp ma näng do bahōm Pirato wë.
Joséh mä ta häd. Arimatsija hēnh naa
m' tii. Jesus ma matëg see hado däk
mäh. Ti m' tabahōm Pirato wë. Tetsëe
mä Jesus kamag n'aa tabado hyng
hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej
däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. 59 Ti m'
Joséh bado hyy kån Jesus kamag n'aa,
ti m' tahabën däk mä pään hanäm
doo me, rino häd näng do s'ëeb. 60 Ti
m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó.
Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa.
Joséh kamag hood paawä ti ragagots
däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed
nä, taty gatsëe däk mä ta me. Ti
m' tabahōm kån. 61 Marija Madarēn,
Marija see Jesus kamag hood pa m'
rabat'oonh.

62 Ti m' jati péh, Saab hä, P'op
Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh
do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh
rabahōm Pirato wë.

63 —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä
Pirato hä. —Ää hyb n'aa es'ee däk ta
ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do
paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tama-
woob hē tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ
d' ganä wät p'aa hēnh”, näng paa ta
kyyh. 64 Ti hyb n'aa ää karēn paawä
mamejüü warahén rabahag'ääs hyb
n'aa ta kamag hood tamawoob hē ta

†† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hä takerii däk doo hä tabeh'üüm. ‡‡ 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj
ub hawät do paa ti Eriij.

äh. Ta kamag hood ranahagãã bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makū ganä wät ranoo bä, ti bahānh kawad'ii padëek hajök do tii bä –näk mä sa kyyh Pirato hä.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

–Taw'ääts hë bë mahūūm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo –näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hōm mahānh. Ti m' ramejūū warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bāp paah, met'uuh hä, papÿÿj ty ganä këë bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahōm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këë. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hōm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak.

⁴ Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajān b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

–Bë eÿÿm manäh! –näng mäh. –ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos. ⁶ Dooch wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegãã nyy bä takada-suun jëng do paa bä –näng mäh. ⁷ –Nyyw hë bë ahōm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahōm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ii hënh”, näk da bë kyyh.

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ääs bä, radej'ëep ta sām. Ti hyb n'aa “ää h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng.

Tii d' këh ÿ bë hä –näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hä.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa. ⁹ Ti m' rabajëk bä m', nyyw hë m' Jesus kas'ee wät sa hä, ti m' takedëng sa hä. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëeh tūū, ta tsyym hä ramoo kajäk ta hä raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Bë eÿÿm manäh. Bë ahōm, bë maher'ood hāj haa sa hä Garirej hënh rabahōm hyb n'aa. Tii bä da ÿ raba-hapäh –näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahōm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hä sahōnh hë rahapëe wät doo.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëe nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajōng dajëer rabanoo warahén sa hä, ¹³ ti m' raky hadoo sa hä:

–Taw'ääts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hä: “Atsëm, ää aã nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' ret-sëeg hōm ta kamag”, näk da bë kyyh –näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

–Pirato, babä bagã n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hōm doo, ää h'yyb en'yym da, dajëb hä bë taky n'aa ety mahānh* –näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëer, ti m' sa hä ramejūū doo da né hë m' ramaher'ood hōm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang kaheer'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ääj nä kaheer'oot.

Jé pad'yyt hē ta ky n'aa ji ma-her'ood hōm Jesus mejũũ do ky n'aa hahỹh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahōm kãn Garirej hēnh, waëë hēnh, Jesus mejũũ do paa hēnh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bā, raj'aa etsëë kãn mä ta hä. Ti hadoo né hē dooh baad tagah'ood nä bā ta wób sa hä. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hē sa wë. Hahỹ d' mä ta kyyh sa hä:

—Sahōnh hä, hỹ pong jé hawät do hä, badäk hahỹ bā hawät do hä na-ããj hē P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejũũ hyb n'aa. Sahōnh hē sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bë ahōm. Ma matëk ÿh rabahado padëek bë an'oo bā sahōnh hē häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hōm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bë ma met'ëëg sa hä sahōnh hē bë ÿ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahỹ ÿ ky däng bë hä: ÿ awäd had'yyt hē da bë sii badäk hahỹ gawatsik bā kã.† Jããm hē kã.

† **28:20** Sahōnh hē badäk hahỹ bahëej jëng do jawén paa bā, hỹ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hē.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

*Jowāw nu gahem'uun do panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,† näng mä takerii däk do hä.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hōm paa m' hajök. Taher'oot sa hä raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajök Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-ääj né hē m' rabahōm Jowāw wē. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradān häd näng doo me. ⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'öp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hā ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bāš —näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

*Jesus Jowāw nu gemuun wät do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradān häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu ganä däk bä m' tabaheg'ääs wē hä, wē kabasëets däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wē gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'öp ÿ kamahān up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

¹² Ti m' nyyw hē tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän. ¹³ T'ï hēnh mä Jesus baym 40 m' ta āh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

*Jesus ats'yyt do ta sii habong do
pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh*

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts gëet do jawén paa bä kä m', Jesus bahōm kän Garirej häj n'aa hēnh kä. T'ï hēnh kä P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëeg kän. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'öp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegää bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wäd bä, ta hä hē tahegää bä, tahanäng pé tii.

—Kaja däg kån ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm nesaa doo. P'op Hagä Do hā bē h'yy kawareem. Bē ky dahé ti panyyg hanām doo —nāng mā Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bā m' karaj'aa Garirej hād nāng do nabyy me, tabahapäh mā pawóp hē ta hÿÿj daheeh habok doo. Simaw, Ān-Deréh mā sa hād. Tah'ÿÿb mā res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hē m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—B'ëep bē ana, si ÿ bē abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bē hÿÿ kã. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bē hÿÿ kã P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —nāng mā ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nanyw hē m' raberéd hōm karahi. Ah'ũm kån mā ta sii.

¹⁹ Ti bahānh mā tabahapäh Sebedew hād nāng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renām. ²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ēnh. Ti m' nanyw hē m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hē m'. Ti m' Jesus sii rabahōm kån mäh.

Jesus habëë hōm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus bahōm panang Kapar-Naūm hād nāng doo hēnh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehāk do hā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabahōm. Tii bā m' tama metëek P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëe do rahyb n'aa meu-unh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³ Tii bā m' tabasooch sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mā ta kyyh:

²⁴ —H'ëed makarēn āã wē Jesus, Nasaréh buuj? Āã marejāã mawén na! —nāng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanām doo, baad hadoo do moo wëed òm —nāng mā ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky geām wät mā karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahōm aj'yy mahānh! —tah'eed hōm mäh.

²⁶ Tii bā m' aj'yy tak'ëp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bā m' awaaw wät mäh, ti m' tabahōm kån ta mahānh. ²⁷ Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jōg bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëek mā hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hē tamejũũ. Raky daheeh né hē —näk mā sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m' dawëe Jesus ky n'aa däg dāk Garirej hāj n'aa bā.

Jesus nahëë sog hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Tii kã m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Ti m' Tsijaag, Jowāw daheeh Jesus bahōm kån Simaw, Ān-Deréh sa tób hēnh. ³⁰ Asooh mā Simaw mayyn. Oom ta hā. Ti m' Jesus hā rabaher'oot taoom. ³¹ Ti m' Jesus bajëe suun taha-sooh hēnh, tamoo ej'ooj sëek mäh. Ti m' oom keréd hōm. Nanyw hē m' Peed mayyn moo wäd dāk sa waa.

³² Tug bā kã, papÿÿj badëe hyng jawén paa bā, Kapar-Naūm buuj ramenaah sahōnh hē nahëe enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hē. ³³ Hajök Kapar-Naūm buuj kata padëek Simaw tób w'oo hā, Jesus yt gä do w'oo hā. ³⁴ Hajök mā sa nahëe Jesus hahëen hōm. Hajōō m' nahëeh. Hajōng mā karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong mera do sa hā hanāng doo. Dooh m' Jesus an'oo bā karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bā, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē.

P'op Hagä Do hā Jesus ky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' jati péh, bāp paah, bada-jung nā, tabas'ëeg gëet, ti m' tabahōm dawë hā, ranabok hēnh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. ³⁶ Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëej padëek

bä m' rabahöm Jesus rabesoos hyb n'aa. ³⁷ Ramamuun bä m' raky hadoo ta hä:

—Hajök öm hes'oos! —näk mä ta hä.

³⁸ Tii m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hamäh! Ta s'ee hēnh ēr bahöm, ta wób panang hēnh ŷ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hä na-āāj né hē. Ti hyb n'aa né hē ŷ wén na —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä. Sahōnh hē m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do hä tabaher'oot, tametēek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebē mä karap'aar h'yyb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wē. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsēē mä Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēeh. Hahŷŷ d' mä ta kyyh:

—Makarēn bä mahajaa né hē nahäh ŷ mado hōm —näng mä ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehīn mäh. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ŷ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hē kä m' ta nahēeh badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

⁴⁴ —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahöm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wē. Mametä ta hä öm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo pé ji nahēeh badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa öm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejō hōm.

⁴⁵ Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé bä. Taher'oot mä tamahöm me. Jé pad'yyt hē rapanyyg enä hōm mäh. Ti hyb n'aa kä m' dooh Jesus haja wäd bä sa panang hēnh tahöm bä rabahapäh bä kä. Dawē hä

kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hē m' jé pad'yyt hē naa rabena ta wē.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' pawóp hē ta ä jawén paa bä, Jesus matēeh p'aa hēnh panang Kapar-Naüm häd näng doo hēnh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hēnh mä Jesus bagēē däk tób ta yd nu hed'ēeh bä. ² Hajök mä t'ī hēnh hah'ūūm. Hajök mä rakata padēek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-āāj hē. Ti m' Jesus met'ēeg kän P'op Hagä Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahēeh näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajē suun paawä m' Jesus wē, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ēēs mä Jesus bagēēt nemuun. Ti m' ramahy kän Jesus wē kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah ŷŷ, * nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hōm —näng mäh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Hēd n'aa m' ti hŷŷ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hŷŷh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nayyw hē m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bē hä? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ēeg g'ēed, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ēnh sa hä:

* 2:5 Dooh Jesus t'aah tado bä. “Tah ŷŷ, najis ŷŷ” Judah buuj raher'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hē sa kyyh.

10 –Hỹỹ kā da –nāng mäh. –Bē bahapäh hyb n'aa ȳyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ȳ hajaa sa hã hanāng do nesaa do ȳ ado hōm bā, ȳ haso dāk da nahēē nāng doo –nāng mā Jesus kyyh.

Tii bā m' k'yy gadów dāk do hã taky hadoo:

11 –As'ēēg g'ēēd, mado dāg a tyng, ahōm kā a tób hēnh –nāng mā Jesus ta hã.

12 Ti m' tabas'ēēg gēēt, tabado dāk mā ta tyng, ahōm kãn mā hajōk do matym gó. Tii bā kā m', rameuuj kãn sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsē. Hahỹỹ d' mā sa kyyh:

–Dooch āā hapäh pé hỹ hedoo péh –nāk mā sa kyyh.

Rewi häd nāng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahỹỹh

13 Ti m' Jesus bahōm ēnh karaj'aa Garirej häd nāng doo hēnh. Hajōk mā han'aa ta wē. Ti m' Jesus ma metēēk sa hã. 14 Ti m' ta jawén, Jesus bawät bā kā, tabahapäh Rewi häd nāng doo, sa wahē n'aa Roma buuj ky gabuuj dajēēr tagahed'aak bā hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

–B'ēēp ana wē ȳy, hēp ȳ hata mabahadoo hyb n'aa –nāng mäh.

Ti m' Rewi bas'ēēg gēēt, ahōm kãn mā ta sii.

15 Ta jawén, Rewi tób bā Jesus bawēh bā m', hajōk dajēēr gahed'aak doo, Matew hep'ēēh doo,† ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'ooh do na-āāj hē rabana rabawēh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matēg sa sii. Hajōk né hē m' Jesus sii heb'ooh doo. 16 Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do rabahapäh bā m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matēg hã rabeaanh:

–Héd n'aa dajēēr gahed'aak do sa sii, ta wób na-āāj hē nesaa do moo

heb'ooh do sa sii tabawēh? –nāk mā sa kyyh.

17 Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bā, panyyg gó taky gadoo:

–Nahēē temah doo, dooh rahōm bā mediko wē. Nahēē enäh do ti hah'ũũm ta wē. Dooch ȳ ahyy bā hỹ pong jé naa P'op Hagä Do karēn doo da habok red'oo do ȳ naēēnh hyb n'aa. Ȳ ahyyng, nesaa do moo heb'ooh do ȳ naēēnh hyb n'aa‡ –nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hã.

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahỹỹh

18 Ti anāng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matēg, Pariséw na-āāj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ēēh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reaanh mā Jesus hã:

–Jowāw ma matēg, Pariséw ma matēg na-āāj hē ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Héd n'aa a ma matēg tii d' ranad'oo? –nāk mäh.

19 Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahỹỹ d' mā ta kyyh:

–Ket'ēē do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabēēj bā ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ēēd bā. Jām bawät nā bā rawēē had'yyt hē. Dooch ratay bā. 20 Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kãn§ –nāng mäh.

21 Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nā reaanh doo. Hahỹỹ d' mā ta kyyh:

–Dooch ji gas'yyb bā saroor säg noo eh do pāān papuuj bāh me. Tii d' ji adoo bā, papuuj bāh tsawyy dāg bā, ta säg tanes'ēēm, kawah'oob hōm tii bā. Ti bahānh tanoo ee dāk tii.

22 Ti hadoo né hē uwa bēēh hã. Dooch ji gedu bā uwa bēēh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byyyh säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēēh egän so bā, ta hood säg ganabāh

† 2:15 Judah buuj sa wób né ti dajēēr gahed'aak doo. Roma buuj hã kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajēēr gahed'aak do rawedii sa wakāān. Ta bahānh ragahēēn dajēēr, sa wē ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bā dajēēr gedaag n'aa. ‡ 2:17 Jesus wén naēēnh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā. § 2:20 Hahỹỹ d' Jesus hanāng pé ta tii hã: Ta ma matēg sii tabawät nā bā, dooch ratay bā. Sa mahānh Jesus badoh bā, tii bā da ratay kãn.

hõm. Tii bā kā, uwa bēē waho bēēh da, ta hood kā karejā kān —näng mäh. —Uwa bēēh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ũũs doo gó —näng mā Jesus kyyh sa hā.**

Saab ky n'aa hahỹyh

²³ Saab hā m', Judah buuj rakame-hehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. Ramahõm me m', ta ma matēg tiriig ag mā rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pariséw sa sii habong do raky hadoo Jesus hā:

—Mahegāā! Hēd n'aa a ma matēg raky nadaheeh ēr ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hā? Saab hā ramoo bok†† —näk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch bē ner'ood bā g'eeh nyy da ēr wahē makū Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā, sa waa tamah bā?

²⁶ Abijatah P'op Hagā Do sa hā kah-esé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do tabahadoo noo gó, Dawi ajēē suun P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hā, ti m' tabawa ti pāw P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hatoonh doo. Ti m' tanoo mā ta hataa rabawa. Jāām né paawā ta ti tób yt hā moo heb'ooh do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyp do an'oo bā‡‡ —näng mā Jesus sa hā.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ji kameh'āāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wén pahuuw wāt paa ji kameh'āāk do heen n'aa. Dooch ji tapahuuj bā ji kameh'āāk do heen n'aa hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ȳyh, Aj'yyp Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, Saab ky n'aa hā sii hē ȳ mejũũ —näng mā Jesus Pariséw sa hā.

3

Moo gadóm do panyyg n'aa hahỹyh

** **2:22** Dooch ji mekuuj bā papuuj tama metēek do ji h'yyp säg paa me, tahanāng pé ti panyyg gó teh'ũũm doo. †† **2:24** Dooch ji moo wād bā Saab hā, Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejũũ. Tak'ēp Pariséw rahyb n'aa jew'yyp Saab. Sa hā m' Jesus ma matēg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyp do hyb n'aa. ‡‡ **2:26** Jāām né paawā P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pāw, P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyp mehĩĩn do hyb n'aa.

¹ Ta see pé noo gó Jesus bahõm ēnh tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ti yt hā m' tabasooch aj'yyp moo gadóm doo. ² Tii bā m' ta wób ramatakēē mā Jesus aj'yyp moo tahaso dāg bā Saab hā. Ta moo tahaso dāg bā, Jesus moo wāt né hē Saab hā kā sa hā. Rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. ³ Ti m' Jesus ky hadoo aj'yyp hā:

—Ag'ēēd dāg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa hā:

—Nyy da ēr ky n'aa jaw'yyp do metēek Saab ky n'aa hā? H'ēēd ti taw'āāts hē ji moo wāt Saab hā? Baad hadoo do ji moo wāt, nesaa do ji moo wāt? Ji da hadoo do ji ed'ēēp Saab hā, ji da hadoo do ji daj'ēēp Saab hā? —näng mā Jesus kyyh sa hā.

Rahapēē né paawā m', dooch m' raky gado bā. ⁵ Ti m' kawaj'āān gó Jesus ty kawõõt sa wē. Tahyb n'aa tón mā sa h'yyp tym ganahoot do hyb n'aa m'. Ti m' aj'yyp hā kā taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow dāk. Ahub dāg kān mäh, baad dāg mā ta moo kā. ⁶ Ti m' nayyw hē m' Pariséw raban'yyp. Eróts karapee sii hē m' rakaner'oot mā nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ēēp hyb n'aa.

Hajõk mā Jesus gen'aak do hah'ũũm do ta sii panyyg n'aa hahỹyh

⁷ Ti m' karaj'aa hēnh Jesus ta ma matēg sii hē m' rabawēej kān. Hajõk mā Garirej hāj n'aa hēnh naa Jesus jawén hah'ũũm. ⁸ Raky n'aa napāh bā m' sahõnh hē Jesus moo wāt doo, rabana Judah hāj n'aa hēnh naa, panang Jerusarēnh hād nāng doo hēnh naa, Idumeej hāj n'aa hēnh naa, tamii Joradān tamyyj dāk hēnh naa. Ta wób mā Tiir, Sidõn panang hād enāh do hāj n'aa hēnh naa. ⁹ Hajõk do

hyb n'aa m', Jesus mejũũ ta ma matëg rabenäm hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragataturg däk do hyb n'aa ta hä. ¹⁰ Hajök sa nahëë heso hõm do hyb n'aa m', nahëë enäh do rawén gataturg kån ta wë. Rakarën mä ramoo kajäk ta hä. ¹¹ Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hä hadäk do rabahapäh bä m', tũũ m' rakajäk ta matym gó. Tak'ëp mä rageëënh:

—Öm P'op Hagä Do T'aah! —näk mäh.

¹² Jesus ky ge'ÿÿm mä karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus basëëk waëë jó. Tanaëënh mä ta wë tah'yyb däng doo. Ti m' rabahõm ta wë. ¹⁴ Sa mahang tasëm mä 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejũũ hyb n'aa ta ky n'aa rabaher'oot hyb n'aa. ¹⁵ Tanoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. ¹⁶ Hahÿÿ m' 12 hedoo do tamejũũ doo: Simaw mäh, “Peed” ta häd n'oo däk doo. ¹⁷ Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowãw häd enäh doo, “Darung Do Taah” tamaneëënh doo. ¹⁸ Ta jawén mä ãn-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* ¹⁹ Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majĩĩ hä.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Jesus ta ma matëg sii hë rabajëë p'ëë tób gó. P'aa hënh mä rakata padëëk hajök doo. Du daa m'

rabawa pé hajök do hyb n'aa. ²¹ Ta ÿÿn, ta wakããn rapanyyg enä däg bä m', rabahõm t'ĩĩ hënh rahahëënh paawä m'. Sa hä m' baad nado wäd Jesus h'yyb.†

²² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Jerusarënh hënh naa han'aa doo, hajök do mahang hab'ëëh doo, raky hadoo ta wób sa hä:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëënh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabaher'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh. ²⁴ —Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. ²⁵ —Sa wakããn sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëëj jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dooh aj'yy hejooñh do tób gó hajeë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hä.§

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejãã do na-ããj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä. ²⁹ P'op Hagä Do

* **3:18** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ĩĩ Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejõ bá sa hä. Roma buuj wë kamaj'ĩĩ do ramaneëënh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëënh “Simaw Serot”. † **3:21** Baad nado wäd Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahãnh däg sa hä Jesus moo wät doo. Hajök do ta wë hehũũm do tagado had'yyt hë, nahëë enäh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wäd bä tak'ëp taty kanewaat do hyb n'aa. Dooh rah'yy genä nä bá P'op Hagä Do T'aah tado bä. ‡ **3:22** Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu. § **3:27** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'ũũm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

Sahee ky n'aa rejää doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hä. Tadjep jawén paa bä na-ãj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hä –näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Rahe'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejää.

Jesus wakään heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakään sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëenh Jesus.

³² Hajök mä ta pa hat'oonh. Ti m' raky hadoo ta hä:

–A ÿÿn, a wakään, ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä resoos –näk mäh.

³³ –Jaa ti ëen, jaa ti wakän haa? –teanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawõõt ta w'oo gadäk hënh rahat'oonh hënh. Ti m' taky hadoo:

–T'oonh hahÿ ãn ÿÿ, wakän haa –näng mäh. ³⁵ –Sahõnh hë P'op Hagä Do karën do moo heb'oo doo, ti né hë wakän haa hadoo, ti né hë ãnh ÿ hadoo, ti né hë ëen hadoo –näng mä Jesus kyyh sa hä.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek ënh karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me. Hajök do nu sabuk mä ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök do ayyw b'ëeh mä ta takëen nabyy me.

² Ti m' hajõõ m' tama metëek mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ –Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. ⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó.

Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nyyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä, nyyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëë wäd bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä. ⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ³⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. ⁶⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån ta tym wób. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä –näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

–Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë –näng mäh.

¹⁰ Ta jawén kä m', ta mab hë 12 hedoo do ta ma matëg hë kä, ta wób hë kä, rabeaanh ta hä nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

–Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hä. Ta wób sa hä, sa h'yyb gó naa maa new'ëë kanarën doo, sahõnh hë takaher'oot da panyyg ky n'aa me –näng mäh. ¹² –Tii d' tawén hadoo, –näng mäh –“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë had'yyt hë né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hä. Doo né rakarën bä P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”* –näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Taganah'ood bä bë hä hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bë hä? –näng mäh. ¹⁴ –P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Ramaa

* **4:12** Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hä takerii däk tii.

newë sii hë, nanyw hë, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hã. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hë, nanyw hë, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nanyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejooñh do kametä bä sa hã, sa hã rarahejã bä na-ãj hë P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nanyw hë rah'yy gejë hõm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym saseng mahang kajäk do hadoo sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã.† Dajëer hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hã. Ti ramaa newëë P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kã. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahãnh tabeaak do hadoo tii –näng mã Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

–Bë gataa sooh bë bag, ji waa hood yt hã, ji jó ÿÿh do yt hã bë bejën hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bë dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb n'aa. ²² Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hã: Sahõnh hë sa hã da hë kejën nä doo, sahõnh hë rah'yy ganenäh nä doo, kametä däk né da sa hã. ²³ Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ãäts hë tahyb n'aa matakëë –näng mãh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

–Taw'ãäts hë baad bë matakä ti

bë maa newëë doo. Bë matakëë do pénh, bë maa newëë do pénh, bë da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahãnh baad bë da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hã ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo‡ –näng mã Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

–Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa. ²⁷ Ta ãh tatebëj nuuj jé, adëb bä, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapëë bä nyy da tabawäng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hë joom k'ãäts baw'ëeh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaeë däk, tii b' tabeag kãn. ²⁹ Ta ag wah'ëë däk bä kã, ta heen n'aa hã, tii bä kã joom näng do bak'ãäd kãn ta joom, joom ji nu gekãä do nahëë me –näng mã Jesus kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa –näng mãh. ³¹ –Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ãäs doo, tadu doo noo gó. ³² Jããm nad'ëed its né paawä ta tym, ji waa ty gamabuuj see bahãnh tabawäng. Tak'ëp ta moo bawäng. Tii hã kã taw'ëed batooj kãn ta hã kã, tabadahëem bã§ –näng mã Jesus kyyh.

³³ Hajõng ta ti hedoo pé panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hã P'op Hagä Do panyyg n'aa. Jesus her'oot mã sa hã rahyb n'aa hajaa doo. ³⁴ Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot. Sa mab hë, rabedoh bä m', Jesus baher'oot ta ma matëg sa hã nyy d' tahanäng pé panyyg gó teh'üüm doo.

† 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 4:25 Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb

n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã. § 4:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ãäs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti noo gó m', tug bä kä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

³⁶ Ti m' raberéd b'ëeh hajõk doo, ti m' ragatsëg t'oonh marakate gó Jesus gasooh doo gó. Ti m' rabatsëg kän. Marakate wób an'aa sa jawén. ³⁷ Ti m' tak'ëp bah'ood bana. Tewëep mä maadaka. Marakate tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëe paawä. ³⁸ Marakate duu hënh mä Jesus baÿÿh. Ta nu tyng jó m' ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Õm h'yy kanap'eed! Ër da ag'yyp! —näk mäh.

³⁹ Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood tameduuk. Ti m' maadaka hä taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

⁴⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? DooH P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, ti m' rakaner'oot sa mab hë:

—Jaa ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

5

Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hä hadäk do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé. ² Ti m' Jesus gatsëg nyyh jawén paa bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo, nyyw hë m' tabana ta wë. Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bä naa tabana. ³ Tii b' né hë m' tabahe'ÿÿh. DooH m' hajaa pé moo mawyyt péh. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴ Hajõõ nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo

mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ënh. DooH ta hä hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bä, atsëm na-ããj mä tabahew'ëet kamag habong hënh, waëe jó na-ããj hë. Tak'ëp mä tageënh, ta daaj hë m' takahej'ooH pä bäh me.

⁶ Dawëe naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëe P'op Hagä Do häd gó, dooh da ÿ marejã bä! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hä.

⁹ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” ãã häd, —näng mäh —hajõk do hyb n'aa ããh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' tets'ëe had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hõm hyb n'aa dawëe karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

¹¹ Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahe'w'aa. ¹² Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus hä:

—Man'oo ãã ajëe pëe too yb hä —näk mäh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hä. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kän aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kän. Hajõng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

¹⁴ Ti m' too yb hagã n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ããs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegãã kän aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb

nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ¹⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do paa rabaher'ood kân han'aa do sa hä kä ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ãj mäh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëe Jesus hä, tabahöm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëe Jesus hä, Jesus sii tabahöm hyb n'aa. ¹⁹ Dooh m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahöm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hä:

—Ahöm nä a yb, a ÿÿn, a wakään wë. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ääts hë hadoo do a hä Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hä nyy da õm tat'yyd mehÿÿn doo —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁰ Ti m' aj'yy bahöm kân. Hëej bód, Dekaporis häd näng doo bä ta her'oot mä tak'ëp hanäm do Jesus bad'oo do ta hä. Ti m' sahõnh hë maa nap'ëeh do rahyb n'aa meuunh mäh.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, kara-pee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bä p'aa hënh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëed däk bä ta takëen hä, hajök nu sabug däk. ²² Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapäh bä, ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. ²³ Ti m' tak'ëp mä tabetsëe ta hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Édah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawä. Moo dëe ta hä tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus bahöm ta sii. Tabahöm bä hajök mä hah'üüm ta sii, gatata'uuk mä ta hä. ²⁵ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. ²⁶ Hajök mä mediko hegäã bong do ta nahëeh. Mediko moo m' tahoop. Dooh m' rahaja bä. Ta wë hanäng do tahäj

jëe né paawä m', dooh m' tahas'oo däg bä. Teg'yys mä tii bä ta nahëeh.

²⁷ Jesus taky n'aa napäh bä m', ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë hajök do mahang. Ta saroor hä m' tamoo däng.

²⁸ Tii d' tawén d'oo mäh, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ moo dëe bä, ÿ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²⁹ Tii bä kä m', nayyw hë m' dooh wäd mä ta hä ta nahëeh. Ta hä m' tahegäã bä, ta h'yyb gó, has'oo däk mäh. ³⁰ Tii bä m' nayyw hë m' Jesus hegäã bä m' ta hä naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hënh tabegäã wät hajök do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿÿ hä moo däng? —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepäh a hä hajök gatata'uuk do a hä? —näk mäh. —Hëd n'aa ti meanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hë hajök do sa wë, tabahëg'ääs hyb n'aa jaa ti ta hä moo däng doo. ³³ Ti m' ÿÿnh hegäã bä kä m' ta hä has'oo däk mäh, ana mä Jesus wë, ti m' tabahyy häng mä ta taron nuu me ta wë. Kajajän mä ta äm n'aa. Ti m' sahõnh hë m' tabaher'ood jëng ta hä. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahöm kä h'yyb näm doo me. Dooh wäd a nahëe kä —näng mäh.

³⁵ Jesus ber'oot nä bä m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bä naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hä:

—A toog h'yy gakog hõm —näk mäh. —Hëd n'aa ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyy hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy kasadëe!

³⁷ Ti ta bahänh mä dooh m' tan'oo bä hajök do rahöm ta sii. Jääm mä takarën Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowäw häd näng doo. ³⁸ Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä séd dó m' raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëe suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bë haräp? H'ëed ti bë ha'oot? Karapee dooh tadajëb bä. Aÿyh tii —näng mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejüü raban'yyh jawén paa bä m', tats'yyt mä karapee yb, karapee ÿñ, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëe p'ëe karapee hasooh hënh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kûm —näng mä ta kyyh. (“Maruus, as'ëeg g'ëed!”, tahanäng pé m' tii.)

⁴² Tii bä m', nayyw mä tabas'ëeg gëet, awäd däk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä m', tak'ëp mä rameuuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿyh

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahôm panang tabawäng do paa hënh. ² Saab hä kä m' tama metëek tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Hajök maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hënh naa taher'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hënh naa tah'yy ganäng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa kyyh. ³ —B'aa bäh gaheh'öök do nado ti hahÿyh? Marija t'aah nado ti hÿyh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakään? Ta änh, bä ab'ëeh ër pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajään ta wë. Raty n'aa gesyyg däk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hë tabawäng do panang bä, ta wakään mahang, ta tób bä, dooh rawehëe bä —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Doo denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä. Jääm né hë m' pawóp its nahëe enäh do hä ta moo tadasooh

rabaheso padëek hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooh panang buuj rah'yy kae bä tahegää bä.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿyh

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus ma metëek. ⁷ Ti m' tanaëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü rabahôm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahÿy da m' tamejüü:

—Doo d' bë mahüüm péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta säm hadoo péh. Jääm hë da bë mahüüm tatu —näng mäh. ⁹ —Jääm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë gahôm. Bë tsyym suun hë kä bë padedëek —näng mä ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, tii bä da bë ayyw dó sa panang bë beréd hõm bä kä. ¹¹ Jé bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë ahôm sa mahänh. Sa panang bä naa bë ahôm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

¹² Ti m' rabahôm kän. Raketyn hõm. Jé pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd hõm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajõng karap'aar h'yyb nesaa do rahebëe hõm mäh. Hajök nahëe enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hõm, heso hõm mäh.

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿyh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëe m' Jesus raky n'aa napëe däk. Hahÿy d' mä ta wób sa kyyh:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hë raky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napëë däk bä kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ŷ mejüü do paa ranu gahōg hōm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëet Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ŷÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëë däk mä Erodija, ta hÿÿj ŷÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ŷÿm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyng kân, tawén kawaj'ään kân ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëep Jowāw. Du daa m'. ²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hä. Tahapäh mäh, baad ub né hë ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsyt hë P'op Hagä Do wë Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newëë bä m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hë, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newëë bä.

²¹ Tii bä kä m', ti bahänh kä m', Erodija bawyyd kân nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jäm. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahë n'aa, ta warahén sa wahë n'aa, sahōnh hë m' ky n'aa etsëeh do Garirej häj n'aa bä naa. ²² Ti m', jäm noo gó m', Erodija toog bana tabajäm hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-ääj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hä:

—Mets'ëë hä ŷ makarën péh. ŷ anoo né da a hä —näng mä ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Metsëë pé hä ŷÿ, ŷ anoo né da a hä. Wë ŷ hanäng do uuh ŷ anoo da a

hã, makarën bä. Né hup ŷ né hë tii —näng mä Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ŷÿn wë tabeaanh hyb n'aa tetsëë pé Eróts hä. Ti m' ta ŷÿn ky hadoo:

—Mets'ëë Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵ Ti m' nyyw hë m' maruus matëeh p'aa hënh. Ti m' tabets'ëë kân: —Na, ŷ karën nyyw hë mabanoo hä ŷÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg ta hood gó —näng mä maruus kyyh Eróts hä.

²⁶ Ti m' tak'ëp sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nyyw hë m' tamejüü warahén see Jowāw tadaj'ëep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahōm Jowāw ragadahew'ëes doo hënh, tadaj'ëep mä Jowāw, tanu gahōg hōm mäh. ²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus hä. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kân mä ta ŷÿn hä kä. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matëg ky n'aa napëë däk bä m', rabana rabeheën ta hub. Ti m' ti m' radasuun jëng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü do rababaaj nä Jesus wë. Ti m' raba-her'oot ta hä sahōnh hë rametëek doo, ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bä m' séd dó m' ta wë heg'ääs doo. Séd bä m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hä: —Hamäh, èr ah'üüm ta wób rabadoh hënh, bë kameh'ääk hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hë m' rabahōm marakate gó ta wób rabadoh bä paawä. ³³ Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti m' sahōnh hë panang bä naa rabahōm ta takëen hä sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehün mä sa hä. B'éé hagä

n'aa tamah do hadoo mä ta hä. Ti m' hajõng ky n'aa tama met'ëeg kån sa hä.

³⁵ Tũũh dæg bã kä m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tũũh dæg —näk mäh. —Dawëë hỹyh. ³⁶ Mamejõ hõm hajõk doo, panang tabanäng bã, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ããj hë, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sãm —näk mäh. —Ãã né hë g'eeh ti hets'ëë ta ti sa waa pãw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hë ti hanäng bë wë pãw? Bë hegãã —näng mä ta kyyh.

Ti m' rabaheg'ããs, ti m' raky hadoo:
—Ti anäng ji ma poo oow pé pãw. Pawóp its tah'ỹyb —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejũũ ramejũũ hajõk do rabehyy b'ëëh hyb n'aa jawii jó.

⁴⁰ Ti m' rabehyy b'ëëh, 50 ken'yyh mä ta wób, 100 ken'yyh mä ta wób ketyn hõm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog däk pãw, tah'ỹyb na-ããj mäh. Hỹ pong jé taty däng bã m', P'op Hagã Do hä taky hadoo:

—Õm taw'ããts hë Ee. Man'oo däk ãã tä, ãã waa —näng mäh.

Ti m' pãw taganebäh bong, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hä bã. Tah'ỹyb na-ããj né hë m' pawóp had'os do tetyn hõm né hë m' tii d' ënh. ⁴² Tii bã kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. ⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh. ⁴⁴ Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahỹyh

⁴⁵ Ti m' nyyw hë ta ma matëg Jesus mejũũ ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahõm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti

nuuj jé m' takedëë hõm hajõk do sa hä. ⁴⁶ Takedëë hõm do jawén paa bã m' tabasëëk mä waëë jó P'op Hagã Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu däk bã m', karaj'aa hoo gad'oo bã kä m' ta ma matëg rababoo däk. Ta mab hë m' Jesus bayyw gëët. ⁴⁸ Ti m' tabaheg'ããs, dooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kån sa wë tamii pong jó. Jesus tabëëj paawä m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mä rabeỹm bong. Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëëng paa red'oo mäh.

Ti m' nyyw hë m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë eỹm manäh! Ỹ ti hỹyh —näng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuuj bong mäh.

⁵² Dooh rah'yy gah'ood nä bã Jesus hä, pãw tapehuuj né paawä. Dooh rah'yy genä bã.

⁵³ Rabatsëg hõm bã m', Genesaréh häj n'aa bã m' marakate badëë jad kån. Tii bã m' rabahũũ jad kån.

⁵⁴ Ragatsëg bë sii hë m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëë kån Jesus.

⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong ramena hyb n'aa nahëë enäh do Jesus wë. Jé pad'yyt hë hëëj Genesaréh w'oo hä hanäng doo bã naa ramena nahëë enäh doo. ⁵⁶ Jé pad'yyt hë Jesus nu kejäk bã m', panang rakahet'aa bã m' ramena bëëh nahëë enäh doo. Ti m' rabetsëë nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do moo kejäk doo, heso padäg kån mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahỹyh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ² Ti m' rabahapäh, Jesus ma matëg wób rawëh

* **6:44** Dooh m' taketsén bã ỹj, karepé.

mä ta si n'aa hē. Dooch m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hä m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä. ³ (Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób na-ããj hē, dooh rawëë bä, dooh rawa bä, sa wahë makū mahetëk doo da ramoo kanetsyyd poojjé. ⁴ Rabana bä jé sa waa hets'ëë do paah, dooh rawa bä, dooh rawëë bä, ramoo kanetsyyd bä, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamoo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makū mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä rabeaanh Jesus hä:

—Héd n'aa a ma matëg ranad'oo ãã wahëh metëëk doo da? Héd n'aa dooh ramoo ketsyyd bä ér wahë makū rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëëh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëëh. Sa kyyt tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁷ Dooch këh ÿ tado bä ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hē ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. Bë wareem däg bë wahë makū metëëk do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü do bë eréd hõm doo, bë wahë makū mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëëk do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bë wehëë bë yb, bë wehëë bë ÿÿn.”‡ “Ji daj'ëëp ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”§ ¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëëk doo —näng

mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejõ wäd bä ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. — Bë wahë makū ma metëëk do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajõk do ta tii bä hab'ëëh do Jesus naëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hē, bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'õp ji h'yyb gó naa hanyy do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëë hõm hajõk do sa hä. Ti m' tób gó tabajëë suun jawén paa bä ta ma matëg rabeaanh ta hä ta ti ta her'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajëë bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyy p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ãäts mä sahõnh hē baad ub ji waa. Dooch m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa henyhy do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, t'õp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug

* **7:4** Mosees ma metëëk do paa bahãnh rakarën rabawëëd däk. Sa hä, tii da ji adoo bä, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13 ‡ **7:10** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 § **7:10** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëek doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji hyb n'aa h'ũum do ji ma, sahõnh hē ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejãã doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahõnh hē ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿñh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿñh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëe suun mä tób gó. Dooch m' takarën raky n'aa napëe bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hē, dooch m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ÿñh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ÿñh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëe Jesus bahabëe hõm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ãäts hē nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masãäh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿñh hä.**

²⁸ Ti m' ÿñh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hē m' taky hõm:

—Ehub né hē õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hē rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mä ÿñh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ÿ maky gadoo do hyb n'aa, dooch wäd

karap'aar h'yyb nesaa do a toog hä —näng mä Jesus ta hä.

³⁰ ÿñh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehãäg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahÿñh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëej, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ãäj hē ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hēnh rabaw'ëenh. ³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëe Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahũum mä dawë hä, hajök do sa mahãnh. T'ñ hēnh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëe pëe. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëe wät, tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nanyw hē m' aj'yy nabuuj genä padëek, ta nag'aad na-ãäj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

³⁶ Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Nabuj keh'ũum mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejõ paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahõnh hē m' rameuunh Jesus mo haj'aa hä. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahõnh hē tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatemah do sii hē nabuuj genä padëek, ner'oot do sii hē er'ood padëek tan'oo bä —näk mä sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

** 7:27 Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ÿñh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëe hyb n'aa baad tado bä tamasaa bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'ũum Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajök do rakata padëek p'aa hënh ënh. Dooh m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëenh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² –ÿ t'yyd mehïïn hahÿ ër wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta äh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh –näng mäh. ³ –Dawëë naa ta wób rabana. ÿ mejö bä rababaaj hóm sa gó, naheba padäg da, degön jëng da sah mahÿÿj ta hõö bä –näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

–Nyy bä ji baw'yyt babä sa waa? Dawëë bä. Dooh ta nawaa babä –näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beaanh:

–Nyy hë päw bë wë? –näng mäh.

–Ti anäng setsi –näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh tüü. Ti m' tabasog däk päw, ti m' taky n'aa etsëë sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kân, tets'ëë hóm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hóm hyb n'aa hajök do sa hä kä. ⁷ Tah'ÿÿb na-ääj mä ti anäng mä sa wë. Ned'ëed its mä ti tah'ÿÿb. Tii da né hë m' taky n'aa d'oo ënh tii. Ti m' tamejüü ta ma matëg rabets'ëë hóm hajök do sa hä. ⁸ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hóm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata däk arook gó. Setsi m' arook gedë hóm doo. ⁹ 4 miw mä ajyy tahyb n'aa pé ti hawëë bong doo.

Hajök do hä Jesus kedëë hóm jawén paa bä m', ¹⁰ tagatsëg sooh mä marakate gó ta ma matëg sa sii hë m'. Ti m' rabahóm Daramut häd näng do häj n'aa hënh.

¹¹ Rakajaa bä m', Pariséw rabana ta wë. Hajõng mä reanh ta hä. Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.*

¹² Ti m' tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, j'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

–Daap hë da hë habong do rabets'ëë hä ÿÿ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa –näng mäh. –Dooh ÿ metëeh pé ta heen n'aa hahÿ sa hä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo –näng mä ta kyyh.

¹³ Tii bä m' Pariséw taberéd b'ëeh, ti m' p'aa hënh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hóm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh raheer'oot do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ta ma matëg ramabaan mä ramahüüm sa waa päw. Jääm hë sét its mä päw marakate gó. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Eróts sa päw makuj n'aa mahãnh –paa tama-her'oot mäh.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

–Dooh ër wë päw. Tii d' tawén edoo† –näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

–H'ëed hyb n'aa päw bë mabaan hóm bë banäng? –näng mäh. –Dooh tagah'ood nä bë bë hä? Dooh bë h'yy kadawuung nä bë? –näng mä ta kyyh sa hä. ¹⁸ –Bë matym enä né paawä, dooh bë hapëë bä. Bë nabuuj genä né paawä, dooh bë maa napëë bä. Bë mabaan ¹⁹ 5 päw ÿ etyn bong do 5 miw sa hä? Nyy hë kawaju bë gedë hóm mad'aak doo?

* **8:11** Jesus wë Pariséw rakamajïï. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hä péh, dooh Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuuj bä wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa Jesus wén manetëeh sa hä rakarën do paawä. † **8:16** Dooh rah'yy kadawuung bä panyyg gó Jesus her'oot do hä. Jesus hä Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooh m' raky dahé bä Jesus P'op Hagä Do t'aah tado bä. Nayyw hë jé pad'yyt hë takah'üüm ranu mer'oot do ky n'aa. Päw makuj nayyw hë takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

–12 kawaju mad'aak –näk mä sa kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus eanh ãnh:

–Setsi pãw ã etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hã arook bẽ gedẽ hõm mad'aak doo?

–Setsi arook mad'aak –näk mäh.

²¹ Ti m' Jesus bedoo sa hã:

–Dooch bẽ h'yy genã nã bã? –nãng mã ta kyyh ta ma matëg sa hã.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nã däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus rakaja kãn Betsaj-Da häd nãng doo bã panang bã. Ti m' ramanaa mã ta wẽ aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsẽ mã Jesus moo dãng ta hã tabahub däk hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus maso däk ta moo hã, tamahũũm mã dawẽ hã panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo dãng ta hã. Ti m' tabeaanh ta hã:

–Äkã, mahapëẽ däk? –nãng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'ããs, ti m' taky hadoo:

–Dooch baad ã hapëẽ nã bã. ÿ hapäh habong doo. B'aa hadoo hã ÿÿ.

²⁵ Ti m' p'aa hẽnh Jesus moo dãng ta matym hã ãnh. Ti m' ta matym baad däg kã. Baad mã tabahapäh tii kã. Dooch m' taty gadajuu wäd bã kã.

²⁶ Ti m' Jesus mejũũ tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hẽnh. Dooch m' takarẽn myyj hẽnh tajëẽ wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd nãng nedaa badäk doo hẽnh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hã:

–Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

–Ta wób noo m', õm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mã Eriij makũũh. Ta wób noo m', õm mã P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh –näk mã sa kyyh ta hã.

²⁹ –Bẽ hã ãnh? Jaa ÿ bẽ hã ãnh? –nãng mã Jesus sa hã.

Ti m' Peed ky hadoo:

–Õm ti Kristo, † P'op Hagã Do H'yyb Dãng Doo –nãng mã Peed kyyh ta hã.

³⁰ Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hã ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëek do ta hataa. Tama metëek bã m' taky hadoo:

–ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahẽ n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa na-ããj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hẽ ta ã jawén paa bã, ÿ ganã wät da p'aa hẽnh –nãng mã ta kyyh.

³² Baad mã ta ky n'aa tabaher'oot. Ti m' Peed naënh dawẽ hã. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta ma matëg wób sa wẽ. Ti m' Peed taky geãm wät.

–J'eeep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb –nãng mäh. § –Dooch mah'yyb dëẽ bã P'op Hagã Do karẽn do hã. Ajyy rakarẽn do hã ti mah'yyb däk –nãng mã Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajõk do ta wẽ kata däk doo, ta ma matëg na-ããj hẽ Jesus naëj wät ta wẽ. Ti m' taky hadoo sa hã:

–Jé karẽn pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ããts hẽ teréd hõm ta hã hẽ tah'yy ka'eeh doo, taw'ããts hẽ teréd hõm ta hã hẽ tahyb n'aa newëẽ doo. Taw'ããts hẽ da tagado had'yyt hẽ tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ããts hẽ tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bã na-ããj hẽ. Taw'ããts hẽ ÿ taky da-heeh, taw'ããts hẽ ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵ Tii d' ÿ wén edoo,

† 8:29 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. “P'op Hagã Do h'yyb dãng doo”, tahanãng pé m' ti. § 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'öp kamahän doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bä. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanäm do hyb n'aa na-ãj hë, tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bä, panyyg hanäm do hyb n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bä? —näng mäh. ³⁷ —Dooch ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëek do hyb n'aa na-ãj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hä hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooch do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'öp gabarëeh doo gó ÿ bahyng noo gó ääs tak'öp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kån waëe p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' t'ïï hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³ Tak'öp mä ta saroor gabar'ëeng däk, tak'öp mä tabahawag däk. Dooch m' badäk hahÿÿ bä hajaa pé saroor ti hadoo pé tak'öp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh

do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä ër hä! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

⁶ (Dooch m' tadoo wät pé tak'öp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nanyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hä m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'öp ÿ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nanyw hë m', raty kaw'ööd bong bä m', rabaheg'ääs bä m', jããm hë Jesus rahapäh. Dooch boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kã dejëp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hë m' rakaner'ood bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajëp do ganä wät do taher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'oot? —näk mä sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hë, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriij ewäd hyng né hë. Tii bä rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hä. Tii d' né hë takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hä* —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa ënh? Nyy da këh ÿ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ÿ

* **9:12-13** Eriij tahanäng doo, Jowāw nu gahem'uun do né hë tii.

na-ãäj da hajõng ÿ ahoop da. ÿ rahyb n'aa wareem da na-ãäj hẽ —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bä, hajõk mä ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky ked'aak mä sa daheeh. ¹⁵ Tii bä m', nanäng nu sabuk do rabahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hã:

—H'ëed p'ãã ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' hajõk do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —ÿ manaa a wë paawä tah ÿÿ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk —näng mäh. —DooH ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸ Ta hã tabadäng bä, tũũ tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tëg kamatsëe däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hã raba-habëe hõm hyb n'aa. DooH rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hã.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bëeh, da hẽ badäk hahÿh bä habok doo! —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ hãd h'yyb napan däg bë hã, hã ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ramanaa ta wë. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bä m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tũũ. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beaanh ta yb hã:

—H'ëed pénh tabadäk ta hã? —näng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hẽ ta hã —näng mä ta yb kyyh.

²² Hajõõ nuu me karap'aar h'yyb nesaa do dahew'ëes tũũ tëg hõõ me, tame na-ãäj hẽ. Takarën tadaj'ëep. Mahaja bä, mado hõm. Mat'yyd mehĩn ããh —näng mäh.

²³ —ÿ haja bä? —näng mä Jesus kyyh. —DooH hejooH pé P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh pé hã —näng mäh.

²⁴ Ti m' nanyw hẽ pahëew yb ky hadoo:

—ÿ h'yy ka'eeh né hẽ —näng mäh. —Man'oo tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ÿ ky nasëm hyb n'aa! —näng mäh.

²⁵ Ti m' hajõk waj'aa padëek sa wë rabaheg'ããs hyb n'aa Jesus hapäh bä m', nanyw hẽ m', hajõk do kaj'aa do rabaheg'ããs do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anä pahëew hã hadäk doo! DooH da ta hã madëe wäd bä! —näng mä Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ëp mä karap'aar h'yyb nesaa do geëej wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanä kãn pahëew hã hadäk do paah. Ta wób sa hã m' pahëew dajëp. Bag hënh mä tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo.

²⁷ Ti m' Jesus moo taky g sëek. P'op mä tabag'ëed däg kãn.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bä, sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh ta hã:

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëe hõm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hẽ P'op Hagä Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ãäj hẽ] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. DooH m' Jesus karën bä ta wób raky n'aa napëe bä rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób

sa moo gó. Ý radaj'ëëp da. Tamawoob hẽ ta ã jawén paa bã ý ganä wät da p'aa hẽnh —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

³² Dooh m' rah'yy genä bã ti taheer'oot do sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyng n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' rakajaa Kapar-Naũm häd näng panang bã. Tób bã tabajëë suun bã m' teaanh mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—H'ëëd p'ãã ti bẽ ky ked'aak ta tyw n'aa me, ër mana me? —näng mäh.

³⁴ Dooh m' raky gado bã. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo däk bã raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

³⁵ Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matëg tanaëënh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Jé karën pé ta wób sa bahãnh hadoo doo, taw'ããts hẽ da sa yd jé tanu gadäk. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ sa karom hadoo tabahadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁶ Ti m' karapee t'aah ta moo takyng gëët sa mahang, ti m' tabado däk, ti m' taky hadoo:

³⁷ —Hëp ý n'aa hahÿ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ý né ti tagadoo —näng mäh. —Ý gadoo péh, ý had'yyt nado tagadoo, hä ý mejũũ do ti na-ããj né hẽ tagadoo —näng mä Jesus sa hä.

³⁸ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bã tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hä.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bẽ geãm manäh! —näng mäh. —Dooh hät ýÿ gó pahuunh pé ta jawén

ý tanu mer'oot tii bã —näng mäh. ⁴⁰ —Ti hyb n'aa, ër wë h'yy kawanereem doo, ër h'yyb hata tii —näng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jé naëng han'oos pé hät ýÿ gó bẽ hä, hata ýÿ bẽ bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sãm baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ý né hẽ ti ý her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyng n'aa ji hä ranu hũũ däg bã ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ý h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bã nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ããts hẽ paawä magakyd hõm a mooh. Taw'ããts hẽ mabasëëk hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, mahõm mahãnh ta s'ee hẽnh, tabanesaa hẽnh, pawóp hẽ tado bã a mooh. T'ĩ hẽnh mahõm bã, tëëg hõõ nadëëk do mahoop da had'yyt hẽ. [⁴⁴ T'ĩ hẽnh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bã. T'ĩ hẽnh tëëg hõõ dooh tadäg bã —näng mäh.] ⁴⁵ —A tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ããts hẽ paawä magakyd hõm. Taw'ããts hẽ matsyym gahet mabasëëk hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hẽnh, tabanesaa hẽnh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hẽ tado bã a tsyym. [⁴⁶ T'ĩ hẽnh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bã. T'ĩ hẽnh tëëg hõõ dooh tadäg bã —näng mäh.] ⁴⁷ —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bã, taw'ããts hẽ paawä a matym mado nyyh. Taw'ããts hẽ mabasëëk hÿ pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ããs doo hẽnh, sét a matym, jé ta s'ee hẽnh, tabanesaa hẽnh, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh pawóp hẽ tado bã a matym. ⁴⁸ “T'ĩ hẽnh madoh-ro ji hawëh doo, dooh radejëb bã. T'ĩ hẽnh

† 9:48 T'ĩ hẽnh ji ahob had'yyt hẽ, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hä takerih do hä tabeh'ũũm.

tëeg hõõ dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' taky hadoo ênh:

Sahõnh hẽ ma matëk ÿÿ P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hã, sa h'yyb tym banyyw däk hyb n'aa ta hã, ta dab P'op Hagä Do hã ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw däk doo da.

⁵⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Taw'ääts hẽ ti jukiir. Ti hadoo né hẽ, tanadah'ëed wäd bä, taw'ääts hẽ nado wäd. Ti hadoo né da bë hã. Taw'ääts hẽ baad had'yyt hẽ bë babok bë da hadoo do wë. Baad bë babok do bë da hadoo do wë gawatsiig bä, taw'ääts hẽ nado wäd —näng mäh. —Taw'ääts hẽ h'yyb nyyw gó bë baboo had'yyt hẽ bë da hadoo do wë —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

10

Dooh ji ÿÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus raberéd däk Kapar-Naũm, atsëg hõm mä tamii Joradän häd näng doo. Tamyyj däk hã m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah häj n'aa hẽnh. Ti m' p'aa hẽnh hajõk mä ta wë han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hẽ m' tama metëek mä sa hã.

² Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'yy eréd hõm bä ta ÿÿm? —näk mäh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä ênh? —näng mä Jesus sa hã.

⁴ Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii däk ji ÿÿm ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë nabuj keh'ũũm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. ⁶ —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahõnh hẽ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahuunh aj'yy ÿÿnh daheeh. ⁷ “Ti hyb

n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta ÿÿn mahãnh kä, sa m'aa hẽnh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kä. ⁸ Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿÿm daheeh”,* näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hẽ ranado bong. Sét hado däg kãn. ⁹ Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

¹⁰ Tób bä kä m' ta ma matëg rabeaanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bä ÿÿnh see hã takat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Ta ÿÿm paa tah'yyb rejãã —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hõm do ta see tagat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bä ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bä da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hã, tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, taky n'aa edëe boo kãn mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä m', ana mä aj'yy ta wë. Ta

* 10:8 Genesis 2.24

taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad òm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad ub hä ÿ mabanäng? —näng mäh. —Jääm hë P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aä manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëëg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn”† —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²⁰ —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hë ta tii hä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

²¹ Ti m' Jesus ty däng ta wë, takamahän wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sët hë ti hawät a hä —näng mäh. —Abaaj hóm, mesëëm hóm sahönh hë a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy h'yy katón geët. Ti m' ahóm mä Jesus mahänh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekäp do hyb n'aa.

²³ Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooj né hë wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hä:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooj né hë ji hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng

mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëëj bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooj wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Ti m' ti bahänh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh. Sa mab hë m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ênh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né hë ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahönh hë ää beréd hóm a hataa ää bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hëp ÿ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hyb n'aa na-ääj hë heréd hóm pé ta tób, heréd hóm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo, ³⁰ ta bahänh hajöng tagadoo da badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakään, ta änh, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. ³¹ Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kân da —näng mä Jesus kyyh sa hä.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahóm Jerusarënh hënh. Jesus mä sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ï hënh Jesus bahóm doo.‡ Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ênh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hä ta mo n'aa. ³³ Ti m' taky hadoo:

† 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20 ‡ 10:32 Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarënh hënh Jesus bahóm doo, t'ï hënh Jesus majï rababok sa h'yyb.

—Ēr ah'ũũm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëej dāk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ããj da. Dajëb hā raky n'aa etyy da ÿÿh. Ÿ da rahaëej dāk Judah buuj nadoo do sa moo gó —nāng mäh. ³⁴ —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. Ÿ da rahewyyh. Ÿ da rada-jëeb kån —nāng mäh. —Tamawoob hē ãh ÿ jawén paa bā, ÿ d' ganā wäd kån —nāng mā Jesus ta ma matëg sa hā.

Tsijaag, Jowāw daheeh retsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowāw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Āã karēn paawā manoo āã etsëe do a hā —nāk mäh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ëed ti bë karēn hā ÿÿ? —nāng mäh.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—Āã karēn paawā tak'ëp mak-abaj'aa doo me mabag'ããs doo bā, a hub hadäk hēnh āã see basooh man'oo bā, s'ÿÿ me āã seeŠ —nāk mā sa kyyh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooh bë hapëe bā ti bë etsëe doo —nāng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bā? Bë hajaa da bë dajëb bā ÿ dajëp doo da? —nāng mā Jesus sa hā.

³⁹ —Āã hajaa! —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do hadoo doo. Ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —nāng mäh. ⁴⁰ —Hÿÿ kã, ta ti bë etsëe do hā ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ÿÿ hēnh, sã ÿÿ hēnh rabat'ooh, ta pooj jé tabenām do tah'yyb dāng do sa hyb n'aa —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napäh bā retsëe doo, rah'yy kawaj'ããn bong Tsijaag Jowāw sa wë.

⁴² Ti m' Jesus naëej nã ta wë sahōnh hē ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bë hapäh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejũũ sa hā. Bë hapäh né hē ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa —nāng mäh. ⁴³ —Bë mahang taw'ããts hē dooh tii d' tado bā. Bë mahang karēn pé kaweh'ëeh péh, taw'ããts hē da ta wób sa karom hadoo tabahado dāk, ta wób tamasa. ⁴⁴ Bë mahang karēn pé ta wób sa bahānh nu gadäk péh, taw'ããts hē takadad'uuh sahōnh hē sa wë. Taw'ããts hē sahōnh hē sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado dāk tii —nāng mäh. ⁴⁵ —Ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-ããj né hē. Ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. Ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hā, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sãm hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh.

Baritsiméw häd nāng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' rakajaa panang Jerikó häd nāng doo bā. Ti m', ta jawén, panang bā naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bā, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mā ta häd. Tsiméw häd nāng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëer tetsëe hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hā. ⁴⁷ Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëenh do né hē ti ta tii bā tabës taky n'aa napäh bā m', tak'ëp mā tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

Š 10:37 Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'ooh doo. Rakarēn paawā ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii. ** 10:47 Sa h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëenh Mesijas. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky dāng do paa hyb n'aa, "Dawi panaa" ramaneëenh na-ããj hē P'op Hagä Do Ky Dāng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëenh, ta hā pé Jesus né hē ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja dāk doo.

—Mat'yyd mehĩn ŷŷh, Jesus, Dawi panaa!** —nāng mäh.

⁴⁸ Ti m' ta wób raky ge'ŷŷm mäh, bag hēnh tabahāng hyb n'aa. Raky geām né paawā m', tak'ēp tageēēj wāt tii bā:

—Mat'yyd mehĩn ŷŷh, Dawi panaa! —nāng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus baym.

—Bē naēēj! —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hā:

—Tsebee wäd! P'op as'ēēg g'ēēd! Ōm tanaēēnh! —nāk mäh.

⁵⁰ Ti m' ta hatsē taw'oong jat mäh, gatsēg gēēt, ahōm mā Jesus wē.

⁵¹ Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—H'ēēd ti makarēn ŷ moo wāt a hā? —nāng mäh.

—Ma matēg! ŷ karēn ŷ begāā dāk —nāng mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nā. Hā ŷ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa ōm has'oo dāk —nāng mäh.

Ti m' nayyw hē m' tabahapēē dāk. Ti m' tabahōm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarēnh bā Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus rabahōm. Ti m' Jerusarēnh bedaa dāk bā m', panang Betapagéh, Betanija hād enāh do w'oo hā rakajaa bā, waēē joom oriib hād nāng do banāng bā, pawóp hē ta ma matēg Jesus mejũũ sa pooj jé m' rabahōm hyb n'aa. ² Hahŷŷ d' mā ta kyyh sa hā:

—Bē ahōm panang hēnh bē pooj jé badāk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā, bē hapāh da jumeto t'aah ji najasooh nā doo. Ta tyd hā da tabahāng —nāng mäh. —Bē asood hōm da, bē manaa wawēē hē —nāng mäh. ³ —“Hēd n'aa ti bē as'oot?”, ranoo bā, “Tak'ēp Hyb

N'aa Jawyk Do karēn, bada m' tamejũũ rababaj nā”, nāk da bē kyyh —nāng mā Jesus pawóp hadoo do sa hā.

⁴ Ti m' rabahōm, ti m' jumeto t'aah rabawyyd kån tób w'oo hā. Tób noo hā m' takahō. ⁵ Ti m' rabas'oot bā m', p'eets hē hab'ēēh do rabeaanh:

—H'ēēd ti bē hab'ēēh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —nāk mā sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matēg raky hadoo Jesus bedoo doo d' né hē m'. Ti m' rabanoo ramahũũm. ⁷ Ti m' Jesus ma matēg ramana kån Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hā padēēk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' Jesus bas'ēēg sooh ta jó. ⁸ Hajōk mā sa hatsē sa hā padēēk do paa rat'ēēg hōm ta tyw n'aa me, tamahōm doo me, raweh'ēēh hyb n'aa. Ta wób mā ragekyyt mā bag'aad, rat'ēēg hōm mā ta tyw n'aa me.* ⁹ Ti m' sahōnh hē pooj jé hah'ũũm doo, duu hēnh han'aa do na-āāj mā tak'ēp mā sa kyyh:

—P'op Hagä Do āā j'aa etsē! —nāk mäh. —Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —nāk mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky n'aa edēng da ēr wahē makũ Dawi bag'āās do paa hadoo bag'āās doo‡ —nāk mäh. —Hŷ pong jé hawāt do hā āā j'aa etsē! —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarēnh bā Jesus bajēē suun kån. Ti m' tabahōm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Tabegāā dāk mäh. Tug bā dāg do hyb n'aa m', ¹² hedoo do sa sii hē m' tabahōm ta s'ee hēnh, Betanija hād nāng doo hēnh, raba'ŷŷh hyb n'aa m' tii bā.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahŷŷh

¹² Ti m' jati péh, Betanija bā naa ratsyym kasok bā, Jesus asa dāk. ¹³ Dawēē naa m' tabahapāh joom wiigo hād nāng doo. Taheg'āās mā teag bā. Doo m' ta hā, ta ag noo gó nado

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahē n'aa ragadoo bā. Ratsebé, raweh'ēēh do heen n'aa tii.

† **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hā takerii dāk do hā rabe'ũũm. ‡ **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hā pé edaa dāk Jesus du doo do Isaraéw buuj tabag'āās doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawā, joom baad hadoo do hā ji aw'yyt né hē pawóp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas'uut do sa waa tii. Ti ti Jesus esoos do tabepóh hyb n'aa paawā.

m' ta h'yyb.Š 14 Ti m' joom hã taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bã! Dooch d' a ag repoo wäd bã! —näng mäh.

Ta ma matëg ramaa napäh mã ta kyyh joom hã.

15 Ti m' rakajaa bã kä m' p'aa hënh Jerusarënh bã, Jesus bajëë suun mã P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bã hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ããj mäh. Ti m' tabaũj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ããj mã taũj bëeh. 16 Dooch m' tan'oo bã ramatabëj bã wak'ããb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. 17 Sa hã tama metëëk bã m' taky hadoo:

—Nepäh bë hã kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëenh da sahõnh hë badäk hahÿ bã habong do P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë do tób n'aa”** —näng mã Jesus. —Hÿÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã! —näng mã Jesus kyyh sa hã.

18 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oo do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mã raky n'aa napëë kãn mã ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mã radaj'ëëp hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm mäh, hajök mã gen'aak Jesus metëëk do hã.

19 Ti m' tug bã kä m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kãn, ah'ũũm kãn mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

20 Jati pé bãp paa m', Jerusarënh hënh rabahõm bã m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mã sahõnh hë m' rabahapäh. 21 Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mã Jesus ky hadoo do paa joom hã. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegãã! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ããts hë P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh —näng mäh. 23 —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hahÿ waëë hã ky hadoo péh: “Ahõm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hã, ta hã baad tah'yy kae bã, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëew bã ta h'yyb gó.

24 Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahõnh hë P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsëë doo, baad bë ky dahé bã, bë ky nasëew bã bë hã tanoo do hã —näng mäh. 25 —Bë ky n'aa ets'ëë bã, tanyy bã bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ããts hë pooj jé bë hyb n'aa mabaan hõm tii, bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hã na-ããj hë. [26 Bë hyb n'aa manabaan hõm bã, dooh na-ããj hë bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bã nesaa do bë moo bok do paah —näng mã Jesus kyyh.]

Jesus hã reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' rakajaa Jerusarënh hënh. Jesus bawät bã m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, kajaa mã ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oo do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë. 28 Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahÿ mamoo wät doo?†† —näk mã sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã ënh. Bë her'ood bã, tii bã ÿ baher'oot bë hã jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. 30 —Jaa ky gabuuj Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? Bë her'ood hã ÿÿ —näng mäh.

** 11:17 Isajas 56.7 †† 11:28 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ããj hë rawén eanh. Jesus hã he'aanh do sa kyy gó ta tii bã hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bã Jesus bad'oo doo.

³¹ Tii bā m' sa m'aa hēnh mā raky n'aa hajēew bong. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó er noo bā, teanh da er hā tii bā: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, nāng da. ³² Ajyy kyy gó er noo bā, hajōk do kawaj'āān da er wē —nāk mā sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bā.

(Rawén jeyým māh, hajōk do hā m' P'op Hagā Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.) ³³ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hā:

—Dooch āā hapēē bā —ken'ooh māh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ỹ na-āāj né hē, dooh ỹ her'ood bā ky gabuuj nāng do hā ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —nāng mā ta kyyh sa hā.

12

Joom nāng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ūūm do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hā.* Hahỹ da m' taba-her'oot:

—Hỹ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa hād nāng do ta joom. Tahedēē hōm. Ti tagagoos uwa bēeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wād sooh p'op nu dāk do joom hagā n'aa tyng. Ti tabahaēēj dāk ta joom banāng do ta kaser n'aa sa hā. Ti ta danāh bahōm dawēē. ² Joom ag wah'ēē dāg bā kā, ta danāh mejūū ta sii moo heb'ooh do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawā joom ag wób. ³ Ti takajaa bā kā, ramaso dāk, rahewyyh, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. ⁴ Tii bā ta danāh mejūū ēnh ta seeh. Tii kā ranu ganabooh, rarahejāā tii. ⁵ Ti tamejūū ēnh ta seeh. Radajēēb kán tii. Ti ta danāh mejūū nā hajōk. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bēeh. ⁶ Sét hē mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahān do tii. Ti tamejūū. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Tah ỹ raweh'ēēh da”, nāng mā ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapāh bā raky hadoo: “Ta danāh t'aah hahỹh. Ti d'

ta danā dāg ta yb jawén buuj dāg”, nāk māh. “Ti bā, er dajēēb! Er ma dāg da tii bā kā hahỹ joom banāng doo”, nāk mā sa kyyh. ⁸ Tii d' né kā, ranaboh jad kán. Dawēē radawāts hōm joom bahānh —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ūūm sa hā.

⁹ Ti m' teanh sa hā:

—Nyy da joom danāh bad'oo hỹh kā? —nāng māh. —Ana da, tadej'ēēp da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaēēnh tii bā —nāng māh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Dooch bē ner'ood bā g'eeh hahỹ P'op Hagā Do kyy kerih doo? “Pā tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹh kā pā ta ba n'aa, mesoo n'aa dāg. ¹¹ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'āāts hē er hā tii”,† nāng kerih doo —nāng māh.‡

¹² Tii bā kā m', P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do na-āāj māh, ratyw n'aa esoos mā ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genāh mā Jesus pes'āāp mā panyyg ky n'aa me sa hā. Ti hadoo né hē, e'ỹým mā hajōk do Jesus maa new'ēē do sa hā, ti hyb n'aa m' Jesus mahānh rabahōm.

Jesus rano n'aa maso paawā ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ta jawén kā m' ramejūū Pariséw wób, Judah buuj sa wahē n'aa Eróts hād nāng do karapee wób na-āāj mā Jesus wē. Rakarēn paawā rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matēg! —nāk māh. —Āā hapāh ōm. Baad ub mabawāt. Dooch daap mamenā bā. Dooch mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsēēh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metēēk bā. Dooch maky n'aa ehỹyd bā sa hyb n'aa ma metēēk doo. Ehub né hē P'op Hagā Do karēn do hā mama metēēk doo —nāk māh. —Ti hyb n'aa —nāk māh —āā mamaher'ood. Taw'āāts hē a hā,

* **12:1** Ta hā kamaj'ī doo, ta hā he'aanh do sa hā ti taba-her'oot. † **12:11** Saaw-Mo 118.22-23

‡ **12:11** Ti pā tahanāng péh, ta daaj hē né m' ti takaher'oot.

ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä?§ —näk mäh. 15—Ji ep'aak g'eeh, dooh apäh ji epaag bä? Nyy da a hä? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Na moweed denaari ramaneëenh doo. ÿ megää —näng mäh.

16 Ti m' raban'oo däk ta hä. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

17 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Sadusëw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' rakajaa Jesus wë Sadusëw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 19 Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 20 —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mäh. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. 21 Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. 22 Sahõnh hë m' raget'ëe

bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëeg ub kä ÿÿnh dajëb kån.

23 Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. 25 —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

26 Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh: “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh”,†† näng mäh. 27 —Dooh, “Abaraãm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”, tanoo bä. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mäh. —Tak'ëp bë h'yy gatemah —näng mä Jesus kyyh Sadusëw sa hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus daheeh. Ta hä m', baad mä Jesus ky gadoo sa hä rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teaanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagä Do mejüü do see tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahãnh? —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hahÿ tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bë maa newë da hahÿÿh, Isaraëw

§ 12:14 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooh ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejooñh né hë ta hä reaanh doo. ** 12:17 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo. †† 12:26 Esodo 3.6

buuj. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagä Doo, ër hagä n'aa, sét né hë. ³⁰ Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me",^{‡‡} näng mäh. ³¹ —Hahÿ ta seeh: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”^{§§} —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Dooch tak'ëp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahänh —näng mä Jesus ta hä.

³² Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matëg —näng mäh. —Sét né hë ti P'op Hagä Doo. Dooch ta see péh —näng mäh. ³³ —P'op Hagä Doo tak'ëp ji kamahän, tak'ëp ji h'yyb däk ta hä. Ji h'yyb tym gó naa né hë, sahõnh hë ji hajaa doo me né hë ji kamahän ta hä. Ji kamahän né hë ji da hadoo, ji hä ji kamahän doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagä Do hä bahänh ti ta tii.

³⁴ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hë paawä P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh takarën doo da. P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa mabahadoo —näng mäh.

Ti bahänh kä m' dooch m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyng n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶ Hahÿÿ d' mä

P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, ‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëem bä kä’ ”, ^{***} näng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëëj; bä ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?^{†††} —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hä Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëek bä m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahänh —näng mäh. Baad ub raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. ³⁹ —Tób P'op Hagä Do panyyng rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bä rabahetonh bä ratooj bä —näng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bä h'yy kamep'ëeh, bap péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bä —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejää da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyng n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer radahet'oonh do dawëe bä. Ti m' tabahëg'ääs hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajöng mä radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëënh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahänh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

^{‡‡} 12:30 Dew-Teronom 6.4-5 ^{§§} 12:31 Rewitikos 19.18 ^{***} 12:36 Saaw-Mo 110.1 ^{†††} 12:37 Dawi panaa né hë ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëënh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ääj hë ti Jesus.

44 —Sahõnh hē ta wób ranoo sa wē mad'aak do uuh —nāng mäh. —Hahỹ yỹnh, kasuud its né paawä, sahõnh hē taban'oo däg is ta wē hanāng do paats —nāng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hä:

—Mahegää, ma matëg! Ewëeh hỹ pä tób pan'aa. Anäm hahỹ tatama n'aa! —nāng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahapäh hahỹ tób yb —nāng mäh. —Dooch da hahỹ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hē da rabakud bëeh tũũ —nāng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banāng doo hēnh Jesus rabahõm kån. P'op Hagä Do tób n'aa nu masee me tii. Ta tii bä Jesus bahāng bä, sa m'aa hēnh Peed, Tsijaag, Jowāw, Ān-Deréh rabana ta wē, ti m' raky n'aa eanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu dāk? H'ëëd hado da tabedaa dāk do heen n'aa? —nāk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät yỹ gó rabana, sa nooh. “Ȳ Kristo”, nāk da sa kyyh. Hajök da rawedii —nāng mäh. ⁷ —Bë eỹm manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napäh bä. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hē, dooch takaja nä bä badäk hahỹ bahëëj jëng doo —nāng mäh. ⁸ —Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä k'ääts katajuus da, sah na-ääj da anāng. Badäk hahỹ bahëëj jëng do du dāk do metëë n'aa d' tii. Ajān pooj jé ta mahỹj ganyyh do hadoo da tii —nāng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Baad bë kanä sa mahānh —nāng mäh. —Bë da rahaëënh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da rahewyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó. Hëp ȳ n'aa bë da ramahũüm sa wahë n'aa wë, hëëj bagä n'aa sa wë na-ääj hē, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ȳ n'aa bë her'ood kån da tii bä sa hä —nāng mäh. ¹⁰ —Badäk hahỹ gawatsig pooj jé, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanām do jé pad'yyt hē da rabaher'ood hõm sahõnh hē häj n'aa babuuj sa hä —nāng mäh. ¹¹ —Bë ramoo maso hõm bä, bë raheaaj bä bë raky n'aa etyy hyb n'aa, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot péh. Bë her'oot bä, bë her'ood bë hä P'op Hagä Do anoo do ti noo gó. Bë h'yyb gó naa nado da ti bë her'oot doo. P'op Hagä Do Sahee da ti her'oot doo —nāng mä Jesus sa hä.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hỹj nāng do ta hỹj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó, radaj'ëëp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nāng do bad'oo ta t'aah hä. Sa taah da h'yy kawereem da sa yb wë, sa yỹn wë. Rahaëënh da ta wób sa moo gó radej'ëëp hyb n'aa.

¹³ Tak'ëp da sahõnh hē rakawajään da bë wë hëp ȳ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä yỹ, tadajëb bä kã, edëb had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa —nāng mä Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa bä tahëë däg bä bë hapëë bä, taw'ääts hē Judah buuj häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banāng hēnh. (Sahõnh hē hahỹ ner'oot doo, taw'ääts hē ramatakëë tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanāng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hē jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nyyw hē da takejën hõm, dooch da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶ Ti

* 13:14 Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'ũüm do hyb n'aa.

hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ääts hē dooh da tajēē bā ta hatsē tabehēēn hyb n'aa paawä — nāng mäh. ¹⁷ — Tak'ēp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hā kā ti noo gó kā!† — nāng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ēnh:

— Tak'ēp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahy P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, dooh nā paa ti hadoo pé tak'ēp rabahoop. Ti jawén kā dooh ti tahado wäd bā kā. Ti hyb n'aa da, bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā, bē kejēn hōm do tabahahēēm noo gó, tak'ēp naēng badoos noo gó, tana-hadoo hyb n'aa — nāng mäh. ²⁰ — P'op Hagä Do bód gagog hōm da nanāng ji ahoop doo. Tii d' tanado bā paawä, dooh paawä hedēp péh. Ta wē tasēew hōm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hōm ti noo gó rahoop doo — nāng mäh. ²¹ — Ti noo gó, “Wät hahy Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bā, bē ky dahé manā da raheer'oot doo. ²² Ta ti y wén her'oot, ti abok da hajōk “Y Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod yyh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ēp hadoo do ta heen n'aa rametēēh da, rapehuunh da, ta wē P'op Hagä Do asēew hōm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa matakä! Ta pooj jé y baher'ood dāk bē hā — nāng mā Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

— Ta ti rahoop do jawén paa bā, papyyj da badagyb dāk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bā. ²⁵ Sagōōh wē hā naa kejäk da. Wē hā habong do ta bag keh'yyt da jé pad'yyt hē, ta see hedo hōm da P'op Hagä Do an'oo bā.‡ ²⁶ Ti noo gó kā da sahōnh hē da rabahapäh yyh, Aj'yy Hadoo Do Hy

Pong Jé Hana Doo, y bahyng bā kā wē puh mahang. Y ahyng da tak'ēp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ēp gabarēēh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó y mejūū da ās yy rabata hōm hyb n'aa jé pad'yyt hē badäk hahyy hā habong do y asēew hōm doo — nāng mā Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

— Bē hyb n'aa matakä joom wiigo häd nāng do ky n'aa hā — nāng mäh. — Wiigo tēeg tadu doo bā tagajewäng doo, bē hapäh tabanyyw edaa dāk. § ²⁹ Ti hadoo né da, sahōnh hē ta ti bē y maher'ood wät do kaja dāk bā bē bahapäh bā, edaa dāk y kajaa do bē bahapäh da — nāng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

— Né hup y né hē hahy y her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nā da sahōnh hē y her'ood wät do bawäd kän. ** ³¹ Badäk hahyyh, wē na-āā da, ahēej jēē né paawä, keh yy da dooh tahēej bā — nāng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kän:

— Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Äās, hy pong jé habong doo, dooh rahapēē bā. Yyh, P'op Hagä Do T'aah, na-āāj hē dooh y hapēē bā. Jāām né hē Ee hapäh. ³³ Dooh da bē hapēē bā ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bē gadaa ta pooj jé, baad ub da bē matakä. ³⁴ Aj'yy karom nāng do ta s'ee hēnh hahōm do hadoo tii. Tabahōm pooj jé tamejūū ta karom sahōnh hē rabahag'ääs hyb n'aa. Tamaher'ood hōm sa hā ramoo bong do hā. Tamejūū na-āāj hē tób noo hag'ääs doo, baad tabahag'ääs hyb n'aa. Dooh raheen n'aa enā bā ny noo gó sa kariw n'aa matēēh. ³⁵ Ti hadoo bē hā kā. Taw'ääts hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakä da. Dooh da bē hapēē bā y

† **13:17** Tak'ēp tanesaa sa hā, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'ūūm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā kerii dāk ta ti ky n'aa. § **13:28** Tabahahēm noo gó, hajōng do häj n'aa bā ti anāng joom ti noo gó barak doo. P'aa hēnh tagajewäng tabanyyw bedaa dāk bā. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'ūūm ta panyyg. ** **13:30** Jesus hā reaaj wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejāā. ³⁷ ta baab jawén paa bā, hahy Jesus her'oot do jawén paa bā, Roma buuj sa warahén n'aa rarejāā P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēnh bā hasooh do paah. Sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bā.

matëeh bã, tób danäh matëeh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooh ji hapëe bã tób danäh kajaa bã, tug bã, atsëm, atsëm ub, tapaj'ëe bã. ³⁶ Dooh taw'ääts hë tado bã bë h'yy gatamah bã tób danäh nayyw hë takaja bã —näng mäh. ³⁷ —Ti hyb n'aa ÿ bedoo bë hã, sahõnh hë sa hã: Baad bë gadaa, baad bë matakã! —näng mã Jesus.

14

Buu benyym do ÿñh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp nã m' ta äh Pas-kowa* häd näng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj mã ratyw n'aa esoos mã Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bã m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'. ² Rakaner'oot bã m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëeb bã Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

³ Ti m' panang Betanija häd näng doo bã m', Simaw saraa hã däk do paa tób bã, sa waa tyng hã m' Jesus basooh bã m', ana mã ta wë ÿñh. Buu benyym do hood mã ta moo gó m' tabadäk. Pã s'ëeb mã ta hood. Tak'ëp mã taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ëeb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatëh hõm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'. ⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ään bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hã:

—Héd n'aa tarejää tii? ⁵ Taw'ääts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji anoo paawä kas'uut do sa hã —näk mäh.

Ti m' rabahajëew wät ti ÿñh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hajëew manäh! Na magëd ti ÿñh —näng mäh. —Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hã ÿÿ.

⁷ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Bë h'yy kajäk bã bë banoo sa hã. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë ÿ awäd wäd bã —näng mäh.

⁸ —Tahajaa do né hë ti tamoo wät hã ÿÿ. ÿ radakã jëe pooj jé buu benäw n'aa tii d' nuh ÿÿ gó tah'ook doo —näng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanãm do rabaher'ood hõm bã, raher'oot da na-ääj hë hã ÿÿ hahÿ ÿñh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hã —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, 12 hedoo do ta ma matëg sa seeh, bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hã. ¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm raky kajäk mã ta hã. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk bã m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'oooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeanh ta hã:

—Nyy bã makarën äã benãm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹³ Ti m' tamejüü pawóp hë ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nã panang hënh. Bë kajaa bã, bë kataa da aj'yy hã naeng hes'oooh do hã. Ta jawén bë ahõm da.

¹⁴ Ti bajëe suun bã tób gó, bë eaaj da tób danäh hã hahÿÿ da: “Äã ma matëg mejüü äã beanh nyy bã tagadäk ta gawakõ, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, denoo da.

¹⁵ Tii bã da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hã. Ta tii

* **14:1** Pas-kowa ramaneëenh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehün doo, Esit bã naa rabah'üüm noo gó. Pas-kowa ratab'ëes noo gó ranaheb'oooh b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hë pãw makuj tamah doo. Séd hã rataheb'ëes.

bä tyng n'aa näng da. Kabenyw däk da —näng mäh. —Ta tii bä bē moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa er tab'ëes hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

¹⁶ Ti m' pawóp hē ta ma matēg rabahōm panang hēnh. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kän tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁷ Papÿÿj badēe hyng bä kä Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii. ¹⁸ Sa waa tyng pa rabat'oonh bä kä m', rabawēh bä kä m', taky hadoo sa hä:

—Bē see ÿ tahaēenh da majī moo gó. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁹ Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hä ÿÿ, dooh ÿ tado bä! —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bēeh, 12 hedoo do see né da, nemon ÿ heh'oos do pāw né da —näng mäh. ²¹ —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajēp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majī moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hē paawä ta ti aj'yy hä tanenyys bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

²² Ti m' rabawēh bä, Jesus bado däk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo däk pāw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matēg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bē gado däk. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus bado däk uwa bēeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē òm, Ee. Man'oo däk uwa bēeh ää hä —näng mäh.

Ti m' taban'oo däk sa hä. Ti m' rabeeg pēe uwa bēeh.

²⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajēp noo gó hajōk do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahōnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng† —näng mä ta kyyh sa hä.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh sa hä:

—Dooh ÿ eēg wäd bä hahÿ uwa s'ēeb. Jāām hē p'aa hēnh papuuj däg ÿ eēek da P'op Hagä Do bag'ääs doo bä. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

²⁶ Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahōm kän waēe joom oriib häd näng do banäng hēnh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bē sahōnh hē ÿ bē beréd hōm da —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'éé hagä ÿ daj'ēep da. Tii bä da jé pad'yyt hē b'éé rabeühūm bong”‡ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bē pooj jé da ÿ bahōm Garirej hēnh —näng mäh.

²⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Sahōnh hē òm reréd hōm bä, ÿ dooh òm ÿ eréd bä —näng mäh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hē, atsēm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé ÿ maky n'aa jejèn da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hä.

³¹ Ti m' Peed ky kah'ūm mä ta hä:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajēeb bä na-ääj hē a sii, dooh noo gó da òm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hē m' ta ma matēg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsēe do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus rabahōm joom banäng hēnh Getsemani häd näng doo hēnh. Ti m' taky hadoo sa hä:

† 14:24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'éé t'aah majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj däk hÿÿ kä. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahōnh hē sa hyb n'aa dajēp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kä ta wē sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ‡ 14:27 Sakarija 13.7

—Babä bē ayyw dó ŷ ky n'aa ets'ēē nuuj jé —näng mäh.

³³ Ti m' Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh tamahūūm ta sii dawē hā. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ēp mā tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hā:

³⁴ —Tak'ēp ŷ h'yy katón. ŷ h'yyb dajēp do hadoo —näng mäh. —Babä bē ayyw, bē matakä. Bē aā manä da! —näng mäh.

³⁵ Ti m' tabahōm dawē hā. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hāng, ti m' taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bä. ³⁶ Hahŷŷ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooh hejooñh pé a hā. Ti hyb n'aa ŷ karēn paawä mado hōm mahānh ŷŷ wät hahŷ ŷ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ŷ bets'ēē paawä, makarēn doo d' né hē mabad'oo, ŷ karēn doo da nado —näng mäh.

³⁷ Tabana bä m' ta ma matēg tamawoob hē hadoo do rahab'ēēh hēnh, taheg'āās mäh, aā b'ēēh mäh. Ti m' tanaēēj nyh Peed ta häd heh'āāt doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Ōm aā jēng? —näng mäh. —Dooh mahaja bä kanahēn d'os hē maty gadäg bä si ŷŷ? —näng mäh. ³⁸ —Bē matakä, P'op Hagä Do hā bē ky n'aa ets'ēē, nesaa do h'yyb tatug mahānh bēēh, ŷ bē eréd hōm mahānh —näng mäh. —Ji h'yyb karēn né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bē ky n'aa ets'ēē ŷ wén näng —näng mäh.

³⁹ Ahōm ēnh p'aa hēnh, taky n'aa etsēē do paa taky n'aa etsēē ēnh p'aa hēnh. ⁴⁰ Ti m' p'aa hēnh tabana bä ēnh, aā b'ēēh ēnh mäh, tak'ēp mā raty jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa kyyh pé ta hā.

⁴¹ Tamawoob nuu me m' tabahado däk bä m' taky hadoo sa hā:

—Bē kameh'āāk nä? Bē aā magyys hē? Jāām hē dó! —näng mäh. —Kaja däk ŷ ran'oo däk doo. Bē hegāā. Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó

rabahaēēj däk hŷŷ kä —näng mäh. ⁴² —Bē as'ēēg bēh! Hamäh, ēr ah'ūūm. Wät ta ti ŷ han'oo däk do majē ŷŷ hā —näng mā Jesus kyyh sa hā.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahŷŷh

⁴³ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mā han'aa ta sii. Sēn-jeer yt hā m', boh yt hā m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa kyy gó m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa kyy gó m', Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-āāj hē ti rabana.

⁴⁴ Haēēnh do baad ub mā taky n'aa her'ood däk. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hā:

—Ta ti ŷ tapa tsanetsup doo da, ti né hē tii. Tii d' bē maso däk, bē maso hōm baad ub —tii da m' ta kyy dó sa hā.

⁴⁵ Ti m' nyyw hē Judas bana Jesus wē, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hā rakajäk, ramaso däg kän mā Jesus. ⁴⁷ Ti m' Jesus pa hagēēt do seeh, bado däk ta sēn-jeer, tekyyt mā P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'āāt do karom. Ta nabuuj gakyd hōm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hā Jesus ky hadoo:

—Ēr wahē n'aa wē h'yy kawereem do sa h'yyb mahūūm n'aa bē ed'oo g'eeh ŷŷh, bē wén n'aa wē ŷŷ sēn-jeer yt hā, boh yt hā, ŷ bē masoo hyb n'aa? —näng mäh. ⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ŷ awäd had'yyt hē bē sii ŷ ma metēēk bä. Dooh ēnh ŷ bē maso bä tii bä ēnh? —näng mäh. —Hŷŷ kä, taw'āāts hē —näng mäh. —ŷ hapäh, tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do hā ŷ kaja däk hyb n'aa —näng mā Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahōnh hē kä ta hata rawaj'aa bong. Reréd hōm mā Jesus.

⁵¹ Jāām hē sét hē wanajaah, pahēew. Sét mā tadadäk ta hatsē pāān rino s'ēēb. Jesus jawén paawä tabahōm, ti m' ramaso däg bä paawä

m', ⁵² teréd däk mä ta hatsë. Hahót mä tawaj'aa hõm.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahỹh

⁵³ Ti m' Jesus ramahũũm kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do wë kä. Ti m' rakata padëek t'ĩ hënh sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katëng mä sa nemuun tëeg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo§ häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep péh. ⁵⁶ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' séd gó rer'ood bä. Raky n'aa eh'ỹt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bä.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëeg b'ëeh, ti m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã. Hahỹ d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Äã maa napäh ta her'oot doo. Hahỹ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahỹ P'op Hagä Do tób n'aa, ajyy sa mo haj'aa. Tii bä, tamawoob hë ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bä.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät

do p'op mä tabas'ëeg gëet sa mahang. Teanh Jesus hã:

—Doooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶¹ Doooh m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëet.**

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do beaaj kãn ta hã:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Õm P'op Hagä Do T'aah? —näng mä ta kyyh.

⁶² —ÿ. ÿ né hë —näng mä Jesus. — Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hadoo Do hub hënh tabasoooh bä, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë. Doooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh. ⁶⁴ — Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bë hã? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do kyyh.

Ti m' sahõnh hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tanahapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hã:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahũũm kãn, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hã, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do

§ 14:55 Sinedirijo ramaneëenh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëek do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. ** 14:61 Doooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ke'aanh Jesus wén ky ganadoo.

sa wahë n'aa heh'äät do karom yÿnh.
⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tēeg
 noo pa, tabaheg'ãäs ta hä. Ti m' taky
 hadoo ta hä:

—Öm na-ãäj hē Jesus Nasaréh buuj
 sii hawät do paa öm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh y hapëë bä ta ti maher'oot
 doo. Dooh y heen n'aa nyy bä —näng
 mäh.

Ti m' Peed bahöm ta hadë noo bä.
⁶⁹ Tii hēnh yÿnh bahapäh bä m', taky
 hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Hahy sa hata see né hē —näng
 mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa
 hab'ëeh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hē öm —näk mäh. —
 Garirej hēnh naa né hē öm —näk mä
 sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa
 kawas'ee kän. Ti m' P'op Hagä Do hä
 taky däng:

—Dooh y hapëë bä ta ti aj'yy bë ky
 n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nayyw hē m' karaak bahyÿ
 kän pawóp nuu me däg kä. Tii bä m'
 Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot
 do paa ta hä kä: “Pawóp nuu me
 karaak bahyÿh do pooj jé, tamawoob
 nuu me y maky n'aa jejën da.” Ti né
 paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta
 hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kän taky n'aa
 jejën do hyb n'aa Jesus.

15

*Pirato häd näng do wë Jesus
 ramahüüm kän do panyyg n'aa hahyÿh*

¹ Bâp paa m' P'op Hagä Do tób
 n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë
 n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma
 mehetëk doo, Judah buuj sa wahë
 n'aa, sahõnh hē Sinedirijo ajyy n'aa
 sii hē m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus.
 Ramoo maw'yyd däk, ramahüüm Pi-
 rato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa?
 —näng mäh.

—Yÿ. Tii d' né hē, maher'oot doo d'
 né hē —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä
 moo heb'oooh do sa wahë n'aa hajõng
 mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä.

⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajõng do
 hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pi-
 rato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb
 n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato ba-
 hed'oo doo da taberéd hõm radewëes
 do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëe
 doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo
 gó m' tabagëet Barabas häd näng doo,
 ta hataa sa daheeh. Ta see tadj'ëep
 paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë
 rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m'
 hajõk do rabana Pirato wë, ti m' ra-
 betsëe ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh
 do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa
 noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beanh sa hä:

—Bë karën y ado nyyh bë matym
 n'aa Judah buuj wahë n'aa ra-
 maneëenh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh,
 P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo
 heb'oooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëej
 däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëes
 do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób
 n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë
 n'aa ky mejüü mä hajõk do rabetsëe
 hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng
 do Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da y bad'oo
 hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë
 maneëenh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä!
 —näk mäh.

¹⁴ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —
 Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —
 näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp
 rageëej bong tii bä:

* **15:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † **15:5** Dooh Jesus kawaj'ään
 bä. Daap hē raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'yyb en'yym hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejũũ raba-hewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasoo. ¹⁸ Tii bä m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹ Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa. ²⁰ Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ramanyyh bä m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hä. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ²² Ti m' Jesus ramahũũm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooonh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Dooh Jesus eëg bä. ²⁴ Tii bä kä m', repëem däg kån mäh. Ti m'

ramoo bong ramas'uunh doo, raba-hapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëem däk. ²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ãã tadajëp do heen n'aa hä: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hä.‡

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hä rabepëem padëek na-ããj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hä kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.”§] ²⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hä hadäk do õm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä!

³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng doo, taw'ãäts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hä tahadäk do hä naa, äã baheg'ãäts hyb n'aa, äã ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hä pad'ëek doo, ti na-ããj hë raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jããm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ³⁴ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? — näng mäh.

‡ 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëem däk kerih doo. § 15:28 Isajas 53.12

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, häd n'aa ÿ mamakyys?”,** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bä p'eets hē hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bē maa newē! —näk mäh. —Eriij ti tanaëenh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hã tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b'ër heg'ääs Eriij ana bä tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kån.

³⁸ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hēnh hab'ëeh doo, tamaa napäh bä Jesus geëej wät doo, tahapäh bä m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëe naa m' ÿÿj wób rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëenh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hē m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bä Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarēnh hēnh, ti na-ääj mä tii bä m' rabab'ëeh ënh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahenyw hōm Saab hã rakamehehāk hyb n'aa. Tug bä kã m', ⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahōm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hē m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Ti m' tabahōm Pirato wë, Dooh m' tah'yyb eÿÿm bä. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato

hyb n'aa meuj wät mä Jesus nyyw hē dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejũ ranaëenh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hã te hub tado bä. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bä warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej däg kån Joséh hã. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëe mä pään hawak doo, rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä hawak doo me. Ti m' tada-suun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëe däk mä ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés ÿÿn raheg'ääs. Rahapäh mä ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëe hyng jawén paa bä, Saab bahëej jëng bä, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag ÿÿn ah'ũm mä buu benyym doo m' retsëe. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bap paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganä kée bä, rabahōm kån pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. ³ Ramahōm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëes? —näk mäh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pä kepëed hōm taty gatsë. Aeh mä ti pä. ⁵ Ti m' rabajëe p'ëe gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahëew hadoo. Hawak mä ta saroor tagasooh. Hub tabanäng hēnh mä tabasooh. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē eÿÿm manäh! —näng mäh. —Bē esoos Jesus Nasaréh buuj, repëem däk do paah. Dooh wäd bä. Ganä wät! B'ëep, bē hegãã radasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷ —Bē ahōm nä, bē maher'ood ta ma matëg sa hã, Peed hã sii hē. Hahÿÿ da da bē kyyh: “Ahōm da bē pooj jé Garirej hēnh. Bē

** 15:34 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk do hã tabeh'ũm.

hapäh da t'ĩ hēnh, bē tamaher'oot do paa da" —näng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hōm, kaj'uun mäh, h'yyb manepēē boo m'. Dooch m' rarer'ood bä sa hä rabeŷŷm bong do hyb n'aa.

[⁹ Ti m' met'uuh hä bap paah, Jesus ganä wät. Pooj jé Marija Madarēn hä m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do tahebēē bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahōm Jesus sii habok do paa wē. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarēn baher'oot bä m' sa hä Jesus ganä wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bä.

¹² Ta jawén kä Jesus kas'ee wäd kán ta see hado dák mä pawóp hē ajyy panang s'ee hēnh hah'ũũm do sa hä, ta tyw n'aa me rababok bä. ¹³ Ti m' ajyy mat'ēēh p'aa hēnh, rarer'oot mä ta wób sa hä. Ti sa hä na-ãj mä dooch raky dahé bä.

¹⁴ Tii bä kä m', Jesus kas'ee wäd kán 11 hedoo do ta ma matēg sa hä kä sa tä rabawēh bä m'. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Héd n'aa ti bē nabuj keh'ũũm bē ky nadaheeh ŷ hap'ēēh do ŷ ganä wät jawén paa bä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē ahōm jé pad'yyt hē badäk hahŷ hä. Bē maher'ood hōm sahōnh sa hä hanäm do panyyg kēh ŷ n'aa —näng mäh. ¹⁶ —Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ēep da ta wē. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety da banesaa hēnh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg kēh ŷ n'aa ky dah'eeh do hä P'op Hagä Do anoo da hahŷ tak'ēp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebē da hät ŷŷ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bä da, p'yyym reeg bä da, dooch da ramahŷŷj hob bä. Sa moo radatoonh da nahēē enäh do nu gad'oo bä, heso padēēk da nahēē enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hē kēh ŷ n'aa ta wób

rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁹ Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bä sa sii, P'op Hagä Do masäg kán hŷ pong jé. P'op Hagä Do hub hēnh, takaweh'ēēh doo bä tabaso däg kán. ²⁰ Ti m' ta ma matēg rabahōm kán, ti m' jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kán mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hē tamasa sa hä tapehuunh doo me, sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa te hub né hē ta ti ta ky n'aa.]

Jããm né hē hahŷ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro. Hajök herii bong ää häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hẽ tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raheer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿ kä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hẽ baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ääj hẽ hÿÿ kä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hẽ baad mabahapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

Ääs ky n'aa her'oot Jowāw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makū Arāw häd näng do panaa né m' tii ênh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hẽ raky daheeh sahõnh hẽ P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do wób, Abijah makū karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'öp gadäk doo gó

tabajëe suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsëe. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahejuu do tyng hënh, hub hënh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëe do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajök ratsebé tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hẽ dooh d' teeg da uwa bëeh hejooonh doo, ta wób na-ääj hẽ mahÿÿnh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm da a t'aah ta ÿÿn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hẽ —näng mäh. ¹⁶ —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapëen hõm p'aa hënh P'op Hagä Do wë, sa hagä n'aa wë, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd däk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yym hyb n'aa sa wë, nabuj keh'üüm do rah'yy kawapëen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karën doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëe däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ëe däg äm ÿ né tii ênh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

* **1:9** Jääm né sét né hẽ sa ky n'aa rod hajëe suun t'öp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yym hyb n'aa.

—Gabirijew häd näng do ÿ ti hÿÿh — näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ÿ hÿÿh. Ta ti né hē ti ÿ tamejũũ hahÿ hanäm do ky n'aa òm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —Hÿÿ kä, —näng mä —dooh d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hã ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hã.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëe doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, nãk mä sa h'yyb gó. ²² Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hã.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaa j hõm kãn mä ta tób hēnh. ²⁴ Ti m' nayyw hē denaa hē kä m', ta ÿÿm Isabew häd näng do beta däg kãn mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ —näng mäh. —ÿ tat'yyd mehĩn. Tado hõm hã ÿÿ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿÿh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejũũ ääs, Gabirijew häd näng doo, tabahõm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häj n'aa bä. ²⁷ Tamejũũ mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ÿÿm pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'yy tamepëe nä bä ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahõm ta wē, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wē òm ÿ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym a wē. A hã hē tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón gëet mä ääs her'oot do hã. Ti m' tahyb n'aa newëe. Ta h'yyb gó m' tabedoo:

—H'ëed ky n'aa ti hÿÿ éh? —näng mä Marija ta h'yyb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hã:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hã P'op Hagä Do h'yyb däng. ³¹ Õm da eta däk, enyy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsëeh da. P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahänh Hadoo Do T'aah da ramaneëenh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahë makũ Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hã. Teanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'yy ÿ mepëe bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wē —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Sa Bahänh Hadoo Do hejój a hã da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hã P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—A wakãän, Isabew häd näng doo, ti na-ääj hē etaah ta wah'ëe gó. Ra-her'oot né paa ti netah. Hÿÿ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooh hejooonh pé P'op Hagä Do hã —näng mä ääs kyyh Marija hã.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ÿÿh. Tamejũũ do ÿ moo wät da —näng mäh. —Taw'ääts hē ta ti tahado bä, maher'oot do hã ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ääs ahõm kãn mä p'aa hēnh ta mahänh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nayyw hē denaa hē Marija bahõm kãn mä panang hēnh, Isabew hagä hēnh, waëe habëe hēnh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahõm. Ti m' tób gó m' tabajëe suun. Isabew mä tedeng. ⁴¹ Ti

m' takedëe sii hē m' ajān Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wāt mā ta wog gó. Baad mā P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hā, tak'ëp mā ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng yÿj wób sa mahānh. Ajān hā na-āāj né hē baad hadoo do tah'yyb dāng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ënh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hā y' h'yy kaha'eeh do yÿn pan'aa mabahado né paawā mabana y' mabaheg'āās. Y' maweh'ëeh ta ky n'aa hā.

⁴⁴ Y' medëe sii hē, wok yÿ gó ajān kahasyyg wād is, tsebee wāt —näng mäh. ⁴⁵ —Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng maky daheeh do hyb n'aa a hā taheer'oot doo —näng mā Isabew kyyh Marija hā.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp y' tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

⁴⁷ Hëp y' tym tsebee kån P'op Hagä Doo, hëp y' tym dëeb wë.

⁴⁸ Ta wë hëp y' tym wén tsebé, y' ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hē y' ramaneëenh da yÿnh ky n'aa kedëng doo,

⁴⁹ tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahõnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hā yÿ.

Tsytt hē, sahõnh hē nesaa do mahānh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahõnh hē badäk hahÿy hā habong doo,

sa panaa na-āāj né hē,

ta hā hyb n'aa jew'yyk doo,

P'op Hagä Do t'yyd mehÿn had'yyt hē.

⁵¹ Tak'ëp hejoonh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿy da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hē dawë hā tabetyn hõm h'yy kasab'ee doo gó sa hā hē h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karën do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hõm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kån hyb n'aa sakog is do sa hā.

⁵³ Baad taban'oo kån sa tä, sa waa, has'aah do sa hā.

Tan'oo kån ta si n'aa hē rababaaj hõm tak'ëp ma enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wāt Isaraéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehÿn had'yyt sa hā.

⁵⁵ Dooh tamabaan bā Abaraām hā, Abaraām panaa† hā taky n'aa enooh doo.

Nahëej sa hā taky n'aa enooh do paah —näng mā Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hē kamarab Marija bayyw kån mā Isabew tób bā. Ti m' tababaaj hõm kån ta tób hēnh.

Jowāw nu gahem'uun do henāng do panyyg n'aa hahÿy

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy däk bā kã, enāng mā kã aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakāān na-āāj mā rapanyyg enā hõm bā kã, ratsebee kån mā ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehÿn, rahegāā bā.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta āh tabahado däk bā, sa wakāān, sa pa haj'eenh do na-āāj hē rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahõg hõm do raheg'āās. Rakarën mā ta häd ramaneëenh Sakarija, ta yb häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowāw —näng mäh.

Ti m' raky hadoo ta hā:

⁶¹ —Hëd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Dooh ta tii da Jowāw häd nāng pé bē wakāān —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hā nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsëe ta hā rabanoo raheer'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hā. “Jowāw” mā terii däk. ⁶⁴ Tii bā kã m', taber'ood däg kån p'aa hēnh kã. Ti m' Sakarija j'aa etsëe kån mā P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mā tak'ëp. Jé pad'yyt hē waëe habëeh

† 1:55 Isaraéw buuj né hē ti Abaraām panaa.

hēnh mä Judah häj n'aa bä ta ky n'aa raheer'ood hōm kån mäh. ⁶⁶ Sahōnh hē ta ti maa new'ēē do panyyg hā, rahyb n'aa newēē, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee — nāk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hā tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metēēh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabaheer'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metēēh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ääts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā,
Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do er j'aa etsē.

Tabahyng ta karapee tabed'ēēp hyb n'aa nesaa do mahānh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēēw bong do hā taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä.

Tamejō kån hÿÿ kä er mahang tak'ēp ta hejój me er hed'ēēp doo,

ta karom Dawi makū panaa hā.

⁷¹ Er da ted'ēēp er majiī mahānh,

er wē h'yy gaēēnh do mahānh.

⁷² Tat'yyd mehīīn paa er wahē makūūh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hā taky däng do paah,

⁷³ Abaraām makūū hā taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Er ted'ēēp da er majiī mahānh, h'yyb neÿÿm doo me er moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wē.

⁷⁵ Tsyt hē nesaa do mahānh, takarēn doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hā Sakarija ky hadoo:

—Öm da ramaneēēnh P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg n'aa da öm.

Öm da henām sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa takajaa bä.

⁷⁷ P'op Hagä Do karapee hā mamaheer'oot da nyy da sa h'yyb tym tabed'ēēp

hÿÿ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,

nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hōm do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagä Doo, er h'yy kaha'eeh do wén d'oo, taky enyym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehīīn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo er hā,

papÿÿj bag hadoo doo, p'op tabana er hā.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hā,

dajēb gó habok do sa hā.

Er hā tanoo da h'yyb nyyw gó er babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawēē gēēt. H'yyb hejooj g'ēēd kån. Tabanawäng bä kä tabawäd had'yyt hē. Tii bä kä, tadu do kån tama metēēk do Isaraéw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajōng häj n'aa sa wahē n'aa Aw-Kus häd näng do tamejūū rabetsén hyb n'aa sahōnh hē ta karapee jé pad'yyt hē habok doo, sa häj n'aa had'yyt bä habok doo, Roma buuj ramejūū doo bä. ² Jääm né hē ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hēēj Sirija häd näng do babuuj sa wahē n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bä m' sahōnh hē rabebanh sa wahē makū panang p'aa hēnh, ta heen n'aa hā sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej häj n'aa bä badäk doo bä naa Joséh ratsyym kasog kån, Judah häj

n'aa hēnh, panang Berēnh häd näng doo hēnh rabahōm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hē m' ti Berēnh. Dawi panaa see m' Joséh.⁵ T'ī hēnh tawén hōm mā Marija, ta ŷŷm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hā sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mā ti Marija.⁶ Ta tii bā rabajeej bong noo gó kā m' karapee benyy däg kán. ⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabēn dāk. Ta wób sa masāāh tób n'aa yt hā m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawēē hena do tób ranu kahej'ēēk doo bā m', gabad'ēē dāk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kā m', atsēm, b'éé hagā n'aa rabaj'eenh p'eets hē. B'éé mā rahag'āās. ⁹ Ti m' P'op Hagā Do āās kasee sa hā. Ti m' P'op Hagā Do hejój tametēēh sa pa. Ta bag tak'ēp gabarēēh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagā n'aa tak'ēp mā rabeŷŷm bong. ¹⁰ Ti m' āās ky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manäh! ŷ manaa tak'ēp ji tsebé do panyyg, sahōnh hē panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hē enyy dāk bē mahang, Dawi panang paa bā, bē h'yyb tym dēēb. Kristo, * P'op Hagā Do H'yyb Däng Doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mā āās kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hahŷŷ da da bē heen n'aa: Bē aw'yyt da kahabēn is karapee. B'éé waa hood gó da tabasooh —näng mā āās kyyh b'éé hagā n'aa sa hā.

¹³ Ti bā m' nyyw hē m' ragenā b'ēēh hajök do āās ta see pa. Tii bā m' P'op Hagā Do hā rama ejām. Hahŷŷ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'āāts hē hŷ pong jé tak'ēp raweh'ēēh, tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagā Doo. Badāk hahŷŷ bā, ta hā habong do hā, takamahān do hā,

P'op Hagā Do anoo da h'yyb nāw n'aa —näk mā āās sa kyyh.

¹⁵ Āās rabedo bong bā m', p'aa hēnh hŷ pong jé rabasēēk bā m', b'éé hagā n'aa rakaner'ood kán, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berēnh hēnh ēr hegāā ti P'op Hagā Do her'oot do āās hā. Hamäh, hamäh —näk mäh.

¹⁶ Ti m' nyyw hē m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kán Joséh, Marija, karapee kā. Karapee basooh mā b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bā kā m', jé pad'yyt mā rabaher'ood hōm karapee t'aah ky n'aa, sa hā āās panäk doo. ¹⁸ Sahōnh hē maa nap'ēēh do rameuunh mā ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hōm mā ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newēē mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagā n'aa rababaaj hōm. P'op Hagā Do raky n'aa ejām hōm mäh. P'op Hagā Do raj'aa etsē mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mā sa h'yyb. Baad né hē m', āās her'oot doo d' né hē kā m'.

²¹ 8 ta āh tabahado dāk bā m' karapee, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bā kā m', rahād n'oo dāk mā Jesus, tabasuun dāk do pooj jé āās häd n'oo dāk doo d' né hē ta häd karapee hā.

²² Ti m' takaja kán mā ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da ji t'aah benäng do jawén paa bā.† Ti m' ramahūūm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagā Do wē rametēēh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahŷŷ da m' P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejūū do hyb n'aa: “Taw'āāts hē pooj jé ji t'aah wah'ēēh ji ky n'aa enooh P'op Hagā Do hā tsyt hē.”‡ ²⁴ T'ī hēnh rabahōm na-āāj hē, P'op Hagā Do hā rama ejuu

* **2:11** Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. “P'op Hagā Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. † **2:22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bā, 40 ta āh noo gó ajān ŷŷn dooh tahaja bā P'op Hagā Do tób n'aa hēnh tahōm bā. Dooch na-āāj hē tahaja bā tamep'aa bā tsyt hē P'op Hagā Do wē kasēēw dāk doo. ‡ **2:23** Esodo 13.2, 12

hyb n'aa pawóp hē taw'ēēd, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'y'yk do mejūū rabad'oo sa h'yyb rabenām hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijāw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahȳh

²⁵ Ti m' ti awät mä Jerusarēnh bä aj'y'wah'ēē dāk doo, P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do ky daheeh doo. Simijāw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ēēp doo. ²⁶ P'op Hagä Do Sahee metēēh mä ta hā, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapāh nā né hē m' tadajēb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm mä Simijāw P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'y'yk do mejūū doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agēēt mä Simijāw tób w'oo hā. Ti m' karapee tabado dāk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsē. Hahȳh da m' ta kyyh:

²⁹ —Hȳh kā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo, sahōnh hē mabag'āās doo, man'oo ȳh, a karom, h'yyb nām doo me ȳ dajēp.

Man'oo dāk maky däng do ȳ bahapāh.

³⁰ Hȳh kā matym ȳ me baad ȳ bahapāh ji h'yyb tym dēēb,

³¹ sahōnh hē badāk hahȳh hā habong do sa matym gó manoo doo.

³² Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo,

sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hā.

Isaraéw buuj ky n'aa etsēēh da ta hyb n'aa —näng mä Simijāw kyyh karapee t'aah ky n'aa hā.

³³ Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijāw her'oot do sa t'aah ky n'aa hā. ³⁴ Ti m' Simijāw taky n'aa edēē bong sa hā. Ti m' Marija hā, Jesus ȳh hā, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'y'yk da hahȳ karapee tawah'ēē dāk bä. Ti hyb n'aa banesaa hēnh rabahōm da P'op Hagä Do an'oo bä. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ēēp ta tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahȳ karapee. Tametēēh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wē. ³⁵ Tii bä da kametä dāk da rahyb n'aa newēē doo —näng mäh. —Ōm da Marija, tak'ēp da mah'y'katón da ta hā ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijāw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hē m' ti agēēt mä t'ī hēnh ȳh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ān mä ta häd. Wah'ēē däg né m' tii. Panuéw mä ta yb makū häd, Aseer makū panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ēē dāk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado dāk bä m' Ān patug maa badoo wät mäh. ³⁷ Wah'ēē dāk mäh. 84 däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hēnh had'y'yt mä tabehēh'ūūm. Adēb bä, atsēm na-āāj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'y'yk. Ta hā taky n'aa etsēē mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hā. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wē tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kån P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kån t'ī hēnh hab'ēēh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēēp do gad'aa do sa hā.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bä kā m' sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'y'yk do mejūū doo, rababaaaj hōm kån sa panang hēnh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hēnh. ⁴⁰ Awēē däg kån mä karapee. Hejooj däg kån mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'y'yh. Baad P'op Hagä Do hag'āās ta hā.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hā Jesus baym dó panyyg n'aa hahȳh

⁴¹ Ta heen n'aa hē had'y'yt hē Jesus ȳh ta patug daheeh rabahōm Jerusarēnh hēnh, Pas-kowa häd näng do ratab'ēēs hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahōm Pas-kowa ratab'ēēs hyb n'aa rabahed'oo doo

da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bã m', rababaaj nä sa panang hënh. Jesus mä aym Jerusarënh bã. Dooch m' rahapëe bã ta ÿÿn hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tug bã kã rabaheg'ãäs, dooch m' Jesus. Resoos mä sa wakãän mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bã. Ti m' rabaheg'ãäs p'aa hënh Jerusarënh hënh. ⁴⁶ Tamawoob däg kãn mä sa äh Pas-kowa jawén paa bã m', rabawyyd kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasoo. Tamaa newëe mäh, teanh mä sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸ Ti m' ta ÿÿn ta patug daheeh rabahapäh bã m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo äã hã, tah ÿÿ? —näng mäh. —Õm äã esoos, õm äã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ÿ bë esoos? Nepäh bë hã Ee tób bã né paawä ti ÿ bë baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooch m' ta ÿÿn rah'yy genä bã tii d' tahanäng do hã. ⁵¹ Ti m' tababaaj hõm kãn sa sii. Baad mä taky daheeh sa hã. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awëe geët mä Jesus. Anäng mä ta hã kã tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hã, ta wób na-ãäj rakamahän.

3

Jowãw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado däk bã m' Tiberijo häd näng do Roma bã tabag'ãäs noo gó, tabanawäng hënh P'op Hagä Do ban'oo kãn mä ta panyyg Jowãw hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowãw yb. Ti noo gó, Judah hãj n'aa bã Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa.

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ãäs. Hajõng ta wób sa hãj n'aa na-ãäj hë tabag'ãäs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risãän na-ãäj hë Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hãj n'aa bã rabag'ãäs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

Garirej hãj n'aa bã, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hÿÿj mä Pirip häd näng doo, Itureej, Taronit häd enäh do hãj n'aa bã m' sa wahë n'aa. Risãän häd näng doo, Abirën hãj n'aa bã sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oo do sa wahë n'aa heh'äät do ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowãw gado däk jawén paa bã kã m', tamaher'ood hõm mä sahõnh hë tamii Joradän nabyy me habong doo. Taher'oot sa hã raberéd hõm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hõm hyb n'aa nesaa do raberéd hõm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowãw ky n'aa:

“Hahÿÿ da tabanawäng bã her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bë geh'aa hõm gaderoh doo.

Bë epug hõm wajau doo, waëe na-ãäj hë.

Bë deja hõm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bë benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bã da sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rahapäh da nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do mahänh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata däk Jowãw wë ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hã P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh. ⁸ Taw'ãäts hë pooj jé bë metäh te hub tado bã nesaa do bë eréd hõm bã. Bë metäh hanäm do hã bë moo bok do hã. Bë daab yb manä Abaraãm panaa bë hanäk do

hã. Bë edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do gadoo Abaraãm panaa äã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä, tahajaa hahÿ pä tawareem bä Abaraãm panaa rado padäg bä —näng mäh. ⁹ Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëe däk do tabagëem hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëeg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —näng mä Jowãw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeanh ta hã:

—Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kä?

¹¹ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hã. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mä Jowãw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa dajëer n'aa gedaag n'aa an'aa mä Jowãw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã bad'oo?

¹³ Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooch ta bahãnh bë ets'ëe sa hã dajëer. Jããm hë bë ets'ëe Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén sa kyyh.

Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Bë eãm manä ta wób dajëer ranoo hyb n'aa bë hã. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëer bë wahë n'aa bë hã rep'aak do hã, bë hyb n'aa hüüm manä ti bahãnh —näng mä Jowãw sa hã.

¹⁵ Ti m' hajök do t'ĩ hënh kat'aa do rah'yy kahas'ããp Jowãw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëe. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog

its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä † —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hã, tabajëe suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tëeg hõo hadoo me baad tabanãw däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëe me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëeg hõo me, nadëek doo me —näng mä Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hã.

¹⁸ Hajõng mä Jowãw her'oot sa hã. Panyyg wób gó tabeh'üüm. Baad tametëek sa hã. Panyyg hanãm do ta her'oot mä sa hã.

¹⁹ Ti m' Jowãw nabuuj gedoo mä Garirej hãj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodiya, tagat'ëe däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ããj hë Jowãw nabuuj gedoo mä Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahãnh tabegyys wät. Tamejüü mä Jowãw radawäts geët ragadahew'ëes doo gó.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragadahew'ëes doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajök do Jowãw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ããj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëe bä m', wë kabasëets wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë guri-i hadoo mäh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

† 3:16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowãw Jesus matym gó, ta hã hë Jowãw hegãã bä. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bä ta hã hë tahegãã bä, tahanäng pé tii.

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makū häd Eri.

²⁴ Eri yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

Rewi yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Janaj.

Janaj yb makū häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Amos.

Amos yb makū häd Naūm.

Naūm yb makū häd Eseri.

Eseri yb makū häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.

Maat yb makū häd Matatijas.

Matatijas yb makū häd Semej.

Semej yb makū häd Josek.

Josek yb makū häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makū häd Jowanán.

Jowanán yb makū häd Resa.

Resa yb makū häd Serubab.

Serubab yb makū häd Saratijéw.

Saratijéw yb makū häd Neri.

²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makū häd Adih.

Adih yb makū häd Kosān.

Kosān yb makū häd Ew-Madān.

Ew-Madān yb makū häd Eer.

²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.

Josuwéh yb makū häd Erijés.

Erijés yb makū häd Jorīm.

Jorīm yb makū häd Matat.

Matat yb makū häd Rewi.

³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.

Simijāw yb makū häd Judah.

Judah yb makū häd Joséh.

Joséh yb makū häd Jonam.

Jonam yb makū häd Eriyakīm.

³¹ Eriyakīm yb makū häd Mereja.

Mereja yb makū häd Mena.

Mena yb makū häd Matatah.

Matatah yb makū häd Natān.

Natān yb makū häd Dawi.

³² Dawi yb makū häd Jesé.

Jesé yb makū häd Obed.

Obed yb makū häd Buwas.

Buwas yb makū häd Saramon.

Saramon yb makū häd Nasōm.

³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.

Aminadab yb makū häd Adimih.

Adimih yb makū häd Rām.

Rām yb makū häd Eserōm.

Eserōm yb makū häd Peres.

Peres yb makū häd Judah.

³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.

Jakóh yb makū häd Isak.

Isak yb makū häd Abaraām.

Abaraām yb makū häd Terah.

Terah yb makū häd Nahóh.

³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.

Serug yb makū häd Rakaw.

Rakaw yb makū häd Pereg.

Pereg yb makū häd Eber.

Eber yb makū häd Serah.

³⁶ Serah yb makū häd Kaj-Nan.

Kaj-Nan yb makū häd Apasad.

Apasad yb makū häd Sēm.

Sēm yb makū häd Nowéh.

Nowéh yb makū häd Ramék.

³⁷ Ramék yb makū häd Metusarēm.

Metusarēm yb makū häd Enók.

Enók yb makū häd Jaréd.

Jaréd yb makū häd Marareew.

Marareew yb makū häd Kenan.

³⁸ Kenan yb makū häd Enós.

Enós yb makū häd Seet.

Seet yb makū häd Adāw.

P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw
makūūh, P'op Hagä Do pahu-
unh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān häd doo me naa. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm kán Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta āh Dijab* metyy mä Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta āh tabahado dāk bä m' Jesus mä asa dāk tak'ep.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hā:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejō hahÿ pä takawareem dāk pāw —näng mäh.

* **4:2** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananäng péh ti Dijab.

4 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp”† —näng mä Jesus.

5 Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hë tametëeh ta hä sahõnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. 6 Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mahegää! —näng mäh. —Sahõnh hë ta ti ÿ anoo da a hä. Sa wahë wahëh mabahadoo ÿ an'oo bä. Sahõnh hë hanäm doo, hetsooh do ta hä hanäng do ÿ anoo da a hä —näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karën pé hä —näng mäh. 7 —Sahõnh hë ÿ banoo a hä, wë ÿÿ, tũũ, a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

8 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”‡ —näng mä Jesus.

9 Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëëk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũũ babä naa. 10 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ääs baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. 11 Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”, § näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

12 Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”** —näng mä Jesus.

13 Ti m' Dijab bahajaa bä kä Jesus tamety doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

14 Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm mä Jesus. Jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kãn mä ta ky n'aa. 15 Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëëk mäh. Sahõnh hë m' raj'aa etsë ta hä.

16 Ti m' panang Nasaréh hënh tabahõm, tabawäng do paa hënh. Saab hä kä m' tabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëëg gëët P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. 17 Ran'oo däk mä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makũ erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mä ta ti ma kahé bãh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hä kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

18 “Hä ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng. ÿ tasëew hõm tsyt hë, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do kasuud is do sa hä ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejũũ ÿ bed'ëep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejũũ ty temah do ÿ matym nä padëëk hyb n'aa.

ÿ tamejũũ tak'ëp rarejää do ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

19 ÿ tamejũũ hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hä:

Kaja kãn P'op Hagä Do ji tat'yyd mehĩn doo.”††

20 Ti m' tabahëëj jëng bä taner'oot doo, tap'õõj däk mä p'aa hënh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hënh tób kaser n'aa hä. Sahõnh hë m' tii b' hat'oonh do baad mä rabahag'ääs Jesus wë. Ragada mä taber'oot. 21 Ti m' taky hadoo:

—Naga hë, bë hapëë kãn tadu dahëë kãn kerih do ÿ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

22 Ti m' sahõnh hë tii b' hat'oonh do baad mä raj'aa etsë ta hä. Rahyb

† 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16 †† 4:19 Isajas 61.1-2

n'aa meuunh mä baad ta her'oot do hä. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da bë kyyh bë ky hetëg hä: “A daaj hë make-biin mediko mado bä”, näk da bëeh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bä, Kapar-Naüm bä mapahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da ra her'oot doo”, näk da bëeh —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Ta panang bä, tabawäng doo bä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajök mä Isaraéw häj n'aa bä patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hë rabas'aah noo gó m', tamawoob hë ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hë m', dooh m' P'op Hagä Do mejö bä Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejüü ta s'ee hënh ÿÿnh patug tamah do bawät bä. Panang Sarep-Ta häd näng doo bä tabawät. Häj n'aa Sidõn häd näng doo bä tii. Baad mä tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng do hawät noo gó m', hajök mä nahëë enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw häj n'aa bä. Ti hadoo né hë m', dooh m' sa nahëë Erisew ado hõm bä. Jáãm né m' sét hë tanahëë do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng do buuj mä tii —näng mä Jesus sa hä.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ään kãn ta wë.†† ²⁹ P'op mä rabes'ëëg b'ëeh. Kawaj'ään gó m' Jesus ramahüüm panang bä naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mä tatabës.

†† 4:28 Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hä tamaher'oot doo. Ta ti sa hä Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooh m' Jesus pahuuu jä sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

Jesus habëë hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh, häj n'aa Garirej häd näng doo bä. Ti m' Saab hä kä tadu doo tama metëëk sa hä P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasoooh aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëed makarën ää wë Jesus Nasaréh buuj? Ää marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed õm —näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geãm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahõm aj'yy mahãnh —tah'eed hõm mäh.

Tii bä m' aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do dawäts jat tũ sahõnh hë sa matym gó. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahõm kãn, ta hä hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejä bä aj'yy. ³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëëk hahÿÿ hä? Hyb n'aa jawyk doo me, hejoonh doo me tamejüü karap'aar h'yyb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky da-heeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa hënh.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hënh mä tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asoooh mäh. Tak'ëp oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot

tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hē tabana gēēt Simaw mayyn hasooh hēnh. Tameduuk mä oom keréd hōm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hōm. Nayyw hē m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hē, tug bä kä m', papỹj badēē hyng bä kä m', Saab bahēēj jēng jawén paa bä, Kapar-Naūm buuj ramenaa sahōnh hē nahēē enäh doo. Hajōk mä sa nahēēh. Ti m' sét ken'yyh hā tamoo dāng. Sa nahēē tahehēēn hōm mäh. Ahub padēēk mäh. ⁴¹ Karap'aar h'yyb nesaa doo, ta wób sa hā hanāng do enä kán mä sa hā hanāng do paah. Raban'yyh bä m' tak'ēp mä sa kyyh:

–P'op Hagä Do T'aah né hē òm – nāk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ỹm mäh. Dooch m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ēē bä, Jesus bahōm dawē hā, rabanabok hēnh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hē. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsēē ta hā sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hā:

–P'op Hagä Do bag'āās do ky n'aa hanām do ŷ karēn ŷ her'oot panang wób hēnh na-āāj né hē. Ti hyb n'aa ŷ P'op Hagä Do mejō hyng –nāng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā m', sahōnh hē Judah hāj n'aa panang bä tama met'ēēg kán mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Genesaréh* häd nāng do nabyy me Jesus ma metēēk. Hajōk doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ēē doo, gatat'uuk mä ta hā. ² Ti m' pawóp hē marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ỹb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hā. ³ Ti

m' tagatsēg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsēē taũj hōm hyb n'aa dawē hā marakate. Tii b' naa m' tama met'ēēg kán.

⁴ Ti m' tabahajaa bä kä tama metēēk doo, tamejũ Simaw tabadajong hēnh marakate t'ii hēnh radatu hyb n'aa tah'ỹb nahēēh.

–T'ii hēnh bē mo haj'aa enäh da – nāng mä Jesus Simaw hā.

⁵ Ti m' Simaw ky hadoo:

–Wahēh ŷ, –nāng mäh –atsēm had'yyt hē āā baboo paawä, dooh āā mo haj'aa péh. Ti hadoo né hē, mamejũ do hyb n'aa ŷ datu p'aa hēnh karahi –nāng mäh.

⁶ Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajōng mä tah'ỹb karahi gó. Tak'ēp hajōng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷ Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaēēnh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ỹb rabata tooj kán marakate gó. Pawóp hē marakate gad'ēē dāk mäh. P'eets hē paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ỹb jawyg hā.

⁸ Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy hāng mä Jesus wē. Ti m' taky hadoo:

–Ahōm mahānh ŷ, wahē ŷ. Dooch ŷ haja bä a matym gó ŷ ag'ēēd bä, nesaa do moo hew'ēēt do hyb n'aa ŷh –nāng mäh.

⁹ Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajōng do hyb n'aa tah'ỹb.

¹⁰ Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, Simaw kanatēē, ti na-āāj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hā:

–Eỹm manäh –nāng mäh. –Ajyy, ŷ sag hadoo da òm hỹ kā, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa –nāng mä Jesus.

¹¹ Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahōnh hē raberéd hōm. Ah'ũm kán mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

* 5:1 Karaj'aa häd see Garirej.

¹² Ti m' panang s'ee hēnh Jesus ma-muun mā aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'öp mā ta hā däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mā tūū, tetsēē mā Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēeh:

–Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, –näng mäh –makarēn bä mahajaa né hē nahäh ŷ mado hōm –näng mā ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hā. Ti m' taky hadoo:

–Ej. ŷ karēn –näng mäh. –Has'oo däg! –näng mā ta kyyh.

Ti m' nayyw hē kā m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kān mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hā:

–Maher'ood manä ta wób sa hā –näng mäh. –Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo wät do wē. Mametä ta hā ōm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejūū do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa ōm has'oo däk doo –näng mā Jesus ta hā.

¹⁵ Ti m' Jesus mejō né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nayyw hē rapanyyg enä hōm mā Jesus ky n'aa hā. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wē ramaa newēē hyb n'aa tama metēēk doo. Ta wób nahēē enäh do na-āāj hē an'aa ta wē tabaheso hōm hyb n'aa sa nahēeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehūūm takabanawät hēnh taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hā.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahŷh

¹⁷ Hŷ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metēēk bä kā, Pariséw ramaneēnh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj mäh, ti at'oonh mā maa new'ēē do sa mahang. Jé pad'yyt hē naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarēnh hēnh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahēē

enäh do sa nahēē tawén do hōm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mā nahēē näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarēn paawä m' ramajēē suun tób gó Jesus wē. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ēēs mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kān kata däk do mahang Jesus bagēēt bä. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hā, nawät do hā taky hadoo:

–Najis ŷŷ –näng mäh. –Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hōm –näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē raky hadoo sa h'yyb gó:

–Nyy d' mā hŷ ta hā! –näk mäh. –P'op Hagä Do taky n'aa rejāā hahŷh hā. Jāām né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bä –näk mā sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ēēh mā sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeanh sa hā:

–Hēd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? –näng mäh. –Bē ŷ h'yyb hapäh –näng mäh. ²³ –Nyy da nahejooj bē hā? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ēēg g'ēēd, awäd däg”, ji noo bä? –näng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh sa hā:

–Hŷh kā da –näng mäh. –Bē bahapäh hyb n'aa ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ hajaa sa hā hanäng do nesaa do ŷ ado hōm bä, ŷ haso däk da nahēē näng doo –näng mā Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hā taky hadoo:

–As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, ahōm kā a tób hēnh –näng mā Jesus ta hā.

²⁵ Ti m' nayyw hē kā tabas'ēēg g'ēēd kān, tabado däk ta tyng kā, ahōm kān sahōnh hē m' rabahapēē kān. P'op Hagä Do hā taj'aa etsē mā tababaj hōm bä kā. ²⁶ Sahōnh hē hap'ēēh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hā m' raj'aa etsē. Ti m' rah'yyb e'ŷŷm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do äã hapäh naga hē —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahôm bä kä panang bä naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëër ragahed'aak bä m' tabasooh. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëët, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kân mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bä sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëër gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ããj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, häd kawaj'ããn gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hä:

—Héd n'aa bë bawëh, bë beëek dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hē nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ³² Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hä.

Jesus hä reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëëj gó raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë. Tii da na-ããj hē

Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hē. Reëg had'yyt hē —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bä ji mejõ bä ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Jām bawät nä bä ji ats'yyt do rawëë had'yyt hē. Dooh ratay bä. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kân† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ëed bä ji saroor papuuj bäh ta säg hä ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä ji rejãã ji saroor papuuj. Papuuj bäh dooh baad tado bä saroor säg hä —näng mä ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hē uwa bëeh hä. Dooh ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kä karejã kân‡ —näng mäh. ³⁸ —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ënh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bëeh mahÿÿnh do hajõõ ta baab haso dāk do heëek doo, papuuj dooh tagenaag bä. “Taw'ãäts hē pooj näh”, näk sa kyyh§ —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mä Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb

† 5:35 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kân. ‡ 5:37 Hahÿÿ da Jesus hanäng péh: Dooh ji mekuuj bä papuuj tama

metëek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metëek do rakarën bä, tahanäng pé m' tii. Ragenaaag dāk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarën bä reréd bä tii.

n'aa. ² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hèd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä? ⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né hë paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä† —näng mä Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahóm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' tama met'ëëg kãn P'op Hagä Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasoo aj'yy moo gadóm doo. Ta hub mä ti gadóm. ⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë m' ramatakëë mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bä Saab hã. Ta moo tahaso däg bä Jesus moo wät né hë Saab hã kä sa hã. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëed däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëëg g'ëed kãn. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëëk Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hë ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ööd däg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä.

¹¹ Ti m' tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë m' rakawaj'ään kãn Jesus wë. Kaner'oot mä nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejüü do pan'aa panyyg n'aa hahÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëëk waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë had'yyt hë m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hóm bä kä tanaëënh mä ta wë sahõnh hë ta ma metëëk doo. Tasëëw hóm mä 12 sa mahang habong doo, tamejüü do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿh d' mä tasëëw hóm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo däk doo. Ta jawén mä Ân-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Tsijaag, Jowãw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneëënh doo,‡ ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëëj däk do majiï hã.

Jesus metëëk do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëë jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasatë bä. Hajök ta hataa wób tii bä hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bä m' rakata padëëk. Judah häj n'aa bä naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bä naa

* **6:2** Dooh ji moo wäd bä Saab hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'yypp do hyb n'aa. † **6:4** Jããm né hë paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehii do hyb n'aa. ‡ **6:15** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'iï Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejō bä sa hã. Roma buuj wë kamaj'iï do ramaneëënh Serot. Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëënh “Simaw Serot”.

m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bä naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bä m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëe hyb n'aa. Nahëe enäh do na-ãäj mä rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hä hadäk doo. Jesus hebëe hõm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hä hanäng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejóy tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëe tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hä ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'ut doo,
P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä has'aah doo,
ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.
—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy kame'oot doo,
ta jawén bë kawew'aam bë tsebé do hyb n'aa.

²² —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëej bä, bë raty n'aa gesyyg bä, bë raky n'aa rejä bä, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. ²³ Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hä ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë tseb'ee tii d' bë hä radoo bä. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebé do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makû rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä, rarejäã na-ãäj hë sa hä —näng mä Jesus.

²⁴ —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bä.
Baad nado da bë hä da hë tak'ëp ma näng doo,
ta jawén kä dooh bë gado wäd bä do hyb n'aa hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

²⁵ —Baad nado bë hä da, da hë tak'ëp waa enäh doo,
ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.
—Baad nado bë hä da, da hë bë kawew'aam doo,
ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy katón do hyb n'aa da.

²⁶ —Baad nado bë hä da sahõnh hë bë hä raj'aa etsëe bä.

Tii d' né paa sa wahë makû raj'aa etsë P'op Hagä Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji majÿ ji kamahän do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bëeh, ÿ her'oot do maa new'ëe doo, ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë kamahän da bë majÿ. Bë moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëënh do hä. ²⁸ Bë ky n'aa edëe bë ky n'aa wasee do hä. P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe bë hä rejää doo —näng mäh. ²⁹ —Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hä hadäk do rado hõm bä, na ramahüüm a saroor na-ãäj hë. ³⁰ Man'oo a hä retsëe doo. A ma rado hõm bä, mamejõ manä ragabaanh. ³¹ Taw'ãäts hë bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo —näng mä Jesus kyyh.

³² —Jääm né hë bë kamahän bä bë hä kamahän doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëe bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ãäj hë rakamahän sa hä kamahän doo. Ti hyb n'aa bë hä kamahän do bë kamahän bä, dooh sa bahänh bë ado bä. ³³ Baad hadoo do bë moo boo bä bë hä baad hadoo do moo bok do sa hä, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëe bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, tii d' né hë rabad'oo ënh. ³⁴ Jääm né hë bë an'oo bä bë dajëer uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa hënh

§ 6:26 Baad nado sa hä Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejää do hyb n'aa da sa hä, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejäã do paa hadoo.

hab'aanh do hã, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëe bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'oooh doo, ti na-ããj né hë tii da né hë rabad'oo ênh sa da hadoo do hã. Ragahëên p'aa hënh rabaj hõm doo. ³⁵ Dooh tii d' bë adoo bä —näng mäh. —Bë kamahän bë majiï. Baad hadoo do bë moo boo sa hã. Bë an'oo retsëe doo. Bë gadaa manä p'aa hënh rabaj bä. Tii bä da baad had'op do P'op Hagä Do banoo bë hã ta sãm. Sahõnh Hë Sa Bahänh Hadoo Do taah bë tii bä. P'op Hagä Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hã, ky nes'aa do sa hã na-ããj hë. ³⁶ Taw'ããts hë ta wób kamahän gó bë t'yyd mehïïn bë Yb, P'op Hagä Do t'yyd mehïïn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ —Bë ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bä bë P'op Hagä Do ky n'aa ety bä kä. Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manä bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ãã, dooh bë tii bä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä bë mo haj'aa p'ãã. Bë hyb n'aa mabaan sa hã taw'ããts hë nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bä da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hã. ³⁸ Bë an'oo ta wób sa hã, tii bä da P'op Hagä Do banoo bë hã. Baad P'op Hagä Do banoo da bë hã. Panyyg gó bë ÿ maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bë hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëem doo, baad ta hood gad'ëe däk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bë hã ta-banoo, dooh tabaa es'ïï bä. Ta wób hã bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bë hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

—Ty tamah do dooh tahaja bä ta da ty hadoo do tamahüüm bä ta tyw n'aa hënh. Ta s'ee hënh, gadarong doo hënh rakajäk séd hã —näng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahänh tado bä. Ma kametëek do tahaja däk bä tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mä Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanäng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ênh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hënh hënh ta ag hahõm. Dooh baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. Dooh ji awyyd bä wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Dooh na-ããj hë ji awyyd bä uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mä Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Hëd n'aa ÿ bë manëënh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ÿ bë ky dahé bä ênh? ⁴⁷ ÿ metëeh da ny hadoo ÿ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'õp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bä, pä banäng bä. Tamii bag'yyp bä ta tób hã, wän n'aa hejooonh do badäng bä ta hã, dooh ta tób tatë hyy bä, baad ta tób ta tu n'aa babang bä tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ÿ maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bä ta tób hã, wän n'aa hejooonh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti sa hä ta her'oot doo, tababaaj hõm kån panang Kapar-Naũm häd nång doo hënh. ² Tii bä panang bä ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëë nång mä ta karom. P'eets mä tadajëp ta nahëë mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahån tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejũũ mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bä kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ääts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. ⁵ — Takamahån né hë ëër, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kån sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bä m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hä warahén kyyh:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿÿ ÿ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ÿÿ gó mabajëë suun do hä. Jääm né hë mabana. ⁷ ÿ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa a wë ÿ nahõm. Taw'ääts hë babä naa mamejũũ ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejũũ do ÿÿh. ÿ na-ääj hë, warahén ÿ n'aa ÿ mejũũ, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bä, “Ahõm”, ÿ noo bä, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bä, “Ana”, ÿ noo bä, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejõ bä, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bä, ÿ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hä.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejũũ do ra her'oot do

warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajõk ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ÿ maher'oot —nång mäh. —P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ÿ h'yy ka'eeh doo, hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —nång mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejũũ do rababaaj nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kån mä ta karom kä ta hä rahegää bä kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahõm kån mä panang Naĩn häd nång doo hënh. Ta ma matëg, hajõk ta wób na-ääj hë Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jääm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajõk ta tii bä buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ääs bä m' ta ÿÿn, tat'yyd mehĩn mä ta ti ÿÿn.

—Aód manäh —nång mä ta hä.

¹⁴ Ti m' Jesus bahõm rabatook hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —nång mäh. —A hä ÿ mejũũ: Nu gas'ëëg gahëë! —nång mä Jesus kamag hä.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëëg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kån. Ti m' Jesus bahaëëj däg kån ta ÿÿn hä.

¹⁶ Ti m' sahõnh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kån ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahõnh hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ääj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejūū do Jesus reanh do panyyg n'aa hahỹh

¹⁸ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahõnh hë Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naëënh ta wë pawóp hë ta ma matëg. ¹⁹ Ti m' tamejūū mä Jesus wë rabahõm.

—Hahỹh da bë eaaj Jesus hä: “Õm né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti äã gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do äã tamejūū, õm äã eanh hyb n'aa õm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti äã gada doo? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hë hajõk sa nahëë Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hä hanäng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hë taty enä hõm, baad rabahapëë padëëk Jesus mo haj'aa. ²² Ti m' Jowāw mejūū do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowāw babä bë hapäh doo, bë maa newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatemah doo, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong ȳ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-äãj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ȳ moo wät do hyb n'aa, ȳ her'oot do hyb n'aa tah'yy

kaneréd bä hä ȳ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hä —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūū do sa hä.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejūū do rababaaj hõm jawén paa bä kä, hajõk do hä Jesus her'ood kån Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹh da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ääs tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ääs? ²⁵ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ĩ hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ääs t'ĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahõnh hë rah'yy karën do sa wë hanäng doo, dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ääs t'ĩ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ääs? Ȳy. Ti né ti bë heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.† ²⁷ Ta ti né hë ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hä. Hahỹh da ta ky n'aa: “Ȳ mejūū da panäk ȳ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ȳ maher'oot —näng mä Jesus. —Badäk hahỹh bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahãnh tanu gadäk hỹh kä —näng mä Jesus.§

²⁹ Ti m' hajõk doo, dajëër gahed'aak do sii hë né hë m', ramaa napäh bä m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus

* **7:23** Jesus moo wät do hä wyt ta maab hë P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejūū Jowāw ramaher'oot tamoo wät do hä. Isajas 61.1 hä takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'ääs. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneëënh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hë Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahãnh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'ääs do sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-äãj hë. Ta ti tamaneëënh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahõnh hë ta ti Jowāw bahãnh kä. Ky n'aa netsëëh do sa mahang habong doo, ti na-äãj hë Jowāw nu gahem'uun do bahãnh ranu gapad'ëëk hỹh kä.

her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do hyb n'aa p'ooj ub sa hã. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do hap'ëëh do na-ããj hẽ, dooh m' ragado bã sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarën Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hẽ badäk hahÿÿ hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëëh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hã: “Raketëë do pud n'aa ãã gamehÿÿh bë tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ããw bã. Tii bã dajëp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bë ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-ããj dooh bë karën bã. Dooh h'yy ketón gó bë masuuj bã”, näk karepé ta wób sa hã. ³³ Ti hadoo né hẽ da hẽ habong doo. Tabad'op hẽ ji raky dahé bã, dooh na-ããj hẽ ragenaag bã ji moo wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëëb mahÿÿnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagã Do tah'y'yb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'y'yb mahüüm mä tii”, bë nooh. ³⁴ ÿÿ kä, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëek, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ bë maneëënh, tahawaa, heëek do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ ãã raganado né paawä, P'op Hagã Do né hẽ ti ÿÿh, Jowāw na-ããj hẽ h'yy gan'y'yyh doo. ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hã ÿÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'y'yyt ta tób hẽnh tabawëh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kãn ta tób hẽnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hã rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hẽnh mä ta tsyym bëeh. Ti m' rabawëë kãn. ³⁷ Ti m' ta ti panang bã ti awät mä ÿÿnh nesaa do moo hew'ëët do paah. Ti m' taky n'aa napäh bã m', Pariséw tób

hẽnh Jesus bawëh bã m', t'ïï hẽnh mä tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pä s'ëëb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hã m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëëh Jesus tsyym hã takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sëën me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hã taweh'ëëh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hã.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'y'yyt do bahapäh bã m' ta tii, ta h'y'yb gó m' taky hadoo: “P'op Hagã Do ky n'aa rod tado bã paawä hahÿÿ aj'y'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ÿÿnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ëët doo. Tabahapäh bã paawä, dooh tagado bã ÿÿnh ta hã moo wät doo”, näng mä Pariséw ta h'y'yb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'y'yb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hã. —ÿ karën paawä òm ÿ maher'oot —näng mäh.

—Éj. ÿ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hẽ ajyy. Kūüt enäh sa kariw n'aa wë. Ta see kūüt 50, ta see kūüt 500. ⁴² Dooh rahaja bã repaag bã sa kūüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hōm sa kūüt. Hÿÿ kä, ÿ eanh a hã —näng mä Simaw hã. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahãn up a hã péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hã ÿÿ, kūüt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hẽ —näng mä Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ÿÿnh wë taty kaw'ōöd däk. Ti m' Simaw hã ta ky hadoo:

—Mahegãã hahÿÿ ÿÿnh —näng mäh. —A tób gó ÿ bajëë suun bã, dooh naëng ÿ man'oo bã ji bahed'oo doo da, tsym ÿ hetsyd. Hahÿÿ ÿÿnh kä, tsym ÿ ta ty nabëë me tatsahë däk, ti tabawug hōm ta sëën me —näng mäh. ⁴⁵ —

ÿ kajaa bã, dooh ÿ matsanetsub bã makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahÿÿ ÿÿnh kä, dooh teréd bã

tatsanetsup do tsym ŷŷ hã, ŷ kajaa bã tadu dahãng do né hẽ. ⁴⁶ Dooch mahawug bã ta syyj buu benyym do nuh ŷŷ gó ji bahed'oo doo da. Hahŷ ŷŷnh, buu benyym do tahah'ook tsym ŷŷ hã. ⁴⁷ Tak'ëp ŷ tawén kamahãn, hajõng nesaa do ta wë hanãng do paa P'op Hagã Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hã nãng do P'op Hagã Do awug hõm doo, kanahën doo hẽ P'op Hagã Do takamahãn —nãng mã Jesus Simaw hã.

⁴⁸ Ti m' ŷŷnh hã kã Jesus ky hadoo:
—Nesaa do a hã hanãng do paa kado hõm —nãng mãh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyyd bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

—Jaa ti hŷŷh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bã? Jããm né hẽ P'op Hagã Do hajaa tii —nãk mã sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh ŷŷnh hã:
—Õm P'op Hagã Do wén ed'ëëp nesaa do mahãnh, hã ŷ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'yyb nãm doo me —nãng mã Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti jawén mã sét panang ken'yyh bã m' Jesus her'ood hõm mã P'op Hagã Do bag'ããs do ky n'aa hanãm doo. ² 12 hedoo do ta ma matëg rahada mã Jesus. ² Ah'ũũm mã na-ããj hẽ ta sii ŷŷj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëek do paa Jesus habëë hõm do sa hã, sa nahëë tado hõm do sa hã. Sa mahang ti awät mã Marija Madarën häd nãng doo, ⁷ karap'aar h'yyb ta hã henyyh do paa Jesus habëë hõm doo. ³ Ta see häd mã Jowãn, Kusa häd nãng do ŷŷm. Hãj n'aa wahë n'aa Eróts häd nãng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mã Susãan. Hajõk mã ŷŷj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hã.

⁴ Ti m' hajõk ta wób kata padëek mã Jesus wë. Jé pad'yyt hẽ naa rabena. Ti m' ta ma matëg hã tamaher'oot hahŷ panyyg:

⁵ —Hŷ hadoo joom hejóm do be-joom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëëd rabajõh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ããts tii bã. Ti taganyyh bã nayyw hẽ tatsawyy jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banãng bã. Ta nemuun sasëng gajewãng. Tii bã kã, dooh tawëë wäd bã kã sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kãn baad tabadoo bã. Genyyh, baad tabawãng, baad tabeaak. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kãn baad tabadoo bã kajäk doo —nãng mã Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kãn.

Ti m' tabahajaa bã panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ŷ her'oot do tamaa newë bã, taw'ããts hẽ tahyb n'aa matakëë —nãng mãh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beaanh ta hã nyy d' tahanãng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagã Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagã Do bag'ããs do hã. Ta wób sa hã, P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ŷ maher'oot panyyg ky n'aa me —nãng mãh. —Ti hyb n'aa, “rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genã bã. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bã sa hã”* —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hahŷŷ d' tahanãng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagã Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagã Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. P'op Hagã Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ¹³ Joom tym wób pä banãng bã kajäk do hadoo P'op Hagã Do panyyg maa new'ëë do wób sa hã. Ramaa newëë bã h'yy gadajaa gó ragado né hẽ paawä, nayyw hẽ rah'yy gejë hõm.

* 8:10 Isajas 6.9

Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejooñh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hē rah'yy geje hōm. ¹⁴ Joom tym wób sasēng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh ramaa napēē né paawä, rahyb n'aa newē had'yyt hē badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajēēr hä, sa ma hä, rakarēn do hä rahyb n'aa hūūm had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē do wób sa hä. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newēē. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hē ta hä. Tabad'op hē rah'yy geje hōm. P'op Hagä Do karēn do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejēn hyb n'aa manajuu yt hä, ji bejēn hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajēē pēē do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metēēk do hä: Sahōnh hē kejēn nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahōnh hē da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hä. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakä bē maa newēē do hä. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hä kanahēn d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakāän heh'ääät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakāän sii hē m' rabana, Jesus ra-

heg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hä hab'ēēh doo.

²⁰ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakāän ta w'oo hä rabab'ēēh. Ōm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē doo, ky dah'eeh doo, ti né hē ēēn hadoo, ti né hē wakān haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matēg sa hä:

—Ti bä, ēr atsēg hōm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsēg t'oonh marakate gó.

²³ Ti m' rabatsēk bä kä m' Jesus aā sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kån tak'ēp. Tewēēp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jēē paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matēg ramebēē nyh, ti m' raky hadoo:

—Ää Wahē N'aa! —näk mäh. —Ēr ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ēēg gēēt, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooch hä ÿ bē h'yy kasadēē bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ēp mä rabeÿÿm bong, tak'ēp mä rameuuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hōm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus gatsēg nyh bä kä m', nayyw hē m' tabana ta wē aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hä näng doo, ta tii bä babuuj. Bāp peej mä tabawät ta si n'aa hē. Bāp peej däg mä tanaā wät tób yt hä.

† 8:14 Ta ti hedoo do hä raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 8:18 Ta ti tawén kado hōm sa hä, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooch rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

Pä gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bã tabahe'ÿÿh. ²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bã m' tak'ëp mä tageëej wät. Jesus matym gó m' tabadëe hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? ÿ d' marejä manäh! —näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh, karap'ar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'ar h'yyb bejëng ta hã tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hë m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagä nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hënh daap mä tawajaah karap'ar h'yyb an'oo bã.

³⁰ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” äã häd —näng mäh.

Hajõk karap'ar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. ³¹ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bã. Tii b' mä sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'ar h'yyb rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hã. Ti m' Jesus banoo t'ïi hënh sa hã kä. ³³ Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëe pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagä n'aa rabahapäh bã m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bã, panang nedaa bã na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ïi hënh buuj rabana t'ïi hënh rabaheg'ãäs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bã kä, rabahegãã kãn aj'yy hajõng do karap'ar h'yyb nesaa do hanäng do

paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Sa-roor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kãn han'aa do sa hã kä, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëe Jesus hã, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kãn marakate gó, ti m' tabahõm kãn.

³⁸ Aj'yy kä m' karap'ar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëe Jesus hã, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hã tabahõm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakãän rababong hënh. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hã P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

Ti m' aj'yy bahõm kãn. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hã.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, kara-pee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bã p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajõk baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh.

⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëe ta hã ta tób hënh tabahõm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jããm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajõk do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mä ta hã. ⁴³ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hã. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hënh mä tabana ta wë. Ta saroor noo hã m' tamoo däng. Tii bã kä m', nayyw hë m', dooh wäd mä ta hã ta nahëeh. Ti m' Jesus beaanh:

⁴⁵ —Jaa hã ÿ moo däng? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahõnh hẽ ta pa hab'ëeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajõk gatat'uuk a hã. Hajõk a hã moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Doo. Hã ÿÿ pé ÿ hapäh hã ÿÿ moo däng doo. Hã ÿ naa anyyh hejóÿ ÿ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ÿÿnh hegãã bã kä du daa m' takejën péh, ana mä Jesus wë. Kajajän mä ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wë ta taron nuu me. Sahõnh hẽ ramaa napäh bã m' tamaher'oot h'ëed hyb n'aa tawén moo däng ta hã. Taher'oot mä nyy d' tabahas'oo däk nyyw hẽ. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bã m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hënh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Doo mah'yyb panasä wäd bã ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bã m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hã:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã ÿ h'yy kasadëe. Tii bã da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bã rakajaa bã m', dooh m' Jesus an'oo bã hajõk rabahõm ta sii. Jããm né hẽ m' tanoo hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowãw, dajëp do yb, dajëp do ÿÿn. ⁵² Séd dó m' tób yt hã raräb bã rabë bã. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hẽ ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bã. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bã m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hẽ m' sa hã. ⁵⁴ Ti hadoo né hẽ dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bã sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed tok ÿÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bã m' h'yy ganä däk mä p'aa hënh. Nyyw mä tabas'ëeg gëet. Ti m'

Jesus maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa. ⁵⁶ Tii bã m' ta yb, ta ÿÿn rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëe näng do rabaheo hyb n'aa na-ãäj hẽ. ² Ti m' tamejüü mä rabahõm, ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa rabaheer'ood hõm hyb n'aa, nahëe enäh do rabaheo hõm na-ãäj né hẽ. ³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Doo d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë sa-roor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bã ta wób tób bã, tii bã da bë baym dó panang bë beréd hõm bã kä. ⁵ Bë raganado bã, bë ahõm sa mahãnh. Sa panang bã naa bë ahõm bã bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ãäts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bã P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hã.

⁶ Ti m' rabahõm kãn. Sé t ken'yyh panang bã m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanãm doo. Jé pad'yyt hẽ heso hõm mä nahëe enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napëe däk mä tii. H'yyb manepëe wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hã.

—Jowãw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejëp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun doo, ÿ mejüü paa ranu gahõg hõm. Jaa ti ta

tii, hã ÿ ramaher'oot do ta ky n'aa? —nãng mã Eróts kyyh.

Takarên paawä m' taheg'ããs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, rababaaj nä bã m' Jesus wë, ramaher'oot mã ta hã sahõnh hë ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahũũm sa m'aa hënh kä, panang Betsaj-Da häd nãng doo hënh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bã m' n'yy hënh Jesus rabahõm, ah'ũũm mã sa jawén. Rakajaa bã Jesus gadoo mã hajök doo, ti m' tama metëek sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa. Nahëe enäh do heso hõm mãh.

¹² Tũũh tabado däk bã kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Mamejõ hõm hajök do panang tabanãng bã, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ãäj hë, sa waa rabetsëe hyb n'aa, t'ĩ hënh raba'ÿÿh hyb n'aa. Dawëe hahÿ babä —näk mã sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —nãng mãh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bã —näk mãh. —Jããm hë ti hanyys ji ma poo oow pé pãw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mãh. —Makarên ãã bahõm ãã betsëe hajök do sa waa? —näk mãh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bã hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh tũũ, 50 ken'yyh ketyn hõm doo —nãng mãh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejũũ doo da né hë m' rabad'oo. Sahõnh hë m' rabehyy b'ëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mã pãw, tah'ÿÿb na-ãäj mãh. Hÿ pong jé taty dãng bã m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ãäts hë Ee. Man'oo däk ãã tã, man'oo däk ãã waa —nãng mãh.

Ti m' pãw, tah'ÿÿb na-ãäj né hë taganebãh bong mãh, tets'ëe hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajök do hã kä. ¹⁷ Tii bã kä m', sahõnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hõm mã sahõnh hë. Ti m' mad'aak doo

m' ta ma matëg rata hõm mã kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mãh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hënh Jesus ky n'aa etsëe mãh. P'eets hë m' ta ma matëg rabab'ëeh. Ti m' tabahajaa bã kä m' taky n'aa etsëe doo, tabeaanh ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' õm mã Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' õm mã Eriij makũũh. Õm mã P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mã sa kyyh ta hã.

²⁰ —Bë hã ënh? Jaa ÿ bë hã ënh? —nãng mã Jesus sa hã.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Doo —nãng mãh.

²¹ Ti m' Jesus mejũũ tak'ëp sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hã. ²² Ti m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ãäj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bã. Tamawoob hë ta ãh, ÿ ganä wät da p'aa hënh —nãng mã ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahõnh hë sa hã:

—Jé karên pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ãäts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ãäts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bã na-ãäj hë. Taw'ãäts hë ÿ taky daheeh, taw'ãäts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ²⁴ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb

tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng.
²⁵ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bä? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëek do hyb n'aa na-ããj hë nu mebyng péh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa hejój ÿÿ hä ÿ bahyng bä ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, Ee hejój gó, ääs tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ããj hë ÿ bahyng noo gó —näng mäh.
²⁷ —Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowäw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kän waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bä m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëeng däk, hawyp do gabarëeh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëeh sa matym gó, ta bag gabarëeh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh bä Jesus dajöp do ky n'aa hä. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aä b'ëeh mäh. Ti m' raty gawëej padëek bä m', Jesus bag tak'ëp gabarëeh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëeh mä rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahõm bä Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mä Jesus hä:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä ër hä! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bä m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hä wë puh hadoo do badäng bä m' Jesus ma matëg rabeÿÿm bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, ÿ h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bä m', kyyh hadoo do ky dawuh bä m', rabaheg'ääs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh doo. Ta mab hë m' tabayyw gëët. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' rahe'ood bä ta wób sa hä.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegää tah ÿÿ. Jääm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëë bä tak'ëp tah ÿ geëenh, tak'ëp tam-eraa wät, tüü takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bä. Dooch tahyb n'aa eréd bä, tak'ëp tarejää —näng mäh. ⁴⁰ —ÿ eaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Dooch rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëep a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tüü. Meraa wät mäh. Tüü m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m'

Jesus bahaëej geët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hē rameunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hē rameuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooch m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëëh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä ÿ mejüü do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁹ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hä.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵¹ Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahöm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejäã t'ïï hënh. ⁵² Ramahöm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj

n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä.

⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahöm do hyb n'aa. ⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowãw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëëg hõõ äã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawa-reem wät, ti m' taky geãm bong tii d' rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hënh kä Jesus bahöm kån.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahöm me aj'yy see ky hadoo ta hä:

—Öm ÿ hadaa had'yyt hë mahahöm hënh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëëp ana si ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaa j hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä öm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii kä, ÿ karën maher'ood ta wób sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Öm da ÿ hada wahë ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karën paawä ÿ babaaj hõm wakån haa, ee, ëën ÿ kedëë wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ääts wapën n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hënh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hë jé

du doo do ŷ hada doo, tii bā ta see hā tahyb n'aa newē bā, dooh tahaja bā tamoo wād bā P'op Hagā Do bag'āās do hā —nāng mā Jesus kyyh.

10

Jesus mejūū 72 hadoo do ta ma matēg panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bā 72 ta ma matēg wób Jesus asēew hōm mäh. Pawóp hē ken'y'yh mā tamejūū ta pooj jé, ta wób sa panang hēnh tabahōm doo hēnh. ² Rabahōm do pooj jé taky hadoo sa hā, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajōng ti anyy dāg paawā joom ag wah'ēē dāk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —nāng mäh. —Ti hyb n'aa taw'āāts hē joom danāh hā, P'op Hagā Do hā, bē ky n'aa ets'ēē tamejō nā ta wób joom hā ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bē ŷ mejūū, b'éé tabanas'aa mahang habēēh do hadoo† —nāng mäh. ⁴ —Dooch d' bē mahūūm dajēēr hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bē gawāt do jawén buuj hadoo doo —nāng mäh. —Bē kehewad manā bē kedēng do hā ta hōō bā —nāng mā sa hā.

⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Bē nu kajāg bā ta wób tób bā, hahŷŷ da bē edēē ta yt hā haj'eenh doo: “Bē P'op Hagā Do h'y'yb n'y'ym”, denoo da. ⁶ Tii bā haj'eenh do baad rado bā, hanām gó bē ragado bā, P'op Hagā Do h'y'yb n'y'ym do aym sa wē bē kedēng doo. Hanām gó bē raganado bā, dooh da P'op Hagā Do h'y'yb enāw bā tii. ⁷ Panang bā bē kajaa bā, bē kahŷŷd manā tób wób hēnh. Bē ayyw jeej da bē gadoo do tób bā. Taw'āāts hē bē eēek, bē awa, bē awēē bē hā ranoo doo. Taw'āāts hē moo bokdo sa hā ramoo bok do sām ji banoo. Ti hyb n'aa, bē nu mebyy manā bē gadoo do hā —nāng mäh.

⁸ —Panang bā bē kajaa bā kā, bē ragado bā, bē hyb n'aa sēew manā bē waa. Taw'āāts hē bē awa, bē

awēē bē hā ranoo doo. ⁹ Nahēē enāh doo, bē nahēē sog hōm. Hahŷŷ da bē her'oot sa hā: “Edah bē hā P'op Hagā Do bag'āās doo”, denoo da —nāng mäh. ¹⁰ —Panang bā bē kajaa bā, bē raganado bā, bē ahōm panang tyw n'aa me. Hahŷŷ da bē maher'ood sa hā: ¹¹ “Āā tsyym suun āā tepyng padēek bē panang k'āāts, P'op Hagā Do bē ganadoo do heen n'aa tii. Bē āā maher'oot hŷŷ kā: P'eets hē paawā P'op Hagā Do bag'āās do bē wē, dooh paawā bē gado bā.” Tii da bē kyyh sa hā —nāng mäh. ¹² —Baad bē ŷ maher'oot. Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kā, Sodoma panang buuj sa sām bahānh P'op Hagā Do anoo da nesaa doo, bē ganadoo do panang buuj hā —nāng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da hād enāh do buuj ky n'aa ta her'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagā Do anoo da bē hā Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ŷ pehuunh do paa bē mahang. Dooch ŷ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidōn hād enāh doo bā ŷ pehuuj bā paawā bē mahang ŷ pehuuj wāt doo, p'ooj ub paawā ti buuj nesaa do hā rat'y'yd kamehīn paawā, P'op Hagā Do hā rah'y'yy kawereem paawā. P'ooj ub paawā saroor hebaan do hejooh do rapadadāg né paawā. Rehaa paawā sa nuu hā tēeg ooj rat'y'yd kamehīn do heen n'aa paawā ti ta tii. ¹⁴ Sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do ky n'aa etyy noo gó kā, Tiir Sidōn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sām bahānh P'op Hagā Do anoo da bē hā nesaa doo, bē t'y'yd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'y'yy kawanereem do hyb n'aa —nāng mäh.

¹⁵ Bēēh, Kapar-Naūm panang buuj, hŷ pong jé has'ēek bē ed'oo g'eeh bēēh? Dooch. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

* **10:2** Hahŷŷ d' Jesus hanāng péh: Hajōk ta hā h'y'yy ka'eeh do pan'aa paawā, pawóp its ta ky n'aa sa hā her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajāān da sa wē rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagā Do wē rah'y'yy kawereem bā, tahanāng pé tii.

16 Ti m' ta ma matëg sa hä taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëë doo, ÿ né hë ti tamaa newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hë ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hä ÿ mejüü do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

17 Tii bä m' 72 hadoo do rababaaaj nä bä m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hä rabeboo nä do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Karap'ar h'yyb nesaa do sii hë m' äã raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

18 —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëë hyng ÿ hegãã bä.

19 Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëëj bë tseb'eep hyb n'aa. Bë hä ÿ an'oo däk bë bahajaa bë nes'ëëm hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji maji. Dooh tahaja bä nesaa do tan'oo bä bë hä. 20 Taw'ãäts hë bë tsebee manä karap'ar h'yyb nesaa do bë raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hë bë tsebë bë häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

21 Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tsebee kãn. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahõnh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ããj hë mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëëk do mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

22 Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë Ee banoo ta hejój hä ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hë Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hë ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hë sa hä ÿ metëëh do hapäh Ee —näng mäh.

23 Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëëh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. 24 Baad bë ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

25 Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëëg gëët mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —näng mäh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hä maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

27 Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk: “Taw'ãäts hë tak'ëp bë kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ãäts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ãäts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahãn ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me.”† Hahÿÿ da na-ããj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahãn a da hadoo doo, a hä makamahãn doo da”§ —näng mä aj'yy kyyh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ãäts hë tii d' né hë madoo, tii bä baad mabawäd kãn hÿ pong jé kä —näng mä Jesus.

29 Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hä tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ŷ hadoo doo? —näng mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hēnh hahōm doo. Jerusarēnh bā naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahōm me takataa moo nes'aa do sa hā. Ramaso dāk, rarahejāā mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bā m' radejaad hōm ta tyw n'aa noo dāk bā. P'eets mä tadajēb paawā sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do see tii me m' tamahōm. Aj'yy tabahapäh bā m', dawēē takenaa wät ta mahānh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabēs. Dooch m' tat'yyd mehīn bā. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi hād näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahōm tii d' ēnh. Ti na-āāj mā dooh tat'yyd mehīn bā aj'yy tyyw me hajad hōm doo. ³³ Ti m' tagadēēg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehīn kän aj'yy. ³⁴ Ta wē m' tabahōm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ēēb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd dāk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'āā jó. Ti m' tamahūūm kän dawēē hena do tób n'aa bā. Tii bā m' aj'yy tabahagāā kän. ³⁵ Jati pé kā m' tets'ēē dāk mā tób danāh hā pawóp hē moweed k'āāts hawak do s'ēēb. Ti m' taky hadoo ta hā: “Mahagāā hahŷ aj'yy. Hŷ ta sām. Ta sām nahaja bā, ŷ matēēh bā sahōnh hē ŷ ep'aak a hā”, näng Samarija buuj kyyh tób danāh hā —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hā.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky ennym a hā, ta ti rarejāā do hā? Ny hadoo do ta da hadoo a hā? —näng mä Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehīn doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahōm nä, tii d' né hē mabadoo kän a da hadoo do hā —näng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'āās do panyyg n'aa hahŷŷh

³⁸ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus ramahōm me, panang see bā m' ranu kajäg kän. Ta tii bā m' ŷŷnh Maah-Ta hād näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hēnh Jesus ta ma matēg daheeh.

³⁹ Maah-Ta ānh, Marija hād näng do asooh mäh. Jesus ma metēēk do tamaa newēē mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wē tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Nepäh a hā, dooh ānh ŷŷ ŷ tamoo masaa bā? Mamaher'ood ŷ tamoo masa hyb n'aa —näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mäh —hajōng do hā maty kanewaat. Tii hā mah'yyb dāk —näng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manā ta tii hā. Jāām né hē sét hē ti taw'āāts hē. Ta tii hā Marija h'yyb dāk. Dooch da ŷ mejō bā ta ti teréd hōm —näng mä Jesus Maah-Ta hā.

11

Jesus ma metēēk ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsēē mä P'op Hagä Do hā. Tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsēē doo, ta ma matēg see ky hadoo ta hā:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Āā mama met'ēēg nyy da ēr ky n'aa etsēē, Jowāw nu gahem'uun do ta ma matēg tama metēēk doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē ky n'aa ets'ēē bā, taw'āāts hē hahŷŷ da d' bē kyyh:

“Ee, āā karēn sahōnh hē ōm rahyb n'aa jew'yyk.

Āā etsēē a hā, sahōnh hē mabag'āās do nayyw hē takajaa hyb n'aa āā wē.

³ Man'oo had'yyt hē āā waa.

⁴ Mamabaan hōm nesaa do āā moo bok do paah.

Āā na-āāj hē āā mabaan hōm āā wē moo bong do nesaa doo.

Man'oo manä nesaa do äã tah'yyb tatur", näk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëë bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hä ji ky n'aa etsëë do ky n'aa:

—Bë see ahöm bä atsëm ub ta najiis tób hënh, pãw tets'ëë bä paawä ta wë, ta wë heg'ääs do waa n'aa paawä, hahÿÿ da ta kyyh ta najiis hä: “Na a waa uuh, pãw uuh. Tamawoob hë paawä ÿ karën. ⁶ Najis ÿ kajaa nag'aap hë wë ÿÿ atsëm ub. Dooch wë ÿ ta waa péh”, näng da.

⁷ Tii bä da ta najiis tób gó ta gawakõ gó hagä do ky gedak ta hä: “ÿ maty hasyyg manäh. Baad tób noo gatsëë däk ta tög me. Äã aj'eenh tah haa daheeh. Dooch ÿ haja bä ÿ an'oo bä a hä metsëë doo”, näng da ta najiis ta hä.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ëëg geët né hë, pãw tabanoo hyb n'aa ta najiis hä. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëëg geët. Tawën s'ëëg g'ëed kån, tanaëej had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.* Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.† ¹⁰ Jé hetsëë do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëenh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eaanh sa hä:

—Bë t'aah ets'ëë bä tah'ÿÿb, bë anoo ta hä aw'yy? ¹² Karaak tyb bë hä tets'ëë bä, sëej bë anoo ta hä? Dooch. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahänh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëë do hä —näng mä Jesus.

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bä bë aw'yyt.

† **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëenh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë höm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd höm bä, aj'yy er'ood däg kån p'aa hënh. Hajök do t'ii hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mä Jesus rame-tyy, P'op Hagä Do hejój me tado bä tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëë mä Jesus hä, tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hä.

¹⁷ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Sa wakään sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, nayyw hë tabahëej jëë paawä tii bä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy, daap bë menyyh do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hä:

—Aj'yy hejooñh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagãã bã, dooh ta ma hado hõm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejooñh do kajaa bã ta wë, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bã kã, ta ma paa tabasog hõm kãn, tets'ëë bong ta wób hã kã§ —näng mã Jesus.

²³ —Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagã Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabehũũm tii bã tan'oo bã —näng mãh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, ÿñh hã hadãk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawãng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ããk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj hõm p'aa hënh ÿ hadãk do paa hã, tóp ÿñh hënh”, näng. ²⁵ Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, yd kabak'ood dãk tabahapãh, baad takabenãm ta hã.** ²⁶ Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bã rabanyy kãn ta hã kã. Ta hã hanãng do paa bahãnh tii kã. Tak'ëp tii kã ta hã kã nesaa doo kã —näng mã Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bã m', hajõk do mahang ÿñh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿñn õm haw'ëëh doo —näng mãh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahãnh ky n'aa kedëng, P'op Hagã Do kyyh maa newëë doo, ky daheeh doo —näng mã Jesus ta hã.

Jonas Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' hajõk do gatat'uuk bã m' ta hã, Jesus ky hadoo:

—Da hë, badãk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hë, ÿ ramejũũ ÿ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ÿ metã bã sa hã. Jããm né da P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëëh da. ³⁰ Jonas hã P'op Hagã Do bad'oo do hã, Niniwéh buuj rah'yy genã hõm, P'op Hagã Do né ti mejũũ. Ti hadoo né da hã ÿÿ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hã rah'yy genã hõm da, P'op Hagã Do né hë ti ÿ tamejũũ doo. ³¹ Seba häd näng do hãj n'aa sa wahë n'aa ÿñh, da hë, badãk hahÿÿ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagã Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagã Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿÿh, bë hapãh doo. Ti hado né paawã, dooh bë karën bã bë maa newë bã hahÿÿh. ³² Niniwéh buuj naããj da raky n'aa tapaa né tii da ênh ti noo gó kã, da hë badãk hahÿÿ hã habong doo. P'op Hagã Do kyn'aa rod Jonas sa hã taheer'oot noo gó, rat'yyd kamehũũn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Hahÿÿh, Jonas bahãnh ti ÿ hÿÿh. Bë tii, dooh bë t'yyd kamehũũn bã nesaa do bë moo bok do hã, dooh bë eréd bã —näng mã Jesus hajõk do sa hã.‡‡

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapãh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mãh. —Baad tado bã ji matym, ta bag hado dãk sahõnh hë ji hã. Baad

§ 11:22 Hahÿÿ d' tahanãng pé ti panyyg gó teh'ũũm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagã Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, ÿñh hã hadãk do paa tii. †† 11:29 Rawén karën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do hanaa Jesus tado bã. ‡‡ 11:32 Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tamawoob hë ta ãh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta ãh tabakã wät k'ããts gó. Tii da tahanãng pé m' ti Jesus her'oot do sa hã.

tanado bä ji matym, badagyp hadoo ji hä. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hä hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bä, badagyp do hadoo do tanado wäd bä, sahõnh hë tii bä tabawag däk ji hä, ta bag hadoo do mehãnh ji hä§§ —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahãnh bä kä, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hënh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kãn mä ta tób hënh, ti m' tabasoo, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danãh hyb n'aa meuunh mä Jesus basoo do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hë. Dooch m' ta moo tahet-syyd bä sa wahë makû rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Bë Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. T'õp bë h'yyb tym gó, hajõng nesaa doo. ⁴⁰ Bë h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-ããj hë tapahuunh. ⁴¹ Taw'ããts hë bë h'yyb gó naa, t'õp naa, bë masaa kas'uut do sa hä, tii bä kä, P'op Hagä Do hä baad ub tabanãm sahõnh hë bë hä*** —näng mäh.

⁴² —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë waa ty gamabuuj uuh sii hë né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo

do hä, bë mabaan P'op Hagä Do hä bë kamahãn doo. Taw'ããts hë paawä dooh bë mabaan bä ta tii. Taw'ããts hë P'op Hagä Do matym n'aa bë banoo na-ããj hë —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Bë gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bä bë atooj bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëeh, hajök do mahang rakahet'aa bä, rabahesãm bä —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bä ji nahapäh do hadoo bëeh††† —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ããp doo, ãã na-ããj hë mapes'ããp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ëeh doo —näng mäh. —Hajõng hejoonh do bë mejüü ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bä bë mejüü do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makû radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb, bë tema. ⁴⁸ Ta ti tametëeh, bë wahë makû h'yyb hadoo bëeh. Bë wahë makû né hë dej'ëep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kä bë temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa

§§ 11:36 Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hä dooh m' tagah'ood nä bä. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bä. Sa hä kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëek doo. Dooch kejën do tado bä ti tametëek doo. Baad ji karën bä baad hadoo do ji bahapäh bä, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëek doo. Ji hä ta bag hado däk. Ji kanarën bä baad hadoo do ji bahapëe bä, dooh tagah'ood bä ji hä Jesus metëek doo. Badagyp do hadoo ji hä. *** 11:41 Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji tab'ëes ta tii: “Taw'ããts hë bë waa hood gó hanäng do bë anoo kas'uut do sa hä, tii bä kä baad ub tabanãm sahõnh hë bë hä, P'op Hagä Do hä.” ††† 11:44 Kamag hood banäng bä tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä. Ti hadoo né sa hä ënh, Pariséw sii raboo bä. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bä baad tanado bä sa h'yyb tym.

sa kamag n'aa hood jó.††† 49 Hahỹỹ d' né hē P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang ý mejũũ da kēh ý n'aa rod, panäk ý na-ããj né hē. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejãã”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

50 Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bë hã, da hē habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hē ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahỹ tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, 51 Abew Kaĩh naboo noo gó du däk do né hē. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ý her'oot bë hã, da hē habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hē radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

52 —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Dooch bë karēn bã ta wób raky n'aa napëe bã P'op Hagä Doo. Tób noo tég ji jejēn do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bëeh. Bë né hē, dooch bë karēn bã bë ajëeh, dooch P'op Hagä Do bë hapëe bã. Ta wób, karēn do hajëng doo, bë ge'ỹỹm ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

53 Ti m' Jesus banyyh bã kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hē rakawajããn ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawaj'ããn gó m' rabeaanh ta hã. 54 Rakarēn paawä m' raw'yyt taher'oot do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahỹỹh

††† 11:48 Dooch sa wahë makũ rapanyyg kadehé bã P'op Hagä Do ky n'aa hã, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehëe né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, dooch raky dahé bã sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenãw ub tii. * 12:2 Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

1 Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hē ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, ý hanäng péh tii —näng mäh. 2 —Dooch ji haja bã ji jejēn bã ji h'yyb. Sahõnh hē ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hē ji jejēn doo P'op Hagä Do metëeh.* 3 Atsëm, kejēn do hadoo ta wób ramaa nanapäh bã bë her'oot doo, adëb bã kä, sahõnh hē maa napäh bã takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bã. Kaja hē ta gawakõ gó kahesëenh do ta see hã, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hē ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

4 —Najis haa, bë jeỹỹm manä ji majĩ ji daj'ëep do hã. Jããm né hē ji hub rahajaa radajëeb bã. Ji h'yyb tym dooch rahaja bã. 5 Ý maher'oot bëeh, ny hadoo do bë jeỹỹm. Taw'ããts hē P'op Hagä Do ji jeỹỹm. Ti ti haa ji tadaj'ëep do jawén paa bã, ji h'yyb tym taw'oong hõm kãn tabanesaa hënh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeỹỹm P'op Hagä Doo —näng mäh.

6 —Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hē rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooch sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bã. 7 Ti hyb n'aa, bë eỹỹm manäh. Hajõng taw'ëed takamahãn do bahãnh bë P'op Hagä Do kamahãn. Sahõnh hē ji sëen sii hē P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ããs ý hanäng péh —näng mä Jesus.

8 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad bë ý maher'oot hahỹỹh: Kēh ý n'aa najejēn pé ta wób sa hã, ýỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Doo,

ÿ na-ããj hẽ, dooh ÿ ky n'aa jejën bã ta tii, ããs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hã. ⁹ Kẽh ÿ n'aa jejën pẽh, ÿ na-ããj da ÿ ky n'aa jejën tii d' ênh, ããs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã pẽh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kã, dooh P'op Hagä Do mabaan bã, dooh tat'yyd mehÿn bã kã tii kã —nãng mãh.

¹¹ —Bẽ ramoo maso dæg bã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hẽnh bẽ ramahũũm bã, sa wahẽ n'aa wób wẽ bẽ ramahũũm bã, hyb n'aa jewyk do wẽ na-ããj né hẽ, bẽ hyb n'aa tón manã bẽ her'oot do hã bẽ ky n'aa.

¹² P'op Hagä Do Sahee anoo da bẽ her'oot do pan'aa —nãng mã Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ëp ma nãng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hajök do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —nãng mãh. —Mamaher'ood hãj ÿÿ, tabetyn hyb n'aa ãã yb wẽ naa —nãng mã aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Najis ÿÿ, ÿ nado ti hetyn bẽ hã bẽ yb ma paah —nãng mãh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hẽ sa hã Jesus ky hadoo:

—Bẽ hyb n'aa matakã da, bẽ hyb n'aa nah'ũũm hyb n'aa bẽ ma, bẽ da-jëer. Ji ma tak'ëp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babã ji awãt bã —nãng mãh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ũũm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Baad ta gëew bã. Ti hyb n'aa baad né hẽ ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hÿÿ kã?”, nãng. “Gedẽ hõm joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “N'yy hẽnh hÿÿ kã ta wób ÿ bataa?”, nãng ta h'yyb gó. ¹⁸ Ti taky hado kãn: “ÿ hapãh. Hahÿÿ da ÿ bad'oo”, nãng ta kyyh. “ÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “P'aa hẽnh da ÿ tamaa sooh.

Aeh da hÿÿ kã joom s'ëeb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa na-ããj né hẽ”, nãng. ¹⁹ “ÿ bahajaa bã kã”, nãng, “hahÿÿ da d' kẽh ÿÿ hã ÿÿ hẽ”, nãng “Hajõng wakãp ÿÿ. Dooh d' nayyw tahëej bã. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakãp ÿÿ hã”, nãng. “Taw'ããts hẽ hÿÿ kã, ÿ kameh'ããk hÿÿ kã. Baad ÿ hÿÿ kã. Baad ÿ beëek hÿÿ kã, baad ÿ bawa hÿÿ kã, ÿ tsebé hÿÿ kã”, nãng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “H'yy gatamaa õm”, nãng. “Badah atsẽm da madajëp! Jaa wẽ tabayyw kãn a ma paah?”, nãng P'op Hagä Do kyyh aj'yy hã kã —tii d' mã Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëer ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kãn sa hã:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ëp sa wak'ããb hyb n'aa h'ũũm do hã, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —nãng mã Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahãn do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bẽ ÿ maher'oot hahÿÿh: Bẽ hyb n'aa tón had'yyt manã bẽ babok do hã, bẽ waa hã, bẽ saroor hã. ²³ Tii d' ÿ wën edoo, ji awa do bahãnh ti ji edëp doo. Ji saroor bahãnh ji. ²⁴ Bẽ hegãã taw'ëed. Dooh rejoom bã joom tym. Dooh rata bã joom ag. Dooh sa waa tób n'aa rayd taa pẽh. Ti hado né paawã P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahãn do bahãnh bẽ takamahãn! ²⁵ Tak'ëp bẽ hyb n'aa newẽ had'yyt né paawã, dooh bẽ haja bã bẽ aboo dawëd bã ta tii da. ²⁶ Ta ti bẽ nahaja bã, nahejooj né paawã, h'ëed hyb n'aa bẽ hyb n'aa newẽ had'yyt hẽ ta wób.

²⁷ —Bẽ hegãã tabawã n'aa ts'oooh —nãng mãh. —Dooch né paawã ramoo boo bã, dooh né paawã sa saroor rages'yyb bã, Saromãw saroor anyyw né paawã, gabar'ëeng né paawã, ti bahãnh tabanãm ti tabawã n'aa ts'oooh. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bã tabawã n'aa hã, nayyw hẽ tsawyy jëng do hã, ji gatang do hã,

ti bahānh da P'op Hagä Do bahag'ääs bëeh. Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ²⁹ Bë hyb n'aa newë had'yyt manä bë eëek doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manä ta tii. ³⁰ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb pad'ëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. P'op Hagä Doo, bë Yb, hapäh bë wë bedoh doo. ³¹ Taw'ääts hë baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä. Tii bä kä, tanoo da bë hä sahōnh hë bë wë bedoh doo —näng mäh.

³² —Bë eÿÿm manä b'éé taah nahejooj is doo. Hanäm gó bë Yb, hÿ pong jé hawät do tabanoo bë hä, ta sii bë bag'ääs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë eÿÿm manäh, ÿ wén näng. ³³ Taw'ääts hë bë esëem hōm bë wë hanäng doo. Kas'uut do hä bë banoo bë ma paa sām. Tii bä kä, bë ma näng hÿ pong jé kä. Ta ti dooh tahëej bä. T'ī hēnh dooh retsëeg bä kä bë ma. T'ī hēnh dooh kamera rejā bä kä bë ma. ³⁴ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bë kamahān do banäng bä, tii bä bë h'yyb bawät —näng mä Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kahasāb bë moo bok hyb n'aa, baad ub da bë gadaa had'yyt da, atsëm na-ääj hë bë gada, p'aa hēnh ÿ bahyng bä. ³⁶ Taw'ääts hë tób danäh karom, atsëm sa kariw n'aa raket'ëe hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bëeh. Ta bag ahōō had'yyt hë ran'oo bä. Ty gapad'ëek ragada sa kariw n'aa, tanaëēnh bä, nayyw hë ragas'ëes hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajëe suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hä, sa kariw n'aa kajaa bä kä raty gapad'ëek do hyb n'aa —näng mä Jesus. —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawëh hyb n'aa. Tii bä da ta saroor see tah'ÿÿt, tii bä sa tä, sa waa taban'oo kån sa hä. ³⁸ Taw'ääts hë da sa kariw n'aa awyyd bä ty gapad'ëek do sa hä,

atsëm ub takaja bä, tapaj'ëe bä takaja bä na-ääj hë —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see ky n'aa me sa hä:

—Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Tób danäh hapëe bä paawä hets'ëek do kajaa bä, dooh paawä tan'oo bä hets'ëek do ta tób tanoo eë nä bä. Baad paawä tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mä Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beanh ta hä:

—Ää wahë n'aa —näng mäh. —Ää hä ub ti mabaheer'oot ta ti panyyg? Sahōnh hä ti mabaheer'oot? —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ÿ maher'oot, sahōnh hë bë mahangta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hä ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'ääs hyb n'aa, sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé.

⁴³ Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä ta mejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahōnh hë tahaëēnh ta hä ta ma, ta ma hagā n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁵ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooch nayyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, karom wób tahewy h had'yyt bä kä, tatsebé do waa n'aa tamoo hewëed bä, taoom bä jarakë hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. Tii bä, tak'ëp da ta kariw n'aa rejā kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagä Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapëe né paawä baad

ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ëp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hẽ rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hä P'op Hagä Do anoo do pénh, ti pénh né takarën ji moo wät ta wë. Hajõng do hä kahanoo doo, hajõng na-ããj takarën tamoo wät ta wë, hajõng takarën ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hä, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tääg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hä habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karën paawä nyyw hẽ tabahõõ jat ti tääg hadoo doo.

⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ëp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bä kä. ⁵¹ ÿ ahyy wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hä habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ÿ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hëp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hëp ÿ n'aa. Sa wakãän tamawoob hẽ hadoo do ragadoo da këh ÿ n'aa. Pawóp hẽ, dooh d' ragado bä. Ky kedak da hëp ÿ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hëp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —näng mä Jesus ta ma matëg hä.

⁵⁴ Ti m' hajõk do hä taky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng hẽnh naa naëng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bë kyyh. Te hub né hẽ, adoos né hẽ. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bä, “Badah banäm”, näk bëeh. Te hub né hẽ, banäm né kä, baju né hẽ kä. ⁵⁶ J'ooj

madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hä, banäm do heen n'aa hä, dooh bë h'yy genä bä, da hẽ kä, ta heen n'aa bë hä kametëeh do hä† —näng mäh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hẽ, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahõm bä, hyb n'aa jawyk do wë õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ãäts hẽ ta hõõ bä, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahũũm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bä, bë d' tamahũũm hyb n'aa jawyk do wë. Ta tii kä, warahén hä bë tabahaëënh, bë tadewäts bëeh hyb n'aa kä. ⁵⁹ Baad bë ÿ maher'oot: Dooh d' bë anä bä kä tii bä, sahõnh hẽ bë nepaag bä —näng mä Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bä, ji da P'op Hagä Do rejãã do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wë. Jesus mä ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëëp do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hä rama ejuu bä. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hä, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bë hä na-ããj hẽ da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hẽnh bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ënh? Radejëp bë ed'oo g'ëeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bë hä na-ããj hẽ da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do sãm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa

† **12:56** Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanäm do pooj jé, rahapäh na-ããj hẽ ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawä, dooh rah'yy genä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä né hẽ.

‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanäng pé na-ããj hẽ: Taw'ãäts hẽ nyyw hẽ, ji hajaa nä bä, ji h'yyb tym ji benäm P'op Hagä Do wë, ta jawén ji tanarej'ãã hyb n'aa.

hēnh bē da tah'eed hōm —nāng mā Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bã. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd nāng doo, uwa tyd mahang. Hajōō nuu me tabahōm tabahēg'ãās hyb n'aa ta joom teag bã. Doohtawyyd bã ta ag ta hã. ⁷ Tii kã, tagadēēg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tamawoob hē ta baab ŷ gadaa wät teag bã. Dooht teag bã. Tabad'op hē ta ag ŷ aw'yyt pēh. ŷ karēn mabagēēw jat”, nāng mäh. “Daap tabewaat”, nāng mäh. “Joom see ēr ejoom paawã tabasooh bã”, nāng joom danäh ta sii moo wät do hã. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ãäts hē sét hē ta baab ēr gamedaa wät”, nāng mäh. “Baad ŷ bahag'ãäs hỹ kã”, nāng mäh. “Baad ŷ w'oo eh'aa kēē k'ãäts baad hadoo doo me”, nāng mäh. ⁹ “Wät hahỹ hã ta baab teag bã, taw'ãäts hē. Taneag bã kã, tii bã kã mamejō ŷ bagēēw hyng”, nāng aj'yy ta kariw n'aa hã —nāng mā Jesus.

ŷñh jadatog is do panyyg n'aa hahỹh

¹⁰ Ti m' Saab hã kã, Judah buuj rakamehehãk bã kã m', tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metēēk bã kã m', ¹¹ tahapäh mä tii bã ŷñh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do haj'aa. Dooht m' tahaja tadajoow bã. ¹² Ti m' ŷñh Jesus bahapäh bã, tanaēēnh mä ta wē. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ŷỹ, òm has'oo däk! —nāng mäh.

¹³ Ti m' ta hã tamoo dāng. Ta hã tamoo dēē sii hē m', takadajoow gēēt. Tak'ēp mä ŷñh j'aa etsēē kãn P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahē n'aa genaag bã Saab hã ŷñh nahēē Jesus ado hōm doo.

—Ti anāng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta āh —nāng mā tób hagä n'aa tób gó kahet'aa do sa hã. —Taw'ãäts hē tii hã bē bana, bē nahēē kado hōm hyb n'aa. Saab hã ti dooh! —nāng mā ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—J'ooj madäk do ta ti bē h'yyb! —nāng mäh. —Bē na-ãāj hē bē moo bok Saab hã. Dooht g'eeh bē asood hōm bã bē masãāh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habēēh do Saab hã, bē mahũm hyb n'aa rabeheēk doo hēnh? ¹⁶ Dooht g'eeh taw'ãäts hē tado bã, Saab noo gó ŷ asood hōm bã hahỹ Abaraām panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bã kã m', ta majĩ m' nu mebyy bong. Hajōk do tii bã hab'ēēh do ratsebē mä sahōnh hē hanām doo, Jesus moo wät do hã.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metēēh hahỹh hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ŷ her'oot bē hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa —nāng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd nāng do tym nad'ēēd is do hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ãäs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babēēh bã. Ti tabawēē kãn, ti tabaeē hēē kãn. Tii hã kã taw'ēēd batooj kãn ta hã kã* —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Panyyg see ky n'aa me ŷ her'oot bē hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa —nāng mäh. ²¹ —Pãw makuj ŷñh ado däk doo, tiriig s'ēēb hajōng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajōōts däk, baad takamekuuj wät

* **13:19** Joom motaad häd nāng do ky n'aa gó Jesus metēēh nyy da P'op Hagä Do bag'ãäs do kah'ũm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'ũm. † **13:21** Pãw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ēēb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahỹh bã P'op Hagä Do bag'ãäs do bawäd däk da.

hyb n'aa sahõnh hẽ tiriig s'ëëb ma-hang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'ũũm.

Hỹ pong jé, P'op Hagä Do panang bä, ji bajëë suun do panyyg n'aa hahỹỹh

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarënh hënh. Ti m' tamahõm me, tama metëëk panang ta hõõ bä habong do sa hã. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jããm hẽ pawóp its g'eeh ked'ëëp P'op Hagä Do wë? —näng mä aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

²⁴ —Noo nad'ëëd its do hadoo hỹ pong jé ji bajëë suun doo. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ tak'ëp bë hyb n'aa eréd manäh, bë bahajaa hyb n'aa bë bajëng do t'ĩ hënh. Ta jawén, hajõk né paawä da karën hajëë p'ëë, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëë däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëë suun ta gó. Tób w'oo hã bë wób rababë hõm tii bä. Tak'ëp bë wób ranaëënh da tagas'ëës hyb n'aa: “Äã wahë n'aa, manoo gasëëts a tób, äã bajëë p'ëë hyb n'aa”, näk da bë wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bëëh? Dooh bë ÿ hapëë bä”, näng da bë wób hã. ²⁶ Ti d' bë wób raky gedak: “A sii paa äã beëëk, a sii paa äã bawa. Äã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëëk do paa äãh.” ²⁷ Ti d' bë wób hã taky hadoo: “Dooh bë ÿ hapëë bä. Bë ahõm mahãnh ÿỹ, nesaa do moo heb'ooh doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hã h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bë wób ba'oot da. Sa tæg kamegëëj däk da. Tak'ëp bë wén oot da, bë hapäh do hyb n'aa da hỹ pong jé P'op Hagä Do bag'ããs bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëë kä, dooh ran'oo bä t'ĩ hënh kä. ²⁹ Badäk hahỹỹ hã jé pad'yyt hẽ naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ããs doo bä ratsebë do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa.

³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarënh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahỹỹh

³¹ Ti noo gó né hẽ m' Parisëw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hënh. Õm da Eróts daj'ëëp —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä. Bë maher'ood ta ti aj'yy ji rahejãã do yb. Bë her'ood ta hã, pawóp nä ta äh karap'aar h'yyb sa hã hanäng do ÿ bahebë nä. Pawóp nä ta äh nahëë enäh do ÿ asog hõm nä sa nahëëh. Tii bä kä, ÿ haja kãn da ÿ moo wät doo kä badäk hahỹỹ bä. Tii da bë kyyh ta hã. ³³ Jerusarënh bä né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ĩ hënh né hẽ ÿ bahõm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejũũ doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿỹn ta kæg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bä. ³⁵ Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. Dooh da ÿ bë hapëë bä kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da, bë h'yy kawareem bä, hahỹỹ da bë her'ood bä: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”†

14

Saab hã Jesus nahëë do hõm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Parisëw hyb n'aa jawyk do see tób

bä Jesus bawëh bä m', baad mä Jesus ramatakëë. ² Tii bä m' ti anäng mä aj'y'y nahëë näng doo. Dehepung bëeh mä ta tsyym, ta mooh. Rakarën mä raheg'ääs Jesus ado hõm bä ta nahëë Saab hä, ratayy do hä. ³ Ti m' Pariséw hä, Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do baad hap'ëeh do hä na-ääj mä Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'y'yyk do anoo, nahëë näng do sa nahëë ji ado hõm Saab hä? Dooch g'eeh tan'oo bä? — näng mä Jesus.

⁴ Dooch m' raky gedag bä. Bag hënh mä rabab'ëeh. Ti m' Jesus moo däng nahëë näng do hä. Ta nahëë do hõm. Ti m' tamejüü tababaaj hõm hyb n'aa.

⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hä:

—Bë t'aah, bë mas'ää booj yb t'aah, tadëë hyy bä t'öp naëng gajat doo gó Saab hä, dooch g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hä né paawä? — näng mä Jesus.

⁶ Dooch m' sa kyy péh.

Jesus metëëk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsy'yyd wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bä, ji weh'ëeh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bä m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ratsy'yyd bä, bë esóts manä baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bä, hyb n'aa jawyk do bë mahãnh tatsy'yyd wät do kajaa bä, ⁹ kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hä: “Man'oo hahÿÿ hä ta tyng majasoo doo”, näng da. Tii bä kä da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bä kä, bë kahÿÿd kãn ky n'aa nets'äs do tyng jó kä. ¹⁰ Bë ratsy'yyd bä, taw'ääts hë bë atooj dawë hä, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jãm no gana do kajaa bä, hahÿÿ da ta kyyh bë hä: “B'ëëp dana, p'eets hë, baad hadoo doo bä bë atooj.” Tii bä kä, tats'y'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da. ¹¹ Jé ta daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg

hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da, P'op Hagä Do an'oo bä —näng mä Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebë, a sii rabawa hyb n'aa, matsy'yyd manä a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakãän hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enäh doo. Ti matsy'yyd bä, õm da rats'y'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'ääts hë matsy'yyd kasuud is do hedoo doo, k'y'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooch né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —näng mäh.

Hÿ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'y'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do jãm n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'y'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hÿ hadoo aj'y'yy ratsebë do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'y'yyt ta sii ratab'ëës hyb n'aa ta ti jãm. ¹⁷ Sahõnh hë ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejüü ta karom tabahõm, pooj jé tatsy'yyd bong do tabats'y'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hë tats'y'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ bets'ëë hõm hëej. ÿ karën ÿ heg'ääs”, näng. “Dooch ÿ haja bä ÿ ahõm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hë ÿ bets'ëë wät 10 booj yb. Hÿÿ kä ÿ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooch tahaja bä ÿ ahõm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ÿ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ŷ gat'ëë dāk ãm ŷÿ. Dooch tahaja bā ŷ ahõm bā”, nāng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kån, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bā kã, jãm no gana do kawaj'ããn wäd kån sa wë, ti taky hado kån ta karom hã kã: “Nayyw hē, ahõm nã. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hē”, nāng ta hã.

²² Ti tabahajaa bā sahõnh hē tamejũ doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hē ŷ bahajaa mamejũ doo da. Ti hadoo né hē, ti anāng nã ta tyng n'aa, ti anāng nã ta waa n'aa”, nāng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. ŷ karën tóp ŷ gabad'ëë dāk. ²⁴ Baad ŷ her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooch da ŷ an'oo bā sa tä, dooch ŷ an'oo bā sa waa”, nāng ta kariw n'aa kyyh* – nāng mä Jesus sa hã.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karën bā ji hado bā do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajõk mä Jesus had'aa doo, Jerusarënh hënh tabahõm bā. Ti m' ta jawén p'aa hënh taty kaw'õöd dāk, ti m' taky hadoo:

²⁶ –Bë karën bā hëp ŷ hata bë hado bā, taw'ãäts hë bë yb, bë ŷÿn, bë ŷÿm, bë taah, bë hÿÿj, bë ãnh bë kamahãn do bahãnh ŷ bë kamahãn. Taw'ãäts hë bë kamahãn do bë hã bahãnh ŷ bë kamahãn. Sahõnh hë sa bahãnh ŷ bë kamanahãn bā, dooch bë haja bā hëp ŷ hata bë do bā. ²⁷ Jé hëp ŷ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bā, h'yyb nahedoo do nemon ŷÿ, dooch tahaja bā hëp ŷ hata tado bā –nāng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëë, ji haja bā ta h'yyb hata ji ado bā. Ti taky hadoo:

–Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ãäts hë tahyb n'aa newëë tahaja bā ta wë hanāng do ta sãm, sahõnh hë tahaja so bā ta tób. ²⁹ Daap tadu do bā, tanetsén nã bā ta sãm, dooch ji hapëë bā ta baa bā tabawäd dāk bā, ta sãm bahëej jëng. Tii bā ta wób rawajehëët ta hã: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëej jëng ta wë ta sãm, kanaja nã tób”, nāk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bë maa newëë: Kaneb'ooh do du doo pooj jé, dooch g'eeh sa wahë n'aa hyb n'aa newë, rahaja bā sa majÿ hã raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta majÿ warahén n'aa, ¹⁰ miw ta warahén tanyy bā? ³² Tahyb n'aa newë bā tanahajaa doo, nayyw hë tamejũ rapanäk ta majÿ wë, dawëë nã rababok nã ta majÿ, raky n'aa her'oot rakananeb'ooh hyb n'aa – nāng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

–Ti hyb n'aa, sahõnh hë ta wë hanāng doo, hëp ŷ n'aa tanerët doo, dooch tahaja bā hëp ŷ hata tado bā – nāng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kån:

–Taw'ãäts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëëd wäd bā, taw'ãäts hë nado wäd.† ³⁵ Dooch hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karën pé ŷ ma metëek do tamaa newë bā, taw'ãäts hë tamatakëë –nāng mä Jesus kyyh.

15

B'éë kanapëë wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bā m', sa wahë n'aa dajëër gedaag n'aa, nesaa do moo heb'ooh do na-ãäj hë rabana, Jesus metëek do ramaa newëë hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë, raky hadoo:

–Hahÿ aj'yy nesaa do moo heb'ooh do tagadoo. Awëh na-ãäj hë sa sii – nāk mä sa kyyh.

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ãäs do jãm n'aa hënh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh. † **14:34** Jukiir nadah'ëëd wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hã:

⁴ –Bë see tanyy bä 100 b'éé, ta masãäh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masãäh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'yyt bä kä, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tama-jëeh hyb n'aa kä. ⁶ Tób bä takajaa bä kä, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ãã see taw'yyt do hyb n'aa kä, kanapëë wät do paah. ⁷ Bë ÿ maher'oot hahÿÿh –näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebé baad nadoo do paa see h'yy kawareem bä P'op Hagä Do hã. ⁹ hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebé, sét hë baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'yy kawareem do hyb n'aa –näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

–ÿÿnh see wë tanyy bä 10 moweed k'ãäts tég hawak do s'ëëb, tii bä, ta see badoo wäd bä, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹ Tabaw'yyt bä kä, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebé nesaa do moo hew'ëët do paa see P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem bä.

Aj'yy ta yb wë matëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

–Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hë ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hã: “Na ÿ karën no n'aa ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hë ÿ karën

ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bä sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Dooh tahajõõ nä bä ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kãn sahõnh hë ta ma, ta yb mo haj'aa kä. Ti tabahõm kãn dawëë, hëej s'ee hënh. T'ï hënh kä tabahäj kãn sahõnh hë ta wë hanäng do paah. Tah'yyb däng do hã tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kä ta dajëër bahëej jëë kãn. Dooh wäd ta dajëër kä. Tii bä awäd kãn sah. Asa kãn. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kãn tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masãäh näng doo. Ti hã tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kãn, too yb tahagää kãn. Too yb tanejë kãn. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kãn. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hã ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehïin kãn. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ÿ bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ãäts hë ÿ babaaj hõm ee wë”, näng ta kyyh. “ÿ maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee’, näng da këh ÿÿ”, näng, “‘nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hã, a hã na-ãäj hë’, näng da këh ÿÿ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: “ÿ etsëë da ÿ moo wät doo. ‘A karom däg da ÿÿh. Dooh a t'aah ÿ doo wäd bä’, näng da ÿÿh”, näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaaj nä kãn p'aa hënh kä ta yb wë kä.

Takajaa bä kä ta yb wë, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bä, tat'yyd mehïin. Ti tawaj'aa däk ta wë, takedëng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hã, a hã na-ãäj hë”, näng. “Dooh a t'aah ÿ mamaneëej wäd bä”, näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hã: “Nayyw hë, bë mana saroor tak'ëp hanãm doo, ta hã bë dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hë bë mana. ²³ Bë naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebé

do tä n'aa", näng. "Ër tsebé da, p'aa hēnh tah ŷ kajaa do hyb n'aa", näng. ²⁴ "Dajēp do hadoo hahŷ tah ŷŷ. Edēb wāt p'aa hēnh hŷŷ kā. Nepā wād paah. Hŷŷ kā kaw'yyt p'aa hēnh", näng ta yb kyyh ta karom hā. Tii kā ratsebee kān, rabajām kān ta hyb n'aa kā.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ēeh hadoo do moo wāt sa joom banäng bā. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ēeh hadoo do bajēng bā kā, tamaa newē dāk ketēn doo, kejām doo. ²⁶ Ti tanaēēnh sa karom seeh. Tabeaanh hēd n'aa ta tii. ²⁷ "A hŷŷj kaja nā p'aa hēnh", näng. "A yb mejūū āā naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ēr tsebé do tä n'aa, baad takajaa do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta hā.

²⁸ Ti wah'ēeh hadoo do kawaj'āān kān. Dooch takarēn bā tajēē suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajēē suun hyb n'aa. ²⁹ Dooch ta t'aah karēn bā tamaa newē bā ta ti ta her'oot doo. "Hajōō ta baab tak'ēp ŷ moo wād wāt a sii", näng ta yb hā. "Dooch noo gó ōm ŷ ky nadaheeh péh", näng. "Dooch noo gó tabad'op hē man'oos pé b'éé t'aah, najis ŷ daheeh āā tsebé do tä n'aa", näng ta kyyh. ³⁰ "Hŷŷ kā a t'aah mahanäng doo, ŷŷj hajōk sii he'ŷŷh do hā tabahāj jēng do a dajēēr tababaaj nā bā kā, mamejūū ranabooh booj yb hepuh doo!", näng wah'ēeh hadoo do ta yb hā.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: "Tah ŷŷ", näng, "pa ŷ had'yyt ti ōm bagā", näng ta yb kyyh. "Sahōnh hē wē ŷ haym doo, a ma had'yyt né hē tii", näng. ³² "A hŷŷj ti hŷ dajēp do paa hadoo. Hŷŷ kā edēb wāt p'aa hēnh. Nepā wāt do hadoo, p'aa hēnh takaw'yyt", näng. "Ti hyb n'aa, taw'āāts hē né hē tii d' ēr tsebé, taw'āāts hē né hē jām ji moo wāt", näng ta yb kyyh wah'ēeh hadoo do hā —näng mā Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakēē do panyyg n'aa hahŷh

¹ Ti m' ta ma matēg hā Jesus maher'oot hahŷ panyyg:

—Ti awāt aj'yy tak'ēp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooch m' baad tanā ta kariw n'aa ma, tah'ēēnh mā ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaēēj kān ta wē. Teaanh ta hā: "Nyy d' ti a ky n'aa ŷ ky n'aa napāh doo?", näng. "Taw'āāts hē maheen n'aa eta hōm dajēēr n'aa hā, ma ŷŷ hā na-āāj hē. Dooch da kaser ŷ n'aa mado wād bā", näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: "Nyy d' ŷ bad'oo hŷŷ kā?", näng. "Kariw ŷ n'aa dooch da takarēn wād bā ŷ moo wād wāt ta sii. Dooch ŷ haja bā tak'ēp hadoo do ŷ moo wād bā. ŷ nu mebyng na-āāj ŷ ets'ēē ub bā dajēēr", näng ta kyyh ta h'yyb gó.

⁴ Ti taky hadoo ēnh ta h'yyb gó: "ŷ hapēē dāk hŷŷ kā nyy d' ŷ bad'oo, sa tób hēnh ŷ ragadoo hyb n'aa, ŷ moo wāt do bahēēj jēng bā", näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaēēnh ta wē sét ken'yyh ta kariw n'aa wē kūūt enāh doo. Pooj jé kajaa do hā tabeaanh: "Nyy hē a kūūt kariw ŷ n'aa wē?", näng.

⁶ "100 ta hood joom syyj", näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: "Hahŷ a kūūt heen n'aa. Nayyw hē, merii dāg ta heen n'aa papuuj", näng. "Merii dāg a kūūt 50", näng ta kyyh ta hā.

⁷ Ta see hā tabeaanh ēnh: "A kūūt ēnh kariw ŷ n'aa wē?", näng ta kaser n'aa. "100 wog tiriig s'ēēb", näng kūūt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: "Hahŷ a kūūt heen n'aa. Papuuj merii dāg. 80 wog da merii", näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hōm ta wób sa hā.

⁸ Tii bā ta kariw n'aa hyb n'aa meu-unh ta hā, kamatakēē do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kā, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mā Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hē —näng Jesus. — P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakēē ta wób sa hā raba-hed'oo do hā. P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do sa mahānh rakamatakēē ta tii hā —näng mā Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kån ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kã:

—Bë ÿ maher'oot —nång mäh. —Taw'ãäts hë badäk hahÿÿ bã hanång do hã bë wë hanång doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Tii bã da, ta jawén, bë wë hanång do badoo wät bã kã, ti anyy kån bë gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ii hënh —nång mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hë ji ma hedoo doo, ji dajëer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ãäj hë baad taban'yyh. Kanhën d'os hë hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ãäj hë dooh baad tanä bã. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahÿÿ bã bë wë hanång do baad bë nanä bã, dooh da P'op Hagä Do an'oo bã bë hã bë ma heh'äät do hÿ pong jé. ¹² Badäk hahÿÿ bã bë hã P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bã, dooh bë ma hanoo pé bë hã hÿ pong jé —nång mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Doo sa karom haja bã pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bã séd noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooh takamahän bã, ta see ti takamahän. Ta see wë da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hã. Doo bë haja bã bë h'yy keséj bã. Doo bë haja bã P'op Hagä Do hã bë h'yyb däg bã, dajëer hã na-ãäj hë bë h'yyb däng bã —nång mä Jesus.

¹⁴ Pariséw dajëer mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bã m', raky n'aa rejãä mä Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me bë ky ken'yym ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahÿÿ bã hanång do tak'ëp rakamahän doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo,

P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kã, P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa hanäm do kamet'ëeg däg kån. Hajõk tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bã. Wë, badäk hahÿÿ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Doo ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bã ÿÿnh see hã takat'ëe däg bã, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëe däg bã ÿÿnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —nång mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hã hadäk doo. Tak'ëp hanäm doo gó tabawäd had'yyt hë. ²⁰ Ta tób noo bã tabahäng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëe nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. ²¹ Tak'ëp takarën paawä tabawëh, tak'ëp wekãp do tä hyyj kajäk do tũü. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bã tabahëes bã.

²² Ti aj'yy hets'ës do dajëp bã kã, ãäs ramasäg kån ta h'yyb tym hÿ pong jé kã, Abaraãm pa. Ti tak'ëp wekãp do dajëb kån na-ãäj hë. Ti radakä jëng, tabanesaa hënh kã tabahõm. ²³ Tabanesaa hënh tak'ëp tabahoop bã kã nesaa doo, dawëe naa tabahapäh Abaraãm, Rasaro häd näng doo kã, ta pa. ²⁴ Ti wekãp do ky hadoo Abaraãm hã, tak'ëp ta kyyh: “Wahëh ÿÿ, Abaraãm”, näng, “ÿ mat'yyd mehĩn”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naëng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ëem hyb n'aa”, näng. “Tak'ëp

ÿ bahoop baju doo, hahÿ tēeg hōōh”, nāng wekāp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraām ky hadoo ta hā: “Tah ÿÿ”, nāng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawāt do paah. Sahōnh paa tabanāng makarēn doo”, nāng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kā baad ta hā kā. Hÿÿ kā h'yy gadajaa kān. Ōm hÿÿ kā hahoop nesaa doo”, nāng Abaraām kyyh. ²⁶ “Ti anāng gaeh gadarong doo, t'ōp gajēng do ta baa besuu. Babā naa karēn pé t'ī hēnh tahōm bā, dooh tahaja bā. T'ī hēnh naa na-āāj hē, dooh tahaja bā ēnh”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp ma nāng do paa hā.

²⁷ Ti aj'yy betsēē Abaraām hā tak'ēp, ti m' taky hadoo: “Wahēh ÿÿ”, nāng, “mamejō Rasaro tabahyng ee tób hēnh”, nāng. ²⁸ “Ti abong nā ji ma poo oow pé wakān haa tii bā”, nāng ta kyyh. “Mamejō baad tamaher'oot, babā tak'ēp ji ahoop doo bā ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, nāng tak'ēp ma nāng do paa kyyh.

²⁹ Tii bā Abaraām ky hadoo: “Dooh. Ti anāng Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'āāts hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā rapanyyg enā kān”, nāng Abaraām.

³⁰ “Dooh, wahē ÿ n'aa”, nāng aj'yy. “Sét hē dejēp do mahang ganā wād bā, sa wē tahōm bā, tii bā kā da rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē”, nāng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewē bā, tii bā na-āāj da dooh ramaa newē bā ganā wāt doo”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa hā.

17

Nesaa do hā ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg hā:

—Tanyy had'yyt né hē nesaa do hā ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né

paawā da, P'op Hagā Do rejāā da nesaa do hā h'yyb tatuk do du n'aa doo —nāng mäh. ² —Baad nado né paawā pä ta jawyyg n'aa ji hā ranu hūū dāg bā, ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēēh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hā ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bā, nesaa do tamoo wāt hyb n'aa —nāng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —nāng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hā ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wād bā, mageām, tamoo nawāt hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hā tat'yyd kamehūūn bā, taw'āāts hē mahyb n'aa mabaan hōm ta hā tii bā. ⁴ Séd noo gó né hē 7 nuu me nesaa do a wē tamoo wād bā, 7 nuu me tets'ēē bā mamabaan hyb n'aa, taw'āāts hē baad mahyb n'aa mabaan hōm né hē —nāng mā Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do raky hadoo ta hā:

—Tak'ēp man'oo magyys hē P'op Hagā Do hā āā h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad hād nāng do tym, nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hahÿ b'aa bē mejūū takadawāts nyyh, takadawāts tu ta me akajar me. Bē paawā taky daheeh —nāng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'ūūm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gēew gó tamoo wāt do jawén paa bā tabajēng bā kā, b'éé tahagāā wāt do jawén paa bā tabajēng bā kā, dooh ta kariw n'aa an'oo nā bā nyyw hē ta waa tabawa. ⁸ Tabawēh pooj jé ta kariw n'aa mejūū da tamoo wāt ta tā n'aa, tii bā tamana kān ta kariw n'aa tā kā. Tii bā kā, ta kariw n'aa bahajaa

bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kân. ⁹ Ta karom moo hew'ëët ub né tii. Ti hyb n'aa, "taw'ääts hē" ta kariw n'aa naher'oot ta hä. ¹⁰ Ti hado kân bë hä kä. Sahõnh hē bë bahaja däk bä bë P'op Hagä Do mejüü doo, taw'ääts hē hahÿÿ da da bë kyyh: "Ää moo heb'oooh do né hē tii. Doooh ää gahëën bä ää hä P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejüü do ää bahajaa do hyb n'aa", bë noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, ää Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehüin ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wë, bë hä raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hē m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kân. ¹⁶ Tüü takadawäts hyng Jesus bagëët bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Jesus. Ý mahaso däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —Ý heso hõm sahõnh hē. Hëd n'aa sahõnh hē ranana? —näng mäh. ¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bä. Jääm hē hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Öm has'oo däk ý maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reaanh Jesus hä:

—Ny noo gó sahõnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëë bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Doooh da raky hado bä: "Wät nanäng, wät hahÿÿh", ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karën ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën bë baheg'ääs. Doooh da bë haja nä bä bë hegää bä. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk ý kajaa doo. "Wät hahÿÿh", näk da ta wób. "Wät nanäng", näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ Ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hē da ý rabahapäh. Hawyp doo, wë hä naa jé pad'yyt hē sahõnh hē tabawag hõm do ji hapäh do hadoo da ý kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ý ahoop näh. Badäk hahÿÿh bä da hē habong do ý raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëek, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Doooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh

rabajëe p'ëe bä kä. Ti m' rabagyyb kân, ti m' sahõnh hê radejëb kân.

²⁸ Ti hadoo né hê m' Róh häd näng do hawät noo gó ênh. H'yy kanap'eed né hê m' ti noo gó ênh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëëk ratsebé do waa n'aa. Rahesâm paa m', rahetsé paa m', rahéjóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bä kä m', tëeg hõõ, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mä sahõnh hê ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bä, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kä, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hê da dooh tajëe suun bä tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hê nayyw hê takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hê nayyw hê da takejën hõm. Taw'ääts hê dooh tajëe bä, tehëen bä ta h'ëed hedoo doo. ³² Bë hyb n'aa newë Róh ÿÿm ti noo gó.* ³³ Jé badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bä. Jé ta wë hanäng do heréd hõm péh, dooh ta hä tabaa es'ïi bä, edëp da, P'op Hagä Do wë da tanu däng. ³⁴ ÿ kajaa bä kä, pawóp hê ha'ÿÿh do sa see da ÿ mahũũm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. ³⁵ Pawóp hê hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok do sa see da ÿ mahũũm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëet. [³⁶ Pawóp hê hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ÿ mahũũm, ta see dooh ÿ mahũũm bä —näng mä Jesus.]†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bä ti bawät maher'oot doo? —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata padëek —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëek ta ma matëg hä, raky n'aa ets'ëe had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsëe doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä ti aj'yy. Dooh tawehëe bä ta wób. ³ Ti ÿÿnh patug tamah do tets'ëe had'yyt hê, tamasa hyb n'aa ta majï ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bä, dooh taky dahé bä ÿÿnh her'oot doo. Ti ta jawén kä, taky hadoo ta h'yyb gó: “Doooh né paawä P'op Hagä Do hä ÿ h'yy kae bä, dooh né paawä ta wób ÿ wehëe bä, ⁵ ÿ masa dó hÿÿ kä, ÿ mo n'aa jesuu hÿÿ kä. ÿ mo n'aa najesu bä, ÿ ky nap'eed bä, ÿ d' h'yyb napan däg, ÿ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do hä. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëek doo —näng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kä tamasa kân. Ti bahänh P'op Hagä Do ky enyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hõm doo, ta hä had'yyt hê ky n'aa etsëe doo. Dooh báp peej ji gadaa bä P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hê tagadoo ji ky n'aa etsëe doo. ⁸ Nayyw hê baad hadoo do tabanoo ji hä —näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, ÿ aw'yyt g'ee da badäk hahÿÿ hä hä ÿ h'yy ka'eeh doo? —näng mä Jesus.

Pariséw, dajëer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

* **17:32** Róh ÿÿj wén dajëp, ta wak'ääb takamahän do hyb n'aa! † **17:36** Ta hä h'yy ka'eeh do tamahũũm, ta wób ta hä h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii. ‡ **17:37** Wyt ta maab hê, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

9 Ti m' Jesus ma metëek do maa new'ëe do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da rababok red'oo doo, sa hä hë rahegãä bä. Kasab'ee do me ta wób ramakyyis. Sa hä m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

10 –Ti abong pawóp hë ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hënh hah'üüm doo, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëe hyb n'aa. Sét hë Pariséw, ta see sa wahë n'aa dajëer n'aa gahedak doo.* 11 Ti Pariséw, ta m'aa hënh mä tabag'ëed däk, ti m' taky n'aa etsëe. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hä ÿ h'yyb tsebë, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooh do ÿ hado bä do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ÿ do bä. Dooh nesaa do moo hed'oo do ÿ do bä. Dooh ta wób sa ÿÿm sii he'ÿÿh do ÿ do bä. Dooh hahÿ dajëer gahedak do hadoo ÿ hado bä”, näng. 12 “Pawóp nuu me sét seamaan ken'yyh òm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me. Sahõnh hë ÿ gadoo do uuh ÿ an'oo had'yyt a hä”, näng Pariséw kyyh P'op Hagä Do hä.

13 Dajëer gahedak doo, dawëe tabagëet. Dooh hÿ pong jé taty däg bä, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëe bä. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehÿn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagä Doo, ÿ mat'yyd mehÿn”, näng. “Nesaa do moo hew'ëet do ÿÿh”, näng ta kyyh –näng mä Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

14 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Bë ÿ maher'oot baad ub –näng mäh. –Sa tób hënh rababaaj hõm bä kä, dajëer gahedak do ky n'aa etsëe do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti tii, baad hado däk ta h'yyb tym P'op Hagä Do an'oo bä. Pariséw, ti dooh P'op Hagä Do gado bä. Sahõnh hë sa daaj hë kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hõm. Jé ta daaj hë kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagä Do an'oo bä –näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

15 Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ëed is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. 16 Ti m' karepé Jesus naëenh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hä:

–Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë P'op Hagä Do bag'ãas do karapee hedo padëek doo –näng mäh.

17 Ti m' taky hadoo ënh:

–Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ãas do karapee tado bä da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo –näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eanh mä Jesus hä. Ti m' taky hadoo: –Baad òm ma matëg! –näng mäh. –Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? –näng mä aj'yy kyyh.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

–Hëd n'aa baad ub hä ÿ mabanäng? –näng mäh. –Jããm hë P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh –näng mäh. 20 –Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn”† –näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

21 –P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hä –näng mä aj'yy Jesus hä.

22 Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bä kä, taky hadoo ta hä:

–Sét hë ti hawät a hä –näng mäh. –Mesëem hõm sahõnh hë a wë hanäng

* 18:10 Dooh m' ragenaag bä dajëer Roma buuj hä kan'oo däk do gahedaag n'aa. † 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

doo. Man'oo ta sām paa kas'uut do sa hã. Tii d' madoo bã, hỹ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë yÿ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kã —näng mã Jesus kyyh ta hã.

²³ Ti m' ta hã Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bã m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñh né hë wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mãh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekãp do sa hã, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mãh.

²⁶ Tii bã m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mãh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bã paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk —näng mãh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë ãã wë hanäng do paa ãã beréd hõm, a hataa ãã bahadoo hyb n'aa —näng mãh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup y né hë hahỹ y her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ããs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta yÿm, ta wakãan, ta yb, ta yÿn, ta taah, ³⁰ ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahỹ bã ta mabaj. Ta jawén kã, hỹ pong jé kã tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näng mã Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

³¹ Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Ër ah'ũm Jerusarënh hënh —näng mãh. —Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ky n'aa hã, kametä dæg kãn hỹh kã hã yÿ —näng mãh. ³² —Y da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mãh. —Y da raky n'aa ej'ees. Y da raky n'aa rejãã. Y da rahetsoos. Y da rahewyyh. Y da radajëeb kãn —näng mãh. ³³ —Tamawoob hë ãh y jawén paa bã, y d' ganã wäd kãn —näng mã Jesus.

³⁴ Dooch m' Jesus ma matëg rah'yy genã bã Jesus her'oot do hã. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hã. Dooch m' rah'yyb mepëe bã Jesus her'oot do hã.

Ty tamah do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bã Jesus kajaa bã kã m', ti ahäng mã ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mã dajëer ta tii me tebës do sa hã. ³⁶ Ti m' hajõk do ta tii me m' tab'ëes do tamaa napäh bã m', teanh sa hã h'ëed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jesus, Nasaréh hënh naa, ti ti tabës —näk mã ta hã.

³⁸ Ti m' tageëej wät. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehĩn yÿh, Jesus, Dawi panaa! —näng mãh.

³⁹ Ti m' poo hënh hah'ũm do raky ge'yÿm, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geãm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bã:

—Mat'yyd mehĩn yÿh, Dawi panaa! —näng mãh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejũũ ramanaa ta wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bã m', Jesus beanh ta hã:

⁴¹ —H'ëed ti makarën y moo wät a hã? —näng mãh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mãh. —Y karën y begãã däk —näng mãh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

‡ 18:42 Dawi makũ panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hã. Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa “õm has'oo däk hã y mah'yy kae däk do hyb n'aa”, Jesus wën näng.

—Mabegãã dæg —näng mäh. —Hã ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk‡ —näng mäh.

⁴³ Ti m' nanyw hẽ m' tabahapëe däk. Ti m' tabahòm kãn Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hã m' taj'aa etsëe kãn. Hajök do na-ãäj mäh, rabahapäh bã m', raj'aa etsë né hẽ m' tii d' ênh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus bajëe suun panang Jerikó häd näng do noo bã. Ti m' panang me m' tatabës. ² Tii bã m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëer gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³ Takarën paawä m' Jesus taheg'ãäs. Dooh m' tahaja bã, tũũ tanu dæg is do hyb n'aa, hajök do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hõm, b'aa hã m' tabas'ëeg sooh, tabaheg'ãäs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooh bã m' Jesus kajaa bã m', tabaheg'ãäs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nanyw hẽ ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bã ÿ nu däng —näng mäh.

⁶ Ti m' tabahy gëet, h'yyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bã.

⁷ Sahõnh hẽ m' rabahapäh bã m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahÿh da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëet do tób hẽnh tabajëe suun. Tawèh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ëeg gëet, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿh kã wakãp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hã —näng mäh. —ÿ wad'ii bã ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hẽ hahÿh bã tób bã haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëep, Abaraãm panaa heh'äät, Abaraãm karapee hahÿ aj'yy tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿh, Aj'yy Hadoo Do

Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babä ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hẽnh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahõnh hẽ hadoo do karom panyyg n'aa hahÿh

¹¹ Ti m', ta ti taher'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarënh panang. Nanyw hẽ P'op Hagä Do bag'ãäs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahÿ panyyg:

¹² —Ti awät aj'yy sa wahë n'aa t'aa. Dawëe, hãj n'aa s'ee hẽnh takarën tabahòm, t'ii hẽnh hajõng hãj n'aa bagã n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta hãj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hẽnh ta hãj n'aa hẽnh. ¹³ Ti m', tabahòm pooj jé, tatsyyd bong ta wë 10 ta karom wób. Sét moweed k'ãäts tæg gabarëeh do tabanoo sét ken'yyh sa hã. Ti tamejũũ ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëer kah'ũũm hyb n'aa ta s'ee hẽnh tawäd nuuj jé. Ti tabahòm kãn.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bã ta ti aj'yy. Ti hyb n'aa ramejũũ ta rod n'aa, ta jawén rabahòm hyb n'aa, hajõng hãj n'aa bagã n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, rakanarën do ta ti aj'yy sa wahë n'aa tado bã.

¹⁵ Tii kã m', ta wób dooh né paawä ragenaag bã, ti né sa wahë n'aa dæg. Ti ta hãj n'aa hẽnh tababaaj hõm kãn. Takajaa bã kã tamejũũ ranaëenh ta wë ta karom, dajëer tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëer kã.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “a dajëer jó ana 10”, näng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do òm”, näng. “Baad maban'yyh, kanahën d'os hẽ né paawä, ti hyb n'aa da ÿ anoo hÿh kã a hã 10 panang mabag'ãäs hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

18 Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “a dajëer jó ana 5”, näng ta kyyh.

19 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hã kä ÿ anoo 5 panang bagã n'aa òm kä”, näng.

20 Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajëer hã ÿ manoo do paah”, näng. “Saroor me ÿ bahabën däk, ti ÿ benyyw däk mamatëeh bã kä”, näng. 21 “Tak'ëp mamejüü a karom sa hã. Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Mado hõm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

22 Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'ëp baad ÿ ban'yyh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hõm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. 23 “Mahapäh mäh, a nooh. Hëd n'aa dajëer manan'oo däk dajëer me moo heb'ooh do sa hã? Tii bã kä, ÿ kajaa bã kä, ta bahãnh paawä ÿ gadoo dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

24 Ti ta pa hab'ëeh do hã taky hadoo: “Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hã”, näng ta kyyh.

25 Ti raky hadoo: “Ãã wahë n'aa”, nãk. “Ti anyy däk ênh 10 ta wë.”

26 Ti taky hadoo: “Bë ÿ maher'oot”, näng. “Jé wë näng do sa hã, ti bahãnh takan'oo däk sa hã.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da”,† näng. 27 “Hÿÿ kä majë ÿÿ hã kä, ÿ rakanarën do sa wahë n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëeb matym ÿÿ gó”, näng hëej wahë n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm sa hã.

Baad Jerusarënh bã Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

* 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yyh do hyb n'aa ta hã kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa. ‡ 19:38 Saaw-Mo 118.26

28 Ti m' Jesus bahajaa bã kä panyyg taher'oot doo, tabahõm kãn mä Jerusarënh hënh. 29 Ti m' tabedaa däk bã panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëe joom oriib häd näng do banäng bã, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü mä sa pooj jé. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

30 —Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bã, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasooch nä doo. Ta tyd hã da tabahäng —näng mäh. —Bë asood hõm da, bë mana wawëe hë —näng mäh. 31 —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën”, nãk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hã.

32 Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hë m' rabawyyd kãn. 33 Ti m' rabas'oot bã kä m', ta danäh rabeaaj kãn:

—H'ëed ti bë hab'ëeh? Hëd n'aa ti bë as'oot? —nãk mäh.

34 Ti m' raky hadoo:

—Ãã wahë n'aa karën —nãk mäh.

35 Ti m' ramana kãn Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hã padëek do paa rada-toonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kãn ta jó. 36 Jumeto jó tabahõm me m', hajök do sa hatsë sa hã padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. 37 Ti m' ta tyw n'aa waëe Oriib häd näng doo hënh naa ta poo hyng bã kä rakajaa bã kä m', hajök do ta ma matëg h'yyb tsebë doo me P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsëe kãn. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsëe kãn, sahõnh hë Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

38 —Ky n'aa kedëng hahÿ er wahë n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!‡ —nãk mäh. —Ãã karën sahõnh hë hÿ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hã ãã j'aa etsë —nãk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hënh rabë bä paawä, hä ÿ raj'aa netsëë bä paawä, hahÿ pä paawä ÿ raj'aa etsëë kãn sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarënh hënh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ãã oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Dooh rah'yy genä bä ta hä. Kejën sa hä —näng mäh. ⁴³ —Ti awät da a majiï ramoo bok do a hadë rabeaa doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa. Õm da ranu get'ëë däk. Õm da ranoo gatsëë hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëëm, a babuj n'aa radej'ëëp da. Dooh paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majiï da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hë takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarënh hä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bä hes'ëëm doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëë do tób n'aa da”§ —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! ** —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëëg had'yyt hë m' P'op Hagä Do tób n'aa bä. P'op Hagä

Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ããj mä rakarën mä Jesus radaj'ëëp.

⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajõk do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëëk bä kä m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ããj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj? * —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëëw bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teaanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da.

⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajõk do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowãw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ãã hapëë bä jaa kyy gó —ken'ooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ããj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

§ 19:46 Isajas 56.7 ** 19:46 Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah raves'ëëm do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii. * 20:2 Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajõk do tama metëëk do hyb n'aa na-ããj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

*Joom näng do kaser n'aa panyyg gó
Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh*

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kân panyyg ky n'aa me sa hã. † Hahÿÿ da m' taba-her'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' taba-haëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajõõ ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëe däk bã kã, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bã kã, rabaheuyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹ Ti ta danäh mejüü ënh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ënh, rarahejãã, ramejõ hõm né tii d' ënh bag hënh. ¹² Ti tamejõ kân ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kã, ti radawäts nyh joom bahãnh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kã”, näng mäh. “Tah ÿÿ, ÿ kamahãn do ÿ mejüü hÿÿ kã. Tah ÿ apäh da raweh'ëeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kân. Ta kaser n'aa rabahegãã däk bã kã, sa mab hë rakaner'oot. Hahÿÿ da sa kyyh: “Ta danäh t'aa hahÿÿh. Ti d' ta danã däg ta yb jawén buuj däg”, nãk mäh. “Ti bã, ër dajëeb! Èr ma däg da tii bã kã hahÿ joom banäng doo”, nãk mä sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kã, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kân —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hã.

Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danäh bad'oo hÿÿ kã sa hã? —näng mäh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hã da tabahaëenh tii bã —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ëe do raky hadoo:

—Dooh paawã tii d' ãã karën P'op Hagã Do an'oo bã ‡ —nãk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hã, ti m' tabeanh:

—Nyy da bë hã ënh hahÿ P'op Hagã Do kyy kerih doo? “Pã tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kã pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg” § —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëe bã, sahõnh hë ji gawatsik —näng mä Jesus. **

¹⁹ Tii bã kã m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa na-ããj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hë ramaso däk hyb n'aa paawã m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa me sa hã. E'ÿÿm mä hajõk do Jesus maa new'ëe do sa hã.

*Jesus rano n'aa maso paawã ta
kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh*

²⁰ Ti m' baad mä ramatakã had'yyt hë Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejüü ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hã. Rakarën paawã rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa, rahaëenh hyb n'aa Roma buuj ta tii bã hagã n'aa hã. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —nãk mäh. —ãã hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëek, baad hadoo do né hë ti maher'oot —nãk mäh. —Dooh maky n'aa ehÿÿd bã ta wób sa hã, séd gó mabaheer'oot sahõnh hë sa hã. Ehub né hë P'op Hagã Do karën do hã mama metëek doo —nãk mäh. —Ti hyb n'aa —nãk mäh —ãã mamaher'ood. ²² Taw'ããts hë a hã ji epaag bã Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? —nãk mäh. —Ji ep'aak a hã? —nãk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

† 20:9 Ta hã he'aanh do sa hã ti tabaheer'oot. ‡ 20:16 Tii da maa new'ëe do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do Jesus pes'ããp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. § 20:17 Saaw-Mo 118.22 ** 20:18 Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do na-ããj, dooh rakarën bã Jesus, tób them'aa do rakanarën do hadoo nanäng pä. Rakanarën né paawã, tak'ëp hyb n'aa jawy däk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã.

24 —Bë metäh hä yÿ moweed de-naari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

25 Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hē†† —näng mäh.

26 Dooch m' raw'yyt pé ta hä ta s'ee hēnh ta her'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' rakajaa Jesus wē Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. 28 Ti m' raky hadoo Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hä, aj'yy dajëb bä, ta yÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. 29 —Panyyg gó òm ää maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mä ta yÿm paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. 30 Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makū yÿm paah. 31 Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahōnh hē m' raget'ëe bok ta ti yÿnh. Sahōnh hē m' dooh reta nä bä radejëp. 32 Tii kä m' yÿnh dajëb kån —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabe h'üüm Jesus hä.

33 Ti m' rabeaaj kån Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do yÿm kä ta ti yÿnh ti noo gó kä? Sahōnh hē paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëe badäk hahÿÿh bä tii. 35 Tii d' nado hÿ pong jé hasëek do hä. P'op

Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëe boo bä. 36 Ääs kanetëe do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. 37 —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraäm hagä n'aa, Isak hagä n'aa, Jakóh hagä n'aa yÿ ti hÿÿh.”‡‡ 38 Dooch, “Abaraäm makū hagä, Isak makū hagä, Jakóh makū hagä” tanoo bä. P'op Hagä Do hä ti edëp. Dejëp do hagä n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagä n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

39 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

40 Ti bahānh kä m' dooh m' reaaj boo bä kä. H'yyb e'yÿm mä reaaj bä kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

41 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii? 42 Hahÿÿ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä: “Wahë yÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup yÿ hēnh, 43 si yÿ mabag'ääs hyb n'aa a majiÿ yÿ nes'ëem bä kä’ ”, §§ näng paa Dawi. 44 Hÿÿ kä, “Wahë yÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?**** —näng mä Jesus.

45 Ti m' sahōnh hē maa new'ëe bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

46 —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd

†† 20:25 Ji né hē ti P'op Hagä Do karën doo. ‡‡ 20:37 Esodo 3.6 §§ 20:43 Saaw-Mo 110.1

**** 20:44 Dawi panaa né hē ti Jesus, aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë yÿ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ääj ti Jesus.

naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetohh bä. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetohh bä ratooj bä –näng mäh. ⁴⁷ –Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti báp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hä ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahänh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da –näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bä Jesus bagëët bä, tahapäh tak'ëp da-jëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do da-jëër n'aa. ² Ti m' tabana ÿñh, patug tamaa wäd is doo. Tadataoj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo:

–Hahÿ ÿñh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahänh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo –näng mäh. ⁴ –Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh –näng mäh. –Hahÿ ÿñh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats –näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób ra-her'oot mä pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hä. Ra-her'oot na-ääj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa ret-sëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

⁶ –Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Dooch da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü –näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

–Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? –näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hë tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii –näng mäh. ⁹ –Bë eÿÿm manä da kaneb'ooh do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ääj hë. Badäk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooh nayyw hë takaja bä badäk hahÿ bahëej jëng doo –näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

–Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ääj da anäng. Hajök da tak'ëp ranahëë enäh da. Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hä. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejää. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ääj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hä. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bë hä –näng mäh. ¹³ –Këh ÿ n'aa bë her'ood kän da tii bä sa hä –näng mäh. ¹⁴ –Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hä bë her'oot do hä. ¹⁵ ÿ anoo da bë hä bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ÿ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë maji dooch da bë rahaja bä, dooch d' sa kyy péh –näng mäh. ¹⁶ –Bë yb, bë ÿñh, bë wakään, bë najiis na-ääj né hë bë né rahaëëj padëëk bë maji sa hä. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajään da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, dooch P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hë bë hä tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bä hä

ÿ bë h'yy ka'eeh do hä, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hë kä —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Jerusarênh nu kat'ëë däk ta majiï warahén n'aa ran'oo bä bë bahapäh bä, edaa däk da bë bahapëë kân tagawatsik doo. ²¹ Tii bä da taw'ääts hë Judah häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. Jerusarênh bä haj'eenh do taw'ääts hë rakejën hõm sa panang bä naa. Panang bahänh habong do taw'ääts hë da dooh rana bä p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kân sa hä kä —näng mäh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hä kä ti noo gó kã!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bä. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hä nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa majiï kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarênh, rababep da Judah buuj nadoo do hä. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta jawén, papÿÿj hä, kamarab hä, sagõõh sa hä ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, äm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëëh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hä rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä,

ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasãb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëëp do nesaa do mahänh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ääj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bä tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ääs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kân.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ääj da, ahëëj jëë né paawä, kèh ÿÿ da dooh tahëëj bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kân:

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hä. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hä ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hüüm bä, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nayyw hë da, raganada bä, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë —näng mäh. ³⁶ —Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë ked'ëëp hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahänh. Bë ky n'aa ets'ëë na-ääj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëëh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

* **21:23** Du daa m' rakejën péh. † **21:32** Sahõnh hë Jerusarênh ky n'aa sa hä Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Doo badäk hahÿ bahëëj jëng do tado bä rahapäh doo.

³⁷ Jesus ma met'ëeg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'üüm panang bahānh, waëë Oriib häd näng doo hēnh, t'īī hēnh mä tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bāp paa m' hajōk do rabaheh'üüm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hā.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëēnh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa dāk Pas-kowa häd näng do bawāt, pāw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajōk do rakawaj'āān bä sa wē rajeyÿm do hyb n'aa. ³ Ti m' Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahē n'aa wē na-āāj hē, séd hā rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hā Jesus tabahaëēnh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hā. Ti m' ta sām raky kajäk ta hā. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kán, tabahaëēnh hyb n'aa ká sa hā rabanahajōk bä.

Jesus ta ma matēg daheeh Pas-kowa tā n'aa rabawēh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëēs do du dāk. Ti noo gó b'éé t'aah aj'yy ranaheb'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejūū Peed Jowāw daheeh, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē ahōm nä Pas-kowa tā n'aa bē moo bok hyb n'aa, ēr tab'ëēs hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy bä makarēn āā benām Pas-kowa tā n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ahōm nä panang hēnh. Panang bä bē kajaa bä, bē kataa da aj'yy hā, naēng hes'oooh do hā. Ta jawén bē ahōm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó, ¹¹ bē eaaj da tób danāh hā hahÿÿ da: “Āā ma matēg mejūū āā beaanh, nyy bä tagadāk ta gawakō, tatab'ëēs hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matēg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakō gaeh doo, p'op gadāk doo, tametēēh da bē hā. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyw dāk da —näng mäh. —Tii bä bē moo boo Pas-kowa tā n'aa, ta waa n'aa —näng mä Jesus sa hā.

¹³ Ti m' rabahōm kán. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né ká m'. Ti m' ramoo boo kán tii bä ká Pas-kowa tā n'aa ká.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tā n'aa kajaa bä ká m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejūū do sii hē sa waa tyng pa.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad ÿ h'yyb däng né hē hahÿ ÿ awēh bē daheeh, ÿ rarejāā do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Doooh ÿ awëë wäd bä ká hahÿ ta jawén. Séd debaa hē ÿ bawëë kán Pas-kowa heh'āāt doo ká hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'āās bä ká —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado dāk uwa bēēh hood, ti m' P'op Hagä Do hā ta ky hadoo:

—Taw'āāts hē ōm, Ee. Man'oo dāk uwa bēēh āā hā —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē gadoo, bē ets'ëēh bē hā —näng mäh. ¹⁸ —Hahÿÿ d' bē ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eēg wäd bä uwa s'ëēb. Jāām hē p'aa hēnh ÿ eēēk da P'op Hagä Do bag'āās do kajaa bä ká —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Taw'āāts hē ōm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hā —näng mäh.

Ti m' taganabāh dāk, tan'oo dāk mä ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bē hyb n'aa ÿ an'oo dāk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bē bad'oo, ÿ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ênh, rabawêh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado däk ênh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bë hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagä Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa newë! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majë ÿ moo gó ÿ tahaëenh doo —näng mäh. ²² —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majÿ moo gó han'oo däk do hã! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, hyb n'aa jowyk hedoo doo, tak'ëp ramejÿ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hë rakamaneënh —näng mäh. ²⁶ —Bë mahang taw'ãäts hë dooh tii d' tahado bä —näng mäh. —Bë mahang karën pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jowyk péh, taw'ãäts hë da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bë wahë n'aa hadoo doo, taw'ãäts hë ta wób sa karom hado däk —näng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jowyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jowyk? Ta tyng jó hasooh do né hë —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bë mahang, ÿ hyb n'aa jowyg né paawä bë bahãnh —näng mäh. ²⁸ —Hëp ÿ hata had'yyt hë bëeh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hã ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ãäs doo, tii da ênh bë ÿ banoo bë bag'ãäs si ÿÿ. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awêh da, bë eëek da si ÿÿ,

ÿ bag'ãäs do noo gó, bë ÿ weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'ãäs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametty hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hõm hã ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa ets'ëë wät õm, manerét hyb n'aa hã ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hënh tak'ëp hã ÿ mah'yy kae bä, mah'yyb enäw ta wób hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hã.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooh ÿ h'yy keréd bä a hã —näng mäh. —ÿ radawäts g'ëed bä, na radawäts g'ëed ÿ a sii. ÿ radajëeb bä, na ÿ radajëeb a nemuun, näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad õm ÿ maher'oot Peed —näng mä —Badah, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da —näng mä Jesus Peed hã.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hã:

—Bë ÿ mejÿ noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bä bë mahÿÿm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé äã wë —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahÿÿm bë wë tanyy bä dajëer, bë h'ëed hood na-ääj hë. Bë wë tananyy bä bë kuman mariij, taw'ãäts hë bë esëem hõm bë hatsë bë hã hadäk doo, bë kuman bë betsëe

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

hyb n'aa ta säm† —näng mäh. ³⁷ — Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa hä: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”,‡ näng P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. — Sahõnh hë këh ÿ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mä Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë äã wë kuman mariij —näk mäh.

—Jääm tii —näng mäh. §

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus bahõm kån. Ta ma matëg had'aa mäh.

⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bä mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ÿ bets'ëë paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa äãs see kasee ta hä, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tüü m' tabatõõm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg gëët jawén paa bä m', taky n'aa etsëë do jawén paa bä, tabahõm ta ma matëg rahab'ëëh hënh. Äã b'ëëh mä tii.

Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bë as'ëëg bëh! P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, bë nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', rakaja kån hajök do ta wë. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hä:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hä. **

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do raba-hapäh bä m' hajök do rakarën ramaso, raky hadoo ta hä:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hõm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy rog hä. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa hä, Judah buuj sa wahë n'aa hä na-ääj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hä, boh yt hä? —näng mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë bë sii. Dooh ënh ÿ bë maso

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'oooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji maji kajaa bä. Ti noo gó né tado doo Jesus, ta ma matëg na-ääj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëë hyb n'aa baad nadoo do hä, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hä rarejäã doo. ‡ 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jääm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hä tamaher'oot doo. ** 22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hä Jesus, ti né hë ramaso däk hyb n'aa.

bä tii bä ěnh? —näng mäh. —Hÿÿ kä, taw'ääts hē —näng mäh. —ÿ hapäh, da hē né kä ÿ bē bahajaa. Da hē né hē Nesaa Do Yb mejũũ —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejĕn do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahũũm kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahĕ n'aa heh'äät do tób hĕnh kä. Peed bahõm sa jawén. Dawĕĕ m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahõ jat tĕĕg tób w'oo hã, ti m' rabehyy b'ĕĕh tĕĕg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' ÿÿnh, sa karom, bahapäh Peed tĕĕg bag hã m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahĕg'ääs ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejĕn wät.

—Dooh ÿ hapĕĕ bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kä m', ta see bahĕg'ääs Peed hã, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hĕ õm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see ÿ do bä —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matĕg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ÿ hapĕĕ bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nayyw hĕ, taher'oot nä bä m', karaak ky ganä kãn, tabah'ÿÿ kãn.

⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'õõd däk Peed wĕ. Tii bä m' Peed hyb n'aa newĕ däg kãn Jesus her'oot do paa ta hã kä: “Karaak bahÿÿh do pooj jĕ da ÿ maky n'aa jejĕn tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä ta hã. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ĕp tabaód g'ĕĕd kãn mäh, taky n'aa jejĕn do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kãn mäh, rarejää mä tak'ĕp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk,

tanahapäh hyb n'aa. Ti m' raba-hewyyh bä m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapĕĕ bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejää doo.

Judah buuj sa wahĕ n'aa Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', bap paa m', rakata padĕĕk Judah buuj sa wahĕ n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahĕ n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetĕk doo. Ti m' ramahũũm kãn Jesus sa wĕ, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood äã hã, õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bĕ ÿ maher'ood bä paawä, dooh paawä ÿ bĕ ky dahĕ bä. ⁶⁸ Bĕ ÿ eaaj bä, dooh bĕ ky gedag bä —näng mäh. ⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jĕ Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hĕnh, ta hã P'op Hagä Do weh'ĕĕh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hĕ kata däk do raky hadoo:

—Õm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bĕ né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bĕ kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hĕ ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wĕ Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hĕ ajyy kata däk do ramahũũm kãn Jesus Pirato häd näng do wĕ.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahũũm Judah buuj, raky nadahĕ wät hyb n'aa sa wahĕ n'aa, Roma buuj. Tamoo

* 23:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hã ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hã ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Hãj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh –näk mä ta ti ajyy Pirato hã.

³ Ti m' Pirato beanh Jesus hã:

–Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? –näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

–ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo da né hë –näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hã, hajök do t'ÿ hënh kat'aa do hã na-ããj mä Pirato ky hadoo:

–Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã ta sãm ÿ anoo péh –näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã:

–Sahõnh Judah hãj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bä tama metëek do hã. Garirej hãj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hÿÿkä babä Jerusarënh bä tama met'ëeg kãn –näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahüüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej hãj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaj wät sa hã:

–Garirej hãj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? –näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ÿ hënh naa, tamejüü ramahüüm Eróts ãn-Tipas häd näng do wë, Garirej hãj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ããs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëe däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabahag'ããs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teanh ta hã. Dooh m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma

mehetëk do na-ããj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hã. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejãã mä Jesus. Ti m' radadäk ta hã saroor tak'ëp hanãm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hënh Pirato wë. ¹² Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majüü dó m'. Ti noo gó kã m' ta najiis hado däg kãn mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajök do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

–Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ –näng mäh. –“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh –näng mäh. –Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooh ÿ aw'yyt pé ta hã nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooh taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hënh ãã wë –näng mäh. –Dooh tamo haj'aa pé ta p'ãã dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa –näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajök do retsëe doo.] ¹⁸ Ti m' hajök doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

–Manaboh hÿ aj'yy. ãã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo –näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üüm sa hã. ²¹ Ti m' rageëej bong:

† 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

—Mepëem däg! Mepëem däg!
Mepëem däg! —näk mä hajök do sa
kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä
Pirato ky hadoo sa hä:

—Héd n'aa? —näng mäh. —Dooch
mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng
mäh. —Dooch ÿ aw'yyt pé ta hä ta
p'ää dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü
da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da
ÿ eréd hóm tabahóm hyb n'aa —näng
mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä.
Tak'ëp rageëj bong, Jesus tabepëem
hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja
kän Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kä m' Pirato
ban'oo kän rakarën doo da. ²⁵ Tado
nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang
bä Roma buuj sa wë tah'yy kawa-
reem do hyb n'aa radawäts gëet do
paah, ta see tadaj'ëep do paah. Ti né
m' ti retsëe Pirato hä. Ti m' Pirato
mejüü Jesus rabepëem däk b'aa hä,
rakarën doo d' né hë m'.

*Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa
hahÿÿh*

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä
rabepëem hyb n'aa, ramaso däk mä
aj'yy Simaw häd näng doo. Panang
Sirené häd näng doo bä naa m' tii.
Jerusarënh panang hënh tabajëe
paawä. Ti m' warahén ramejüü
mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa Jesus
rahepëem däk do b'aa n'aa. Ti
m' ramejüü Jesus jawén tabahóm.
²⁷ Hajök mä hah'üüm sa jawén. ÿÿj
na-ääj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh.
Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón
do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty
kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky hadoo
sa hä:

—ÿÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh.
—ÿ had'yyt nado bë p'ää ód. Bë daaj
hë bë p'ää kaód, bë taah na-ääj hë bë
p'ää ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana
do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó
hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë ÿÿj
taah nanäng do hä, ÿÿj netaah do hä,
ÿÿj nanebii do hä”, tak'ëp nesaa do

taah enäh do rabahoop do hyb n'aa.

³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo
da waëe hä: “Keréd hyy ää jó, nayyw
hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hä
raky hadoo da: “Ää jó wamii hyyh”,[‡]
näk da. ³¹ Hahÿÿ da hä ÿ ran'oo bä,
b'aa tsahë do hadoo do ÿÿh, nesaa do
nahanäng doo, ta bahänh da ti P'op
Hagä Do bad'oo sa hä, b'aa hawoonh
do hadoo, hajöng nesaa sa hä hanäng
doo. Sahönh hë haoj jëng do hadoo
sa hä —näng mä Jesus ÿÿj sa hä.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa
do ramahüüm, Jesus sii rabepëem
padëek hyb n'aa sa moo p'ää. ³³ Ti m'
rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh
doo bä. Ti m' rabepëem däk Jesus
b'aa kajatsëk do hä kä. B'aa kajatsëk
do wób hä rabepëem padëek moo
nesaa do Jesus pa. Ta hub hënh ta see
hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh —mamabaan sa
hä hahÿ nesaa doo, hä ÿ ramoo bok
doo. Dooch rah'yy genä bä ramoo bok
do hä[§] —näng mä Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ra-
mas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta
saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ääs bä m', Ju-
dah buuj sa wahë n'aa raky n'aa
ej'ees mäh, rakawew'aam mä Jesus.
Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —
Taw'ääts hë ta daaj hë taked'ëep
Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo,
P'op Hagä Do asëew hóm do tado bä?
—näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén
ënh. Ramenoo ta hä uwa s'ëëb oow,
ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m'
raky hadoo:

—A daaj hë kedëeb, Judah buuj sa
wahë n'aa mado bä! —näk mä sa
kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m',
warahén rabepëem däk kerih doo.
Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Judah buuj

[‡] 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hä Jesus ky däng. Osejas
10.8 hä takerii däk tii. [§] 23:34 Dooch rah'yy genä P'op Hagä Do T'aah tado bä ti radaj'ëep doo.

sa wahë n'aa hahÿÿh", näng mä kerih do hä.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mä Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Öm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do öm? Ti bä, a daaj hë kedëeb, ää na-ääj né hë! —näng mä ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geäm wät:

—Dooch P'op Hagä Do majeÿÿm bä? Öm na-ääj né da dajëp ta nemuun — näng mä ta hä. ⁴¹ —Taw'ääts hë ti ää radej'ëep, nesaa do ää moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hä.

⁴² Ti m' Jesus hä kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bä — näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Né hupÿ né hë hahÿ a hä ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁵ Dooch m' papÿÿj bag wät péh. Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. ⁴⁶ Tii bä m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bä m', tadajëb kån mäh.

⁴⁷ Ti m' sahõnh hë ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bä m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsëe kån. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hë, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' hajök doo, kepëem do heg'ääs doo, sahõnh hë ta ti raba-hapäh bä m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa.

⁴⁹ Dawëe naa m' Jesus najiis raba-heg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁰⁻⁵¹ Ti awät mä aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimat-sija häd näng doo bä naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bä sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. ⁵² Ti m' ti Joséh bahõm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëe hyb n'aa. ⁵³ Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hawak doo me rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyw hõm, Saab hä rakamehehäk hyb n'aa. Tüüh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo. **

⁵⁵ ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahõm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ääj hë ragadakä jëng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajëk myyj hënh. Ti m' rabenyw däk bag'aad, buu benyym do bëeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyw däk do rabahajaa bä m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabëej hõm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejüü doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hä, ÿÿj rabahõm kån pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. Buu benyym do renyyw däk do paa ramahüüm. ² Kepëed hõm mä pä gabaho do ty gatsë paah, rakajaa bä.

** **23:54** Judah buuj sa hä, papÿÿj badëe hyng do jawén paa bä Saab du däg däk.

³ Ti m' rabajëe p'ëe ta gó. Dooh m' tii bá Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newë b'ëeh bá m', nayyw hë kasee sa pa pawóp hë ajyy. Gabarëeh mä sa saroor, hawyp do gabarëeh doo da. ⁵ Tak'ëp mä ÿÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tũu rabehty b'ëeh. Ti m' ääs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa hawät do bë esoos dejëp do mahang? —näk mäh. ⁶ —Dooh wäd bä. Ganä wät! Dooh bë hyb n'aa es'ee wäd bë hã tahter'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bë hã: “Ran'oo däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëem däk hyb n'aa. Tamawoob däg bä kä ta äh, ganä wät da p'aa hënh”, näng bë hã —näk mä ääs kyyh sa hã.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kãn Jesus her'oot do paa kä. ⁹ Ti m' rabajëk, 11 hedoo do Jesus mejũũ do hã, ta wób na-ääj hã, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarën, Jowän, Marija Tsijaag ÿÿn, ÿÿj wób mä na-ääj hë m', ti panäk do sa hã. ¹¹ Dooh m' Jesus ma matëg raky dahé bä. Daap hë red'oo mä ti ÿÿj rahter'oot doo. ¹² Ti hadoo né hë m', Peed as'ëeg gëet, ti m' waj'aa hõm Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. Gabaho do tageg'ääs bá m', jããm né hë m' pãän hawak do rino häd näng do s'ëeb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahy n'aa newëe mä ta tii.

Pawóp hë ajyy hã Jesus kasee do panyyng n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hë, pawóp hë Jesus ma matëg wób rabahõm panang Emaus häd näng doo hënh. Dawëe péj tii, Jerusarënh bá naa. ¹⁴ Ramahõm me rahter'oot mä Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahãnh mä Jesus kataa sa hã. Sa sii m' tabahõm. ¹⁶ Dooh m' rah'yy genä bá Jesus tado bá, P'op Hagä Do an'oo bá. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëed ti bë her'oot? —näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó. Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd näng do ky hadoo:

—Jããm né hë õm Jerusarënh bá heg'ääs do ky n'aa nanapäh do t'ĩ hënh hawäd wät doo? —näng mä ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —näng mä Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd näng do ky n'aa —näk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'ëp ta hejój gó tama metëek, tapehuunh na-ääj hë. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ääj hë ta wób sa matym gó —näk mäh. ²⁰ —Tii bá P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooht do sa wahë n'aa, ër wahë n'aa wób na-ääj hë, raban'oo kãn Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bá rabepëem däk b'aa hã —näk mäh. ²¹ —Kristo, ër majũũ moo gó naa ëer, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, ää ed'oo. Tamawoob däg mä ta äh tadajëp —näk mäh. ²² —Ti anäng nä ta ky n'aa —näk mäh. —Bãp paa ÿÿj wób, ää h'yyb hataa, rabeboo nä Jesus kamag n'aa hood hënh. Ää h'yyb gabedo bong ran'oo bá. ²³ Dooh wäd mä ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. Ääs kas'ee bong mä sa hã, sa nooh. Jesus mä ganä wät ääs her'ood bá, ÿÿj sa nooh. ²⁴ Tii bá ää wób rawaj'aah rabahteg'ääs hyb n'aa. Se hub né hë m' ÿÿj sa kyyh. Dooh wäd mä Jesus kamag n'aa tii bá. Dooh né hë m' rahapëe bá Jesus —näk mä ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'yy gatemah bëeh! —näng mäh. —Nayyw hë nado bë ky daheeh sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rahter'oot do paah —näng mäh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hë sahõnh hë ta tii, hÿ pong jé, raweh'ëeh hënh, tabasëek do pooj jé. Baad né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mä Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wät mä sa hã sahõnh hë ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã hanäng doo. Mosees erii wät do hã tadu doo ta ky n'aa tama metëek doo. Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahānh mä Jesus kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëe sa pa tabaym hyb n'aa, tūūh däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahōm kän sa sii. Sa pa m' tabayyw kän. ³⁰ Rabehyy t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk pāw, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe ta hyb n'aa, ti m' taganabäh hōm, ti m' tabanoo sa hä kä. ³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hä. Rah'yy kadawuung sii hē m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hē rakaner'oot. Ti m' raky hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad er h'yyb tym tsebé do hadoo er sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä er tamaher'oot bä er mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hē kä rabajëe kän Jerusarēnh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-āāj hē rakata padëek bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hē. Ganä wät né hē er Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahōm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä pāw taganebëeh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëed kän mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hä:

—Taw'āāts hē bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh.

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapäh do hä? —näng mäh.

³⁹ —Bë hegāā moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapua tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maës ÿ nado ti hÿÿh. Bë mep'aa hä ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh

ta k'yy nyy bä, baad bë hapäh do ÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kän mä sa hä ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Doooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëe kän sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mahang ÿ bawät nä bä, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hä ÿ sahōnh hē këh ÿ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-āāj hē”, bë ÿ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëek P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hē ta āh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hēnh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahōnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood hōm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarēnh bä naa da radu doo raheer'ood hōm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë hapäh sahōnh hē ta ti nesaa do ÿ ahoop doo, ÿ dajëp doo, ÿ ganä wät doo, ti hyb n'aa ÿ karēn bë baher'oot ta ti këh ÿ n'aa ta wób sa hä —näng mäh. ⁴⁹ —ÿ mejūū da bë wë P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarēnh bä, bë gado däk bä kä p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hÿ pong hēnh Jesus basëek do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahūūm kän panang bahānh, panang Betanija häd näng doo hēnh. Ti m', p'op ta moo

tagadabë sëek, ti m' taky n'aa edëë bong sa hã. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. ⁵¹Ta ky n'aa edëng bã m', P'op Hagä Do masäg kãn hÿ pong jé. ⁵²Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëëh, Jesus raweh'ëëh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajék. ⁵³P'op Hagä Do tób n'aa bã m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsëë had'yyt hë m'. Jããm hë kã hahÿ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹh

P'op Hagä Do kyyh Jesus hã take-sok do ky n'aa hahỹh

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanäng doo. Dooch tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hã né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹh hã hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooch badagyp do haja bã ta hã.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejũũ ta hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooch Jowāw tado bã ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹh bã, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo, sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹh bã paa tabawäd wät. Badäk hahỹh hã habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bã tii, dooh rah'yy genä bã ta hã. ¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wë tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bã. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hã P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëëk, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy

panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëëk, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hã. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. ãã mahang paa tabawäd wät. ãã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky enyym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹh da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti ỹ ky n'aa her'oot doo, hahỹh da ỹ baher'oot bã: “Jawén ỹ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ỹy, tawäd däg né hẽ pój ỹy jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁶ Tak'ëp né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa ër hã taky enyyw had'yyt hẽ. Baad hadoo do ër hã tametä had'yyt hẽ. ¹⁷ Mosees makũ anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kã metä kãn P'op Hagä Do ji takamahã doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ãäj hẽ. ¹⁸ Dooch noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jããm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hã hẽ takametëh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahỹh

¹⁹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bã habong do ramejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, t'ĩĩ hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ãäj hẽ, Jowāw hã rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bã. ²⁰ Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hã, dooh taky n'aa jejën bã. Hahỹh da m' Jowāw kyyh sa hã:

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanãm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh.

‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yyh baad hadoo do hã, P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag. § **1:20** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëhnh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëhnh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti.

—Dooch Kristo, § P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ÿ do bä —näng mä sa hä.

21 Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooch —näng mä Jowāw.

P'aa hēnh mä rabeaaj wät ēnh:

—Öm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooch ÿ ti tado bä —näng mäh.

22 Ti m' tagadēeg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. —Äã mama-her'ood, äã panäk hyb n'aa äã hä mejüü doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

23 Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“ÿ né hē hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

24 Ti m' sa wób, Pariséw ramanēēnh doo, 25 rabeaaj wät ta hä:

—Hēd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Hēd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-äãj hē öm? —näk mä sa kyyh.

26 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—ÿ ti hÿÿh, bē ÿ nu gemuun naēng me —näng mäh. —Ti awät bē mahang bē nahapäh doo. 27 Ti né ti jawén ÿ hana doo, tak'ēp hyb n'aa jawyk do bahñh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bä —näng mäh.

28 Ta ti reaanh doo, panang Betanija häd näng doo bä tii, tamii Joradän häd näng do ta myyj jé. Tii bä m' Jowāw nu gemuun bong mä ta wē han'aa doo.

Jowāw nu gahem'uun do her'oot do Jesus ky n'aa hahÿÿh

29 Ti m' jati péh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do hapäh ta wē hana doo. Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē hegãã, —näng mäh —P'op Hagä Do mas'ää b'éé t'aah hadoo, badäk hahÿÿ hä habong do nesaa do sa hä hanäng do hado hōm doo†† —näng mä Jowāw Jesus ky n'aa hä. 30 —Hahÿ né hē ta ti ÿ her'oot do paa kä, hahÿÿ da ÿ baher'oot noo gó: “Jawén ÿ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahñh ÿÿ, tawäd däg né hē pój ÿÿ jé do hyb n'aa”, ÿ hanäng do paah. 31 —Dooch paa ÿ hapēē nä bä nanäng hyb n'aa jawyk do hahÿ tado bä. ÿ wén nu gemuun bong tame, takametēēh hyb n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Jowāw.

32 Ti m' Jowāw ky hado kån:

—P'op Hagä Do Sahee ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng ta wē gurii-i hadoo. Ta hä tabaym. 33 Pooj jé, dooh ÿ hapēē nä bä ti tado bä. Hahÿÿ da paa ÿ P'op Hagä Do maher'oot, ÿ paa tamejüü tame ÿ nu gemuun hyb n'aa: “Aj'yw wē Sahé ÿ ahyy bä, ta wē tabaym mabahapäh bä”, näng P'op Hagä Doo, “ti né hē tii kä tabanoo sa hä Sahé ÿÿ kä sa h'yyb tym gó tabajēē suun hyb n'aa, Sahé ÿÿ h'yyb mahüüm hyb n'aa kä sa hä”, näng P'op Hagä Do hä ÿÿ. 34 ÿ hapäh ta ti Jesus wē kä. Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot ta ky n'aa kä: P'op Hagä Do T'aah né hē ti hÿÿh —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

Pooj jé Jesus sii habok do sa ky n'aa hahÿÿh

35 Ti m' jati péh, p'aa hēnh mä Jowāw nu gahem'uun do tii bä tabawät. Pawóp hē m' ta ma matēg rahada. 36 Jesus tabēs bä Jowāw bahapäh bä m', taky hadoo ta ma matēg sa hä:

** 1:23 Isajas 40.3 †† 1:29 P'ooj ub, Jesus hewäd hyng do pooj jé, P'op Hagä Do mejüü b'éé t'aah radaj'ēep nesaa do sa mo haj'aa säm. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus dajēp nesaa do er moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kä P'op Hagä Do bawug hōm sahōnh hē nesaa do er moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw wén eh'üüm Jesus ky n'aa.

—Bē hegāā! P'op Hagä Do mas'ää b'éé t'aah hadoo —näng mä Jowāw.

³⁷ Ti m' ta ma matëg ramaa napäh bä m' Jowāw her'oot doo, Jesus sii m' rababoo kån. ³⁸ Ta jawén p'aa hēnh Jesus baheg'ääs bä m', ta jawén han'aa do tabahapäh bä m', tabeaanh sa hä:

—H'ëed bē karēn? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Rabi^{‡‡} —näk mäh, —nyy bä mabagä? —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ëep, bē hegāā —näng mäh.

Ti m' rabahöm ta sii, ti m' rabaheg'ääs tabahe'ÿÿh doo. Ti m' rabaym ta pa, tũüh däg do hyb n'aa papÿÿj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yy Än-Deréh häd näng doo, Simaw Peed häd näng do hÿÿj, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do maa napäh do seeh, Jesus sii hawäd däk do seeh. ⁴¹ Ti m' nawayw hē Än-Deréh bahöm ta hÿÿj tesoos, Simaw. Ti m' tabaw'yyt bä kä, taky hadoo ta hä:

—Ää aw'yyt Mesijas rahanäng doo —näng mäh. (Kristo, P'op Hagä Do h'yyb däng doo, tahanäng pé ti Mesijas.)

⁴² Ti m' Än-Deréh mahũũm kån Simaw Jesus wē kä. Ti m' Jesus begāā däk Simaw wē, ti m' taky hadoo ta hä:

—Öm né Simaw. Jowāw häd näng do t'aah öm^{§§} —näng mäh. —Hÿ jawén Sepas a häd kä —näng mäh. (Peed rahanäng pé ti ta tii, sa kyy me ti Sepas. “Pä” rahanäng pé m' tii.)

Pirip, Natanajéw daheeh Jesus naëēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yyb däng Garirej häj n'aa hēnh tabahöm. Tabahöm pooj jé tahapäh mä aj'yy Pirip häd näng doo.

—Hata ÿ öm hÿÿ kä —näng mä Jesus ta hä.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd näng doo bä naa ti Pirip. Ti né hē na-ääj hē Än-Deréh Peed sa panang. Sét panang buuj né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yy

seeh, Natanajéw häd näng do hä Pirip kataa. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Ää awyyd kån Mosees erii wät do paa gó kaher'oot doo kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa gó kaher'oot do na-ääj hē —näng mäh. —Jesus né ti ta tii, Nasaréh häd näng do panang hēnh naa, Joséh t'aah —näng mä Pirip Natanajéw hä.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa? —näng mä Natanajéw. —Nasaréh bä naa dooh baad hadoo do ana bä —näng mä Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hä:

—Hamäh, ér hegāā —näng mä Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahöm. Ti m' Jesus bahapäh bä Natanajéw kaja nä bä, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj heh'äät ub doo. Dooch tawad'ii bä, dooh tajejen bä —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky hadoo:

—Nyy d' ÿ mabahapäh? —näng mä Jesus hä.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Öm Pirip aw'yyt do pooj jé, öm ÿ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hä —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuij wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh —Öm né P'op Hagä Do T'aah. Öm né hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hä ÿ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hä öm ÿ bahapäh ÿ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahänh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Wē gasëets höm do bē bahapäh da. P'op Hagä Do ääs rabehyng rabesëek Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do wē, bē hapäh da —näng mä Jesus sa hä.

^{‡‡} 1:38 “Ää ma matëg” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ëeh do ky n'aa tii. ^{§§} 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooch Jowāw nu gahem'uun do paa tado bä. Dooch na-ääj hē ti Jesus ma metëek do seeh, Jowāw häd näng do tado bä. Hajök Jowāw häd enäh doo.

2

Naëng kawapëën däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹Ti m', jati hawät hadoo hä, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëë do jäm waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ÿÿn awät tii bä, raket'ëë do jäm noo gó. ²Jesus, ta ma matëg sii hë, rabats'yyt jäm hënh. ³Ti bahãnh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooñ doo. Ti m' Jesus ÿÿn ky hadoo Jesus hä:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooñ doo —näng mä Jesus ÿÿn.

⁴Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa tii hä ÿ mamaher'oot? —näng mäh. —Dooñ takaja nä bä hejój ÿÿ ÿ metëeh doo —näng mäh.

⁵Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hä m' Jesus ÿÿn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahõnh hë bë tamejũũ doo —näng mä ta ÿÿn kyyh sa hä.

⁶Tób yt hä ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëëb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hë raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj.

⁷Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hä Jesus ky hadoo:

—Bë gedu bëh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahõnh hë. ⁸Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë agób ta uuh. Bë mahũũm jäm kaser n'aa wë —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahũũm kãn ta wë ta uuh. ⁹Ti m' jãm kaser n'aa tameëëk naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooñ tahapëë bä n'yy hënh naa tii. Tii bä moo heb'ooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hä aj'yy katëë do tanaëënh,

¹⁰ti taky hadoo ta hä:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejooñ do baad hadoo doo. Ta jawén, baad

rabeëg bong bä kä, rahäd kanahapëë bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Õm tii, dooh tii d' madoo bä. Menyyw hõm baad had'op do tagadëëg ub —näng mä ta kaser n'aa kyyh aj'yy katëë do hä.

¹¹Pooj jé Jesus du doo do tapahunh do ta tii. Ta tii hä kä tametä kãn tak'ëp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matëg ta hä rah'yy kae padäg kãn. Panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹²Ti jawén mäh, panang Kapar-Naũm häd näng doo hënh Jesus rabahõm ta ÿÿn, ta hÿÿj, ta ma matëg sa daheeh. T'ĩ hënh mä tabaym pawóp hë ta äh.

¹³Tabedaa däk bä Pas-kowa* häd näng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahõm kãn mä Jerusarënh hënh. ¹⁴P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó, tabahapäh mä booj yb, b'éé, gurii-i hes'ëëm doo. Dajëër meb'aanh doo, tii b' né rabat'ooh, Jesus hapäh. ¹⁵Ti m' tabarig däk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabëë bong booj yb, b'éé sii hë. Ti m' tabaũũj bëeh mä dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hë taparara bong mä moweed, Jesus mo haj'aa. ¹⁶Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ëëm do hä:

—Bë manä ti j'eep! —näng mäh. —Ji es'ëëm do tób n'aa bë adoo manä Ee tób! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁷Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa es'ee däg kãn P'op Hagä Do kyy kerih do hä kerih doo: “ÿ gawats'iik da tak'ëp ÿ kamahãñ do hyb n'aa a tób n'aa.”†

¹⁸Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hä:

* **2:13** Pas-kowa ramaneëënh doo, Isaraéw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehũũn doo, rabah'ũũm do Esit bä naa. Pas-kowa ratab'ëës noo gó m' ranaheb'ooh mä b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ëës né hë m' pãw makuj tamah doo. Séd hä m' rataheb'ëës.

† **2:17** Saaw-Mo 69.9 hä takerii däk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'ũũm. Tak'ëp Jesus kamahãñ P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarëñ P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hä. Dooñ tagenaag bä ta see hyb n'aa tii bä ramoo bong doo.

—Jaa kyy gó hahỹỹ d' mabad'oo? —näk mä sa kyyh. —Mametä äã hã meuj n'aa näng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bä —näk mä sa kyyh.

¹⁹ —Ej —näng mä Jesus. —Bë karën bä, bë apyn hõm hahỹ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hẽ tabado däk bä ta äh, ỹ tamaa sooh p'aa hẽnh —näng mä Jesus.

²⁰ —Nyy d' ti ta tii? —näk mä Judah buuj wahë n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mä ta äh matamaa sooh p'aa hẽnh? —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²¹ Dooh P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarënh bä hasooh do paa tado bä, Jesus hanäng péh. Ta daaj hẽ, ta ky n'aa né hẽ ti ta her'oot. ²² Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bä kã m', ta ma matëg rahyb n'aa newë kãn ta ti ta her'oot doo. Tii bä kã m' raky dahé kãn Jesus her'oot do paa kã. Raky daheeh na-ããj hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo kã.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarënh bä Jesus baym bä, hajök h'yy kae kãn ta hä, hajõng tapehuunh do rahapäh do hyb n'aa.

²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bä sa hä, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hä badäk hahỹỹ hä habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodëm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodëm häd näng doo, Parisëw sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ² Atsëm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —ãã hapäh, õm P'op Hagä Do mejũũ, äã mama metëek hyb n'aa. Ta ti äã wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh

doo da P'op Hagä Do nawäd bä ta sii —näng mä Nikodëm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh hajaa pé P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bä, p'aa hẽnh ji nenyw bä. Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁴ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hẽnh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hẽnh ji bajëë suun ji ỹyn wog gó, p'aa hẽnh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodëm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bä, ji h'yyb ji nenyw bä nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tanajëë suun bä na-ããj hẽ.* Né hup ỹ né hẽ ta ti ỹ her'oot doo —näng mäh. ⁶ —Aj'yy hä hana doo, ta da hadoo né hẽ tii. P'op Hagä Do Sahee hä hana doo, P'op Hagä Do taah hedo padëek tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manäh, “Taw'ããts hẽ p'aa hẽnh bë benäng do hadoo”, ỹ hanäng do hä —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahëm do ky n'aa gó õm ỹ maher'oot p'aa hẽnh ji benäng do ky n'aa. Tabahëm do tabahëm takarën hẽnh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bä n'yy hẽnh tahana, dooh ji hapëë bä nyy bä tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa hẽnh henäk do sa hä† —näng mä Jesus Nikodëm hä.

⁹ Ti m' Nikodëm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawä õm, dooh tagah'ood bä a hä? —näng mäh. ¹¹ —Né hup ỹ né hẽ hahỹ õm ỹ maher'oot doo: Äã her'oot äã hapäh do ky n'aa, äã hapäh do äã matym me na-ããj hẽ. Ti hadoo né

* **3:5** Hahỹỹ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooh ji haja bä P'op Hagä Do bag'ããs doo gó ji ajëë suun bä, naëng me ji nenyw bä, P'op Hagä Do Sahee me ji nenyw bä na-ããj hẽ.” Hahỹỹ da ta ti naëng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo naëng me hasus do mahãnh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahãnh.

† **3:8** Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: Dooh né paawä ji hapëë bä nyy d' ti p'aa hẽnh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hẽ sa h'yyb tym kawareem kãn P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

hē, dooh bē gado bā āā her'oot doo — nāng mäh. ¹² —Ōm ŷ maher'ood wät badāk hahŷŷ bā ky n'aa, dooh ŷ maky dahé bā. Nyy da da ŷ bē ky daheeh hŷ pong jé ky n'aa ŷ her'ood bā? — nāng mäh. ¹³ —Dooch hewäd sēek pé hŷ pong jé. Dooch ta ky n'aa her'oot péh. Jāām né hē hawät t'ī hēnh Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawāng bā, aw'yy heen n'aa Mosees gadahāng p'op, b'aa hā, ta wē rahegāā bā ranadejēp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hā, p'op, rabepēm dāk da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do redēb had'yyt hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. ¹⁶ Tak'ēp badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do kamahān. Ti hyb n'aa taban'oo dāg kām sēt hadoo do ta T'aah, sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do tabanesaa hēnh ranahōm hyb n'aa, rabadēb had'yyt hyb n'aa hŷ pong jé P'op Hagā Do pa kā. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hā P'op Hagā Do wén mejō hyng ta T'aah badāk hahŷŷ bā. Tawén mejō hyng, ta hā rabadēp hyb n'aa nesaa do mahānh —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooch P'op Hagā Do ky n'aa ety bā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do h'yyb gó tabanyy dāk taky n'aa etyy do sa hā nesaa doo hēnh, ta T'aah hā h'yy kana'eeh do sa hā. Ta wén ky n'aa etyy nesaa doo hēnh sa hā, sēt had'os do ta T'aah hā rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —nāng mäh. ¹⁹ —Hahŷ hyb n'aa P'op Hagā Do rejāā da sa hā: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagā Do gen'aak do ji hā tametēeh doo, kajaa badāk hahŷŷ hā habong do sa mahang. Ti hado né paawā, dooh rakamahān bā ta ti bag. Rakamahān badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahān bā ta bag. Dooch rakarēn bā ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetēeh hyb

n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēek doo da habok doo, tabawak bā hadoo doo gó rababok, P'op Hagā Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametā dāk hyb n'aa — nāng mā Jesus Nikodēm hā.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matēg daheeh raberéd hōm mā Jerusarēnh panang. Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wē han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät panang Anon hād nāng doo bā, panang Sarīm hād nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowāw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts gēet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejūū nyy da ji behop ji h'yyb enyyw dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

²⁶ —Āā ma matēg —nāk mā Jowāw hā. —Aj'yy tamyyj dāk hā makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun hŷŷ kā. Sahōnh hē rabahōm kām ta wē. Dooch āā wē rana boo bā —nāk mā Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ta hā.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wät do pan'aa. P'op Hagā Do ky gabuuj né hē ti tamoo wät doo. ²⁸ Bē hapāh né hē, bē maa napāh né hē bē hā ŷ her'oot do paah. P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado ŷ hŷŷh, nāng paa ŷŷh. P'op Hagā Do mejūū ŷ ta pooj jé, nāng paa ŷŷh. ²⁹ —Raketēe do jām n'aa rabajām noo gó, ta patug pan'aa wē né ta ŷŷm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahūūm n'aa, tsebee kām katēe do pan'aa kyyh hā. Katēe do najiis tsebé do hadoo ŷ hŷŷh —nāng mā Jowāw. —Baad ŷ tsebee kām

sahõnh hẽ rabahõm do hyb n'aa ta wë. ³⁰ Taw'ãäts hẽ rahyb n'aa jawyyg magyys hẽ ta tii. Ti yd jé taw'ãäts hẽ ý rahyb n'aa sakog magyys hẽ —näng mä Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ênh:

—Hỹ pong jé hana doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta tii. Badäk hahỹỹ bã naa ý ti hỹỹh. Badäk hahỹỹ bã naa ti ý hajaa ý her'ood bã. Hỹ pong jé hana doo, sahõnh hẽ bahãnh hadoo doo, ³² ti né hẽ sahõnh hẽ tabaheer'oot t'ĩĩ hẽnh tahapäh doo, tamaa napäh do ky n'aa. Ti hado né paawä, dooh ragado bã taheer'oot doo. ³³ Ý gadoo ti hỹ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hẽ P'op Hagä Doo, baad ý ky däng. ³⁴ Ý P'op Hagä Do mejüü ta ky n'aa ý baheer'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hä ý ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hẽ bë hapäh Jesus ky n'aa ý her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagä Do kamahãnh ta T'aah. Sahõnh hẽ bagã n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bã. ³⁶ P'op Hagä Do T'aah hä h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa hỹ pong jé. Nabuj keh'üüm doo, ta hä h'yy kana'eeh doo, dooh da t'ĩĩ hẽnh raboo bã. Rahob had'yyt hẽ da nesaa doo, P'op Hagä Do an'oo bã —näng mä Jowāw kyyh.

4

Samarija häj n'aa buuj ýñh panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', hajõõ däk Jesus ma matëg, Jowāw nu gahem'uun do ma matëg bahãnh däg, Jowāw bahãnh däg na-ããj hẽ Jesus ranu gemuun doo, Parisëw raky n'aa napëë kãn. ² (Dooch m' Jesus nu gemuun bã. Ta ma matëg ti nu gemuun Jesus wë han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nyy däk bã m', Parisëw raky n'aa napäh bã kã, teréd hõm Judah häj n'aa. Garirej häj n'aa hẽnh tabahõm kãn p'aa hẽnh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabës doo me m' tabahõm.

⁵ Ramahõm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bã, Samarija häj n'aa bã. Hëej Jakóh ta t'aah Joséh hä tanoo do paa nedaa hẽnh ti panang. ⁶ Tii bã ti majat mä naëng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mäh, dawëë rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naëng majat do pa. Wasyg këë mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matëg rabahõm panang hẽnh, sa waa rabetsëë hyb n'aa. Ti m' naëng majat bã ýñh, Samarija buuj, kajaa mä naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na ý eëg naëng uuh —näng mäh.

⁹ Ti m' ýñh hyb n'aa newëë teanh do hyb n'aa. Dooch Judah buuj ra-herod bã Samarija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m' taky hadoo:

—H'ëëd hyb n'aa mabetsëë hä ý naëng? —näng mäh. —Õm Judah buuj, ý ti Samarija buuj —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahapëë bã paawä ji matym n'aa P'op Hagä Do anoo do ji hä, mahapëë bã paawä hahỹ naëng hetsëë do a hä, metsëë paawä ta hä naëng. Ji h'yyb ed'ëëp do naëng n'aa paawä tanoo a hä —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' ýñh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'õp hahỹ naëng majat. N'yy hẽnh naa mabagóp ti naëng menooh doo? —näng mäh. ¹² —Ër wahë makü Jakóh gagots jat hahỹ naëng. Ti mo haj'aa paah, ti ti hanoo paa ãã hä. Ti ti heëëk paah, ta taah reëëk paah, ta masããh reëëk paa hahỹ naëng. Ër wahë makü bahãnh g'eeh õm? —näng mä ýñh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Majat hahỹ naëng heëëk doo, p'aa hẽnh da tahoo kaaj däk —näng mäh. ¹⁴ —Naëng ý anoo do heëëk doo, dooh da tahoo kaaj wäd bã. Naëng ý anoo do tawäd had'yyt hẽ da sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hä hỹ pong jé, P'op Hagä

* **4:9** Dooch Judah panaa heh'äät do Samarija buuj rado boo bã. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bã sa mahang, dooh raheerod bã sa sii. Dooch Judah buuj ragenaag bã Samarija buuj. Dooch na-ããj hẽ Samarija buuj ragenaag bã Judah buuj. † **4:14** P'op Hagä Do Sahee tii, naëng hadoo do Jesus anoo doo.

Do pa sa h'yyb tym edëb had'yyt hē — nāng mā Jesus.

¹⁵ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—Na ta ti naëng ŷ karën, ŷ hoo nakaaj wät hyb n'aa, ŷ nana wät hyb n'aa, ŷ nagób wät hyb n'aa hahy naëng —nāng mā ŷyñh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm! Mahahëen nā a patug —nāng mā Jesus.

¹⁷ —Dooch ŷ patug nyy bä —nāng mā ŷyñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē òm, “Dooch ŷ patug nyy bä”, hanāng do òm —nāng māh. ¹⁸ — Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hyy kā mapa gā doo, dooh né hē a patug tado bä. Ehub né hē òm ti hedoo doo —nāng mā Jesus.

¹⁹ Ti m' ŷyñh ky hadoo ënh ta hā:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod ti òm —nāng māh. ²⁰ —Sooh nanāng waëë jó āā wahë makū rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Bëeh, Judah buuj, Jerusarënh bä m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bë nooh. Nyy da a hā? —nāng māh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad ŷ baher'oot a hā, ŷ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagä Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyg wäd bä nanāng waëë jó, Jerusarënh bä na-āāj né da —nāng māh. ²² —Bëeh, Samarija buuj, dooh bë hapëë bä ta ti bë hyb n'aa jew'yyk doo. Āā hahy Judah buuj, āā hapäh ta ti āā hyb n'aa jew'yyk doo. Āāh, Judah buuj, āā mahang né hē ti taganyyh sahōnh hē sa h'yyb tym dëëb —nāng māh. ²³ — Ti awät da ti noo gó kā, da hē né hē ta du dāk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-āāj hē rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karën. ²⁴ Sahee né hē ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē ta hā hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-āāj hē P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk —nāng mā Jesus ŷyñh hā.

²⁵ Ti m' ŷyñh ky hadoo:

—ŷ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ramaneëenh doo) —nāng māh. — Takajaa bä, sahōnh hē da èr tamaher'oot —nāng mā ŷyñh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ né ti hy Mesijas, a sii her'oot do né hē —nāng mā Jesus.

²⁷ Tii bä kā m', Jesus ma matëg raka-jaa. Rahyb n'aa meuunh mā ŷyñh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaaj bä ta hā ŷyñh hā taher'oot doo.

²⁸ Ti m' ŷyñh beréd häng ta naëng hood, myyj hënh tabajëng. Takajaa bä m' tabaher'ood kån myyj bä haj'eenh do sa hā. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, èr hegāā aj'yy sahōnh hē ŷ moo wät do paa ŷ tamaher'oot doo —nāng māh. —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —nāng māh.

³⁰ Ti m' rabahōm kån rabaheg'āās hyb n'aa kā.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mā sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hā:

—Ti anāng wa ŷ bë nahapäh doo —nāng mā ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hā ta ma matëg rabeaanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mā sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hā:

—Ta ti hā ŷ mejō hyng do karën do ŷ moo wät. ŷ karën ŷ bahajaa hā ŷ tamejūū doo. Ti né hē wa ŷ hadoo doo, ŷ hanāng doo. Ti né hē hëp ŷ hejój —nāng māh. ³⁵ —Hahy da bë ky hetëg: “4 nā ta kamarab n'aa takata dāk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. — Bë hegāā, bok ta ti hajōk wë ŷ han'aa doo. Joom ag hahōō dāk do hadoo tii. Kaja kån ji ataa P'op Hagä Do wë, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wë ŷ hataa do gadoo da tamoo wät do sām. Hy pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wë ŷ hata dāk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb

tym gó hejoom do hadoo doo, hã ŷ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-ããj né hẽ, séd hã da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hẽ hahỹ sa ky hetëg: “Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bë hã kä. Bë ŷ mejũũ bë bataa hyb n'aa bë nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.‡ Ta wób ramoo bok do sãm bë gado kãn –nãng mã Jesus ta ma matëg hã.

Hajök Samarija buuj Jesus hã h'yy kae padëek do ky n'aa hahỹh

³⁹ Ti m', hajök Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kãn mã Jesus hã, ŷỹnh maher'oot do hyb n'aa sa hã. Hahỹ d' mã ŷỹnh kyyh sa hã: “Sahõnh hẽ ŷ tamaher'oot ŷ moo wät do paah”, nãng paa m' ŷỹnh sa hã. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bã, rabetsëe ta hã sa panang bã tabaym hyb n'aa. Tii bã kä, pawóp hẽ ta ãh tabayyw wät. ⁴¹ Ti bahãnh kä, hajök panang buuj rah'yy kae kãn, sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ŷỹnh hã raky hadoo:

–Maher'oot do hyb n'aa nado wäd ãã wén ky daheeh. ãã wén ky daheeh hỹ kä, ta kyyh ãã maa napäh do hyb n'aa. Sahõnh hẽ badäk hahỹ hã habong do sa h'yyb tym dëeb né hẽ ti hahỹ kä, ãã hapäh hỹ kä –näk mã sa kyyh ŷỹnh hã.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahëe nãng do panyyg n'aa hahỹh

⁴³ Pawóp däg kä m' ta ã kä sa panang bã tatab'ëes doo, Jesus bahõm kãn Garirej hãj n'aa hënh. ⁴⁴ Hahỹ d' mã Jesus her'oot do paah: “Ta hãj n'aa bã dooh ragado bã P'op Hagä Do ky n'aa rod.” ⁴⁵ Ti m', Garirej hãj n'aa bã takajaa bã, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahõnh hẽ Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarënh bã ratab'ëes noo gó, rabahapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hënh mã Jesus bahõm ënh panang Kanah häd nãng doo hënh, naëng, uwa bëeh matsing do tawareem paa bã. Ti awät aj'yy hyb n'aa

jawyk doo, sa hãj n'aa wahë n'aa kaser n'aa. Nahëe nãng ta t'aah. Kapar-Naũm panang bã m' tabagä ti ta t'aah. ⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bã Jesus kajaa do Garirej hãj n'aa bã, Judah hãj n'aa bã naa, panang Kanah hënh tabahõm Jesus wë. Ti m' Jesus hã tabetsëe ta sii tabahõm, ta t'aah nahëe tabahahëen hõm hyb n'aa. P'eets mã ta t'aah dajëb paawä.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

–Bë nahapëe bã tak'ëp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bë ky dahé bã ënh –nãng mã Jesus kyyh.

⁴⁹ –Hyb n'aa jawyk doo, –nãng mã aj'yy –hamä si ŷỹ, tah ŷ nadajëp hyb n'aa –nãng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

–Abaaj hõm. Has'oo däk da a t'aah. Nadajëb da a t'aah –nãng mã Jesus.

Aj'yy ky dahé kãn Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaaj hõm kãn. ⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hõõ bã, takata däk mã ta karom sa hã, ta tób hënh han'aa doo.

–Has'oo däk a t'aah –näk mã ta hã.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hã:

–Nyy b' akëe papỹj, ta nahëe badoo wät? –nãng mãh.

–Tsém né hẽ, atëh këe –näk mã sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newëe, tii b' akä däk né hẽ m' Jesus baher'oot ta hã: “Has'oo däk da a t'aah”, tabanãng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hã haj'eenh do na-ããj mã rah'yy kae padäg kãn Jesus hã.

⁵⁴ Pawóp däg kä m' Jesus pahuunh do Garirej hãj n'aa bã takajaa bã, Judah hãj n'aa hënh naa.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahõm kãn Jerusarënh hënh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëes hyb n'aa.

² Kahadë panang Jerusarënh häd nãng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa häd nãng do pa ti majat karaj'aa bã mahan'yyts its. Betés-Da

‡ 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hã P'op Hagä Do kyyh, tahanãng pé tii.

mā karaj'aa häd. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hä 4 tób hatoonh kawōōt doo, sét hē ta hoo gad'oo bā hasooh. ³ Ta ti yt hä hajōk nahēē enäh. Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do ääs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naēng. Tabetaam jawén paa bā, pooj jé tame hahop do has'oo däk mā nahēē nāng do paah.] ⁵ Nahēē enäh do sa mahang ti asooh mā aj'yy, 38 däg ta baab ta nahēēh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bā aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bā p'ooj däg ta nahēēh taky hadoo ta hä:

—Makarēn mabahas'oo däk? —nāng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooh ŷ haja bā —nāng mäh. —Dooh ŷ masa pé naēng ketaam jawén paa bā, ŷ bahop hyb n'aa. ŷ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ŷŷ jé. Ti hedo had'yyt hē —nāng mā aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—As'ēeg g'ēed! —nāng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hä.

⁹ Nayyw hē m' tabas'ēeg g'ēed kän, tado däk ta tyng ká, awäd däg kän mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehehāk do hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahē n'aa raky hadoo aj'yy hä:

—Saab naga hē. Dooh ēr ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji tyng ji atón bā Saab hä —nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hä:

—Aj'yy ŷ haso däk do ky hadoo hä ŷŷ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, nāng hä ŷŷ —nāng mā aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa ti ta ti a hä hedoo doo? —nāk mäh.

¹³ Dooh m' aj'yy hapēē bā. Dooh wäd mā tii bā Jesus. Hajōk do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hē m', badawēd däk, Jesus hapēē kän aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bā. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahegāā. Ōm has'oo däk —nāng mäh. —Mamoo wäd wäd manā nesaa doo, ti bahānh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hä —nāng mā Jesus kyyh aj'yy hä.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahōm kän. Tama-her'oot mā Judah buuj sa wahē n'aa sa hä, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bā ká m' Jesus raky n'aa hajēew kän, ranu mer'ood kän, Saab hä tahaso däk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ee moo wäd had'yyt hē. ŷ na-āāj né hē ŷ moo wäd had'yyt hē —nāng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ēp ká Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn radajēeb kän. Pooj jé, dooh Saab tatay bā sa hä, ta jawén ká P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hä, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahŷh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahē n'aa hä:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ŷŷ hē ŷ hajaa péh. Jāām né hē ŷ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ŷ hapäh doo. Ee moo wät do né hē ti ŷ moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ŷ takamahān. Sahōnh hē tamoo wät doo, hä ŷ tametēēh. Hahŷ aj'yy ŷ haso däk do bahānh da, hä ŷ P'op Hagä Do banoo ŷ moo wät hyb n'aa. Bē hyb n'aa meuunh da ta tii.

²¹ Dejēp do genā bong, Ee an'oo bā. Rabadēb had'yyt doo ká, tanoo. Ti hadoo né ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, ŷ anoo rabadēp, ŷ h'yyb dāng do sa hä. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā ŷŷ, T'aah hä, Ee banoo sahōnh hē ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ŷ raweh'ēēh, ŷ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hä raweh'ēēh doo

* 5:2 Judah buuj sa kyyh ji maneēēnh Eberew. Badāk hahŷh hä Jesus bawät noo gó, tamawoob hē kyyh rahe'ood Judah häj n'aa bā: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'āat doo.

da, ta hã rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ëeh doo, dooh né hë tawehëe bä ênh Ee P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng doo —näng mä Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ her'oot do gad'oo doo, hã ÿ mejũũ do hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do ta hã däg, tawäd had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. Dooh nesaa do hã taky n'aa kety däk da. Dooh banesaa doo hënh tahõm wäd bä. Edëb had'yyt hë kä ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa da tabawäd had'yyt hë kä —näng mä ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hë né hë tadu däk, P'op Hagä Do hã h'yy gatamah doo, dejëp do hadoo doo, ramaa napäh da küh ÿÿ, P'op Hagä Do T'aah kyyh. Küh ÿ ky dah'eeh doo, edëb had'yyt hë da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagä Do hanaa né hë ji edëp doo. Ti hadoo né hë ta T'aah hã hana doo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Hã ÿÿ, T'aah hã P'op Hagä Do banoo ÿ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahõnh hë sa hã ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bë hyb n'aa meuuj manä ta ti ÿ her'oot do hã. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagä Do T'aah kyyh sahõnh hë dejëp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bä da ragenä bong. Baad hadoo do moo heb'ooh do paah, hÿ pong jé da, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hë da. Nesaa do moo heb'ooh do paah, tabanesaa hënh da raky n'aa kety däk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Dooh ÿ hajaa pé ti daj ÿÿ hë. P'op Hagä Do ÿ tamaher'oot doo da né hë ÿ bad'oo sa hã. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hë ta ti sa hã ÿ ky n'aa etyy doo. Hã ÿ mejũũ do karën doo da ÿ bad'oo. ÿ karën do jawén nado —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh Judah buuj wahë n'aa sa hã:

—Daj ÿÿ hë küh ÿ n'aa ÿ her'ood bä paawä, dooh paawä baad tado bä tii.

³² Ti awät nä ta seeh baad ub küh ÿ n'aa her'oot doo. P'op Hagä Do né tii. Te hub né hë küh ÿ n'aa taher'oot doo, ÿ hapäh. ³³ Bë mejũũ paa raky n'aa eanh Jowāw wë. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hã küh ÿ n'aa. ³⁴ Dooh hyb n'aa ÿ karën pé badäk hahÿÿ bä naa küh ÿ n'aa rod, tii d' ÿ wén her'oot. ÿ wén ky däng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hã küh ÿ n'aa, taher'ood wät do bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yyb tym bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ³⁵ Ji bag bawag däk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metëek doo. Pooj jé dó, bë tsebee bong tama metëek do hã —näng mä Jesus kyyh sa hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawä Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wät küh ÿ n'aa, ti anäng ta bahãnh hadoo do küh ÿ n'aa metëeh doo. Hã ÿ Ee P'op Hagä Do anoo do ÿ pehuunh do pan'aa né tii. ÿ pehuunh do hã ji bahapäh ÿ P'op Hagä Do mejõ hyng do ÿ ti hÿÿh. ³⁷ Ee, P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng doo, baad ub na-ãäj hë taher'oot küh ÿ n'aa. Dooh noo gó bë maa napäh pé ta kyyh. Dooh noo gó ta mamets bë ty gahapäh péh. ³⁸ Dooh bë h'yyb tym gó tayyw bä ta kyyh, tamejũũ do hã bë ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawä bë ma kametëek P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Tii d' bë wén ma kametëek, tii hã bë aw'yyt bë ed'oo bë edëb had'yyt do P'op Hagä Do wë. Hã jõõ nuu me né hë bë ner'ood paawä, dooh bë h'yy ganyy bä küh ÿ n'aa hã ta hã taher'oot do hã! ⁴⁰ Küh ÿ n'aa ti taher'ood né paawä, dooh bë ana bä wë ÿÿ, edëb had'yyt do ÿ banoo hyb n'aa bë hã.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ÿ raj'aa etsë do jawén nado ÿ bawät. ⁴² ÿ h'yyb hapäh bëeh! Dooh bë kamahãnh bä P'op Hagä Do bë h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawä ÿ bahyng, dooh ÿ bë gado bä. Ta seeh,

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hënh Jesus bahyng bä.

ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawä bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hā raj'aa etsēē bā. Dooh bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagä Doo, sét had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bē nahajaa hā ŷ bē h'yy ka'eēh doo.

⁴⁵ —Bē ŷ ky n'aa tapaa bē edoo manä Ee, P'op Hagä Do wē. ŷ nado tii, bē hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bē h'yy kejäg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawä, ŷ né paawä bē ky daheeh. Mosees né hē keh ŷ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ŷ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ta jawén ká m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsäg hōm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajök Jesus jawén habok, hajōng tapehuunh doo, nahēē enäh do taheso padēēk do na-āāj hē rabahapäh do paa hyb n'aa. ³ Ti m', Jesus ta ma matäg daheeh rabasēēk waēē hā. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ēēh. ⁴ Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ēēs doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'āās, hajök ti han'aa doo. Ti m' Pirip hā taky hadoo:

—N'yy hēnh da ēr betsēē hajök do sa waa? ⁶ —näng mä Jesus, Pirip tametyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sām dooh tahaja nä bā sa waa sām —näng mä Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matäg seeh, Ān-Deréh, Simaw Peed hŷŷj, ky hadoo mäh:

⁹ —Gēēt hŷ karapee. Ti anäng ta wē its ji ma poo oow pé pāw ned'ēēd is doo, sewada häd näng do s'ēēb. Tah'ŷŷb pawóp hē. Tahaj'as mä ti hajök do hā? —näng mä ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē mejō rabehyy b'ēēh jawii jó —näng mäh.

Baeh jawii tii bā. Ti m' rabehyy b'ēēh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bā hab'ēēh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog däk pāw, P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo däk āā waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kán hab'ēēh do sa hā. Ti hadoo né tah'ŷŷb ēnh. Wog enä hōm mä sahōnh hē. ¹² Rabahajaa bā ká rawēh doo, Jesus ky hadoo:

—Bē ata däg mad'aak doo, takanerejāā hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matäg rata hōm kán kawaju gó. ¹² m' kawaju gedē hōm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kán hajōng pāw bód.

¹⁴ Ti m' hajök do rabahapäh bā Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahŷ né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod badäk hahŷŷ hēnh hana doo, kerih do hā ta her'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bā, tak'ēp rah'yyb tatug paawä sa hāj n'aa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hē ká p'op tabasēēk waēē jó sa mahānh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁶ Tūūh däg ká m', Jesus ma matäg rabawēēj kán karaj'aa hēnh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsäg t'oonh, Kapar-Naūm häd näng do panang nemuun rabatsäg paawä. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awēēj nä bā sa wē. ¹⁸ Ti m', tak'ēp bah'ood ty gahēm. Tewēēp maadaka. ¹⁹ Dawēē péj rababoo däk bā ká, Jesus rahapäh. Tamii pong jó tabana sa wē. Ti m' tak'ēp rabeŷŷm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eŷŷm manäh! ŷ ti hŷŷh —näng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kán tagatsäg sooh bā sa sii. Ti m', nayyw hē rakaja kán jajé raty gapad'ēēk hēnh.

Ji h'yyb tym dēēb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahŷŷh

²² Ti m' jati péh, hajōk do tamyyj dāk hã ha'yym do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bã hajat. Ti gó né hẽ Jesus ma matëg rabatsëg hõm. Dooh m' Jesus gatsëg so bã sa sii, sa hã. Ti hyb n'aa m' tii bã aym, red'oo.

²³ Ti noo gó né hẽ panang Tiberijas häd näng doo bã naa marakate wób ranu kajäk, pãw rabawa p'aa hënh tabanäng hënh. Tsém hadoo pãw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe do jawén paa bã. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hẽ m' Jesus tii bã, dooh ta ma matëg tii bã. Ti m' ragatsëg tooj kãn marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hënh rabatsëg hõm kãn mäh, t'ĩ hënh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bã kã m' raky hadoo ta hã: —Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akã makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ pehuunh do hã bẽ h'yy genä dāk do hyb n'aa nado ÿ bẽ wën esoo. ÿ bẽ wën esoo, pãw hã bẽ wog enä padëek do hyb n'aa. ²⁷ Taw'ãäts hẽ dooh bẽ waa hã had'yyt hẽ bẽ h'yyb padäg. Nayyw hẽ takarejãã tii. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb padäg had'yyt hẽ ji h'yyb tym edëb had'yyt do hanoo do hã. Kanarejã tii. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hẽ bẽ hã hanoo tii. Ee, P'op Hagä Do ky gabuuj gó ÿ moo wät —näng mä Jesus sa hã.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hã: —H'ëed ti P'op Hagä Do karën äã moo bok? —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo: —Hahÿÿ da P'op Hagä Do karën bẽ hã: Takarën bẽ h'yy ka'eeh tamejõ hyng do hã —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo: —Äã karën mametã ta heen n'aa. Mapahuunh do äã bahapäh bã kã, õm äã ky daheeh. H'ëed mametëeh äã hã? ³¹ Èr wahë makũ na-ããj hẽ rawa paa pãw hadoo do Manah häd näng

doo, tabanawäng hënh rahabok noo gó. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ky n'aa hã: “Tanoo sa hã hÿ pong jé hana do pãw.”* Ti bahãnh ti äã karën mametëeh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti pãw hÿ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta ti pãw. Ee né hẽ ti hÿÿh, bẽ hã han'oo kãn pãw heh'äät do hÿ pong jé hana doo. ³³ Badäk hahÿÿ bã hahyng doo, badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb hed'ëep doo, ti né kã ta ti Pãw heh'äät kã P'op Hagä Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hã: —Man'oo had'yyt hẽ ta ti äã hã, maky däng doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —ÿ né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hẽ hanoo doo. Wë ÿ hana doo, dooh tasa wäd bã. Hã ÿ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bã —näng mäh.

³⁶ —ÿ her'ood wät né paa bẽ hã, dooh hã ÿ bẽ h'yy kae bã, ÿ bẽ hapëe né paawä. ³⁷ Ti hadoo né hẽ, wë ÿ rabana da sahõnh hẽ Ee anoo do hã ÿÿ. Dooh da ÿ mak'yyts bã wë ÿ han'aa doo. ³⁸ Baad ÿ wën gadoo sa hã, P'op Hagä Doo, hã ÿ mejõ hyng do karën do ÿ moo wät hyb n'aa. Dooh daj ÿÿ hẽ ÿ karën do jawén nado. ³⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do karën hã ÿÿ: Dooh takarën bã hã ÿ tanoo do see tabanesaa hënh tahõm bã, ÿ an'oo bã. Takarën ÿ genyy bong sahõnh hẽ hã ÿ tanoo doo, hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagä Do karën sahõnh hẽ ta T'aah hã h'yyb padëek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redëb had'yyt hẽ kã hÿ pong jé ta pa. Sahõnh hẽ ta sãm ragadoo bã kã, ÿ genyy boo kãn P'op Hagä Do wë, hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus.

⁴¹ Ti m' hajōk do raky n'aa hajëm, “ÿ pãw hadoo doo, hÿ pong jé naa hahyng doo”, tahanäng do hyb n'aa.

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

42 Hahỹ d' mä sa kyyh rabaher'oot bä:

—Hahỹ ta see nado ti hỹh. Joséh t'aah né hẽ ti hỹh —näk mäh. —Äã hep'ëeh ti ta yb, äã hep'ëeh ti ta yñ. H'ëed hyb n'aa, “Hỹ pong jé naa yñ”, tabanäng? —näk mä sa kyyh.

43 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Jääm ti bë kyyh, bë ky kak'ëe doo —näng mäh. 44 —Dooch hajaa pé wẽ y hana péh, hä y h'yy ka'eeh péh, Ee, mejõ hyng do yñ, wẽ y tanatsyyd bä sa h'yyb tym. Jääm hẽ hajaa wẽ y rana bä, Ee h'yyb tatug bä wẽ yñ. Hä y h'yy ka'eeh do y genyy bong da, P'op Hagä Do wẽ ranu kajäk hyb n'aa, sahõnh hä ta sãm y banoo noo gó. 45 Hahỹ da P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahõnh hẽ sa hä P'op Hagä Do ma metëek da.”† Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Ee ma metëek do maa new'ëe doo, sa h'yyb gó renäm doo, wẽ yñ da rabana, hä yñ da rah'yy ka'eeh. 46 Dooch hapäh pé Ee, P'op Hagä Doo. Jääm né hẽ yñ, P'op Hagä Do wẽ naa hahyng do hapëe wät —näng mä Jesus hajök do sa hä.

47 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Né hup y né hẽ hahỹ y her'oot doo: Hä y ky dah'eeh do redëb had'yyt da hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa. 48 Y né ti pãw hadoo do edëb had'yyt hẽ hanoo doo. 49 Tabanawäng hënh pãw hadoo Manah häd näng do bë wahë makü rawa né paawä, dejëp né hẽ. 50 Hahỹ pãw hadoo do hỹ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajëb bä ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hënh tahõm bä. 51 Y né hẽ ta ti pãw hadoo do ji hed'ëep doo, hỹ pong jé naa hahyng doo. Sahõnh hẽ hahỹ pãw hawa doo, raboo had'yyt hẽ da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. Hup y ta ti pãw y anoo do y dajëp bä, badäk hahỹ hä habong do hỹ pong jé rabadëb had'yyt hyb n'aa P'op Hagä Do pa —näng mä Jesus.

52 Ti m' tak'ëp Judah buuj raky kakä bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Nyy da hahỹ aj'yy banoo ër bawëh hyb n'aa ta dab? —näk mä sa kyyh.

53 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup y né hẽ hahỹ y her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do dab bë nawëe bä, ta majyyw bë neëg bä, dooh bë haja bä hỹ pong jé bë nu kajäg bä P'op Hagä Do pa. 54 Jé dap y hawëh doo, majyw y heëek doo, hỹ pong jé edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. Y ganyy wät da P'op Hagä Do wẽ, sahõnh hä ta sãm y banoo noo gó kä. 55 Tanawë heh'äät hadoo dap yñ. Ji heëk do heh'äät hadoo majyw yñ. 56 Jé dap y hawëh doo, majyw y heëek doo, séd hä däg ta h'yy kata däk hä yñ. Y na-ääj da ta h'yyb gó y bawäd kãn. 57 Ee hä tabana hedëp doo. Ti né hẽ y tamejüü. Ta hyb n'aa y bedëp. Ti hadoo né hẽ, hä y h'yy kamasoo doo, edëp da hëp y n'aa. 58 Gëet hahỹ pãw hadoo do hỹ pong jé hana doo. P'ooj ub bë wahë makü rawa do paa nahado ti hỹh. Rawa né paawä ti dejëp. Hahỹ pãw hawa doo, tawäd had'yyt hẽ da P'op Hagä Do pa 59 —näng mä Jesus, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä tama metëek noo gó, Kapar-Naüm panang bä.

Hajök Jesus heréd hõm do panyyg n'aa hahỹh

60 Ta ti Jesus her'oot do ramaa newë däk bä, hajök Jesus ma matëg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahãnh hëeh ta ti ta her'oot doo. Dooch ky daheeh pé ta ti hedoo doo —näk mä sa kyyh.

61 Ta ma matëg wób kawaj'ään gó rabaher'oot ta kyyh p'ää Jesus bahapäh bä m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hä:

—Y her'oot do hä bë h'yy kejäg bong? 62 Bë h'yy kejäg bong tan'oo bä, nyy da da bë baher'oot yñ, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bë

† 6:45 Isajas 54.13

bahapäh bä, p'aa hēnh h̄y pong jé tabasēek bä? ⁶³ P'op Hagä Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēep doo. Ji daaj hē ji hejój me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hā naa né hē ti ta ti kēh ŷȳ, bē hā ŷ her'oot doo, h̄y pong jé, P'op Hagä Do pa ji edēb had'yyt hē hanoo doo. Te hub né hē kēh ŷȳ. ⁶⁴ Ti hadoo né hē, bē mahang dooh raky dahé bä —näng mä Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapēē dāk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapēē dāk né hē ēnh ta majiī moo gó haēēnh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kán:

—Ti hyb n'aa bē hā ŷ bedoo, dooh hajaa pé wē ŷ hana pé Ee natatug bä —näng mä Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kā m' hajök heréd hōm Jesus. Dooh ta sii raboo boo bä. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matēg hā Jesus beaaj wät:

—Bē na-āāj bē karēn bē bahōm mahānh ŷȳ? —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed häd näng do ky hadoo ta hā:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näng mäh —jaa sii āā bahōm kán? Ōm ti her'oot ji h'yyb tym hedēb had'yyt do ky n'aa hā. ⁶⁹ Ōm né hē baad had'op doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, āā ky daheeh. Āā hapēē dāk né hē tii —näng mä Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ né hē, bēēh, 12 hedoo doo, wē ŷȳ ŷ asēew hōm doo. Sét hē bē mahang Dijab‡ karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarjot häd näng do t'aah ky n'aa ti ta her'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood dāk do pan'aa kā majiī hā.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs doo hēnh Jesus bahōm do ky n'aa hahȳh

‡ **6:70** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanāng péh ti Dijab. * **7:2** Sét ta baab ken'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawāng hēnh sa wahé makū rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

¹ Ta jawén kā Jesus bawäd kán mä Garirej hāj n'aa hēnh. Dooh m' takarēn tahōm bä Judah hāj n'aa hēnh, ta tii bä wahé n'aa rakarēn radaj'ēep do hyb n'aa. ² Tabedaa dāk bä m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ēēs doo,* ³ Jesus h̄ȳj raky hadoo mä ta hā:

—Ayyw manä babä. Taw'āāts hē Judah hāj n'aa hēnh mabahōm, mapahuunh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. ⁴ Ji karēn bä ji raky n'aa ets'ēēh, dooh ji jejēn bä ji moo wät doo. Taw'āāts hē sahōnh hē rabaheg'āāts ti mapahuunh doo —näk mä sa kyyh.

⁵ Ta h̄ȳj na-āāj hē dooh m' rah'yy kae bä ta hā, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Doo takaja nä bä ti noo gó ŷ bahōm doo. Bēēh, bē h'yyb karēn do noo gó né hē bē bahōm. ⁷ Badāk hahȳ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh bē hā rakamajē bä. Wē ŷ rawén kamajīī, nesaa do ramoo heb'ooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ēē do ky n'aa ŷ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ēēs hēnh. Dooh ŷ ahōm nä bä ta t'īī hēnh. Dooh takaja nä bä ti noo gó ŷ bahōm doo —näng mä Jesus kyyh ta h̄ȳj sa hā.

⁹ Ta ti ta her'oot do jawén paa bä m', Jesus baym dó Garirej hāj n'aa bä.

¹⁰ Ti m', ta h̄ȳj rabahōm jawén paa bä, Jesus bahōm kán. Kejēn do hadoo tabahōm, ta wób ranahapäh bä. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ēēs hēnh Judah buuj sa wahé n'aa resoos mä Jesus. Rabesoos bä m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajök do wób ra her'oot mä Jesus ky n'aa hā.

—Ky enyym —näk mä ta wób.

—Doo —näk mä ta wób. —Ji tawadii tii —näk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesēēnh ta ky n'aa, sa wahé n'aa rajeŷȳm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ëes do hõõ bã, 4 ta ã däg, Jesus bahõm kãn mã P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Tii bã tama met'ëeg kãn. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajõng tabahajaa, ma kamamet'ëeg né paawä hahÿ aj'yy? —näk mã sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hã ÿ naa nado ti ÿ ma metëek doo. Hã ÿ mejüü do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagä Do gen'aak do karën moo wät doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagä Do hanaa tado bã, hana ÿ tado bã ÿ ma metëek doo. ¹⁸ Jé ta daaj hë, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hã raweh'ëeh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hã mejüü do raweh'ëeh karën doo. Dooch ji tawad'ii bã ta tii hã. Dooch j'ooj madäk do tado bã ta h'yyb. Baad had'op do tii —näng mã Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Mosees né hë bë hã hanoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawä, dooh bë ky dahé bã. H'ëed hyb n'aa ti bë karën ÿ bë daj'ëep? Ta ky n'aa bë ky dahé bã paawä, dooh paawä bë karën bã ÿ bë dajëeb bã —näng mã Jesus kyyh Judah buuj sa wahë n'aa sa hã.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hã anäng! Dooch õm daj'ëep péh —näk mã sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hë ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hã, bë h'yy kejãg bong. ²² Bë na-ããj né hë Saab hã né bë moo bok. Bë taah masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa Saab noo gó tado bã, tii hã né hë bë moo bok, Mosees mejüü do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa ër wahë maküüh, ti ti du n'aa.) ²³ Hÿÿ kã bë hã ÿ beanh: Saab hã bë an'oo bã ji t'aah masuuj noo byyh ji gahõg bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bë kawajãän wë ÿÿ, Saab hã aj'yy baad ÿ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴ Daap

hë ÿ bë ky n'aa ety manäh. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã bë baheg'ãäts ta ky n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

Rahyb n'aa newëë P'op Hagä Do H'yyb Däng do Jesus tado bã ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' Jerusarënh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶ Ti babä tabagëët ënh. Hajõõ mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hã. Èr wahë n'aa rahyb n'aa newë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bã tii? ²⁷ Nyy d' ti hÿÿ éh? ãã hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kajaa bã, dooh ji hapëë bã n'yy hënh tahana —näk mã sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus ma metëek bã taky hadoo, tak'ëp mã ta kyyh:

—Bë hapäh mã ÿÿ, bë nooh. Bë hapäh mã n'yy hënh naa ÿÿ, bë nooh. Dooch këh ÿ gabuuj tado bã hÿ ÿ bahyng. Ti awät né hë ta ti hã ÿ mejõ hyng doo. Te hub né hë ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëë bã taky däng do hã. Ti dooh bë hapëë bã. ²⁹ ÿ ti hapäh. ÿ wén hapäh, ta wë naa ÿ bahyng. ÿ tamejõ hyng —näng mã Jesus sa hã.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooch hajaa pé ta hã, dooh nã tadajëp do noo gó tado nã bã do hyb n'aa. ³¹ Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajõk mã ta hã h'yy kae padëek. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bã, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahãnh† —näk mã sa kyyh.

³² Ti m' Pariséw ramaa napäh bã ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

† 7:31 Sa hã m', Jesus né hë ti Kristo.

—ÿ aym nã bẽ pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hã ÿ mejõ hyng do wë. ³⁴ ÿ da bẽ esoos tii bã. Dooh da ÿ bẽ awyyd bã, bẽ nahajaa do hyb n'aa bẽ ahõm bã ÿ hawät hënh —nãng mã Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nã bã sa hã taheer'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm ãã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, ër wakãän wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëëg kãn? ³⁶ Nyy d' tahanäng pé ti: “ÿ da bẽ esoos tii bã. Dooh da ÿ bẽ awyyd bã, bẽ nahajaa do hyb n'aa bẽ ahõm bã ÿ hawät hënh”, tahanäng doo? —nãk mã sa kyyh.

³⁷ Tagadëëg ub rataheb'ëës do ã n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bã kã m', ti noo gó kã m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mã ta kyyh:

—Taw'ãäts hë hoo kaanh do hadoo do ta hã, wë ÿ tabana tabeëëk do hadoo hyb n'aa. ³⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hã ÿ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëëp do naëng n'aa” —nãng mã Jesus.

³⁹ P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kã. Dooh Jesus an'oo nã bã ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadajëb nã bã, dooh taganã wäd nã bã, dooh P'op Hagä Do wë takawehëë däk doo hënh tas'ëëg nã bã do hyb n'aa.

⁴⁰ Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bã m', raky hadoo:

—Hahÿ né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —nãk mã sa kyyh.

⁴¹ Ta wób mã raky hadoo:

—Hahÿ né hë Kristo häd nãng doo —nãk mã sa kyyh.

—Dooh. Garirej häj n'aa hënh naa nado Kristo bana —nãk mã ta

wób. ⁴² —Dawi panaa da ta ti Kristo. Panang Berënh häd nãng doo bã naa, Dawi panang paa bã naa Kristo bana da, nãng P'op Hagä Do kyy kerih do hã‡ —nãk mã sa kyyh.

⁴³ Sa h'yyb retyn hõm kãn mã Jesus ky n'aa hã. ⁴⁴ Ta wób rakarën paawä Jesus ramaso däk. Ti hadoo né hë m', dooh ta hã moo däng péh.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejõ nã do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'üüm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa sa wë, Pariséw sa wë na-ãäj hë. Ti m' rabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa bẽ manana wät? —nãk mã sa kyyh warahén sa hã.

⁴⁶ Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —nãk mã sa kyyh.

⁴⁷ Ti m' Pariséw raky hadoo warahén sa hã:

—Bë na-ãäj hë tawadii? —nãk mãh.

⁴⁸ —Dooh ër wahë n'aa raky dahé bã ta hã. ãã Pariséw, ãã na-ãäj hë dooh ãã ky dahé bã ta hã. ⁴⁹ H'yy gatamah ti hajök do ta hã ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëë bã, ti rawén süüt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajök doo —nãk mã Pariséw sa kyyh warahén sa hã.

⁵⁰ Ti m' sa seeh, Nikodëm häd nãng doo, Jesus wë hegãä wät doo, ky hadoo ta wób sa hã:

⁵¹ —Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã daap hë ër ky n'aa ety bã ër da hadoo doo. Taw'ãäts hë pooj jé ër beaanh ta hã tamoo wät doo, tama metëëk doo, ër ky n'aa napäh hyb n'aa —nãng mã Nikodëm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejã kãn, ti m' raky hadoo ta hã:

—Öm na-ãäj né hë apäh Garirej hënh naa? —nãk mãh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hã mahegãä bã, mabapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hënh naa tana bã —nãk mã sa kyyh Nikodëm hã.

‡ 7:42 Se hub né hë raheer'oot doo. Berënh panang bã né hë Kristo häd nãng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapëë bã do hyb n'aa Berënh panang bã né hë Jesus benäng. Sa hã m' Garirej häj n'aa bã naa Jesus, tii bã tabawëë gëët do hyb n'aa.

[⁵³ Ti m' sahōnh hē rabahōm sa tób hēnh.

8

Ŷ̃nh ta patug nadoo do sii haỹh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hah̃h

¹ Ti m' Jesus baym panang bahñh péj, waë Oriib häd näng doo bä. ² Jati péh, báp paah, Jesus bahōm ênh p'aa hēnh P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Hajök kata däk ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëëg kân. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ŷ̃nh ta patug nadoo do sii haỹh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ŷ̃nh ramejũũ hajõ gó tabag'ëëd däk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hä raky hadoo:

—Ma matëg, —näk mäh —hah̃h ŷ̃nh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaỹh bä —näk mäh. ⁵ —Ër ky n'aa jaw'yyk do hä ër Mosees mejũũ, pä me ji daj'ëëp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hä pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarën Jesus kyyh hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tũũ taberih. ⁷ Raky n'aa h'ũũm do hyb n'aa, as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo sa hä:

—Taw'ääts hē bë mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hä.

⁸ Ti m' p'aa hēnh tanu wajakoo sooh ênh. Tũũ m' taberih p'aa hēnh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bä sa hä, rabahōm kân sét kenäh hōm. Wahëh hedoo do ti pooj jé hah'ũũm. Jääm né hē haym Jesus. Ŷ̃nh hayyw gëët ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ëëg gëët, ti m' ŷ̃nh hä taky hadoo:

—N'yy hēnh ta wób? Dooh òm ky n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta hä.

¹¹ —Dooh. Tabad'op hē —näng mä ŷ̃nh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ŷ̃ na-ääj hē, dooh òm ŷ̃ ky n'aa ety bä. Ahōm kä. Meréd hōm h̃h̃y kä

nesaa do sahōnh hē —näng mä Jesus ta hä.]

Jesus badäk hah̃h bä habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hah̃h

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ëëh do sa hä. Hah̃h d' mä ta kyyh:

—Badäk hah̃h hä habong do sa h'yyb bag hadoo ŷ̃h. Hä ŷ̃ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bä tii. Ti anäng da sa wë sa h'yyb bag, P'op Hagä Do wë ji ted'ëëp doo, ta pa ji bawäd had'yyt hē hanoo doo —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hä:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —näk mäh. —Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hē nado ta ti maher'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ŷ̃ hē, daj ŷ̃ hē, këh ŷ̃ n'aa ŷ̃ her'ood né paawä, né hup ŷ̃ né hē ta ti ŷ̃ her'oot doo. Ŷ̃ hapäh ti n'yy hēnh ŷ̃ bana, ŷ̃ hapäh ti n'yy hēnh ŷ̃ bahōm, né hup ŷ̃ né hē ŷ̃ wén näng. Bë tii, dooh bë hapëë bä n'yy hēnh ŷ̃ hana, n'yy hēnh ŷ̃ bahōm. ¹⁵ Ŷ̃ bë ky n'aa tapaa j'ooj hanäng do hä bë hapäh do hä. Ŷ̃ dooh ŷ̃ ky n'aa tapaa péh.

¹⁶ Sa hä ŷ̃ ky n'aa ety bä paawä, baad paawä ŷ̃ ky däng sa hä, map ŷ̃ hē nadoo do hyb n'aa ŷ̃ ky n'aa etyy. Ti anäng hä ŷ̃ ky masa doo. Ee, hä ŷ̃ mejõ hyng doo, ti né hē ŷ̃ taky masa —näng mäh. ¹⁷ —Pawóp hē ajyy séd demuun raher'ood bä, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bë ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo. ¹⁸ Tii d' né hē ää bad'oo. Ŷ̃ her'oot këh ŷ̃ n'aa. Ee, hä ŷ̃ mejõ hyng doo, ŷ̃ taky masa këh ŷ̃ n'aa hä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kân:

—N'yy hēnh a yb? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ŷ̃ bë hapëë bä. Dooh né hē Ee bë hapëë bä ênh —näng mäh. —Ŷ̃ bë hapëë bä paawä, Ee na-ääj hē paawä bë hapäh —näng mä Jesus kyyh.

20 P'op Hagä Do matym n'aa rabeheho do hood basooh do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ëek bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä. Rakarën né paawä ramosoo, dooh ta hä moo däng péh. Rawén moo nadäng, dooh takaja nä bä tadajëp do heen n'aa kä.

21 Ti m' p'aa hënh Jesus baher'ood wät sa hä:

—ÿ da ahöm bë mahănh. ÿ d' bë esoos. Nesaa do anäng nä da bë hä bë dejëp. ÿ hahöm hënh, dooh bë haja bä bë ahöm bä —näng mä Jesus.

22 Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kân mä sa hä hë né hë. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh: “ÿ hahöm hënh dooh bë haja bä bë ahöm bä”, tahanäng doo? Ta daaj hë g'eeh takadaj'ëöp? —näk mä sa kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hä:

—Babä naa bë ti hÿÿh. P'op naa ÿ ti hÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa bë ti hÿÿh. ÿ ti dooh. Dooh badäk hahÿÿ bä naa tado bä ÿÿh. 24 Nesaa do anäng nä da bë hä bë dejëp, näng ÿÿh. ÿ né hë ti hawäd had'yyt do bë ky nadahé bä, bë da dejëp né hë nesaa do bë h'yyb tym gó anäng nä —näng mä Jesus.

25 Ti m' raky gakog hóm:

—Jaa ênh òm? —näk mä sa kyyh.

—Pooj jé bë ÿ maher'oot do né hë —näng mä Jesus.

26 Ti m' taky hadoo ênh:

—Ti anäng nä wë ÿÿ hajõng nä bë ÿ ky n'aa tapaa do pan'aa —näng mäh. —Te hub né hë hä ÿ mejõ hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadëë bä taky däng do hä. ÿ tamaher'oot do né hë ti ÿ her'oot do badäk hahÿÿ hä habong do sa hä —näng mä Jesus.

27 Dooh m' rah'yy genä bä ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bä. 28 Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op, b'aa hä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë basäg häng do jawén paa bä, ÿ né hë ti hawäd had'yyt do tii bä bë h'yy genä kân. Dooh daj ÿÿ hë ÿ moo wät péh, ÿ her'oot péh, ti noo gó kä bë bahapäh. Ti noo gó kä bë bahapëë kân hahÿÿh:

Jääm hë ÿ her'oot bë hä, Ee ÿ tama metëek doo. 29 Hä ÿ mejõ hyng do awäd had'yyt hë si ÿÿ. Dooh ÿ teréd bä, tagen'aak do ÿ moo wäd had'yyt do hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

30 Ta ti tabaher'oot bä m', hajök h'yy kae padäg kân ta hä.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Judah buuj ta hä h'yy kae padëek do hä Jesus ky hadoo:

—ÿ ma metëek do bë ky dahé had'yyt bä, hëp ÿ hata heh'äät padäg bë tii bä. 32 Bë hapäh da tii bä baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bë da ted'ëöp, baad bë babok hyb n'aa kä —näng mä Jesus sa hä.

33 Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa tii da maba-her'oot? Abaraâm panaa né hë ti ääh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do ää ado bä. Nyy d' mahanäng pé ta ti maher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kä tii. 35 Dooh da ta kariw n'aa tób yt hä ta karom awäd had'yyt hë. Jääm né hë ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bä. 36 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bë tedëeb bä, baad né tii bä bë baboo kân, nesaa do karom nado boo bëeh —näng mäh.

37 ÿ hapäh, Abaraâm panaa né ti bëeh. Ti hado né paawä, ÿ bë karën ÿ bë daj'ëöp, baad takanejäk do hyb n'aa bë h'yyb gó ÿ ma metëek doo. 38 Bë ÿ ma metëek Ee metëek do hä ÿÿ. Bë tii, bë yb wë bë ma kametëek doo, ti bë moo bok —näng mä Jesus sa hä.

39 Ti m' raky hadoo:

—Abaraâm ti ää wahë makũũh —näk mä sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraâm panaa bë do bä paawä, Abaraâm bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mä Jesus. 40 —Baad hadoo do ky n'aa, hä ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ÿ maher'oot. Tii d' né paawä ÿ metëek bë hä, bë karën ÿ bë

daj'ëep. Dooh paa ta tii da Abaraām adoo bä. ⁴¹ Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' raky hadoo:

—Äã yb daap nado. Jããm né hë P'op Hagä Do äã Yb. Ta taah heh'äät äã —näk mä sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do tado bä paawä bë Yb, bë kamahän paawä yÿh, P'op Hagä Do wë y bana do hyb n'aa. Dooh këh yÿ gó tado bä y bahyng. Ti né hë ti hä y mejō hyng doo. ⁴³ Hëd n'aa ti taganahoot bë hä, y her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh y bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bëeh. Takarën do bë karën bë moo bok. P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëep do né paa tii. Dooh baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bä. Dooh baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bä. Daap tamenyyh bä, ta kyyh né hë ti taheer'oot doo. Daap menyyh do tii. Daap menyyh do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa y her'oot do hyb n'aa y bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa bë mahang hajaa pé nesaa do hä y taky n'aa tapa bä? Baad hadoo do ky n'aa y her'oot. H'ëed hyb n'aa y bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëë P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bä, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëë ta kyyh —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hä:

—Baad né äã ky kajäk. Samarija buuj né òm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk! —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Dooh karap'aar h'yyb nesaa do adäg bä hä yÿ —näng mäh. Y ti hÿh, y weh'ëeh Ee. Bë tii, y bë ky n'aa rejää. ⁵⁰ Dooh y as'üüd bä y raweh'ëeh doo. Sét hë ti hawät y

raweh'ëeh karën doo. Ti né hë ti taky däng ji hä baad ji hado bä, baad ji nado bä. Bë nado ti ky kajäk doo.

⁵¹ Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: Y ma metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb wäd bä —näng mä Jesus sa hä.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hë hÿh kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hë —näk mäh. —Abaraām dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hë, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb bä, näng òm. ⁵³ Äã wahë makü Abaraām bahänh g'eeh òm? Abaraām dajëp paah, ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa òm a hä péh? —näk mä sa kyyh.

⁵⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Daj yÿ hë y kawehëë bä paawä, dooh taw'äats hë tado bä ta tii. Ee, bë h'yy kaha'eeh bë hanäk doo, ti né ti y taweh'ëeh. ⁵⁵ Dooh bë hapëë bä tii. Y ti hapäh. “Dooh y hapëë bä”, y noo bä paawä, y paawä noo kanesa bë nemuun. Y hapäh né hë ti P'op Hagä Doo. Y ky daheeh ta kyyh. ⁵⁶ Abaraām, bë wahë maküüh, tsebee wät y kajaa noo gó tabahapäh bä. Tahapäh né paah† —näng mä Jesus.

⁵⁷ —Öm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hä —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa. —Dooh mawah'ëë nä bä, dooh 50 ta baab mado nä bä, mahapäh mä Abaraām a nooh —näk mä sa kyyh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Né hup y né hë hahÿ y her'oot doo: Abaraām benäng do pooj jé y awäd däg né hë! —näng mä Jesus sa hä.

⁵⁹ Ti m' ta ti ramaa napäh bä, raba-sog padëek pä, ta hä radewëes hyb n'aa paawä, radajëeb paawä. Ti Jesus kejën hōm. Ahōm P'op Hagä Do tób n'aa bä naa.

* **8:48** Sa majī hadoo Samarija buuj. Dooh ragenaag bä Samarija buuj. Samarija buuj né òm Jesus hä rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa. † **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraām bawät paah. P'op Hagä Do metëeh paa Abaraām hä, badäk hahÿh bä tabawät nä bä.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahỹh

¹ Tamahōm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hä d' né hē m' tabenäng bä. ² Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ma matëg —näk mäh. —H'ëed hyb n'aa hahỹ aj'yy tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta yñ nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hē apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch, ti hyb n'aa nado ti hahỹ tabahadoo —näng mäh. —Ty tamaa gó tawén enäng, ta hä P'op Hagä Do hejój kameteëh hyb n'aa —näng mäh. ⁴—Taw'ääts hē tabawak nä bä èr moo bok, hä y mejō hyng do karën doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh.* ⁵ Badäk hahỹh hä habong do sa h'yyb tym bag hadoo yñh, badäk hahỹh hä y bawät nä bä —näng mä Jesus kyyh.

⁶ Ta ti taky hadoo do jawén paa bä, tũũ tabetsós wät. K'ääts me tamekuuj wät, ti m' aj'yy matym hä tahawug hōm mä ta uuh.

⁷—Ahōm kä —näng mä aj'yy hä. —Mahetsyyd a matym naëng majat do Siroéh häd näng doo me —näng mä Jesus aj'yy hä.

(“Mejũũ doo”, tahanäng pé ti Siroéh.) Ti m' aj'yy bahōm kän, tahetsyyd wät mäh, tabahapëe däg kän mäh. Ti m' tababaaj hōm kän ta tób hēnh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëer tabehetsē bä hep'ëeh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahỹ nado dajëer hetsē do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—Dooch ti tado bä —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—Y né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kän:

—Nyy da mabahapëe däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneëenh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bä matym yñ hä tahawug hōm ta uuh. Siroéh hēnh y tamejũũ, y bahets'yyt hyb n'aa. Y ahōm, y hetsyyd wät, ti y bahapëe däg kän —näng mä aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—Dooch y hapëe bä —näng mä aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahỹh

¹³ Ti m' ramahũũm mä aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë. ¹⁴ Saab né hē paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kän. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym y tabahawug wät. Y hetsyyd wät. Hỹh kä y bahapëe däk —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—Dooch P'op Hagä Do mejũũ do tado bä ta ti aj'yy. Dooch Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bä —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëet do tado bä paawä, dooch paawä tahaja bä hahỹ hadoo do meuj n'aa näng do tapahuuj bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hēnh rabeaaj wät aj'yy hä:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Ōm né ti tamatym nä däk —näk mä sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē tii —näng mäh.

¹⁸ Dooch nä Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé nä bä aj'yy ty tamah doo, dooch né hē m' raky dahé nä bä aj'yy ty nyy däk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta yñ ranaëej kän. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

* 9:4 Taw'ääts hē ji moo wät ji bahajaa nä bä, tahanäng pé m' tii.

—Bē t'aah né hahỹh? —näk mäh. — Hahỹ né hē ti ty tamah do bē hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapēē däk hỹh kã? —näk mä sa kyyh ta yb sa hã.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Äã t'aah né ti ta tii. Ta hã d' né hē tabenäng —näk mäh. ²¹ —Dooch äã hapēē bã nyy da taty nyy däk, jaa ty nä däk. Ta hã bē eaaj. Wah'ēē tii, karapee nado. Tahajaa ta her'ood bã ta daaj hē ta ky n'aa —näk mä sa kyyh.

²² Hahỹ d' paa m' Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh: “Äã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo. Dooch da äã gado wäd bã tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot do yt hã”, näk mä sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahē n'aa rajeỹm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ēē däg. Ta daaj hē taba her'oot”, rawén näng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaēēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do hã maky dēē te hub tado bã! Baad maher'ood! —näk mäh. —Äã hapäh né hē, nesaa do moo hew'ēēt do ti ta ti aj'yy —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooch ŷ hapēē bã nesaa do moo hew'ēēt do tado bã, nesaa do moo hew'ēēt do tanado bã. Sét hē ti ŷ hapäh: Ty tamaa né paa ŷh, ŷ taty nä däk —näng mä aj'yy Pariséw sa hã.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da òm taty nä däk? —näk mäh.

²⁷ —Bē ŷ maher'ood wät. Dooch ŷ bē ky dahé bã. Héd n'aa bē karēn p'aa hēnh ŷ ba her'oot? Bē na-ãj né hē bē karēn ta ma matēg bē bahadoo? —näng mä aj'yy sa hã.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejã aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Òm ti ta ma matēg! Mosees ma metēek do äã ti hỹh! ²⁹ P'op Hagä Do her'oot paa Mosees hã. Ti ti äã hapäh, äã ky n'aa napäh. Ta ti aj'yy, dooch äã

hapēē bã n'yy hēnh naa tii —näk mä sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. ŷ né matym nyy däg paawä tamo haj'aa, dooch m' bē hapēē bã, bē nooh. ³¹ Ji hapäh né ti hahỹh: Dooch P'op Hagä Do maa newē bã nesaa do moo heb'ooch doo. P'op Hagä Do weh'ēēh doo, takarēn do moo heb'ooch doo, ti né hē ti tamaa newēē. ³² Pooj jé tadu dahäng noo gó, dooch ji ky n'aa napäh pé ty tamah doo gó henäng do hapēē däk doo —näng mäh. ³³ —P'op Hagä Do wē naa tanado bã paawä, dooch paawä tahajaa péh, tabad'op hē —näng mä aj'yy kyyh sa wahē n'aa sa hã.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hã anäng mabenäng, äã mama metēek? —näk mä sa kyyh aj'yy hã.

Ti m' rah'eed nyyh mä P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Dooch m' ran'oo wäd bã tajēē wäd bã p'aa hēnh t'ĩ hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napäh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bã, taky hadoo ta hã:

—Òm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hã? —teanh mä ta hã.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? ŷ mamaher'ood, ta hã ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapäh paah. ŷ tii, a sii her'oot doo —näng mäh.

³⁸ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hã ŷ h'yy kae däg kãn, hyb n'aa jawyk doo —näng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy häng Jesus wē, Jesus taweh'ēēh hyb n'aa.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ŷ wén hyng babä, ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hã, ty temah do ŷ ty nä padēek hyb n'aa, matym enäh do

ranahapäh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁰ Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh ta her'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy d' mahanäng pé tii? ãã sii hē ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bē hado bā paawä, bē h'yy ganah'ood bā paawä, bē h'yyb haj'aa hē nado tii, hã ŷ bē h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “ãã hapäh, ãã h'yy ganäng a hã”, bē hanäk do hyb n'aa, bē h'yyb haj'aa hē né hē hã ŷ bē h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

10

B'éé hagã n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup ŷ né hē hahÿ ŷ her'oot doo: B'éé hood kahadē do noo me najēē suun doo, ta hadē pong jé gatsēk doo, baretsēk do tii, kamaj'ĩ do tii. ² Ta noo me hajēē suun doo, ti né hē ta masãh b'éé hagã n'aa. ³ B'éé hagã n'aa kajaa bā kā, ta noo hagã n'aa tagas'ēēs ta nooh tabajēē suun hyb n'aa. Ta masãh hã ramaa napäh ta kyyh, sét ken'yyh tanaēēnh bā sa häd me. Ti tamahūūm kãn ta masãh ta w'oo hã. ⁴ Sahōnh hē ta masãh tamanyyh do jawén paa bā kā, sa pooj jé tabahōm, tamahūūm kãn. Ta masãh ah'ūūm sa hagã n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. ⁵ Tabad'op hē rahōm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahãnh, raky manepäh do hyb n'aa.

⁶ Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hã. Dooch m' tagah'ood bā Pariséw sa hã ta her'oot doo. ⁷ Ti hyb n'aa m', p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ŷ né hē hahÿ ŷ her'oot doo: ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. ⁸ Sahōnh hē pój ŷŷ jé heboo nã doo,

ma matēg oow hedoo doo, P'op Hagã Do H'yyb Däng do hanäk do na-ããj, baretsēg paa tii, kamaj'ĩ paa tii.* Dooch paa raky dahé bā sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagã n'aa nadoo doo. ⁹ ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. Wē ŷ nu däng doo, edēb had'yyt hē kā nesaa do mahãnh. P'op Hagã Do wē da tanu däng. Baad tabajēng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyyw gó, neÿÿm doo gó, tabawäd kãn P'op Hagã Do matym gó kā. ¹⁰ Hets'ēēk do rabana rabets'ēēk hyb n'aa, radej'ēēp hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooch ti ŷ hado bā. ŷ ahyng babä ŷ bed'ēēp hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—ŷ né hē b'éé hagã n'aa baad hadoo doo. B'éé hagã n'aa baad hadoo do kan'oo däk da, tadajēp ta masãh hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'ãās ramejūū doo, ta sãm tagadoo hyb n'aa, dooch b'éé hagã heh'äät tado bā. B'éé danäh nado tii. Eÿÿm wät tii, waj'aa wät tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapäh bā. Teréd bēēh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sãm hyb n'aa paa ti sa karom bahag'ãās b'éé. Dooch b'éé tahyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ ŷ ti hÿÿh, b'éé hagã n'aa heh'äät hadoo. Ee, P'op Hagã Doo, ŷ tamepäh, ŷ na-ããj hē ŷ mepäh Ee, P'op Hagã Doo. Ti hadoo né hē baad ŷ mepäh masãh haa. Masãh haa na-ããj né hē, baad né hē ŷ ramepäh. Daj ŷŷ hē ŷ kan'oo däk, ŷ dajēp hyb n'aa masãh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nã masãh haa hedoo do wób, bong hahÿ wób nado tii.† Ti na-ããj né da ŷ manaa wē ŷŷ. Raky daheeh né da ŷŷ. Séd hã däg da rakata padēēk, hã ŷ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ŷŷ, sa

* **10:8** Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “ŷ ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hē Jesus her'oot hahÿ hã. † **10:16** Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hã h'yy ka'eeh do tii.

hagā n'aa. ¹⁷ Ỹ Ee kamahān. Ỹ tawén kamahān, daj ỹỹ hē ỹ kan'oo dāk ỹ dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh ỹ bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸ Dooh hajaa pé ỹ daj'ēep péh. Daj ỹỹ hē ti ỹ kan'oo dāk dajēb hā. Ỹ hajaa ỹ kan'oo däg bä dajēb hā. Ỹ hajaa p'aa hēnh ỹ ganā wāt p'aa hēnh ỹ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejüü ỹ bad'oo —näng mä Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa.

²⁰ Hahỹỹ da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh ti taky hado bä karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taheer'ood bä. Dooh karap'aar h'yyb haja bä ty tsehēt do raty nä padäg bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahỹỹh

²² Ti m', Jerusarēnh bä P'op Hagä Do tób n'aa hyb n'aa ratsebé do rataheb'ēēs do kajaa. Tabahahēēm bawät noo gó m' tii. ²³ Jesus awät P'op Hagä Do tób n'aa yt hā, Saromāw hād näng doo bä. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa ranu get'ēē dāk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Jāām hē, āā mah'yyb manepä wād manāh! Baad ub āā mamaher'ood hỹỹ kā ōm P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ỹ maher'ood wāt, dooh bē ky dahé bä —näng mäh. —Ee ky gabuuj ta ti ỹ pehuunh doo. Ti ti metēeh kēh ỹ n'aa. ²⁶ Baad kēh ỹ n'aa rametä né paawä bē hā, dooh bē ky dahé bä. Bē wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'éé wób bē doo bä. ²⁷ Masāh haa b'éé raky daheeh ỹỹh. Ỹ mepäh masāh haa. Ỹ rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hā ỹ banoo edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Tabad'op hē rahob bä tabanesaa hēnh. Dooh hajaa pé masāh

haa moh ỹỹ gó naa tado hōm bä. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bä Ee moo gó naa. ³⁰ Ỹỹh, Ee, sét āā —näng mä Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majiī hedoo doo, rabasog padēēk pä, ta hā radewēēs hyb n'aa paawä, tadajēp hyb n'aa paawä. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj ỹ pehuunh do ỹ metä wāt bē hā. Ny hadoo do ỹ pahuunh do p'āā bē karēn ỹ bē daj'ēep? —näng mä Jesus sa hā.

³³ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wād wāt do hyb n'aa nado ōm āā daj'ēep pä me. Ōm a wén kut pä me, P'op Hagä Do maky n'aa rejāā do hyb n'aa. Aj'yy né paawä ōm, “Ỹ P'op Hagä Doo”, mabanäng —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Hahỹỹ da P'op Hagä Do her'oot paa sa hā, bē ky n'aa jaw'yyk do hā takerih: “P'op Hagä Do hadoo bēeh.”‡

³⁵ Ti né hē P'op Hagä Do kyyh. Bē hapäh né hē, dooh P'op Hagä Do kyy kerih do ji haja bä ji ahỹỹd bä. Ti hyb n'aa, ajyy tamejüü do hā P'op Hagä Do ky n'aa hadoo ta hād n'oo däg bä, ³⁶ hēd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejāā”, bē banäng hā ỹỹ, “Ỹ P'op Hagä Do T'aah”, ỹ hanäng do hyb n'aa? Ỹ né hē, Ee P'op Hagä Do asēew hōm doo, tah'yyb däng doo, wawēē hē tamejō hyng doo. ³⁷ Ỹ moo nawād bä paawä Ee, P'op Hagä Do moo wāt doo, bē ky dahé manā ỹỹh. ³⁸ Ee moo wāt do ỹ moo wād bä, ỹ bē ky nadahé nä bä, taw'āāts hē bē ky daheeh ỹ pehuunh do metēeh do hā, hēp ỹỹ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ỹ bawät, baad bē bahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hā.

³⁹ Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso dāk Jesus ta kyyh p'āā. Dooh m' rahaja bä. Jesus ahōm sa mahānh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm p'aa hënh tamii Joradān häd näng do ta myyj jé. Ta myyj däk hä, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wë. Ti m' raky hadoo:

—Dooch né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hë sahõnh hë hahÿ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah — näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae däk Jesus hä.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahëe näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta änh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hë Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sëen me tahawug hõm doo. ³ Ti m', Rasaro änh ramejũũ Jesus rapanäk. Hahÿh d' mä sa kyyh:

—Mahegãã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahëe näng a najiis makamahän doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä kä ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajëp do nado ti ta nahëeh. Rasaro wén nahëe näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kameteëh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kameteëh hyb n'aa na-ããj hë da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta änh, Rasaro, Jesus kamahän né paawä, ⁶ dooh nyyw hë tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nä ta äh tatab'ëes, Rasaro nahëe näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén kä Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hamäh, p'aa hënh ër bah'ũũm Judah häj n'aa hënh, Rasaro rahabok hënh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —nag'aap hë Judah buuj sa wahë n'aa rakarën õm radaj'ëep. Hëd n'aa t'ĩ hënh makarën mababaaj hõm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawëet adëb bä tabawag. Adëb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooch ji tsyym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta bag badoh do hyb n'aa ta hä —näng mä Jesus kyyh.*

¹¹ Ti m', ta ti Jesus her'oot do jawén paa bä, taky hadoo ënh:

—Ër najiis Rasaro aã jëng. Ý ahõm dó t'ĩ hënh ý mebeë nyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹² Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Ãã wahë n'aa, —näk mäh —tabaÿh bä, has'oo däk da —näk mä sa kyyh.

¹³ Dajëp né hë Rasaro, näng Jesus. Aÿh ta ma matëg red'oo. ¹⁴ Ti m' baad ub Jesus baher'ood kån sa hä:

—Dajëp Rasaro ý hanäng doo —näng mäh. ¹⁵ —Baad tanyy ý badoh t'ĩ hënh tadajëp do hä, hä ý bë h'yy kae kån hyb n'aa kä —näng mäh. —Hamäh, ër ah'ũũm t'ĩ hënh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m', Toméh, “Kawareeh” ramanëeh doo, ky hadoo ta wób sa hä:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp hyb n'aa† —näng mä Toméh kyyh.

¹⁷ Ti m' panang Betanija bedaa däk bä, Jesus ky n'aa napäh, ji meheet pé däg mä ta äh Rasaro pä gabaho doo gó radakä jëng doo.

¹⁸ Edah panang Betanija, Jerusarënh bä naa. ¹⁹ Ti hyb n'aa hajök Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, ta wób na-ããj mä an'aa Maah-Ta wë, Marija

* **11:10** Dooch Jesus majiũ rahaja bä, dooh na-ããj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus hä raj'aa ketsëe bä Jesus moo wät do nahänh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky n'aa Jesus her'oot na-ããj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿh hä habong do bag n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa ketsëe tii bä ji hä. † **11:16** Dooch tahajõõ nä bä ta äh, t'ĩ hënh Jesus majiũ rakarën radaj'ëep Jesus. T'ĩ hënh Jesus matëeh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëep Toméh ed'oo. Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hä.

wē rah'yyb en'yym hyb n'aa, rahyb n'aa natón hyb n'aa sa hỹj makũũh.
²⁰ Ti m' Maah-Ta ky n'aa napäh bā Jesus kajaa, anyyh mä ta tób bā naa, ahõm ta wē. Marija ahäng mä sa tób yt hā.

²¹ Ti m' Maah-Ta kajaa Jesus wē kä, ti m' taky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babā magēē bā paawä, dooh paawä hāj ŷ dajēb bā —näng mäh. ²² —Ti hadoo né hē paawä, ŷ hapäh, P'op Hagä Do anoo né da a hā sahõnh hē ta hā maky n'aa etsēē doo —näng mä Maah-Ta kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ganä wät da a hỹj —näng mäh.

²⁴ Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ŷ hapäh, ganä wät né da sahõnh hē ragenä bong do hā kä P'op Hagä Do betyn bong do hā kä banäm doo hēnh, banesaa doo hēnh —näng mä Maah-Ta.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—ŷ né da hanoo ta ti genyy bong doo. ŷ né ti hedēb had'yyt hanoo doo. Hā ŷ h'yy ka'eeh doo, dajēb né paawä, tawäd had'yyt hē da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa. ²⁶ Hahỹ hedēp nā doo, hā ŷ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hē da tadajēp ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa had'yyt hē da tabawäd kån —näng mä Jesus.

Ti m' Maah-Ta hā tabeaa j kån:

—Maky daheeh ta ti ŷ her'oot doo? —näng mäh.

²⁷ —ŷ, Hyb N'aa Jawyk Doo. ŷ ky daheeh õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah —näng mä Maah-Ta kyyh Jesus hā.

²⁸ Ti m' ta ti tabaheer'oot do jawén paa bā kä m' Maah-Ta bahõm, ta ānh Marija tanaēēnh hyb n'aa. Ta m'aa hēnh mä tanaēēnh, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg kajaa. Ta kyy gó õm ŷ naēēnh —näng mä Maah-Ta ta ānh hā.

²⁹ Ti m', Marija maa napäh bā ta tii, nanyw hē m' tabas'ēēg gēēt, ahõm kån mä Jesus wē. ³⁰ Dooh Jesus ajēē

suun nā bā panang bā. Ta hā Maah-Ta mamuun doo bā tabagēēt nā. ³¹ Ti m' Judah buuj tób bā hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yym doo, rabahapäh bā nanyw hē Marija bas'ēēg gēēt bā, tabanyyh bā, rabahõm kån ta jawén. Kamag hakēē hēnh hahõm red'oo mäh. T'ĩ hēnh haoot red'oo mäh.

³² Ti m', Marija kajaa bā kä Jesus bagēēt bā, ta taron nu paa me tabahyy häng ta wē. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —babā magēē bā paawä, hāj ŷ dooh paawä tadajēb bā —näng mäh.

³³ Ti m' Jesus bahapäh bā Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-āāj hē ha'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb, tak'ēp tahyb n'aa tón wät. Tahyb n'aa esów wät. ³⁴ Ti m' tabeaa j kån:

—Nyy bā bē dakä jēng? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—B'ēēp, mahegāā, Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wät.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bē hegāā, tak'ēp paa takamahån —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nā dāk, tanoo. Hēd n'aa tananoo hahỹ tanadajēp hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'aa hēnh ēnh baad nado wäd Jesus h'yyb. Tak'ēp tahyb n'aa tón takajaa bā kamag basuun bā. Pā gabaho doo gó radakä jēng. Pā gatsabak doo me ranoo gatsēē dāk. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē noo gatsē do hõm —näng mäh.

Ti m' Maah-Ta, dajēp do ānh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —buu banes'aa däg. Ji meheet pé däg ta āh tadajēp —näng mä Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hā ŷ mah'yy kae bā, mahapäh da P'op Hagä Do kabaj'aa doo —näng mä Jesus Maah-Ta hā.

⁴¹ Ti m' ranoo gasēēts hõm kån. Ti m', p'op Jesus ty dēē wät taky n'aa

etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Ee. Mamaa napäh, maky daheeh ŷ ky n'aa etsēē doo. ⁴² ŷ hapäh né hē ŷ mamaa napäh, ŷ maky dahé had'yyt hē. Ta tii d' ŷ wén edoo, babä hab'ëeh do sa hyb n'aa, òm né hē ti ŷ mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bä kä, tak'ëp tanaëej kån mäh:

—Rasaro! —näng mäh. —Anäh! —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajëp do paa anä kån. Kahapõs ta mooh, ta tsyym sii hē pään hawak doo me. Ta matym na-ääj mä kahabën pään me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë apyn hõm pään, baad tabahõm hyb n'aa kä —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajök Judah buuj Marija heg'ääs do Jesus pahuunh do hapäh doo, ta hä rah'yy kae padäg kån. ⁴⁶ Ta wób ah'ũüm mä Pariséw sa wë, ramaher'oot mä Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

Jesus hä Pariséw rakamaj'ũ do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo ajyy n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, séd hä rakata padëek hyb n'aa. Rakata däk bä kä m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ër bad'oo? Bë hegää! Hajõng hahÿ aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Ër hyb n'aa nap'eed had'yyt bä tapehuunh do hä, sahõnh hē da rah'yy kae padëek ta hä, sa wahë n'aa tabahado däk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajë bong da ää hä tii bä. Rado hõm da P'op Hagä Do tób n'aa. Rado hõm da ää häj n'aa —näk mä sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas häd näng doo, ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo sa hä:

—Dooch bë hapäh péh —näng mäh. ⁵⁰ —Dooch bë h'yy genä bä? Taw'ääts hē ta ti sét né hē dajëp, sahõnh hē Judah buuj ranadejëp hyb n'aa —näng mä Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hē tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo ta hä ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hä. Jesus dajëp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanäng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵² Tadajëp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata däk séd hä da na-ääj hē sahõnh hē P'op Hagä Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bä kä m', Kajapas her'oot jawén paa bä kä m', Judah buuj wahë n'aa rabaher'ood kån nyy da da Jesus radaj'ëep.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahõnh hē mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kån mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajim häd näng do tabanäng hënh, tabanawäng do nab'yy hënh kä. T'ii hënh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëes doo, hajök hah'ũüm mä Jerusarenh hënh, t'ii hënh ratab'ëes hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahõm, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ëes hyb n'aa. ⁵⁶ Jesus mä resoos P'op Hagä Do tób n'aa yt hä rabab'ëeh bä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bë hä? Ana g'eeh da Pas-kowa ër tab'ëes bä? —näk mäh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh ramejũ do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapëe bä. Rakarën paawä ramaher'oot ramaso däk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hä panyyg n'aa hahÿÿh

‡ 11:55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũ paah.

1 Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matëh kån panang Betanija häd näng doo hënh, Rasaro taganyy wät do panang bä. 2 Takajaa bä kä m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ëeh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. 3 Ti m' Marija bado däk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'ëp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëeb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hä. Ti m' tatsyym hawug hõm ta sëen me. Jé pad'yyt hë däg tób yt hä buu benyym do buu bewäd däk.

4 Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëej däk doo, ky hadoo:

5 —Hëd n'aa buu benyym do takanes'ëem? 300 moweed k'ääts tög hawak paawä ta säm. Ta säm ji an'oo paawä kas'uut do sa hä —näng mä Judas kyyh.

6 Kas'uut do tat'yyd mehïin do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsëg tii. Jesus sa dajëer hagä n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó radahep'ëe doo.

7 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na magëd ti yïnh. Yï radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' tabad'oo.

8 Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Yï ti hÿÿh, dooh bë mahang yï awäd wäd bä had'yyt hë —näng mä Jesus Judas hä.

9 Ti nuuj jé m' hajök Judah buuj raky n'aa napëe däk Betanija bä Jesus bawäd däk doo. Ti m' rabana kån Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajëp do paah, Jesus ganyy wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-ääj né hë. 10-11 Rasaro hyb n'aa hajök Judah buuj rahyb n'aa eréd hõm sa wahë n'aa. Jesus hä m' rah'yy kae padäg kån. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa Rasaro sii hë rakarën radaj'ëep.

* 12:3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadäk. † 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 ‡ 12:15 Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëej kån Sijõn. § 12:15 Sakarija 9.9

Baad Jesus ragadoo Jerusarënh bä panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m', jati pé hajök doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarënh hënh han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarënh hënh. Ta hõõ bä tabawäd däk. 13 Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mä panang bä naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ëp sa kyyh:

—P'op Hagä Do ää j'aa etsë! —näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Ky n'aa kedëng, Isaraéw buuj sa wahë n'aa! —näk mä sa kyyh.

14 Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kån. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahÿÿ da takerih:

15 “Bë eÿÿm manä Sijõn‡ buuj. Bë hegää! Bë wahë n'aa ti awät da. Jumeto t'aah jó tabana.”§

16 Pooj jé dó, dooh Jesus ma matëg rah'yy genä nä bä ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajëp, Jesus ganä wät, Jesus basëek do jawén paa bä kä, rahyb n'aa es'ee däg kån ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hä kametëeh doo.

17 Ti m' hajök do wób, hap'ëeh do Rasaro Jesus ganyy wät doo, rather'oot mä ta wób sa hä. 18 Ti hyb n'aa kä m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajök an'yyh panang bä naa Jesus ragadoo hyb n'aa. 19 Ti m' Pariséw raky n'aa jög bong sa da hadoo do hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Bë hegää! Dooh ää haja bä hahÿÿh. Sahõnh hë ta wë rabahõm kån —näk mä sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarën do rahëg'ääs Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

20 Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mä

Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wë rabana. Betsaj-Da panang bä, Garirej häj n'aa bä naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh — äã karën Jesus äã bahegãã paawä — näk mäh.

²² Ti m' Pirip ahöm Än-Deréh wë, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' Än-Deréh bahadaa höm Pirip. Jesus wë rabahöm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarën doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Kaja däk hÿÿ kä ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do dajëp doo, baad ÿ P'op Hagä Do wén weh'ëeh da —näng mäh. ²⁴ —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Tiriig ag k'ääts gó takanajäg bä, k'ääts gó ta bóg nadajëb bä, ta mab hë, sét hë had'yyt hë tabaym ti ta ag. Ta bóg dajëb bä, papuuj ganyyh bä, tii bä hajöng ta ag ganä kän ta hanaa** —näng mäh.

²⁵ —Jé badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, dooh da tanu dëe bä P'op Hagä Do wë. Badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä kamanahän doo, edëb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ²⁶ Jé karën pé wë ÿ moo wät péh, taw'ääts hë hëp ÿ hata had'yyt hë. ÿ bawät bä tabawäd had'yyt hë da wë ÿ moo wät doo. Ee weh'ëeh da tii —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿ kä, taw'ääts hë nado hëp ÿÿ. Nyy da da këh ÿÿ P'op Hagä Do hä? “Ee, ÿ medëeb nesaa do ÿ ahob mahänh, ÿ dajëb mahänh”, näng g'ee d' ÿÿh? Dooh. ÿ dajëp hyb n'aa né hë ÿ bahyng —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hä:

—Ee, mametä baad had'op do öm, tak'ëp kabaj'aa do sahönh hä —näng mä Jesus kyyh.

Ti m', hÿ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—ÿ metä wät. P'aa hënh da ÿ metëeh ënh —näng mäh.

²⁹ Darung mä hajök do tii bä hab'ëeh do sa hä.

—Ääs ti her'oot ta sii —näk mä ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bë hyb n'aa ti taber'oot, bë ky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿ kä kajaa däk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badäk hahÿÿ hä habong do ta hä h'yy kana'eeh doo. Da hë kä Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hä habong do hä mejüü do kahabëe höm kän.

³² ÿÿ kä, p'op kajatsëk do hä, b'aa hä, ÿ radahëe däk bä, ÿ naëenh da wë ÿÿ sahönh hë badäk hahÿÿ hä habong doo —näng mä Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da tadajëp.

³⁴ Ti m' hajök do raky hadoo:

—Äã ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kristo häd näng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hë m', dooh tadajëb bä tak'erih doo gó ta her'ood bä. Hëd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do p'op radahäng, mabanäng? —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hä:

—Kanhën doo nä ta bag bawät nä bë mahang.†† Taw'ääts hë bë babok tabawak nä bä, badajung do‡‡ adëe pooj jé bë hä. Ta tii d' ÿ wén her'oot bë hä, tabadajuu gó hawät doo, dooh tabahapëe bä do hyb n'aa n'yy hënh tahahöm. ³⁶ Bë mahang ta bag bawät nä bä, taw'ääts hë bë h'yy ka'eeh ta hä tabahajaa nä bä, ta bag taah§§ bë bahadoo hyb n'aa —näng mä Jesus hajök do sa hä.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bä kä m', Jesus bahöm kän hajök do sa

** 12:24 Ta ky n'aa hä né hë Jesus her'oot ta tii. Jesus né hë tiriig ag hadoo. Jesus nadajëb bä paawä, dooh takahüüm boo tii bä ta hä h'yy ka'eeh doo, tahanäng pé tii. †† 12:35 Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë ti ta her'oot. Jesus né hë ti ji bag hadoo. ‡‡ 12:35 Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa däk ti noo gó takado höm, P'op Hagä Do wë tamatëeh. Jesus hä rah'yy kanae bä, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bä. Tabadajuu gó ji bawät do hadoo tii. §§ 12:36 Jesus né hë ti ta bag hadoo. Ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah.

mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawäd dāk, ta ma matëg ta sii.

Hëd n'aa Jesus hã rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Hajōng ta metëe n'aa Jesus pe-huuj né paawä sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padäg bã ta hã. ³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagä Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bã ër her'oot doo. Dooh rah'yy genä bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hã kametëeh doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahÿÿ da Isajas erii wät do paa hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagä Do gatsëe dāk sa matym, ranahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do gatsëe dāk sa h'yyb tym, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa. Rah'yy kadawuung bã paawä hã ÿÿ, rah'yy kawereem bã paawä, ÿ h'yyb wareem paawä, baad rababok hyb n'aa kã.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ëp gabarëeh do tabahapäh do hyb n'aa dawëe naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hã.

⁴² Dooh né paawä hajök do raky dahé bã, hajök Judah buuj wahë n'aa sii hë rah'yy kae padäg kãn Jesus hã. Dooh ra her'ood bã Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, Parisëw rajeÿÿm do hyb n'aa. Rahabëe nyyh tii bã sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hã baad ub sa da hadoo rawehëe bã sa hã. Dooh denaa hë ragenaag bã P'op Hagä Do ji taweh'ëeh do hã.‡‡‡

*** 12:38 Isajas 53.1 ††† 12:40 Isajas 6.10 ‡‡‡ 12:43 Ti hyb n'aa rajejën Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajãh hyb n'aa sa wë.

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ëp ta kyyh:

—Jé hã ÿ h'yy ka'eeh doo, hã ÿ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hã ÿ mejüü do hã né hë tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ÿ hapäh doo, hã ÿ mejüü do na-ãäj né hë tahapäh. ⁴⁶ Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag ÿ bahadoo hyb n'aa, sahōnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Dooh ÿ tado bã hã ÿ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ÿ wén hyng babä, nesaa do ÿ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hã habong do sa hã. ÿ wén hyng ÿ bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahānh. ⁴⁸ Ti anäng né hë ÿ ty n'aa ges'yyk doo, ÿ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do né hë ti sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hã, P'op Hagä Do banoo noo gó sahōnh hã ta sãm. ⁴⁹ Ta ti ÿ ma metëek doo, këh ÿ gabuuj nado. Ee, ÿ mejō hyng doo, ti né hë hanoo hã ÿÿ, ÿ tamejüü ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ÿ her'ood wät doo”, ÿ wén näng. ⁵⁰ ÿ hapäh né hë hahÿÿh: Ee kyyh ji ted'ëep, ji bawäd had'yyt hë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ tamejüü do ÿ her'oot do pan'aa, ti né hë ÿ her'ood had'yyt hë.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëes do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja dāk ti noo gó taberéd dāk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wë tabasëek hyb n'aa kã. Jesus kamahān bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿ hã ta sii habok doo. Ta tii d' né kã m' tametëeh sa hã tak'ëp takamahān doo.

² Atsëm mä Pas-kowa tä n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug dāk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëenh hyb n'aa. ³ Jesus hã ta

Yb an'oo dāk sahōnh hē ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hä tabana, p'aa hēnh tamatēeh ta wē Jesus hapäh na-āāj hē. ⁴ Ti m' Jesus bas'ēeg gēet, tado nyyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho dāk mä ta baa bä pāän ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naeng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matēg sa tsyym tahetsyyd kän. Ti m' tabawug hōm ta hä hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wē takajaa bä kä m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tsym ŷ sii hē maba-hets'yyt? —näng mäh.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Doo mah'yy ganny nä bä hahŷ ŷ moo wät doo. Ta jawén da maba-hapäh —näng mäh.

⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Doo. Tabad'op hē tsym ŷ mahet-syyd* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—A tsyym ŷ nahetsyyd bä, dooh hēp ŷ hata mado wäd da —näng mä Jesus ta hä.

⁹ Ti m' Simaw Peed ky hadoo kän:

—Tii d' madoo bä, ŷ karēn paawä sahōnh hē ŷ mabahets'yyt! —näng mä Peed kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hehob wät doo, baad däg ta hä sahōnh hē. Jāām né hē ta tsyym tahets'yyt nä. Baad däg bē hä. Jāām né hē sét hē bē see baad nadoo —näng mä Jesus.

¹¹ Jesus hapäh mä ta hä haēēnh doo.

Ti hyb n'aa, “Doo sahōnh hē baad tado bä”, tawén näng.

¹² Jesus bahaja dāk bä sa tsyym tahets'yyt doo, p'aa hēnh tadadäk ta saroor j'ooj hadäk doo, ahyy sooh p'aa hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapäh nyy d' tahanäng pé ta ti ŷ moo wät do bē hä? —näng mäh.

¹³ —ŷ bē maneēēnh “Ma matēg”, “Hyb N'aa Jawyk Doo”, näk bēēh. Baad né

ti bē kyyh. Ti né hē ŷŷh. ¹⁴ ŷŷh, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, bē ma matēg né paawä, bē tsyym ŷ hetsyyd wät. Ti hyb n'aa taw'āäts hē bē na-āāj hē da bē hetsyyd bē h'yy kanatēē tsyym. ¹⁵ Taw'āäts hē ŷ metä wät doo da da bē bad'oo.† ¹⁶ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Doo sa karom sa kariw n'aa bahānh tanu gadäg bä. Doo sa panäg sa hä mejūū do sa bahānh tado bä.‡ ¹⁷ Bē hapēē däg kän ta tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do bē taky n'aa edēng da ta tii da bē moo hedo bä.

Ta majī moo gó rahaēēnh do ky n'aa Jesus her'oot do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Doo sahōnh hē bē ky n'aa had'yyt tado bä ta ti ŷ her'ood wät doo. ŷ hapäh ta ti sahōnh hē ŷ asēēw dāk doo. Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do ŷ asēēw hōm do see ky n'aa: “Si ŷ hawa do ŷ talyb n'aa wareem dāk.”§ Kametä kän ta ti kerih doo gó ta ky n'aa kä. ¹⁹ Ta pooj jé ta ti bē ŷ maher'oot, kametēēh do pooj jé, takametä däg bä, ŷ né hē Hawäd Had'yyt Do bē ky daheeh hyb n'aa. ²⁰ Jé ŷ mejūū do gadoo doo, ŷ na-āāj né hē tagadoo. ŷ gadoo doo, hä ŷ mejūū do tagadoo. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mäh.

²¹ Jesus bahajaa bä kä m' ta ti taher'oot doo, baad nado wäd ta h'yyb. Ti m' baad tabaher'oot sa hä:

—Bē see ŷ tahaēēnh da majī moo gó. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus sa hä.

²² Ti m' sa daaj hē ta ma matēg raky kakä bong. Doo rahapēē bä jaa ky n'aa ta ti taher'oot doo. ²³ Sa kanatēē, Jesus tak'ēp kamahān do asooh p'eets hē Jesus pa.** ²⁴ Ti m' ta moo me Simaw Peed häd näng do beheet, p'eets hē hasooh do hä tabeaanh hyb

* **13:8** Peed wén ganadoo paawä, ji karom moo heb'oooh do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hä. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Doo ji daaj hē ji kawehēē bä. Doo hahŷŷ da ji kyyh: “Doo ta ti ŷ moo wäd bä. Ta karom nado ŷŷh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hä. ‡ **13:16** Doo Jesus bahānh rado bä, tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9 ** **13:23** Jowāw tii.

n'aa ta hã jaa ti tahedoo doo. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mameaaj ta hã jaa péh —näng mä Peed kyyh.

²⁵ Ta ti Peed mejüü doo, p'eets hë takatahã däk ta hã, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahÿ pãw ÿ heh'oos do ÿ hanoo doo. Ti né kã —näng mä Jesus.††

Ti m' tabehoots kãn, tan'oo kãn Judas Ikarijot hã, Simaw t'aah hã kã.‡‡

²⁷ Judas gado däg sii hë m', Nesaa Do Yb bajëë suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hã Jesus ky hadoo:

—Nayyw hë mamoo wäd mamoo wät doo kã —näng mä Jesus kyyh ta hã.

²⁸ Tii bä hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genä bä tii d' Jesus bedoo do Judas hã. ²⁹ Sa dajëër wë näng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejõ hõm Pas-kowa waa n'aa hata hetsëë, red'oo mäh. Kasuud is do sa hã dajëër tanoo, ta wób red'oo mäh. ³⁰ Ti m', pãw tagadoo do jawén paa bä, Judas bahõm kãn. Badajuu däk.

Papuu ky n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Judas banyyh do jawén paa bä kã Jesus ky hadoo ta wób sa hã:

—Kametä däg kãn hÿÿ kã Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do tak'ëp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ëp raweh'ëëh doo. P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëëh doo, kametä däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëëh doo, ta hyb n'aa kametä däg bä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do tak'ëp ta kabaj'aa doo, raweh'ëëh doo, kametä däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hë ÿ P'op Hagä Do weh'ëëh.

³³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawëd wäd bä bë mahang ÿ

bawät doo. Bë esóts né paawä da ÿÿh, dooh bë haja nä bä bë ahõm bä ÿ hawät hënh. Tii d' né hë ti ÿ her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa hã —näng mäh. ³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bë hã ÿ mejüü: Taw'ääts hë bë kamahãn ta wób. Taw'ääts hë bë ÿ kamahãn doo da bë kamahãn ta wób. ³⁵ Ta wób bë kamahãn do hã, ma matëk ÿÿ bëëh, tii hã da sahõnh hë rabahapäh —näng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hã:

—N'yy hënh mabahõm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh tahaja nä bä ÿ hahõm hënh mahõm bä nag'aap hë. Ta jawén da, jawén ÿ mabana kãn —näng mä Jesus Peed hã.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —hëd n'aa tanahajaa nayyw hë ÿ ahõm bä a sii? —näng mäh. —ÿ rada-jëëb bä a hyb n'aa, na madajëëb its ÿÿh. A hyb n'aa né hë ÿ kan'oo däk —näng mä Peed.

³⁸ —Õm dajëp né da hëp ÿ n'aa? —näng mä Jesus. —Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh Peed hã.

14

Ta ma matëg Jesus h'yyb en'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa tón manäh. Taw'ääts hë bë h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hã. Hã ÿ na-ãäj hë taw'ääts hë bë h'yy kae had'yyt hë. ² Hÿ pong jé, Ee tób bä, tabawät bä, ti anäng hajõng bë baym doo. T'ii hënh ÿ basëëk bë pooj jé, ÿ benäm hyb n'aa bë baym do hood. Tii d' tanado bä paawä ÿ her'oot paawä bë hã. ³ ÿ basëëk bë tyw n'aa ÿ benäm hyb n'aa. Tii bä ÿ matëëh da bë ÿ mahüüm hyb n'aa wë

†† 13:26 Kaja hë apäh Jesus her'oot ta ti Jowāw hã. Ta wób apäh dooh ramaa napëë bä Jowāw hã Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genä bä Jesus bedoo do Judas hã. ‡‡ 13:26 Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

ỹỹ, ỹ bawät bä bē babok hyb n'aa na-
ããj hē. ⁴ Bē hapäh né hē ta tyw n'aa ỹ
mahōm doo —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng
mäh —dooch ãã hapëë bä n'yy hēnh
mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da ãã
bahapäh ta ti ta tyw n'aa? —näng mä
Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ né hē ta tyw n'aa, ỹ né hē ta
hub her'oot doo, ỹ né hē hanoo hedēb
had'yyt do P'op Hagä Do pa. Jããm né
hē hēp ỹ n'aa Ee wē ji nu däng. ⁷ Baad
ub ỹ bē mepëë bä, bē mepäh na-ããj hē
Ee. Sét né hē ããh. Hỹỹ kã bē mepëë
däk, bē ty gepëë däk na-ããj hē Ee —
näng mä Jesus sa hã.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä ãã hã a Yb. Jããm né ti ãã
karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mä
Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bäp peej né paawä ỹ bawäd däk
bē sii, dooh ỹ mamepëë nä bä, Pirip?
—näng mäh. —Tahapëë däk do ỹỹh,
Ee na-ããj hē tahapëë däk. H'ëed hyb
n'aa ti mabedoo, “Mametä ãã hã a
Yb”, mabanäng? ¹⁰ Dooch maky dahé
bä? Ee h'yyb gó ỹ bawät, hēp ỹỹ gó Ee
bawät. Bē hã ỹ her'ood wät doo, kēh
ỹ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né
hē tii. Ỹ moo wät doo, Ee, hēp ỹỹ gó
had'yyt hawät doo, ti né hē moo wät
tii. ¹¹ Taw'ããts hē bē ky daheeh, Ee
h'yyb gó ỹ bawät, hēp ỹỹ gó Ee bawät,
ỹ hanäng doo. Bē ky nadahé nä bä,
taw'ããts hē bē ky daheeh ỹ pehuunh
do hyb n'aa. ¹² Né hup ỹ né hē hahỹ
ỹ her'oot doo: Hã ỹ h'yy ka'eeh do
tamoo wät da ỹ moo wät do paah.
Ỹ moo wät do paa bahãnh da tamoo
wät tii kã, Ee wē ỹ basëek do hyb n'aa
kã.* ¹³ Sahōnh hē hāt ỹỹ gó bē etsëē do
ỹ moo wät da bē hã, ỹ moo wät do hã
Ee kawehëë däk hyb n'aa. ¹⁴ Sahōnh

hē hāt ỹỹ gó hã ỹ bē ets'ëē bä, ỹ ky
daheeh né hē, ỹ anoo né hē.

*P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa
enooh do panyyg n'aa hahỹỹh*

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Ỹ bē kamahãn bä, bē ky daheeh
da ỹ mejũũ doo —näng mäh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee
hã ỹ etsëē da, tii bä da bē hã taban'oo
kän bē masa n'aa seeh, bē sii tabawäd
had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sa-
hee, baad hadoo do ky n'aa metëeh
do né tii. Badäk hahỹỹ hã habong
do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh
do dooh rahaja bä ragado bä ta Sa-
hee, ranahapäh do hyb n'aa, ramaa
nanapäh do hyb n'aa na-ããj hē. Bē ti
bē mepäh, bē sii tabawät do hyb n'aa,
ta jawén kã bē h'yyb gó tabajëë suun
kän. ¹⁸ Dooch bē ỹ eréd bä. Dooch da
kabarii boo bē do bä. P'aa hēnh da ỹ
bana bē wē.† ¹⁹ Dooch tabadawäd nä
bä, tii bä badäk hahỹỹ hã dawëë P'op
Hagä Do mahãnh habong do dooh ỹ
rahapëë wäd bä. Bē hapäh da ỹ tii. Ỹ
awäd had'yyt do hyb n'aa, bē na-ããj
hē bē aboo had'yyt hē da. ²⁰ Ỹ ganä
wät noo gó, Sahé ỹỹ ỹ mejũũ noo gó,
tii bä da bē bahapäh Ee h'yyb gó ỹ
bawät. Hēp ỹỹ gó bē babok, bē h'yyb
gó ỹ bawät bē bahapäh na-ããj né hē ti
noo gó. Séd er h'yyb hedoo. ²¹ Kēh ỹ
gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hē ta
ti hã ỹ kamahãn doo. Hã ỹ kamahãn
doo, Ee kamahãn da. Ỹ na-ããj hē ỹ
kamahãn tii. Ta hã ỹ banoo, tah'yy
gahoot hyb n'aa hã ỹỹ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo
doo), ky hadoo ta hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh
—h'ëed hyb n'aa ãã hã had'yyt hē ma-
banoo a hã ji h'yy ganäng doo, ta wób
sa hã dooh? —näng mä Judas see
kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hã ỹ kamahãn do ky daheeh né
hē ỹ ma metëek doo. Ee kamahãn ti ta

* **14:12** Ta yb wē Jesus basëek do jawén paa bä, tamejō hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hã h'yy ka'eeh do
h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm kän Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök h'yy
kae padäg kän Jesus hã, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Ti hyb n'aa, ỹ moo wät do paa bahãnh da tamoo
wät tii kã, Jesus wén näng. † **14:18** P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wē p'aa hēnh, tahanäng pé
m' tii.

tii. Āã an'aa da ta wë. Ta h'yyb tym gó da ãã babok. Jããm hë hã ÿ kamahãn do hã ÿ banoo tah'yy ganäng hyb n'aa hã ÿÿ. ²⁴ Hã ÿ kamanahãn doo, dooh taky dahé bã ÿ ma metëek doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hã ÿ an'oo bã hã ÿ rah'yy genäh hyb n'aa. Këh ÿ nado ta ti bë maa newëe doo. Ee, hã ÿ mejüü do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti bë ÿ maher'ood wät, babä bë sii ÿ bawät nä bã. ²⁶ Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, këh ÿÿ gó Ee P'op Hagä Do mejüü doo, ti né da bë tama metëek sahõnh hã. Sahõnh hë bë hã ÿ her'ood wät do paah, bë hyb n'aa newëe tan'oo bã bë hã.

²⁷ H'yyb n'yym do ÿ banoo bë hã. Bë wë da tabaym. ÿ anoo hëp ÿ näw bë hã. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do ranoo do nahado tii. Bë h'yy ketón manäh. Bë eÿÿm manäh —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë maa napëe bok hahÿ bë hã ÿ her'ood wät doo: “ÿ da ahõm, tii bã p'aa hënh ÿ bana bë wë”, näng ÿÿh. ÿ bë kamahãn bã paawä, bë paawä tseb'ee Ee wë ÿ basëek do hyb n'aa. ÿ hyb n'aa jawyk do bahãnh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bë ÿ maher'ood wät, tametëeh bã kä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa hã ÿÿ. ³⁰ P'eets däg Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejüü doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawëd wäd bã ÿ her'oot bë hã. Dooh Nesaa Do Yb haja bã hã ÿÿ. ³¹ Daj ÿÿ hë ÿ kan'oo däk dajëb hã, sahõnh hë hã ÿ Ee mejüü do ÿ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ÿ kamahãn do hyb n'aa. Taw'ãäts hë sahõnh hë dawëe P'op Hagä Do mahãnh habong do rabahapäh ÿ ky daheeh Ee, ÿ kamahãn Ee.

Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Hamäh, ër ah'üüm ta s'ee hënh.

15

Jesus joom uwa häd näng do hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'äät hadoo ÿÿh. Ee, uwa danäh, ta hã moo wät doo. Uwa tyd hadoo hã ÿ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt ÿ hadoo do neaak do Ee gakyd hõm da. Uwa tyd, tyt ÿ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hõm, baad tabeak hyb n'aa ta bahãnh kä. ³ Baad däg bëeh. Tabenyyw däk bëeh, bë ÿ ma metëek do hyb n'aa. ⁴ ÿ karën séd hã bë h'yy kata däg had'yyt hã ÿÿ, tii bã ÿ h'yy kata däg had'yyt hë bë hã kä. Dooh uwa tyd haja bã ta m'aa hënh teag bã. Taw'ãäts hë ta patuuh hã tadäg had'yyt hë. Ti hadoo bë hã. Dooh bë haja bã joom heaak do bë hado bã, dooh bë haja bã P'op Hagä Do gen'aak do bë moo boo bã, hã ÿ bë h'yy kanata bã.

⁵ —ÿ né hë uwa patuuh hadoo. Tyt ÿ hadoo bëeh. Hã ÿ had'yyt h'yy kata däk doo, ta hã ÿ h'yy kata däk doo, ti ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ÿ wén her'oot, dooh bë daaj hë bë hajaa péh. Hã ÿ bë nyyw bã, dooh bë hajaa péh. ⁶ Hã ÿ h'yy kanata wät doo, uwa tyd kaw'oong hõm, tsawyy bëeh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tëeg hõõ gó radewäts toonh, tii bã tabahõõ jëng. ⁷ Hã ÿ had'yyt hë bë h'yy kata däg bã, ÿ ma met'ëeg wät do bë h'yyb gó tayyw bã, bë ky dahé bã, bë ky n'aa ets'ëe bë karën do né hë, tii bã bë gadoo né hë. ⁸ Baad bë beaak do hadoo do hã Ee kaweh'ëeh. Bë eaak do hadoo do hã bë kametëeh hëp ÿ hata hadoo bëeh.*

⁹ —Ee ÿ takamahãn doo da bë ÿ kamahãn. Taw'ãäts hë ÿ kamahãn do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Bë eréd manä tii hã. ¹⁰ Bë hã ÿ mejüü do bë ky dahé bã, ÿ kamahãn do awäd had'yyt da bë h'yyb tym gó. Dooh bë eréd bã tii bã. Bë gado had'yyt hë tii bã bë ÿ kamahãn doo. Taw'ãäts hë ÿ bad'oo doo da bë bad'oo: Hã ÿ Ee

* **15:8** Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahãn, P'op Hagä Do karën do ji moo wät, ji heaak do ky n'aa.

mejũũ do ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahãn do awäd had'yyt hẽ hẽp ŷ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ŷ eréd bã takamahãn do hã. ¹¹ Ta ti bẽ hã ŷ her'ood wät, ŷ tsebé doo da bẽ tsebé hyb n'aa, baad bẽ tsebee had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahŷ ti ŷ mejũũ doo: Bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo, bẽ ŷ kamahãn doo da. ¹³ Jããm né hẽ tak'ẽp kamahãn doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajẽp doo, ŷ bad'oo doo da. ¹⁴ Najis haa né hẽ bẽeh, ŷ mejũũ do bẽ ky dahé bã. ¹⁵ Dooh “karom ŷŷ” ŷ maneëej wäd bẽeh. Dooh sa karom rahapëe bã sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bẽ ŷ wén maneëenh, sahõnh hẽ hã ŷ Ee maher'oot do ŷ tabej däk do hyb n'aa bẽ hã. ¹⁶ Bẽ nado ti ŷ hasëew wät doo. ŷ ti hasëew bong bẽeh. Bẽ ŷ wén sëew hõm, ŷ mejũũ joom heaak do hadoo bẽ bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejãã do hadoo ti ŷ karën bẽ hã.† Tii bã da sahõnh hẽ hãt ŷŷ gó bẽ ky n'aa etsëe doo, Ee anoo da bẽ hã. ¹⁷ Bẽ ŷ mejũũ bẽ kamahãn bẽ da hadoo doo.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Badäk hahŷŷ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bẽ wẽ rakamajẽ bã, bẽ hyb n'aa es'ee, pooj jé hã ŷ rakamajẽ bong. ¹⁹ Badäk hahŷŷ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób bẽ ado bã paawä, bẽ paawä rakamahãn, sa da hadoo do rakamahãn doo da. Dooh sa wób bẽ ado boo bã. Bẽ ŷ asëew hõm sa mahãnh. Ti hyb n'aa bẽ hã rakamaj'ĩ. ²⁰ Bẽ hyb n'aa es'ee bẽ hã ŷ her'oot do paah. Dooh sa karom ta kariw n'aa bahãnh tanu gadäg bã, nãng paa ŷ bẽ hã. Ta wób ŷ rano n'aa masoo paah. Bẽ na-ããj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, kẽh ŷ raky dahé wät paah. Bẽ na-ããj da raky daheeh. ²¹ Hẽp ŷ n'aa da bẽ rano n'aa masoo, hã ŷ mejõ hyng do ranahapäh do hyb n'aa. ²² ŷ nahyy bã paawä, sa hã ŷ naher'ood bã paawä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bã sa hã nesaa

do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kã, ŷ ahyy wät do hyb n'aa, panyyg hanãm do ŷ maher'ood wät do hyb n'aa sa hã, dooh da sa kyy pé sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hẽ tii d' rabad'oo. ²³ Hã ŷ kamaj'ĩ doo, Ee hã na-ããj hẽ takamaj'ĩ. ²⁴ Sa mahang tak'ẽp ŷ pehuuj wät. Dooh hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ŷ pehuunh doo. Ta ti ŷ panehuuju bã paawä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa ety bã sa hã, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hŷŷ kã, rahapëe wät né hẽ ŷ pehuunh doo. Ti hadoo né hẽ hã ŷŷ, Ee hã na-ããj hẽ rakamajẽ bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametä däk hyb n'aa. Hahŷŷ da takerih: “Daap hẽ hã ŷŷ rakamajẽ däk”,‡ nãng mã kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bã kã, ta her'oot da kẽh ŷ n'aa. Ee hanaa ŷ mejũũ da bẽ wẽ. ²⁷ Bẽ na-ããj hẽ ŷ karën bẽ her'ood hõm kẽh ŷ n'aa, pooj jé, ŷ du doo noo gó bẽ baboo had'yyt do hyb n'aa si ŷŷ.

16

¹ —Sahõnh hẽ ta ti bẽ hã ŷ wén her'oot, bẽ h'yy kanerét hyb n'aa hã ŷ bẽ h'yy ka'eeh doo. ² Bẽ da rahabëe nyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã naa. Ta ti bahãnh da ti awät nä. Ti awät ti noo gó, P'op Hagä Do rah'yyb en'yym red'oo da bẽ radejëeb bã. ³ Ta ti hedoo do ramoo bong da, Ee daheeh ŷ ranahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahŷ ŷ wén her'ood wät bẽ hã, takametä wät bã kã, bẽ hyb n'aa esee hyb n'aa bẽ ŷ maher'ood wät do paah. ŷ wén naher'oot nä paah, ŷ awät nä do hyb n'aa bẽ sii.

P'op Hagä Do Sahee ji hã metëeh do ky n'aa hahŷŷh

⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hŷŷ kã ŷ basëek hã ŷ mejõ hyng do wẽ. Ti hado né paawä, dooh ŷ

† **15:16** Hahŷ joom ag kanarejãã do hedoo do ji hã: Ji da hadoo do ji kamahãn doo, ji tsebé doo, baad ji bawät doo, P'op Hagä Do karën do ji moo wät doo. P'op Hagä Do matym gó dooh tahëej bã tii. ‡ **15:25** Saaw-Mo 35.19, 69.4

bē eaaj bā n'yy hēnh ŷ bahōm. ⁶ Bē h'yy ketón up ta ti bē hā ŷ her'ood wāt do hyb n'aa. ⁷ Né hup ŷ né hē hahŷ bē ŷ maher'oot doo: Baad tanyy bē hā Ee wē ŷ basēek. ŷ nas'ēeg bā, dooh paawā bē masa n'aa, P'op Hagā Do Sahee ana bā bē wē. ŷ basēek bā kā ŷ mejō hyng bē wē. ⁸ Takajaa bā kā, badāk hahŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do hā baad tametēeh ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā. Tametēeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā. Tametēeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā. ⁹ Ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē nesaa do ramoo bok do hā, hā ŷ rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰ P'op Hagā Do Sahee metēeh da sa hā, ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē baad had'op do hā, Ee wē ŷ basēek hyb n'aa, ŷ bē nahapāh hēnh kā. ¹¹ P'op Hagā Do Sahee metēeh da ta s'ee hēnh rahyb n'aa newēē sa hā P'op Hagā Do ky n'aa etyy do hā sa mo haj'aa p'āā, Nesaa Do ŷb, sa hā mejūū do hā, P'op Hagā Do ky n'aa ety dāg kån do hyb n'aa nesaa doo.

¹² Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hajōng nā paawā ŷ her'oot bē hā, dooh bē haja nā bā bē gado bā. ¹³ P'op Hagā Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metēeh do kajaa bā kā, sahōnh hē baad hadoo do ky n'aa bē da tametēek. Dooh ta ky gabuuj tado bā ta her'oot doo. Hana ŷ naa tamaa napāh do bē d' tamaher'oot. Taher'oot na-āāj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴ ŷ da tahyb n'aa jaw'yyk. ŷ tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana ŷŷ tagadoo, tatab'ēēs hyb n'aa bē hā. ¹⁵ Sahōnh hē Ee wē hanāng doo, ma ŷ had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do Sahee gadoo ma ŷŷ, bē hā tatab'ēēs hyb n'aa, ŷ wén nāng —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Nayyw hē denaa hē, dooh da ŷ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē

da, p'aa hēnh ŷ bē bahapāh ēnh —nāng mā Jesus.

¹⁷ Ti m' ta ma matēg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hā:

—Nyy d' tahanāng pé tii éh, “Nayyw hē denaa hē m', dooh da ŷ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da, p'aa hēnh ŷ bē bahapāh ēnh”, tahanāng doo? Nyy d' tahanāng péh, “Ee wē ŷ basēek hyb n'aa”, tahanāng doo? —nāk mā sa kyyh.

¹⁸ Ti m' sa m'aa hēnh rakaner'ood kån:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh, “Nayyw hē denaa hē”, tahanāng doo? Dooh āā h'yyb mepēē bā ti ta her'oot do hā —nāk mā sa kyyh.

¹⁹ Jesus hapāh rakarēn reaanh ta hā. Ti m' taky hado kån:

—Bē karēn paawā bē eanh ta ti ŷ her'oot do hā? Hahŷŷ da paawā bē kyy bē h'yyb gó: “Nyy d' tahanāng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hē dooh da ŷ bē hapēē wād bā kā. Nayyw hē denaa hē da p'aa hēnh ŷ bē bahapāh ēnh’, tahanāng doo”, nāk bē kyyh. ²⁰ Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Bē da a'oot, bē da h'yy ketón. Badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kā. Bē h'yy ketón né paawā da, bē h'yy katón do kawareem da tsebé do hā. ²¹ ŷŷnh wog mahŷŷnh ajān henāng doo kā, kajaa do hyb n'aa ti noo gó tabenāng doo. Ta t'aah henāng do jawén paa bā kā, tamabaan hōm tak'ēp ta mahŷŷj tahoop do paah, tak'ēp tatsebé do hyb n'aa kā. ²² Ti hadoo né da bē hā: Hŷŷ kā bē d' h'yy ketón. ŷ bē bahapāh bā p'aa hēnh kā, tii bā bē tsebee kån. Dooh hado hōm pé ta ti bē tsebé doo. ²³ Ti noo gó kā, dooh hā ŷ bē ets'ēē wāt péh. Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Ee, P'op Hagā Do banoo da bē hā sahōnh hē hāt ŷŷ gó bē etsēē doo. ²⁴ Dooh bē etsēē nā pé hāt ŷŷ gó. Bē ets'ēē da. Bē gadoo né hē da, tii bā baad da bē tsebee kån.

²⁵ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'ood bong paah. Ti awāt da ti noo gó, dooh da bē ŷ maher'ood wād bā ta tii da.

Baad ub, kejën do hadoo nado da bë ÿ maher'ood kân Ee ky n'aa hã. ²⁶ Ti noo gó bë etsëë da hât ÿÿ gó. Dooh hyb n'aa da bë ÿ ky masa pé ta hã. ²⁷ Ta daaj hë bë Ee kamahãñ. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bë ÿ ky masa péh, ÿ wén näng. Bë Ee wén kamahãñ, ÿ bë kamahãñ do hyb n'aa, P'op Hagä Do hanaa ÿ bahyng bë ky daheeh do hyb n'aa na-ãäj hë. ²⁸ Ee, P'op Hagä Do wë naa ÿ bahyng badäk hahÿÿ bä. Badäk hahÿÿ hã ÿ bawäd wät. Hÿÿ kä ÿ beréd däk badäk hahÿÿh. Ee wë ÿ basëëk p'aa hënh —näng mä Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo: —Baad hÿÿ kä mabaher'ood wät. Panyyg gó nado wäd. ³⁰ Sahõnh hë mabahapäh, ãã hapäh hÿÿ kä. Ji eanh do pooj jé mabahapëë däk ji karën do ji eanh doo. P'op Hagä Do hanaa òm tii hã ãã bahapäh, ãã wén ky daheeh —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã: —Bë ky dahé däg né hÿÿ kä. ³² Ti awät da ti noo gó, kaja kân, bë waj'aa bong doo kä bë tób hënh. Map ÿÿ hë da ÿ bë beréd wät. Tii d' né paawä, map ÿÿ hë nawäd ÿÿh. Ee si ÿ awät. ³³ Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bë ÿ wén maher'ood wät, h'yyb nyw gó bë babok hyb n'aa, si ÿÿ séd bë h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hã bë ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bë h'yy gadeja da, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã ÿ j'aa ketsë do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taher'oot doo, wë hã taty däg, ti m' P'op Hagä Do hã taky n'aa ets'ëë kân: —Ee, —näng mäh —kaja kân ÿ dajëp doo kä sahõnh hë sa hyb n'aa. Mametä a T'aah tak'ëp ta makamabaj'aa doo. ÿ mawehëë, òm

a T'aah weh'ëëh hyb n'aa, makabaj'aa do tametëëh hyb n'aa. ² Hã ÿ maban'oo däk sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ÿ bag'ãäs hyb n'aa, ÿ bedëëb had'yyt hë hyb n'aa a wë, hã ÿ manoo doo. ³ Hahÿÿ hedëb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Òm, jããm hë sét had'op doo, P'op Hagä Do heh'äät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-ãäj né hë. ⁴ ÿ haja däk sahõnh hë hã ÿ mamejüü doo. Tii hã òm ÿ wehëë däk badäk hahÿÿ bä. ⁵ Hÿÿ kä Ee, man'oo tak'ëp ÿ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badäk hahÿÿ madu dahäng do pooj jé, a pa ÿ bawät noo gó, ÿ kabaj'aa doo da.

⁶ A ky n'aa ÿ metä wät badäk hahÿÿ hã habong do wób hã, hã ÿ manoo do sa hã. A karapee paa tii, ti man'oo däk do hã ÿÿ. A ky n'aa raky dahé däk. ⁷ Sahõnh hë hã ÿ man'oo däk doo, a hanaa né ti rabahapëë däk hÿÿ kä. ⁸ Ti rawén hapäh, sa hã ÿ tab'ëës do hyb n'aa a kyyh hã ÿ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wë naa né hë ÿÿh. Òm né hë ÿ mejõ hyng doo, raky daheeh.

⁹ A hã ÿ ky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Dooh ÿ ky n'aa ets'ëë bä badäk hahÿÿ hã dawëë a mahãnh habong do sa hyb n'aa. Hã ÿ manoo do sa hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë, a karapee rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ÿ kawehëë däk. ¹¹ Dooh da badäk hahÿÿ bä ÿ ayyw wäd bä, a wë da ÿ bas'ëëg kân. Ti d' hayyw kân badäk hahÿÿ bä. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hë hawät do òm nesaa do mahãnh, mamo n'aa jesu da a hejój me, hã ÿ manoo doo me né hë, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ¹² Sa mahang ÿ hawät noo gó, ÿ mo n'aa jesu bong a hejój me, hã ÿ manoo doo me. Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hã. Jããm hë sét hë nesaa do hã h'yy kawareem. Karejãã do pan'aa

* **16:33** Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã Jesus j'aa ketsëë kân. Nesaa do Yb hã, sa hã mejüü do hã Jesus j'aa ketsëë kân na-ãäj hë.

né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. ¹³ Hÿÿ kã da, dooh sa mahang ÿ awäd wät bã kã. A wë da ÿ bas'ëëg kãn. Badäk hahÿÿ bã ÿ bawät nä bã ÿ her'oot nä ta tii, ÿ tsebë do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. ¹⁴ ÿ an'oo däk sa hã a kyyh. Badäk hahÿÿ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do kamajë däk sa hã, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ÿ nahadoo do hadoo né tii. ¹⁵ Dooh ÿ ets'ëë bã mabasog hõm hyb n'aa badäk hahÿÿ bã habong do sa mahãnh. Jããm né hë ÿ etsëë a hã, mamoo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ¹⁶ Badäk hahÿÿ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ÿ nahadoo doo da. ¹⁷ Tsyt hë mabetyn däk hanãm do ky n'aa me, magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hë ti hanãm do ky n'aa. ¹⁸ Badäk hahÿÿ bã mamejõ hyng doo da ÿÿh, tii da ÿ mejũ sa hã badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ÿ kan'oo däk, tsyt hë magen'aak do ÿ moo wät hyb n'aa, ta ti na-ããj hë baad tsyt hë magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ÿ ky n'aa etsëë. ÿ ky n'aa etsëë na-ããj né hë ta jawén hã ÿ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahÿ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ ÿ ky n'aa etsëë sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. Hëp ÿÿ gó mabawät, a h'yyb gó ÿ bawät doo da. ÿ karën séd hã rah'yy kata däk ër hã, badäk hahÿÿ hã habong do rabahapäh hyb n'aa õm né hë hã ÿ mejõ hyng doo. ²² Tak'ëp baad hadoo do hã ÿ man'oo däk do paa ÿ an'oo däk né sa hã, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ÿ bawät. Hëp ÿÿ gó mabawät. ÿ karën baad ub, séd hã rah'yyb hedoo, ÿ mamejõ hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã makamahãn ÿ makamahãn do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus taky n'aa etsëë bã.

²⁴ Ti m' taky hado kãn ta yb hã:

—Ee, —nãng mãh —ÿ karën ÿ bawät bã rababok hã ÿ manoo doo. ÿ karën rabahapäh ÿ kabaj'aa doo, bak ÿ tak'ëp gabarëeh doo, badäk hahÿ madu dahãng noo gó pooj jé, ÿ makamahãn do hyb n'aa hã ÿ man'oo däk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wät do õm. Badäk hahÿÿ hã dawëë a mahãnh habong doo, dooh né paawä õm rahapëë bã sa h'yyb gó, ÿ ti hapäh õm. B'ëeh hahÿ rahapäh ÿ mamejõ hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ÿ metä wät sa hã. A ky n'aa ÿ metä had'yyt hë da sa hã, ÿ makamahãn do sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa, ÿ na-ããj hë sa h'yyb gó ÿ bawät hyb n'aa.

18

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bã kã taky n'aa etsëë doo, ahõm kãn mã ta ma matëg sa daheeh. Kapÿÿj madarong doo, Kidorõn häd nãng do rabatsëg hõm. Tii bã tabanãng joom Oriib häd nãng doo. Tii bã, joom banãng bã Jesus baym.

² Judas, Jesus haëëj däk do tahapäh mã Jesus bahe'yyim doo. Hajõõ nuu me ta tii bã Jesus bahew'ëët ta ma matëg sa daheeh. ³ Ti m' Judas bahõm kãn joom banãng bã. Warahén, ta wób P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa ramejũ doo, Parisëw ramejũ do na-ããj hë tamanaa. Bag enäh rabana. Kuman yt hã m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahõnh hë ta hã rabad'oo doo. Ti hyb n'aa m' sa wë tabahõm, ti m' tabeaj kãn:

—Jaa no n'aa bë ban'aa? —nãng mãh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —nãk mã sa kyyh.

—ÿ né hÿÿh —nãng mã Jesus sa hã.

(Sa mahang Judas, ky ken'yyim doo gó haëëj däk do bagëët.) ⁶ “ÿ né hÿÿh”

Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajäk tũũ.

⁷ Ti m' Jesus beanh ēnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿÿh, ÿ hanäng do bē hã —näng mäh. —No na ÿ tado bã, bē an'oo hata haa rabahõm hyb n'aa —näng mä Jesus sa hã.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hã”, ta yb hã taher'ood wät do paa kametëeh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m' Simaw, Peed häd näng do bado däk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hõm mä aj'yy Maw-Kó häd näng doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Menyyw däg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ÿ gado bã ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —näng mä Jesus ta hã.

Anas wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ramaso däk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kãn, ¹³ tii bã pooj jé ramahũũm aj'yy Anas häd näng do wë. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahë n'aa sa hã, “Taw'ãäts hē sét hē dajëp sahõnh sa hē hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matëg see sii tabahõm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hep'ëeh do ta ti ta ma metëek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëe suun tób wahoo gó, kahadë doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bã. Jesus ma matëg seeh, tób

danäh hep'ëeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagä n'aa wë tabetsëe hyb n'aa Peed bajëe suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kãn Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadë noo hagä n'aa ky hadoo Peed hã:

—Nanäng aj'yy ma matëg see nado õm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ÿ do bã —näng mäh.

¹⁸ Tak'ëp tabahahëem ti atsëm. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ragahõ sooh tëeg sēh. Tëeg noo pa rabab'ëeh rakatëng hyb n'aa. Peed agëet katëng sa pa.

Sa wahë n'aa Jesus hã teanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh mä Jesus ta ma matëg ky n'aa, tametëek do ky n'aa na-ãäj hē. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē ramaa napëe had'yyt hē ÿ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hē, P'op Hagä Do tób n'aa yt hē na-ãäj hē ÿ ma met'ëeg wät paah. Dooh kejën gó ÿ her'ood bã —näng mäh. ²¹ —Hëd n'aa hã ÿ bē beanh? Bë eaaj këh ÿ maa new'ëe do sa hã. Ta ti rahapäh ÿ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

²² Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do hã? —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mametä nesaa do ky n'aa ÿ her'ood bã. Baad hadoo do ÿ her'oot do p'ãã ÿ matapa ewyyh? —näng mä Jesus ta hã.

²⁴ Ti m' Anas mejũũ mä ramahũũm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do wë. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn do Jesus panyyg n'aa hahȳh

²⁵ Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bā, rabeaaj kån mā ta hā:

—Ta ma matēg see nado ōm? —nāk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejēn:

—Dooh. Ta ma matēg see nado ȳh —nāng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hōm do wakään ky hadoo:

—Ōm nado ta ti ȳ hapäh do ta sii, joom mahang? —nāng mā ta kyyh.

²⁷ Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn ēnh. Tii bā karaak ky ganā kån, tabah'ȳh kån.

Pirato häd nāng do wē Jesus ramahūm kån do panyyg n'aa hahȳh

²⁸ Ti m', Kajapas tób bā naa ramahūm kån Jesus aj'yy Roma buuj Judah hāj n'aa bagā n'aa tób hēnh, Pirato häd nāng do wē. Jati pé bāp paa m' tii. Judah buuj wahē n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajēē pä bā Roma buuj tób gó. Rakarēn mā baad ratayy rabawēh nā do hyb n'aa Pas-kowa tā n'aa.* ²⁹ Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wē, ti m' taky hadoo:

—H'ēēd p'āā bē ky n'aa tapaa hahȳ aj'yy? —nāng mäh.

³⁰ Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bā, dooh paawā āā haēēj bā a hā —nāk mā sa kyyh.

³¹ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē ky n'aa etyy ta hā bē ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —nāng mäh.

—Dooh āā haja bā āā dajēēb bā. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā —nāk mā sa kyyh Pirato hā.

³² Tii d' tawén hado kån, nyy d' tadjēp Jesus her'ood wät do paa kametā wät hyb n'aa.†

³³ P'aa hēnh Pirato bajēē suun tób gó, Jesus tanaēēnh mā ta wē, teaaj kån:

—Ōm Judah buuj sa wahē n'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meanh? Ōm ta wób ramaher'oot do keh ȳ n'aa hyb n'aa mabeanh? —nāng mā Jesus.

³⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ȳ h̄ȳh —nāng mäh. —A wakään, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa ti ōm haēēnh hā ȳy. H'ēēd p'āā? —nāng mā Pirato.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahȳ bā nado ȳ bag'āās doo. Badäk hahȳ bā tado bā paawā, karapé haa ȳ ramo n'aa jesu paawā Judah buuj sa wahē n'aa sa mahānh. Badäk hahȳ bā nado ȳ bag'āās doo —nāng mäh.

³⁷ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bā, ōm né hē hāj n'aa wahē n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē ōm tii d' hanāng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa ȳ her'oot hyb n'aa ȳ benāng, ti hyb n'aa né hē ȳ bahyng badäk hahȳ bā. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus Pirato hā.

³⁸ Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ēēd ti baad hadoo do ma hanāng? —nāng mäh.

Ti m' nayyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooh ȳ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —nāng mäh. ³⁹ —Pas-kowa bē teheb'ēēs do hā bē mehejō ȳ bado nyyh ȳ dawäts gēēt do seeh. Bē karēn ȳ ado nyyh bē matym n'aa Judah buuj wahē n'aa ramaneēēnh doo? —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' raky hadoo, tak'ēp mā rageēēnh:

* **18:28** Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā, Judah buuj nadoo do tób bā rabajēē pä bā. Hasus do hadoo sa hā P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bā. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bā Pas-kowa tā n'aa rawēē bā. † **18:32** Judah buuj radajēēb bā paawā, pä me paawā ramakut. Roma buuj radej'ēēp, b'aa kajatsēk do hā rabepēēm dāk. B'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp, ta daaj hē paa tabaher'oot.

—Ta ti nado āã karēn! —näk mäh.
—Barabas häd näng do ti āã karēn! —
näk mäh.

Roma buuj wē h'yy kawereem do
see paa ti Barabas.

19

*Jesus raky n'aa ety däk do b'aa hä
tadajëp hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' Pirato mejüü Jesus raba-
hewyyh. ² Ti m' hetëk do moo m'
warahén ramap'ööd däk, ta nuu gó m'
radaso kán. Ti m' radasuun jëng ta
hä ta hatsë hahiin doo.* ³ Ti m' hajöo
nuu me m' rabena ta wē raky n'aa
ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Kaweh'eëh Judah buuj sa wahë
n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajöo nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hënh Pirato ber'oot Ju-
dah buuj sa sii:

—ÿ manyyh da hÿÿ kä bë wē ta w'oo
hä, dooh ÿ aw'yyt pé ta hä ky n'aa
ketyy do hä bë bahapäh hyb n'aa —
näng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk
do mooh, ta hatsë hahiin doo gó ta-
banyyh bä, Pirato ky hadoo sa hä:

—Bë hegää! Gëët hahÿ aj'yy —näng
mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt
hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa,
P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Je-
sus rabahapäh bä, nayyw hë rageëëj
bong:

—Mepëëm däg, mepëëm däg! —näk
mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë hepëëm däk. ÿ ti dooh ÿ
aw'yyt pé ta hä ky n'aa ketyy do hä —
näng mä Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky
kah'üüm ta hä:

—Äã ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb
n'aa taw'ääts hë tadajëp né hë, P'op
Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa
—näk mä sa kyyh.

⁸ Pirato maa newë däk bä tii da,
tak'ëp mä tabeyym tii bä kä. ⁹ Ti m'

p'aa hënh tabajëë suun tób gó, ti m'
Jesus hä tabeaanh:

—N'yy hënh naa öm? —näng mäh.

Jesus kawanaj'ään né paawä, dooh
m' taky gado bä. ¹⁰ Ti m' Pirato ky
hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Mahapäh né
hë, ÿ hajaa ÿ mejö bä öm raberéd hõm
hyb n'aa, ÿ hajaa na-ääj hë ÿ mejö bä
öm rabepëëm däk —näng mä Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Dooh paawä mahaja bä hä ÿÿ,
P'op Hagä Do nan'oo bä. Ti hyb n'aa,
ÿ haëëj däk do sa hä, a hä hanäng
do nesaa do bahänh sa hä —näng mä
Jesus Pirato hä.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newë däk
bä takarën paawä taberéd hõm Jesus.
Tak'ëp mä Judah buuj rageëëj had'yyt
hë tii bä:

—Ta ti aj'yy meréd hõm bä, dooh
Sesa, sahõnh hë bä wahë n'aa h'yyb
hata mado bä. Häj n'aa wahë n'aa
hanäng doo, Sesa tahyb n'aa wareem
—näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Pirato maa napäh bä m' ta
tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mä ji
ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pä ta yt ta tii
bä. (Eberew kyy me ramaneëënh ta ti
Gabatah.) ¹⁴ Pas-kowa rataheb'ëës do
pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti
m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Gëët hahÿ bë wahë n'aa —näng
mäh.

¹⁵ Ti m' raky hadoo tak'ëp:

—Mado hõm, mado hõm, mepëëm
däg! —näk mäh.

—Bë wahë n'aa ÿ epëëm däk g'eeh?
—näng mä Pirato.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä
moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky
hadoo:

—Jääm né hë sét hë äã wahë n'aa,
Sesa! —näk mäh.

¹⁶ Ti m' tagadëëg ub kä, Jesus Pirato
bahaëëj däg kán sa hä takepëëm däk
hyb n'aa.

*Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa
hahÿÿh*

* **19:2** Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'ööd däk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hë ënh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ënh.

Ti m' warahén sa hã kä takahaëej däk Jesus. ¹⁷ Ta daaj hë Jesus besoo hõm b'aa rahepëem däk do pan'aa ta hã. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo hënh ramahüüm. (Eberew kyy me ramaneëenh ta tii bã Gogota.) ¹⁸ Tii bã rabepëem däk b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem däk na-ãaj hë pawóp hë ajyy. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng.

¹⁹ Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëem däk. Hahÿÿ da m' takerih ta hã: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahë n'aa hahÿÿh.” ²⁰ Edah tii, Jerusarënh bã naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hë kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratïn kyy me, Gereg kyy me. ²¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabahõm kån Pirato wë, ti m' raky hadoo:

–Merii manäh: “Judah buuj sa wahë n'aa”, hanäng doo da. Taw'ãäts hë merii: “Ta daaj hë Judah buuj sa wahë n'aa tabanäng hahÿ aj'y” –näk mä sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

–Taw'ãäts hë ÿ erii wät doo. Dooh ÿ ahÿÿd wäd bã –näng mä sa hã.

²³ Ti m' Jesus warahén rabepëem däk do jawén paa bã m', rabasog hõm ta saroor. Retyn hõm ji meheet pé hadoo do sa hã. Sét hë, ta hatsë, mad'aak kanasuu doo. ²⁴ Ti m' raky hadoo:

–Dooh ër as'ëed bã hahÿÿh. Hamäh, masuuj ër moo bong ër bahapäh hyb n'aa jaa wë tabaym –näk mä sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hõm sa hã hë saror ÿÿ. Masuuj ramoo bong saror ÿ hyb n'aa.”†

Tii da né hë warahén ramoo boo kån.

²⁵ B'aa kajatsëk do Jesus hadäk do dewë hã, ti ab'ëeh ta ÿÿn, ta kaat, Keropas häd näng do ÿÿm Marija häd näng doo, Marija Madarën häd näng do daheeh. ²⁶ Ti m' Jesus bahapäh bã ta ÿÿn, ta ma matëg seeh, tak'ëp takamahän do rabab'ëeh bã, Jesus ky hadoo ta ÿÿn hã:

–Gëet ta ti a t'aah –näng mäh.

²⁷ Ti m' ta ma matëg hã m' taky hadoo:

–Gëet ti a ÿÿn –näng mä Jesus ta ÿÿn ky n'aa hã.

Tii bã kä, ta ti tagado kån Jesus ÿÿn ta tób bã kä, tabahag'ãäs hyb n'aa kä.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ta jawén kä, sahõnh hë tabahaja däk bã kä tamoo wät do paah, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa kä taky hado kån: “ÿ hoo kaanh”, näng mäh. ²⁹ Ti asooh tii bã uwa s'ëëb oow. Ti m' raheh'oos sapum doo, Jesus hã rabanoo hyb n'aa. B'aa isop häd näng do hã radadäk, ti rabanoo p'op, Jesus beëek hyb n'aa ta naeng hadoo. ³⁰ Jesus beëek do jawén paa bã, taky hadoo:

–Jããm né kä ÿ moo wät doo –näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kån, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

³¹ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahennyw hõm Saab hã rakamehehäk hyb n'aa. Tak'ëp ratayy ti noo gó, Pas-kowa noo gó tabadoo do hyb n'aa. Dooh Judah buuj rakarën bã Saab hã rapadäg nä bã kepëem padëek doo. Ti hyb n'aa rabetsëe Pirato hã tamejüü hyb n'aa warahén ragetëh bong hyb n'aa sa tsyym k'yy, nayyw hë radejëp hyb n'aa. Rabetsëe rasog hyk hyb n'aa sa kamag Saab du doo do pooj jé. ³² Ti m' Pirato mejüü warahén sa tsyym k'yy ragetëh bong hyb n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk do ragetëh bong ta tsyym k'yy, ta jawén mä ta see tsyym k'yy. ³³ Jesus tsyym k'yy ragetëh paawä, tii bã rabahapäh Jesus dajëp. Dooh Jesus ratsyym k'yy getëh boo

† 19:24 Saaw-Mo 22.18

bä. ³⁴ Ti warahén bejóh kán ta baa bä. Ti m' majyyw banyyh naëng mahang. Dajëp né kä m'. ³⁵ Aj'yy ta ti hapäh doo, baad tabaher'oot ta ti ky n'aa. Dooch daap tamenä bä. Ta ti aj'yy hapäh né hē, te hub né hē ta her'oot doo. Ta ti tawén erii wät hahÿÿ hā, bë na-ããj bë ky daheeh hyb n'aa, bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³⁶ Jesus tsyym wén ganetëeh, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerih ta ky n'aa: “Dooch da ta k'yy gatëh is péh.”‡ ³⁷ Rawén baa ejooch, hahÿÿ kerih do paa kametëeh hyb n'aa: “Rahëg'ããs da rabaa ejooch do wë.”§

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii bä kä, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bets'ëë kán Pirato hā. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooch tametä bä ta h'yyb, ta hā tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hā. Ti m' Joséh bana, tado hyy kán mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodëm Joséh hata. Nikodëm né hē tii, p'ooj ub Jesus heg'ããs do atsëm. Nikodëm manaa mä 35 m' ta nu jawyg b'aa s'ëëb buu benyym doo. Aroé ramaneënh do s'ëëb, miir ramaneënh do s'ëëb ta ti buu benyym. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën däk pãän me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëëb. Buu benyym mä ta hā. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hā. ⁴¹ Jesus rabepëëm däk doo bä ti anäng joom. Ti mahang tagadäk papuuj kamag hood, pä gó ragagots däk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyww hõm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadäk do hyb n'aa na-ããj hē, tii b' né radasuun jëë kán Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hā, badajung nā, Marija Madarën häd näng do bahõm kán pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hēnh. Tahëg'ããs mäh, noo gasëets hõm gabaho do ty gatsë. ² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do daheeh rabab'ëeh hēnh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hā:

—Rado nyyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooch ãã hapëë bä n'yy hēnh ramahüüm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'üüm mä Jesus kamag n'aa hood gadäk hēnh. ⁴ Waj'aa h'üüm. Tak'ëp Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo bä takajaa bä, dooch tajëë suun bä. Nu hyy däk, tabahëg'ããs ta gó. Tahapäh pãän hewak doo, rino häd näng do s'ëëb. ⁶ Ti m' Peed, duu hēnh hana do kaja nā. Gabaho doo gó tabajëë suun. Pãän hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën däk do paah, tahapäh. ⁷ Pãän hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ããj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatëh däk. ⁸ Tii bä m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëë suun kán. Ta ti tabahapäh bä kä, Jesus ganä wät do taky dahé kán. ⁹ (Dooch tagah'ood nā bä sa hā P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta her'oot doo, Jesus ganä wät da hanäng doo.)

Marija Madarën hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' rabajëk sa tób hēnh. ¹¹ Marija Madarën baym kamag hood paa noo bä. Aoot mäh. Ta ód gó tanu hyy däk gabaho doo gó tageg'ããs hyb n'aa. ¹² Tii bä m' pawóp hē ããs tabahapäh. Hewak mä sa saroor. At'oonh mä Jesus kamag n'aa basooh

‡ 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20 § 19:37 Sakarija 12.10 hā takerii däk tii. Dooch warahén raky n'aa napëë bä ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hē hanoo, kerih do kametëeh hyb n'aa.

do paa bä m'. Ta nuu hēnh tabanäng hēnh mä ta seeh, ta tsyym tabanäng hēnh ta seeh. ¹³ Ti m' ääs rabeaanh ta hä:

—H'ëed p'ää mabaoot? —näk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hōm wahē ȳ n'aa. Dooh ȳ hapëe bä n'yy hēnh rahed'oo —näng mä Marija Madarēn.

¹⁴ Ti m' ta jawén p'aa hēnh tabegãã wät. Taheg'ääs mä Jesus tii bä hageēt. Dooh m' tah'yy ganyy bä Jesus tado bä. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—H'ëed p'ää mabaoot? Jaa ta ti mesoos doo? —näng mäh.

Ta tii bä joom mahang moo hew'ëet do ted'oo mäh. Ti hyb n'aa taky hadoo ta hä:

—Öm tado bä ti hado nyyh, maher'ood hä ȳ n'yy hēnh mamahũũm, ȳ behëen hyb n'aa ta kamag n'aa —näng mä Marija Madarēn.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'ōöd dāk ta wē, ti m' Eberew kyy me* taky hadoo:

—Raboni! —näng mäh. (“Ma matëg”, tahanäng pé m' tii.)

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Moo dëe manä hä ȳy —näng mäh. —Dooh Ee wē ȳ ewäd s'ëeg nä bä. Ahōm hāj haa hedo padëek do sa wē. Hahȳy da maher'ood sa hä këh ȳ n'aa: “Ȳ asëek Yp ȳ wē, bë Yb na-ääj, P'op Hagä Do ȳ h'yy kaha'eeh doo, bë h'yy kaha'eeh do wē”, tii da a kyyh —näng mä Jesus ta hä.

¹⁸ Ti m' Marija Madarēn bajëng Jesus ma matëg sa wē. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tahapäh mä tanooh. Tapanäk sa hä Jesus kyyh.

Ta ma matëg hä Jesus kasee do pa-nyyg n'aa hahȳy

¹⁹ Ti noo gó né hē m', met'uuh hä, atsēm, séd hä Jesus ma matëg rakata padëek. Baad ranoo gatsëe dāk ta tëg me tób nooh, sa wahē n'aa rajeỹm do hyb n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëed kån sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hē bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

²⁰ Takedëng do jawén paa bä tametëeh sa hä ta mooh, ta baa. Tak'ëp ta ma matëg ratsebee bong Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rabahapäh bä kä.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh. —Ee ȳ tamejũũ doo da, bë ȳ mejũũ hỹy kä —näng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wē, ti m' taky hadoo:

—Bë gado P'op Hagä Do Sahee —näng mäh. ²³ —Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagä Do mabaan né sa hä. Bë hyb n'aa manabaan bä sa hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä sa hä —näng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd näng doo, “Kawareeh” ramaneëenh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bä.

²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bä Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bä.

—Atapuwa tyw n'aa ȳ nahapëe bä ta moo hä, moh ȳy me ȳ manep'aa bä atapuwa tyw n'aa ta moo hä, ta baa rejoooh do tyw n'aa na-ääj hē, dooh ȳ ky dahé bä! —näng mä Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hä, p'aa hēnh ta ma matëg rakata p'ëe tób gó. Toméh sa sii kä. Noo gatsëe né paawä tób, Jesus kas'ee g'ëed kån sa mahang, ti m' takedëng sa hä:

—Bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hä taky hadoo:

—Mamep'aa hahȳy —näng mäh. —Mahegãã moh ȳy. Magadahëe a mooh, mamep'aa bah ȳy bä —näng mäh. —Maky sëew manäh! Maky dahé! —näng mä Jesus Toméh hä.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahëh ȳ n'aa, P'op Hagä Do ȳ h'yy kaha'eeh do öm! —näng mä Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ȳ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa

* **20:16** Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

edëng da jé ŷ ranahapëë né paawä ky dah'eeh doo —näng mä Jesus.

³⁰ Hajōng nä Jesus pehuunh ta ma matëg rabahapäh bä. Dooch ta ti takerii bä hahÿÿ hä. ³¹ Hahÿÿ hä kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah bë ky daheeh hyb n'aa. Ta hä bë h'yy kae bä, bë d' edëb had'yyt hë P'op Hagä Do wë Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hä Jesus kas'ee wät do panyyng n'aa hahÿÿh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hënh ta ma matëg sa hä karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahÿÿ d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneënh doo), Natanajéw häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hë Jesus ma matëg wób, séd hä rababoo däk. ³ Ti m' Simaw Peed ky hadoo sa hä:

—Tah'ÿÿb ŷ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii äã bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kån. Resaag had'yyt hë paawä atsëm, dooch sa mo haj'aa péh.

⁴ Bäp paa Jesus bag'ëed kån karaj'aa takëen hä. Dooch ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bë mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hë äã mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë hub hënh tabanäng hënh bë datu karahi, tii bä bë mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajōng tah'ÿÿb karahi gó. Dooch rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajōng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hä:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nanyw hë tadadäg däk ta hatsë pooj jé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wë tabatsóm hōm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'üüm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyy. 100 meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa karahi rabejōnh tame naa. ⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tëeg sëh hahōng do rahapäh. Tah'ÿÿb kejä ta jó. Pawóp na-ääj pāw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë mana tah'ÿÿb bë mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsëk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nä kån karahi. Hajōng tah'ÿÿb hew'äp do ta gó. 153 tah'ÿÿb. Jawyg né paawä, dooch karahi gekog boo bä. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, bë awëeh —näng mäh.

H'yyb e'ÿÿm “Jaa òm?” rawén neanh. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hä. ¹³ Ti m' Jesus bado däk pāw, tah'ÿÿb daheeh, ti m' taban'oo däk sa hä. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hä, taganä wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do panyyng n'aa hahÿÿh

¹⁵ Rabahaja däk bä rawëh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hä:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ŷ rakamahän do bahänh ŷ makamahän? —näng mäh.

—ÿÿ —näng mä Peed. —Mahapäh né hë òm ŷ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masäh ŷ b'éé taah hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁶ P'aa hënh Jesus beanh ta hä:

—Simaw, Jowāw t'aah, ŷ né makamahän? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—ÿÿ —näng mäh. —Mahapäh né hë òm ŷ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

* 21:1 Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hë ta häd.

—Mahagāā masāh ỹ b'ée hedo padëek doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me däg kä tabeaanh ênh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ỹ né magen'aak? —nāng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät mä tamawoob nuu me, “Ỹ makamahän?” tahanāng do hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —sahōnh hē mabahapäh. Mahapäh né hē òm ỹ gen'aak doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ỹ b'ée hedo padëek doo —nāng mäh. ¹⁸ —Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Mapapunh nä bä mabeheh'yyh, mabaheh'ũũm mah'yyb dāng doo hēnh. Mawah'ëë dāk bä kä, madajoom da a mooh, òm da ramaw'yyd dāk, makanarēn hēnh òm da ramahũũm —nāng mä Jesus ta hã.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot, tametëeh hyb n'aa nyy da Peed dajëp, tadajëp do hã P'op Hagä Do kawehëë dāk hyb n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Hamäh, jawén ỹ ahõm —nāng mäh.

Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Dawë hã Jesus sii Peed bawät bä kä, ta jawén p'aa hēnh tabegāā wät. Tahapäh Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do sa jawén hana doo. (Ti né hē ta ti Jesus ma matëg Pas-kowa tä n'aa rabawëh noo gó p'eets hē takatahã dāk Jesus hã, “Jaa ti òm haëenh doo, Hyb N'aa Jawyk Doo”, heaanh doo.) ²¹ Ta ti Peed bahapäh bä, tabeaanh mä Jesus hã:

—H'ëed hado da ër jawén hana do hã? —nāng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ karēn bä paawä tanadajëb bä, p'aa hēnh hỹ pong jé naa ỹ bahyng bä kä, hëd n'aa ti a hã? Ỹ karēn ti òm hëp ỹ hata had'yyt hē —nāng mä Jesus Peed hã.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do hyb n'aa, raheh'ood hõm kån Jesus ma matëg

sa mahang, dooh m' ta ti Jesus ma matëg dajëb bä. Dooh tii d' Jesus edo bä. Jãām hē hahỹ da Jesus kyyh: “Ỹ karēn bä paawä tanadajëb bä, p'aa hēnh hỹ pong jé naa ỹ bahyng bä kä, hëd n'aa ti a hã”, nāng paa m' Jesus ta hã.

²⁴ Ỹ né hē ti ta ti ta ma matëg. Ỹ né hē ta ti Jesus ky n'aa her'oot doo. Ỹ né hē hahỹ ta ky n'aa herii wät doo. Baad ỹ bahapäh, te hub né hē sahōnh hē ta ky n'aa ỹ erii wät doo.

²⁵ Hajõng Jesus moo wäd wät do ỹ nerii wät doo. Hã ỹỹ, ji erii bä paawä sahōnh hē, dooh paawä badäk hahỹ tahaja wäd bä ta tyw n'aa, ji erii bä sahōnh hē. Jãām hē kä.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

*P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa
enooh do panyyg n'aa hahỹỹh*

1-2 Teopiro, õm ti ÿ ma erih. Pooj jé ÿ erii wät doo gó, ÿ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëek do paa na-ããj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ÿ erii wät, pooj jé ÿ erih do hã.*

3 Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ rabahapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. 40 m' ta äh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa. 4 Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bẽ ayyw dó. T'ĩ hënh da bẽ gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bẽ hã ÿ her'oot do paah. 5 Hahỹ né hẽ ti ÿ her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naeng me. Dooch ta äh hajõõ bã, bẽ hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bẽ h'yyb tym gó, bẽ tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —näng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

6 Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Is-araéw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —näk mã sa kyyh ta hã.

7 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bẽ panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. 8 P'op Hagä Do Sahee bajëë suun bã bẽ h'yyb tym gó, tii bã da bẽ h'yyb tym hejooñh, këh ÿ n'aa bẽ baher'oot hyb n'aa. Këh ÿ n'aa bẽ her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah hãj n'aa bã, Samarija hãj n'aa bã na-ããj da. Badäk hahỹ haw'ããts hẽ da bẽ baher'oot këh ÿ n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

9 Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëek. Wë puh ejën wät mã rawén nahapëë wäd kãn. 10 Rabahag'ããs bã Jesus hasëek doo, nayyw hẽ m' rakasee pawóp hẽ ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. 11 Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bẽ bab'ëeh, wë hã bẽ baheg'ããs, Garirej buuj? —näk mãh. —Ti né hẽ Jesus bẽ mahang hawät doo, hỹ pong jé hasëek doo, ti né hẽ da paa me hahyng. Bẽ hapäh do hadoo tabasëek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hënh —näk mã ããs sa kyyh sa hã.

*Judas Ikarijot jawén buuj resoos do
panyyg n'aa hahỹỹh*

12 Ti m', tii b' naa, waëë joom oriib banäng doo bã naa, rababaañ nã Jerusarënh panang hënh. Dawëë nado m' tii. Judah buuj sa hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooch do Saab hã, ti pénh mã tii. 13 Ti m' rakajaa bã m', rabajëë p'ëë mã ta gawakõ p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hënh. Hahỹỹ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowãw, Tsijaag, ãn-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. 14 Sahõnh hẽ ta ti rakahet'aa, Jesus wakãän, Marija (Jesus ÿÿn), ÿÿj wób sa sii, séd hã raky n'aa etsëë hyb n'aa.

* 1:1-2 Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanãm do tii, pooj jé terii wät doo.

15-16 Ti m', ta see pé noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do rakataa séd hã. (120 hyb n'aa hadoo mä ti kata pad'ëek doo.) Ti m' Peed bas'ëeg gëet sa mahang, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, wakän haa —näng mäh. —P'ooj ub ër wahë makü Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot Judas Ikarijot makü ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metëe n'aa ti Judas Ikarijot. 17 Äã see paa né tii, äã kanatëe paah. 18 (Jesus maji sa moo gó tan'oo däk do säm n'aa me tamets'ëe hõm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëe hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahõnh mä taganabäh hõm. Ta j'aa tyd mä gatsëk. 19 Ti m' sahõnh hë Jerusarënh buuj raky n'aa napäh bä m', ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëenh Akaredäm) —näng mä Peed kyyh.

20 Ti m' taky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã, Saaw-Mo hã, takerii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahÿÿ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hageë wät pé.”†

Saaw-Mo see hã takerii däk hahÿÿ da:

“Taw'ääts hë ta see ta jawén buuj”,‡
näng mä Peed kyyh, P'op Hagä
Do kyyh taheer'oot do Saaw-Mo
hã.

21-22 Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër esoos hapäh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó äã mahang, tabasëek jawén paa bä hapäh doo. Ti né hë da äã ky hata. Äã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajëp jawén paa bä ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hã.

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

23 Ti m' rah'yy kajäk pawóp hë ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëenh doo (ta häd see ramaneëenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. 24-25 Ti m' hahÿÿ da Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh äã sahõnh hë —näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejüü do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooh Judas maküü mamejüü do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do säm tagadoo hënh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

26 Ti m' pä taah hã raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëe hyng tüü. Ti m' rabaheg'ääs. Matsijas häd mä ta hã. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kän p'aa hënh Jesus mejüü doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m', jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m', séd hã m' sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëek sét tób yt hã. 2 Ti m' nayyw hë, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ëp hana do ky hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ääts hë m' maa ena ta ti kyyh. 3 Ti m' rabahapäh, tëeg hõo hadoo mä tabehüüm sa hã. 4 Ti m' sahõnh hë kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hã, ti hadoo né m' rer'oot.

5 Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarënh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ääts hë häj n'aa bä naa han'aa doo. 6 Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hã m' rakata padëek. Ramaa napäh Jesus hã h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahõnh hë häj n'aa s'ee hënh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj

bong. ⁷ Tak'ëp rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? —näk mäh.
—Sahõnh hẽ her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ —H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahõnh hẽ er kyyh rer'ood bä? Er maa napäh rer'oot do er kyyh —näk mä sa kyyh.
⁹ —Er mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa bä naa, Mesopotäm babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa, Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. —Ti abong na-ãäj hẽ panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Er mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsyt dëeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Er sahõnh hẽ er maa napäh er kyy me P'op Hagä Do tak'ëp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hẽ rah'yyb manepëe bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ëed hado hahÿÿ éh? —näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejüü do wób, sa sii tabas'ëeg gëet. Ti m' kata pad'ëek do sa hä tabaher'oot. Tak'ëp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakän haa, Jerusarënh buuj na-ãäj hẽ, baad bë maa newë bë ÿ maher'oot doo —näng mäh. —ÿ her'oot bë hä hahÿ bë hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ —Ha'oom doo, bë ed'oo hahÿ ajyy. Dooh raoom bä. Bap paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hẽ bap paah. ¹⁶ Hahÿ bë hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng do her'oot do paah. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahõnh hẽ tagawatsig pooj jé, näng mä P'op Hagä Doo, ÿ anoo da Sahé ÿÿ sahõnh hẽ badäk hahÿ haw'ääts hẽ habong do sa hä.

Bë taah, bë toog na-ãäj hẽ raheer'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa. S'ëeh hadoo da pahëew sa hä.

Wahëh s'ëeh enäh da.

¹⁸ Wë ÿ moo bok do sa hä né da ÿ banoo da ti noo gó Sahé ÿÿ.

ÿ anoo ajyy sa hä, ÿÿj sa hä na-ãäj hẽ. Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raheer'oot da.

¹⁹ Wë hä ÿ pehuunh da tak'ëp had'op doo.

Tüü ta heen n'aa ÿ metëeh da.

Majyyw, tëeg hõõh, atsyg na-ãäj hẽ ÿ metëeh da.

²⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ahng do pooj jé,

ti noo gó né hẽ, papÿÿj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ëp da tabanäm, hetsooh né hẽ da, gabarëeh do bag hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahng noo gó.

²¹ Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa etsëe doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bä.”*

²² Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Isaraéw buuj, bë maa newë hahÿÿh —näng mäh. —Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo ta ti ta hä, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hä ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hẽ tii. ²³ Ti né hẽ Jesus ran'oo däk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hẽ. Ti né hẽ Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem däk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejüü repëem däk.

²⁴ Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Tadjëp jawén paa bä, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bä taj'aa

* **2:21** Jowéw 2.28-32

ketsëe bä Jesus hä. ²⁵ Hahÿÿ da ër wahë makû Dawi her'ood däk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym ÿÿ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapäh had'yyt hë,
pój ÿÿ jé tabahöm. Hup ÿÿ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh ÿ h'yyb eÿÿm bä.

²⁶⁻²⁷ Ti hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, ti hyb n'aa ÿ ma ejäm ÿ tsebë do hyb n'aa.

Dooh kamak ÿ n'aa meréd bä ÿ radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bä a karom tsyt hë a wë moo wät do ta kamag n'aa karejä bä.

Ti hyb n'aa, dooh ÿ eÿÿm bä ÿ dajëb né paawä.

²⁸ Hä ÿ mametëeh ta tyw n'aa hÿ pong jé hahöm doo, ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp ÿ tsebë a matym gó man'oo bä”,† näng mä Dawi Jesus ky n'aa hä.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ënh sa hä:
—Wakän haa —näng mäh. —Wyt ta maab hë ti ÿ her'oot do bë hä. Èr wahë makû Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hë ti anäng nä ër panang bä ta kamag n'aa paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi makûÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hë ta ky n'aa ta her'ood bä. Tahapäh né hë ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hä. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hä, Dawi panaa see ër wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makû wén her'ood däk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bä ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bä, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejä bä, tanooh. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bë hä ÿ her'oot doo, ti né hë P'op Hagä Do an'oo bä edëb wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa

bä, ää sahõnh hë ää bahapäh, ta ky n'aa ää wén maher'oot. ³³ Hÿ pong jé tabasëek P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh P'op Hagä Do an'oo bä, ta sii tabag'ääs hyb n'aa. Tii bä ta Yb an'oo däk ta Sahee ta hä, ër hä taky n'aa enooh do paah. Ti né hë hÿÿ kä tanoo do ää hä kä. Ti né hë ti bë maa newëe doo, babä bë hapäh doo. ³⁴ Dooh Dawi makû hÿ pong jé hasëek do tado bä. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta kyyh:

“Wahëh ÿÿ hä P'op Hagä Do ky hadoo: ‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa.

³⁵ Tii bä kä da a majÿ da ÿ nes'ëem, òm da raky daheeh ÿ an'oo bä.’”‡

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hä P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kän sa hä:

—Isaraéw buuj, wakän haa, bë ÿ maher'oot baad ub, bë sahõnh hë baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bë epëem däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ääj hë —näng mä Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä m' Peed kyyh, tak'ëp mä rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hä:

—Wakän haa, —näk mäh —nyy da ër bad'oo hÿÿ kä?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kawareem P'op Hagä Do wë. Taw'ääts hë Jesus Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bä da tanoo da ta Sahee bë hä —näng mäh. ³⁹ —Bë hä, bë panaa hä, ta wób hä na-ääj hë dawëe habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hë tanaëenh do sa hä taky n'aa enooh ta tii —näng mä Peed kyyh kata padëek do sa hä.

† 2:28 Saaw-Mo 16.8-11 ‡ 2:35 Saaw-Mo 110.1

⁴⁰ Ti m' hajōng Peed her'oot nā sa hā. Tak'ēp tabetsēē sa hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahỹỹ da ta kyyh:

—Bē kedēēb, ky nes'aa do sa ne-muun bē P'op Hagā Do narejāā hyb n'aa —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hōm mā Peed her'oot do gad'oo doo. Kata dāg kām mā P'op Hagā Do hā h'yy ka'eeh do sa hā. Kata dāk doo kā ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mā rahyb n'aa matakēē 12 hedoo do Jesus mejūū do rama metēēk do hā. Séd hā had'yyt hē rababong. P'op Hagā Do sii raber'oot, ta hā raky n'aa etsēē. Raganebāh hōm pāw, sahōnh hē rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajēp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajōk do rameuuj bong mā Jesus mejūū do rametēēk doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ēp né hē rapehuunh mäh. ⁴⁴ Séd hā rababok Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Sahōnh hē sa ma sa hā né hē rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'ēēm sa ma sa wē hanāng doo. Ta sām retyn hōm mā sahōnh hā, wē bedoh do sa hā. ⁴⁶ P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hē. Sa tób yt hā séd hā sa tā rabawēh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebé do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagā Do rama ejām, P'op Hagā Do raj'aa etsē do ky n'aa rahe'oot. Sahōnh hē ta wób ragen'aak Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bā ta hā h'yy ka'eeh do kahūūm magyys hē.

3

K'yy gadóm do Peed haso dāk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bā, Peed Jowāw daheeh rabah'ūūm P'op Hagā Do tób n'aa hēnh, P'op Hagā Do hā Judah buuj raky n'aa hetsē do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadē noo bā aj'yy k'yy gadóm do bahāng. Ta hā d' né hē tahenāng noo gó. Ta noo “Hanām Doo” ramaneēēnh doo bā tabahāng. T'īī hēnh ramana had'yyt hē, dajēēr tabetsēē hyb n'aa hejēng do sa hā. ³ Ti m' tabahapāh bā

Peed Jowāw daheeh hajēē p'ēē doo, tetsēē mā sa hā. ⁴ Ti m' rabaheg'āās ta hā, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegāā āā wē —nāng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakā dāk mäh. Ranoo ted'oo dajēēr ta hā. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hā:

—Doooh wē ŷ hanāng pé k'āāts tēg gabarēēh doo, hewak do na-āāj hē. Wē ŷ hanāng do ŷ anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awād dāg! —nāng mäh.

⁷ Tii bā m' Peed moo ej'ooj sēēk mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sēēk. Ti m' nayyw hē ta tsyym bahub dāk.

⁸ Tabas'ēēg gēēt bā getsēg wāt mäh. Ti m' tadu doo tabawād dāk. Ajēē suun kām mā sa sii P'op Hagā Do tób n'aa wahoo gó, awād dāk mäh, getsēk mā tawād bā. P'op Hagā Do m' taj'aa etsēē wāt. ⁹ Ti m' sahōnh hē rabahapāh bā hawād dāk doo, P'op Hagā Do taj'aa etsēē dāk bā, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa ēr hep'ēēh doo, tób noo bā “Hanām Doo” hād nāng doo bā hahāng doo, dajēēr hetsē doo —nāk mā sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mā hawād dāk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kā aj'yy hawād dāk doo, dooh m' teréd bā Peed Jowāw daheeh. Ti m' sahōnh hē t'īī hēnh rawaj'aa padēēk, raheg'āās hyb n'aa. Saromāw hād nāng doo bā rabab'ēēh. ¹² Ti m' Peed rabab'ēēh bā m' ranu sabug dāk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hā:

—Isaraéw buuj —nāng mäh. —H'ēēd hyb n'aa bē meuunh? H'ēēd hyb n'aa āā wē bē baheg'āās? Āā ky gabuuj bē ed'oo, baad P'op Hagā Do hā āā h'yy kasadā do hyb n'aa bē ed'oo, ti aj'yy bawād dāk —nāng mäh. ¹³ —P'op Hagā Doo, Abaraām, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, ēr wahē makū rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ēp Jesus kawehēē dāk hyb n'aa. Ti né hē bē an'oo dāk paa ta wób sa moo gó tadajēp hyb n'aa. Baad né paawā Pirato beréd hōm tabahōm, bē ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bē h'yy kawareem baad had'op do wē, P'op Hagā Do karēn doo

da hawät do wë. Bë mejũũ Pirato beréd hõm ta da hadoo do dahej'ëep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëep paa ji hed'ëep doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bã taganä wät p'aa hënh. Æã sahõnh hë, baad ub Æã bahapäh ta tii, ta ky n'aa Æã wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó Æã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahÿ aj'yy bë hep'ëeh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hä.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh. —ÿ hapäh, dooh bë h'yy ganyy bã, bë wahë n'aa na-ããj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejãã noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bã, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod raher'oot do paa Kristo ky n'aa hä. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop mä da dajëb, raher'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë bë t'yyd kamehĩn bë bad'oo do hä. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yym hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejũũ hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Hÿ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bã kä sahõnh hë P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hë p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do raher'oot do hä. ²² Hahÿ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hä: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bã bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh ta her'oot doo. ²³ Jé ta hä ky nadaheeh doo, dooh né hë P'op Hagä Do gado wäd bã ta karapee mahang”,* näng Mosees kyyh —näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuëw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ããj hë Samuëw jawén her'oot doo, ra her'oot paah, da hë ër mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bë né hë ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hä. Bë né hë ti gadoo do pan'aa ër wahë makũ sii P'op Hagä Do kaner'oot doo. Hahÿ da P'op Hagä Do ky däng do paa ër wahë makũ Abaraãm hä: “Sahõnh hë badäk hahÿ hä habong do raky n'aa kedëng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ näng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kån:

—Ta t'aah P'op Hagä Do ganyy wät jawén paa bã, pooj jé tamejũũ bë wë, bë taky n'aa edëng hyb n'aa, bë tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bë moo bok do mahãnh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ÿÿm do Peed Jowãw daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, Sadusëw häd enäh do na-ããj hë, an'aa Peed Jowãw daheeh rabaher'oot bã hajök do mahang. ² Tii kä m', han'aa do tak'ëp mä rakawajãän, Peed Jowãw daheeh rama metëek do hyb n'aa ti Jesus edëb wät dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bã.* ³ Ti m' rameso padëek Peed Jowãw daheeh. Tũũh däg mä papÿÿj rawén dewäts bëeh dó, jat'iip hadoo rabaher'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hë, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed ra her'oot doo. Kahũũm magyys hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo. 5 miw däk mä tahyb n'aa péh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, Jerusarënh bã rakata padëek rabaher'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo

* **3:23** Dew-Teronom 18.15, 18, 19 † **3:25** Jesus né hë ti Abaraãm panaa see, taky däng doo. ‡ **3:25** Genesis 22.18, 26.4 * **4:2** Sadusëw sa hä ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganä wäd bã p'aa hënh.

heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do Anas häd näng doo, Kajapas, Jowāw, Aresān, ajyy wób na-āāj hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa wakāän. ⁷ Ti m' ramejũ ramena b'ëeh Peed Jowāw daheeh sa wë. Ti m' radu doo reeah doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bē haso dāk? —nāk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mā Peed P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bëeh, Judah buuj bag'ääs doo, bëeh, sa wahë n'aa hedoo doo —näng mäh ⁹ —ää bë eeah nahëe näng do hā baad ää moo bok do ky n'aa. Bë karēn mā bë bahapäh nyy da tabahas'oo dāk. ¹⁰ ÿ her'oot baad ub bë hā, baad bë bahapäh hyb n'aa, sahōnh hē Isaraéw buuj na-āāj hē: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bë epëem dāk do paah, P'op Hagä Do an'oo bā ganā wät do hejój gó né hē tabahas'oo dāk hahÿ aj'yy bë mahang hag'ëed dāk doo —näng mäh. ¹¹ —Jesus né hē ti pä hadoo, bëeh, tób n'aa them'aa do hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kā pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado dāk doo —näng mā Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hā.†

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Jääm hē Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahānh ta wë ji basëek hyb n'aa. Doooh ta see pé badāk hahÿ haw'ääts hē ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

¹³ Ti m' sa wahë n'aa rameuuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowāw daheeh raheer'oot rabahapäh bā, dooh né paawä tak'ëp rama kamet'ëeg bā, ky n'aa netsä né paawä. Peed raheer'oot do hā, Jesus sii rababong do paa sa wahë n'aa rahapäh. ¹⁴ Sa mahang né hē aj'yy has'oo dāk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo dāk né hē, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. ¹⁵ Ti m' ramejũ Peed Jowāw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahë n'aa

rakaner'oot nyy d' rabad'oo. ¹⁶ Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' ër bad'oo sa hā? Sahōnh hē Jerusarēnh buuj raheen n'aa enä hahÿ baad rapahuunh doo. Doooh tahaja bā ër ky n'aa jejēn bā —nāk mäh. ¹⁷ —Taw'ääts hē ër meduuk sa hā, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hā Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'ũm hyb n'aa —nāk mā Judah buuj sa wahë n'aa sa kyyh, sa daaj hē rakaner'ood bā.

¹⁸ Ti m' ramejũ Peed Jowāw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hēnh. Ti m', tak'ëp ramejũ sa hā ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

¹⁹ Ti m' Peed raky hadoo:

—Bë daaj hē bë hyb n'aa newë baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bë mejũ do hā ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejũ do hā ää ky daheeh? ²⁰ Doooh ää haja bā ää ky n'aa eréd bā ää her'oot do ää maa napäh do hā, ää hapäh do hā —nāk mā Peed sa kyyh.

²¹ Ti m' p'aa hēnh rage'ÿÿm sa hā. Rage'ÿÿm jawén paa bā m', raberéd hōm rabah'ũm hyb n'aa. Doooh rahapëe bā nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejää hyb n'aa, hajök do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo dāk do hyb n'aa. ²² Aj'yy has'oo dāk doo, 40 bahānh däg ta baab n'aa.

Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hōm jawén paa bā kā m', rabahōm sa najiis hedoo do sa wë, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wë. Ti m' rabaher'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób sa kyyh. ²⁴ Ti m' raky n'aa napäh bā m', séd hā m' raky n'aa etsëe P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hē mabag'ääs doo —nāk mäh. —A mo haj'aa sahōnh hē

† 4:11 Saaw-Mo 118.22 hā takerii dāk tii, Peed ky däng doo.

badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ããj hë, sahõnh hë ta hã habong do na-ããj hë. ²⁵ Hahÿÿ da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hã, Dawi, ãã wahë makû kyy hã, a wë rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahÿ haw'ãäts hë habong doo,
Judah buuj nadoo doo, rakawajãän?
H'ëed hyb n'aa daap hë rahyb n'aa newëë
nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë,
ta hã raky nadaheeh hyb n'aa.

²⁶ Badäk hahÿ haw'ãäts hë häj n'aa sa wahë n'aa rakataa séd hã,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë,
Kristo, Tah'yyb Däng Do wë na-ããj hë,
rakamaj'ĩ hyb n'aa.”‡

²⁷ —Te hub né hë —näk mäh. —
Babä panang bä, ãã wahë n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ããj hë rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hë a wë kasëew däk do wë, Jesus wë, mah'yyb däng do wë. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hë rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hë ãã rage'ÿÿm doo. A karom né hë ããh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿÿm doo me, a ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ãã hã a hejój, nahëë enäh do ãã baheso hyb n'aa, ãã pehunh hyb n'aa, ãã moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hë a wë kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëeh bä katajus wät mä k'ãäts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hë sa hã tak'ëp mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb neÿÿm doo me rabaher'ood kãn P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëek do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yyim ta wób sa hã. Dooch

sa mab hë sa ma tado bä, sahõnh hë sa ma hadoo. ³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do hejój me raheer'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hã, baad tabahag'ãäs sa hã. ³⁴ Dooch kas'uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ããj hë, resëem hõm mä tii. ³⁵ Ta sãm ramanaa Jesus mejüü do sa wë, rabets'ëë hõm hyb n'aa wë bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus mejüü do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. (“Ji h'yyb en'yyim doo”, tahanäng pé ti Béh-Nabéh.) ³⁷ Béh-Nabéh besëem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejüü do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ÿÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mä na-ããj hë tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sãm uuh Jesus mejüü do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Ananijas, —näng mäh —ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, õm tah'yyb mahüüm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hã rep'aak do uuh. ⁴ A h'ëed né hë paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hë paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hë a hã rep'aak do mets'ëë däk maken'ooh? Dooch ãã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hã.

‡ 4:26 Saaw-Mo 2.1-2

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tũũ, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hẽ raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeÿÿm bong mä tak'ëp.

⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hẽ denaa hẽ Ananijas makũ ÿÿm bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Dooch m' ta heen n'aa nyybä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hã:

—Baad maher'ood hã ÿÿ —näng mäh. —Jããm né hẽ hahÿ tób sãm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—ÿÿ. Ti né hẽ ta sãm —näng mä ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Õm da ramahũũm hÿÿkä —näng mä Peed Sapira hã.

¹⁰ Ti m' Sapira badëe hyng Peed bagëet bä, dajëp mäh. Pahëew he-doo do rabajëe p'ëe bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makũ pa. ¹¹ Ti m' sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ããj hẽ rajeÿÿm bok mäh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëe esog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 hedoo doo, hajõng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hã, Saromãw häd näng doo bä. ¹³ Ta wób, ragenaag né paawä Jesus hã h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bä, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hẽ m' ajyy, ÿÿj, Jesus hã h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahëe enäh do ramanaa tyw n'aa hahäd hã. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabës bä, ta wób sa hã ta maëts badäng hyb n'aa.

¹⁶ Hajõk panang Jerusarënh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramanaa nahëe enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do

pahad'ëek do na-ããj hẽ. Ti m' sahõnh hẽ rabaheeso hõm.

Jesus mejũũ do Judah buuj wahë n'aa rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät doo, Sadusëw häd enäh do ta sii habong do na-ããj hẽ rah'yy ka-jewëets kãn Jesus mejũũ do sa wë.

¹⁸ Ti m' rameso padëek, ti m' ragada-hew'ëes doo gó m' radewäts b'ëeh.

¹⁹ Ti m' atsëm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyky do ããs tanoo gasëets nyyh mä Jesus mejũũ doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. T'ĩ hënh bë her'ood hajõk do sa hã hahÿ ji bawät do papuuj ky n'aa, ji h'yyb nãm do Jesus an'oo däk do ky n'aa. Sahõnh hẽ bë her'ood sa hã —näng mä ããs kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hõm bä kä rabahõm P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, ããs mejũũ doo da sa hã. Ti m' radu doo rama metëek doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ãät doo, ta sii habong doo, ranaëënh sahõnh hẽ Isaraëw buuj sa wahë n'aa, séd hã rakata padëek hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa wahë n'aa ramaneëënh Sinedirijo. Tii bä m' ramejũũ rahahëen Jesus mejũũ do radewäts b'ëeh do paa bä. ²² Ti m' warahén rakaja hõm bä t'ĩ hënh, dooh m' rawyyd bä. Ti m' rababaaj nä, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Ãã kaja hõm bä, baad tanoo katsë. Ta noo bä warahén rabab'ëeh. Ãã noo gasëets hõm bä, dooh ta gó hab'ëeh péh! —näk mä sa kyyh.

²⁴ P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób raky n'aa napäh bä m' tii, h'yyb manepëe boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —näk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bë dewäts b'ëeh do paa ti ab'ëeh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Hajõk do hã rama metëek —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahëen mä 12 hedoo do Jesus mejüü doo. Rakaja hõm bä, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejã bä. Rajeÿÿm hajõk doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ëe doo. Pã me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejã bä paawä. ²⁷ Ti m' rakaja hõm bä, ramena Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äat do beanh hyb n'aa sa hã. Ti m' ta ti ky hadoo sa hã:

²⁸ —Tak'ëp bë äã mejüü paa äã ky n'aa jaw'yyk doo me, bë ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hë da bë her'ood”, näk paa äã kyyh bë hã. Ti hadoo né hë bë nabuj keh'üüm. Sahõnh hë Jerusarënh buuj sa hã bë met'ëeg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Äã daj'ëep ta ti aj'yy bë ky n'aa h'üüm. Äã hã bë ky n'aa tapaa —näng mä ta kyyh.

²⁹ Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë raky hadoo:

—Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh ti äã ky daheeh. Dooh tahaja bä ajyy sa kyyh äã ky dahé bä, äã hã ramejüü do baad tanu nadëe bä P'op Hagä Do mejüü do hã —näk mäh. ³⁰ —P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bä. Ti d' né hë Jesus bë epëem däk do paa b'aa kajatsëk do hã. ³¹ P'op Hagä Do wehëe däk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasooh ta sii sahõnh hë tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bä. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä, P'op Hagä Do hã Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bä, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. ³² Äã sahõnh hë äã bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hã ky dah'eeh do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ääj hë tahapäh sahõnh hë tii —näk mä Peed sa kyyh.

³³ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawa-

jään. Rakarën mä radej'ëep. ³⁴ Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëeg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hã. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. ³⁵ Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hã:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bë hyb n'aa newë bë bad'oo do sa hã —näng mäh.

³⁶ —Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kë. Radaj'ëep jawén paa bä m', ta sii habok do paa ketyn bong. Tadajep bä, ahëej jëng sahõnh hë. ³⁷ Ta jawén, sahõnh hë häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hë tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hë radajëeb kë. Ti m' ta sii habok do paa ketyn bong mä na-ääj hë. ³⁸ Ti hyb n'aa ÿ baheer'oot bë hã: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bä ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b' gawatsik da —näng mäh. ³⁹ —P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hã —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hã bë kamaj'ii —näng mä Gamarijéw kyyh sa hã.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hë, 12 hedoo do ramena, ti m' ramejüü rabaheewyyh. Ti m' ramejüü mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hõm rabahõm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejüü do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ëeh do paah. Tseb'ee mä rabaheewyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa.

⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, sa tób hënh na-ääj hë raheer'oot ta äh hã had'yyt hë, rama metëek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

Resoos do 7 ajyy Jesus mejũũ do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti noo gó Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'ũũm. Sa mahang ti abong mã Judah buuj, ta s'ee hẽnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mã Jesus mejũũ do sa hã ta tii bã babuuj sa ky n'aa. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa raba-hetsẽh doo bã, dooh ran'oo bã ãã sii habok do sa hã —nãk mã sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejũũ sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padẽek sэд hã, sa hã rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooh baad tado bã ãã eréd bã P'op Hagã Do kyyh ãã metẽek doo, sa waa ãã betsẽeh hyb n'aa paawã. ³ Ti hyb n'aa, wakãn haa, ãã karẽn bẽ esoos bẽ mahang ajyy bẽ hep'ẽeh do h'yy genãh doo, P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũũm doo. Ti ãã mejũũ sa hã rabetsẽeh hyb n'aa sa waa. ⁴ ãã né hẽ, ãã ky n'aa etsẽẽ, P'op Hagã Do sii ãã ber'oot. ãã né hẽ ãã ma metẽek P'op Hagã Do ky n'aa —nãk mã sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mã sa hã raheer'oot doo. Tii bã m' rasẽm mã Es-Tew hãd nãng doo. Tak'ẽp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagã Do hã. Baad P'op Hagã Do Sahee h'yyb mahũũm mã tii. Hahỹỹ d' mã rasẽm do wób sa hãd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Parame-nas, Nikoraw. An-Tijoka panang hãd nãng doo hẽnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hã tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé dãk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasẽm jawèn paa bã, ramehũũm kãn mã Jesus mejũũ do sa wẽ. Tii bã kã m', Jesus mejũũ do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsẽẽ sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagã Do ky n'aa kah'ũũm. Nayyw hẽ Jerusarẽnh bã takah'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Hajõk P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do wób rah'yy kae kãn Jesus hã.

Es-Tew ramaso dãk do panyyg n'aa hahỹỹh

⁸ Ti m', baad mã P'op Hagã Do hejój awãt Es-Tew hãd nãng do h'yyb gó. Baad mã P'op Hagã Do ky n'aa edẽng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa nãng do heen n'aa tamoo wãt hajõk do sa ma-hang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hẽ sa tób P'op Hagã Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresãn-Dirija panang buuj wób, Siris hãj n'aa buuj wób, Asija hãj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mã raky hũũm paawã, dooh m' rahaja bã. Es-Tew P'op Hagã Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyhyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahỹỹ da bẽ her'ood —nãk mãh. —“ãã maa napãh Mosees, P'op Hagã Do na-ããj hẽ Es-Tew ky n'aa rejãã doo”, denoo da —nãk mã sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahẽ n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do na-ããj hẽ rakawajãã Es-Tew wẽ ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso dãk, ti m' ramahũũm Sinedirijo ajyy n'aa sa wẽ, sa wahẽ n'aa wẽ. ¹³ Ti m' ramejũũ ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyhyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahẽ n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Dooh hahỹỹ ajyy eréd bã taky n'aa rejãã do P'op Hagã Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hẽ —nãk mãh. ¹⁴ —ãã maa napãh ta kyyh. P'op Hagã Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahãj jẽng da, tanooh. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metẽek do Jesus ahỹỹd hõm da, tanooh —nãk mã noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hẽ Sinedirijo ajyy n'aa, t'ĩĩ hẽnh hat'oonh doo, baad mã raty padẽek Es-Tew wẽ. Ta mamets, ããs mamets hado dãk mã sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh Es-Tew hä:

—Äkä, se hub né hë ta ti raheer'oot do a ky n'aa? —näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakän haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newë këh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hë sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät ër wahë makû Abaraãm hä, Mesopotãm häd näng do häj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hënh takahÿÿd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakään, a yb tób paah. Ahõm da hëej s'ee hënh, õm ÿ metëeh hënh”,* näng mä P'op Hagä Do ta hä. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotãm häd näng doo, ti m' tabahõm Arãn panang häd näng doo hënh. Ta yb dajëp do jawén paa bã, P'op Hagä Do manaa wawëë hë ër babong do häj n'aa bã. ⁵ Dooch P'op Hagä Do an'oos pé ta hä, hëej uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hë paawä hahÿ hëej ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bã. Tii d' taky n'aa enooh ta hä, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bã ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Sa häj n'aa nadoo hënh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejüü sa hä 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hë da ramoo bok da t'ïï hënh. Rarahejää da t'ïï hënh a panaa. ⁷ Ý abanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hä. Ý rahejää da. Ti jawén paa bã, tii b' naa a panaa rababaaj nä bã wawëë hë. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejüü sa taah ramasuuj noo byyh ehõk, P'op Hagä Do karapee rabadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, ⁸ tabado däk bã ta äh, Abaraãm masuuj

noo byyh hõg hõm. Tii d' né hë kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta häd see Isaraéw, ¹² hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hë Jakóh taah, ër wahë makûü, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit häj n'aa hënh, ta si n'aa hë tamoo wät hyb n'aa t'ïï hënh. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hagää had'yyt hë Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahõnh hë nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahë n'aa, Paraóh ramaneëenh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bã. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bã kä sahõnh hë Esit häj n'aa hagä n'aa, ta tób hagä n'aa na-ääj hë tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kãn Esit häj n'aa bã, Kanaäh häj n'aa bã na-ääj hë. Sahõnh hë m' rabahoop sah. Dooch m' ër wahë makû sa waa rawyyd bã. ¹² Tii bã kä, Jakóh ky n'aa napäh bã joom s'ëeb Esit bã hanäng doo, tamejüü ër wahë makû t'ïï hënh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hënh t'ïï hënh rabahõm bã kä sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kãn sa hä sa hÿÿj né hë. Tii bã Paraóh na-ääj hë heen n'aa nyy däk Joséh wakään hä, Joséh yb hä. ¹⁴ Tii bã kä m', Joséh mejüü ramanaa ta yb, ta wakään had'yyt hë Esit hënh. ¹⁵ Sa hãnh hë han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿÿd j'eenh Esit bã. T'ïï hënh tadajëb kãn. Tii b' né paa m' ër wahë makû radejëb kãn. ¹⁶ Sa kamag paa ramahüüm p'aa hënh Sikëm panang hënh. Gabaho doo gó, Sikëm bã Amoor taah sa hä Abaraãm ets'ëe hõm do paa radaboo jëng sa kamag n'aa —näng mä Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tabedaa däk bã kä Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ka-jaa doo, tak'ëp ër wahë makû panaa rakaood bong Esit häj n'aa bã. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit häj n'aa wahë n'aa see tadu doo tabag'ääs doo. Dooch m' ta ti ky n'aa napëe bã Joséh makûü. ¹⁹ Ta ti sa wahë n'aa tawedii ër wahëh makûü, tarejää na-ääj hë. Tamejüü sa taah papuuj henyys do

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

raberéd is, radejêp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenäng Mosees häd näng doo. Anäm ti karapee. Ta yb, ta ÿŷn rawä wät, rejên sa tób bä tamawoob hê kamarab. ²¹ Ranahaja wäd bä rejên doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bä kä, Paraóh toog rabawyyd kân, taw'ëeh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bä. ²² Sahõnh hê Esit buuj rahajaa do rama metëek ta hã. Tak'êp tii bä kä tahyb n'aa jawyk ta her'oot do hã, tamoo wät do hã. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dák bá, takarên tabahag'ääs ta wakãän, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bá, tahapäh ta wakãän see Esit buuj see rejää. Ti hyb n'aa ta sãm baanh. Tanaboh jat Esit buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakãän raheen n'aa enäh P'op Hagä Do ti mejüü tabed'ëep sa hã Esit buuj sa moo gó naa. Doo rah'yy genä bä. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hê Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karên paawä doo ti d' radoo bä. “Wakãän haa”, näng, “bê wakãän had'yyt hê. H'ëed hyb n'aa bê kamaj'ii?”, näng. ²⁷ Ta see rejää do aũj hõm mä Mosees, ti m' taky hadoo ta hã: “Jaa g'eeh hanoo ää wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ ÿ makarên manaboh jat Esit buuj tsém hê manaboh jat doo da?”, ‡ näng mäh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bä, kejên hõm Midijän häj n'aa hênh. T'ii hênh tabag'ëed däg kân ta wakãän nadoo do sa mahang. T'ii hênh takat'ëe dák. Pawóp hê ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—40 ta baab jawén paa bä P'op Hagä Do ääs kasee Mosees hã tëeg hõõ gó, b'aa tũ nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bä, waëë Sinaih häd näng do nedaa bä tii. ³¹ B'aa kado né paawä, doo m' taooj jëe bä Mosees bahapäh bä, tahyb n'aa meuunh mäh. T'ii hênh tabahõm bä, p'eets hê tabahag'ääs hyb n'aa, tamaa napäh mä Tak'êp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hã: ³² “ÿ né hê P'op Hagä Doo, a yb h'yy kaha'eeh

doo. ÿ né hê P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”, § näng mäh. Mosees kajajän wät mä tak'êp tabeÿÿm wät do hyb n'aa. Doo tahegää bá t'ii hênh, eÿÿm wät do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “Makabo nä a tsyym suun, majó gëet do k'ääts ma ÿ hadoo do hyb n'aa, tsyt hê takasëew dák ti wë ÿÿ. ³⁴ ÿ hapäh né hê ny hadoo karapé haa rarejäã do Esit häj n'aa bá. ÿ maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hÿ pong jé naa ÿ bahyng ÿ bed'ëep hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kä, Esit hênh õm ÿ mejüü, karapé haa t'ii hênh naa mabasog nyyh hyb n'aa”, ** näng mä P'op Hagä Do kyyh Mosees hã, näng mä Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ênh:

—Ti né hê ti Mosees ta wakãän raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo ää wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, näk paa sa kyyh ta hã. Ääs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagä Do mejüü sa wahë n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakãän tabed'ëep hyb n'aa. ³⁶ Ti né hê Mosees ër wahë makü manyyh do Esit häj n'aa bá naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa näng do tametëeh Esit bä, akajar Hahiin Do häd näng doo bá, tabanawäng bá na-äaj hê 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hê ti Mosees hahÿÿ da Isaraéw buuj hã ky hadoo doo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo do P'op Hagä Do an'oo bá bê mahang ganyyh da.” †† ³⁸ Ti né hê ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bá rakata padëek noo gó, waëë Sinaih häd näng doo bá ääs her'oot do gadoo doo. Ti né hê ti ër wahë makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hê gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edëb had'yyt hê hanoo doo, ër wahë makü sa hã tama metëek hyb n'aa. ³⁹ Ti

‡ 7:28 Esodo 2.14 § 7:32 Esodo 3.6 ** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15

hadoo né paa m', dooh paa m' er wahë makû raky dahé bã Mosees. Raty n'aa gesyyg wät mä Mosees. Rakarên mä rababaaj hõm p'aa hënh Esit hënh. ⁴⁰ Ti m' ta hÿÿj hã, Arãw häd näng do hã ramejũũ: “Mamoo wäd er h'yy kaha'eeh do pan'aa, er pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapëë bã h'ëed hado ta ti aj'yy Mosees hã, Esit hãj n'aa bã naa er manyyh doo”,^{††} nãk mä sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booj yb t'aah heen n'aa. Tii bã m' sa masããh wób raneboh bëeh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ëeh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawë hã P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahãnh. Tanoo mä wë hã habong do rahyb n'aa jew'yyk. Ti hadoo né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã:

“Isaraéw buuj,
hã ÿ g'eeh ti bë banoo ta ti bë ejuu doo
40 ta baab banawäng hënh bë babok
noo gó?

⁴³ Hã ÿ nado ti bë banoo.
Bë kabarii Morók häd näng do tób n'aa
its ti bë mahang bë manaa doo.
Kabarii Repã häd näng do sagõõh n'aa
hã bë h'yy kaha'eeh.

Ta ti né hë kabarii bë mo haj'aa, sa hã
bë h'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bë ÿ ah'eed n'yyh da bë hãj
n'aa bã naa.

Bë ÿ mejũũ da Babirõn panang
bahãnh.”^{§§}

Tii da né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky
n'aa rod rerih do hã —näng mä Es-
Tew kyyh.

⁴⁴ Ti m' Es-Tew ky hadoo ënh:

—Tabanawäng bã er wahë makû
rababok noo gó, P'op Hagä Do sa hã
kahesé do tób n'aa ramahũũm mä
sa sii. P'op Hagä Do mejũũ doo da
Mosees hã, P'op Hagä Do metëeh do
hadoo ta hã waëë hã, tii d' né paa
ratama. ⁴⁵ Josuwéh sa wahë n'aa
tabahadoo noo gó, er wahë makû ra-
manaa sa sii ta ti tób hahÿ hãj n'aa
bã. Ti noo gó Josuwéh bado hõm ta

wób sa hãj n'aa, P'op Hagä Do habëë
n'yyh do sa hãj n'aa. Tii bã kã, ta
ti tób er hãj n'aa bã aso had'yyt hë.
Asooh nä paa m' na-ããj hë Dawi er
wahë makû sa wahë n'aa tabahadoo
noo gó. ⁴⁶ Baad P'op Hagä Do hyb
n'aa gadoo mä Dawi. Ti tetsëë mä
P'op Hagä Do hã, tanoo hyb n'aa P'op
Hagä Do Jakóh panaa rah'yy kaha'eeh
do tób n'aa pã s'ëëb tatamaa sooh
hyb n'aa. ⁴⁷ Tii d' Dawi karên né
paawä, ta t'aah Saromãw häd näng
do tii, P'op Hagä Do tób n'aa tatamaa
sooh doo. ⁴⁸ Ta tób n'aa tamoo wäd
né paawä, dooh P'op Hagä Do Sahõnh
Hë Sa Bahãnh Hadoo Do agëë bã tób
ji tamaa sooh do yt hã. Tii d' né hë ta
ky n'aa rod see her'oot paa P'op Hagä
Do kyyh:

⁴⁹ “Wë, ÿ bag'ããs do tyng.

Badäk hahÿ hëej, tsym ÿ tyng hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,
ny hadoo pé tób ÿ pan'aa ti bë karên ti
bë tamaa sooh doo?

Ny yt hã bë ed'oo ÿ kameh'ããk?

⁵⁰ ÿ né hë sahõnh hë mo haj'aa näng
doo”,^{***} näng mä P'op Hagä Do
kyyh, näng mä Es-Tew.

⁵¹ Ti m' Es-Tew ky hado kãn
Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'ũũm bëeh! Ganah'ood
bë hã. P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh
do h'yyb hadoo bë h'yyb. P'op Hagä
Do hã h'yy kana'eeh doo, ta kyyh
maa nanapäh do hadoo bëeh. Bë
wahë makû hadoo né bëeh. P'op
Hagä Do Sahee hã bë kamaj'ũũ, bë
wahë makû rabad'oo do paa hadoo
né hë. ⁵² Sahõnh hë P'op Hagä Do
ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë
wahë makû rarejãã. P'op Hagä Do
ky n'aa rod, P'op Hagä Do karên doo
da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot
doo, bë wahë makû radej'ëëp paah.
Hÿÿ kã, Baad Had'op Do kajaa bã kã,
bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëëb
kãn. ⁵³ Æãs an'oo däg né paawä bë
hã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo,

^{††} 7:40 Esodo 32.1 ^{§§} 7:43 Amos 5.25 ***

7:50 Isajas 66.1-2

dooh bë ky dahé bä —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ään bong mä ta wë. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahũm. Ti m' wë hä tabaheg'ääs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä.

⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegää! —näng mäh. —Wë kas'ëes do ÿ hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ääj hë, P'op Hagä Do hub hënh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëe padëek sa moo me. Tak'ëp mä rageëenh. Ta wë m' rawaj'aa padëek. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bä naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hä padëek doo, rakebo bëeh rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hä. Aj'yy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bä, Es-Tew ky n'aa etsëe mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kän.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hë m' radu doo rarejäa do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ääj hë. Jääm hë Jerusarënh bä ha'yym 12 hedoo do Jesus mejũ doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëep jawén paa bä m', ta wób

P'op Hagä Do weh'ëeh do rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kä, tarahejäa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hë tabaheg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejũ mä radewëes Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy ÿÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahõm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahõm kän panang hënh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ï hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëe ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'ar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyyh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso hõm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebé.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hä hë takasab'ee, ta hä hë tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahõnh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ääj hë raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Báp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky sũt. ¹² Pirip kajaa bä kä, taher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do na-ääj hë. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun hõm ajyy ÿÿj na-ääj hë. ¹³ Mehëm do paa na-ääj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë tabawäd däg kän Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa

meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarēnh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowāw daheeh, t'ī hēnh raba-heg'āās hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja hōm bä t'ī hēnh, raky n'aa etsēē Samarija buuj Jesus hā rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooh nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowāw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe suun kän mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehēm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarēn paawä m' tanoo sa hā dajëēr, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hā:

—Bē an'oo hā ÿÿ, tii da ÿ bahajaa hyb n'aa, ÿ moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehēm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'āāts hē paawä òm a dajëēr daheeh P'op Hagä Do aw'oong hōm baad tanadoo hēnh, ji matym n'aa ji hā P'op Hagä Do anoo do makarēn metsēē do hyb n'aa dajëēr me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh āā sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hōm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā. Tii bä da apäh òm tat'yyd mehīn, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newēē do tado hōm. ²³ ÿ hapäh né hē a h'yyb gó hanäng doo. Òm h'yy gaēēnh mah'yy kajew'ēēs do hyb n'aa. Nesaa do òm tah'yyb mahūm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—ÿ karēn paawä bē ky n'aa ets'ēē hēp ÿ n'aa, bē her'oot do tanadäng hyb n'aa hā ÿÿ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raheer'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bä, Peed Jowāw daheeh rababaaj hōm kän Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hōm me, ranu kejäk doo bä, raheer'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop hāj n'aa buuj hā Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do āās see her'ood kän mä Pirip hā. Ti m' āās ky hadoo:

—Ahōm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng do Jerusarēnh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahōm kän. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hā, Etsijop hāj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa ÿÿnh, Kän-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajëēr hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kã, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooh bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahōm nä ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hā, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hā:

—Äkã, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hā:

—Nyy da ti ÿ maa napäh? Dooh metëek pé hā ÿ ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kän Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahÿÿ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii. B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekãä bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejãä, rej'ees ta ky n'aa.

Sahōnh hē tak'öp baad nadoo do ramoo bok ta hā.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hä.

Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëep do hyb n'aa.”*

³⁴ Ti m' aj'yy beanh Pirip hä:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hē ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

³⁵ Ti m' Pirip du doo ta her'oot do taner'oot do hä, P'op Hagä Do kyyh see hä, sahōnh hē Jesus panyyg hanäm do ky n'aa. ³⁶ Ti m' ratabēs bä naēng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naēng —näng mäh. —Tahajaa ŷ manu gemuun? —näng mäh.

[³⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ŷ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hē Jesus Kristo —näng mäh.]

³⁸ Ti m' aj'yy mejūū ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawëej bëej kån tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kån. ³⁹ Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahūūm kån. Dooh aj'yy hapëe wäd bä. Ahōm kån mä tahahōm hēnh. Tsebé mä tahōm bä. ⁴⁰ Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahōm kån Sesareja hēnh. Tamahōm me m' ta her'oot Jesus panyyg hanäm do sahōnh hē panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahŷh

¹ Ti noo gó né hē Saw-Ru h'yy kaneréd tahehō Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do hä ² tetsēe rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahōm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hēnh. T'ii hēnh takarēn paawä tametëeh kerih

doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarēnh hēnh. Takarēn paawä tamanaa ajyy ŷŷj sii hē. ³ Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëeng wät ta hahäd hä. ⁴ Tūū m' tabadëe jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ŷ marejää?

⁵ —Jaa ōm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ŷ né hē, Jesus marejää doo —näng mäh. ⁶ —As'ëeg g'ëed! Ahōm nä panang hēnh. T'ii hēnh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁷ Ta sii habok do ramaa napëe né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado bong. ⁸ Tii bä m' Saw-Ru as'ëeg gëet. Tahegää paawä, dooh tahapëe wäd bä.* Ti hyb n'aa ramoo maso hōm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahūūm kån Damas-Ko panang hēnh. ⁹ T'ii hēnh nawa wäd, neeg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hē m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bä ti awät mä Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hä ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bä agëet ŷŷh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahōm aj'yy Judas häd näng do tób hēnh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneëeh do hahäd hä ta tób basooh. T'ii hēnh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hēnh naa. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëe suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hēnh tabahapëe däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hä.

* **8:33** Isajas 53.7-8 * **9:8** Tawén nahapëe wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bä m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hajõng ta ky n'aa raher'oot hä ÿÿ. Sahõnh hë ÿ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bä, a hä h'yy ka'eeh do sa hä —näng mäh. ¹⁴ —Wawëë hë tabana hÿÿ kä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä. Ahõm né hë t'ĩĩ hënh. ÿ asëew däk panäk ÿ n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh ÿ n'aa tabaheer'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hä, sa wahë n'aa sa hä, Isaraéw buuj sa hä na-ääj hë —näng mäh. ¹⁶ —ÿ metëeh da ta hä tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp ÿ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kån Saw-Ru yt gä doo hënh. Tabajëë suun jawén paa bä m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Saw-Ru, wakån ÿ hado däk õm hÿÿ kä —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hä kasee doo, ti né hë ÿ tamejüü a wë ÿ bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëë däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nyyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ÿÿb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh mabahapëë däg kån. Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bä m', h'yyb hejooj däg kån p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko panang bä tabaym dó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nyyw hë Saw-Ru du doo taheer'oot do tób P'op Hagä Do panyyg rayd naheer'oot do yt hä. P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hä. ²¹ Sahõnh hë maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejää do Jerusarënh bä. Ti né paa wawëë hë hana doo, Jesus

hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hë tii bä sa hä. Jesus né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hä. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hä.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hë, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ääj hë ta majĩĩ ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hä h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hä naa arook gó. Tii bä kä m' tabahõm kån.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däk. Sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hä. Dooch raky dahé bä te hub tado bä Jesus hä Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hä. Béh-Nabéh her'oot sa hä Jesus kasee do Saw-Ru hä ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hä Jesus her'oot do ky n'aa na-ääj hë. Béh-Nabéh her'oot na-ääj hë sa hä, nyy da h'yyb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kån Jerusarënh hënh. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kån. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaheer'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaheer'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hä. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarën doo, ramahüüm kån Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejã bä. Ti m' baad rah'yy kae kãn, dooh rah'yyb eÿÿm bã P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'ũm P'op Hagã Do Sahee an'oo bã. P'op Hagã Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hẽ panang Peed beg'ããs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahehẽn hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ããs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd nãng do bã habong doo. ³³ T'ĩ hẽnh tamamuun aj'yy Enejas häd nãng doo. K'yy gadóm mã tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó. ³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —nãng mãh. —As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasooch doo —nãng mãh.

Ti m' nyyw hẽ Enejas bas'ëeg gëet.

³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ããj hẽ, rabahapãh bã kã Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kãn Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd nãng doo bã, ti awät ÿÿnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mã Tabita. Gereg kyyh ramaneëenh mã Doh-Kas. Baad mã tamoo wät, tamasaa had'yyt hẽ kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kã ta nahëe nãng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kãn ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bã Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napãh bã, ramejũ pawóp hẽ ajyy Peed rabats'yyt hyb n'aa. Jopéh nedaa bã ti Rida panang. Ti m' raka-jaa bã raky hadoo Peed hä:

—Nyyw hẽ ãã karën mabahõm Jopéh hẽnh —nãk mãh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kãn sa sii. Takajaa bã m' ramasäg kãn kamag hasooch hẽnh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk.

Raba'oot bã m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó.

⁴⁰ Ti m' Peed mejũ mã raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy hãng, taky n'aa etsëe mãh. Taheg'ããs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —nãng mã Peed.

Tabita begãã däk mã tii bã. Peed tabahapãh bã, nu gas'ëeg sooh. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kãn mã Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bã kã. ⁴² Jé pad'yyt hẽ Jopéh panang bã raky n'aa napãh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kãn mã Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kãn hajõng ta ãh ta ti panang bã, Simaw, sa masãh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bã.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd nãng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesareja häd nãng doo bã m' ti awät mã aj'yy Kóh-Nerijo häd nãng doo. Isaraéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija warahén n'aa t'ĩ hẽnh kat'aa do sa häd. ² P'op Hagã Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahõnh hẽ ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ããj hẽ P'op Hagã Do hä. Kóh-Nerijo heno mã dajëer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagã Do hä m' taky n'aa hetsë. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bã m', ta s'ëeh hadoo do tabahapãh. Ta s'ëe gó baad mã tabahapãh P'op Hagã Do ããs ta wë hana doo. Hahÿÿ d' ããs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —nãng mãh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ããs ããs wë, ti m' taky hadoo:

—H'ëed, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo? —nãng mãh.

⁴ Ti m' ããs ky hadoo:

—P'op Hagã Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsë doo. Tahapãh na-ããj hẽ kas'uut do sa matym n'aa

sa hã maheno doo —nãng mäh. ⁵ — Mamejõ a sii moo heb'ooch do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd nãng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masãäh byy s'ëeb tahem'aa do tób bã tabagä. Aka-jar nabyy me ta tób basooh —nãng mã ääs kyyh ta hã.

⁷ Ti m' ääs dawuh jawén paa bã kä m', Kóh-Nerijo naëenh pawóp hë ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hë P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hë m' ti warahén. ⁸ Ti m' ta her'oot sa hã sahõnh hë tahapäh doo. Ti m' tamejũũ Jopéh panang hënh rabahõm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejũũ do rabedaa däk bã Jopéh hënh, Peed basëek tób jó, basatë doo bã, taky n'aa etsëe hyb n'aa. Wasyk mäh. ¹⁰ Asa däk mäh. Takarën paawä m' ta tä tabawëh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ëeh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ëeh hadoo doo gó m' tahapäh wë noo kas'ëes doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pãän hadoo do bahyng tabagëet bã. Ta sasu hã ta hood pãän kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mã har'ëeng, tababo n'aa, taw'ëed sii hë. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawëh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hã:

—As'ëeg g'ëed. Manaboh a tä —nãng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooch Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ÿ hewë bã nesaa doo, maganen'aak doo —nãng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hënh:

—Mamaneëej manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo —nãng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hã. Ti m' nanyw hë hÿ pong jé pãän hadoo do basëek p'aa hënh.

¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newëe nyy d' tahanäng pé ti ta s'ëeh. Ti nuuj jé né hë m' Kóh-Nerijo mejũũ do raka-jaa Simaw häd nãng do tób noo bã. Ramana me m' rabeaanh Simaw tób.

¹⁸ Ti m' rabeaaj kãn Peed tagëe bã.

¹⁹ Ti m' Peed hyb n'aa newëe nä bã ta s'ëeh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hã ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy õm resoos —nãng mäh. ²⁰ —As'ëeg g'ëed, ahyy sa wë. Ahõm né hë sa sii, ÿ né hë mejũũ a wë rabana hyb n'aa —nãng mã P'op Hagä Do Sahee.

²¹ Ti m' Peed bahyy kãn sa wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿ né hë bë eanh doo —nãng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë wén n'aa? —nãng mäh.

²² Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd nãng doo, 100 he-doo do warahén sa wahë n'aa seeh, ää tamejũũ —näk mäh. —P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëet do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hã. P'op Hagä Do ääs see kas'ee wät mã ta hã. Ta hã tamejũũ mã õm ranaëenh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'äas hyb n'aa, ta hã maba her'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mã sa kyyh.

²³ Ti m' Peed batsyyd kãn tób hënh, t'ĩ hënh rabawëh, raba'ÿÿh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kãn sa sii. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bã habong do rahada mäh.

²⁴ Ti m' jat'iip hadoo rakajaa Sesareja panang bã. T'ĩ hënh Kóh-Nerijo, ta wakãän, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. ²⁵ Ti m' Peed kajaa bã Kóh-Nerijo tób bã, Kóh-Nerijo ahyy häng tũũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ëeh hyb n'aa. ²⁶ Ti m' Peed mejũũ tabas'ëeg gëet hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —nãng mäh. —Aj'yy ÿÿh. A da hadoo do né hë ÿÿh. P'op Hagä Do nado ÿ hÿÿh —nãng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ber'oot bã m' ta sii, ajëe suun mã tób gó. Ti m' hajõk do t'ĩ hënh kat'aa do tabahapäh. ²⁸ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooch tan'oo bã Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bã. Dooch tan'oo bã sa tób yt hã Judah buuj ajëe suun bã. Ti hadoo né hë, s'ëeh hadoo doo gó ÿ

P'op Hagä Do metëek ÿ mananeënh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. ²⁹—Ti hyb n'aa ÿ ranaëej bä, ÿ gadoo ÿ rats'yyt doo. Nayyw hē ÿ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ëed hyb n'aa ÿ maneënh —näng mä Peed kyyh.

³⁰ Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ä däg, da hē, tug bä ÿ ky n'aa etsēē bä, tii bä pój ÿÿ jé takasee aj'yy. Gabarëeh ta saroor.

³¹ Ti taky hadoo hã ÿÿ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hã maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-ääj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo”, näng. ³² “Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masāäh byy s'ëeb tahem'aa do tób bä tabagä. Akajar nabyy me ta tób basoooh”, näng ääs kyyh hã ÿÿ. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hē ÿ mejüü òm ranaëēnh hyb n'aa. Baad tanyy né hē ti mabana —näng mäh. —Sahōnh hē äã kata däk P'op Hagä Do matym gó, äã matakëe hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü do maher'oot do äã hã —näng mä Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kãn ta her'oot do sa hã:

—Baad ÿ bahapäh hÿÿ kã, sahōnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē häj n'aa babuuj ta hã h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagä Do gadoo. Séd hã ji P'op Hagä Do gadoo —näng mä Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bē ky n'aa napäh P'op Hagä Do ta her'oot do äã hã, Isaraéw buuj sa hã: Jesus Kristo dajëp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagä Do majiï ji do boo bä. Tahajaa ta najiis ji hado däg bä hÿÿ kã. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do sa wahëh ti Jesus. ³⁷ Bē ky n'aa napäh né hē Jesus moo wäd wät do Judah häj n'aa bä, Jowāw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bä Garirej häj n'aa bä ji nu gemuun hōm do ky n'aa. ³⁸ P'op Hagä Do hejój,

ta Sahee na-ääj hē Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahüüm, P'op Hagä Do an'oo bä. Jé pad'yyt hē baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahōnh hē Di-jab* rejää doo. Sahōnh hē ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagä Do bawät do hyb n'aa. Bē ky n'aa napäh né hē ta tii. ³⁹ Baad äã bahapäh sahōnh hē Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa häj n'aa bä, Jerusarēnh panang bä na-ääj hē. Ti hyb n'aa äã wén her'oot äã hapäh doo. Ta jawén kã rabepëem däk b'aa hã kajatsëk do hã, tadajëp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajëp jawén paa bä, tamawoob däg ta äh, taganä wät P'op Hagä Do an'oo bä. Ta jawén takas'ee kãn äã hã P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴¹ Dooh sahōnh hē Judah buuj sa hã takas'ee bä. Jääm hē äã hã takasee, ääh, P'op Hagä Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa. Äã awëe bong, äã eëg bong Jesus sii taganä wät do jawén paa bä —näng mä Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ënh:

—Äã tamejüü ta ky n'aa äã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. Äã tamejüü äã maher'oot hyb n'aa, ti né hē ti sahōnh hē hedëp doo, dejëp do paa na-ääj hē sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagä Do an'oo bä. ⁴³ Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'ood wät paa ta ky n'aa. Hahÿÿ da ra her'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanäng do nesaa do P'op Hagä Do awug hōm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

⁴⁴ Ti m' Peed er'oot nä m', sahōnh hē ta kyyh maa new'ëe do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa. ⁴⁶ Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsē doo. ⁴⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh hewaat pé ranu kemuun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng

* **10:38** Gereg kyy me ramaneënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahananëg pé ti Dijab.

do hyb n'aa sa h'yyb gó, ər hã tabajəng do hadoo —näng mä Peed.

⁴⁸ Ti m' Peed mejũũ ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsēē sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bã habok do na-ããj hẽ raky n'aa napãh Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ ragadoo do P'op Hagã Do panyyg. ² Ti m' Peed kaja hõm bã kã Jerusarēnh hēnh, Judah buuj wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehõk doo, ranabuuj gedoo mä Peed. ³ Hahỹỹ d' mä sa kyyh ta hã:

—Hẽd n'aa mabajēē suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hẽd n'aa mabawēh sa sii? —näk mäh.

⁴ Ti m' baad Peed baher'oot sa hã sahõnh hẽ tahapãh do tahewäd nã hēnh. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

⁵ —Panang Jopéh häd näng doo bã ỹ bagēē wät bã, ỹ ky n'aa etsēē bã, s'ēēh hadoo hã ỹỹ. Ỹ hapãh hỹ pong jé naa tabahyng, ỹ bagēēt bã, ta hood pãän hadoo doo. Ta sasu hã pãän kamewyyt. ⁶ Baad ỹ baheg'ããs h'ēēd ta gó hanäng péh. Tii bã har'ēēng, tababo n'aa, taw'ēēd sii hẽ ỹ hapãh ta gó. Ta mahang ti anäng ər ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ər nawēh doo. ⁷ Ti ỹ maa napãh kyyh her'oot do hã ỹỹ: “As'ēēg g'ēēd. Manaboh a tä”, näng mä hã ỹỹ. ⁸ Ti ỹ ky hadoo: “Dooch Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooch ỹ hewē bã nesaa doo, maganen'aak doo”, näng kēh ỹỹ.

⁹ Tii bã hỹ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hēnh hã ỹỹ: “Mamaneēēj manã nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagã Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. ¹⁰ Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hã ỹỹ. Ti m' nanyw hẽ hỹ pong jé pãän hadoo do basēēk p'aa hēnh. ¹¹ Ti noo gó né hẽ tamawoob hẽ ajyy, Sesareja hēnh naa ramejũũ doo, rakajaa ỹ bagã bã. Ỹ rahahēēn

rawén n'aa. ¹² Tii bã P'op Hagã Do Sahee ỹ tamejũũ sa sii né hẽ ỹ bahõm hyb n'aa. Ti ãã bahõm kãn. B'ēēh hahỹji ma poo oow see pé ajyy ər hỹỹj hedoo doo, si ỹ rabahõm. Séd hã ãã bajēē p'ēē ajyy tób yt hã. ¹³ Ti ajyy baher'oot ãã hã ta tób yt tahapãh do ããs, hahỹỹ da m' ta sii her'oot doo: “Mamejõ Jopéh panang hēnh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hã nyy da bẽ P'op Hagã Do bed'ēēp nesaa do mahãnh, ta sii bẽ baboo had'yyt hyb n'aa hỹ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo”, näng ããs ta hã —näng mä Peed kyyh tamaher'oot do sa hã.

¹⁵ Ti m' ahõm nã Peed kyyh:

—Ỹ du doo bã ỹ her'oot do sa hã, sa h'yyb tym gó P'op Hagã Do Sahee bajəng, pooj jé ər h'yyb gó tabajəng do hadoo. ¹⁶ Ti ỹ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naəng me. Hỹỹ kã bẽ hã P'op Hagã Do anoo da ta Sahee bẽ h'yyb tym gó.” ¹⁷ Sa hã P'op Hagã Do an'oo däk ta Sahee, ər hã tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do hã ỹ hajēm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hã.

¹⁸ Ti m' ramaa napãh bã m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuuj gedo boo bã kã. Ti m' radu doo P'op Hagã Do raj'aa etsē. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hã na-ããj hẽ P'op Hagã Do anoo ta hã rah'yy kawapēēn, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edēb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kã P'op Hagã Do pa —näk mä sa kyyh.

Ãn-Tijoka bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do rarejãã doo, Es-Tew radaj'ēēp noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do hãj n'aa hēnh rabahõm, ta wób tsyt dēēg hã Tsi-Peré häd näng doo hēnh rabahõm, ta wób panang Ãn-Tijoka häd näng doo hēnh rabahõm. T'ĩĩ

hēnh jāām hē Judah buuj hā rama-her'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené hād enäh doo bä naa, ah'üüm Ān-Tijoka hēnh. T'ī hēnh raba-her'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hā kā. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hā tabawät, ti hyb n'aa hajök raky dahé däk pannyg hanäm doo. Jesus hā rah'yy kae padäg kån.

²² Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejüü Béh-Nabéh, Ān-Tijoka hēnh tabahag'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ī hēnh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edēe bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wät. Ti m' baad taba-her'oot sa hā, t'öp madäk doo me rahyb n'aa hūüm had'yyt hē hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hā. Hajök t'ī hēnh rah'yy kae kån Jesus hā.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahöm kån Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bä m' tamana kån Ān-Tijoka panang hēnh. Ti m' sét ta baab rababoo kån ta tii bä Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajök do sa hā rama metēek Jesus ky n'aa. Ān-Tijoka bä né kā pooj jé radu doo ramaneēenh doo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Ān-Tijoka hēnh, Jerusarēnh hēnh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab hād näng doo, as'ēeg gēet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó ta-her'oot sa hā, ana ji hasaah do pan'aa sahōnh hē hēej Roma buuj rabag'ääs doo bä. Te hub né hē, Roma buuj sa wahē n'aa Karaw-Dijo hād näng doo bag'ääs noo gó rabas'aah né hē. ²⁹ Tii kā m', Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bä habok do ramasaa kån Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä habong doo. Sahōnh hē ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejüü Béh-Nabéh

Saw-Ru daheeh ramahüüm ramasa doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah häj n'aa bä habong do sa wahē n'aa wē.

12

Eróts mejüü radaj'ēep paawä Peed pannyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahē n'aa Eróts hād näng do du doo tare-jää doo Jesus hā h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejüü mä radaj'ēep Tsijaag sēn-jeer me. Jowāw hÿj mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bä kā ti Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ēep doo, tamejüü na-ääj hē ramaso däk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ēes noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso däk jawén paa bä tamejüü radawäts gēet. Ti m' tamejüü 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hōm, rabahag'ääs hyb n'aa Peed. Takarēn né paawä Pas-kowa ratab'ēes jawén paa bä tamejüü Peed ramanaa, hajök do sa matym gó ta hā taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ēes doo gó Peed ag'ēed nuuj jé, tak'ēp né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēe ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsēm, Eróts ky däng do pooj jé, hajök do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aÿh mä warahén sa hōō gó. Hub hēnh warahén seeh, s'ÿh hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd däk. Warahén sa hā taty padēek. Warahén wób ragadahew'ēes doo noo bä rabab'ēeh rabahag'ääs hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hē m' P'op Hagä Do ääs kas'ee wät. Ragadahew'ēes doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ääs mebē Peed karapa hā, taty gawēej däk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Nayyw hē, h'yy kabawaad wäd! As'ēeg g'ēed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hē haak sapuuw hadoo doo, ta moo hā padēek do paah, keréd bēeh tūū. ⁸ Ti m' ääs ky hadoo ta hā:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ääs ky hadoo ênh:

—Madadäg a hatsë a hä, jawén ÿ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kân ragadahew'ëes doo gó naa. Dooch tah'yy ganyy bä te hub tado bä né hë ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratatab'ëes né hë m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hënh ji bahôm bä kä, ta daaj hë tanoo kasëets hôm. Ti m' ratabëej nä kân mäh. Dawëë péj rababoo däk bä kä m', ääs badoo wäd kân, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿÿ kä baad ub ÿ bahapëe kân. P'op Hagä Do mejüü ta ääs ÿ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ÿ rarejää do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mä ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bä m', tabahôm Marija häd näng do tób hënh. T'ii hënh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëe hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowãw Maah-Ko häd näng do ÿÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw n'aa tabës bä nasooch doo me Peed naëenh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahëg'ääs hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hënh tamatëh hôm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hä Peed ti agëet tób noo bä. H'yyb manepëe wät do hyb n'aa, dooch m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hä:

—Öm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooch. Né hup ÿ né hë. Peed né hë —näng mä maruus.

—Dooch Peed tado bä —näk mäh. —Ääs ta hä hag'ääs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëenh nä tób noo bä. Ti m' ranoo gasëets kân, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hä ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sii hë —näng mäh.

Ti m' sa hä tabaher'oot jawén paa bä, ahôm kân ta s'ee hënh.

¹⁸ Ti m' tabawag hôm bä kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëe bong, h'yyb e'ÿÿm b'ëeh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooch m' rawyyd bä. Ti m' hajông Eróts eanh warahén sa hä, ti m' tamejüü radej'ëep sahõnh hë warahén hag'ääs do paah.* Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd däk dó Judah häj n'aa. Sesareja panang hënh tabeg'ääs dó.

Eróts dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Eróts paa kamajë wät Tiir panang, Sidõn panang babuj n'aa sa hä. Ti m' Tiir panang, Sidõn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaheer'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajë wät hyb n'aa sa hä. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts häj n'aa bä retsëe do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hä tabetsëe hyb n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ëeh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky däng sa hä, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk sa wahë n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajök do sa hä. ²² Ti m' maa new'ëe do tak'ëp mä sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooch aj'yy tado bä! P'op Hagä Do hadoo né hë tii! —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do òm”, hanäk doo. Tsebee wät

* **12:19** Hajông Eróts wén eanh sa hä, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ëes doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ëep né hë ragadahew'ëes doo gó hagëet do hagä n'aa, ta see kejën nä bä sa mahãnh.

ti hyb n'aa. Dooh tawehëe bä P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hë kä, nayyw hë, P'op Hagä Do ääs an'oo bä ta nahëe nyy kån. Tii bä m', tadajëb kån as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahöm tii bä. Jé pad'yyt hë tii bä rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaëej däk jawén paa bä dajëer Än-Tijoka buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do mejüü doo, rababaaj nä kä Än-Tijoka hënh. Sa sii ramahüüm kån Jowāw Maah-Ko häd näng doo.

13

Jesus ky n'aa mahüüm do rasëm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Än-Tijoka bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metëek doo. Hahÿÿ da m' sa häd: Béh-Nabéh, Simijāw “byyh hasus doo” ramaneëenh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hënh naa), Manaën (Eróts Garirej häj n'aa wahë n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsytt hë, wë ÿÿ bë asëew Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ÿ karën do ramoo bok doo, ÿ wén naëenh —näng mä P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsëe jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén paa bä, sa moo radatooj kån Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëe wät rabahöm hyb n'aa kä.

Tsytt dëeg hä Jesus ky n'aa raheer'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahöm kån P'op Hagä Do Sahee mejüü doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëenh. Tii b' naa ragatsëg t'oonh marakate gó rabatsëg höm hyb n'aa tsytt dëeg hä

Tsi-Peré häd näng doo hënh. ⁵ Rakaja höm bä panang Saramin häd näng doo bä, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hä. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hä.

⁶ Ti m' tsytt dëeg ratabëej däk, Pap panang bä rakajaa. Tii hënh rama-muun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëenh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanoo. Noo kanesa do tii. ⁷ Sesijo Paw-Ro, tsytt dëeg hä buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejüü ta wë ranaëenh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hä rabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. ⁸ Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bä raheer'oot doo. Takarën paawä dooh sa wahë n'aa h'yy kae bä Jesus hä. ⁹ Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëenh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Dijab t'aah òm! Baad hadoo do ganen'aak do òm. Ky nesaa òm, noo kanes'ats òm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo ënh ta hä:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Òm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëe wäd bä papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nayyw hë Erimas ty tamaa wäd kån. Tesóts wät mä nayyw hë moo takyyk do pan'aa. ¹² Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bä aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hä tah'yy kae däg kån. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hä.

Än-Tijoka s'ee hënh raheboo nä do panyyg n'aa hahÿÿh

* **13:3** Saw-Ru hädsee Paw-Ro. † **13:3** Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

¹³ Ti m' Pap bä naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hä, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bä. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rakajaa bä, Jowāw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh da-heeh, Jerusarënh hënh tababaaj hõm hyb n'aa. ¹⁴ Peh-Ke bä naa Paw-Ro rabahõm panang Ān-Tijoka s'ee hënh, Pisidija häj n'aa bä. Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehāk do hä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ta yt hä m' rabat'oonh. ¹⁵ Ti m' tób yt hä kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-āāj hë. Taner'ood wät do jawén paa bä, tób sa wahë n'aa rabats'yyt Paw-Ro raheer'oot hyb n'aa rakarën bä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Āā wakāān —näk mäh. —Tanyy bä bë wë bë her'oot pé babä hat'oonh do ratsebë hyb n'aa, bë her'ood —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Paw-Ro bas'ëëg gëët. Ta moo me m' tameduuk, bag hënh rabab'ëëh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-āāj hë P'op Hagä Do hä hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. ¹⁷ —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëëw hõm paa ër wahë makūūh. Tak'ëp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bä Esit bä, sa wakāān nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'īī hënh häj n'aa bä naa ta hejój me ër wahë makū taman'yyh. ¹⁸ 40 m' ta baab rababong tabanawäng bä, P'op Hagä Do baad taheg'āās sa hä. ¹⁹ Hëëj Kanaāh häd näng doo bä 7 t'īī hënh habong do paa sa wahë n'aa sa karapee sii hë ër wahë makū nu gad'eet, P'op Hagä Do an'oo bä. Ër wahë makūū hä tan'oo däk sa häj n'aa paah. ²⁰ 450 ta baab tabado däk bä kä ër wahë makū tasëëw hõm do jawén paa bä tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hä ajyy ky n'aa etsëëh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op

Hagä Do ky n'aa rod Samuëw bawäd däg bä kä. ²¹ Ti m' ër wahë makū rabatsëë, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahë n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hë Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bën-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'āās. ²² Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bä, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahÿÿ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “ÿ karën doo da Dawi bawät ÿ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hë ÿ karën doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

²³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejõ kån, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëëb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hë tii. ²⁴ Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hë Isaraéw buuj sa hä, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa. ²⁵ Sahõnh hë ta hä P'op Hagä Do mejüü do tametëëk do pan'aa tabahajaa bä, Jowāw nu gahem'uun do ky hadoo: “Jaa ÿ bë hä?”, näng mäh. “Doooh bë hyb n'aa newëë do tado bä ÿÿh. Doooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tado bä ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ kabo nä bä”, näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh —näng mä Paw-Ro sa hä.

²⁶ Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakān haa, Abaraām panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hä hyb n'aa hesé doo, bë na-āāj hë, bë sahõnh hë bë maa newë. Ër hä né hë P'op Hagä Do an'oo däk ër panyyg näng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëëp. ²⁷ Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-āāj hë, dooh rah'yy ganyy bä jaa ti Jesus. Dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hä had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä P'op

Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo. ‡ 28 Dooh rawyyd bä né paawä dajëb hä Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëë Pirato hä tamejüü radaj'ëep hyb n'aa. 29 Sahõnh hë ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta hä rabad'oo do jawén paa bä, rabado hyy kån Jesus hub b'aa hä naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. 30 Ti m' taganä wäd kån p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bä. 31 Tadjëb pooj jé, hajök ta sii hah'üüm Garirej häj n'aa bä naa Jerusarënh hënh. Sa hä né hë Jesus kas'ee wät hajõng ta äh, taganä wät do jawén paa bä. Ti né hë rahapäh doo, hÿÿ kä raheer'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hä —näng mä Paw-Ro kyyh.

32-33 Hahÿ panyyg hanäm do ää her'oot bë hä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ër wahë maküü hä, ti né hë hÿÿ kä tan'oo däk ër sa panaa paa hä. Ti d' né hë tabad'oo Jesus ganä wät tan'oo bä kä. Hahÿ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hä:

“Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hë.”§

34 Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganä wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

“Õm ÿ ky n'aa edëng, baad had'op doo me,
ky kaneh'ÿÿt doo me, Dawi hä ÿ ky
n'aa enooh do paa me.”**

35 Hahÿÿ da na-ääj hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh see hä:

“Dooh man'oo bä a karom,
tsyt hë a wë moo wät do ta kamag
n'aa karejã bä.”††

36 Dooh Dawi ta daaj hë ta ky n'aa tado bä ti taheer'oot doo. P'op Hagä Do karën doo da né hë sahõnh hë Dawi

moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadjëb kån. Ta wahë makü rahabong hënh tabas'ëëg kån. Karejã däk ta kamag n'aa. 37 Tii d' nado dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do anoo do hä. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejã bä.

38 —Ti hyb n'aa wakån haa, —näng mäh —baad ÿ karën bë heen n'aa nyy däk hahÿ ÿ her'oot do bë hä: Jesus dajëp do hyb n'aa, taganä wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hë nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo. 39 Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bä baad ji hado däg bä tan'oo bä P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hä, baad tabahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó —näng mäh. 40 —Baad bë hyb n'aa matakä bë hä takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Hahÿÿ d' paa raheer'oot P'op Hagä Do kyyh:

41 “Bë maa newë këh ÿ ty n'aa ges'yyk doo.

Bë meuuj da! Bë dejëb kä!

ÿ moo wät da bë habong do noo gó sét hadoo doo,
tabad'op hë da bë ky dahé, bë rapanäg né hë paawä ta ky n'aa.”‡‡

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hä —näng mä Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hä, Jesus ky n'aa raky nasëm hyb n'aa.

42 Ti m' Paw-Ro bahajaa bä taheer'oot doo, anä kån mä Béh-Nabéh daheeh. Raban'yyh bä m' tób gó naa, t'ï hënh hat'oonh do rabatsyyd kån, Saab see hä p'aa hënh rabaher'oot hyb n'aa ta ti panyyg. 43 Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa kat'aa do hä rakedëë hõm jawén paa bä, sahõnh hë raban'yyh do jawén paa bä, hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do

‡ 13:27 Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëëb ky n'aa, nyy da rarahejã, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genä bä. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah. § 13:32-33 Saaw-Mo 2.7 ** 13:34 Isajas 55.3

†† 13:35 Saaw-Mo 16.10 ‡‡ 13:41 Habakuk 1.5

P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hẽ, rahadaa hõm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ũũm do sa hã, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ramaa napëe wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hã kä, hajök panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëe doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä m' hajök do kat'aa doo, h'yy kajewëets bong Paw-Ro sa hã. Ti m' raky hadoo:

—Dooch te hub tado bä Paw-Ro ra-her'oot doo —näk mäh. —Noo kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejää mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti m' h'yyb neỹm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Ãã her'ood wät P'op Hagä Do panyyg pooj jé bë hã. Dooch bë karën bä bë gado bä. Dooch bë karën bä bë h'yyb tym hedëb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hỹy kä ãã bahõm kãn, ãã baher'ood kãn Judah buuj nadoo do sa hã kä —näk mäh. ⁴⁷ —Tii d' né hẽ ãã P'op Hagä Do mejũũ kerih do hã:

“ÿ an'oo bä õm sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do sa h'yy ganä n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' ÿ bad'oo, mamahũũm hyb n'aa käh ÿ n'aa dawëe habong do sa hã,

ÿ bed'ëep hyb n'aa sa hã nesaa do mahãnh,

si ÿ had'yyt hẽ rababok hyb n'aa kä.”ŠŠ

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napäh bä ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

Ti m' sahõnh hẽ P'op Hagä Do asëew hõm doo, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kãn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' ra-her'ood kãn Jesus ky n'aa panang bä, panang nedaa bä haj'eenh do sa hã na-ããj hẽ. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rabahõm kãn ÿỹj ky n'aa etsëeh doo,

P'op Hagä Do hyb n'aa esee do wë, panang bä ky n'aa etsëeh do ajyy n'aa sa wë na-ããj hẽ. Ra-her'ood had'yyt hẽ sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wë, rabah'eed h'ũũm hyb n'aa ta s'ee hënh. Ti m' tii d' né hẽ rabad'oo. Ra-her'ood n'yyh sa panang bä naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hõm k'ããts sa tsyym suun hã padëek doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hã, rahanäng péh. Ti m' rabahõm kãn panang Ikonijo häd näng doo hënh. ⁵² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm kãn.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bä panang Ikonijo häd näng doo bä, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ĩ hënh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsëeh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bä hajõng ta ãh. H'yyb neỹm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hã rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do kyy gó né hẽ ti P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ra-her'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro ra-her'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hẽ rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejää hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hõm hëej bód Rikonikas häd näng doo hënh, panang Ris, Derebé häd enäh

doo hēnh, ta tii bā hāj n'aa hēnh. ⁷ T'īi hēnh na-āāj mā raheer'oot Jesus ky n'aa hanām doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahỹh

⁸ Ti m', Ris bā Paw-Ro her'oot do maa new'eē do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hā d' né hē takenäng noo gó. Dooh noo gó tabawäd bā. ⁹ Tamaa neweē mā Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'āās ta wē. Tah'yyb hapäh né hē, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hā tabahub dāk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hā:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nanyw hē tabas'ëeg gëet mäh. Ti m' tadu doo hawäd dāk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapäh bā Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mā raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, er h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneëēnh Sewus häd me, rah'yy kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëēnh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hā moo hew'ëet do tamanaa booj yb, b'aa ts'ooh sii hē, sa panang noo bā. Panang babuj n'aa sii hē takarēn paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bā tób Sewus rahyb n'aa esee do basooh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bā m', ras'ëed hōm sa daaj hē sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bā m' tak'ëp mā rageëēnh:

¹⁵ —H'ëed hyb n'aa tii d' bē bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hē āāh, bē da hadoo doo! —näk mäh. —Bē āā panäk āā wén na, bē beréd hōm hyb n'aa hahỹ daap hē bē h'yy kaha'eeh doo. Dooh redēb bā tii. Taw'āāts hē P'op Hagä Do hā, hedēp do hā bē h'yy kawareem, sahōnh hē pahuunh do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hahỹh, wē, akajar na-āāj

hē, sahōnh hē ta hā habong do na-āāj hē P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarēn doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahōnh hē badäk hahỹ haw'āāts hē hāj n'aa babuu. ¹⁷ Ti hadoo né hē, P'op Hagä Do ta daaj hē takametēeh sa hā. Tametä had'yyt hē baad had'op do sa hā tanoo doo me. Ti né hē mejūū naeng badoos doo. Ti né hē hanoo bē joom baad tawén eaak. Ti né hē bē waa hanoo. Ti né hē bē h'yyb tsebé tan'oo bā —näk mā Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raheer'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nā bā, Paw-Ro sa majī, Judah buuj, kaja nā. Ān-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bā naa rabana. Ti m' raheer'oot hajök do sa hā, rah'yy kawapēēn hyb n'aa Paw-Ro sa wē. Ti m' hajök do rakawaj'āān bong Paw-Ro sa wē. Paw-Ro rakud kän pä me. Dajēp red'oo rawén takyg hōm panang bahānh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do kata b'ëeh mā Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet. P'aa hēnh tabahōm ēnh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm kän panang Derebé häd näng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm do Ān-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahỹh

²¹ Ti m', ta ti panang bā raheer'oot Jesus ky n'aa hanām doo. Hajök mā Jesus hā h'yy kae kän raheer'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kän Ris bā, Ikonijo hēnh, Ān-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nā me, panang buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā baad raky n'aa edē dāk, ranerét hyb n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot ratsebé hyb n'aa. Hahỹ d' mā na-āāj hē ramaher'oot sa hā: “Hajōng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'āās do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebēs me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasēew hōm Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. Ti m'

raky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

–Baad mahagãã hahÿ a hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hã h'yy ka'eeh do sa hã –näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabës Pisidija häj n'aa bä. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bä. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bä rahe'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ëenh mä panang Atarija häd näng doo hënh. ²⁶ Tii bä ragatsëg tooj kän marakate gó. Ti m' rabatsëg hõm kän Æn-Tijoka hënh, rahana doo hënh. Æn-Tijoka bä né hë Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ëë wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ããs hyb n'aa sa hã. Tii b' naa né hë ti ramejüü do paah, jé pad'yyt hë rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nä kän. ²⁷ Rakajaa bä kä m' Æn-Tijoka bä, ramejüü Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' rahe'oot sa hã sahõnh hë P'op Hagä Do mo haj'aa sa hã raheboo nä hënh. Rahe'oot na-ããj hë m', Judah buuj nadoo do sa hã Jesus an'oo däg kän ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajõng ta äh Æn-Tijoka bä Paw-Ro rabaym Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarënh bä Jesus hã h'yy ka'eeh do rakaner'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób raka-jaa Æn-Tijoka bä, Judah häj n'aa hënh naa. Ti m' radu doo rama metëëk Judah buuj nadoo do hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

–Taw'ãäts hë bë masuuj noo byyh ehõk Mosees ky n'aa jaw'yyk do metëëk doo da. Tii da bë moo naboo bä, dooh bë P'op Hagä Do edëëb bä ta wë –näk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenag bä rahe'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Æn-Tijoka bä habong do

rabasëew hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jerusarënh hënh rabahõm hyb n'aa. T'ii hënh ramejüü rabahõm, masuuj noo byyh kahõk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejüü do sa hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa t'ii hënh habong do sa hã.

³ Ti m' rabahõm kän. Ramahõm me m', Penisija häd näng do häj n'aa bä, Samarija häd näng do häj n'aa bä na-ããj hë rahe'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da Judah buuj nadoo do wób h'yy kae padëëk P'op Hagä Do hã. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habok do raky n'aa napäh bä tii, tak'ëp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bä kä Jerusarënh hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, sa wahë n'aa na-ããj hë, 12 hedoo do Jesus mejüü do na-ããj hë baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro rahe'oot mä sa hã sahõnh hë ramoo bok do hã P'op Hagä Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nä hënh. ⁵ Ti m' Parisëw wób Jesus hã h'yy ka'eeh do raky hadoo:

–Taw'ãäts hë ji mejüü Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëëk do sa hã, sa masuuj noo byyh ehõg hõm. Taw'ãäts hë na-ããj hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh –näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ããj hë rakata b'ëeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' báp peej däg raky n'aa her'oot do jawén paa bä, Peed as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo:

–Wakän haa –näng mäh. –Bë hapäh né hë p'ooj ub ÿ P'op Hagä Do asëm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. ⁸ P'op Hagä Doo, ji h'yyb tym hapäh doo, tametëeh tagadoo na-ããj hë Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'yyb tym gó tabajëng doo, ër hã tanoo do hadoo. ⁹ Dooh ta see hadoo pé ër hã, sa hã na-ããj hë. P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb

n'aa,  r h'yyb tym g o han ng do P'op Hag  Do awug h m do hadoo,  r h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus h . ¹⁰ Ti hyb n'aa, h' ed hyb n'aa b  gah en Judah buuj nadoo do Jesus h  h'yy kae pad ek do ramoo bok hyb n'aa ta ti  r nahajaa doo,  r wah  mak  na-  j h  ranahajaa doo? H' ed hyb n'aa b  kar n P'op Hag  Do b  metyy? ¹¹ Dooch taw' ats h  tado b  –n ng m h. –Dooch  r moo bok do hyb n'aa tado b   r h'yyb tym P'op Hag  Do bed' ep. Jesus hyb n'aa,  r Jesus kamah n do hyb n'aa tii. Ti hadoo n  h  sa h , Judah buuj nadoo do sa h  –n ng m  Peed kyyh.

¹² Ti m' sah nh h  bag h nh rabab  h m ramaa new  b  B h-Nab h Paw-Ro daheeh raheer'oot doo. Paw-Ro raheer'oot m  rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hag  Do hej j me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa b  raheer'oot doo, Tsijaag ky hadoo m h:

–B  maa new  k h   , wak n haa –n ng m h. ¹⁴ –Peed her'ood w t nyy da P'op Hag  Do t'yyd meh n w t Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hag  Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti taheer'oot do baad tanu d ng P'op Hag  Do ky n'aa rod rerih do paa h . Hah  da takerii d k:

¹⁶ “Ta ti jaw n   mat eh da.

Haj  ta baab n  paaw  dooh Dawi panaa rabag  boo b , p'aa h nh Dawi panaa see sa wah  n'aa tabahado d k   an'oo b  da.*

¹⁷⁻¹⁸ Tii da   w n d'oo, Judah buuj w b, sah nh h  Judah buuj nadoo do sii h , karap  haa pan'aa hedoo doo,   rabeosos hyb n'aa', n ng m  Tak' p Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky d ng do moo w t doo.”†

* **15:16** T b had  hyng do paah, p'aa h nh ji tama sooh do ky n'aa g  tabeh'  m Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hag  Do h  Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, haj  ta baab noo g  dooh Dawi panaa rabag  boo b  paa Judah h j n'aa b . Tii b  k , ta ky n'aa rod raheer'oot do h , ti aw t da Dawi panaa seeh, p'aa h nh sa h  tabag' as doo, P'op Hag  Do ky d ng. Jesus n  ti ta ti Dawi panaa P'op Hag  Do ky d ng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

¹⁹ –Ti hyb n'aa, –n ng m  Tsijaag – h     p h, taw' ats h  dooh ta bah nh  r mej  b  Judah buuj nadoo do P'op Hag  Do h  h'yy kae pad ek do sa h . ²⁰ Taw' ats h   r erih ranaw h hyb n'aa P'op Hag  Do h  h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh' eh do të n'aa. Taw' ats h   r erih ranay h hyb n'aa sa   m nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranaw h hyb n'aa sa mas h dab, har' eng dab, ranaboh b  ta majyyw gats  d k doo. Taw' ats h   r erih na-  j h  ranaw h hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d'  r w n erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt h  d g panang haw' ats h  Saab h  had'yyt h , t b P'op Hag  Do panyyg rayd naherot do yt h . Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy d k n  h  Mosees ky n'aa jaw'yyk do h  –n ng m  Tsijaag kyyh sa h .

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hah h

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mej  doo, Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa, sah nh h  Jesus h  h'yy ka'eeh doo, ras ew h m sa w b, ramej  hyb n'aa B h-Nab h Paw-Ro sa sii,  n-Tijoka h nh. Ras m do h d hah h: Judas Bar-Saba h d n ng doo, Siras daheeh. Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa w b tii. ²³ Ti m' sa h  ramej  rerih doo k . Hah  ti rama erih doo:

“ h, 12 hedoo do Jesus mej  doo, Jesus h  h'yy ka'eeh do sa wah  n'aa na-  j h , b  wak n hedoo  h. B eh, Judah buuj nadoo do Jesus h  h'yy ka'eeh do  n-Tijoka panang b  habong doo, Sirija h j n'aa b , Siris h j n'aa b  habok do na-  j h    ma erih.   ed ng b eh.

²⁴ “  heen n'aa en h bab  naa t'  h nh heboo n  doo.   heen n'aa en h, ajyy raheer'oot doo me

baad nado wäd bë h'yyb ran'oo bä. Bë h'yyb manepëë boo ran'oo bä. Dooch äã kyy gó tado bä ta ti rama metëëk doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babä äã kaner'oot, bë wë äã mejüü hyb n'aa äã wób, Paw-Ro Béh-Nabéh ér najiis bë mejüü do sa sii rabahôm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëëb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hôm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bä, dooh rah'yy gejë hôm bä. ²⁷ Äã mejüü Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa äã erih do hä. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagä Do Sahee metëëh äã hä, äã ganahëen hyb n'aa bë hä tak'ëp hejooñh doo. Äã hä na-ääj hë baad ub P'op Hagä Do Sahee metëëh doo. Jääm hë bë tayy hahÿ äã her'oot do bë hä: ²⁹ Taw'ääts hë bë nawëh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëëh do tä n'aa. Taw'ääts hë bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab bë naboh bä ta majyyw gatsëë däk doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë aä manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bä, taw'ääts hë. Jääm hë kä äã erih doo."

³⁰ Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahôm hyb n'aa. Ti m' rabahôm kân. Ti m' rakajaa bä Än-Tijoka bä, ramejüü sahônñ hë Jesus hä h'yy ka'eeh do séd hä rakata padëëk hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hä 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hëñh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebë doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejë hôm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajông ta äh t'ii hëñh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hä h'yy ka'eeh do kedëë bong, rababaaj hôm hyb n'aa Jerusarëñh

hëñh. Sa hä rakedëë bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hë ti bë bana. Baad äã karën P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me äã karën bë babaaj hôm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hôm kân. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bä. T'ii hëñh rama metëëk ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hëñh panyyng n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hä:

—Hamäh, ér ah'üüm p'aa hëñh ér heboo nä do paa hëñh. Jesus hä h'yy ka'eeh do ér heg'ääs, jé pad'yyt hë Jesus ky n'aa ér her'oot do paa hëñh. Ér heg'ääs baad raboo bä —näñg mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowāw Maah-Ko bahôm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hä dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowāw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooch rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyn bong. Béh-Nabéh, Jowāw Maah-Ko daheeh rabatsëg hôm tsyt dëëg hä Tsi-Peré häd näñg doo hëñh.

⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hä:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bë tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näñg do häj n'aa bä, Siris häd näñg do häj n'aa bä raka-jetsëg hôm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hä h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hä, baad rababok hyb n'aa, ratsebë hyb n'aa, rah'yy kae magyys hë hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näñg doo hëñh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahôm panang Ris häd näñg doo hëñh. Tii bä tamamuun Jesus hä h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näñg doo. Ta ÿÿn mä Judah buuj.

Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hä h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ããj hē, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahōm sa sii. Pooj jé tamejūū ta masuuj noo byyh kahōg hōm, Judah buuj t'īi hēnh häj n'aa bä habong do sa hyb n'aa, sahōnh hē rahapäh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooch takarēn bä Judah buuj rakawajään ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahōnh hē panang ramatebēs me raheer'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-ããj hē Jerusarēnh bä habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang haw'ääts hē habong doo, tak'ēp mä rah'yy kae kån Jesus hä. Jesus hä h'yy ka'eeh do kahūūm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ëeh hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ti m', dooch P'op Hagä Do Sahee an'oo bä raheer'oot Jesus ky n'aa Asija häj n'aa bä. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa. ⁷ Misija häj n'aa bahēej jēng bä, rakarēn paawä Bitinija häj n'aa hēnh rabahōm. Ti hadoo né hē dooch m' Jesus Sahee an'oo bä.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija häj n'aa bä rakajetsēg w'ēēnh. Panang Torowas häd nāng doo hēnh mä rabaw'ēēnh. ⁹ Tii bä, panang bä, atsēm, Paw-Ro s'ëeh hadoo mä ta hä. Ta s'ëē gó tahapäh mä aj'yy hageēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä aj'yy hageēt do kyyh: “B'ëēp Masedonija häj n'aa hēnh. Äã mamasaa”, nāng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ëeh hadoo do tahapäh do jawén paa bä, nayyw hē äã benyyw hōm äã h'ëēd, äã tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hah'ūūm doo. Äã hä, P'op Hagä Do ti äã naēēnh doo, Masedonija babuj n'aa hä äã baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapäh tii. † **16:10** Rukas ti hahÿ erii wät doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata dāk sa hä. Sa sii tabawäd kån. ‡ **16:13** Pawóp its rado bä Judah buuj ta wób sa panang bä haj'eenh doo, dooch ratamaa bä P'op Hagä Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

ÿÿnh Ridija häd nāng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', tii b' naa äã gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē äã batsēg hōm tsyt dēēg hä Samotaras häd nāng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo äã kajaa panang Newaporis häd nāng doo bä. ¹² Tii b' naa äã bahōm kån panang Pirip häd nāng doo hēnh. Jääm né hē ky n'aa etsēēh ta ti panang Masedonija häj n'aa bä. Hajōk Roma buuj t'īi hēnh rababong. Tii bä äã baym pawóp hē ta äh. ¹³ Ti m' Saab hä, Judah buuj rakamehehāk do hä, panang bahānh äã babok. Tamii me äã baw'ēēnh. Äã hä, tamii takēēn hä Judah buuj rikat'aa P'op Hagä Do hä raky n'aa etsēē hyb n'aa.‡ Ta tii bä kata b'ëēh do äã mamuun bä, tūū äã bab'ëēh sa pa. Ti m' äã du doo äã her'oot do Jesus ky n'aa, ÿÿj tii bä kata b'ëēh do sa hä. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng ÿÿnh Ridija häd nāng doo, Panang Tijatira häd nāng doo bä naa. Pään hebaan do hahiin do hesäm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bä. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakään daheeh. Ti m' äã tabats'yyt sa tób hēnh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bē hä ÿ h'yy kae bä né hē Jesus hä, ÿ karēn paawä bē ayyw dó tóp ÿ yt hä —nāng mäh.

Ky kah'ūūm äã hä, äã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëēh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsē hēnh äã bahōm bä, äã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bä. Taher'oot ta wób sa hä h'ëēd hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajōng dajēēr ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hē, äã sii hē, ta ti maruus

bawäd had'yyt hē. Āã sii tabawät bā tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahõnh Hē Bahãnh Hadoo Do wē moo heb'ook do hahỹ ajyy. Raheer'oot bē hã nyy da P'op Hagä Do bē tabed'ëep nesaa do mahãnh, ta wē bē basëek hyb n'aa! —nãng mã maruus.

¹⁸ Hajõng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taheer'oot do hã, Paw-Ro ty kaw'õöd däk ta wē, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hã:

—Jesus Kristo häd gó òm ÿ mejũũ mabanyyh hyb n'aa maruus hã hadäk doo —nãng mãh.

Ti m', nyyw hē karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anã kãn.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bā m', dooh ragedag wäd bā da-jëer,§ rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahũũm panang buuj rakahet'aa bā, hyb n'aa jew'yyk do sa wē. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hã. Hahỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹ Judah buuj rametëek ër panang buuj sa hã rakamaj'ĩ hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-ããj hē raba-hed'oo doo da ër nahajaa doo. Dooh taw'ããts hē tado bā ër gado bā. Roma buuj ëer —näk mã sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hē hajõk do sa kyyh. Tii bā kã m', hyb n'aa jew'yyk do ramejũũ rakebo bēeh Paw-Ro Siras sa saroor rabahewyyh hyb n'aa.

²³ Ti m' tak'ëp rabahewyyh do jawén paa bā, ramejũũ radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa hã ramejũũ, baad tabahag'ããs Paw-Ro Siras daheeh. ²⁴ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa dewäts b'ëeh t'õp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

²⁵ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mãh, P'op Hagä Do hã rama ejãm mãh. Ta

wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh. ²⁶ Tii bā, nyyw hē, tak'ëp tabana k'ããts katajuus doo. Pã ragadahew'ëes do mesoo n'aa katajus wät na-ããj hē. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hõm ta daaj hē katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hã padëek do paah, kajäg bēeh tũũ.

²⁷ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa ty gawëej däk bā, tahapäh bā ragadahew'ëes do noo gasëets hõm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hē takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahõnh hē raban'yyh ted'oo. ²⁸ Ti m' tak'ëp Paw-Ro beënh:

—Kadajëeb manã a daaj hē! —nãng mãh. —Sahõnh hē äãh, babã äã bab'ëeh —nãng mãh.

²⁹ Ti m' aj'yy betsëe ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy hãng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wē.

³⁰ Ti m' taman'yyh ragadahew'ëes doo gó naa. Teanh mã tii bā:

—Nyy d' ÿ bad'oo hëp ÿ tym P'op Hagä Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh, ta wē ÿ basëek hyb n'aa? —nãng mãh.

³¹ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hã mah'yy kae. Tii bā a h'yyb tym P'op Hagä Do ed'ëep da, ta wē mabawät hyb n'aa da, òm a tób yt hã haj'eenh do na-ããj hē —näk mãh.

³² Ti m' raheer'oot ta hã, ta tób yt habong do sa hã na-ããj hē Jesus ky n'aa. ³³ Ti m' ti noo gó né hē, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagã n'aa hetsyyd hõm. Ti m' nyyw hē ranu gemuun wät ta wakããn daheeh. ³⁴ Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahũũm mã ta tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatsebee kãn ta wakããn daheeh, P'op Hagä Do hã rah'yy kae däk do hyb n'aa.

³⁵ Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejũũ warahén wób, ragadahew'ëes do hagã n'aa wē, tabasog

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wē, tamaher'oot hyb n'aa sa hã ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hã rep'aak sa hã tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anã kãn do jawén paa bā, dooh maruus noo ese wäd bā. Ti hyb n'aa né hē ta kariw n'aa rakawajããn Paw-Ro sa wē.

nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. ³⁶ Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa her'oot Paw-Ro hã:

—Hyb n'aa jew'yyk do ÿ ramejũũ, õm Siras daheeh ÿ basog nyyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'ũũm hyb n'aa —nãng mäh. —Ti hyb n'aa bë anãh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —nãng mäh.

³⁷ Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hã:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo. Dooch tahaja bä Roma buuj rahewyh bä ranaher'oot nä bä raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä äãh, äã rahewyyh sahõnh hë sa matym gó, dooh né paawä äã hã ran'oo bä äã her'oot äã ky n'aa. Äã radewäts b'ëeh tii bä ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä äã hã, hÿÿ kä rakarën kejën do hadoo äã bahõm. Dooch baad tado bä. Äã karën rabana wawëë hë, sa daaj hë äã ramanyyh hyb n'aa —nãng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hã.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kãn, raher'oot mä sa hã. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wë, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Äã karën bë hyb n'aa mabaan hõm äã mo haj'aa bë hã. Bë kawaj'ããn manä äã wë —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me ret-sëë rabahõm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bä ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hënh rabahõm. T'ĩ hënh rakat'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hã, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn.

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabahewyyh bä, dooh rahapëë bä Roma buuj rado bä. Daap hë ramejũũ rabahewyyh. Daap hë radewäts b'ëeh. Dooch tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hã radoo bä. * **17:7** Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa.

17

Jesus hã h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ĩ do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahõm me ratabës Äm-Piporis häd nãng do panang, Aporonija häd nãng do panang na-ããj hë. Kaja hõm kãn mä panang Tesaronika häd nãng doo bä. Tii bä ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ĩ hënh Paw-Ro rabahõm Judah buuj rakamehehãk do hã, rabahed'oo doo da. Tamawoob hë Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hã Paw-Ro metëeh sa hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajëp né hë, ganä wät né hë tadajëp jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hë. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bë hã, ti né hë Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Doo —nãng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kãn Paw-Ro sa hã. Hajõng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ããj hë raky dahé kãn Jesus ky n'aa. Ti hadoo ënh hajök ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kãn. Rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu n'aa kamaj'ĩ do panang bä. Ti m' rawaj'aa hõm Jasõn häd nãng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bä haj'eenh do ramesoo, ramahũũm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bä. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bä Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasõn, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób na-ããj hë. Ramahũũm mä panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mä rageëenh:

—Hahÿ ajoy badäk hahÿ haw'ããts hë kamaj'ĩ doo, hÿÿ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahÿ Jasõn ats'yyt, ta tób yt hã rabaj'eenh hyb

n'aa. Sahõnh hẽ hahỹ ajyy dooh raky dahé bã Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bã ta tii, hajök do t'ĩ hẽnh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ãj hẽ rah'yy ganapõ kãn. ⁹ Ti m' ramejũ Jasõn, ta wób na-ãj hẽ, rep'aak raberéd hõm hyb n'aa. Reréd hõm mã tii bã.

Bereja häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabahõm do panyyg n'aa hahỹh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ũm Bereja hẽnh. Rakajaa bã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hẽnh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bã habong do ky en'yyim Tesaronika habong do sa mahãnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã raner'ood had'yyt hẽ, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bã sa hã Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'yy kae kãn Jesus hã. Hajök yỹj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ãj hẽ Gereg buuj, h'yy ka'eeh né hẽ tii da ãnh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bã Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bã, Bereja hẽnh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ĩ hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nayyw hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do ramejũ Paw-Ro bawëenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hẽ, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bã. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ũm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bã rabebě nã. Tii b' naa rababaaj nã. Rakajaa bã raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nayyw hẽ rabah'ũm hyb n'aa, Atën bã rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atën bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahỹh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bã, h'yy katón wät mã tahapäh do hyb n'aa hajõng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ãats hẽ anyy had'yyt hẽ.

¹⁷ Ti hyb n'aa m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã Paw-Ro ky wõnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hã hyb n'aa hes'ee do na-ãj hẽ. Panang buuj rakahet'aa bã, rabaheb'ëeh bã, Paw-Ro ky wõnh ta ãh hã had'yyt hẽ t'ĩ hẽnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mã Paw-Ro hã. Ti m' ta wób raky n'aa rejãã. Hahỹ d' mã reaanh:

—H'ëed hahỹ tar'ood yỹn karën taheer'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hẽnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa taheer'oot. Ta ti sa hã ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanãm doo, Jesus ganã wät do ky n'aa na-ãj hẽ Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hã.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Arejopak häd näng doo hẽnh, ma matëg sa wahë n'aa rakahet'aa doo hẽnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ãã karën paawä ãã bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooh ãã ky n'aa napëe nã bã ta tii —näk mäh. ²⁰ — Õm ky kew'oonh maher'oot do hã. ãã karën ãã hapäh h'ëed ky n'aa tii —näk mäh.

²¹ (Atën buuj, ta s'ee hẽnh naa hena do panang bã habong do na-ãj hẽ maa kereed had'yyt hẽ papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bã, raheer'ood bã na-ãj hẽ. Ti hado had'yyt hẽ. Dooh ramoo boo bã. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet Arejopak bã, ti m' taky hadoo sa hã:

—Atën buuj —näng mäh. —Y hapäh ti bë maa ker'eet bë wehëe bã bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³ —Y hawät noo gó bë panang bã, y hapäh sahõnh hẽ bë kabariih. Y hapäh na-ãj hẽ bë h'yy kaha'eeh do hã bë ma heju do tyng n'aa. Y hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahỹ da ta hã kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng

N'aa Hahÿÿh." Ta ti né hē P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëë bä, ti ky n'aa né hē ti ÿ her'oot bë hä —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahõnh hē badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hä habong do tamò haj'aa. Sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do sa wahë n'aa tii. Sahõnh hē tabag'ääs. Dooh ta ti tagëë bä tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hä. ²⁵ Dooh hyb n'aa ta hä ji masa péh, sahõnh hē ji bahãnh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hē ti hanoo ër hä ër bedëp hyb n'aa. Ti né hē ti sahõnh hē hanoo do ër hä. ²⁶ Sét hē aj'yy du na do sahõnh hē badäk hahÿ häj n'aa bä habong do P'op Hagä Do an'oo bä, badäk hahÿÿ hä rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē hanoo ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ääj hē. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hē, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hē tii. Dooh né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ër mahãnh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hē ër babok. Tii d' né hē bë see erih do paah: "P'op Hagä Do panaa ëër", näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ëër, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hē tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooh kabarii ji daaj hē ji moo wät do tahado bä. Dooh kabarii k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb, k'ääts tég hawak do s'ëëb, pä s'ëëb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bä. Hÿÿ kä ti dooh. Hÿÿ kä tamejüü sahõnh hē badäk hahÿ haw'ääts hē habong do reréd hõm ne-saa doo, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ³¹ Tii da tawén mejüü, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do ta matym gó rakata b'ëëh bä. Ti noo gó kä tamejüü da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hē badäk hahÿ

haw'ääts hē habong doo. Baad ub né hē da tabaher'oot. Dooh tesõöts bä. Ti né hē ti ta h'yyb däng doo, sahõnh hē ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëeh sahõnh hē sa hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bä tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ej'ees mä Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ääts hē. Jääm hē dó —näk mäh. —Ää karën ta jawén ää mama-her'oot p'aa hënh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa raka-het'aa doo bä naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taher'oot doo, ti m' rahadaa hõm mä Paw-Ro. Sa mahang ti awät mä ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ääj hē ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ääj hē.

18

Korïn bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bä, Paw-Ro bahõm kãn Atën bä naa Korïn hënh. ² Ti m', t'ii hënh mä takataa Judah buuj seeh hä, Akira häd näng do hä. Panang Põn-Tus häd näng doo bä tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä raka-jaa Itarija häj n'aa hënh naa. Itarija bä naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahë n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'üüm do hyb n'aa sahõnh hē Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ääs sa wë. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hē Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hä ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pään s'ëëb, ji kah'ÿÿt bä ji mahüüm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hē Paw-Ro ahõm had'yyt hē tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. T'ii hënh taky wõnh

Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hē. Takarēn né paawä Jesus hã rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bä m' Masedonija häj n'aa hēnh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanäm do tama met'ëëg had'yyt hē hyb n'aa. Judah buuj sa hã taheer'ood had'yyt hē, sa hã tametëeh Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hē m', dooh Judah buuj rakarēn bä ramaa newë bä. Radu doo rakamaj'ĩĩ do ta hã. Raky n'aa rejãã mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hã hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä tii d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hã:

—Bë h'yyb haj'aa hē né hē ti dawëë bë baboo hõm P'op Hagä Do mahänh. Kēh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bë hã. Hÿÿ kä ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hēnh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hã. Ti hadoo né hē m' sahõnh hē ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajõk na-ããj hē Korĩn babuj n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bä. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsēm, s'ëeh hadoo Paw-Ro hã. S'ëeh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Paw-Ro hã:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hē kēh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ ÿ awäd had'yyt hē a sii. Dooh da a hã moo däng péh. Dooh da õm rarejã bä. Babä babuj n'aa sa mahang hajõk

ÿ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hã.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hē ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korĩn bä, P'op Hagä Do kyyh tama metëëk hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bä wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩĩ Paw-Ro hã. Ti m' Paw-Ro ramaso däk, ramahüüm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarēn paawä m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hã raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy ky kah'üüm ër panang bä habong do sa hã, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ãã ky n'aa jaw'yyk do nanoo doo da —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä taheer'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Tamo haj'aa kadoo bä paawä, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawä, ÿ maa newë né paawä bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hē kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hē bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooh ÿ ky n'aa ety bä ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëët do tób n'aa w'oo hã. Dooh Garijo hyb n'aa p'eed bä rabahewyyh bä.

Än-Tijoka hēnh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajõng ta äh Korĩn bä. Ti m' Paw-Ro kedëë wät Jesus hã h'yy ka'eeh do Korĩn bä habong do sa hã. Ti m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hēnh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo

bä. Bap peej däk tanahoh ta sèen, P'op Hagä Do hä taky däng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsëg hõm kån. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'ii hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw kån. Paw-Ro kä ahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ii hënh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'yyt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bä. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagä Do karën bä —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hõm bä, Paw-Ro gatsëg nyyh. Ti m' tabas'oob kån Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ii hënh habong do taheg'ääs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahõm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bä taheg'ääs sahõnh hë panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'yyb en'yyim mä sa hä. Taher'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hë Jesus ky n'aa. Tak'ëp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hä, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ääj hë, jääm né hë paawä tahapëe paawä Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä. Ti m' taher'oot

do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kån sa tób hënh. T'ii hënh rabaher'oot baad ub né hë P'op Hagä Do ky n'aa ta hä, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karën tabatsëg hõm Akaja häj n'aa hënh. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hë mabahõm —näk mäh.

Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hä rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ii hënh Aporos masa Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Jesus hä rah'yy kae padëek tii, P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky wõnh Judah buuj. Sahõnh hë ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hä, Jesus né hë ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hä tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hä.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Korin bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahõm panang Epeso häd näng doo hënh. Ta tyw n'aa waëe me tabës doo me tamahõm. T'ii hënh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hä:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh ää ky n'aa napëe nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hä:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hõm do heen n'aa, P'op Hagä

* **18:18** Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sèen.

Do hã ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowãw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëë do sa hã, ta jawén hana do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hõm kãn mä Jesus häd gó kã. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë kãn sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' rahe'oot na-ãäj hë. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hë ta kamarab Paw-Ro ahõm had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. H'yyb neÿÿm doo me baad tabahe'oot sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'üüm doo. Dooch m' rakarën bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejää Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahõm sa mahãnh. Ti m' tatsyyd h'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tób Tirãn häd näng do yd ma mehetëk doo hënh. T'ïï hënh tabahe'ood had'yyt hë sa hã Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mä ta baab tabahe'oot t'ïï hënh. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëek do sii hë radaso bä nahëë näng do hã, has'oo däk tan'oo bä. Karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hë tabahebë Paw-Ro saroor hã.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hë karap'aar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, õm ãã mejüü maberéd hõm hyb n'aa mahadäk doo —näk mäh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd näng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa

wahë n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mä sa hã:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro —näng mäh. —Bë ti dooh. Dooch ÿ mepëë bä bëeh —näng mäh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'aar hã hadäk do her'oot doo, sa hã tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hã. Tarejää tak'ëp sa hã, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majyyw ratag nyh raban'yyh bä. ¹⁷ Ti m' sahõnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hë raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mä tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹ Hajök mehëm do paa ramena sa h'ëed kerih doo. Ta hã tabanäng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hë rabahapäh bä m' rabaju toonh sahõnh hë ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ãäts tög hawak do s'ëeb raju toonh do sãm paah. ²⁰ Tii bä kã m', ky n'aa etsä däg kãn mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kã ta ky n'aa tii bä. Hajök h'yy ka'eeh doo kã Jesus hã.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ãäs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hënh. Tii b' naa takarën Jerusarënh hënh tabahõm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä jawén paa bä, ÿ beg'ãäs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejüü Masedonija häd näng do häj n'aa hënh rabahõm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do rakamaj'ïï do Paw-Ro sa wë panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajök kamaj'ïï Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy

Demeet häd näng do du n'aa raka-maj'ī doo. K'ääts tég hawak do moo hew'ëet do tii. Tób taah its sa kabarii Dijãän* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajõng ta sãm ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ããj hē k'ääts tég hawak do s'ëeb moo heb'oooh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bē hapäh né hē ti baad ub ër gedak ër moo bok do sãm —näng mäh. ²⁶ —Bē ky n'aa napäh na-ããj hē Paw-Ro häd näng do her'oot do hã. Taher'oot sa hã, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajök ky dah'eeh ta kyyh hã, Epeso panang buuj had'yyt hē nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hē da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hã. Hajõõ magyys hē ky dah'eeh da ta kyyh hã, dooh da ër moo bok do hã raky dahé wäd bä. Dooh da na-ããj hē Dijãän tób n'aa, tak'ëp haj'ap doo, rawehëe wäd bä. Dijãän, Asija häj n'aa bä, sahõnh hē häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ããj hē, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehëe wäd bä. Ta häd ky n'aa etsëeh do paa ahëej jëng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawajãän Paw-Ro wë. Ti m' radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hē sahõnh hē Epeso buuj rageëenh mäh. Ky kak'ëe mä tak'ëp. Ti m' rameso padëek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũüm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ī hēnh tabahõm, hajök do hã tabaher'oot hyb

n'aa. Ti hadoo né hē, dooh m' Jesus hã h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahõm bä t'ī hēnh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hē, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hã tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hē kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajök sa mahang dooh rahapëe bä h'ëed hyb n'aa t'ī hēnh rakata padëek daap hē.

³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũũ aj'yy Aresän häd näng doo, hajök do hã tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresän hã nyy da ta kyyh sa hã. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hã tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageëenh, pawóp oor. Dooh rakarën bä ramaa newë bä sa hã Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kän. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē maa newë kēh ÿÿ, Epeso buuj —näng mäh. —Sahõnh hē häj n'aa buuj rahapäh ti Dijãän tób n'aa hagã n'aa ër panang buuj. Ër hag'ääs na-ããj hē ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëeb, wë hã naa hadëe jat doo. ³⁶ Sahõnh hē raky n'aa napäh ta tii. Dooh ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bag hēnh bë bab'ëeh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jöh bä bë moo bok do hã sa hã. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijãän tób n'aa yt hã ret-sëeg hõm péh. Dooh raky n'aa rejã bä ër h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ³⁸ —Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ääts hē hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahõm. Ti anäng na-ããj hē Roma

* **19:24** Ta ti Dijãän häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo. † **19:31** Rajeyÿm mä Paw-Ro radajëe bä, kata b'ëeh doo hã.

buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ääts hë sa hã rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nã bã bë her'oot do seeh, taw'ääts hë bë her'oot sahõnh hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁴⁰ Äm n'aa nãng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõõ gó bë ky ked'aak doo. Ër reaaj bã h'ëed hyb n'aa tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —nãng mäh.

⁴¹ Ti m' taky hado kãn sa hã:

—Jããm hë. Taw'ääts hë bë abaaj h'ũũm —nãng mäh.

20

Masedonija häj n'aa hënh, Keres häj n'aa hënh Paw-Ro bahõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' kawejãn do paa rababaaj hõm jawén paa bã sa tób hënh, Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mã ta wë rabana hyb n'aa. Ti m' baad tabaher'ood däk sa hã, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' takedëe hõm sa hã. Ahõm kãn mã tii bã Masedonija häj n'aa hënh. ² Tamahõm me panang bã taher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã, h'yyb neÿÿm doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Hajõng baad hadoo do taher'ood däk sa hã. Ti m' Gereg buuj sa häj n'aa bã takajaa. ³ Tamawoob hë kamarab tabaym dó tii bã. Ti m' takarën tagatsëg so paawä marakate gó Sirija häj n'aa hënh hahõm doo gó. Tagatsëg so pooj jé, heen n'aa nyy däk Judah buuj rano n'aa masoo do hã. Ti hyb n'aa tahyb n'aa newë däk tababaaj hõm Masedonija häj n'aa bã tabës doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta sii habaaj h'ũũm do sa häd hahÿÿ da: Soper (panang Bereja häd nãng doo bã naa, Piho häd nãng do t'aah), ta see Aris-Tako, ta see Sekũn (panang Tesaronika häd nãng doo bã naa), ta see Gajo (panang Derebé häd nãng doo bã naa), ta see Tsimoot, ta see Tikiko, ta see Toropimo (Asija häj n'aa hënh naa). ⁵ Äã pooj jé rabahõm ti nuuj jé.

Äã ragadaa kãn panang Torowas häd nãng doo bã. ⁶ Tii bã, pãw makuj n'aa tamah do äã tab'ëes jawén paa bã, äã gatsëg t'oonh Pirip bã naa marakate gó. Ji moo séd hënh ta ä jawén paa bã, äã kataa sa hã panang Torowas häd nãng doo bã. ⁷ ta äh äã baym dó tii bã.

Hadëe hyng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' met'uuh hã äã kata b'ëeh Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii, pãw äã ganebäh hõm hyb n'aa, Jesus äã hyb n'aa esee hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro baher'ood kãn Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Jati pé tatsyym kadoo do hyb n'aa, taher'oot do dawëet. ⁸ Äã kata däk tób gó p'op gadäk doo gó, ta bag banãng hënh. ⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap, pahëew Ew-Tiko häd nãng doo, tób noo bã hasooh doo, aã jëng tabasooh bã, Paw-Ro her'oot do dawëet do hyb n'aa, ty jawyg däk do hyb n'aa m'. Ti m' tabadëe hyng p'op naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro bahyng, ahyy hãng, tawaké däk dajëp do hã. Ti m' taky hadoo:

—Bë eÿÿm manäh. Edëp! —nãng mäh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëeg kãn p'aa hënh tób gawakõ p'op gadäk doo gó. Tii bã äã hã Paw-Ro ganebäh hõm kãn pãw, sahõnh hë äã bawa. Ti m' p'aa hënh tabaher'oot, tabawag hõm bã kã taky yyw däk. Ti m' tatsyym kadoo. ¹² Ti m' marahud hadëe hyng do paa ramahũũm kãn ta tób hënh. Edëp tabahõm. Sahõnh hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hã Paw-Ro kedëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ta pooj jé tii bã äã bah'ũũm marakate gó. Panang Asós häd nãng doo hënh äã bah'ũũm. Tii bã äã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa äã sii. Tii da ta kyyh äã hã. Takarën mã takanaa hëej hã. ¹⁴ Asós bã takajaa bã, äã mahũũm kãn marakate gó. Panang Mitirën häd nãng doo hënh äã bahõm. ¹⁵ Jat'iip hadoo äã tsyym kasok ënh, äã kaja hõm kãn tsyt dëeg hã Kiw häd nãng do nedaa bã. Jat'iip hadoo äã batsëg hõm kãn tsyt dëeg hã, Samos häd nãng doo hënh. Jati

pé äã kaja hõm kãn panang Mirét häd näng doo bä kä. ¹⁶ Dooch Paw-Ro karën bä Epeso bä äã nu kajäg bä. Nayyw hẽ takarën mä takaja hõm Jerusarënh hënh. Tahaja bä m' takarën Pën-Tekos ratab'ëes do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. ¹⁷ Ti m', Mirét bä naa Paw-Ro mejũũ ranaëenh hyb n'aa Epeso bä habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁸ Ti m', Mirét bä rakajaa bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Bë hapäh né hẽ nyy da ÿ bawäd had'yyt hẽ bë mahang Asija häj n'aa bä ÿ kajaa noo gó naa —näng mäh. ¹⁹ —Jesus hä ÿ moo wäd had'yyt hẽ, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hẽ. Dooch né ÿ h'yy kasabé bä. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bä, hajõõ nuu me ÿ h'yyb heoot Jesus hä rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hẽ ÿ bad'oo, hajõõ nuu me né hẽ paawä ÿ bahoop Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do sa moo gó. ²⁰ Dooch ÿ ky n'aa eréd bä ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bë hä. Sahõnh hẽ baad hadoo do bë ÿ ma met'ëeg wät. Bë tób yt hä bë ÿ metëek, sahõnh hẽ ramaa napäh. ²¹ Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hä na-ääj hẽ ÿ baher'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ²² Jerusarënh hënh ÿ bahõm hÿÿ kä ÿ P'op Hagä Do Sahee mejũũ. Dooch ÿ hapëë bä h'ëed hado hä ÿ t'ĩĩ hënh. ²³ Jääm né hẽ ÿ hapäh, sahõnh hẽ panang ÿ bewäd nä hënh, ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëet, tak'ëp da ÿ bahoop, tanooh. ²⁴ Ti hadoo né hẽ paawä, dooch ÿ h'yyb n'aa p'eed bä ÿ hedëp do hä. Jääm hẽ ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ tamejũũ doo. ÿ tamejũũ ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hẽ sa hä P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿ hapäh baad ub, dooch da ÿ bë hapëë wäd bä bë mahang her'oot do

paa P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²⁶ —Ti hyb n'aa baad ÿ baher'oot bë hä. Këh ÿ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wë tanas'ëeg bä. ²⁷ Sahõnh hẽ bë hä ÿ her'ood wät sahõnh hẽ P'op Hagä Do karën doo. Dooch ÿ ky n'aa jejën péh. ²⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ baad ub bë bahag'ääs bë daaj hẽ, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä na-ääj hẽ, sa wahë n'aa bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Taw'ääts hẽ bë hagää baad ub P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo däk, tadajëp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padëek hyb n'aa. ²⁹ ÿ hapäh hahÿÿh: ÿ bahõm jawén paa bä, bë mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo da. Dooch da rat'yyd mehĩĩn bä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ³⁰ Bë mahang na-ääj né hẽ ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hä kä Jesus hä h'yy ka'eeh do raky sũüt hyb n'aa. ³¹ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä da! Bë hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hẽ ta baab noo gó had'yyt hẽ ÿ ky n'aa jebaanh sahõnh hẽ bë hä sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ÿ h'yyb heoot doo me ÿ ky n'aa jebaanh, baad ÿ karën do hyb n'aa paawä bë h'yy ka'eeh Jesus hä —näng mä Paw-Ro sa hä.

³² Ti m' taky hado kãn:

—ÿ karën P'op Hagä Do bë tahag'ääs. ÿ karën P'op Hagä Do ji wë ky ennym do panyyg n'aa bë h'yyb gó tawäd had'yyt hẽ. Ti né hẽ tan'oo bä baad bë h'yy kae magyys hẽ Jesus hä. Tan'oo däk da bë hä baad hadoo doo, ta karapee tasëew hõm do sa hä taky däng doo —näng mäh. ³³ —Dooch hëp ÿÿ gó ÿ karën pé paa ta wób sa dajëer, ta wób sa saroor —näng mäh. ³⁴ —Bë hapäh né hẽ ny hadoo ÿ moo wät daj ÿÿ hẽ, ma ÿ sãm hä, hata ÿ ma sãm hä. ³⁵ Sahõnh hẽ ÿ bad'oo do hä ÿ metëeh bë hä, bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp né hẽ ji moo wät ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bë hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hä ran'oo bä ji karën doo, ta bahänh ji

tsebé da ta wób hã ji an'oo bã rakarên doo", näng mä Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶ Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bã m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ããj hẽ m'. Ti m' taky n'aa etsẽ. ³⁷ Sahõnh hẽ rabaód bong, rawaké wät, redëe wät. ³⁸ Tak'ëp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hã, dooh raty gepëe wäd bã taher'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wëenh marakate gó tagatsëg sooh bã.

21

¹ Ti m', ãã kedëe bong jawén paa bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa Epeso bã naa han'aa do sa hã, ãã gatsëg tooj kãn marakate gó. ãã gagëd hõm ub tsyt dëeg hã, Kos häd näng doo hënh. Jat'iip hadoo ãã bahõm tsyt dëeg hã, Rodes häd näng doo hënh. Tii b' naa ãã bahõm panang Pataar häd näng doo hënh. ² Pataar bã ãã baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' ãã gatsëg tooj kãn ta gó. ³ ãã matsëk me ãã hapäh tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'ÿÿ hadäk hënh. ãã ahõm kãn Sirija häj n'aa hënh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ãã as'oop panang Tiir häd näng doo hënh. ⁴ Tii bã ãã mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong doo. 7 ta äh ãã baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy d' rabad'oo Paw-Ro hã Jerusarënh hënh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ahõm manä Jerusarënh hënh —näk mäh.

⁵ Ti m', 7 ta äh tabado däk bã, ãã bawëej kãn. Jesus hã h'yy ka'eeh do ajyy, sa ÿÿm, sa taah ãã rahadaa w'ëenh hood jó. Hood jó ãã behyy bëeh ãã taron nu paa me, ti ãã ky n'aa etsẽ. ⁶ Ti m' ãã kedëe bong sa hã. Ti m' ãã gatsëg tooj kãn marakate gó. Tii bã ãã hadaa w'ëenh do rabas'oob kãn sa tób hënh.

⁷ Tiir bã naa marakate bahõm, Toremajida bã tanu däng. Ta tii bã ãã beg'ããs Jesus hã h'yy ka'eeh do

sa wë. Sét adëb bã ãã tab'ëes sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo ãã kaja hõm panang Sesareja häd näng doo bã. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bã ãã ba'yyim. 7 ajyy Jesus mejüü do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa raheer'ood bã ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. ¹⁰ Hajõõ däk ãã äh Pirip tób bã, takaja nä Judah häj n'aa hënh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹ ãã pa tabana gëet bã, tapyn hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hẽ ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gëet ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd näng do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarënh bã. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee her'oot —näng mä Agab kyyh.

¹² Ta ti ãã maa napäh bã, ta wób na-ããj hẽ ta tii bã hab'ëeh doo, ãã sahõnh hẽ ãã ky kah'üüm Paw-Ro hã, tanahõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp ÿ h'yy katón bë an'oo bã —näng mäh. —Dooh ÿ eÿÿm bã ÿ ramaw'yyd däk do hã. Rakarën bã ÿ radajëeb bã Jerusarënh bã, ÿ dajëp né hẽ Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooh ÿ eÿÿm bã —näng mäh.

¹⁴ Dooh ãã taky dahé bã. Ti hyb n'aa dooh ãã ky kah'üüm boo bã ta hã. Ti m' ãã ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hã —näk ããh.

¹⁵ Ti m' ãã benyyw hõm ãã h'ëed, ti m' ãã tsyym kasog kãn Jerusarënh hënh hah'üüm doo. ¹⁶ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bã habong doo, ah'üüm ãã sii. ãã ramah'üüm ajyy bap peej Jesus hã h'yy kae däk do tób hënh, t'ÿÿ hënh ãã ba'ÿÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsytt dëeg hã Tsi-Peré häd näng doo bã tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ããs do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' äã kaja hõm bä kä Jerusarēnh bä, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do äã ragadoo. 18 Jat'iip hadoo äã beg'ääs Paw-Ro sii Tsijaag tób hēnh. T'ī hēnh rakata b'ēeh sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. 19 Ti m' Paw-Ro kedēng sa hä. Baad ub tabaher'oot sa hä sahõnh hē tamoo wät do hä P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. 20 Ta ti ramaa napäh bä m', raj'aa etsē P'op Hagä Do hä. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hä:

—Mahapäh né hē, äã wakään, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus hä. Ti hadoo né hē sahõnh hē raky kah'ũm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. 21 Raheer'oot mä sa hä, mametëek mä jé pad'yyt hē habong do Judah buuj sa hä, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hä, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Raheer'oot mä sa hä, dooh m' makarēn bä sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Raheer'oot mä na-ääj hē, maher'oot mä sa hä ti dooh er bad'oo doo da radoo bä —näk mä Tsijaag sa kyyh.

22 Ti m' raky hadoo ēnh:

—Taw'ääts hē er hyb n'aa newëe nyy da er bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. 23 Ti hyb n'aa taw'ääts hē äã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hä. —Ti abong ji meheet pé ajyy äã mahang sa sēen hehoh doo, P'op Hagä Do hä raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. 24 Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Mamoo wäd sa sii er ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo da, bē h'yyb bē benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ääts hē sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sēen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bä, sahõnh hē rabahapäh da raheer'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bä. Rahapäh da maky daheeh né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. 25 Judah buuj nadoo doo kä, äã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da äã kyy kerih doo: “Taw'ääts hē bē nawēh P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ēeh do

tä n'aa. Taw'ääts hē bē nawēh bē masääh dab, har'ëeng dab, bē naboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Bē awëe manä ta majyyw. Bē äã manä bē ÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bä kata b'ēeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä Paw-Ro ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

26 Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo da, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, tapanäk hyb n'aa ta tii bä moo b'ook do sa hä, ny noo gó tabahänh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mä na-ääj hē sa hä ny noo gó P'op Hagä Do hä rama ejuu doo.

27 P'eets ub paawä m' tabahëej jëng bä ta ti 7 ta äh, Paw-Ro rabenyyw bong do ä n'aa, Judah buuj wób, Asija häj n'aa hēnh han'aa doo, rabahapäh mä Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' hajök do t'ī hēnh kata b'ēeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wē rakamaj'ī hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wē rawaj'aa padëek. 28 Rageëenh bä m' raky hadoo:

—Äã bē masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahÿ né hē ajyy jé pad'yyt hē hawät doo, tametëek do kamaj'ī äã hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä na-ääj hē, hahÿÿ hä na-ääj hē P'op Hagä Do tób n'aa hä. Hÿÿ kä na-ääj hē tamanaa Judah buuj nadoo do wawëe hē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ta yd rejää tan'oo bä —näk mä sa kyyh.

29 Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd näng doo, panang bä rababong bä. Paw-Ro mahũm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

30 Ti m' sahõnh hē panang buuj rakawajään. Jé pad'yyt hē rabana, rawaj'aa padëek P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ramaso däg kän mä tii bä Paw-Ro, ramahũm mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Ti m' nyyw hē

ranoo gatsëe däk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahë n'aa hä rapanäk mä Jerusarënh buuj kamaj'ĩĩ do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahë n'aa tanaëënh mä warahén wób, warahén sa wahë n'aa wób na-ããj hë. Ti m' rawaj'aah Jerusarënh buuj sa wë. Rabahapäh bä m' warahén sa wahë n'aa sa sii han'aa doo, moo yyw padëek mä Paw-Ro rej'ãã doo. ³³ Ti m' warahén sa wahë n'aa kaja nä bä tamaso däk Paw-Ro, ti m' tamejũũ ramoo maw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahÿ aj'yy? H'ëed hado tamo haj'aa? —näng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageëënh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooh m' warahén sa wahë n'aa h'yyb mepëe bä ta ky n'aa hä, tak'ëp rageëënh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũũm warahén tób n'aa yt hä. ³⁵ T'ĩĩ hënh rakaja hõm bä, tób gó ji basëek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sëek mä Paw-Ro, hajõk do ta hä rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajõk do rageëej nä:

—Ji daj'ëep, ji daj'ëep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajëe suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahë n'aa hä Gereg kyy me:

—ÿ karën paawä ÿ her'oot a hä —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahë n'aa eanh:
—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh.

³⁸ —Õm nado Esit buuj kamaj'ĩĩ do du n'aa do nag'aap hë denaa hë? Õm nado ti mahũũm do 4 miw heb'oooh do banawäng doo hënh? —näng mäh.

³⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. ÿ nado tii —näng mäh. — Judah buuj ÿ ti hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa ÿÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj ÿÿh —näng mäh. —ÿ karën paawä man'oo ÿ baher'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneëënh Eberew kyyh. Judah buuj na-ããj hë rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ããj hë rahajaa rer'ood bä Gereg kyyh. * **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa.

⁴⁰ Ti m' warahén sa wahë n'aa an'oo kån tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hënh rababë däk hyb n'aa. Ti m' bag hënh rababë däk bä, tadu doo taher'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹ —Wakån haa, yp ÿ hyb n'aa hedoo doo. Bë maa newë këh ÿÿ. Hä ÿ rakamaj'ĩĩ do ky n'aa ÿ her'oot —näng mäh.

² Ti m' ramaa napäh bä m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hënh rababë däg magyys hë tii bä. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³ —Judah buuj né ÿ hÿÿh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä ÿ benäng. Babä Jerusarënh bä ÿ bawäng. Gamarijéw* baad ub né hë ÿ tama metëek ër wahë makũ ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hë ÿ karën paa ÿ h'yyb n'yyym P'op Hagä Doo, da hë bë bad'oo doo da né hë. ⁴ ÿ rejãã né paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo, radejëp hyb n'aa. ÿ mesoo paa ÿÿj, ajyy, ÿ dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵ P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, ër wahë n'aa na-ããj hë rahapäh tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot do bë hä. Hä ÿ raban'oo däk paa kerih doo, ramejũũ do ky n'aa, ÿ banoo hyb n'aa ër wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hä. Ti t'ĩĩ hënh ÿ bahõm paah, ÿ mena paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rarejãã hyb n'aa Jerusarënh hënh —näng mä Paw-Ro sa hä.

⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti, wasyk, ÿ bedaa däk bä Damas-Ko, tii bä wë hä naa gabarëeh do ta bag gabar'ëeng wät hahät ÿÿ. ⁷ Tũũ ÿ badëe jat tii bä. Ti ÿ maa napäh kyyh, hä ÿ her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejãã?”, näng

mä kyyh hä yÿ. ⁸ “Jaa òm?”, näng yÿh. “ÿ né hē Jesus, Nasaréh buuj marejãã doo”, näng mäh. ⁹ Si ÿ habok do rapapēē né paawä ta bag, dooh rah'yy ganyy bä kyyh hä, hä ÿ her'oot do hä. ¹⁰ ÿ eanh tii bä: “Nyy d' ÿ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng yÿh. Ti taky hadoo hä yÿ: “As'ëëg g'ëed. Ahôm nä panang hēnh. T'ïi hēnh rabaher'oot a hä nyy da mamoo wät do pan'aa hä yÿ”, näng mä Jesus kyyh hä yÿ. ¹¹ ÿ hapäh ta bag tak'ëp gabarēeh do hyb n'aa ÿ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ÿ ramoo maso hóm Damas-Ko hēnh äã bah'üüm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ÿ taheg'ããs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bä habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³ Pa ÿ tabag'ëed däk bä taky hadoo: “Wakän yÿ, Saw-Ru, mabegãã däk p'aa hēnh!”, näng mäh. ÿ bahapēē däg kän nayyw hē tii bä. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh hä yÿ: “P'op Hagä Do ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti né hē hasëew wät òm, mabahapäh hyb n'aa takarēn doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Òm né hē da Baad Had'op Do rod n'aa sahõnh hē sa hä. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hä yÿ. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahôm nä òm ranu gemuun wät hyb n'aa. Òm ranu gemuun bä, Jesus hä mabetsëe a hä hanäng do nesaa do tabawug hóm hyb n'aa”, näng ta kyyh hä yÿ.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Jerusarēnh hēnh ÿ babaaj nä bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ÿ bahõm ÿ ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bä s'ëeh hadoo hä yÿ. ¹⁸ S'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahÿÿ da ta kyyh hä yÿ: “Nayyw hē! Ahôm nä Jerusarēnh bä naa. Dooh da raky dahé bä kēh ÿ n'aa maher'oot doo”, näng mä hä yÿ. ¹⁹ Ti ÿ ky gadoo:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hē ajyy babä habong do rahapäh nyy da ÿ bahõm do paa sahõnh hē tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, a hä h'yy ka'eeh do ÿ dewëes hyb n'aa, ÿ rejãã hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ÿ na-ããj hē sa da h'yyb hadoo. ÿ né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng kēh ÿ ta hä. ²¹ Ti taky hadoo hä yÿ: “Ahôm nä, òm ÿ mejüü dawëe, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jããm né hē ramaa newëe do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageëenh doo:

—Doooh taw'ãäts hē tado tawäd bä badäk hahÿÿ hä! Taw'ãäts hē tadajëp! —näk mä Paw-Ro majïi sa kyyh.

²³ Ti m' rageëenh. Sa hatsë sa hä padëek do ratepyh, rakawajããn do heen n'aa. K'ãäts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahë n'aa mejö kän Paw-Ro ramajëe suun warahén tób n'aa yt hä. Tamejüü mä rahewyyh. Tamejüü mä reanh ta hä h'ëed hyb n'aa ta majïi tii da rawén geëenh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd däk bä rahewyyh do pan'aa paawä, Paw-Ro eanh warahén wahë n'aa see hä:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bë hewyhyh bä Roma buuj seeh, bë nahapēē nä bä tamo haj'aa kadoo bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahë n'aa see maa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, nayyw hē tabahõm kän warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' teanh ta hä:

—Nyy da mabad'oo hahÿ aj'yy hä? Roma buuj né hē ti hÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahë n'aa heh'äät ub do bahõm Paw-Ro wë. Ti m' tabeanh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē òm? —näng mäh.

—ÿÿ. Roma buuj né hē yÿh —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

† 22:14 Jesus né hē ti P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo.

–Tak'ëp ÿ bepaag hõm paah, Roma buuj ÿ bahadoo hyb n'aa –näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hã:

–Roma häj n'aa bä ÿ benäng, ti hyb n'aa ÿ benäng noo gó naa Roma buuj né ÿ hÿÿh –näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawä nyyw hẽ m' raberéd gëet Paw-Ro. Sa wahë n'aa eÿÿm wät tah'yy ganyy bä Roma buuj né ti tamejũũ ramoo maw'yyd däk do haak sapuuw hadoo doo me.‡

Sinedirijo ajyy n'aa hã Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahÿÿh

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do mejũũ ramanyyh Paw-Ro. Takarën mä ta heen n'aa näng baad ub h'ëed p'ää Judah buuj Paw-Ro hã raky n'aa tapaa. Ti m' tamejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób, rakata b'ëeh hyb n'aa, Sinedirijo häd enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ëeh bä.

23

¹ Ti m' baad ub mä Paw-Ro bahëg'ääs Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

–Wakän haa –näng mäh. –P'ooj ub ÿ bawät do hadoo né hẽ ÿ da hẽ. Baad ub hëp ÿ tym P'op Hagä Do matym gó –näng mäh.

² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo, Ananijas häd näng doo, mejũũ mäh, Paw-Ro pa hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

–P'op Hagä Do õm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hẽ rep'ees do hadoo õm!* Õm tii bä hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hẽ, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bä, ÿ mamejũũ ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä –näng mä Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hã:

–Õm ky neÿÿm maky n'aa rejä bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät doo! –näk mäh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

–Wakän haa, dooh ÿ hapëë bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado bä. P'op Hagä Do kyy kerih do hã hahÿÿ da takerih: “Maky n'aa rejä manä bë wahë n'aa”† –näng mäh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

–Wakän haa, –näng mäh –Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aah ÿÿh –näng mäh. –Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenä bong doo –näng mäh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mä sa wahë n'aa ta tii bä kata padëek doo. ⁸ (Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bä, dooh ji ganä wäd bä. Sa hã, dooh ääs. Sa hã dooh na-ääj sahee péh. Pariséw sa hã kä, ji dajëp jawén paa bä ji ganyyh nä p'aa hënh. Ti anäng na-ääj hẽ sa hã ääs, sahee na-ääj hẽ.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mä ta ti p'ää. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, Pariséw wób as'ëeg b'ëeh mäh. Tak'ëp mä sa kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

–Dooh hahÿ aj'yy nesaa do tamoo wäd bä. Ji hapäh mä ääs her'ood bä ta hã. Ji hapäh mä tii, sahee her'ood bä ta hã –näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajë däg mä tak'ëp. Ti m' warahén sa wahë n'aa beÿÿm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejũũ warahén rabahõm rabej'ooj nyyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hënh ramahũũm hyb n'aa p'aa hënh.

‡ 22:29 Dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj see ramaw'yyd bä ranahapäh nä bä tamo haj'aa kadoo bä. Ti hyb n'aa warahén sa wahë n'aa wén eÿÿm wät. * 23:3 J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó ta her'oot doo. † 23:5 Esodo 22.28

11 Ti m' atsëm kä, Jesus kasee Paw-Ro hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh! —näng mäh. —Maher'oot do hadoo këh ÿ n'aa babä Jerusarënh bä, ti hadoo né hë da maher'ood panang Roma häd näng doo bä —näng mä Jesus ta hä.

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawä panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ëëp hyb n'aa. P'op Hagä Do hä raky däng radaj'ëëp né hë. Ti m' raky hadoo:

—Dooch d' ër awa bä, dooch d' ër eëg bä ër nanaboh nä bä Paw-Ro —näk mä sa kyyh.

13 Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. 14 Ti m' rabahôm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wë na-ããj hë. Ti m' raky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä ãã ky däng, dooch ãã awa bä, dooch ãã eëg bä Paw-Ro ãã nanaboh nä bä —näk mäh. 15 —Ãã karën paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hë bë ky n'aa etsëë warahén sa wahë n'aa hä, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bë bab'ëëh bä. Taw'ããts hë bë her'oot bë karën baad bë ky n'aa napäh ta ky n'aa, bë keno da —näk mäh. —Ãã gadaa däk da ta baa bä, ãã daj'ëëp hyb n'aa bë hab'ëëh hënh takajaa do pooj jé —näk mä sa kyyh.

16 Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh raheer'oot doo. Ti m' tabahôm kân warahén sa tób hënh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. 17 Ti m' Paw-Ro naëënh warahén sa wahë n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mamahüüm hahÿ pahëew bë wahë n'aa wë. Ti anäng panyyg taheer'oot pé ta hä —näng mä Paw-Ro.

18 Ti m' warahén wahë n'aa see mahüüm kân pahëew sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Paw-Ro, ër maso gëët doo, ÿ tanaëëj nä, taheer'oot hä ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahÿ pahëew a wë. Ti anäng

mä panyyg taheer'oot pé pan'aa a hä —näng mäh.

19 Ti m' pahëew warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do moo takyng hõm ramaa nanapäh hënh. Teanh mäh:

—H'ëëd ti makarën maher'oot hä ÿÿ? —näng mäh.

20 Ti m' pahëew ky hadoo:

—Judah buuj kaner'ood bong a hä raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahüüm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hënh. Rakarën mä paawä raky n'aa napëë magyys hë Paw-Ro ky n'aa, ken'ooch da. 21 Maky dahé manä da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëëp hyb n'aa. Kejën rabë bä. P'op Hagä Do hä raky däng dooch rawa bä, dooch reëg bä rananaboh nä bä Paw-Ro. Da hë ti abë padëëk. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hä —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do hä.

22 Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do edëë wät pahëew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

23-24 Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do naëënh pawóp hë warahén sa wahë n'aa. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë etyn hõm da 200 warahén tsyym me hah'üüm péh, 70 kawaaro jó hah'üüm do ta wób, 200 jook yt hä hah'üüm doo, kawaaro Paw-Ro jahôm pé sii hë da, atsëm rabahôm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hënh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejüü baad ub ramahüüm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahë n'aa Peris häd näng do wë. 25 Tamejüü sa hä tama erih do Peris. Terih doo, hahÿÿ da m':

26 “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edëng õm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'ããs do õm. 27 Õm ÿ panäk hahÿÿ da: Judah buuj ramaso däk hahÿ ajyy. Rakarën paawä radaj'ëëp. Ti ÿ ky n'aa napäh bä Roma buuj tado bä, ÿ bahôm warahén sii hë ÿ bed'ëëp hyb n'aa sa moo gó naa.

28 ÿ karën paawä ÿ heen n'aa näng

h'ëed hyb n'aa rakamaj'ĩĩ ta hã, ti hyb n'aa ÿ wén mahũũm paa Judah buuj wahë n'aa sa wë. ²⁹ Tii bã ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooh tamo haj'aa kadoo bã ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooh tamo haj'aa kadoo bã na-ããj hë ji dawäts geët hyb n'aa. ³⁰ Tii bã ÿ ky n'aa napäh rakarën radaj'ëep. Ti hyb n'aa nyyw hë ÿ mejõ hõm a wë. ÿ maher'oot da ta maj'ĩĩ, a wë rabahõm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa", näng mä terih do hã.

³¹ Ti m' warahén sa wahë n'aa mejũũ doo da rabadoo kãn. Ramahũũm kãn mä atsëm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bã rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh, warahén tsyym me hah'ũũm do rababaa j nã p'aa hënh sa tób hënh. Kawaaro jó hah'ũũm do ramahũũm kãn tii bã Paw-Ro. ³³ Rakaja hõm bã Sesareja bã, ran'oo däg kãn sa wahë n'aa ma erih do Peris hã. Ti m' rahaëenh Paw-Ro ta hã. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kãn kerih doo, ti m' teaanh mä Paw-Ro hã ny hado tabanäng hënh tabana, Roma hãj n'aa. Siris hënh naa tabana Paw-Ro her'oot bã m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hã:

—ÿ maa newëe da a ky n'aa a hã kamaj'ĩĩ do rakaja nã bã —näng mäh.

Ti m' tamejũũ Eróts, Judah buuj sa wahë n'aa tób haeh do yt hã warahén rabahag'ããs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hã Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' 5 ta ã jawén paa bã, Ananias, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do kajaa nã Sesareja bã. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahë n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ããj hë. Ti m' raky n'aa tapa kãn Paw-Ro ta ti hãj n'aa bagã n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geët bã, Ter-Turus häd näng do du doo ta her'oot do Peris hã. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hë, a hyb n'aa baad ub ãã hã ãã hãj n'aa bã. Dooh kamaj'ĩĩ péh. Õm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo ãã hã, ãã hãj n'aa bã. ³ Jé pad'yyt hë ãã hãj n'aa bã ãã h'yy gadajang a mo haj'aa hyb n'aa, Peris, tak'ëp hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. ⁴ —Dooh ãã karën bã õm ãã h'yyb panasä bã. Ti hyb n'aa ãã karën paawä kanahën d'os hë mamaa newë ãã her'oot doo. ⁵ Geët hahÿ aj'yy, kamaj'ĩĩ do du na do tii, ãã hã. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bã Judah buuj rakamaj'ĩĩ sa hã hë tan'oo bã. Aj'yy Nasaréh buuj ky s'ũüt doo, ta wób sa wë h'yy kawereem hõm do sa wahë n'aa see hahÿÿh. ⁶ Takarën paawä tan'oo bã baad tanado wät P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa ãã wén maso däk. [⁷ ãã karën paawä ãã ky n'aa etyy ãã ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. Ti nuuj jé warahén sa wahë n'aa, Risijas häd näng doo, ta warahén sii hë tabana. ãã hã rawaj'aa padëek, Paw-Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa ãã mahãnh. ⁸ Tamejũũ ta hã ky n'aa tapaa do a wë rabahõm.] Baad hahÿ aj'yy hã meaaj bã, maheen n'aa näng da ãã ehub né hë ãã ky n'aa tapaa do hã —näng mä Ter-Turus kyyh Peris hã.

⁹ Ti m' Judah buuj, Jerusarënh bã han'aa doo, raky masa Ter-Turus. Raky n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te hub né hë m' Ter-Turus her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahë n'aa Peris häd näng do mejũũ Paw-Ro ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hajõõ däg ta baab ãã hãj n'aa bã baad maky n'aa etyy. Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo me ÿ her'oot a hã këh ÿ n'aa hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa hã —näng mäh. ¹¹ —12 ta ã nã ÿ kaja nã Jerusarënh bã, P'op Hagä Do ÿ hyb n'aa esee hyb n'aa. Makarën bã mameaaj ÿ kajaa noo gó ÿ rahapäh doo, te hub né hë ta ti ÿ her'oot do mabahapäh hyb n'aa. ¹² B'ëeh hahÿÿ hã ÿ kamaj'ĩĩ doo, dooh noo gó ÿ rahapëe bã ÿ ky kedag bã P'op Hagä Do

tób n'aa bä. Dooch noo gó ŷ rahapëë bä ŷ kamajë bä tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, panang bä na-ããj hë. ¹³ Hahÿ ajyy dooh rahaja bä rametä bä te hub tado bä hä ŷ raky n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hÿÿ kä, dooh ŷ ky n'aa jejën bä, ŷ hyb n'aa jaw'yyk né hë P'op Hagä Doo, äã wahë makû rah'yy kaha'eeh doo. Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ky n'aa ŷ ky daheeh.* Ta wób wë äã h'yy kawareem hõm ramaneëej né paawä ta tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op Hagä Do kyy kerih do ŷ ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh. ¹⁵ Hä ŷ kamaj'ï do ragada do hadoo né hë ŷ gada dejëp do ragenä bong doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. P'op Hagä Do karën doo da habong do paah, baad nabok do paa na-ããj hë da äã gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahõnh hë da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hë ŷ karën ŷ bawät, hëp ŷÿ gó baad had'yyt hë tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-ããj hë —näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hënh ŷ bewäd nä. Ta jawén ŷ babaaj hõm p'aa hënh Jerusarënh hënh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ŷ tajooch hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ŷ ma ejuu do hyb n'aa na-ããj hë. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hë ŷ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahõnh hë ŷ bahajaa jawén paa bä äã ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji h'yyb banyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooch hajõk do tado bä si ŷ habok doo. Dooch na-ããj hë ŷ kamajë bä ta wób sa wë. Daap ramenyyh hä ŷ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä né hë ŷ bag'ëed däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hënh naa ŷ rabahapäh bä. Taw'ääts hë né hë paawä ta ti né hë ajyy wawëë hë rabana, hä ŷ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wë hä ŷ raky kes'ëëm péh. Ti né hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä

ŷ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ëëh hahÿ raheer'ood ny hadoo pé rahapäh ŷ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ëëm do hä ŷÿ. ²¹ Jääm né hë hahÿÿ da këh ŷÿ Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejëp do ragenä bok do ŷ gada do hyb n'aa, hä ŷ raky n'aa etyy bë matym gó”, näng paa këh ŷ sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja ŷÿ —näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hë Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneëënh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jääm hë dó —näng mäh. — Warahén sa wahë n'aa Risijas häd näng do kajaa bä, ŷ baher'oot da nyy da ŷ bad'oo õm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejüü warahén sa wahë n'aa see rabaheg'ääs nä Paw-Ro. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ääts hë bë eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ääs hyb n'aa. Bë an'oo na-ããj hë ta najiis rabeg'ääs ta wë rabanoo hyb n'aa takarën doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hënh Peris bana Paw-Ro wë. Ta ŷÿm sii hë tabana. Dusir mä Peris ŷÿm häd. Judah buuj mä ti ta ŷÿm. Ti m' tamejüü Paw-Ro ranaëënh. Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ããj hë, Peris eÿÿm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hë dó. Ahõm nä. ŷ karën bä, ŷ mejüü da õm ranaëënh p'aa hënh —näng mä ta kyyh Paw-Ro hä.

²⁶ Peris karën paawä Paw-Ro anoo dajëer ta hä, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaëënh ta wë Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa. ²⁷ Ti m' pawóp hë ta baab tabahado däk bä, Posijo-Pes Peris jawén buuj

* **24:14** Jesus ky n'aa né hë ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneëënh doo.

däg. Peris sa wahë n'aa tabadoo do paa tabanyyh bä, teréd geët Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yyim hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahë n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' tamawoob hë tabahado däg bä ta ãh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bä, Jerusarënh hënh tabahôm kân Sesareja panang häd näng doo bä naa. ² Ti m' Jerusarënh bä takajaa bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wób na-ãäj hë, rabahôm ta wë. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'üüm mä ta hã, rakarën doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarën né paawä Pes mejõ nä Paw-Ro Jerusarënh hënh. Rakarën né paawä radaj'ëep Paw-Ro tana bä ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Doo —näng mäh. —Sesareja bä Paw-Ro bagëët. T'ïï hënh da ÿ babaaj hôm p'aa hënh nayyw hë. ⁵ Taw'ãäts hë né paawä bë wahë n'aa wób rabah'üüm si ÿÿ, t'ïï hënh raky kes'ëem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bä —näng mäh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hë ta ã jawén paa bä, Pes babaaj hôm kân Sesareja hënh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hã raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Ti m' tamejüü ranaëej nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana geët bä, Judah buuj, Jerusarënh bä naa han'aa do ranu sabug däk tabageët bä. Ti m' radu doo tak'ëp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mä nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mä ramenyyh. Doo m' rahaja bä rametä bä se hub tado bä ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hë Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hã:

—Doo ÿ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hã. Doo ÿ mo haj'aa kadoo bä P'op Hagä Do tób n'aa hã. Doo ÿ mo haj'aa kadoo bä Sesa, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do hã —näng mä Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahÿÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hã:

—Makarën mabahôm Jerusarënh hënh, t'ïï hënh ÿ maa newëë hyb n'aa õm raky n'aa tapaa doo, õm ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ÿ bagëët hÿÿ kä, raky kes'ëem do ky n'aa rabaherot bä. Babä né hë ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hë ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hã.

¹¹ ÿ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hã ÿ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëep doo. Se hub tanado bä hã ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä sa moo gó ÿ rahaëenh. ÿ karën Sesa né hë ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hã masa do sa hã nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hã:

—Makarën mä Sesa õm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ïï hënh né da mabahôm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hã Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta ãnh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'ãäs hyb n'aa Pes wë. ¹⁴ Hajõõ ta ãh t'ïï hënh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hã Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'yy Peris eréd geët do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj hë raher'oot hã ÿÿ ta hã raky kes'ëem do ky n'aa. Rakarën né paawä dajëb hã ji ky n'aa etyy —näng mäh.

16 —ÿ her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejō bā rarejā bā nyyw hē ji hä. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bā ta matym gó ji hä ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né kēh ÿ sa hä. 17 Ti m' wawēē hē rakaja nā bā, nyyw hē, jati péh, ÿ mejūū Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ēēm do rabab'ēēh bā. 18 Ta hä raky n'aa tapaa bā, dooh ÿ h'yyb dāng do tado bā raky n'aa tapaa doo. 19 Raky n'aa hajēm rah'yy kaha'eeh do ky n'aa hä. Raky n'aa hajēm na-āāj hē dajēp do ky n'aa, Jesus hād nāng doo. Paw-Ro her'ood bā edēp mäh, tanoo. 20 Dooh ÿ hapēē bā nyy da ÿ bad'oo ta ti hedoo do hä. Ti hyb n'aa ÿ beaanh ta hä takarēn bā Jerusarēnh hēnh tabahōm, t'īī hēnh raky n'aa etyy hyb n'aa. 21 Ti m' Sesa hä Paw-Ro ky dāng. Takarēn mā Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ÿ mejūū rabahag'āās nā Sesa wē ÿ manejō nā bā —nāng mā Pes kyyh.

22 Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ÿ karēn paawā ÿ maa newēē ta ti aj'yy her'oot doo —nāng mäh.

—Taw'āāts hē. Jat'iip né da mamaa newēē ta her'oot doo —nāng mā Pes.

23 Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajēē p'ēē ta gawakō gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bā. Rabajēē p'ēē bā, baad ub t'īī hēnh kat'aa do raweh'ēēh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajēē p'ēē warahén sa wahē n'aa ky n'aa etsēēh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsēēh do na-āāj hē. Ti m' Pes hād nāng do mejūū Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. 24 Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahē n'aa heh'āāt ub doo, bēēh, āā mahang kata b'ēēh doo, bē hegāā hahy aj'yy —nāng mäh. —Jerusarēnh hēnh, babā Sesareja bā na-āāj hē sahōnh hē Judah buuj hä ÿ raky n'aa her'oot ÿ daj'ēēp hyb n'aa. Tak'ēp sa kyyh rabetsēē hä ÿy —nāng mäh. 25 —Hā ÿy, dooh tamo haj'aa pé tadajēb bā. Ti hadoo né hē, Sesa ky n'aa etyy ta hä taky dāng do hyb n'aa, ÿ h'yyb dāng Roma hēnh, Sesa wē né hē ÿ mejūū.

26 Tii da né da ÿ bad'oo. Ti hadoo

né hē, dooh wē ÿ ta ky n'aa ÿ ma erih pé Sesa hä. Ti hyb n'aa ÿ mana gēēt bē matym gó. A wē né hē ÿ mana gēēt Agaripa, hajōng ta hä ēr eaanh do jawén paa bā, ÿ bahapäh hyb n'aa h'ēēd ÿ ma erih pé ta ky n'aa hä. 27 Dooh taw'āāts hē tado bā ta si n'aa hē ÿ mejō bā Paw-Ro, ta hä ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —nāng mā Pes kyyh Agaripa sa hä.

26

1 Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hä:

—Maher'ood a daaj hē a ky n'aa —nāng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hēnh rabab'ēēh hyb n'aa. Ti m' ta du doo ta her'oot doo:

2 —ÿ h'yy gadajang né hē Agaripa, naga hē ÿ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hä ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa mamaa napäh bā —nāng mäh. 3 —ÿ h'yy gadajang na-āāj hē, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ēēr, Judah buuj, ēr bahed'oo doo da. Mahapäh né hē h'ēēd p'āā ēēr, Judah buuj, ēr ky ked'aak. Ti hyb n'aa ÿ karēn paawā h'yyb jawyk doo me da ÿ mamaa newēē —nāng mäh.

4 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Sahōnh hē Judah buuj rabahapäh nyy da ÿ bawād wāt ÿ karapee noo gó naa häj ÿ n'aa bā ÿ bawāng doo bā, Jerusarēnh bā na-āāj hē. 5 Bāp peej dāg ÿ rabahapäh né hē. Rakarēn bā rahajaa ra her'ood bā nyy da ÿ bawāt paah. Baad had'op, ta wób sa bahānh Pariséw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ēr mahang. Pariséw sa see né hē paa ÿy. Rababok doo da ÿ bawād wāt paah. 6 Hyy kā hä ÿ raky n'aa etyy, ÿ gada do hyb n'aa ēr wahē makūū hä P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo. 7 Isaraéw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagā Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hē. P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ÿ gada do hyb n'aa né hē Judah buuj hä ÿ rawén ky n'aa tapaa —nāng mäh.

⁸ Ti m' teaanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hä dooh P'op Hagä Do haja bã dejëp do ragenä boo bã p'aa hënh tan'oo bã? —näng mä ta kyyh.

⁹ —P'ooj ub y na-ääj hë sa da hadoo né paa yÿh. Ti noo gó hä y taw'ääts hë sahõnh hë y hajaa doo me y karën y rejää Jesus Nasarëh buuj häd. ¹⁰ Tii d' né paa y bad'oo Jerusarënh bã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do y dewäts b'ëeh. Radejëeb bã, y karën né hë paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooh hënh y bahõm paah, y rejää hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. Y rejää doo me y karën né paawä Jesus hä raky n'aa rejää. Tak'ëp né hë y kawajää paa sa wë. Ti hyb n'aa y bahõm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, y rejää hyb n'aa t'ii hënh —näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó y bahõm Damas-Ko hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa kyy gó y bahõm t'ii hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do y rejää hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me y bahõm bã, tii bã y bahapäh wë hä naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät yÿ hä, hata haa sa hä na-ääj hë. Papÿÿj gabarëeh do bahãnh ta ti bag. ¹⁴ Tüü äã kajäg b'ëeh tii bã. Ti y maa napäh kyyh, hä y her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa y marejää? A daaj né hë maker'ook y maky nadahé bã, booj yb gasõm do hä tedats bã ta jawén p'aa hënh hadoo.” ¹⁵ Ti y eaanh ta hä: “Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng yÿh. Ti taky hadoo: “Y né hë Jesus, marejää doo. ¹⁶ As'ëeg g'ëed! A hä y wén kas'ee wät õm y asëew wät do hyb n'aa. Õm y asëew wät, hëp y n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hä mabaher'oot hyb n'aa mahapäh do y hÿy kä. Maher'ood sa hä na-ääj hë y metëek nä do a hä ky n'aa. ¹⁷ Õm

da y ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa õm rarejä bã. Judah buuj nadoo do sa mahang õm y mejüü hÿy kä, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hä. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. Y karën mabaher'oot sa hä këh y n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejö wät hyb n'aa sa hä, P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hënh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hä y rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do y bawug hõm hyb n'aa. Tii bã da P'op Hagä Do karapee, hä y rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hë ta wë tasëew hõm do rabahado padëek hyb n'aa da”, näng Jesus kyyh hä yÿ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hë y ky daheeh Jesus mejüü do wë hä naa, hä y takasee bã. ²⁰ Nayyw hë kä y baher'ood kã Jesus ky n'aa Damas-Ko bã habong do sa hä, ta jawén Jerusarënh bã habong do sa hä, sahõnh hë Judah häj n'aa bã habong do sa hä kä. Y maher'oot na-ääj hë Judah buuj nadoo do sa hä. Sa hä y her'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Y her'oot sa hä, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hõm doo, P'op Hagä Do hä rah'yy kae däk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hë, Jesus mejüü do y moo wät do hyb n'aa, y Judah buuj ramaso däk P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä kahadë doo gó, ti y radajëeb paawä.

²² Ti hadoo né hë y P'op Hagä Do masaa had'yyt hë, da hë na-ääj hë. Ti hyb n'aa né hë babä y wén gëet, ta ky n'aa y baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëeh do sa hä, ky n'aa netsëeh do sa hä na-ääj hë. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makü rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh y her'ood bã. ²³ Ti raheer'oot né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Do

dajëp do ky n'aa. Jããm né hë pooj jë dejëp do mahang taganã wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-ãaj hë, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad däk tak'ëp mama kametëek do haj'aa! —näng mä Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooch —näng mäh. —Dooch ÿ ky bawad bã. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newë bã —näng mäh. ²⁶ —Mameaaj paawã Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ÿ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ÿ baher'oot ta hã. Hã ÿÿ, ta heen n'aa näng né hë ÿ her'oot do ky n'aa hã. Dooch kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. Sahõnh hë raheen n'aa enäh —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagã Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mäh. —Maky daheeh né hë, hã ÿÿ —näng mäh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hë med'oo g'eeh mahajaa ÿ mah'yyb tatug bã Kristo hã h'yy ka'eeh do see ÿ bahado däk hyb n'aa? —näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hë tado bã, nayyw hë tanado bã, P'op Hagã Do hã ÿ ky n'aa etsëë õm, ta wób ÿ ramaa newëë do na-ãaj hë, da ÿ rabahado padëek hyb n'aa. Dooch hahÿÿ da, ÿ moo kamewyyt doo da tado bã —näng mä Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hë sa pa hab'ëeh do as'ëeg b'ëeh. ³¹ Ti m' raban'yyh ta gawakõ gó naa. Sa m'aa hënh rakaner'oot bã raky hadoo:

—Dooch tamo haj'aa kadoo bã ji da-jëeb bã. Dooch hyb n'aa ji dawäts gëet péh —näk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hã:

—Taky nahado bã paawã Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hã raky n'aa tapaa do ky n'aa hã, taw'ãäts hë paawã ji eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejõ hõm do Roma hënh panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hënh, Roma panang hënh ãã ramejũũ raky däng do jawén paa bã, rahaëej däk Paw-Ro, radewäts b'ëeh do wób na-ãaj hë warahén sa wahë n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hënh Paw-Ro tamahũũm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneëënh do sa see ti Jurijo.

² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bã naa ãã gatsëg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hënh hahõm doo gó. ãã sii hahõm na-ãaj hë aj'yy Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bã, panang Tesaronika häd näng doo bã naa tii. ³ Ti m' jati pé ãã kajaa panang Sidõn häd näng doo bã. ãã kajaa bã Sidõn bã, Jurijo ky enyym Paw-Ro hã. Tanoo tabeg'ãäs hyb n'aa pong hënh ta najiis sa wë, ta hã rabanoo hyb n'aa ta wë badoh doo. ⁴ ãã tsyym kasok bã, ãã habok hënh bah'ood ty gahëm. Ti hyb n'aa tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd näng do nu masee me ãã kenaa bong. ⁵ Ti m' ãã batsëk bã ãã tabës Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' ãã kaja hõm panang Mira häd näng doo bã, Risija häj n'aa bã.

⁶ Ta tii bã warahén sa wahë n'aa baw'yyt marakate panang Aresãndirija häd näng doo bã naa, Itarija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' tamejũũ ãã gatsëg t'oonh, tii gó ãã bah'ũũm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajõng ta äh kaja hë ãã bahõm séd bã ãã karip do hyb n'aa, bah'ood ãã habok hënh taty gahëm do hyb n'aa. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok ãã kaja hõm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bã. Dooch bah'ood an'oo bã ãã ty gahõm hënh ãã ahõm bã. Ti hyb n'aa s'ÿÿ tabanäng hënh ãã bah'ũũm.

Tsyt dëeg hã Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bä äã tabës. Tii da äã wén d'oo, tsyt dëeg hã Keret häd näng do nu masee me äã kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hë äã bahôm is Keret nabyy me. Tak'ëp né hë marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahôm hyb n'aa. Ti m' äã kaja hõm kãn Datyyw Banãm Do häd näng doo bä. Panang Raseja häd näng do nedaa bä däg tii.

⁹ Tabëej hõm ta äh rakahej'aa do paawä Itarija häj n'aa hënh. Tabëej hõm Jõm Kipur* rataheb'ëes doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bä akajar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëem do bawät doo. Tabahahëem do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mä sa hä:

¹⁰ –Hã yÿ pé da, dooh da baad tado bä èr hahÿ hah'üüm doo. Èr da ta see hadoo, èr da kamana'uuh marakate hä, ta gabuuj hä, èr na-ääj hë da. Taw'ääts hë babä èr ba'yym dó –näng mä Paw-Ro.

¹¹ Paw-Ro maher'ood né paawä sa hä, dooh warahén sa wahë n'aa karën bä tamaa newë bä ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danäh daheeh. ¹² Dooh baad tado bä ratabëej bä tabahahëem do noo gó “Datyyw Banãm Do” häd näng doo bä. Ti hyb n'aa hajök do rakarën rabah'üüm, rakajaa hyb n'aa paawä panang Pënis häd näng doo bä, t'ii hënh ratab'ëes hyb n'aa paawä tabahahëem do noo gó. Pënis bä marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bä. T'ii hënh dooh tabahëm bä tagajarah hyb n'aa.

¹³ Tii bä, tadu doo bä tabahëm do raty gahõm hënh, ratsebee bong, h'yy kahasë bong. Rah'yib däng doo da né hë red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahõm kãn tsyt dëeg nabyy me. ¹⁴ Dawë péj rababoo däg bä kä tak'ëp bah'ood bana kãn. Tsyt dëeg hadäk hënh naa tabana. Rahepëe däk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. ¹⁵ Ti m' marakate

bah'ood bahëm hõm. Dooh äã haja bä äã ahõm bä bah'ood gó. Ti hyb n'aa äã beréd hõm bah'ood marakate tamahüüm hyb n'aa. ¹⁶ Ti m', tsyt dëeg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me äã kenaa bong bä bah'ood an'oo bä, tii bä äã bahaja kãn äã ej'ooj nä kãn h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ii hënh dooh denaa hë né paawä bah'ood tabahëm bä, ti hadoo né hë tak'ëp äã bej'ooj nä kãn. ¹⁷ Ti m' ta gó rabatóg so kãn h'oo marakate agyyb jëe bä hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëeh doo me ramew'yyd hõm marakate hä tagananabëeh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejooonh do hyb n'aa. Ra-jeÿÿm na-ääj hë marakate adëe kä bä hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëenh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bä raberéd hõm bah'ood ty gahëm hënh marakate bahõm. ¹⁸ Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hä, jat'iip hadoo rakud bëenh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. ¹⁹ Tamawoob hë tabado däg bä ta äh, sa daaj hë rabaw'oong bëenh marakate gó ramoo mabok do nahëe paah. ²⁰ Poo hajëe had'yyt hë. Dooh papÿÿj ty ganä wäd bä, sagõõh dooh ji hapëe boo bä, ny nemuun äã bahõm äã bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahõnh hë äã dejëp äã ed'oo.

²¹ Hajõõ däg ta äh ranawa bong do jawén paa bä, Paw-Ro bas'ëeg gëet tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

–Taw'ääts hë né paawä y bë ky dahé y baher'ood wät bä èr nahõm hyb n'aa paawä Keret bä naa. Y bë ky dahé bä paawä, dooh né hë paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëenh do hä –näng mäh. ²² –Ti hado né hë paawä, bë h'yyketón manäh. Dooh da dajëp pé èr seeh. Jääm hë marakate karejã hõm da –näng mäh. ²³ –Naga hë, atsëm, P'op Hagä Doo, y hyb n'aa jaw'yyk doo, mejüü ääs, ta karom

* **27:9** Jõm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ëes, nesaa do kawug hõm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

seeh, hã ÿ takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahÿÿ da ããs kyyh: “Eÿÿm manã Paw-Ro. Sesa hã da makametëeh nã. A hyb n'aa da P'op Hagã Do bed'ëep sahõnh hẽ marakate gó habok doo”, nãng mã ããs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bẽ tsebee, bẽ h'yy kahasẽ. ÿ h'yy ka'eeh né hẽ P'op Hagã Do hã. ÿ hapãh baad ub, hã ÿ ããs her'oot do hadoo né hẽ da ër hã. ²⁶ Hood jó, tsyt dëeg hã bah'ood tapooh da marakate –nãng mã Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 dæg ãã ãh, ãã bah'ood mahũũm akajar Adirijat hãd nãng doo bã. Ti atsëm ub, edaa dæk hëej badæk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapãh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. ³⁶ meet mã tahajaa rametyy bã. Ta bahãnh rametyy p'aa hënh. Ta yd jé dæg: ²⁷ meet dæg mãh. ²⁹ Rajeÿÿm mã pä hã tatapóh bã. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëenh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëe nayyw hẽ tabawag hõm hyb n'aa paawã. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawã h'oo yb. Marakate poo hã rabahõ ta mesoo n'aa ken'ooh. Rakarën paawã rakejën hõm sa mahãnh. ³¹ Tii bã warahén sa wahë n'aa hã, warahén sa hã na-ããj hẽ Paw-Ro ky hadoo mãh:

–Marakate gó moo b'ook do ranayyw bã, dooh da bẽ edëb bã –nãng mãh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bã.

³³ Ti m' tapaj'ëe bã dæg, Paw-Ro etsëe sahõnh hẽ rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mã ta kyyh:

–14 ãã ã dæg dooh bẽ awa boo bã, bẽ h'yy ketón padëek do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bẽ hã bẽ bawa hyb n'aa bẽ waa. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb hejooj padæg bẽ bedëp hyb n'aa –nãng mãh. –Edëp da bëeh, baad ub da sahõnh hẽ –nãng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bã sa hã, tado dæk pãw, ti m' taky n'aa ets'ëe wät P'op Hagã Do hã sahõnh hẽ ramaa napãh bã. Taganabãh hõm tii bã, tii b' tabawa

kän. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasẽ bong, rabawa kän tii bã. ³⁷ Sahõnh hẽ marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m' rah'yy kajäk do pénh sahõnh hẽ rabawa bong do jawén paa bã, radewäts bëenh tiriig, marakate hãd gasakog dæk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bã kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bã tsyt dëeg. Tii b' rahapãh tagajarooh yb hood banãng bã. Rah'yy kajäk t'ïï hënh marakate badãng hyb n'aa paawã. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewöd n'aa ramaw'yyd dæk do paah. Ti m' ragaj'eej dæg kän pãän gaeh do tah'ũũm doo, ta poo bã hadæk doo. Tii bã kä, marakate bahõm kän hood hanãng hënh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hã marakate badëe këe. Hood jó ta poo baa këe. Ti hyb n'aa ta duu hënh takameb'ood wät maadaka an'oo bã.

⁴² Tii bã kä, warahén rakarën radejëeb paawã radewäts b'ëeh do paa ramahũũm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahãnh. ⁴³ Ti hadoo né hẽ dooh sa wahë n'aa an'oo bã radejëeb bã, Paw-Ro tat'yyd mehïïn do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejũũ jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëe hënh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejũũ sekeek do hã rakame-soo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakëe hënh. Tii da né hẽ kä sahõnh hẽ ãã kaja nã kän hëej hã.

28

Tsyt dëeg hã Maw-Ta hãd nãng doo bã rabaym dó panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hẽ ãã babë padëek bã ta nabyy me, ãã heen n'aa enã dæg Maw-Ta ta ti tsyt dëeg hãd. ² Ti m' tsyt dëeg bã habong do ky en'yym sahõnh hẽ ãã hã. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tëeg, ãã rats'yyt ãã katëng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood dæk tëeg. Tadawäts toonh bã hahõng doo me, batëe dæk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hã tabegëej dæk bã adæg dæk. ⁴ Ti m' tsyt dëeg bã habong

do rabahapäh bä aw'yy ta moo hä kas'ëë däk doo, raheer'oot rabab'ëeh bä:

—Hahÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji nahheb'oooh doo. Kedëeb wäd né hë paawä akajar me naa, hÿÿ kä da tadajëb kân ji sãm heb'aanh do an'oo bä —näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëeg hõõ me ta moo hä kas'ëë däk doo. Dooch tadateej bä ta hä, baad tabawät.

⁶ Ti m' tsyt dëeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ëeg bä, ragada na-ãaj hë tadagõn jëë bä. Bãp peej ragada ta hä. Dooch tadateej bä ta hä, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hä. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hë ti anäng hëej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyt dëeg buuj sa wahë n'aa tii. Baad äã tagadoo ta tób bä. Tamawoob hë äã äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahëë näng tagëë bä. Oom ta hä, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ãas tahagä hënh. Ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä ta nahëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë wät jawén paa bä ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bä tsyt dëeg hä haj'eenh doo, nahëë en'ÿÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ënh. ¹⁰ Baad ub äã tsyt dëeg buuj raweh'ëeh. Ta jawén kä, äã tsyym kasok bä, äã hä rabanoo sahõnh hë äã mahũüm doo, äã batsëg hõm do waa n'aa na-ãaj hë.

¹¹ Tamawoob hë kamarab tsyt dëeg hä äã baj'eenh do jawén paa bä, äã gatsëg t'oonh marakate gó Aresân-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëeg hä tabahahëem noo gó tab'ëes doo. Marakate poo hä sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' äã kaja panang Sirakus häd näng doo bä. Tamawoob hë äã äh tii bä äã tab'ëes. ¹³ Tii b' naa äã bahõm ta nabyy me had'yyt hë. Ti m' äã kaja panang Resijo häd näng doo bä. Jati pé bah'ood bana, äã ty gahõm hënh tabahëm. Ti m' jat'iip hadoo äã kaja hõm panang Putewori häd näng doo bä. ¹⁴ Tii bä äã kat'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Äã rats'yyt äã baym hyb n'aa

dó 7 ta äh sa pa. Tagadëeg ub kä Roma bä äã kaja hõm kân. ¹⁵ Jesus hä h'yy ka'eeh do Roma bä habong do heen n'aa enä däk né hë äã ky n'aa hä. Ti hyb n'aa rawén na, äã ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bä, panang buuj rakahet'aa doo bä. Ta wób äã ragadaa däk Tamawoob hë Taber-Nas häd näng doo bä. Ti m' Jesus hä h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bä, tatsebee wät, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ãäts hë mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ Äã kaja hõm bä Roma bä, ranoo ta m'aa hënh Paw-Ro bagä. Sét hë warahén ta hagä n'aa.

Roma bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hë däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaëenh hyb n'aa sahõnh hë Judah buuj sa wahë n'aa, Roma bä habong doo. Ti m' rabana bä, Paw-Ro ky hadoo sa hä:

—Wakän haa —näng mäh. —Dooch ÿ mo haj'aa kad'oo pé ër wakäân sa hä, ër wahë makü rabahed'oo do paa hä na-ãaj hë. ÿ ramaso däk Jerusarënh bä, tii bä ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hä ÿ rabeaanh jawén paa bä, rakarën né hë paawä ÿ raberéd hõm. Dooch ÿ mo haj'aa kadoo bä ta hyb n'aa ÿ radaj'ëep hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarën ÿ raberéd hõm. ¹⁹ Dooch Judah buuj, ër wakäân, rakarën ÿ reréd hõm bä. Ti hyb n'aa ÿ betsëë, Sesa hä ÿ taky n'aa etyy, hä ÿ raky tapaa do ky n'aa hä. ÿ ti dooh ÿ ky kes'ëem pé ër wakäân sa hä. ²⁰ Ti hyb n'aa ÿ mejüü bë ranaëenh ÿ baher'oot hyb n'aa bë hä —näng mäh. —Isaraéw buuj sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ÿ gada hyb n'aa né hë babä ÿ wén gëet ÿ moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hä:

—Dooh äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooh na-äãj hē ēr wakään t'ĩĩ hēnh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²²—Äã karēn paawä äã maa napäh h'ēēd hado a hä pé papuuj hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hē baad nadoo doo me rabaher'oot ta ti papuuj ky n'aa hä —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hä. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hēnh. Tabaher'oot bä, bap paa tadu doo, tug bä taky keréd hōm mäh. Taher'oot mä sa hä ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hä. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-äãj hē taner'oot sa hä, Jesus né hē P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hä. Ta wób mä dooh raky dahé bä. ²⁵ Séd h'yyb nahe-doo maa new'ēē do sa mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahÿÿ d' mä Paw-Ro her'oot sa hä P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hä:

²⁶ “Ahōm da sa wē. Hahÿÿ da da mamaher'ood sa hä:
‘Bē maa napēē né paawä, dooh bē maa newē bä.
Bē hegäã né paawä, dooh bē hapēē bä’, noo da sa hä.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padēēk do hado däk.
Dooh d' rah'yy kadawuung wäd bä.
Sa nabuuj ragetsēē hōm.
Sa matym ty kajaã hōm.
Tii da tanado bä paawä,
rabahapäh né paawä,
ramaa napēē né paawä,
h'yy kadewuung né paawä,
wē ÿÿ rah'yy kawereem né paawä
hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.
Hä ÿÿ rah'yy kasadēē bä paawä ÿ
t'yyd mehĩĩn sa hä.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ēnh:

* **28:27** Isajas 6.9-10

—ÿ karēn bē heen n'aa enäh hahÿÿ hä: Hÿÿ kä da, ji P'op Hagä Do ed'ēēp do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä da takaher'oot. Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bä sa hä, ah'üüm mäh. Ky ked'aak mä ramahōm me sa da hadoo do hä.]

³⁰ Ti m' pawóp hē ta baab sa tób bä Paw-Ro bagēē wät. Tapaag had'yyt mä ta sām tób danäh hä. Baad mä tagadoo sahōnh hē ta wē heg'ääs doo. ³¹ H'yyb neÿÿm doo me taher'oot P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Dooh hewaat péh ta hä. Tametēēk mä Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jääm hē kä hahÿÿ panyyg.

Roma Jesus hã h'yy ka'eeh doo, panang Roma häd näng doo bä habong do hã, Paw-Ro ma erih do hahỹh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ỹ ti hỹh. Hã ỹ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejũ do ỹ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ỹ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ỹ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ẽr Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ẽp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ãäj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ẽp hanäm do metä wät. Dejẽp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wẽ ỹỹ. Ta hyb n'aa, hã ỹ taban'oo däk na-ãäj hẽ Jesus mejũ do ỹ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ỹ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kã. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ Ỹ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahän doo, P'op Hagä Do naëej wät doo, tsyt hẽ ta wẽ bë babok hyb n'aa. Ỹ karën P'op Hagä Do ẽr Yb, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bë hã. Ỹ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ỹ ky däng do hahỹh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ỹ h'yy kaha'eeh do hã ỹ j'aa etsë, jé pad'yyt hẽ badäk hahỹh bä rabaher'oot do

hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bë ỹ ky n'aa ets'ëẽ had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ỹ ky n'aa etsëẽ bëeh. Ta wẽ t'õp hẽp ỹỹ gó naa ỹ moo wät, ta T'aah ky n'aa ỹ maher'ood hõm. Ta hã ỹ ky n'aa etsëẽ, takarën bä tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ỹ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ỹ wén her'oot, tak'ẽp ỹ karën do hyb n'aa bë ỹ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bë ỹ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahỹh d' ỹ hanäng pé tii: Ỹ karën bë ỹ h'yyb en'yym, baad ỹ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bä. Ỹ karën na-ãäj hẽ ỹ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ẽr h'yyb tsebé hyb n'aa kã. ¹³ Wakän haa hedoo doo, ỹ karën bë bahapäh, hajõo nuu me paa ỹ h'yyb däng bë ỹ bahehëen, baad Kristo hã bë panang buuj wób rah'yy ka'eeh ỹ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ỹ bad'oo do paa hadoo. Hajõo nuu me ỹ paa h'yyb däng bë ỹ bahehëen paawä, dooh ỹ haja nã bä bë wẽ ỹ ahõm bä. Ti anyy had'yyt hẽ ỹ tahewaat doo.

¹⁴ Hã ỹ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa, panang bä haj'eenh do rado bä, daap habong do rado bä, ma kamet'ëek do rado bä, ma kamanet'ëeg do rado bä na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ẽp ỹ h'yyb hedoo, bë hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa, bëeh, Roma bä haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ỹ nu mebyy bä Kristo ky n'aa hã. Ỹ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bä tabed'ëep na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ỹ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jããm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh

do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

¹⁸ Hÿ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawajãän sahõnh hẽ ta pannyg kanadah'eeh do sa wë, nesaa do moo heb'ook do sa wë na-ãäj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãä da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hã takametä däk P'op Hagä Do hã ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ãäj hẽ kametä däk ÿ hanäng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bä ji ky hado bä, “Dooh P'op Hagä Do ÿ hapëë bä”, ji noo bä. ²¹ Rahapëë né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëë bä ta hã, dooh na-ãäj hẽ raj'aa etsëë bä ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hẽ rahegãä bä, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarën wäd bä rawehëë bä P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bä kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen n'aa hã na-ãäj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

²⁴ Ti hyb n'aa kä P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa näng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanäng doo me. Sa hub, sa hã hanäng doo, baad nado wäd ran'oo bä, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bä daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh

hẽ mo haj'aa näng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bä —ti né hẽ paawä ji j'aa etsëë had'yyt doo. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa näng doo, ramoo bok hyb n'aa kä sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. ÿÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. ÿÿj wób ÿÿj wë raba-boo däg kãn. ²⁷ Tii d' na-ãäj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ÿÿm wë rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wë rababok. Tak'ëp nu meby n'aa näng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëë hyb n'aa, nu meby n'aa näng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kä. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wë rakarën rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hẽ kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hẽ ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hẽ ta wób sa wë. Ta wób na-ãäj hẽ ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãä. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wë. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãä, ta wób rarejãä. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëë nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bä sa yb, sa ÿÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'ÿÿt. Dooh rakamahãn bä ta wób. Dooh rat'yyd mehĩn bä ta wób. ³² Rahapëë né paawä dajëb hã P'op Hagä Do ky n'aa

* 1:17 Habakuk 2.4

etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ããts hẽ na-ããj hẽ sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahỹỹh

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hẽ, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bã, bë daaj hẽ né hẽ bë ky n'aa ketyy, bë na-ããj hẽ bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hẽ hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hẽ. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hẽ bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëeb bã bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bã bë hã, bë wë tawén ky enyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã? ⁵ Bë nabuj keh'ũüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hẽ, bë an'oo bã tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hẽ tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bã kã. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hẽ sa hã. ⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hẽ. Ta

ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hẽ ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ããn gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hẽ nesaa do moo heb'ooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ããj hẽ. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hẽ sa hã. ¹⁰ Sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb nãm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bã Judah buuj nadoo do hã na-ããj hẽ. ¹¹ Dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang. Judah buuj ji do bã, Judah buuj ji nado bã, sét né hẽ ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë da rababoo had'yyt hẽ P'op Hagä Do mahãnh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëë bã. Hỹỹ kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hã. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëëk do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, dooh paawä rahapëë bã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hã mejũũ do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do ramoo bong bã, rametëeh tii hã, ti anäng né hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bã. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hẽ, baad nadoo do ramoo boo bã. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hã, baad tado bã, baad tanado bã rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahõnh hẽ ji h'yyb gó ji jejën do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do y maher'ood hõm do hã metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahyÿh

¹⁷ Bë m' Judah buuj, bë wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã bë daap yyp. P'op Hagä Do bë hapäh do hyb n'aa bë h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do bë bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bë bahapäh na-ããj hẽ. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahũm n'aa hadoo bëeh, bë hã péh.‡ Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bë hã péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hã bë metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë hapäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ bë bahapäh, sahõnh hẽ baad hadoo do bë bahapäh na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kã, hëd n'aa bë hã hẽ bë ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Hëd n'aa bë bets'ëek, ti bë baher'oot ta wób nets'ëek? ²² Hëd n'aa bë yÿm nadoo do sii bë beÿÿh, sa yÿm nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bë maher'ood bã? Hëd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hã hanäng do bë bets'ëek, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã bë h'yy kasab'ee, ti hadoo né hẽ, dooh bë wehëe bã P'op Hagä Doo, bë ky nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, bë hã kametä däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk doo: “Bë

hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejãã P'op Hagä Doo.”§

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do bë ky dahé bã, tii bã taw'ääts hẽ né hẽ ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hÿÿ kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bã, ji masuuj noo byyh kahõg hõm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bã. Masuuj noo byyh kanehök do hado däk ji tii bã, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hÿÿ kã, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bã P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo, tii bã sa masuuj noo byyh kehök do hadoo rabahado padëek tii, P'op Hagä Do hã. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahõg né paawä, bë da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bë tawén ky n'aa etyy da, bë ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bë hapëe né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bë hã na-ããj hẽ ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti y wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bã P'op Hagä Do matym gó, jããm hẽ j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do hã: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bã tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hẽ Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hã ji tah'yyb wareem däk doo, ti né hẽ P'op Hagä Do karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät doo. Jããm hẽ j'ooj madäk doo me tamejũ doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado däk do heen n'aa heh'äät do tado bã. Ta wób raganado bã né paawä ta ti

‡ 2:19 Judah buuj nadoo do ramaneënh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karën paa Judah buuj rah'yyb mahũm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahũm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng. § 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22

hedoo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng do hä ky n'aa hahÿÿh

¹ Nyy d'ÿ hanäng pé ta tii hä? * Daap hē g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asēew hōm ta wób sa mahang? Daap hē g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahōk do heen n'aa, Judah buuj hä tan'oo dāk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bä ÿ hanäng péh. Hajōng baad hadoo do ti anäng né hē ää Judah buuj wē, ta wób wē nanäng doo. Ta ti hajōng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahānh baad hadoo doo: Judah buuj hä takan'oo dāk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hä taky däng doo? P'op Hagä Do ky kahÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hä taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do ta her'ood had'yyt hē. Sahōnh hē badāk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makū kyyh P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Ōm da j'aa ketsē ōm raky n'aa tapaa bā”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do er moo bok do hä wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahōnh hē P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hä ji taky n'aa ety bä? “Taw'ääts hē nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, ää tarejää do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badāk hahÿÿ bä habok

do hyb n'aa newēē doo da, reaanh doo da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hä.)

⁶ Dooh. Baad had'yyt hē P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badāk hahÿÿ hä habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ kä, hahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newēē do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metēeh doo da, ta bahānh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hä. P'op Hagä Do kawehēē däg kän baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hēd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸ “Taw'ääts hē nesaa do er moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametēeh tii hä”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetēk doo, sa nooh. Daap ramenyyh kēh ÿ n'aa hä, ÿ raky n'aa rejää. P'op Hagä Do rejää né da tii da hyb n'aa newēē doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahānh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hē. Nesaa do mejūū sahōnh hē ji hä, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē. ÿ metä däg kän ta tii. ¹⁰ Tii da né hē takerii dāk P'op Hagä Do kyy kerih do hä:

“Dooh baad hawät pé P'op Hagä Do karën doo da!

¹¹ Dooh baad hadoo do hä h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb n'aa newēē péh.

¹² Sahōnh hē dooh rahyb n'aa newēē wäd P'op Hagä Doo.

Dawē hä rababoo hōm ta mahānh. Nes'aa padäg sahōnh hē.

Dooh baad hadoo do moo wät péh!

Dooh sét had'os pé baad hadoo do moo wät péh.”‡

* **3:1** Tëg eh do 2, tëg nad'ëēd is do 25-29 hä terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nä babä. † **3:4**

Saaw-Mo 51.4 ‡ **3:12** Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § **3:13** Saaw-Mo 5.9

13 “Kamag hood noo gasëets däk do hadoo sar'ood. Dajëb ta hanaa. Ramer'oot doo me rawedii ta wób.”§
“Aw'yy p'yyim mahÿÿj hadoo sa kyyh.”**

14 “Sa noo me raky n'aa was'ee had'yyt hë,
h'yy gaëej gó rabaher'oot.”††

15 “Nayyw hë radej'ëep ta wób.

16 Rahahõm hënh ragawats'iik sahõnh hë,

nesaa do ta wób rahoop ran'oo bä.

17 Dooh h'yyb nyyw gó ta wób wë raboo bä.”‡‡

18 “Dooh P'op Hagä Do rawehëe bä, dooh P'op Hagä Do rajeÿÿm bä sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hÿÿ kä, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë né hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky n'aa jaw'yyk do gado däk do sa hã né hë ti tabaher'oot, Judah buuj hã ti tabaher'oot.*** Tii d' tawén hadoo, bag hënh sahõnh hë rababë däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó. Dooh da sa kyy péh. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da. 20 Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät do hã, dooh da baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do hã ji h'yy kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb gó hanäng do hã.†††

Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

21 Hÿÿ kä P'op Hagä Do metä däk nyy da ji hajaa baad ji bahado däk ta matym gó. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji ky daheeh do hyb n'aa

nado tii. Ti hadoo né hë, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do na-ãäj hë, raher'oot paa ta ti ky n'aa hã.

22 P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.‡‡‡ Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä. 23 Sahõnh hë né hë ramoo boo däk nesaa doo. Dawëe sahõnh hë rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahänh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä. §§§

24 Ti hado né paawä, bag hënh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hë rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky ennym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahänh. 25 Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajään do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bä. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bä nesaa do ramoo bok do mabaj. 26 Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hë tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hë P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëek na-ãäj hë ta matym gó tan'oo bä, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

27 Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hë tah'yy kasabé bä. Ji hã hë ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa

** 3:13 Saaw-Mo 140.3 †† 3:14 Saaw-Mo 10.7 ‡‡ 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo 36.1

*** 3:19 Tëg nad'ëed is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ãäj hë. Ti na-ãäj hë baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata 2.16 ‡‡‡ 3:22 Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä hahÿÿ da: “P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hë Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hë né hë ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.” §§§ 3:23 Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adäw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hë. Ta jawén, Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bä.

baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hä hē ji h'yy kasabé bá.
²⁸ Ýÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bá.
²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ããs. Sahõnh hē ta wób na-ããj hē né hē tabag'ããs.
³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëek tan'oo bá ta matym gó Judah buuj ta hä h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hä h'yy ka'eeh do na-ããj hē.
³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ããts hē ër hyb n'aa newë nyy da Abaraãm, ãã Isaraéw buuj wahë makũũh, baad hado däk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraãm hado däg bá paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bá paawä, tahajaa paawä ta hä hē tah'yy kasabé bá. Ta hä hē tah'yy kasabé bá paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bá paawä tii. ³ Hahÿÿ da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däk Abaraãm ky n'aa: “Abaraãm ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó”, * näng kerih doo.

⁴ Hÿÿ kä, ji moo wät do ky n'aa gó bë ý maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gadoo bá ji moo wät do sãm, tii bá ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bá tii. Dooh bag

hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hē tii. Ti hadoo baad ji hado däk do hä P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bá paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bá dooh bag hēnh tado wäd bá paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad rabahado padëek baad nadoo do paah. Ta hä h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado däk ti P'op Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hē Dawi makũ baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hä kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hä P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do paah,

baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.†

⁹ Ýeanh hÿÿ kä, jããm hē sa masuuj noo byyh kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo, ti na-ããj hē raky n'aa kedëng. Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado däk P'op Hagä Do hä, ër ky hadoo paah. ¹⁰ Bë hyb n'aa newë, ny noo gó baad Abaraãm hado däk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa bá, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bá. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraãm hä takan'oo däk sa masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo byyh kanahõk nä bá, P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahõnh hē sa masuuj noo

* **3:31** Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bá ta ky n'aa jaw'yyk doo.

* **4:3** Genesis 15.6 † **4:8** Saaw-Mo 32.1-2

byyh kanehög né paawä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makü hado däk Abaraãm. ¹² Sahõnh hë sa masuuj noo byyh kehök doo, Abaraãm masuuj noo byyh kanahök nä bä h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãj hë Abaraãm panaa.

¹³ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bä, Abaraãm hä, Abaraãm panaa hä na-ãj hë, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahõnh hë badäk hahÿ ta danäh rabadoo hyb n'aa. Dooh. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hä, ta hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii.† ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daab 'yyp do rado bä paawä ti Abaraãm hä taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bä daap hë paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hë na-ãj hë paawä tii bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä. Tanyy bä ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hë né hë ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa kä, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jããm hë tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë Abaraãm panaa ragadoo hyb n'aa Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-ãj hë ragadoo. Sahõnh hë P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do sa wahë makü ti Abaraãm.

¹⁷ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä: “Hajõng häj

n'aa buuj sa yb da õm ÿ an'oo bä”,§ näng mäh. Èr yb né hë ti Abaraãm, P'op Hagä Do Abaraãm h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hë ky n'aa enooh badoh nä doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraãm ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hë ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajõng häj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hä P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagõõh, mahaja bä. Ti hawób da a panaa”,** näng paa P'op Hagä Do ta hä. ¹⁹ Abaraãm hä péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bä. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ãj hë, Abaraãm hä. Ti hadoo né hë, baad ub Abaraãm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. ²⁰ Dooh taky sëew bä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hä tah'yy kae däk. Ta hä tah'yy ka'eeh doo me tawehë däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hë tamoo wäd bä taky däng doo, baad Abaraãm bahapëe däg kán ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hë baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, takerii däk do né hë. ²³ Abaraãm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk èr hyb n'aa na-ãj hë, èer, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk èr hyb n'aa, Jesus èr wahë n'aa dejëp do mahang taganá wät hanoo do hä h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do èr h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hä kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, baad èr bahado däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis èr bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, baad èr bahado däk do hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym

† 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18 § 4:17 Genesis 17.5 ** 4:18 Genesis 15.5

gó ta hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis er bahado däk hÿÿ kä. Dooch ta majiï er hado boo bä. Er Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Er h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuu gó, h'yyb nyw gó er babok hyb n'aa kä, P'op Hagä Do er wë ky ennyim do matym gó. Tsebee gó baad er gada P'op Hagä Do kabaj'aa do er gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado er tsebë. Baad naḍoo do er ahob bä, er tsebë na-ããj hë. Er hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nayyw hë ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bä. ⁴ Nayyw hë ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hã ji bawäd däg had'yyt hë tan'oo bä. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kân baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén er gadoo do baad er gada do hyb n'aa, dooh da er h'yy ketón bä er gadoo do hã, baad er h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee er h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegäã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, er nahaja bä er daaj hë er kedëeb bä, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooch do sa hyb n'aa. ⁷ Dooch nayyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky ennyim do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hã! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh er takamahän doo: Kristo dajëp er hyb n'aa, nesaa do er bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kä, baad er bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo er hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, baad né hë er da ted'ëep nesaa do hã ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do majiï er bahadoo nä noo gó, ta najiis er bahado däg kân tan'oo bä, er hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahänh hÿÿ kä er da ted'ëep banesaa hënh er ahõm mahänh, ta najiis er bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganä wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd däk do

hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do äã j'aa etsë, Jesus Kristo er Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hë P'op Hagä Do najiis er bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majiï er do boo bä.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹² Sët hë aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.* Nesaa do hyb n'aa kä, dajëb du däk. Tii bä sahõnh hë badäk hahÿÿ bä hajëenh do sa wë dajëb banyy däg kân, nesaa do sahõnh hë ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hë nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hã habong do ramoo boo däg né hë. Ti hadoo né hë, ta ky n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bä do hyb n'aa sa hã, dooh P'op Hagä Do etsén nä bä sa hã nesaa doo. ¹⁴ Dooch né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejëp né hë. Adäw bä naa, Mosees bawät bä kä, sahõnh hë radejëp. Dooch né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adäw bad'oo do paa da, radejëp né hë. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëes doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh er gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sët hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hã dajëb banyy däg kân. Ti bahänh hÿÿ kä P'op Hagä Do ji wë taky ennyim do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hã kanoo do na-ããj hë tabës hajök do sa hã, sët hadoo doo, Jesus Kristo, ky ennyim do hyb n'aa er wë. ¹⁶ Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hã, dooh Adäw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sët hë nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hã ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hã tanoo do hã. Hajöõ nuu me badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä,

* 5:12 Adäw tii.

taky enyym doo gó bag hēnh ji hā P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hā. Hÿÿ kä sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ër da j'aa ketsë nesaa do hā kä badäk hahÿÿ bä ër babok bä. Ër tii kä tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Ër tii kä baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kä.

¹⁸ Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē raky n'aa kety däk paa dajëb hā. Ti hadoo na-ãäj hē sét hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahōnh hē rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hē hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa kä. ¹⁹ Sét hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahōnh hē baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ãäj hē, sét hē ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'üüm noo gó, ti bahānh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kah'üüm kän. ²¹ Nesaa do mejō had'yyt hē paa ji hā. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kä, ti bahānh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do wén kah'üüm kän, taky enyym do j'aa ketsë hyb n'aa kä. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ër tamejūū hÿÿ kä, baad ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hā ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

† **5:18** Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo. * **6:8** Papuuj hadoo do ji bawät do Kristo sii, badäk hahÿÿ bä tadu doo né paawä ta hā ër h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nä ër gadoo do hÿ pong jé ër hub papuuj nadajëp doo.

¹ Nesaa do kah'üüm bä kä, ti bahānh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kah'üüm kän, näng ÿÿh. Taw'ãäts hē g'eeh nesaa do ër moo bok nä, ër wë P'op Hagä Do ky enyym do kah'üüm hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ãäts hē tado bä tii. Ër dajëp paa nesaa do hā. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē nado nesaa doo gó ër aboo nä bä. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bä sahōnh hē Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hā? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakä jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kä, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganä wät do hadoo. ⁵ Tii da séd ër h'yyb hedo bä tadajëb hā, séd hā na-ãäj né hē ër h'yyb hedoo da taganä wät do hā. ⁶ B'aa hā takepëem däk Kristo sii ër h'yyb säg Adāw hana doo, ër h'yyb säg hejój gawatsig hōm hyb n'aa, nesaa do ër hā tamanejō wät hyb n'aa kä sa kariw n'aa sa karom mejūū doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hā tamejō bä. ⁸ Hÿÿ kä, Kristo sii ër dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ër babok na-ãäj hē baad ër gada.* ⁹ Kristo ganä wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bä kä, ër bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bä Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ër moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganä wäd kän. Tawäd had'yyt hÿÿ kä, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kä. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ãäts hē hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëet do hā. Kristo Jesus hā ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kä”, näk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kä, bë an'oo manä ne-

saa do bë moo hew'ëet do paa badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa tamejõ bä. Bë ky dahé manä nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manä nesaa do hä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ääj hë. Bë an'oo manä baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genä bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagä Do karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ääj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kä. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejõ wäd bä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahüüm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahüüm kän hÿÿ kä. ¹⁵ Hÿÿ kä ênh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nä bä p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahüüm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahüüm kän do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hë tado bä tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hä bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bä, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bä, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bä. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kä bë ää ma met'ëeg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hä tamejõ wäd bä. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do karom bë hÿÿ kä.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bë ÿ maher'oot, nayyw hë ganahoot do hyb n'aa bë hä, bë daaj hë bë h'yyb nahejooj nä do hyb n'aa. P'ooj ub, bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, ta see he-

doo do na-ääj hë bë anoo paah, nu meby n'aa näng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bë moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bëeh. Bë an'oo hÿÿ kä bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë né hë, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do bë moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hë, nesaa do mahänh, P'op Hagä Do wë bë babok hyb n'aa kä. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karën do mejõ bä bë hä. ²¹ H'ëed baad hadoo do bë gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hÿÿ kä bë nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bë gado bä ta ti hedoo do hanaa. Ji dajëp, banesaa hënh ji ahöm ta ti an'oo bä! ²² Hÿÿ kä, dooh nesaa do bë hä tamejõ wäd bä. Baad bë baboo däg kän. P'op Hagä Do karom bë bahado däk. Tsyt hë, baad P'op Hagä Do wë bë baboo däk ta ti an'oo bä. Ti hyb n'aa hÿÿ pong jé P'op Hagä Do pa kä bë da aboo had'yyt hë. ²³ Banesaa hënh, dawëe P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawäd had'yyt hë, baad nadoo do ji moo wät do sãm. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hä tanoo doo. Hÿÿ pong jé, ta pa had'yyt hë ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, ër wahë n'aa Kristo Jesus hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bä ër hä mejüü do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa hedoo doo, bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hä ÿ maher'oot. Ti hyb n'aa bë hapäh né hë hahÿÿh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jääm hë ji hä tamejüü, ji edëp nä bä. ² ÿÿnh kat'ëe däk do ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Ta patug bawät nä bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä ta see hä takat'ëe bä. Ta patug dajëp bä kä, tii bä dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geäm wäd bä. ³ Ti hyb n'aa kä, aj'yy see hä takat'ëe bä paawä ta

† 6:16 Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bä, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëe bä, tahanäng pé ti bë da dajëp.

patug bawät nä bä, “Nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh doo”, ramaneëenh tii bä ta ti ÿÿnh. Tii d' nado ta patug dajëb bä. Ta patug dajëp jawén paa bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geãm wäd bä ta see tagat'ëë bä. Ta patug dajëp bä kä, dooh nesaa do moo hew'ëët doo, ta patug nadoo do sii haÿÿh do tado wäd bä, ta see hä ÿÿnh kat'ëë bä.*

⁴ Ti hyb n'aa kä, wakân haa hedoo doo, bë na-ãäj hë bë dajëp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä Kristo sii, P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyk do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hä tamejō wäd bä. Papuu jé P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahũm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyk do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nado ji h'ëed nadoo do hä ji h'yyb däk doo, “Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä”† ta ky n'aa jaw'yyk do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kân, tii bä hajōng baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo

bä, “Mah'yyb däg manä a h'ëed nadoo do hä”, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyk do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyk do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banny däg kân hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd kân, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejũũ doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kân wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kân, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ ketyn hōm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahãnh tii. Tsyt hë, nesaa do mahãnh P'op Hagä Do mejũũ doo. Baad had'op do tii. Taw'ãäts hë tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ÿ dajëb kân hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ÿ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ÿ bawäd däk doo. Baad hadoo do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do ÿ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ÿ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejũũ do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado

* **7:3** Jãam hë ji edëp nä bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hä tamejũũ, Paw-Ro hanäng pé ta tii hä. † **7:7** Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

ÿÿh. Badäk hahÿÿ bä naa ÿÿh, ji daaj hē ji karēn do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ÿ n'aa hadoo. Tak'öp tamejō had'yyt hē hä ÿÿ.‡ 15 Dooh ÿ h'yy ganny bä ÿ bahed'oo do hä. ÿ karēn do ÿ moo wät doo, dooh ÿ moo hewëed bä. Tak'öp ÿ ganen'aak doo, ti né ti ÿ moo wät doo. 16 ÿ kanarēn do ÿ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hē, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ÿÿh. 17 Dooh ÿ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hēp ÿ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. 18 ÿ hapäh né hē, dooh baad hadoo pé hēp ÿ säg gó hawät péh. Ta ti ÿ wén hapäh, ÿ karēn né hē paawä baad hadoo do ÿ moo wät, dooh ÿ haja bä. 19 Baad hadoo do ÿ karēn do nado ti ÿ moo hew'ëet doo. ÿ kanarēn doo, nesaa doo, ti ti ÿ moo wäd had'yyt hē. 20 Hÿÿ kä, ÿ kanarēn do tado bä ti ÿ moo hew'ëet doo, dooh ÿ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hēp ÿ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

21 Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da hēp ÿÿ gó awäd had'yyt hē ÿ bahapäh: Baad hadoo do ÿ karēn bä ÿ moo wäd paawä, nesaa do hēp ÿÿ gó takametëeh, ÿ tahewaat, baad hadoo do ÿ moo nawät hyb n'aa. 22 Hēp ÿÿ gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ÿ gen'aak. 23 Ti hadoo né hē, hä ÿÿ hē awät na-ãäj hē, ÿ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ÿ hyb n'aa newëe do ÿ gen'aak do maji hadoo doo. Nesaa do hēp ÿÿ gó hanäng do ÿ moo wäd had'yyt hē tan'oo bä tii. ÿ tamaso had'yyt hē tii hä. 24 Tak'öp baad nado né hē ÿÿh! Jaa ÿ hed'ëep da dajëb hejój mahänh hup ÿÿ gó hawät doo? 25 P'op Hagä Do wē ÿ tsebé. Ti né ti ÿ hed'ëep doo, er Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahÿÿ da ti hä ÿÿ ÿ hapäh doo: Hēp ÿÿ gó ÿ karēn ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk

doo. Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ëet do hejój karēn do hēp ÿ säg moo wät.

8

Baadji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wē ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hēnh jé Kristo Jesus hä h'yy kata däk doo. 2 Banesaa hēnh er tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edëb heh'äät do hanoo doo, er tabedëeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëet do hejój mahänh, dajëb mahänh* na-ãäj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. 3 Nahejoonh do hyb n'aa er h'yyb säg, er nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do er ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä er tedëeb bä nesaa do hejój mahänh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do er tedëeb wät hÿÿkä. Hahÿÿ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk er mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajëp hyb n'aa. Dajëb hä ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. 4 Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, er bahado däk hyb n'aa, ëer, ta Sahee h'yyb mahüüm doo da habok doo, ji h'yyb säg karēn doo da nado.

5 Jé sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, sa h'yyb säg karēn do hä had'yyt hē rah'yyb padëek. Jé P'op Hagä Do Sahee karēn doo da habok doo, ta Sahee karēn do hä rah'yyb padëek. 6 Ji da dajëp, dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawäd däg had'yyt hē ji h'yyb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahüüm bä, ji edëb had'yyt hē P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'yyb nyyw gó ji bawät tan'oo bä na-ãäj hē. 7 Ji h'yyb

‡ 7:14 Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hē sahönh hē ji hä. Er daaj hē, dooh er haja bä er moo boo bä P'op Hagä Do karēn doo. Jääm hē Kristo hä ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. * 8:2 Dawëe P'op Hagä Do mahänh ji bawät do mahänh ji tedëeb wät, tahanäng pé ti dajëb mahänh er tedëeb wät doo.

säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do maji. Dooh taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-ãäj hē tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebé sa wē.

⁹ Tii d' nado bëeh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd bä bë tah'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bë tah'yyb mahüüm doo kä, bë h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bë h'yyb gó Kristo awäd bä, bë hub dajëb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bë da edëb had'yyt hē hÿ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bë bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bë h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-ãäj hē badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakān haa he-doo doo, taw'ãäts hē dooh ër ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hā mejüü doo. Taw'ãäts hē dooh ër aboo boo bä ji h'yyb säg karēn doo da. ¹³ Ta ti ÿ wén her'oot, ji h'yyb säg karēn doo da bë aboo bä, bë da dajëp, dawëe da bë baboo had'yyt hē tii bä P'op Hagä Do mahānh. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karēn doo, tii bä bë da aboo had'yyt hē P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'ëp sa hā mejüü do jeÿÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hā tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hē ta Sahee an'oo bä, “Ee” ër maneëēnh P'op Hagä Doo, ër Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hē ëër, baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ër h'yyb tym hā. ¹⁷ Ta taah ër bahadoo do hyb n'aa, ër gadoo da ta taah hā P'op Hagä

Do ky däng doo. Kristo sii ër gadoo da ta hā P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii ër ahob bä, ta sii da ër babok ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta sii da ër kabaj'aa.

Tak'ëp hetsooh do ta jawén ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Da hē ër ahoop doo, dooh its tii hā ÿÿ péh, tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén ër hā kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'ëp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahōnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awät ti noo gó sahōnh hē baad tabahado däk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da sahōnh hē tapehuunh do paa takarejā mahānh. Tak'ëp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahōnh hē kapahuuj wät do na-ãäj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Èr hapäh, sahōnh hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ÿÿnh ajān mahÿÿj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Èr na-ãäj hē ër ahoop. Èër, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëe n'aa, ër ahoop baad ër gadaa nuuj jé ta wē P'op Hagä Do ër tagadoo bä kä. Ta taah ëër, ër gada. Èr gada papuuj ër hā däg. ²⁴ Èr tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hē ta tii. Èr gado däg bä paawä ër hā taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bä ji gado däk doo. ²⁵ Èr ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahōnh hē ër hā taky n'aa enooh do

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adāw, P'op Hagä Do pahuunh do hagä n'aa, tamejüü do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

takajaa bä kä. Dooh er h'yy gejë hõm bä.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee er tamasa, nahejoonh do hyb n'aa er h'yyb. Dooh er hapëe bä nyy da taw'ääts hë ji ky n'aa etsëe. Ti hadoo né hë, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëe er hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, er h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh er h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hë ta Sahee ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hë né hë ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hë, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bä ta hã kamahän do sa hã, tanaëenh do sa hã. Ër tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hë tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëe däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.† ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta pooj jé, ti na-ääj hë tanaëej kã. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bä. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo däk da tan'oo bä.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hë hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëer, dooh hajaa pé er hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bä sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëenh paa er sahõnh hë hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ääj hë sahõnh hë ta seeh, takarën doo da er bahajaa er babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bä? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus er hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub

hadäk hënh hasooh doo, er hyb n'aa taky n'aa etsëe. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh er taky n'aa ety bä. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejäa doo, ji asaah doo, ji sa-roor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ääj hë, dooh tabad'op hë tahaja bä Kristo er takamahän do mahänh er tetyn bä. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hë P'op Hagä Do hã Dawi her'oot do kametëeh er hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hë ää babok,
b'éé radahej'ëep doo hënh ramahüüm
doo da ran'oo bä ää hã.”§

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bä né paawä er hã, baad er j'aa ketsëe had'yyt hë, P'op Hagä Doo, er hã kamahän doo, an'oo bä. ³⁸ Baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Dooh hajaa pé er hã P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hõm bä. Dooh dajëb haja bä, dooh ji awät do haja bä, dooh ääs rahaja bä, dooh nesaa do hejój enäh do rahaja bä, dooh da hë ji wë hawät do haja bä, dooh ji pooj jé hawät do haja bä, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bä, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh tũũ habong do hejój enäh do rahaja bä, dooh na-ääj hë P'op Hagä Do pahuunh do see haja bä tii. Kristo Jesus, er wahë n'aa hã takametëeh er hã P'op Hagä Do kamahän doo. Dooh hajaa pé er hã takamahän do mahänh er tetyn hõm bä.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Séd hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot do hã. Dooh daap ÿ menä bä. Hëp ÿÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub né hë hahÿ ÿ her'oot doo, baad hëp ÿ metëeh hã ÿÿ: ² Tak'ëp né hë ÿ hyb n'aa tón,

† 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bä habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëe däk né hë.

§ 8:36 Saaw-Mo 44.22

ÿ ahoop hëp ÿÿ gó³⁻⁴ wakān haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bä paawä, ÿ gadoo paawä ÿ ky n'aa kawas'ee dāk doo, ÿ gadoo paawä dawëë Kristo mahānh ÿ bawād hōm doo, wakān haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabadado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hōm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hä né hë P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hä. Sa hä paa taban'oo dāk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hä P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hä. Sa hä né hë hajōng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah.⁵ Abaraām, Isak, Jakóh né ti sa wahë makūūh. Isaraéw buuj sa see né hë ti Kristo, ji da hadoo tabahado dāk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahōnh hë sa bahānh hadoo doo, ji j'aa etsëe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁶ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj mahang hajōk raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bä g'eeh sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh? Dooh. Tii d' bë edoo manäh. P'op Hagä Do moo wät né hë sa hä taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh sahōnh hë Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'äät rado bä P'op Hagä Do hä, dooh sahōnh hë P'op Hagä Do karapee rado bä.⁷ Abaraām panaa rabahado né paawä, dooh sahōnh hë Abaraām panaa heh'äät do rado bä. Jääm hë ta wób tii, Abaraām panaa heh'äät do P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraām hä: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”^{*} ⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahōnh hë Abaraām hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jääm hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb

n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'äät tii.⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraām hä taky däng do paah: “Wät hahÿÿ hä, ta baab, p'aa hënh da òm ÿ bahehëen. Òm ÿ bahehëen bä p'aa hënh, t'aah nyy dāk da a ÿÿm Sarah”,[†] näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraām hä taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hä had'yyt hë nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basëew hōm ta karapee. Sét hë Rebéka taah sa yb, Isak ää wahë n'aa makūūh.¹¹⁻¹² Sét hë né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ääj hë, P'op Hagä Do ky hadoo Rebéka hä: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”,[‡] näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja dāk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hë ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hä P'op Hagä Do h'yyb däng doo.¹³ Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ÿ kamahān wät. Esauh dooh ÿ genaag bä.”[§]

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hä”, näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ääts hë tii da dooh ji edo bä.¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hä: “ÿ ky ennym da jé ÿ h'yyb däng do hä. ÿ t'yyd mehīn da jé ÿ h'yyb däng do hä”,^{**} näng mä ta kyyh.¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ääj hë. Jääm hë ji tat'yyd mehīn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm.¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hä ta kyy kerih doo gó: “Òm ÿ asëew hōm, hejój ÿÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hë a hä, hät ÿ ky n'aa etsëeh hyb n'aa na-ääj hë badāk hahÿ haw'ääts hë”, näng mä ta kyyh.¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehīn tah'yyb däng do hä, ranabuj keh'ūūm tan'oo

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13 Marakijas 1.2-3

** 9:15 Esodo 33.19

bä tah'yyb däng doo.

¹⁹ “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng apäh bë kyyh hä ÿÿ. ²⁰ Bë ÿ eanh ënh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bä? “Hëd n'aa tii da ÿ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?†† ²¹ Dooh. Takarën doo da né hë hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

²² Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hë tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hë tanarejää hyb n'aa sa wë takawajään doo, ta jawén tarejää doo. ²³ Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehïïn do sa hä, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. ²⁴ Ta ti sa wób né ëer, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ãäj hë ta wë tasëew bong doo. ²⁵ Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa ÿ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.

ÿ kamanahän do paa ÿ maneëenh da ÿ kamahän doo”,‡‡ näng ta kyyh.

²⁶ Hahÿÿ da na-ãäj hë P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä, karapé haa ÿ nanäng do paa ÿ naëëj däk da karapé haa däg.”§§

²⁷ Isaraéw buuj hä kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd

†† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23 hanaa Paw-Ro erii wät doo. ††† 9:29 Isajas 1.9

näng do her'oot:

“Hood tég hawób hado né paawä Isaraéw buuj,

jääm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

²⁸ Tii d' tawén hadoo, nayyw hë né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa häj n'aa buuj.

Jääm né da sa wób ked'ëep”,*** näng mä Isajas kyyh.

²⁹ Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Do taneréd bä paawä ër wób rabadëp hyb n'aa

ër panaa näng hyb n'aa, Sodoma, Gomoha hado däg paawä ëer.

Ër paawä gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Judah buuj nadoo doo, dooh né paawä resóts bä nyy da baad rabahado padëek hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad rawén hado däg kán hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg né paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da rababok hyb n'aa, baad rabahado padëek hyb n'aa paawä P'op Hagä Do matym gó, dooh baad rahado padäg bä ta matym gó. ³² Hëd n'aa ti rawén nahajaa? Rawén nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh doo me resóts bä tii. Jääm hë ramoo bok do hä rakarën baad rabahado padëek ta matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, dooh tagah'ood bä sa hä h'ëed hyb n'aa Kristo dajëp, Jesus rawén makyys. Ta see hä tak'ëp ji h'yyb däk do hyb n'aa pä hä ji tsyym poo heo, ji adëe hyng do hadoo tii. ³³ Tii d' né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

§§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23

“Bë hyb n'aa matakä.
Sijõn bã^{‡‡‡} ÿ daj'aat da pä, ta hã ratsyym poo heo hyb n'aa.
Ta hã ratsyym poo heo da.
Ti hadoo né hẽ, ta tii hã h'yy kasadä doo,
doo da tanu mebyy bã”, näng ta kyyh. §§§

10

¹ Wakän haa hedoo doo, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp paawä ÿ karën Isaraéw buuj rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii d' né hẽ ÿ ky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã sa hyb n'aa.
² ÿ hapäh né hẽ sa ky n'aa ÿ wén her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hẽ rakarën paawä P'op Hagä Do rah'yyb en'yym. Ti hadoo né hẽ, dooh rah'yy gah'ood bã P'op Hagä Do h'yyb däng do hã.
³ Dooh rah'yy gah'ood bã nyy da P'op Hagä Do bad'oo baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. Ratyw n'aa esoos nyy da rabad'oo, sa daaj hẽ baad rabahado padëëk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, dooh rakarën bã ragado bã P'op Hagä Do benyyw däk doo, baad ji bahado däk hyb n'aa ta matym gó. ⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wäd bã ji tah'yyb mahüüm doo, Kristo an'oo bã. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëëk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.*

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hã hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahÿÿ hã kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa”,[†] näng ta kyyh.

⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Hahÿÿ da medoo manäh, 'Jaa hasëëk pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bã?’ ” näng mäh. Hahÿÿ d' tahanäng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã.‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã. § ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: “Dawëë nado a mahänh panyyg hanäm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät”,** näng kerih doo.†† Ta ti né hẽ ti panyyg hanäm do ji ky daheeh do pan'aa, ää maher'ood hõm doo. ⁹ Hahÿÿ da ää panäk sahõnh hã: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bã, “Jesus né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bã, dejëp do mahang ganä wät P'op Hagä Do an'oo bã baad a h'yyb gó maky dahé bã na-ääj hẽ, tii bã õm da P'op Hagä Do ed'ëep nesaa do mahänh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hẽ ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ääj hẽ, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” ¹¹ Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hẽ né hẽ ta hã h'yy kasadä doo, dooh da ranu mebyy bã”,‡‡ näng P'op Hagä Do kyyh. ¹² Séd hã P'op Hagä Do gadoo ta hã h'yy kasadä doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hẽ. Sét né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hẽ sa wahë n'aa. Baad taky n'aa

‡‡‡ **9:33** Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ääj hẽ kä ramaneëej kån Sijõn . §§§ **9:33** Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bã b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyyys, rawén ganadoo. Panyyg gó Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo. * **10:4** Hahÿÿ da na-ääj hẽ tahajaa ji erii bã tii: “Kristo hã takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëëk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã, Kristo ganä wäd kån do hyb n'aa. ** **10:8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14 ‡‡ **10:11** Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bã ta matym gó rabë bã, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, tahanäng pé tii.

edëng sahõnh hẽ ta hã ky n'aa ets'ëë doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahỹỹ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Sahõnh hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ëë doo, wë yỹ da sa h'yyb tym edëp y an'oo bä.”§§

¹⁴ Ti hado né paawä, nyy d' raky n'aa etsëë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bä? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hã maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hã, P'op Hagä Do manejö bä ramaher'oot hyb n'aa? Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta ti ky n'aa: “Taw'ääts hẽ, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo”,*** näng kerih do hã.

¹⁶ Taw'ääts hẽ né paawä tii, dooh sahõnh hẽ Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hẽ Isajas her'oot do paah. Hahỹỹ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hã: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä ër her'oot doo”,††† näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëë do hã tabana. Kristo kyyh né hẽ ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hỹỹ kä, hajõk Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa y eanh hahỹỹh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hã? Rapanyyg enä hõm né hẽ. Hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hã rapanyyg enä hõm né hẽ ji bahapäh:

“Badäk hahỹỹ bä haw'ääts hẽ sa kyyh keh y n'aa bawäd däk.
Dawëë sa kyyh kaja däk keh y n'aa hã.”†††

¹⁹ Hỹỹ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa hã, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bä. Pooj jé dó hahỹỹ da paa

§§ 10:13 Jowéw 2.32 *** 10:15 Isajas 52.7 ††† 10:16 Isajas 53.1 ††† 10:18 Saaw-Mo 19.4
§§§ 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21 Isajas 65.2. Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo.

Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã:

“Ta wób buuj hã da,
p'ooj ub karapé haa nadoo do hã,
bë da h'yy kajew'ëës y an'oo bä.
Y anoo da bë kawajãän ta wób buuj
wë
bë hã h'yy gatamah doo”,§§§ näng
mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hã. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

“Hã y hyb n'aa napeet do paa y d' rawyyd kän sa h'yyb me.
Y kametä däk hã y hyb n'aa napeet do paa hã”,* näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hã kä hahỹỹ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

“Moh yỹ y an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wë,
hã y h'yy kawereem do sa wë, y masa do hyb n'aa paawä.”†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahỹỹh

¹ Hahỹỹ da y eanh hỹỹ kä: P'op Hagä Do mak'yyts kän g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä. Bë hegãã yỹh. Y na-ãäj hẽ Isaraéw buuj, Abaraäm makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa yỹh. ² Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahỹỹ da Eriij makü kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä: ³ “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëëb kän sahõnh hẽ a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëëh

a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hë ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hë hÿÿ kä rakarën radaj'ëöp",* näng mä Eriij kyyh. ⁴ Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: "ÿ asëew däk tsyt hë wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bä ta wób sa kabarii Baaw häd näng do wë",† näng mä P'op Hagä Doo. ⁵ Ti hadoo né hë da hë. P'op Hagä Do asëew hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky ennym do hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, sa wë taky ennym do hyb n'aa tado bä P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hë baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bä. Ji moo wät do hyb n'aa tado bä paawä, tii bä dooh ji wë taky ennym do hyb n'aa had'yyt hë tado wäd bä.

⁷ Hahÿÿ da tabawät, da hë, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.‡ Jããm hë sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kán tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä. ⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hä takerii däk sa ky n'aa:

"Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä.
Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëë bä.
Nabuuj enä né paawä, dooh ramaa napëë bä." §

⁹ Dawi na-ããj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hä, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë bä:

"Man'oo sa tä, sa waa tak'öp hanaak do na-ããj hë,
h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä,
raganadaa bä baad nadoo do raba-
hoop hyb n'aa,
nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo
hyb n'aa kä.

¹⁰ Man'oo sa matym gabah'üüd däk, ranahapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom rabahadoo hyb n'aa."**

¹¹ Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababoo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõöts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëeb kán hÿÿ kä ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëës hyb n'aa.†† ¹² Isaraéw buuj resõöts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëe kán hÿÿ kä badäk hahÿÿ bä habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hä tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëe kán hÿÿ kä Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'öp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ér hä, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bä kä, Jesus hä rah'yy kae padëek bä kä.

¹³ Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hä ÿ maher'oot hÿÿ kä. ÿ Kristo asëew hõm, ÿ tamejüü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma metëek hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'öp ÿ kamahãnh ta ti hä ÿ tamejüü doo, tak'öp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. ¹⁴ Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bä paawä wakãnh ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëës. Bë wë rah'yy kajewëets bä, rat'yyd kamehÿÿn, Jesus hä rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadöp hyb n'aa. ¹⁵ Da hë hajök Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajök Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majÿÿ hedoo do paah, tii kä ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo

* **11:3** 1 Reis 19.10, 14 † **11:4** 1 Reis 19.18 ‡ **11:7** Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § **11:8** Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10 ** **11:10** Saaw-Mo 69.22-23 †† **11:11** Rah'yy kajew'ëës bä da rat'yyd kamehÿÿn, tii bä da Jesus ragadoo.

hyb n'aa kä. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehĩn bã kä, Kristo hã rah'yy kae bã kä, p'aa hēnh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wē. Tak'ēp tabahetsooh da ti noo gó kä. Dejēp do paa genä bong do hadoo da tii! ¹⁶ Panyyg ky n'aa gó bē ŷ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew däg bã pāw pan'aa uuh ta hã kan'oo dāk doo, tii bã tsyt hē na-āāj hē ta wē kasēew dāk sahōnh hē mad'aak doo. Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew dāk do tado bã joom patuuh, tii bã tsyt hē ta wē kasēew dāk na-āāj hē joom moo sahōnh hē.††

¹⁷ Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hōm joom moo wób. Tii bã bēē kä, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa dāk joom tēeg heh'äät hã, joom moo heh'äät do mahang. Ta tæg, joom kóm hana doo, tabēs hÿŷ kä bē hã na-āāj kä. §§ ¹⁸ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bē mak'yyts manä joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hōm doo, Isaraéw buuj. Bē h'yy kasabé manäh. Bē hyb n'aa newē hahÿŷh: Dooch bē tado bã joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bē hã hej'oonh doo.

¹⁹ Hahÿŷ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bē see ky hadoo hã ŷŷ: “P'op Hagä Do gekyd hōm joom moo wób, Isaraéw buuj, ŷŷh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hã tabats'aa dāk hyb n'aa, ŷ tagadoo hyb n'aa”, näng apäh bē see kyyh. ²⁰ Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hōm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ōm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē mahyb n'aa eäm, a hã hē h'yy kasabé manäh. ²¹ P'op Hagä

Do t'yyd manehĩn bã joom mooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, ōm na-āāj hē dooh da tat'yyd mehĩn bã P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hōm bã. ²² Bē hyb n'aa newē hahÿŷh: Ky ennyw né paawä P'op Hagä Do ji wē, dooh tahaja bã ji manesuj bã. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky ennym bē hã Isaraéw buuj nadoo doo. Taky ennyw had'yyt hē bē hã, bē manabaan bã hahÿŷh: Jääm hē taky ennym do hyb n'aa bē tawén gadoo. Ta ti bē mabaan bã, bē hã hē bē du do bã bē h'yy ka'eeh, bē na-āāj hē P'op Hagä Do etyn hōm da, joom moo ji gakyd hōm do hadoo. ²³ Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bã, p'aa hēnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä, tii bã P'op Hagä Do gadoo p'aa hēnh tii, joom moo joom tēeg hã ji ets'aa dāk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bã sa hã. ²⁴ Bēeh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gekyd bēeh, tii bã bē tets'aa dāk joom oriib häd näng do heh'äät do tēeg hã, joom moo nahado né paawä bē p'ooj ub. Ta tii da P'op Hagä Do haja bã tamoo wäd bã, ta bahānh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hēnh tets'aa bã ta tēeg hã.***

Ta jawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ēep do ky n'aa hahÿŷh

²⁵ Wakān haa hedoo doo, ŷ karēn bē bahapäh hahÿ pooj jé ji nahapäh nã doo, bē hã hē bē h'yy kasabé mahānh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'ũũm dó, dooh Jesus hã rah'yy gah'ood nã bã, sahōnh hē ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do pan'aa ta hã rah'yy kae padäg bã kä. ²⁶ Ta ti kajaa bã kä,

†† **11:16** Hahÿŷ d' tahanäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew dāk paa Abaraām, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahē n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-āāj hē kasēew bong tsyt hē ta wē. Hahÿ na-āāj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew padēek jääm hē pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew padēek sahōnh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakān.

§§ **11:17** Hahÿŷ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hōm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hÿŷ kä ti ragado dāk na-āāj hē sa sii Abaraām hã, Abaraām panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. *** **11:24** P'aa hēnh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wē Isaraéw buuj Jesus hã rah'yy kae bã kä, tahanäng pé tii.

P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë sahõnh hë Isaraéw buuj. Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bä naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

27 Hahÿ ti sa hã ÿ ky n'aa enooh doo, sa hã ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bã kã”,‡‡‡ näng P'op Hagä Doo.

28 Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majií dó ti Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë makũh, P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë Isaraéw buuj, sa wahë makũh hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. 29 Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bã sa hã tanoo do paah. Dooh na-ããj hë tah'yy kahÿd bã tasëew hõm do sa hã. 30 Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. 31 Hÿÿ kã, Isaraéw buuj na-ããj hë raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kã, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo da. 32 Sahõnh hë badäk hahÿ bã habong do nabuj keh'ũm, P'op Hagä Do metä kãn. Dooh sa daaj hë rahaja bã rakedëeb bã, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn sahõnh hë.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿh

33 Tak'ëp né hë P'op Hagä Do ky ennym!

Tak'ëp baad ub sahõnh hë tamoo wät doo.

Sahõnh hë P'op Hagä Do hapäh.

††† 11:26 Jerusarënh häd see ti Sijõn . Isaraéw buuj ti na-ããj hë ramaneënh Sijõn . ‡‡‡ 11:27 Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremij 31.33-34. SSS 11:34 Isajas 40.13 * 11:35 Jóh 41.11

Dooh ji haja bã ji h'yy ganyy bã nyy da

P'op Hagä Do h'yyb däng tamoo wät doo.

Dooh ji haja bã ji h'yy gah'ood bã h'ëed hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo wät doo.

34 “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hã nyy da tabad'oo.”SSS

35 “Dooh hanoo pé P'op Hagä Do hã, tamab'aanh péh!”*

36 Tii d' tawén hadoo, sahõnh hë ta hanaa had'yyt hë.

Ti né hë sahõnh hë mo haj'aa näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hë.

Taw'ãäts hë ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

12

Tsyt hë P'op Hagä Do wë ji awät do ky n'aa hahÿh

1 Ti hyb n'aa kã wakän haa, P'op Hagä Do èr tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëe bë kan'oo däk hyb n'aa P'op Hagä Do hã, ta wë bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Taw'ãäts hë tsyt hë, nesaa do mahänh, tagen'aak doo da bë babok. Tii da né hë P'op Hagä Do ji hyb n'aa jewygy heh'äät doo. Tii da né hë ta Sahee karën P'op Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk. 2 Bë aboo manä badäk hahÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rababok doo da. Bë an'oo bë P'op Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj, P'op Hagä Do karën do bë hyb n'aa newëe hyb n'aa. Tii bã bë hapäh da P'op Hagä Do karën doo. Taw'ãäts hë, baad had'op, P'op Hagä Do tsebë hanoo do ti P'op Hagä Do karën doo. 3 Taky ennym doo gó ÿ P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa ta mejũ do ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿ da ÿ etsëe bë hã: Bë kawehëe manä bë hã hë. P'op Hagä Do anoo do pénh bë h'yy ka'eeh doo, bë hyb n'aa newëe.

⁴ Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ etsëe bë hä: Sét hë né paawä ji, hajõng ji hä hanäng doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, ji matym hedoo doo. Ta see ti ji mooh moo wät doo. Ta see ti ji tsyym bad'oo doo. Ta see pan'aa ji matym, ta see pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo ër hä: Hajõk né paawä ëër, sét hë Kristo hub hadoo ëër, sét hë Kristo karapee ëër, ta hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa. Hajõk né paawä ëër, séd hä ër kata däk ër da hadoo do hä, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo do séd hä ji hä takata däk doo da. Ti hyb n'aa, bë kawehëe manä bë hä hë ÿ wén näng. ⁶ Ta ky enyyw gó P'op Hagä Do an'oo däk ër hä ta Sahee hejój gó ji hajaa doo. Èr hä tetyn hõm ta Sahee ky gabuuj gó ër hajaa doo. Ti hyb n'aa kä, ër see hä P'op Hagä Do an'oo däg bä P'op Hagä Do metëeh do ta wób hä tamaher'oot hyb n'aa, taw'ääts hë ta h'yy ka'eeh do pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji masa doo, tii bä taw'ääts hë ji masa né hë. Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji ma metëek hyb n'aa, taw'ääts hë ji ma metëek né hë. ⁸ Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bä taw'ääts hë ji h'yyb en'yym né hë ta wób. Ji hä tan'oo däg bä bedoh do sa hä ji masa hyb n'aa, taw'ääts hë baad né hë ji masa. Ji hä tan'oo däg bä ta wób sa wahë n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb hedoo doo me ji bag'ääs. Ji hä tan'oo däg bä ta wób ji t'yyd mehïin hyb n'aa, taw'ääts hë tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'ääts hë bë h'yyb gó naa bë kamahän bë da hadoo doo. Bë kamahän manä nesaa doo. Taw'ääts hë baad hadoo do bë kamahän had'yyt hë. ¹⁰ Taw'ääts hë ji wakään baad ji kamahän doo da bë kamahän bë da hadoo doo. Bë wehëe bë da hadoo doo, bë hä hë bë kaweh'ëeh do bahänh.

¹¹ Taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah P'op Hagä Do wë bë moo bok do hä. Bë h'yyb nahũuj manäh, bë moo nahũuj manäh. Taw'ääts hë bë

h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bë moo boo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë.

¹² Baad hadoo do bë gadoo da ta jawén bë bahapäh do hyb n'aa, taw'ääts hë h'yyb tsebee gó bë aboo had'yyt hë. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahob bä. Bë eréd manä bë ky n'aa etsëe doo.

¹³ Bë masaa bë wë hanäng doo me P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong doo, bedoh doo. Taw'ääts hë baad bë gadoo bë tób yt nu kejäk doo.

¹⁴ Bë ky n'aa edëe bë hä rejää doo. Taw'ääts hë bë ky n'aa edëe tii. Bë ky n'aa was'ee manäh.

¹⁵ Taw'ääts hë bë tsebee tsebé do sa sii. Bë aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'ääts hë baad bë babok ta wób sa wë, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahänh bë nu gadäk bë edoo manäh. Taw'ääts hë ta wób sa yd jé had'os do sa da bë h'yyb hedoo. Bë hajaa ta wób mahänh bë edoo manäh.

¹⁷ Baad nadoo do bë hä ramoo boo bä, bë mabaaj manä baad nadoo doo me. Taw'ääts hë bë hyb n'aa newë nyy da baad hadoo do bë moo bok ta wób sa matym gó. ¹⁸ Taw'ääts hë sahõnh hë bë hajaa doo me bë tyw n'aa esoos nyy da bë bad'oo, hanäm gó bë babok hyb n'aa sahõnh hë sa wë.

¹⁹ Wakän haa hedoo do ÿ kamahän doo, bë mabaaj manä baad nadoo do bë hä ramoo bok bä. P'op Hagä Do ti hanoo ta ti hedoo do sãm. Tii da né hë kerih doo gó P'op Hagä Do kyyh:

“ÿ né hë ti ta sãm habaanh doo.
ÿ né hë ti baad nadoo do ta sãm hanoo doo”,* näng mä P'op Hagä Doo.

²⁰ P'op Hagä Do kyyh her'oot doo da né bë bad'oo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“A majïi asa bä,
man'oo ta hä ta waa.
Tahoo kaaj bä,
man'oo ta naëng.
Nu mebyng da tii bä,

* **12:19** Dew-Teronom 32.35 † **12:20** Proweh-Bijos 25.21-22

baad nadoo tamoo wät do paa hyb n'aa.”†

21 Bë an'oo manä nesaa do j'aa ketsë bë hä. Taw'ääts hë bë j'aa ketsë nesaa do hä baad hadoo doo me.

13

Hyb n'aa jewyk do sa hä ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

1 Taw'ääts hë bë sahõnh hë bë ky daheeh hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta ti ÿ wén mejüü, dooh P'op Hagä Do ky gabuuj nadoo pé ji wahë n'aa. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ji wahë n'aa rabahadoo hyb n'aa. 2 Ti hyb n'aa sa wahë n'aa wë h'yy kawareem doo, P'op Hagä Do hanoo do wë né hë tah'yy kawareem. Tii d' hedoo do sa daaj hë raky n'aa katakyykbaad nadoo doo me. 3 Baad moo bok doo, dooh hyb n'aa rajeÿÿm pé hyb n'aa jewyk do hedoo doo. Baad nadoo do moo bok do ti ti he'ÿÿm sa hä. Baad ub, neÿÿm doo gó ji karën bä ji awäd bä ji wahë n'aa wë, taw'ääts hë baad hadoo do ji moo wät, tii bä ji wahë n'aa tsebé da ji wë. Ji moo wät do hä da raj'aa etsë tii bä. 4 P'op Hagä Do karom hadoo ji wahë n'aa hedoo doo, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa ji hä. Hÿÿ kä, baad nadoo do ji moo wäd bä, taw'ääts hë ji eÿÿm sa hä, rahajaa do hyb n'aa ji rarejää. P'op Hagä Do karom, nesaa do moo bok do rejää do hadoo tii. 5 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji ky daheeh né hë ji wahë n'aa. Ji ranarejää hyb n'aa had'yyt hë nado ji ky daheeh. Ji wén ky daheeh na-ääj hë, ji h'yyb ji hä taky n'aa tapa mahãnh. 6 Ti hyb n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo had'yyt hë ji häj n'aa bag'ääs do sa hä. Sa hä ji wén noo ta tii, P'op Hagä Do karom hadoo rabahadoo do hyb n'aa, raty kanewad had'yyt hë do hyb n'aa rabag'ääs do hä. 7 Taw'ääts hë bë an'oo né hë dajëer ji häj n'aa bag'ääs do ramejüü doo. Taw'ääts hë na-ääj

hë baad ji weh'ëeh hyb n'aa jewyk do ji hä bag'ääs doo.

8 Bë kÿüt enä manäh. Tabad'op hë bë kÿüt enäh. Jääm hë ji da hadoo do ji kamahãn do ti bë kÿüt hado had'yyt hë sa wë. Ta ti ÿ wén her'oot, ta da hadoo do kamahãn doo, taky dahé däk do hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. 9 Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä ta see ÿÿm sii. Mada-jëeb manä a da hadoo doo. Etsëeg manäh. H'yyb däg manä a da hadoo do h'ëed hä.”* Ta ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta ky n'aa jaw'yyk do wób na-ääj hë, hahÿ sét hadoo do tamejüü do hä takaja däk: “Makamahãn a da hadoo doo, a hä makamahãn doo da.”† 10 Jé kamahãn doo, dooh baad nadoo do tamoo wäd bä ta da hadoo do hä. Ti hyb n'aa, jé kamahãn do ky dahé däg kãn P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. 11 Taw'ääts hë bë ÿ maher'ood wät doo da bë babok, da hë ër babok bä Kristo matëeh do ji gadaa had'yyt hë bë hapäh do hyb n'aa. Bë h'yy kanap'eed manä ha'ÿÿh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hë bë h'yyb hedoo, ji h'yyb nãm do hadoo. Èr du doo noo gó Jesus hä ër h'yy ka'eeh doo, häd badawëet nä ta wë ji Kristo ed'ëep doo. Hÿÿ kä häd edaa däk. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë h'yyb hedo bë ÿ maher'ood wät doo da bë babok hyb n'aa. 12 Panyy ky n'aa gó bë ÿ maher'oot tii: Edaa däk atsëm bahãnh doo, edaa däk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hë ër erét badagyp hadoo do ji moo wät do paah.‡ Taw'ääts hë baad hadoo doo gó ër babok, ta bag gó ër babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hä ji j'aa ketsë doo. 13 Taw'ääts hë baad ër babok, adëb bä, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hë dooh ji aoom bä jarakë hedoo do hä. Taw'ääts hë dooh ta bahãnh ji awëe bä na-ääj hë. Taw'ääts hë dooh ër aã bä ji ÿÿm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hë dooh

* 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom 5.17-19, 21 † 13:9 Rewitikos 19.18 ‡ 13:12 Badagyp hadoo doo, sahõnh hë nesaa pé tii.

ër moo boo nu meby n'aa näng doo. Taw'ääts hë dooh ër aboo bä séd ji h'yyb nahedoo doo gó ji da hadoo do hã, dooh ta wób hã ër h'yy kajewëets na-ääj hë. ¹⁴ Bë an'oo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë, bë tah'yyb mahũm, Kristo bawät doo da bë babok hyb n'aa kä. Bë an'oo manä nesaa do ji h'yyb säg karën do bë h'yyb gó tawäd bä, nesaa do bë moo boo mahãnh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wë ky n'aa hahÿh

¹ Taw'ääts hë bë gadoo ji hã P'op Hagä Do karën do hã baad h'yy ganehot nä doo. Bë ky kedag manä sa sii sa hã baad hadoo do p'ää. ² Ta wób sa hã tahajaa sahõnh hë ji awëë bä. Tii d' nado ta wób sa hã. Baad h'yy ganehot nä do sa hã, dooh ji awëë bä ta dab. ³ Sahõnh hë haw'aa doo, sahõnh hë hawëh doo, taw'ääts hë dooh ramak'yyts bä ta dab nawëh doo. Ti hadoo ënh ta dab naw'ëeh doo, taw'ääts hë dooh raky n'aa ety bä baad nadoo do hã ta dab haw'ëeh doo, P'op Hagä Do gado däk do hyb n'aa sahõnh hë haw'aa doo, sahõnh hë hewëh doo. ⁴ Karom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ta tii: Dooh taw'ääts hë tado bä ta see karom ji nabuuj gedo bä, baad tamoo nawäd bä ji edoo bä. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawäd bä, baad tanawäd bä. Baad däg da tabahadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hë tabahado däk tan'oo bä.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta äh see ta äh wób mahãnh. Ta wób sa hã, séd uuh had'yyt hë ji äh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë baad bë bahapäh bë h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bë bad'oo bë bahed'oo doo. ⁶ Ta ä see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahõnh hë hawëh doo, sahõnh hë hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa

Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hë, ta waa, ta tä hyb n'aa P'op Hagä Do hã taj'aa etsë do hyb n'aa. Ta dab nawëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-ääj hë. P'op Hagä Do hã na-ääj hë taj'aa etsë tii. ⁷ Dooh ër daaj hë ër ta danäh ër do bä ër aboo bä, ër dajëb bä na-ääj hë. Dooh ji daaj hë ji h'yyb en'yyim hyb n'aa ji awäd bä, ji dajëb bä. ⁸ Badäk hahÿh bä ër abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, ër dajëb na-ääj né hë. Ti hyb n'aa kä, badäk hahÿh bä ër abok bä, ër dajëb bä na-ääj hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hë ëër. ⁹ Ti hyb n'aa né hë Kristo wën dajëp, tawén ganä wät, sahõnh hë sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejëp do sa wahë n'aa, edëp do sa wahë n'aa na-ääj hë.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë ky n'aa etyy bë wakään hadoo do ta dab tabawëh do hyb n'aa? Bëë kä, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bë makyys bë wakään hadoo do ta dab tanawëh do hyb n'aa? Èr sahõnh hë, ër da kametä däk P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ër hã taba her'oot hyb n'aa tagado bä, taganado bä ër moo bok do paah. ¹¹ Hahÿh da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Baad ÿ ky däng, dooh ÿ ky kahÿÿd bä”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 “sahõnh hë rabe hyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ÿÿ jé.
 Sahõnh hë raj'aa etsë da P'op Hagä Doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kä, ër sahõnh hë, sét ken'yyh da P'op Hagä Do hã ër da kaner'oot ër babok do paa hã.

¹³ Ti hyb n'aa taw'ääts hë ër erët ër da hadoo do ër ky n'aa etyy doo. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, tabad'op hë bë moo boo mahãnh, tabad'op hë bë her'ood mahãnh baad

* 14:11 Isajas 45.23

nadoo do hã h'yyb tatuk do bë seeh. ¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, baad ub hëp ÿÿ gó ÿ bahapäh hahÿÿh: Ji awa do mahang, ji awëh do mahang, dooh ti hanäng pé baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hë. Ti hadoo né hë, jé hahÿÿ da hyb n'aa newëë doo: “Hahÿÿ dooh ji awëë bä. Dooh P'op Hagä Do karën bä ji awëë bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ääts hë nado tawëë bä. Baad nado däk ti ta hã. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakään hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejä bä, tii bä dooh kamahän gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakään hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿÿ ÿ etsëë bë hã: Bë adoo manä bë wakään hedoo do h'yyb rejää doo, baad né paawä ti bë hã. Taw'ääts hë bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hã hyb n'aa, ta wób Jesus hã h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejä mahänh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hã, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëëk do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hã. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahũüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ääj hë. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yym P'op Hagä Doo. Baad ub da na-ääj hë ta wób raher'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hã ër h'yyb padëëk, ër moo booh. Taw'ääts hë ër h'yyb padëëk na-ääj hë ër moo bok ër da hadoo do masa do hã, Jesus hã ër h'yy ka'eeh do takah'ũüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejä

manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hã baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hë ji awa bä, ji awëë bä, dooh taw'ääts hë tado bä ji awëë bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëëh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ääts hë dooh ji eëg bä uwa s'ëëb, taw'ääts hë dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ääts hë tabad'op hë ër moo boo ër da hadoo do baad nadoo do hã tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hã sahõnh hë hedoo pé ji awëë bä, uwa s'ëëb ji eëg bä, taw'ääts hë tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejō manä ta wób ragadoo a hã pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hã hë ky n'aa kanatapaa doo, ta hã pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëë bä, ta hã pé ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hë ëër, baad P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo, ër gadoo, ër masa ër da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Taw'ääts hë dooh ër karën do jawén ër abooh. ² Taw'ääts hë ër sahõnh hë ër h'yyb en'yym ër wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadä hyb n'aa kä. ³ Kristo na-ääj hë, dooh ta daaj hë tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿÿ kerih do paa metëëh doo da né hë: “Jó ÿÿ tabadäng òm raky n'aa rejää doo. ÿ né hë gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh

† **14:20** Hahÿÿ d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hã pé ji nawëh doo. Tii bä ta hã hë, ta daaj hë ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hõm Jesus hã tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hë, ta hã hë ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa. * **15:3** Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kaher'oot do paah.

hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk ër tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me ër gada hyb n'aa baad hadoo do ër hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, ÿ ky n'aa etsëe, séd bë h'yyb hedo had'yyt hë tan'oo bä, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë bë gadoo bë da hadoo doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ääts hë tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë ÿ maher'oot doo: Kristo bana kãn Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hë P'op Hagä Doo, tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë makũũ hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehĩn doo hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã ÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Õm ÿ ma ejãm da.”†

¹⁰ Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë tsebee P'op Hagä Do karapee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahÿÿ da na-ããj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë j'aa etsëe Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo, bë j'aa etsëe ta hã.”§

¹² Hahÿÿ d' paa Isajas baher'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa mahang Judah buuj nadoo do bag'ääs doo. Ta hã da rah'yy kasadä.”**

¹³ P'op Hagä Do hã, baad taky n'aa enooh doo ji gada hanoo do hã ÿ ky n'aa etsëe bë h'yy gadajang tan'oo bä, h'yyb nyyw gó bë babok tan'oo bä bë hã, ta hã bë h'yy ka'eeh doo hyb n'aa. Ta ti ÿ wén ky n'aa etsëe, ta Sahee hejój me tan'oo bä baad ub had'yyt hë bë gada hyb n'aa ër hã taky n'aa enooh doo.

¹⁴ Wakãn haa hedoo doo, baad ÿ bahapäh hahÿ hëp ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt né hë bë da hadoo doo wë, baad bë bahapäh nyy da P'op Hagä Do karën ji bawät, baad bë bahajaa bë maher'oot bë da hadoo doo, baad rababok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hadoo né hë, dooh né hë ÿ ky n'aa eãm bä bë ÿ ma erii wät do hã, ta ti bë mabaan mahãnh. Tii da bë ÿ wén ma erii wät, ta ky enyym doo gó P'op Hagä Do anoo doo hyb n'aa hã ÿÿ, ¹⁶ Judah buuj nadoo do mahang Kristo Jesus panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh doo, P'op Hagä Do matym n'aa manaa do hadoo ÿÿh. Judah buuj nadoo do hã ÿ maher'oot P'op Hagä Do panyyg hanãm doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo P'op Hagä Do gen'aak doo raba-hadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó moo wät doo hyb n'aa, tsyt hë nesaa do mahãnh kasëew hõm doo rabahadoo hyb n'aa kä.

¹⁷ Ti hyb n'aa, ti anäng ÿ h'yy kasab'ee doo pan'aa Kristo Jesus hejój gó P'op Hagä Do wë ÿ moo wät doo hyb n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, jããm hë ÿ h'yy kasab'ee ÿ moo wät do hã Kristo moo wäd wät doo hyb n'aa. Ta ky n'aa sa hã ÿ maher'oot doo hyb n'aa, sa mahang ÿ moo wäd wät doo hyb n'aa, Kristo an'oo bä Judah buuj nadoo doo P'op Hagä Do hã raky daheeh hyb

† 15:9 2 Samuëw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43 § 15:11 Saaw-Mo 117.1

** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makũ yb ta ti Jesé. Jesus né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo doo bag'ääs doo.

n'aa. ¹⁹ Ta heen n'aa hejój gó, meuj n'aa näng do hejój gó, P'op Hagä Do Sahee hejój gó ÿ moo wäd wät sa mahang. Jerusarēnh bä naa, Iririko häd näng do häj n'aa bód hēnh kā baad ÿ baher'ood hōm sahōnh hē sa hā Kristo panyyg hanām doo. ²⁰ Hahÿÿ da had'yyt hē ÿ bahed'oo: ÿ karēn ÿ maher'oot Kristo ky n'aa ta wób ranaher'oot nä bä, ta wób ramoo bok do jó ÿ moo nawät hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo da ÿ karēn ÿ bad'oo. Hahÿÿ da takerii dāk:

“Panyyg tamah do rahapäh da,
Ta ky n'aa nanapäh do h'yy
kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bä ÿ maher'ood hōm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wē ÿ hegāä bä. ²³ Hÿÿ kā, ÿ haja dāk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ÿ maher'oot doo, hajōō dāk hyb n'aa na-āāj hē ta baab ÿ karēn do bë wē ÿ baheg'āās, ²⁴ ÿ karēn paawä bë panang bä ÿ nu däng dó Es-Pāj häj n'aa bä ÿ mahōm me, bë ÿ bahehēen hyb n'aa. Bë ÿ bahehēen do jawén paa bä, banadawēd né paawä, ÿ karēn paawä ÿ bë masa Es-Pāj hēnh ÿ bahōm doo. ²⁵ Jerusarēnh hēnh ÿ bahōm dó pooj jé, Jesus hā h'yy ka'eeh do t'īī hēnh habong do sa matym n'aa ÿ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padēek dajēer, Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hē, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'āāts hē né hē ti ramasa sa hā, rakūūt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wē. Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do sa hyb n'aa né hē Judah buuj nadoo do ragado dāk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hā hana doo. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē ti ramasa hÿÿ kā Judah buuj hā

sa wē hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ÿ tajoooh do jawén paa bä, baad sahōnh hē dajēer ragado dāk ÿ bahapäh bä kā, ÿ tsyym kadoo da Es-Pāj häj n'aa hēnh ÿ bahōm doo. Ta hōō bä ÿ nu däng dó bë panang bä, bë ÿ baheg'āās hyb n'aa. ²⁹ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë wē ÿ kajaa bä, tak'ēp bë da Kristo ky n'aa edēng da hēp ÿ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kā wakān haa hedoo doo, Jesus Kristo er Wahē N'aa karapee er bahadoo do hyb n'aa, er da hadoo do er kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-āāj hē, tak'ēp ÿ betsēē bë hā, si ÿÿ P'op Hagä Do hā bë ky n'aa ets'ēē had'yyt hē hēp ÿ n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ēē ÿ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mahānh.‡‡ Bë ky n'aa ets'ēē na-āāj hē, baad Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wē ÿ mahūūm doo. ³² Taw'āāts hē tii da bë ky n'aa ets'ēē, P'op Hagä Do karēn bä, h'yy gadajaa gó bë wē ÿ kajaa hyb n'aa, bë mahang ÿ h'yy kameh'āāk hyb n'aa, p'aa hēnh ÿ h'yyb hedo dāk hyb n'aa kā. ³³ Hÿÿ kā ÿ karēn P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yyim doo, bë mahang tabawät. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

16

Sa hā Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë ÿ maher'oot er ānh hadoo do Pēb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hā h'yy ka'eeh do panang Sēn-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'āāts hē bë gadoo bë wē takajaa bä, bë nemuun Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā tah'yy kata dāk do hyb n'aa. Taw'āāts hē baad bë gadoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, tsyt hē ta wē kasēew dāk do ji gadoo doo da. Taw'āāts hē bë masaa ta hā, hajōng

†† 15:21 Isajas 52.15 ‡‡ 15:31 Tii d' tawén etsēē sa hā, Judah buuj wób, Jesus hā h'yy kana'eeh doo, rakawajāan do hyb n'aa ta wē. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

do tamasaa wät do hyb n'aa. Ý na-ããj hẽ tamasaa wät.

³ Bẽ maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ý hyb n'aa esee sa hã. Nemon ýý Kristo Jesus wẽ ramoo bok tii. ⁴ Rahapëẽ né paawä dajëp sa hã péh, ti hadoo né hẽ ý ramasa. Ýýh, sahõnh hẽ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do na-ããj hẽ, ãã tsebé sa wẽ, baad hadoo do ãã hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ããts hẽ hãt ýý gó bẽ edëẽ na-ããj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bã kahet'aa doo.

Bẽ maher'ood najis ýý, Epenet häd näng doo, ý hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd näng doo bã, jããm hẽ pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hãt ýý gó bẽ edëẽ Marija, tak'ëp bẽ hyb n'aa moo wät do paah. ⁷ Hãt ýý gó bẽ edëẽ nemon ýý Isaraéw buuj hedoo doo, ãn-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ýý radewäts b'ëeh do paah. Ky n'aa etsëeh tii, Jesus mejũũ do sa mahang. Pój ýý jé Kristo hã rah'yy kae padëek tii.

⁸ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy ãm-Pijat häd näng doo, ý kamahãn doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Uh-Bãn häd näng doo, ẽr sii Kristo wẽ moo wät doo. Hãt ýý gó bẽ edëẽ najis ýý Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Erodijõn häd näng doo, nemon ýý Isaraéw buuj hedoo doo. Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹² Hãt ýý gó bẽ edëẽ ýýj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ. Hãt ýý gó bẽ edëẽ ýýnh Peh-Sid häd näng doo, najis ýý, tak'ëp né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ moo wäd wät doo. ¹³ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Rupu häd näng doo, Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Do wẽ kasëew hõm doo. Hãt ýý gó bẽ edëẽ na-ããj hẽ ta ýýn. Ta t'aah hadoo ý tagadoo paah. ¹⁴ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Asĩn-Kirito, Peregõn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hãt ýý gó bẽ edëẽ na-ããj hẽ ẽr hýýj hedoo do P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hãt ýý gó bẽ edëẽ aj'yy Pirorogo häd näng doo, ýýnh Jurija häd näng doo, aj'yy Neru häd näng doo, ta ãnh daheeh. Hãt ýý gó bẽ edëẽ na-ããj hẽ aj'yy Orim-Pas häd näng doo, sahõnh hẽ P'op Hagä Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-ããj hẽ.

¹⁶ Baad bẽ kedëẽ bẽ da hadoo do hã. Sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do bẽ m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakãn haa hedoo doo, ý etsëẽ bẽ hã, bẽ kanä séd ji h'yyb nahe-doo hanoo do sa mahãnh, ji rah'yyb panas'ëeh do mahãnh na-ããj hẽ, ta see hadoo, bẽ gado däk do hadoo nado ma met'ëek doo. Bẽ ky dahé manä sa hã. Dawëẽ bẽ kanä sa mahãnh. ¹⁸ Dooch Kristo, ẽr Wahẽ N'aa wẽ ramoo bok tii. Sa h'yyb karẽn do jawén rababok. Ky kamep'ëeh doo me, ji hã raj'aa etsë doo me rawedii baad manatakëe doo.

¹⁹ Kristo hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ habong do raky n'aa napëẽ däk baad bẽ ky dahé däk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ý h'yy gadajang. Ti hadoo né hẽ, baad hadoo do hã ý karẽn paawä bẽ h'yy ganäng, taw'ããts hẽ bẽ nahapäh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa däk P'op Hagä Doo, h'yyb nyw gó ji bawät hanoo doo, bẽ j'aa ketsë tan'oo bã Nesaa Do Yb hã. Jesus, ẽr Wahẽ N'aa ky enyym da bẽ hã.

²¹ Tsimoot, si ý moo wät doo, bẽ m' tahyb n'aa esee. Nemon ýý Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasõn, Sosipater häd enäh doo, ti na-ããj hẽ bẽ m' rahyb n'aa esee.

²² Ýýh, Tesijo häd näng doo, hahý Paw-Ro mejũũ do herih doo, bẽ sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo hã h'yy kata däk doo, bẽ ý hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bë m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bä ÿ tagado had'yyt hẽ. Sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong doo, ti na-ããj hẽ baad tagadoo. Eras, panang dajëër hagã n'aa, ër hÿÿj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-ããj hẽ, bë m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ÿ karën Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ky enyym sahõnh hẽ bë wë. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.]

²⁵ Hÿÿ kä, taw'ããts hẽ ër j'aa etsë P'op Hagä Doo. Ti né hẽ tahajaa panyyg hanäm do ÿ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bë h'yy kae had'yyt hẽ tan'oo bä. P'ooj ub dooh rahapëë nä bä ta ti ky n'aa. ²⁶ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hä kametä däk P'op Hagä Do panyyg hanäm doo, sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do mejüü do hyb n'aa, kaher'ood däk sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do sa hä, Kristo hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb n'aa na-ããj né hẽ. ²⁷ Taw'ããts hẽ P'op Hagä Doo, sét hadoo do tak'ëp h'yy ganäng doo, ji j'aa etsëë had'yyt hẽ Jesus Kristo hyb n'aa. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ. Jããm hẽ kä.

1 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹh

Ji matym n'aa ji hã Jesus anoo do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagã Do karēn do hyb n'aa ŷ tanaēēnh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ŷ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bē ŷ edēng, ² bēēh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hē, ta wē bē tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahõnh hē jé pad'yyt hē ěr Wahē N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hē bē tabetyn hõm tsyt hē, ta wē had'yyt hē bē babok hyb n'aa. Sahõnh hē ěr wahē n'aa né hē ti Jesus. Jé pad'yyt hē habong do sa Wahē N'aa, ěr Wahē N'aa na-ããj hē. ³ ŷ karēn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hē ky en'yym bē hã. ŷ karēn baad bē rah'yyb en'yym.

⁴ P'op Hagã Do hã ŷ tseebe had'yyt hē bē hyb n'aa, baad bē wē taky enyym do hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bē hã ta ky n'aa baad bē bahajaa bē baher'oot, baad tabanoo bē hã takarēn do baad bē bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bē hã. ⁶ Baad bē gado dāk Kristo ky n'aa bē hã ãã her'ood wãt do paah. Te hub né hē kã bē hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hỹh kã bē h'yyb gó tabanyy dāk sahõnh hē P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bē gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahē N'aa p'aa hēnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hē Jesus Kristo bē tah'yyb

hej'oonh, baad bē baboo had'yyt hē hyb n'aa, tagadēēg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hē bē hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bē hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bē tanaēēnh do Jesus Kristo ěr Wahē N'aa sii bē babok hyb n'aa, dooh bē teréd bã. Tamoo wãt né hē ji hã taky dãng doo.

Sa h'yyb gó raketyn hõm do ky n'aa hahỹh

¹⁰ Wakãn haa, ěr Wahē N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ŷ betsēē bē hã, séd hã bē h'yyb hedoo hyb n'aa, bē h'yy kanetyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hē bē babok hyb n'aa. ¹¹ ŷhnh Korowéh hãd nãng do karapee ŷ rapanãk bē ky n'aa. Bē ky ked'aak bē mahang, sa nooh. ¹² Hahỹh d' mã bē kyyh: “Paw-Ro karapee ããh”, nãk mã bē wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bē wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bē kyyh. ¹³ Ketyn hõm g'eeh ti Kristo bē hã? ŷ g'eeh, Paw-Ro, bē hyb n'aa b'aa kajatsék do hã kepēēm dāk do paah? Hãt ŷh gó paa bē ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hē hã ŷh, ŷ tsebé, dooh bē ŷ nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hē ajyy Kiris-Po, Gajo hãd enãh do ŷ nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hē dooh bē ŷ nu gemuun boo bã ŷ wén nãng, hãt ŷh gó bē nu kemuun bē naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ ŷ hyb n'aa es'ee dāk hỹh kã Es-Tepanas tób yt hē habong do na-ããj hē ŷ nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ŷ nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejũũ do hã ŷh. Ta ky n'aa hanãm do ŷ baher'ood hõm ti ŷ tamejũũ doo. Ta ky n'aa ŷ baher'oot bã, dooh ŷ her'ood bã badãk hahỹh hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsék do hã Kristo dajēp do hejój hã maa newēē do raj'aa etsē hyb n'aa. Dooh ŷ karēn bã kēh ŷ tak'ēp ŷ haj'ap do hã raj'aa etsēē bã.

* **1:2** Ji hyb n'aa tadajēp, ji hyb n'aa taganã wãt, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo.

¹⁸ B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hënh hahõm do sa hã. Ër hã kã, banesaa mahãnh ted'ëep do hã, P'op Hagã Do hejój kametã däk ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hë P'op Hagã Do kyy kerih doo gó. Hahỹỹ da ta kyyh:

“ÿ ahäj jëng da tak'ëp hajaa do rahapäh doo.

H'yy ganäng do sa h'yyb ÿ makyys da”, † näng kerih do hã.

²⁰ Äkä, nyy da P'op Hagã Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã ënh? Badäk hahỹỹ hã tak'ëp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hã ënh? P'op Hagã Do wareem däk badäk hahỹỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hadoo däk rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagã Do anoo badäk hahỹỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagã Do h'yyb däng ted'ëep ta wë ta ky n'aa hyb n'aa ta hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawã Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarën kapehuunh doo, meuj n'aa näng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hë paawã rakarën, ãã maher'ood had'yyt hë Kristo b'aa kajatsëk do hã kepëem däk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejãã. Judah buuj nadoo do sa hã, daap mä ta ti Jesus dajëp do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagã Do h'yyb däng do sa hã kã, Judah buuj rado bã, Judah buuj nadoo do rado bã na-ããj hë, Kristo hã kametã däk P'op Hagã Do hejój, P'op Hagã Do hajaa do na-ããj hë. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagã Do wë hanäng do red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp rahajaa do bahãnh tii. P'op Hagã Do nahejooj

red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp sa hejój bahãnh né hë tii.

²⁶ Bë hyb n'aa es'ee wakãh haa bë P'op Hagã Do asëew hõm noo gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bã bë mahang tak'ëp hajaa doo, badäk hahỹỹ hã habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bã bë mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooch bë mahang tahajõõ bã ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagã Do asëew hõm ta wë badäk hahỹỹ hã habong do sa hã h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagã Do wë kã. P'op Hagã Do wén sëew hõm ta wë badäk hahỹỹ hã habong do sa hã hyb n'aa sakog is doo, hejooch do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagã Do asëew hõm badäk hahỹỹ hã raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagã Do asëew hõm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsã bong hyb n'aa ta hã. ²⁹ Tii d' tawén d'oo, tabad'op hë ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã sa hã hë P'op Hagã Do matym gó. ³⁰ P'op Hagã Do né hë ti h'yyb ta däk bëeh, Kristo Jesus hã. Kristo hã kametã däk P'op Hagã Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hë ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hë baad tabahado däk ër h'yyb tym P'op Hagã Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hë ër baboo kãn P'op Hagã Do wë. Kristo né hë ti ër hed'ëep do nesaa do mahãnh. ³¹ Ti hyb n'aa kã, “Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ããts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee.” ‡ P'op Hagã Do kyy kerih do hã tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakãh haa, bë wë ÿ kajaa noo gó P'op Hagã Do ky n'aa bë hã ÿ baher'oot hyb n'aa, dooh ÿ her'ood bã tak'ëp ma kamet'ëek do rer'oot doo da. Dooch na-ããj hë ÿ her'ood bã tak'ëp hajaa do kyy da. ² Tii d' ÿ wén d'oo, hahỹỹ da ÿ h'yyb däng bë mahang ÿ

† 1:19 Isajas 29.14 ‡ 1:31 Jeremij 9.24

bawät noo gó do hyb n'aa: Jããm hê Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do ky n'aa ÿ karën bë ÿ maher'oot. ³ Bë mahang ÿ bawät bã ÿ nahejooj its, ÿ kajajãn paa ÿ eÿÿm do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bë ÿ panäk noo gó, bë ÿ ma metëëk noo gó, dooh badäk hahÿÿ hã habong do tak'ëp hajaa do kyy me bë ÿ maher'ood bã bë ÿ h'yyb wareem hyb n'aa, bë ky daheeh hyb n'aa. Dooh. Bë ÿ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametëeh bë h'yyb gó te hub né hê ta ky n'aa ÿ her'oot doo. ⁵ Tii da ÿ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bë h'yyb ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahÿÿ hã habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang äã her'oot né hê kyyh tak'ëp hajaa doo. Dooh badäk hahÿÿ hã hanäng do hajaa do tado bã, dooh badäk hahÿÿ hã habong do sa wahë n'aa hajaa do tado bã äã ma metëëk doo. Ahëej jëes da ta ti sa wahë n'aa hejój. Edah ta ti sa wahë n'aa ragawatsig jëng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ëp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti äã her'oot doo.† Kejën né paawä tii, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahãnh, sahõnh hê tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti ër hã, ta tii gó ër j'aa etsë hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yyb kana'eeh do sa wahë n'aa rah'yy genä bã ta ti P'op Hagä Do hajaa do hã. Ta hã rah'yy genä bã paawä, dooh paawä repëëm däg bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newëë doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newëë doo,

ti né hê ti P'op Hagä Do enãm do ta hã kamahãn do sa hã”,‡ näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hê ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa äã hã. Sahõnh hê P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hê taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa taha-jaa tametëeh ji hã. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newëë doo. Jããm né hê hapäh ji daaj hê ji h'yyb. Ti hadoo né hê P'op Hagä Do hyb n'aa newëë do hã. Jããm né hê ta Sahee hapäh. ¹² Hÿÿ kä, dooh badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yyb kana'eeh do rahyb n'aa newëë do tado bã äã gado däk doo. Ta Sahee né hê ti P'op Hagä Do anoo do ër hã, taky enyym doo gó baad ër hã tabanoo do ër bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa ër hã tama metëëk do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahÿÿ hã hanäng do ji hajaa doo me tado bã. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hã tanoo doo me äã tab'ëes baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bã P'op Hagä Do Sahee hã hana doo. Daap hadoo do ti ta hã. Dooh tah'yy ganyy bã ta hã, jããm hê P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'yyh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hê h'yy gan'yyh sahõnh hê P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bã P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶ Ti d' né hê P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh ta hã ma metëëk péh.”§

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hã hana doo.

* **2:3** Paw-Ro wén eÿÿm apäh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarën bã tesõõts bã P'op Hagä Do ta hã mejüü do hã. Dooh Paw-Ro karën bã ta hã raj'aa etsëë bã. Jesus hã takarën raj'aa etsë. † **2:7** Jesus Kristo ky n'aa né hê tii. ‡ **2:9** Isajas 64.4 § **2:16** Isajas 40.13

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahỹh

¹ Wakān haa, bē panang bā ŷ bewäd nã noo gó, dooh ŷ haja bā paawä bē ŷ maher'ood bā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũm do sa hã ji her'oot doo da. Bē ŷ maher'oot paa sa h'yyb karēn do jawén habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nã bē ti noo gó. Dooh nã Kristo baad bē hapēē nã bā, ŷ hanäng péh. ² Jãām hē hãd nahejoonh doo me bē ŷ metēek paa P'op Hagä Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ŷ haja bā hejoonh do bē ŷ ma met'ēeg bā. Karapee t'aah ta tā tanahajaa nã do hadoo bē ti noo gó. Tii d' ŷ wén d'oo, taganahoot nã do hyb n'aa bē hã. Da hē na-ãj hē, dooh tagah'ood nã bā bē hã, ³ badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nã do hyb n'aa bē h'yyb. Bē mahang h'yy kajew'ēēs nã, bē kaj'ōök nã. Badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nã bē h'yyb ta ti tametēeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bē babok nã. ⁴ “ŷ Paw-Ro karapee”, näng bē seeh. “ŷ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bē babok nã ta ti metēeh.

⁵ Jaa Aporos bē hã péh, jaa ŷ bē hã péh, bē p'ãã kajew'ēēs doo? P'op Hagä Do karom ub ãã ti hỹh. ãã hyb n'aa, ãã ma metēek do hyb n'aa, bē h'yy kae däg kãn Jesus Kristo hã. ãã moo bok P'op Hagä Do anoo do ãã hã. Hã ŷ tanoo do ŷ moo wät, Aporos hã tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bē ŷ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ŷh. Naeng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ãã badoo né paawä, dooh ãã tado bā joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do

nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ãj hē naeng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jãām hē P'op Hagä Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naeng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagä Do hanaa. ⁹ Séd hã ãã moo bok P'op Hagä Do wë. P'op Hagä Do gëew hadoo bēeh. P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bēeh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ŷ taky enyym do hyb n'aa P'op Hagä Do an'oo däk hã ŷh, pä s'ëeb me tób tahem'aa do sa wahë n'aa hado däk ŷ bahadoo hyb n'aa. Pä tób hejój n'aa ŷ at'ëeg sēek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sēek do hadoo tób. ŷ du doo do hã ramoo bok ŷ hanäng pé.* Taw'ãats hē sahōnh hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy däk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ãats hē baad rahyb n'aa matakēē nyy da ta hã ratamaa sēek”, ŷ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëeg sēek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëeb hadoo doo me, k'ãats tēg gabarēeh do s'ëeb hadoo doo me, k'ãats tēg hawak do s'ëeb hadoo doo me. Ta wób rat'ëeg sēek apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matēeh bā kã, tii bā da ramoo bok do tametyy, baad tado bā, baad tanado bā. Ti noo gó kametēeh da ramoo bok doo, nyy da. Tēeg hōō hadoo doo gó kametä däk da baad tado bā ramoo bok doo, baad tanado bā. Ramoo bok do tēeg hōō hadoo doo metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jēē bā, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taooj jēē bā, dooh da tagado bā tamoo wät do sãm, Jesus edēeb né paawä ta hã. Tedēeb né paawä, aj'yy tób kataa hōm do mahānh ked'ēep do hadoo ta hã.

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metēek doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëeg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ŷ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng.

Sahõnh hē ta wē hanäng do aooj jëng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do Sahee bë mahang tabawät. Dooch g'eeh bë hapëë bā ta tii? ¹⁷ P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo,† P'op Hagä Do rejãã na-ããj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn dāk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa. Bë né hē ti P'op Hagä Do tób n'aa.

¹⁸ Bë kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa matym gó tak'ëp hajaa ted'oo doo, taw'ããts hē teréd hõm ta tii da tahyb n'aa newëë doo. Taw'ããts hē paawä h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagä Do nahapäh do sa matym gó, P'op Hagä Do matym gó kã h'yy ganäng do tabahadoo hyb n'aa kã. ¹⁹ Tii d' ÿ wén näng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagä Do matym gó ta hã h'yy kana'eeh do h'yy genäh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do no n'aa masoo hadoo tak'ëp hajaa doo, rah'yy kamep'ëeh doo me.”‡ ²⁰ Hahÿÿ da na-ããj hē takerii dāk: “Daap né hē tak'ëp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagä Do hapäh.”§ ²¹ Ti hyb n'aa, taw'ããts hē dooch bë h'yy kasabé wäd bā bë ma matëg sa hyb n'aa, sa karapee bë bahadoo hyb n'aa. Sahõnh hē P'op Hagä Do an'oo dāk bë hã: ²² ÿ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahõnh hē badäk hahÿÿ hã hanäng do P'op Hagä Do pahuunh doo, ji edëp doo, ji dajëp doo, da hē ji bawät nä bā, hÿ jawén hawät doo. Sahõnh hē tii, bë matym n'aa né hē tii. ²³ Bëë kã, Kristo ma hadoo bëeh, Kristo karapee bëeh. Kristo kã, P'op Hagä Do ma hadoo, P'op Hagä Do t'aah kã.

4

Jesus mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, taw'ããts hē hahÿÿ da bë h'yyb ãã hã, bë ma matëg hedoo do sa hã: Kristo kaser n'aa, sa hã kan'oo

däk do P'op Hagä Do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do rama metëek hyb n'aa ããh. ² Hÿÿ kã, taw'ããts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramoo bok sa hã kamejüü doo. ³ ÿÿ kã, baad g'eeh ÿ moo wät? Dooch ÿ hyb n'aa p'eed bā ÿ moo wät do hã bë hyb n'aa newëë doo. Dooch na-ããj hē ÿ hyb n'aa p'eed bā ta wób sa h'yyb hã ÿÿ. Dooch na-ããj hē daj ÿÿ hē ÿ kamety bā. ⁴ Dooch hëp ÿ tym ÿ taky n'aa tapaa pé ÿ moo wät do hã. Ti hadoo né hē, ta ti dooch tametä bā baad had'yyt hē ÿ moo wäd bā. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ÿ tame-tyy doo. Ti né hē her'oot baad tado bā, baad tanado bā ÿ moo wät doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ããts hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooch bë h'yy kajäg bā baad tado bā, baad tanado bā ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bā kã tametëeh da sahõnh hē ji h'yyb gó kejën doo. Tametëeh da na-ããj hē ji hyb n'aa newëë do paa hã. Ti noo gó, sa hã tahapäh do pénh P'op Hagä Do j'aa etsë da sahõnh hē sa hã kã.

⁶ Wakän haa, ÿ erii wät do bë p'ãã ky ked'aak do ky n'aa, ny hado ãã Aporos daheeh. Bë hyb n'aa né hē ti ÿ baher'ood wät tii da, jããm hē P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerih doo da bë bad'oo hyb n'aa. Takerih do hã bë matakä bā, tii bā dooch bë kasabé bā bë ma matëg hyb n'aa. Dooch tii bā bë hyb n'aa jewëts bā ma matëg wób. ⁷ Ta wób sa bahãnh nado bëeh. Sahõnh hē bë wē hanäng doo, P'op Hagä Do anoo do tii. Bag hënh bë gadoo sahõnh hē bë wē hanäng doo. Ti hyb n'aa h'ëed hyb n'aa bë h'yy kasab'ee bë hanaa bë hanäk doo?

⁸ Bë wē anyy däg is sahõnh hē bë h'yyb karën do bë ed'oo g'eeh? Tak'ëp bë wē anyy däg is P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do bë ed'oo g'eeh? Sa wahë n'aa sa bahãnh hado däg is do bëeh, bë ed'oo g'eeh? ãã bë gakog hõm is bë ed'oo. ÿ karën paawä te

† 3:17 P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do rejãã doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do raketyn hõm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo. ‡ 3:19 Jóh 5.13 § 3:20 Saaw-Mo 94.11

hub tado bä, sa wahë n'aa sa bahãnh hadoo do né hë ÿ karën paawä bëëh. Tii bä paawä bë sii ãã bag'ããs. ⁹ ãã tii, dooh sa wahë n'aa sa bahãnh he-doo do ãã ado bä. Hã ÿ duu hënh, sahõnh hë sa yd jé had'os do P'op Hagä Do an'oo bä ãã Jesus mejũũ do hedoo doo. Kaneb'oooh do jawén paa bä, j'aa kets'ëë do rabajëk bä sahõnh hë sa matym gó, duu hënh radej'ëëp do hood hënh sa majĩ ramahũũm do hadoo ããh. Sahõnh hë, ajyy, ããs na-ããj hë ãã rahag'ããs.*

¹⁰ Kristo ãã ky daheeh do hyb n'aa, h'yy gatamah do ããh, ta wób sa matym gó. Bëë kä, tak'ëp hajaa do bë ed'oo, Kristo karapee bë bahadoo do hyb n'aa. Dooh ãã haj'as pé ta wób sa hã. Bëë kä, tak'ëp hej'oonh do hadoo bë ed'oo. Bëëh, bë raweh'ëëh. ããh, ãã raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hë na-ããj hë, ãã as'aah, ãã hoo k'aanh. Ta säg its ãã saroor. ãã rarejãã. Dooh ãã panang péh. ¹² Tak'ëp ãã moo bok ãã waa säm hã. ãã raky n'aa was'eee bä, ãã ky n'aa edëng sa hã. ãã rarahejã bä, h'yyb jawyk doo me ãã gadoo tii. ¹³ ãã raky n'aa rejã bä, baad hadoo doo me ãã ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badäk hahÿÿ hã habong do raw'oong hõm do hadoo ããh, ran'oo bä.

¹⁴ Bë ÿ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ÿ berih. Bë ÿ ma metëëk hyb n'aa tii. Tah haa ÿ kamahãnh do hadoo bë hã ÿ an'oo bä. ¹⁵ Tanyy bä né paawä hajõk bë ma matëg, sét ub né hë bë yb hadoo. Bë yb hado däk ÿÿh, Kristo ky n'aa hanãm do bë ÿ maher'ood wät do hyb n'aa ta karapee bë bahado däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ karën paawä ÿ bawät doo da né hë bë babok. ¹⁷ ÿ mejũũ da Tsimoot bë wë. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ÿÿ ÿ kamahãnh do hado däk tii. Baad had'yyt hë

tamoo wät. P'aa hënh da Tsimoot bë tamaher'oot nyy da ÿ bawäd had'yyt hë, Kristo hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hë Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hã ÿ ma mehetëk doo da né hë ÿ bawät.

¹⁸ ÿ negãã wäd bë wë, bë wób red'oo. Ti hyb n'aa kä, kasab'ee do hã sa hã hë rayd kaweh'ëëh. ¹⁹ T'ĩ hënh da nayyw hë ÿ bahõm bë wë, P'op Hagä Do karën bä. ÿ kajaa bä da, ÿ heg'ããs da P'op Hagä Do hejój sa wë tanyy bä, sa kyyp apäh sa r'ood hã. ²⁰ P'op Hagä Do bag'ããs do karapee ji do bä, dooh ji her'oot do hã ji hapäh do tado bä. P'op Hagä Do hejój gó ji bawät do hã ji bahapäh. ²¹ Nyy da bë karën ÿ bad'oo bë hã ÿ kajaa bä? Bë gen'aak tak'ëp bë ÿ hajëëw bä? Kamahãnh doo gó, ky ennym doo gó bë hã ÿ her'ood bä bë karën?

5

Baad nadoo sa see bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ ky n'aa napëë däk tak'ëp nesaa do bë see moo wät. Ta yb ÿÿm sii tabahe'ÿÿh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagä Do ranahapëë né paawä, dooh tii da radoo bä. ² Ti awäd né hë paawä ta tii da bë mahang, bë h'yy kasab'ee nä? Taw'ããts hë paawä bë h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'ããts hë paawä bë ah'eed hõm ta ti hadoo doo, bë mahang tanawät hyb n'aa. ³ ÿ nawäd né hë paawä bë mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bë mahang tabawät. Jesus häd gó ÿ ky n'aa ety däk ta ti aj'yy hã, ÿ badoo né paawä bë mahang. ⁴ Bë kahet'aa bä kä, bë mahang hëp ÿ bawät bä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bë sii tabawät bä, ⁵ tii bä da taw'ããts hë bë ah'eed hõm bë mahãnh, Nesaa Do Yb moo gó bë haëëj, tarejãã hyb n'aa ta hã, ta h'yyb tym bedëp hyb n'aa

* **4:9** Rakaneb'oooh do jawén paa bä, raj'aa ketsëe bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametëëh rabajëk bä panang hënh. Duu hënh ramena sa majĩ. Sa majĩ wób radej'ëëp sahõnh hë sa matym gó. Sahõnh hë panang buuj rabahõm radej'ëëp do hood hënh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ũũm, Paw-Ro bahãnh däg Korin buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahãnh däg ragadoo P'op Hagä Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahãnh däg red'oo.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó.

⁶Baad nado ta ti bë h'yy kasab'ee do bë hajaa do hã, ta ti hadoo do awäd bã bë mahang. Sét ub né paawä nesaa do moo wät do bë mahang, sahõnh hã tah'yyb rejãã. Pãw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ëed its né paawä ta makuj n'aa, jé pad'yyt hë takamekuuj däk pãw pan'aa mahang. ⁷Taw'ãäts hë bë ah'eed hõm bë mahãnh nesaa do moo wät doo, nesaa do hã ta wób h'yyb tatuk doo, pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hõm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do karapee nesaa do nanäng doo, P'op Hagä Do wë kasëew bong do bë bahadoo hyb n'aa, pãw makuj n'aa tamah do P'op Hagä Do wë kasëew däk doo da. Ta tii d' ÿ wén edoo, Kristo ër hyb n'aa dajëp P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ëep do hadoo. ⁸Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tabedëeb wät do ër hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'ãäts hë ër erét sahõnh hë nesaa doo, ky nesaa do na-ããj hë pooj jé ër bahed'oo doo, Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó pãw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hõm do hadoo. Taw'ãäts hë papuuj gó ër babok, baad hadoo do ër her'oot, j'ooj madäk doo me nado, pãw makuj n'aa tamah doo me Pas-kowa Judah buuj rahyb n'aa esee doo da.

⁹Pooj jé mo haja ÿÿ hã, bë ÿ ma erih doo gó, bë ÿ mejũũ séd hã bë nabok hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh do sa sii, ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa sii. ¹⁰Dooch Jesus Kristo nahapäh do sa ky n'aa ÿ her'ood bã, ta wób sii he'ÿÿh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'ũũm do karën doo, hets'ëek doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo. Tsyt hë, dawëe ta ti hedoo do mahãnh ji karën bã ji awäd bã, jããm hë ji hajaa badäk hahÿ ji eréd hõm bã paawä. ¹¹Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh hanäk do sa ky n'aa ÿ her'oot, ta wób sii he'ÿÿh doo, tak'ëp sa wë hanäng do kah'ũũm do kar'ëen doo, kabarii

hã h'yy ka'eeh doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, ha'oom doo, hets'ëek doo. Bë awëe manä na-ããj hë ta ti hedoo do sa sii. ¹²⁻¹³Dooch ÿ ky n'aa ety bã Jesus Kristo karapee nadoo doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy tii. Taw'ãäts hë bë nemuun h'yy ka'eeh do Jesus hã nesaa do moo wät do bë ky n'aa etyy bë meduuk doo me. P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerih doo da bë bad'oo: "Bë ah'eed hõm nesaa do moo wät doo, bë mahang tanawät hyb n'aa."*

6

Sa da hadoo do raky n'aa tapaa do ky n'aa hahÿÿh

¹Ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do bë see ky n'aa tapa bã, h'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do nahapäh do wë tamahũũm ta ti ky n'aa, ramasa hyb n'aa? Dooch tii d' ji adoo bã. Taw'ãäts hë paawä Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do wób wë bë mahũũm ta ti ky n'aa, bë ramasa hyb n'aa. ²Dooch g'eeh bë hapëe bã, P'op Hagä Do nahapäh do hã Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' tado bã, P'op Hagä Do nahapäh do bë ky n'aa etyy bã da, dooh g'eeh bë haja bã bë mahang hawät do ky n'aa katep'aa doo, bë her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo? Ta ti dooh tahejooj bã. ³Dooch g'eeh bë hapëe bã ääs sii hë da ëer, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ër ky n'aa etyy da ta jawén? Tii d' hadoo do hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã hawät do p'ãã ji ky kedak doo, ti bahãnh baad ër bahajaa ër her'ood bã baad hadoo doo, baad nadoo doo. ⁴Ti hyb n'aa, tanyy bã bë mahang badäk hahÿÿ hã ji hawät do p'ãã bë ky ked'aak doo, h'ëed hyb n'aa bë mahũũm ta ky n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa matym gó hyb n'aa sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyg né paawä ta wób sa hã? ⁵Tii d' ÿ wén her'oot bë hã, bë nu mebyy bok hyb n'aa. Dooch g'eeh bë mahang tanyy bã hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

bä? ⁶ Ti anyy né paawä bë mahang baad hadoo do her'oot doo, bë see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jeryk do P'op Hagä Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanäm do bë ky n'aa rejää tii d' bë bad'oo do hä.

⁷ Dooh paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang ji mejõ bä ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bë bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bë besõõts hõm Kristo karën do hä. Taw'ääts hë paawä bag hënh bë gadoo baad nadoo do bë hä ramoo bok doo. Taw'ääts hë paawä kawanajään doo gó bë gadoo bë rawadii doo. ⁸ Taw'ääts hë né paawä tii da bë bad'oo, bë né hë ti ta wób wad'ii doo, bë né hë ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hä. Bë hÿÿj hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä tii d' bë bad'oo.

⁹ Nepäh bë hä, dooh P'op Hagä Do gado bä tabag'ääs bä nesaa do moo heb'ooh doo? Bë kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ÿÿm h'yyb rejää doo, aj'yy ÿÿnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyb n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hë, dooh rahaja bä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bä. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bë wób pooj jé, hÿÿ kä bë h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahänh. Tsyt hë, ta wë bë P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bë h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hë.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² “Sahõnh hë ÿ karën do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ÿ moo ge'ÿÿm péh”, näk bë wób. Te hub né paawä tii, dooh sahõnh hë baad ub ji hä. Te hub né hë, sahõnh hë ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karën doo. Ti hado

né paawä, dooh taw'ääts hë tado bä ÿ h'yyb karën do mejõ bä hä ÿÿ. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajëng do pan'aa. Ji wog ji waa gejëng do pan'aa”, näk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jëng tii. Dooh tii da ji hub hä. Dooh taw'ääts hë tado bä ji hub gado bä ji ÿÿm nadoo do hä, ÿÿnh ta patug nadoo do hä. Dooh né hë. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ääs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da ër hub na-ääj hë tabed'ëep da ër genä bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepäh bë hä, ër hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'ääts hë g'eeh tii bä Kristo hub uuh ji do däg bä, ÿÿnh hajõk do sii he'ÿÿh do hä ji h'yy gedag bä? Dooh. ¹⁶ Nepäh bë hä, ÿÿnh hajõk do sii he'ÿÿh do tah'yy gedag bä, sét tabahado däk ta sii? Sét hado däk sa hub. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Pawóp hadoo doo, sét rabahado padëek da.”* ¹⁷ Ti nado ti nanäng kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä h'yy kata däk doo. Sét tabahado däk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hä.

¹⁸ Tabad'op hë da bë aã bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Baad bë kanä da ta ti hedoo do mahänh. Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, nesaa do ji hyb n'aa newëe do na-ääj hë dooh ji hub tarejä bä tii. Tii d' nado ji ÿÿm, ji patug nadoo do sii ji baÿÿh do hä. Ta ti tarejä ta hä hë ji hub. ¹⁹ Nepäh bë hä, P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë hub? Bë h'yyb gó ta Sahee bë hä P'op Hagä Do anoo do bawät. ²⁰ Dooh bë hub danäh bë do bä. P'op Hagä Do ma däg bëeh. Tak'ëp tabepaag hõm bë sãm, b'aa kajatsëk do hä Jesus dajëp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'ääts hë P'op Hagä Do bë weh'ëeh bë hub me.

7

Ji kat'ëe däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, ÿ bë ma erih do hä ÿ bë eanh do ky n'aa bë ÿ maher'ood kån.

* 6:16 Genesis 2.24

“Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy awād bā ta ŷym wē?”,* nāk bē kyyh bē eaanh doo.† 2 Hahỹỹ da bē ŷ maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa ŷym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ỹyh do hyb n'aa ŷ hanāng pēh, taw'āāts hē sahōnh hē ajyy sa ŷym wē rababok nā, sahōnh hē ŷyj sa patug wē rababok nā. 3 Taw'āāts hē ajyy sa ŷym ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēēk do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷyj sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. 4 Ji ŷym, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta ŷym ti ta danāh. 5 Taw'āāts hē ket'ēē padēēk doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āāts hē p'aa hēnh séd hā raba'ỹyh sa ŷym daheeh, Nesaa Do Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hā. 6 Bē karēn bā tii, pawóp its ta āh bē tayy. Dooh bē ŷ mejūū do tado bā ti ŷ her'oot doo. 7 Hā ŷy pēh, ŷ karēn paawā sahōnh hē da ŷ rabahadoo.‡ Ti hadoo né hē ŷ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hē nado ēēr, P'op Hagā Do an'oo bā. P'op Hagā Do anoo ta wób sa hā raketēē hyb n'aa, ta wób sa hā tabanoo rakanetēē hyb n'aa, ŷ hanāng pēh.

8 Hỹỹ kā, marahud bong do bē mahang habok do sa hā, patug tema bong do sa hā na-āāj hē ŷ erih hahỹỹh: Taw'āāts hē paawā rakanet'ēē bong ŷ kanatēē doo da. 9 Ti né hē paawā kēh ŷ sa hā, ranahaja bā rah'yy keba bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Baad nado sa hā aj'yy tado bā, ŷyhn tado bā,

rahyyb n'aa newē had'yyt bā rakarēn do hā. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē raketēē né hē tii d' tado bā.

10 Ket'ēē padēēk do sa hā hahỹỹ da ŷ mejūū (kēh ŷy gó nado tii, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejūū): Taw'āāts hē ŷyj dooh reréd bā sa patug! 11 Ti hadoo né hē, ta patug teréd bā paawā, dooh tahaja bā ta see hā takat'ēē bā. Takanarēn bā ta mab hē tawād bā, taw'āāts hē ta patug paa sii taber'oot, p'aa hēnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hēnh séd hā rababok hyb n'aa. Taw'āāts hē ajyy dooh reréd bā na-āāj hē sa ŷym. 12 Ta wób sa hā ŷ mejūū hahỹỹh, (dooch Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tado bā ti mejūū doo, kēh ŷ tii): Ta ŷym h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta ŷym karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta ŷym. 13 Ti hadoo ēnh ŷyj sa hā ēnh. ŷyhn patug h'yy kanae bā Jesus hā, ta sii had'yyt hē ta patug karēn bā tawād bā, tii bā taw'āāts hē dooh teréd bā ta patug. 14 Ta tii da ŷ wén mejūū, ta patug h'yy kanae né paawā, tsyt hē ti takasēēw dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do wē, ta ŷym hyb n'aa, Jesus hā ta ŷym h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh ŷyj sa hā kā. Ta ŷym Jesus hā tah'yy kanae bā né paawā, tsyt hē ti takasēēw dāk P'op Hagā Do wē, ta patug hyb n'aa, Jesus hā ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bā paawā, nes'aa né paawā tii bā bē taah P'op Hagā Do matym gó. Dooh ranes'aa bā P'op Hagā Do matym gó. Tsynt hē, P'op Hagā Do wē rakasēēw padēēk bē taah. 15 Hỹỹ kā, Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta patug, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. Jesus hā h'yy kana'eeh do karēn bā teréd hōm bā ta ŷym, na mahūūm tii bā. Ta mahānh tahōm bā, na mahūūm. P'op Hagā Do asēēw hōm ēēr, ta hā h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyww

* 7:1 Hahỹỹ d' Gereg kyy me takerii dāk tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā ŷyhn hā?” Ji ŷym wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahỹỹ da ta wób ratab'ēēs ta tii: “Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy ŷyhn hā takat'ēē bā?” † 7:1 Ta tii da rawén eaaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji ŷym wē ji nawād wād bā. Jesus hā ji h'yy kae dāg kán do hyb n'aa, nyyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē. ‡ 7:7 Dooh Paw-Ro ŷym nyy bā. Tahajaa tah'yy keba bā. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

gó ər babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē.
 16 Bēeh, ỹj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hā. Bēeh, ajyy Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapāh mā da bē hyb n'aa da ta jawén bē ỹm rah'yy ka'eeh da Jesus hā.

17 Taw'āāts hē ər hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da ər babok hyb n'aa ər P'op Hagā Do basēew dāk noo gó, tii da né hē ər baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ỹ mejūū do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Sét gó ỹ mejūū ta ti ky n'aa hā. 18 Hahỹ d' ỹ hanāng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahōg hōm do tado bā P'op Hagā Do basēm noo gó Jesus hā tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'āāts hē. Na manā tii. Dooh hyb n'aa ji jejēn pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahōk do tado bā P'op Hagā Do naēēnh noo gó, taw'āāts hē na-āāj hē. Dooh hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hā. 19 Dooh P'op Hagā Do gahēēn bā ji hā ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, kanahōk doo. Jáām hē tagahēēn ji hā tamejūū do ji ky daheeh doo. 20 Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagā Do basēm noo gó, tii da taw'āāts hē sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do rababoo had'yyt hē. 21 Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, taw'āāts hē. Dooh ji hyb n'aa tón bā sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karēn bā ta da hadoo ji do bā, ta karom ji nado wāt hyb n'aa, tii bā taw'āāts hē ji gadoo tii. 22 Ji kariw n'aa karom ji do bā paa ji P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, ji Jesus edēeb kán hỹ kā nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wāt hyb n'aa kā. Kariw n'aa tamah do ji do bā paa ji P'op Hagā Do naēēnh noo gó, Kristo karom hado dāk ji hỹ kā. 23 Tak'ēp P'op Hagā Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsēk do hā Jesus

dajēp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta wób bē ramejūū. 24 Ti hyb n'aa wakān haa, bē marahud nā bā, bē ket'ēē hōm bā, kariw n'aa mejūū do bē do bā, kariw n'aa tamah do bē do bā bē P'op Hagā Do basēew hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

25 Hỹ kā kanetēē nā do ky n'aa hā, bē eanh doo, bē ỹ maher'ood kán. Bē ỹ maher'oot doo, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do tado bā. Dooh ər hā tamejō bā ta ti ky n'aa hā. Bē ỹ maher'oot, hā ỹ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hā. Jesus ky enyym do hyb n'aa hā ỹ, ỹ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ỹ her'oot doo. 26 Da hē nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hā ỹ pé taw'āāts hē paawā dooh raket'ēē bā kanetēē nā doo. 27 Tii d' tado né paawā, ji ỹm nyy bā, taw'āāts hē dooh ji mejō hōm ji mahānh. Ji ỹm nanyy nā bā, taw'āāts hē dooh ji esóts bā ji ỹm pan'aa, hā ỹ péh. 28 Ti hadoo né hē, ji kat'ēē bā, dooh nesaa do tado bā ta ti P'op Hagā Do matym gó. Maruus kat'ēē bā, dooh na-āāj hē nesaa do tamoo wād bā ta tii hā P'op Hagā Do matym gó. Ti hadoo né hē, hajōng nesaa do ket'ēē padēek do rahoop da badāk hahỹ hā rababok bā. Ỹ karēn paawā bē ỹ mo n'aa jesuu ta ti mahānh.

29 Wakān haa, hahỹ d' ỹ hanāng péh: Edaa dāk Jesus matēēh doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē paawā ỹm enāh do tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hỹ jawén. 30 Taw'āāts hē paawā h'yy ketón doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hỹ jawén na-āāj hē. Tseb'ee doo, tii hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek hỹ jawén. Taw'āāts hē sa ma hets'ēē doo, sa ma hā had'yyt hē nado rah'yyb padēek. 31 Taw'āāts hē badāk hahỹ hā hanāng do hā moo bok doo, tii

§ 7:23 Ta wób ramejūū Korīn buuj sa hā rakanet'ēē bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahōg hōm hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti ji moo wād bā, baad ji P'op Hagā Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarēn ran'oo bā. Dooh te hub tado bā ta tii d' mejūū do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejūū raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagā Do gadoo ji kat'ēē bā, ji kanat'ēē bā na-āāj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bā, ta wób buuj ji do bā na-āāj hē.

hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ nado hỹ jawén. Ta tii da ÿ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahỹh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ãäj hẽ.

³² ÿ karën paawä bẽ hyb n'aa tón manä badäk hahỹ hã bẽ babok do hã. Kanetëe doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëek, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³³ Ajyy ÿm enäh doo, badäk hahỹ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa ÿm rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hẽ hadoo do hã rah'yyb padäg kån. Sa ÿm, Jesus na-ãäj hẽ rakarën rah'yyb en'yyim. Ti hadoo ãnh ÿj sa hã kã. ÿj patug tema bong doo, maruus na-ãäj hẽ, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ, tsyt hẽ, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wẽ hanäng doo me. ÿj patug enäh doo, badäk hahỹ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yyim hyb n'aa. ³⁵ Bẽ ÿ h'yy ge'ÿm hyb n'aa nado ÿ wén erih ta tii. Bẽ hyb n'aa né hẽ, baad tabadoo hyb n'aa bẽ hã, ÿ wén erii wät tii. ** Baad Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ bẽ moo bok hyb n'aa bẽ tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hẽ ÿ karën bẽ h'yyb padäg. Doo h'yy karën bã bẽ h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿm pan'aa hã: "Doo hado bã äm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo", p'eets hẽ na-ãäj hẽ tatabëej däg bã ta j'oo hado bã n'aa tagatëe do pan'aa, takarën bã tagat'ëe bã, taw'ãäts hẽ raketëe né hẽ. Doo nesaa do tado bã ta tii, P'op Hagä Do matym gó.†† ³⁷ Aj'yy see ta daaj hẽ, ta wób mejüü do nado kã tii, tahyb n'aa newë däg bã ta ÿm pan'aa hã, taganatëe hyb n'aa, tahaja bã tah'yy keba bã, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newë bã kã, tii bã

taw'ãäts hẽ rakanetëe. Ti na-ãäj hẽ baad hadoo do tamoo wät. ³⁸ Ket'ëe padëek doo, baad né ti sa hã. Kanatëe doo kã, marahud kã, ti baad tabad'oo ÿm näng do mahãnh.

³⁹ Taw'ãäts hẽ ÿnh kat'ëe däk doo, ta patug sii had'yyt hẽ tabawäd kån tabedep nã bã. Ta patug dajeb bã, ta jawén paa bã kã, tahajaa ta see hã takat'ëe bã, Jesus hã h'yy ka'eeh do see tado bã tii. ⁴⁰ Hã ÿ péh, ta bahãnh baad ub ta hã takanat'ëe wäd bã. Tii d' né hẽ hã ÿ. P'op Hagä Do Sahee hẽp ÿ gó na-ãäj hẽ tabawät. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hẽ nado.‡‡

8

Kabarii hã Jesus hã h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahỹh

¹ Kabarii rah'yy kaha'eeh do ta n'aa ky n'aa hã bẽ ÿ maher'oot hỹ kã. "Ër sahõnh hẽ, Ër h'yy genäh, hajõng baad hadoo do Ër wén hapäh", nãk bẽ wób. Te hub né hẽ paawä tii, ji h'yy kasab'ee hajõng ji hapäh do an'oo bã! Tii d' nado ji kamahãnh doo. Ji kamahãnh do ta wób tamasa. ² H'yy ganäng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nã bã heh'äät ub. ³ Ti nado P'op Hagä Do kamahãnh doo. P'op Hagä Do kamahãnh ti ta tii.

⁴ Kabarii hã kan'oo däk do ky n'aa kã, ji awëe bã, ji nawëe bã. Doo sa kabarii redëb bã Ër hapäh. Jããm hẽ sét ub P'op Hagä Doo. Doo ta see péh. ⁵ Sa hã ti anyy né hẽ paawä sa hã kabaj'aa pé badäk hahỹ hã, wẽ hã na-ãäj hẽ, hajõ né hẽ paawä sa hã pé kabaj'aa doo, raweh'ëeh do na-ãäj hẽ, ⁶ Ër, Jesus hã h'yy ka'eeh do hã kã sét ub P'op Hagä Doo, ta Yb, sahõnh hẽ pahuunh doo, ta hyb n'aa Ër babok doo. Jããm hẽ sét ub né hẽ Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahõnh

** **7:35** Doo hado bã ji tah'yy geãm bã ji kanatëe hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bã ji hã ji katëe hyb n'aa, ji katëe né hẽ. †† **7:36** Hahỹ da na-ãäj hẽ ji hajaa ji erii bã tii, aj'yy ky n'aa tado bã taher'oot doo: "Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bã ta ÿm pan'aa hã: 'Doo hado bã äm ÿ pan'aa hã ÿ bad'oo doo', tanahaja bã tah'yy keba bã, takarën bã takat'ëe bã, taw'ãäts hẽ raketëe né hẽ. Doo nesaa tado bã tii, P'op Hagä Do matym gó." ‡‡ **7:40** Ti noo gó Korin panang bã ta wób raky sëm Paw-Ro her'oot doo. Sa hã, sa h'yyb gó had'yyt hẽ P'op Hagä Do Sahee bawät. Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee. P'op Hagä Do Sahee hẽp ÿ gó na-ãäj hẽ tabawät, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bã, raky nasëm hyb n'aa.

hë mo haj'aa näng doo, papuuj gó ër babok hanoo doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, dooh sahõnh hë rahapëë bä tii. Ta wób dooh ramabaan nä bä pooj jé rabad'oo do paa kabarii hã rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hë na-ããj né hë, kabarii hã kan'oo däk do tä uuh rawëë bä, kabarii ratayy sa hã sa h'yyb gó. Tii bä sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hã hë ta ti an'oo bä, dooh baad tado nä bä do hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hë, ji awëh do hyb n'aa, ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawëë bä, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bä P'op Hagä Do matym gó. Ji awëë bä, dooh sa bahãnh ji do bä ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hë, sahõnh hë bë hajaa bë bad'oo bë edoo né paawä, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakä bë babok do hã, baad Jesus ranahapäh nä do bë h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hã. ¹⁰ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa hã, dooh taw'ãäts hë tado bä ji awëë bä kabarii tä n'aa. Nayyw hë, daap hë sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hã ramoo bok do hã. Õm ti hapäh, ji awëh do ji nawëh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-ããj hë dooh kabarii redëb bä. Ti hadoo né hë õm rahapëë bä kabarii tób n'aa yt hã hawëh doo, mah'yyb metsä kã sa hã, rabawëh tii bä kã a nemuun kabarii hã kan'oo däk doo. Tii bä sa h'yyb ky n'aa tapa kã sa hã hë, rawëh do hyb n'aa sa hã ji nawëh doo. ¹¹ Tii bä kã, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nä doo, ta hyb n'aa Kristo dajëp do tarejä däk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bä a hÿÿj hadoo do wë, ta h'yyb tym ta hã hë taky n'aa tapaa man'oo bä, tii bä da Kristo wë né hë nesaa do mamoo wäd däg kã! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awëh do tah'yyb tatug bä nesaa do hã hãj ÿ hadoo doo, dooh ÿ awëë wäd bä ta dab, hãj ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hã.

9

Jesus mejüü do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh

¹ Nepäh bë wób hã Jesus mejüü do see ÿ do bä? Dooh ta wób mejüü pé hã ÿÿ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapëë wäd matym ÿÿ me? Hëp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hã bë h'yy kae däg kã? ² Jesus mejüü do heh'äät ub ÿ nado bä paawä ta wób sa hã, bë hã kã Jesus mejüü do né hë ÿÿh. Bë hã né hë ji hapäh Kristo mejüü do né hë ÿÿh. Hëp ÿ n'aa Jesus hã bë h'yy kae däk do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hã ÿ hedoo do Jesus mejüü do nado ÿÿh, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh ãã haja bä bë hanaa ãã gado bä ãã waa, ãã karën bä paawä? ⁵ Dooh g'eeh taw'ãäts hë tado bä, ãã karën bä paawä, ãã rahadaa bä ji ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Jesus mejüü do wób rabad'oo doo da? Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-ããj hë rabad'oo doo da? ⁶ Jããm hë g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, ãã waa sãm hã moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hë hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hã ënh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'ãäs doo ënh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'ãäs do rananoo pé ta masãäh bii gamyyj neëek péh? ⁸ Panyyg gó ÿ her'ood wät doo, ÿ had'yyt hë nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hë takerih. ⁹ Hahÿÿ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ãäts hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa."* Jããm hë booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagä Do mejüü ta tii? ¹⁰ Èr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? ÿÿ. Èr hyb n'aa né hë ta ti takerii däk. Booj yb takyyk doo me k'ãäts wapën doo, joom ag tahes'ooj hõm do na-ããj hë, ramoo bok bä ragahëen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ënh ãã hã. P'op Hagä

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanãm do sa hã tamaher'oot doo, sa hã tama metëek doo, tahanäng pé tii.

Do Sahee hã hana do bë h'yyb gó ãã ejoom hõm do hadoo.† Ta bahãnh dæg bë edoo däk, bë hanaa ãã gahëen bã hÿÿ kä ãã waa hedoo doo, ãã saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bë mahang Jesus ky n'aa ma mehetëk doo, ta tii hã bë masa. Taw'ãäts hë nado g'eeh ti sa bahãnh ãã bë masaa paawä? Ti hadoo né hë, dooh noo gó ãã daab yb bã bë hã. Dooh. Hejooj né paawä ta ti ãã hã, ãã gadoo sahõnh hë ãã hã hejooj doo, Kristo ky n'aa hanäm do ãã nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bë hapëe bã, P'op Hagä Do tób n'aa hënh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa waa pan'aa? Ti hadoo ênh P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng hã moo b'ook doo. P'op Hagä Do hã kan'oo däk do uuh sa tä. ¹⁴ Ti hadoo ênh Jesus ky n'aa hanäm do ma mehetëk do hã. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ, sa hã ma mehet'ëek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawä, dooh ta tii hã ÿ daab yb bã. Dooh na-ãäj hë ta ti ÿ erii bã, ta tii hã ÿ bë masa hyb n'aa. ÿ h'yy gadajang, bag hënh Jesus ky n'aa ÿ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ÿ gahëen péh. Taw'ãäts hë paawä ÿ dajëp ta ti ÿ h'yy gadajang do rado hõm do pooj jé. ¹⁶ Dooh ÿ haja bã ÿ h'yy kasabé bã Jesus ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot do hã. P'op Hagä Do ÿ tamejũũ ÿ maher'oot hyb n'aa. Tak'ëp baad nado hã ÿÿ, ta ky n'aa ÿ naher'ood bã ta wób sa hã. ¹⁷ ÿ karën do hyb n'aa tado bã paawä ta ky n'aa ÿ her'oot doo, tii bã ÿ haja paawä ÿ gahëen bã ta sãm. Dooh ti hyb n'aa tado bã. ÿ P'op Hagä Do mejũũ do hyb n'aa, hã ÿ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ÿ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sãm hã ÿÿ? Jããm hë hahÿÿ kä ta sãm: ÿ tsebé doo, bag hënh Jesus ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa

hanäm do ÿ panäk bã, ÿ ma metëek bã, dooh ÿ gahëen bã ÿ ramasa doo, dooh na-ãäj hë ÿ mejõ bã ÿ ramasa, ÿ haja né paawä ÿ mejõ bã Jesus mejũũ do ÿ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy hÿÿ kä hã ÿ mejũũ péh, sa hanaa ÿ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, daj ÿ hë ÿ kan'oo däk, sahõnh hë sa karom ÿ bahadoo hyb n'aa, hajök Jesus wë ÿ manaa hyb n'aa paawä. ²⁰ Hahÿ ÿ hanäng pé tii: Judah buuj mahang ÿ awäd bã, sa da hado däk ÿÿh, Kristo wë ÿ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejõ né paawä hã ÿÿ, sa ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wë ÿ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapäh do mahang ÿ awäd bã, sa da hadoo ÿ bahadoo, Jesus wë ÿ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ÿ ado bã ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky dahé had'yyt hë. ²² Baad h'yy ganehot nä do sa hã, sa da ked'oo né ÿÿh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hã.§ Sahõnh hë ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ÿÿh, sa wób Jesus wë ÿ bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahõnh hë ta tii da ÿ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'ũũm hyb n'aa, baad hadoo do ta hã hana do ÿ gadoo hyb n'aa sahõnh hë ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bë hapäh né hë, ratsyym kasã bã kä, sahõnh hë rawaj'aa né hë paawä, jããm hë sét hë gadoo ta sãm, pooj jé kajaa doo. Taw'ãäts hë bë waj'aah do hadoo j'aa ketsë do wajaah doo da, ta sãm bë gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵ Sahõnh hë tsyym kas'ÿÿ kar'ëen doo, baad rahyb n'aa matakëe. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsë do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejã

† 9:12 Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bã Korīn buuj hã. Tak'ëp ramoo bok sa waa sãm hã, sa hã radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo. § 9:22 Pooj jé 8.7 hã Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa näh, dooh baad Jesus hã rah'yy kadawuung nä bã do hyb n'aa.

né paawä ti nayyw hē. ** Ēēr kā, ēr wén hyb n'aa matakēē, nahānh do sām ēr gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ȳȳh. Kep'uuk do daap hē hetuu do nahado ȳȳh. ²⁷ Dooh. Hā ȳȳ hē ȳ ketuu hadoo, †† hup ȳȳ ȳ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hā ȳȳ hē baad ȳ wén kan'yyh, ȳȳ kā ta sām ȳ nahasōg hōm hyb n'aa, ta wób sa hā ȳ maher'ood wāt, ȳ ma met'ēēg wāt do jawén paa bā Jesus ky n'aa hanām doo.

10

Taw'ãäts hē Isaraéw buuj rabad'oo do paa ēr nad'oo do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ȳ karēn bē hyb n'aa newē hahȳ wakān haa: Sahōnh hē ēr wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. ² Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bā kā. ³ Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagä Do hanaa.* ⁴ Sahōnh hē paa rabeēek naēng P'op Hagä Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagä Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeēek. Kristo né hē paa ti pä. ⁵ Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawä, P'op Hagä Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawäng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawäd wāt, ēr tama metēek do heen n'aa, nesaa do hā ēr h'yyb nadäg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēeh, kabarii hā bē h'yyb panadēek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahȳȳ da takerih ti ky n'aa: “Ehyt'oonh mä rabawa, rabeēek hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”, † nāng kerih do hā. ‡ ⁸ Ēr tametēeh, ji nayȳh hyb n'aa ji ȳym nadoo do sii, ji

patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawäd wāt do ēr tametēeh, Kristo ēr manetty hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametty do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahȳȳj. ¹⁰ Bē h'yy kawapēen manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagä Do mejūū do āās an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawäd wāt paa ēr wahē makūū hā, ta ti ēr tama metēek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēēr, tagadēeg ub noo gó habok do tamarher'oot hyb n'aa, ēr hyb n'aa matakēē hyb n'aa, baad ēr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ēr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawät ted'oo doo, taw'ãäts hē baad tahyb n'aa matakēē, nesaa do tamoo nawät hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametty doo, ji sahōnh hē hā kametty do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametty do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagä Do kamahān had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēē hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēē bā. Dooh P'op Hagä Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametty. Kametty do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagä Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'ãäts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa newēē do bēeh. Ti hyb n'aa, bē daaj hē bē hyb n'aa newē te hub tado bā hahȳ ȳ erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagä Do ēr j'aa etsē doo, ēr beēek bā, séd uuh had'yyt hē ēēr, Kristo majyyw ēr gadoo bā. Pāw, Jesus hub heen n'aa ēr ganebēeh bā, séd uuh had'yyt hē ēēr, Jesus hub ēr gadoo bā. ¹⁷ Hajōō né paawä ēēr, sét

** **9:25** Paw-Ro bawät noo gó, kas'ȳȳ do j'aa ketsē do nuu hā radasoo ta soog bag'aad kap'ōōj dāk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nayyw hē tatsawyy jēng ta ti sa soog, nayyw hē takarejāā. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hā. †† **9:27** Baad takan'yyh tahanāng pé ti ta hā hē taketuu do hadoo.

* **10:3** Banawäng hēnh rababok noo gó P'op Hagä Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneēeh Manah. † **10:7** Esodo 32.6 ‡ **10:7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

né hē pāw ēr awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē ēēr. ¹⁸ Bē hyb n'aa newē Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagä Do hā kan'oo dāk do hawēh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagä Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ŷ hanäng péh? Ji tayy ta tā kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edēp ŷ hanäng pé g'eeh? ²⁰ Doo. Hahŷŷ d' ŷ hanäng pé tii: Kabarii hā P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ranoo doo, karap'ar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Doo P'op Hagä Do hā takan'oo däg tii. Hahŷŷ da na-āāj hē ŷ her'oot: Doo ŷ karēn bā karap'ar h'yyb nesaa do weh'ēēh do h'yyb hataa bē hado bā. ²¹ Doo bē haja bā pawóp hā bē h'yyb däng bā. Doo bē haja bā bē eēg bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh, karap'ar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-āāj hē! Doo bē haja bā bē awa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'ar hā kan'oo dāk do na-āāj hē! ²² Ta tii d' bē adoo nā bā, bē karēn apäh bē anoo P'op Hagä Do hyb n'aa jewēs, tah'yy kawajāān bē wē? P'op Hagä Do bahānh bē ed'oo g'eeh bēēh?

²³ “Sahōnh hē ji karēn do ji hajaa ji moo wād bā. Doo ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawā tii, doo sahōnh hē baad ub ji hā. Sahōnh hē ji karēn do ji haja né paawā ji moo wāt, doo hajaa pé ge'ŷŷm pé paawā, doo sahōnh hē ji hā masa pé P'op Hagä Do karēn doo da ji bawāt do hā. ²⁴ Doo ji karēn do jawén ji awād bā. Ta wób sa wē baad hadoo doo, ti né hē bē moo booh.

²⁵ Taw'āāts hē hahŷŷ da bē bad'oo: Bē awēē sahōnh hē rahesām doo hēnh naa. Bē eaaj manā n'yy hēnh naa tii. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badāk hahŷŷh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-āāj hē, P'op Hagä Do ma.”Š

Š **10:26** Saaw-Mo 24.1. Sahōnh hē P'op Hagä Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awēē bā sahōnh hē.

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do ōm tatsyyd bā ta tób hēnh ta sii mabawēh hyb n'aa, makarēn bā ti mabahōm. Taw'āāts hē mawēē sahōnh hē. Man'oo manā a h'yyb ōm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hŷŷ kā, hahŷŷ d' bē ramaher'ood bā paawā: “Hahŷ kabarii hā kan'oo dāk do hahŷ ji tā”, raher'ood bā, mawēē manā d' tii bā, ōm aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-āāj hē. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanäng. Hahŷŷ da apäh bē kyyh hā ŷŷ: “H'ēēd hyb n'aa ŷ an'oo bā ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa? ³⁰ ŷ awēē bā tā ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagä Do wē tsebē doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?”, näng apäh bē kyyh. ³¹ Hahŷŷ da kēh ŷ bē hā: Taw'āāts hē P'op Hagä Do bē weh'ēēh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bā, bē eēg bā na-āāj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā, P'op Hagä Do karapee bē panang bā habong do rado bā na-āāj hē. ³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hā ŷŷ hē ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawāt. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'āāts hē ŷ bawāt doo da bē babok, Kristo bawāt doo da ŷ bawāt do hadoo.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bā do ky n'aa hahŷŷh

² ŷ tsebē bē hā, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebē na-āāj hē, bē ŷ ma met'ēēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahŷ ŷ karēn bē bahapäh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy,

ÿÿj sa nu gabóg. P'op Hagä Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesu doo me raky n'aa ets'ëë bã, sa nuu kajesu doo me P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ãaj hë, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ⁵ ÿÿj kã raky n'aa ets'ëë bã, P'op Hagä Do ky n'aa ratabëej bã na-ãaj hë, sa nuu ranajesu bã, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehëë bã tii hã. ÿÿj sa nuu rahab wät do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ ÿÿnh nu kanajesu doo, taw'ãäts hë ta sëen tagek'ãã bëeh. Tanu meby n'aa nyy bã ÿÿj hã sa sëen ragekãã doo, rahab bëeh doo, taw'ãäts hë sa nuu rajesu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagä Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagä Do kawehëë däk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bã Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã. ÿÿj sa hã kã, sa hyb n'aa ajyy rakawehëë padëek.† ⁸ ÿÿnh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ÿÿnh. ⁹ ÿÿnh hyb n'aa nado aj'yy kapahuuj kãn. ÿÿnh kapahuuj wät aj'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hë, ãäs rahapäh do hyb n'aa na-ãaj hë, taw'ãäts hë ÿÿj ranu kajesu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hënh nado ÿÿj ajyy sa mahãnh. Ti hadoo ënh ajyy sa hã. Sa m'aa hënh nado ÿÿj sa mahãnh. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, aj'yy hanaa ÿÿnh ganyyh doo da, ÿÿj hanaa ajyy na-ãaj hë tii d' raganyyh. Sahõnh hë ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

¹³ Bë hyb n'aa newë baad tado bã, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã, ÿÿj raky n'aa ets'ëë bã sa nuu kanajesu doo me. ¹⁴ Badäk hahÿÿ hã ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-ãaj hë tametëeh hahÿÿh: Baad nado ajyy sa hã sa sëen dewëet doo me raboo bã. Sëen dewëet do ajyy hã tawaneh'ëeh do haj'aa. ¹⁵ Sëen dewëet doo, ÿÿj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagä Do an'oo däk ti sa hã, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta

ti hedoo do p'ãã karën do ky ked'aak do hã hahÿÿ da ÿ baher'oot: Dooh ta see mo n'aa me ãã adoo bã, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do panang wób hënh habok do na-ãaj hë, dooh ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bã.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ëës do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Hahÿÿ hã bë ÿ metëek doo, dooh bë hã ÿ j'aa etsëë bã. Ta tii d' ÿ wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bë kahet'aa bã. ¹⁸ Pooj jé ÿ ky n'aa napäh, dooh m' séd hã bë h'yyb hedo bã. Bë m' h'yy ketyn hõm bë kahet'aa bã. Ta mahang ÿ ky daheeh ÿ rapanäk doo. ¹⁹ (Dooch ji ky sëew its bã! Taw'ãäts hë bë h'yy ketyn hõm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bë mahang habong do rakametä däk hyb n'aa.) ²⁰ Bë kahet'aa bã, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bã bë awa doo. ²¹ Bë awa bã, dooh m' bë gadaa bã ta wób. Sa pooj jé bë karën bë bawa bë waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nä bã, ta wób a'oom kãn ta bahãnh reëek do haj'aa. ²² Dooch g'eeh bë tób enä bã, bë yd wa péh, bë yd eëek péh? Bë ty n'aa ges'yyk P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bë nu meb'yyh kas'uut do bë mahang habong doo. Nyy da kèh ÿ bë hã? Bë ÿ j'aa etsë g'ee da ta tii da bë bad'oo do hyb n'aa? Dooch. Dooch né hë bë ÿ j'aa etsëë bã.

²³ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ÿ gadoo doo, ti né hë ti ÿ tabëj wät do bë hã. Hahÿÿ né hë ti ÿ gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsëm, ta maji moo gó takahaëënh noo gó, tabado däk pãw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ëë wät do jawén paa bã, taganabäh hõm, ti m' taky hadoo: “Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo däk do heen n'aa hahÿÿh. Hahÿÿ da d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa”, näng mäh. ²⁵ Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bã, Jesus bado däk ënh uwa

* **11:5** Paw-Ro bawät noo gó, Korīn panang bã rahap ÿÿj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bã. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ãäts hë ranu kajesu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bã.

bëeh hood ti m' taky hadoo: “Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng.‡ Hahÿ bë eëg had'yyt bã hÿ jawén, tii d' bë bad'oo ÿ bë hyb n'aa esee hyb n'aa”, näng mä Jesus. ²⁶ Ta ti pãw bë awa bã, ta ti ta hood gabuuj uuh bë eëg bã, bë her'ood hõm Jesus dajëp do ky n'aa p'aa hënh tamatëeh bã kä.

²⁷ Ti hyb n'aa, daap hë ta ti pãw hawa doo, ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh heëek doo, nesaa do tamoo wäd däk tii hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub wë, ta majyyw wë na-ãäj hë. ²⁸ Taw'ãäts hë ji daaj hë ji h'yyb ji hyb n'aa newë bã baad tado bã pãw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eëek do pooj jé. ²⁹ Hahÿ hyb n'aa ta ti ÿ wén her'oot: Daap hë ji awa bã, daap hë ji eëg bã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewë bã, ji daaj hë ji ky n'aa katakyyk baad nadoo doo me. ³⁰ Ti hyb n'aa né hë hajök bë mahang nahejooj boo, hajök bë mahang nahëe enäh, ta wób dejëp. ³¹ Jesus heen n'aa ër gadoo do pooj jé ër daaj hë ër hyb n'aa newë bã baad ër h'yyb tado bã, dooh tii bã ër P'op Hagä Do rejä bã. ³² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hã taky n'aa etyy bã, nesaa do tanoo ër hã ër tama metëek hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do sa nemuun ër tanarejãä hyb n'aa ta jawén kä.

³³ Ta tii kä, wakän haa, taw'ãäts hë bë gada ta wób, bë kahet'aa bã Jesus heen n'aa bë bawa hyb n'aa. ³⁴ Bë bas'aah bã, taw'ãäts hë bë tób yt hë bë bawa séd hã bë kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bë tab'ëes hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bë hã.

ÿ kajaa bã kä, ky n'aa see ÿ ba-her'oot bë hã.

12

P'op Hagä Do Sahee hã hana do ji hajaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa, baad ÿ karën bë bahapäh P'op Hagä Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. ² Bë hapäh, p'ooj ub, Jesus hã bë h'yy kana'eeh nä noo gó, ta s'ee hënh bë rah'yyb mahüüm had'yyt hë, kabarii nedëp do hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. ³ Ti hyb n'aa ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bã. Dooh na-ãäj hë ji haja bã, “Jesus né hë ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ji her'ood bã P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bã ji hã.

⁴ Ti anäng hajöng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hë P'op Hagä Do Sahee tahana tii hã. ⁵ Ti anäng ta wób hajöng ji mamasa doo. Ti hadoo né hë, jããm né hë sét ub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër wë moo wät doo. ⁶ Ti anäng hajöng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hë, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hã hanoo doo, ta tii me ta wë ji moo wät hyb n'aa. ⁷ P'op Hagä Do Sahee hã hana doo, sahõnh hã takan'oo däk sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa. ⁸ Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ëp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hã baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. ¹⁰ Ta see hã P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hã tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bã, sahee see tado bã ti her'oot doo. Ta see hã tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hã tabanoo

‡ 11:25 P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, b'ée majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahÿ ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

kyy wób me kaher'oot do tatab'ëës hyb n'aa maa new'ëë do sa hä. ¹¹ Sét né hē P'op Hagä Do Sahee sahõnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb däng doo da né hē sahõnh hē sa hä tabanoo tii.

Sahõnh hē ëër, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hajõõ né paawä ji hä, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ënh Kristo hä, Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä. ¹³ Èr wób, Judah buuj. Èr wób, ta wób buuj. Èr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Èr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ër nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, sét Jesus hub hadoo ër bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ër gadoo doo.

¹⁴ Hajõng né hē ji hä hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. ¹⁵ Ji tsyym ky hado bä paawä: “Ta moo ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁶ Ji nabuuj ky hado bä paawä: “Ta matym see ÿ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ÿ do bä”, ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. ¹⁷ Sahõnh hē ji hä hanäng do ji matym tado bä paawä, nyy da paawä ji maa newëë tii bä? Sahõnh hē ji hä hanäng do ji nabuuj tado bä paawä, nyy da ji matsehÿÿk tii bä? ¹⁸ Sahõnh hē ji hä hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ëëg hõm ji hä, tah'yyb däng doo da. ¹⁹ Séd uuh had'yyt hē tado bä paawä ji hä, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä. ²⁰ Hahÿÿ da né hē: Hajõng né paawä ji hä hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hä: “Dooh hyb n'aa õm ÿ karën péh.” Dooh na-ãäj hē ji moo haja bä ji tsyym hä taky hado bä: “Dooh hyb n'aa õm ÿ karën péh.” ²² Ta ti ji hä hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karën up doo. ²³ Ji uuh ji hä ky n'aa netsëeh doo, baad ji weh'ëeh. Ta wób hä ji manetëeh doo, baad ji ban'yyh. ²⁴ Ji uuh wób ji metëeh doo, dooh hyb n'aa

baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hõm ji hä hanäng doo, ta ti ji hä häd ky n'aa netsëeh hedoo do rakawehëë däk hyb n'aa. ²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hä takanetyn hõm hyb n'aa, sahõnh hē ji hä hanäng do séd demuun baad rakahag'ãäs hyb n'aa na-ãäj hē. ²⁶ Sét hē ji hä hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahõnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehëë däg bä, sahõnh hē ji uuh wób taw'ãäts hē sa hä.

²⁷ Bè sahõnh hē, Kristo hub hadoo bëeh. Sét ken'yyh bëeh, ta uuh hadoo. ²⁸ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejüü do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma mehetëk doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahüüm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ãäj hē. ²⁹ Sahõnh hē g'eeh Jesus mejüü do had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa ma mehetëk do had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hē? ³⁰ Sahõnh hē g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahõnh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do ratabëj bä? ³¹ Dooh. Taw'ãäts hē ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do ta bahãnh had'op do hä, ta wób masa do hä, bë h'yyb padäg. Pooj jé dó bë ÿ metëeh hÿÿ kä sahõnh hē ta bahãnh baad hadoo doo:

13

Ji kamahãn do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ajyy sa kyy me, ãäs sa kyy me na-ãäj hē ÿ haja bä né paawä ÿ her'ood bä, ÿ kamanahãn bä paawä, dooh taw'ãäts hē tado bä. Jããm hē sapaar redas do ky hado däk ÿ tii bä. ² P'op Hagä Do ky n'aa ÿ haja bä né paawä ÿ maher'ood bä, P'op Hagä Do Sahee hä ÿ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapäh do hä ÿ h'yy ganyy bä paawä, sahõnh

hē ŷ hapēē bā paawā, tak'ēp ŷ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēē hā ŷ haja bā paawā ŷ mejō bā takahŷŷd häng, ta wób ŷ kamanahän bā paawā, daap paawā ŷŷh. ³ Sahōnh hē wē ŷ hanäng do kas'uut do sa hā ŷ an'oo bā paawā, daj ŷŷ hē paawā ŷ kan'oo dāk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahän bā, daap paawā ti hā ŷŷ.

⁴ Kamahän do kanejäg. Kamahän do ky ennym. Dooh tah'yy kajewēēts bā. Dooh ta hā hē taj'aa etsēē bā. Dooh takasabé bā. ⁵ Tawaneh'ēēh do nado. Dooh ta daaj hē takarēn do jawén tawäd bā. Dooh nayyw hē takawaj'ään bā. Dooh tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē. ⁶ Dooh tatsebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷ Kamahän doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā. Ta wób hā tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahän doo, dooh tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapäh do na-ääj hē. Ahänh da tii. ⁹ Da hē ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-ääj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'äät do kaja bā ká, tii bā ká, dooh hyb n'aa ji karēn wät pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahŷ hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wät bā ká ŷ eréd hōm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da hē, dooh baad ēr hapēē nā bā P'op Hagä Doo, japow gó ji heg'ääs do hadoo. Ta jawén da ēr bahapäh baad ub ká, heh'äät ká. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapäh. Ta jawén da, sahōnh hē ŷ bahapäh ta hā, ŷ P'op Hagä Do hapäh doo da né hē.

¹³ Hŷŷ ká tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahän doo. Ji kamahän doo, sa bahänh baad had'op do tii.

* **14:5** P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahänh, hajōng tamasa do hyb n'aa.

14

Ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee hana do ky n'aa bód hahŷŷh

¹ Taw'ääts hē kamahän do hā baad bē h'yyb padäg. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padäg na-ääj hē. Pooj jé, P'op Hagä Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padäg.

² Hahŷ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagä Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napäh pé ta ti ta her'oot doo. Ji nahapäh do ky n'aa ta her'oot tii, P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawät hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagä Do ky n'aa kah'üüm hyb n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'üüm hyb n'aa. ⁵ ŷ karēn paawā sahōnh hē bēēh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp ŷ karēn P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahänh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'üüm hyb n'aa, ti na-ääj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakän haa, bē wē ŷ kajaa bā, kyy wób me bē ŷ maher'ood bā paawā, nyy d' paawā bē tamasa tii? Dooh paawā bē tamasa bā. Hā ŷ P'op Hagä Do metēēh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēēk do ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-ääj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehŷŷh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ääj hē tii d' bē ŷ metēēh ŷ hanäng pé tii, ta ti hedēp

do nado né paawä. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torōm-bet hād nāng do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genā bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēej bā, baad torōm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanāng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajōng ti anāng kyyh badäk hahỹ hā. Baad ub sahōnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ Ÿ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, Ÿ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa Ÿ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ääts hē bē h'yyb padäg sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ääts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-āāj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanāng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā Ÿ ky n'aa etsēē bā, hēp Ÿ tym ti ky n'aa etsēē. Dooch Ÿ hapäh pé Ÿ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' Ÿ bad'oo ti tahado bā? Hahỹ da Ÿ bad'oo: Ÿ da ky n'aa etsēē hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-āāj hē da Ÿ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do Ÿ ma ejām da hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-āāj hē. ¹⁶ Jāām hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bā, nyy da ōm raky masa ranahapēē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, dooch ta wób tamasaa bā rah'yy ka'eeh do kah'ũm hyb n'aa.

¹⁸ P'op Hagä Do Ÿ j'aa etsē, sahōnh hē bē bahānh Ÿ bahajaa kyy wób me Ÿ maher'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Ti hadoo né hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang, hā Ÿỹ, taw'ääts hē ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do Ÿ her'ood bā Ÿ ma metēek bā, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahānh.

²⁰ Wakān haa, karepé h'yy gatamah

do bē hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hā hanoo do hā. Taw'ääts hē wah'ēē h'yyb hadoo bēeh, ta ti hā. Taw'ääts hē nesaa do hā bē h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. ²¹ Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hēnh naa do sa kyy me, Ÿ maher'oot da karapé haa.
Ti hadoo né hē da, dooch da raky dahé bā Ÿỹh”,[†]
nāng mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

²² Ti hyb n'aa kā, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa, ta hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do metēē n'aa tii, ta hā h'yy kana'eeh do metēē n'aa nado. ²³ Séd hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata bā kā, kyy wób me sahōnh hē rer'ood bā paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do na-āāj hē tajēē suun bā tii bā, sahōnh hē bē meraa bong hadoo ted'oo da. ²⁴ Jesus hā h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-āāj tajēē suun bā P'op Hagä Do ky n'aa sahōnh hē rer'ood nuuj jé, kametä dāk tii bā ta hā nesaa do ta h'yyb tym gó hanāng doo. Ky n'aa kety dāk tii bā sahōnh hē bē her'oot do hyb n'aa. ²⁵ Kametä dāk tii bā sahōnh hē ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newēē do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy hāng da, P'op Hagä Do taj'aa etsē hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hē bē mahang”, nāng da.

²⁶ Wakān haa, taw'ääts hē hahỹ da bē bad'oo bē kahet'aa bā: Ta see P'op Hagä Do hā tama ejām, ta see ma metēek P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hā tametēeh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ēēs kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanāng péh. Taw'ääts hē sahōnh hē ta tii d' ji bad'oo, sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'ũm hyb n'aa.

[†] 14:21 Isajas 28.11-12

²⁷ Kyy wób me raher'ood bã, jããm né hẽ pawóp hẽ, tamawoob hẽ ti her'oot. Taw'ãäts hẽ sét ken'yyh raber'oot. Tii bã, taw'ãäts hẽ ta see tab'ëës nyy d' tahanäng péh. ²⁸ Tabadoo bã ta ky n'aa tab'ëës doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëës doo, taw'ãäts hẽ bag hẽnh tabasoo hẽ kahet'aa bã kyy wób me her'oot doo. Taw'ãäts hẽ ta m'aa hẽnh, ta tób hẽnh taber'oot P'op Hagä Do sii.

²⁹ Taw'ãäts hẽ pawóp hẽ, tama-woob hẽ raher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'ãäts hẽ ta wób ramatakëë, ta ti ta her'oot do baad tado bã. ³⁰ Sa mahang hat'oonh do gado bã ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'ãäts hẽ pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kã. ³¹ Ta tii da sét ken'yyh bẽ baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bẽ sahõnh hẽ bẽ ma kametëëk hyb n'aa, bẽ h'yyb hedo magyys hẽ hyb n'aa. ³² P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bã, rahajaa ragadaa bã rabaher'oot hyb n'aa. ³³ Doo h'yyb P'op Hagä Do hanaa tado bã ta ti jé pad'yyt hẽ kaher'oot doo, baad nahõm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ habong do rabahed'oo doo da, ³⁴ taw'ãäts hẽ yÿj dooh rer'ood bã séd hã rakahet'aa bã. Taw'ãäts hẽ bag hẽnh rabab'ëëh. Doo h'yyb taw'ãäts hẽ tado bã rer'ood bã ji kahet'aa bã. Taw'ãäts hẽ yÿj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. ³⁵ Tanyy bã sa hã reaanh doo, taw'ãäts hẽ sa tób hẽnh sa patug hã rabeaanh, dooh taw'ãäts hẽ tado bã do hyb n'aa ji kahet'aa bã yÿj rer'ood bã.

³⁶ Bẽ hanaa bẽ ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanãm doo? Jããm hẽ bẽ tii, ta ti gadoo do bẽ ed'oo g'eeh? ³⁷ P'op Hagä Do ky n'aa rod ta hã pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'ãäts hẽ tah'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ do né hẽ ti y' erii wät doo. ³⁸ Hahÿ manatakëë doo, dooh né hẽ ji hyb n'aa p'eed bã tii.

³⁹ Ti hyb n'aa kã, wakãn haa, taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do ky n'aa bẽ her'oot do hã bẽ h'yyb padäg. Bẽ medug manã kyy wób me rer'ood bã. ⁴⁰ Ti hado né hẽ paawã, baad bẽ adoo ti ta tii, ta tyw n'aa nãng bã.

15

Jesus ganã wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kã, wakãn haa, y' karën bẽ hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanãm do bẽ y' ma met'ëëg wät do paah, bẽ gadoo do paah. Ta ti né hẽ bẽ h'yy ka'eeh do mejój n'aa. ² Ta ti ky n'aa hanãm do ed'ëëp bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do wè, baad bẽ hyb n'aa matakã bã tii, bẽ neréd bã y' ma metëëk do ky n'aa. Tii d' tanado bã, daap bẽ h'yy ka'eeh.

³ Jããm hẽ baad hadoo do ta ky n'aa y' gadoo do ti bẽ hã y' tab'ëës doo. Hahÿ né hẽ tii: Kristo dajëp nesaa do èr moo bok do sãm, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé ta her'oot doo d' né kã. ⁴ Ti m' radakã jëng, ti m' tama-woob däg kã ta ã kã taganã wät p'aa hẽnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kã. ⁵ Ti jawén mäh, Peed hã takas'ee wäd kãn. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa hã takasee ënh. ⁶ Ti bahãnh mäh, séd noo gó 500 ta ma matëg sa hã takas'ee wäd kãn. Hajõng sa wób ed'ëëp nã hahÿ y' berih bã. Hap'ëëh do wób radejëb kãn. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hã, sahõnh hẽ tamejũũ do hedoo do sa hã na-ããj hẽ. ⁸ Tagadëëg ub takas'ee kãn hã yÿ, y' ajãn s'oo hadoo do hã. ⁹ Sa yd jé had'os do yÿh, Jesus mejũũ do sa mahang. Doo h'yyb paawã y' ramaneëëj bã Jesus mejũũ doo, P'op Hagä Do karapee y' rejãã do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hẽ, ta mejũũ do see da hẽ y' wén hado däk, P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa hã yÿ. Daap hyb n'aa nado ta ti hã y' taky ennyim doo. Doo h'yyb. Ta wób moo bok do bahãnh y' moo wäd wät. Ti hadoo né hẽ, dooh y' tado bã ti moo wät doo. Hã y' P'op Hagä Do ky ennyim do hanaa tii. ¹¹ Hÿÿ kã y' tado bã bẽ hã maher'ood wät doo, ta wób rado bã, ti

né hē ti ta kyn'aa āā her'oot doo. Ti ky n'aa né hē ti bē ky dahé bong doo.

Jesus ganā wāt do ky n'aa ta wób raky sēm do ky n'aa hahỹh

¹² Kristo ganā wāt āā her'ood bā, h'ēed hyb n'aa dooh ji ganā bā dejēp do mahang bē wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bā ta ti bē wób her'oot doo, ji ganā bā paawā, Kristo na-āāj hē paawā dooh paawā taganā wād bā tii bā. ¹⁴ Kristo ganā wād bā paawā, daap paawā tii bā āā maher'ood hōm do ta ky n'aa. Daap hē na-āāj hē paawā bē h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganā wād bā paawā, noo kanesa do paawā āā tii bā, Kristo ganā wāt P'op Hagā Do an'oo bā āā ma metēek do hyb n'aa. Dejēp do ganā bā paawā, dooh Kristo ganā wād P'op Hagā Do an'oo bā paawā. ¹⁶ Dejēp do ganā bā, dooh paawā Kristo ganā wād bā. ¹⁷ Kristo ganā wād bā paawā, daap hē paawā bē h'yy kae dāk ta hā. Ti tahado bā paawā, dooh na-āāj hē takawug bā nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do paah. ¹⁸ Te hub tado bā paawā ta tii, gawatsig hōm paawā Kristo hā h'yy ka'eeh do sa makūūh. ¹⁹ Jāām hē da hē, badāk hahỹh hā ji bawāt nā bā Kristo hanaa ji gahēen bā, tii bā taw'āāts hē paawā tak'ēp, sahōnh hē mahānh, ēr rat'yyd mehīn paawā.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganā wāt né hē dejēp do mahang P'op Hagā Do an'oo bā. Pooj jé dejēp do mahang ganā wāt do tii. Ta wób na-āāj hē genyyh do metēe n'aa tii. ²¹ Hahỹh hyb n'aa ŷ wén her'oot tii: Sét hē aj'yy ji dajēp do du na doo. Ti hadoo na-āāj hē sét hē aj'yy see ji ganyyh do dejēp do mahang du na doo. ²² Adāw hyb n'aa sahōnh hē ji dejēp. Ti hadoo ēnh Kristo hyb n'aa kā sahōnh hē ragenyyh da. ²³ Sahōnh hē genyyh do bahānh, pooj jé ganā wāt do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bā kā, ta hā

h'yy ka'eeh do ragenā boo kán da. ²⁴ Tii bā kā, badāk hahỹh gawatsik do kaja kán. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bā sahōnh hē mejūū do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē bag'āās do ji nahapāh do sa hā, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapāh do sa hā na-āāj hē, tii bā tabag'āās do Kristo bahaēej kán da P'op Hagā Do ta Yb hā kā. ²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta majī hā taj'aa ketsē bā kā. ²⁶ Tagadēeg ub kā majī tagawats'iik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, hahỹh da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: “Sahōnh hē ta tsyym yt hā P'op Hagā Do an'oo bā tabag'āās hyb n'aa.”* “Sahōnh hē tabag'āās” tabaher'oot bā, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bā tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hā sahōnh hē tabag'āās doo. ²⁸ Takajaa bā kā sahōnh hē Kristo bag'āās doo kā, ti noo gó kā, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadäg kán. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hā han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahānh tabahado dāk hyb n'aa kā, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kā.

²⁹ Hỹh kā, ji ganā bā paawā, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do ganā bā paawā, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganā bā paawā, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ŷ ahoop doo. Ji ganā wāt do hyb n'aa ŷ wén gadoo Jesus hyb n'aa ŷ ahoop doo. ³¹ Dajēb gó had'yyt hē ŷ bawāt tak'ēp ŷ rarejāā do haj'aa. Né hup ŷ né ta ti ŷ her'oot do bē wén hapāh, ŷ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ēr Wahē N'aa hyb n'aa. ³² H'ēed hyb n'aa ŷ kamety wāt paa aj'yy tabanas'aa he-doo do sa sii Epeso panang bā, jāām hē badāk hahỹh hā ji hawāt do hā ŷ h'yyb däg bā paawā, ji ganā bā paawā? Ji ganā bā paawā, se hub né hē paawā hahỹh da sa ky hetēg: “Hamāh, ēr awēeh, hamāh, ēr eēg jati

* **15:27** Saaw-Mo 8.6 † **15:29** Dooh ji hapēē bā ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ēeg bā dejēp do hyb n'aa ji nu kemuun bā. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabeh'ūūm ji ganā wāt do ky n'aa. ‡ **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanäng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganā bā paawā, se hub né hē tii bā paawā raher'oot doo.

ēr dejēb kån do hyb n'aa.”†

³³ Bē an'oo manā bē rawad'ii. “Nesaa do moo heb'ooh do sii ji awād bā, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawā ji bawāt pooj jé.” ³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hā. Bē moo boo manā wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejūū, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahỹ da apāh da ta wób rabeanh: Nyy da dejēp do paa ragenā bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganā bā ta bóg nadajēb bā. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bā, dooh ta gajewē tado bā ji ejoom doo. Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagā Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb dāng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawēē bā. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ēnh ti anāng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ēēng dab, ta see hadoo taw'ēēd dab, ta see hadoo na-āāj hē tah'ỹyb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wē hā habong do bag. Ta wób hedoo badāk hahỹ hā habong doo. Ta see hadoo wē hā habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badāk hahỹ hā habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papỹj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagōōh. Sagōōh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejēp do mahang ji ganyyh do hā. Karejāā ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, kanarejā wād. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakā jēng bā. Tak'ēp tabahetsooh taganyyh bā kā. Nahejooj its ji dakā jēng bā. Hejooonh taganyyh bā kā. ⁴⁴ Dab nāng ji kamag ji dakā jēng doo. Taganyyh bā kā, papuuj dāg ji hub P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. Ji hub dab nāng do tanyy bā, tii b' ti anāng na-āāj hē ji hub papuuj P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁵ Hahỹ da takerih doo gó: “Jāām pooj jé aj'yy,

Adāw, hedēb gēēt doo.”§ Tagadēēg ub Adāw hedoo doo, Kristo, ji edēp do hanoo do Sahee hado dāk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy dāk ji hub dab nāng doo. Ta jawén ji hub papuuj, P'op Hagā Do Sahee ed'ēēp doo. ⁴⁷ Jāām pooj jé aj'yy, badāk hahỹ hā tsāng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hỹ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badāk hahỹ hā habong doo, Adāw k'āāts gó hana do hadoo ti sahōnh hē. Hỹ pong jé hana do hadoo da ēr hub papuuj hỹ pong jé naa ēr gadoo doo. ⁴⁹ Da hē, badāk hahỹ hā ēr babok nā bā, Adāw hadoo nā ēēr. Ti hadoo né hē da, ti awāt ti noo gó, hỹ pong jé hana do hadoo da ēēr.

⁵⁰ Hahỹ ti ŷ her'oot, wakān haa: Dab nāng doo, majyyw nāng doo, dooh da tanu dēē bā P'op Hagā Do bag'āās bā. Karejāā doo, dooh tagado bā nadajēp doo. ⁵¹ Bē hyb n'aa matakā da! Bē ŷ maher'oot ji nahapāh do hā: Dooh ēr sahōnh hē ēr dejēb bā.** Ti hadoo né hē, sahōnh hē ēr da kawereem. ⁵² Nayyw hē ti ji kawareem doo, ji ty watsig wād sii hē, tagadēēg ub torōm-bet hād nāng do ky ganyyh bā kā. Torōm-bet ky ganā sii hē da sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do paa ragenā boo kån da. Ta ti dooh radejēb boo bā kā. Ti ēēr kā, ti noo gó hedēp nā doo, ēr kawereem boo kån, hedēb had'yyt do ēr gadoo hyb n'aa kā. ⁵³ Karehejāā do kawareem da kanarejāā do hā. Dejēp do kawareem da nadajēp do hā kā. ⁵⁴ Ta ti bawāt bā kā, karehejāā do kawareem bā kā kanarejāā do hā, dejēp do rakawareem bā kā nadajēp do hā kā, tii bā kā hahỹ kerih do ky dāng do paa kā kaja kån:

“Dajēb gawatsig kån.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsēē kån ta hā.”††

⁵⁵ “Dajēb, ny maj'aa ketsē doo?

Dajēb, ny a hejój ji mamarahejāā doo?”‡‡

§ 15:45 Genesis 2.7 ** 15:51 Jesus matēēh noo gó ta hā h'yy ka'eeh do ky n'aa ti tahe'oot.
†† 15:54 Isajas 25.8 ‡‡ 15:55 Osejas 13.14

⁵⁶ Nesaa do ji moo wāt doo, ji hyb n'aa newëë doo, ti né hē dajēb mahÿÿj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wāt do hejój. ⁵⁷ P'op Hagä Do hä ër j'aa etsë. Ti né hē hanoo ër j'aa ketsë doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kä, wakān haa ÿ kamahān doo, taw'ääts hē bē h'yy kahejój. Bē an'oo manā bē tahewaat do hä, bē h'yy ganejē hōm hyb n'aa. Taw'ääts hē bē moo boo had'yyt hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē sahōnh hē bē wē hanäng doo me, daap hē nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok doo, bē bahapäh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajëër n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do karapee Judah häj n'aa bä habong do ji masa do dajëër n'aa ky n'aa bē ÿ ma erih. Taw'ääts hē Garata häd näng do häj n'aa hēnh habong do Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ mejüü doo da, bē na-ääj hē tii d' bē bad'oo. ² Taw'ääts hē sét met'uuh hä ken'yyh bē betyn hōm tsyt hē bē dajëër uuh bē gadoo do pénh. Hajōng tado bä bē gadoo doo, hajōng do ta uuh bē betyn hōm tsyt hē. Kanahēn d'os hē tado bä, dooh denaa hē. Taw'ääts hē bē ata ÿ kajaa do pooj jé. ³ Tii bä, ÿ kajaa bä kä, ÿ erih do ÿ mejüü da ajyy ta ti dajëër Jerusarēnh hēnh ratajoooh do bē asëew hōm do sa sii, baad t'īi hēnh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'ääts hē tado bä, ÿ na-ääj hē ÿ ahōm. ÿ d' rahadaa hōm tii bä.

⁵ ÿ h'yyb däng Masedonija häj n'aa ÿ jatsëk. T'īi hēnh ÿ bewäd nä do jawén paa bä, bē wē ÿ bahōm kän bē ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ⁶ Badawëët apäh da ÿ bawät bē pa. T'īi hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ëer ÿ tab'ëes. Tii bä ÿ bē masa da ÿ bahōm hēnh. ⁷ Dooh ÿ karēn bä ÿ h'yy kajóh gó bē wē ÿ beg'ääs doo, ti hyb n'aa nayyw hē ÿ wén nahōm nä bē wē. ÿ karēn paawä badawëët ÿ bawät bē pa, Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Do karēn bä tii. ⁸ Ti nuuj jé ÿ baym da babä Epeso panang bä, jām Pēn-Tekos häd näng do kajaa bä kä. ⁹ Tyw n'aa näng babä hä ÿÿ, baad Jesus ky n'aa ÿ beher'oot hyb n'aa, hajök né paawä ÿ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bä bē wē, taw'ääts hē baad bē gadoo bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hä. Tii d' ÿ wén etsëë bē hä, ÿ moo wāt doo da Tsimoot moo wāt na-ääj hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wē. ¹¹ Bē an'oo manā bē wób raty n'aa gesygy Tsimoot hä. Taw'ääts hē hanām doo gó bē kedëe hōm, wē ÿ tababaa j hōm hyb n'aa. Òr wakān wób Jesus hä h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ÿ gada.

¹² Òr wakān Jesus hä h'yy ka'eeh do Aporos häd näng do hä kä. Tak'ëp ÿ betsëë ta hä, tabahōm hyb n'aa ër wakān sa sii bē rabahehëen bä. Dooh m' takarēn nä bä tahōm bä. Baad tahaja bä m' tabahōm.

¹³ Taw'ääts hē baad bē kanäh. Taw'ääts hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eÿÿm manäh. Bē h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'ääts hē kamahān gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapäh, Es-Tepanas ta tób yt hä haj'eenh do sii hē jääm hē pooj jé ti Akaja häj n'aa bä Jesus hä rah'yy kae padëek doo. Bē hapäh nyy da ramasa had'yyt hē Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Tak'ëp ÿ betsëë bē hä, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-ääj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hä moo b'ook doo. ¹⁷ ÿ h'yy gadajang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo häd enäh do bē wē naa wē ÿ rakajaa bä kä, bē jawén buuj, hä ÿ ramasa do hyb n'aa. ¹⁸ Baad ÿ rah'yyb en'yyim, bē rah'yyb en'yyim doo da. Taw'ääts hē bē weh'ëeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häj n'aa bä habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, bē nemuun séd hä h'yyb hedoo do Jesus Kristo hä, tak'ëp mä bē rahyb n'aa esee. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa tób bä kahet'aa doo, ti

na-ããj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahõnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do babä habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēë bē da hadoo do hã.

²¹ Ý Paw-Ro, moh ýỹ me ti hỹ ý berii kãn: * Bē ý hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamanahñ doo. B'ēēp matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ Ý karēn, Jesus, ēr wahē n'aa ky enyym bē hã.

²⁴ Ý kamahñ bē sahõnh hē nemon ýỹ sēd hã h'yyb hedoo do Kristo Jesus hã. Jããm hē kã.

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bã, rahaja né paawã rerii bã. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kãn. Tagadēēg ub kã, tabahajaa bã kã, Paw-Ro gadoo terih do nahēēh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hã rabahapäh, Paw-Ro kyyh né hē sahõnh hē ta tii hã kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapäh.

2 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ỹ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ỹ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ỹ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ỹ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Èr hỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do sii bẽ ỹ edëng bëeh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã P'op Hagä Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ãã edëng na-ããj hẽ.

² Ỹ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. Ỹ karën baad bẽ rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yym do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ããts hẽ èr j'aa etsë P'op Hagä Doo, èr Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadëe bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb n'aa ãã h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëe bã, ãã hã P'op Hagä Do h'yyb en'yym doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabës doo da, ãã wẽ tabës na-ããj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do èr tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb enyym hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ããj hẽ. P'op Hagä Do ãã tah'yyb en'yym bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapäh

bã, bẽ da h'yyb enyww bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gadoo had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ããj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapäh hahỹ bẽ hã: ãã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yym do bẽ gadoo ãã nemuun na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapäh, nesaa do bẽ ahob né paawä.

⁸ Wakän haa, ỹ karën bẽ bahapäh tak'ëp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ãã hã kametyy doo. Dooh ãã haja wäd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edëp doo. ⁹ ãã d' dejëp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. ãã wẽ ta ti wén wäd wät, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadä hyb n'aa, P'op Hagä Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadä hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ tii, dajëb mahãnh ãã tedëeb wät doo. ãã d' ted'ëep nã. Ta hã ãã h'yyb eh, ãã ted'ëep hỹ jawén ¹¹ ãã bẽ masaa bã, ãã bẽ ky n'aa etsë doo me. Tii bã kã, hajök raj'aa etsë da P'op Hagä Doo, ãã ted'ëep do hyb n'aa, hajök do sa kyyh P'op Hagä Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ëed hyb n'aa tawén ky kahỹd wät sa hã ky n'aa hahỹh

¹² Hahỹ hyb n'aa ãã kasab'ee: J'ooj madäk doo me nado ãã baboo bong bẽ mahang, ta wób sa mahang na-ããj né hẽ. Baad ãã h'yyb metëeh ta ti ãã hã. Dooh ãã jejën bã ãã h'yyb. Tii da ãã wén bok, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ãã wẽ. Dooh badäk hahỹ hã habong do hajaa do hã ãã h'yyb ee bã. ¹³⁻¹⁴ Dooh kejën pé bẽ ãã ma erih do mahang. Wyt ta maab hẽ bẽ ỹ ma erii wät do ky n'aa, nyy d' tahanãng péh. Bẽ ner'oot doo, bẽ maa napäh do na-ããj né hẽ, ti né hẽ. Dooh kejën péh. Hỹ kã, bẽ hãd hapëe däg né paawä ãã h'yyb, ỹ gada da baad ãã h'yyb bẽ bahapäh nã, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh noo gó kã, ãã hyb n'aa bẽ h'yy kasab'ee hyb n'aa, bẽ hyb n'aa ãã h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

15 Hëp yÿ bë hapäh y ed'oo do hyb n'aa, hä y bë h'yy ka'eeh y ed'oo do hyb n'aa na-ãaj hë, y hyb n'aa newë däk paa bë y bahehëen Masedonija bä y kajaa do pooj jé. Y hyb n'aa newë wät paah, pawóp nuu me bë y bahehëen paawä, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bë hä paawä. 16 Y h'yyb däng paa Masedonija hënh y mahöm me bë y bahehëen, y matëeh me na-ãaj hë, y bë masa hyb n'aa Judah häj n'aa hënh y bahöm bä. 17 Tii d' né y h'yyb dëe paawä, y ky kahÿyd wät. Daap y h'yyb däng bë ed'oo g'eeh, y wén ky kahÿyd wät? J'ooj madäk doo me bë ed'oo g'eeh "yÿ" y banäng, hëp yÿ gó "doo"? Ky kahëät do bë ed'oo yÿh? 18 Bë hä y her'oot doo, ta ky n'aa bë y maher'oot do na-ãaj né hë, ky kah'ÿyt do nado. P'op Hagä Doo, ji hä ky kaneh'ÿyt doo, ji hä h'yy kaneh'ÿyt doo, hapäh te hub né hë y her'oot doo. 19 P'op Hagä Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bë mahang Siras, Tsimoot sa daheeh y maher'oot doo, dooh taky kahÿyd bä ji hä. Taky däng doo, ti né hë tamoo wäd had'yyt hë. Ti hadoo ääh, ta ky n'aa rod hedoo doo. 20 Sahönh hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji hä, Kristo moo wäd wät. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër j'aa etsë bä, "Yÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë", * ër wén näng ta hä, Jesus Kristo häd gó. 21 P'op Hagä Do né hë tii, ääh, bë na-ãaj né hë baad tah'yyb ta däk do Kristo hä, ër h'yy kanerét hyb n'aa ta hä. Ääh hä tah'yyb däng, tsyt hë ta wë ääh moo bok hyb n'aa. 22 Èr ta ma däg tan'oo bä. Tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hÿ pong jé ër gadoo do metëe n'aa.

23 P'op Hagä Do hä y ky däng hahÿh: Bë hyb n'aa né hë, bë y nahajëm hyb n'aa, bë panang hënh y wén nahöm wät p'aa hënh. Né hup y né hë ti y her'oot doo. 24 Bë ääh

karën ääh mejüü hyb n'aa nado bë h'yy kaha'eeh do hä y wén näng ta tii. Baad bë h'yy kae däg kän Jesus hä, ääh hapäh. Jääm hë ääh karën bë ääh masa, baad bë tsebë hyb n'aa.

2

1 Ti hyb n'aa, hëp yÿ gó y ky hadoo hahÿh da: "Doo h'yy ahöm wäd bä sa wë y bahehëen hyb n'aa", näng y hëp yÿ gó. Doo h'yy karën bä bë y bahehëen do bë h'yy ketón tan'oo bä.* 2 Bë h'yy katón do y an'oo bä paawä, jaa hanaa tii bä y tsebë doo? Bë né hë ti tsebë do hanoo do hä yÿ. 3 Ti hyb n'aa né hë, pooj jé bë y ma erii wät doo gó, ta tii da bë y wén ma erii wät, bë wë y kajaa bä kä, y h'yy katón bë an'oo mahänh hä yÿ, bë paawä ti tsebë do hanoo do hä yÿ. Y tsebë doo da bë da tsebë nemon yÿ, baad y gada bë sahönh hë wë. 4 Tak'ëp y h'yy katón doo gó, y aoot doo me ta ti bë y ma erii wät paah. Bë h'yy katón y an'oo bä do hyb n'aa nado bë y wén ma erii wät, pooj jé y erii wät do hä. Bë y wén ma erii wät, tak'ëp bë y kamahän y erii wät do hä bë bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿh

5 Ta ti aj'yy, bë mahang ji h'yy katón do du na doo, y had'yyt hë nado ti h'yy katón tan'oo bä. Hajök bë wób h'yy ket'oon tan'oo bä. Doo h'yy karën bä y her'ood bä, bë sahönh hë bë h'yy ket'oon tan'oo bä, ta bahänh y naher'oot hyb n'aa. 6 Hÿh kä, ta ti aj'yy hä kä, jääm né ti hajök bë wób ta hä nesaa do ky n'aa etyy doo.† 7 Taw'ääts hë bë hyb n'aa mabaan hÿh kä tamoo wät do paah. Taw'ääts hë bë h'yyb enäw ta hä, tah'yy ganajëe höm hyb n'aa tak'ëp tah'yy katón do an'oo bä. 8 Ti hyb n'aa tak'ëp y betsëe bë hä, bë metëeh hyb n'aa ta hä bë kamahän doo. 9 Bë y wén ma erii wät paah,

* 1:20 P'ooj ub, da hë na-ãaj nä, P'op Hagä Do ji j'aa etsë bä, Amen ta wób resok. "Yÿ. Ti d' né hë. Taw'ääts hë" tahanäng pé ti amen . * 2:1 Korin buuj Paw-Ro bahehëen bä paawä ti noo gó, Korin buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

† 2:6 Jääm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehün wät do hyb n'aa, nesaa do teréd höm do hyb n'aa.

aj'yy nesaa do moo wäd wät do bë ky n'aa etyy hyb n'aa, bë ÿ metyy hyb n'aa, ÿ bahapäh hyb n'aa ÿ bë ky dahé bä. ¹⁰ Bë hyb n'aa mabaan bä ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ÿ na-ääj da ÿ hyb n'aa mabaan ta hä. ÿ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bä ÿ hyb n'aa mabaan péh, ÿ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó, baad tabadoo hyb n'aa bë hä. ¹¹ Tii da ÿ wén d'oo, Nesaa Do Yb ér tawanadii hyb n'aa. ‡ Baad ér bahapäh né hë nesaa do tahyb n'aa newëë do ji hä.

Tiit Paw-Ro esoos do ky n'aa hahÿÿh

¹² Panang Torowas häd näng doo bä ÿ kajaa bä Kristo ky n'aa hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa näng ta tii bä hä ÿÿ, baad ÿ maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä. ¹³ Ti hadoo né hë, dooh baad tado nä bä hëp ÿÿ, Tiit, häj ÿ hadoo do tii bä ÿ mamuun ÿ ed'oo doo, ÿ naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ kedëë hõm sa hä. Ti Masedonija häj n'aa hënh ÿ bahõm kån, Tiit ÿ besoos hyb n'aa.

J'aa ketsë do ky n'aa gó Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsë, ää tamahüüm hado had'yyt hyb n'aa Kristo sii, Kristo j'aa ketsë do tametëeh bä kä. Jé pad'yyt hë, ää hyb n'aa P'op Hagä Do maher'ood hõm Kristo ky n'aa, buu benyym do jé pad'yyt hë bewäd däk do hadoo. § ¹⁵ P'op Hagä Do hä, Kristo buu benyym do hadoo ää banesaa do mahãnh hedëp do sa mahang, banesaa hënh hah'üüm do sa mahang na-ääj né hë. ¹⁶ Banesaa hënh hah'üüm do sa hä, ** dajëp do babuu hadoo ääh. Banesaa do mahãnh hedëp do

sa hä, Kristo ky n'aa ky dah'eeh do sa hä, hedëp do babuu hadoo ääh. Dooh hajaa pé ta daaj hë ta hejój gó ta ti tamoo wäd bä. ¹⁷ Ää wén hajaa tii, P'op Hagä Do anoo do hyb n'aa ää hä. Dooh ta sãm jawén ää maher'ood hõm P'op Hagä Do ky n'aa, hajök ta wób rabahed'oo doo da. Séd ää h'yyb hedoo Kristo hä. T'öp hanäng doo me ää baher'oot P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do mejüü do ää bahadoo do hyb n'aa.

3

¹ P'aa hënh ää daaj hë ää j'aa etsë bë ed'oo g'eeh ta ti ÿ erii wät do hyb n'aa? Ää hyb n'aa karën g'eeh, ta wób rabahed'oo doo da, ää manaa bë hä sa mo haj'aa kerih doo, rerii wät do bë ner'oot jawén paa bä, baad ää bë gadoo hyb n'aa? Bë mo haj'aa kerih do ää hyb n'aa karën pé apäh, ta wób rabahed'oo doo da, panang s'ee hënh baad ää ragadoo hyb n'aa? Dooh. ² Dooh hyb n'aa ää karën pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad ää ragadoo hyb n'aa sa wë. Bë hä né hë sahõnh hë rabahapäh nyy da ää babok, nyy da ää ma metëek. Baad däg bë baboo däk bë ää ma met'ëeg wät do hyb n'aa rabahapäh bä, ää d' ragadoo. Baad bë babok do hä ää h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hë: Bë hä Kristo ky n'aa ää ma met'ëeg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bëeh, ta wób hä kametä däk doo. Dooh ta nahëë me kerih do tado bä tii. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do Sahee bë h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ÿ hanäng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hä takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hÿÿ kä ji h'yyb gó tabawäd däg kån, ji tah'yyb mahüüm hyb n'aa.

‡ **2:11** Ji kanarën bä ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hä, Nesaa Do Yb hä ji anoo tii bä ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë ji mabaan ji da hadoo do moo wät doo. § **2:14** Rakaneb'oooh do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä, tsebee gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hë rakametëeh rabajëk bä panang hënh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hë ratabës bä buu benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa taher'ood hõm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hë, ta t'aah j'aa ketsë do ky n'aa ramaher'oot hyb n'aa. ** **2:16** Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa hënh hah'üüm doo.

⁴ Bē āā ma met'ëëg wät do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padëëk baad āā bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bä. ⁵ Ti hadoo né hē, āā daaj hē hyb n'aa nado tii. Āā daaj hē, dooh āā hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āā hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo āā hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa āā bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wät hÿÿ kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kä, ji h'yyb tym ted'ëëp P'op Hagä Do Sahee an'oo bä kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kaja, pä gatsebak do hā kerih do paah. Dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, gabarëëh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëëh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraéw buuj rahaja bä bap peej Mosees mamets rahagäā bä ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëëh do ta mamets hā kametëëh do kahäj né paawä. ⁸ Hÿÿ kä, tak'ëp ti bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bä paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bä ta bahänh baad ub, tabahetsooh hÿÿ kä papuuj taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ëp né hē ta bahänh baad ub, tak'ëp ta bahänh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta tii hā ji mety bä, dooh wäd its hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarëëh do mahang kaja däk paa kah'ëënh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb

n'aa tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahänh doo.

¹² Tak'ëp ta bahänh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad āā bahapäh do hyb n'aa, neÿÿm doo me baad āā baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hā Mosees maher'oot jawén paa bä, ta mamets tajahe'suu pāän sawas'aap doo me, gabarëëh do kah'ëënh do ta mamets hā hadäk do wë raty kanëjäk hyb n'aa. Tii d' nado āā bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hā. Neÿÿm doo me āā baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarëëh do Isaraéw buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bä, dooh m' rah'yy gah'ood bä. Da hē na-āāj nā, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hā. Jāām hē Kristo hā ji h'yy kae bä takado hōm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo do paah. ¹⁵ Da hē na-āāj nā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bä, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bä, ta hā ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hōm kån ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hē ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bä, baad däg ji bawäd däk tan'oo bä. Doo ji hewad wät péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa ëër kä, ta hā h'yy ka'eeh doo, ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër hā takametä kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëëh doo. Ër kawareem had'yyt hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hē ta bag gabarëëh do hadoo ër hā kametëëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do

* **3:6** Ji h'yyb tym dajëp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bä sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa ety dawëë had'yyt hē P'op Hagä Do mahänh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

Sahee hadoo do hã hana doo.†

4

1 Ti hyb n'aa kã, ãã wë P'op Hagä Do kyy enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa ãã bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. 2 Dooh né hë ãã h'yy gejë hõm bã. ãã eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'oooh doo, nu meby n'aa nãng doo. Dooh ãã wad'ii bã ta wób. Dooh ãã ehÿÿd bã P'op Hagä Do kyy kerih doo. Baad ub ãã baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ãã babok P'op Hagä Do matym gó sahõnh hë sa hã kametä däk. Jé hyb n'aa matakëë do hapäh tii. 3 Baad né paawä ãã baher'oot panyyg hanäm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jããm hë taganahoot banesaa hënh hah'ũũm do sa hã. 4 Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagä Do hadoo né hë ti Kristo. Ti hadoo né hë Nesaa Do Yb, badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do hã mejũũ doo, tan'oo bã panyyg hanäm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. 5 Dooh ãã ky n'aa tado bã ti ãã maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahë N'aa, ti ãã ky n'aa her'ood hõm doo. ãã tii, bë karom hadoo Jesus hyb n'aa. 6 P'op Hagä Doo, “Ganä ta bag badagyp do mahang” her'oot do paah,* ti né hë ti ër h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagä Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëeh do Kristo mamets hã kametëeh do hã ãã h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

7 Ta ti tak'ëp hanäm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ããj hë,

kan'oo däk ãã hã, ãã nahejoonh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagä Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hë bahãnh hadoo do hejój, ãã hanaa nado. 8 Nesaa do jé pad'yyt hë ãã ahob né paawä, ãã medëp né hë. Dooh né paawä ãã ad'oo péh, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. 9 ãã rano n'aa mahes'oo né paawä, dooh P'op Hagä Do ãã teréd bã. ãã majiã ãã radewäts né paawä tũũ, dooh rahaja bã ãã h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. 10 ãã ahoop do hyb n'aa, ãã kata däg had'yyt hë Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametä däk hyb n'aa ãã hã. 11 Hahÿÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot tii: ãã hedëp doo, dajëb gó had'yyt ãã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ãã hã kametä däk hyb n'aa, ãã nahejooj is do hã. 12 Ti hyb n'aa dajëb gó ãã babok, edëb heh'äät do bë gadoo hyb n'aa.

13 Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “ÿ h'yy kae däk, ti hyb n'aa ÿ wén her'ood wät”,† nãng kerih do hã. Ti hadoo ãã na-ããj hë. ãã wén her'oot Jesus ky n'aa, ãã h'yy kae däk do hyb n'aa. 14 ãã her'oot ta tii, hahÿÿ d' ãã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät hanoo doo, ãã na-ããj hë da genä bok tan'oo bã da Jesus nemuun. Tii b' bë sii hë ãã tamahũũm da ta wë, ta matym gó ër tametëeh hyb n'aa kã. 15 Bë hyb n'aa né hë sahõnh hë ta ti ÿ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. Tii d' tawén d'oo P'op Hagä Do ji hã taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ũũm hyb n'aa. Tii bã kã, hajõk tseb'ee da P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk hyb n'aa kã.

16 Ti hyb n'aa dooh ãã h'yy gejë hõm

† 3:18 Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë ëer, ta hã h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ããs do hadoo ër baheg'ããs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Èr mamets jesuu n'aa tamah doo me ër heg'ããs. Èr hegãã nuuj jé, ër kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahũũm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do ër hã. * 4:6 Badäk hahÿÿ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh. † 4:13 Saaw-Mo 116.10 hã takerii däk tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wät do paa ahoop paah. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë dajëb mahãnh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ããj hë. Hajõng nesaa do taba hoop. Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bã Jesus ky n'aa hanäm do ta her'oot doo, tama metëek doo.

bä. Āã hub kahäj jëë né paawä, āã h'yyb papuuj hado däg had'yyt hë. 17 Āã wén h'yy ganejë hōm, kanahën d'os hë hadoo do ër ahoop do nayyw hë tabës do ër hã tabanoo tak'ëp baad hadoo do nahänh doo. DooH its ti ji ahoop doo, tak'ëp baad hadoo do matym n'aa. 18 Ti hyb n'aa dooh āã h'yyb padäg bä ji hapäh do hã.‡ Ji nahapäh do hã āã h'yyb padëëk. § Ji hapäh do ahänh. Ji nahapäh doo, dooh tahëej bä. Tawäd had'yyt hë.

5

Ër hub papuuj ky n'aa hahÿÿh

1 Ër hub badäk hahÿÿ bä hanäng do dajëp bä, ti anyy däk ër hapäh, hÿ pong jé ër hub papuuj gawanatsik do P'op Hagä Do mo haj'aa. Ajyy mo haj'aa nado tii kä. 2 Ti nuuj jé, badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, hejooH ër hã. Tak'ëp ër karën hÿ pong jé hub n'aa ër gadoo, ër kah'ÿÿt 3 ër hub papuuj däg hyb n'aa. Tii bä, dooh da ër hub tamaa bä. 4 Da hë, ta säg gó ër babok nä bä ër ahoop nä. HejooH ër hã. Nyy d' ÿ hanäng péh? Ër karën ër dejëp ër hub tamah hyb n'aa, ÿ hanäng pé g'eeh? DooH. Hÿ pong jé hub n'aa ër karën paawä nayyw hë ër gadoo, dahej'ëëp do kawareem däk hyb n'aa nadajëp do hã kä, edëb had'yyt do hã kä.* 5 P'op Hagä Do né hë tii, edëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa ër tawén pehuuj wät doo. Ti nuuj jé tan'oo däk dó ër h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hÿ pong jé ër gadoo do metëëh doo.

6 Ti hyb n'aa baad ër gahëën had'yyt hë ër pooj jé ër gadoo do pan'aa. Da hë ër babok nä bä, dooh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa ër aboo nä bä ër hapäh. 7 Badäk hahÿÿ bä ër babok nä bä, ta hã ër h'yy kae had'yyt hë, dooh né paawä ji hapëë nä bä ji matym me ji hã taky däng doo. 8 Tsebee gó ër gahëën né hë ër gadoo do pan'aa.

Tak'ëp ër karën paawä ër berét badäk hahÿÿ bä ër babong nä doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt ër baboo däk hyb n'aa kä. 9 Ti hyb n'aa tagen'aak do hã tak'ëp ër h'yyb padëëk, tatsebé hyb n'aa ër wë kä. Ta tii hã ër h'yyb padëëk, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa gó ër babok nä bä, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa ër beréd hōm bä na-āãj hë né hë. 10 Tagen'aak do hã ër wén h'yyb padäg had'yyt hë, ër sahōnh hë ër da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hã ër babok nä bä baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sām na-āãj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

11 Ji weh'ëëh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad āã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa āã h'yy kah'üüm ta wób hã āã her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad āã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bä. T'öp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-āãj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. 12 DooH āã daaj hë āã j'aa ketsëë bä p'aa hënh bë matym gó. DooH. Jāãm hë āã anoo bë hã ta tyw n'aa, āã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hã j'aa kehets'ëë doo, ma matëg oow, t'öp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. 13 Āã h'yyb mera ta wób redoo bä, na r-her'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bä ti āã h'yyb mera doo. Baad tado bä āã h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. 14 Kristo kamahän do āã tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad āã bahapäh: Sét hë dajëp sahōnh hë sa hyb n'aa. Ti

‡ 4:18 DooH badäk hahÿÿ hã ji ahoop do hã rah'yyb padäg bä, Paw-Ro hanäng péh. § 4:18 Hÿ pong jé ji gadoo do hã rah'yyb padëëk, Paw-Ro hanäng péh. * 5:4 Hahÿÿ d' Paw-Ro hanäng péh: Taw'ääts hë paawä ji hã, badäk hahÿÿ bä ji bawät nä bä Jesus matëëh. Tii d' tado bä, ji hub dahej'ëëp do kawareem däk nadajëp do hã.

hyb n'aa sahōnh hē dejēp do hadoo.†
 15 Sahōnh hē sa hyb n'aa tawén dajēp, papuuj ji bawät do gadoo doo, sa hã hē ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajēp do hã, sa hyb n'aa ganã wät do hã kã rababoo däg kãn hyb n'aa kã. 16 Ti hyb n'aa, hỹ kã dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hũüm wäd bä P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'ũüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ŷ hyb n'aa hũüm wät paah,‡ dooh tii da ŷ adoo wäd bä. 17 Kristo hã h'yy kata däk doo, papuuj däg tii kã. Gawatsig hōm ji h'yyb säg hejój. Papuuj däg ji hỹ kã. 18 P'op Hagä Do hanaa sahōnh hē ta tii. Ti né hē ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hēnh ta wē ēr tagadoo doo, ta majĩ ēr nahado wät hyb n'aa, ta najiis ēr bahado däk hyb n'aa kã. P'op Hagä Do anoo ãã hã, ta wób ãã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. 19 Hahỹ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wē badäk hahỹ hã habong doo, ta majĩ ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padēek hyb n'aa kã. Dooh tetsén wäd bä sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hōm kãn. Ti tamejũ ãã hã, ji tagadoo do ky n'aa ãã baher'ood hōm hyb n'aa kã ta wób sa hã. 20 Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa ããh. Ta mejũ do ããh. ãã her'oot do hã P'op Hagä Do bē tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ēp ãã betsē bē hã, bē banoo hyb n'aa bē P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wē, ta najiis bē bahado padēek hyb n'aa kã. 21 Kristo, tabad'op hē nesaa do moo nawät doo, nesaa do ēr moo bok do sãm tabahado däk P'op Hagä Do an'oo bä, Kristo hyb n'aa baad had'op ēr bahado padēek hyb n'aa kã P'op Hagä Do matym gó.

6

1 Ti hyb n'aa kã, P'op Hagä Do masa n'aa ãã bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp ãã betsē bē hã, daap hē bē ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bē hã taky ennym doo. 2 Tii da ŷ wén her'oot, hahỹ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Ōm ŷ gadoo do noo gó kajaa bä kã, ŷ maa newē wät maky n'aa etsē doo. Ōm ŷ bed'ēep do noo gó kajaa bä kã, ŷ masaa wät ōm.”*

Bē maa newē baad ub! Da hē né kã ji tagadoo do noo gó kã. Da hē né kã ji tabed'ēep do noo gó kã.

Baad ub Paw-Ro rababok hejoonh do rahob né paawä ky n'aa hahỹh

3 Dooh ãã moo bong pé ta wób h'yyb hewaata péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do ãã maher'oot do raky n'aa narejã hyb n'aa. 4 P'op Hagä Do karom ãã bahadoo do hyb n'aa, sahōnh hē sa hã ãã metēh nyy da tak'ēp h'yyb jawyk doo me baad ub ãã babok, baad nadoo do ãã ahob bä, ãã wē badoh do ãã ahob bä, dooh ãã ad'oo pé né paawä, 5 ãã rahewyh bä, ãã radewäts bē bä, hajök do rakamajē bä ãã hã, tak'ēp ãã moo bok do hã, ty jawyk do ãã ahob bä, ãã basaah bä na-ããj né hē. 6 Dooh ãã moo boo bä nu meby n'aa näng doo. Kristo ky n'aa ãã hapäh. ãã h'yy kanejäg. Ta wób wē ãã ky en'yyim. P'op Hagä Do Sahee ãã tah'yyb mahũüm. Baad ub, t'öp madäk doo me ãã kamahän ta wób. 7 Baad hadoo do ãã her'oot. P'op Hagä Do hejój gó ãã babok. P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät doo, ãã kuman hadoo. Tii me ãã kamej'oonh. Tii me ãã mesoo. 8 P'op Hagä Do wē ãã moo bok ãã raweh'ēeh bä, ãã rawanehēe bä na-ããj hē. P'op Hagä

† 5:14 Dooh ji h'yy gakog hōm do ky n'aa tado bä hahỹ hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajēp do ky n'aa tado bä. Hahỹ d' tahanäng pé tii: Ēr hyb n'aa Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sãm. Hỹ kã, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejēp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karēn do ji ky nadahé wät. P'op Hagä Do Sahee ji hã metēh do ji ky dahé kãn hỹ kã. Dooh ji karēn doo da ji awäd wäd bä tahanäng pé tii, tēg nad'ēed is do 15 hã kerii däk doo da.

‡ 5:16 Ta hã Jesus kasee do pooj jé, aj'yy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo. * 6:2 Isajas 49.8

Do wē āā moo bok baad raher'ood bā āā ky n'aa, āā raky n'aa rejā bā na-āāj né hē. Ta wób mā āā wedii, ta wób sa hā. Ti hadoo né hē baad hadoo do ky n'aa āā her'oot. ⁹ Āā ky n'aa netsā né paawā ta wób sa hā, P'op Hagā Do baad āā tabahapāh. Dajēb gó āā baboo né paawā, āā edēp nāh. Āā rahewyh né paawā, dooh āā dejēb bā. ¹⁰ H'yy katón n'aa nāng né paawā, āā tsebee had'yyt hē. Āā kasuud its né paawā, hajōk do hā āā banoo hajōng baad hadoo doo.† Dooh né paawā āā wē hanāng péh, ti anyy had'yyt hē P'op Hagā Do karēn do āā wē.

¹¹ Baad bē āā maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooh āā jejēn bā āā h'yyb. Tak'ēp bē āā kamahān né hē. ¹² Āā nado bē hā kasaē doo. Bē ti kasaē āā hā. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hē ŷ maher'oot bēeh: ŷ karēn paawā bē ŷ kamahān doo da bē kamahān ŷyh.

Dooh séd hā ji h'yyb hedo bā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā ky n'aa hahŷyh

¹⁴ Taw'āāts hē bē kamekuuj manāh, taw'āāts hē séd hā bē h'yyb hedo manā Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā. Tii d' ŷ wén her'oot, dooh séd gó tanu dēē bā baad had'op do ji moo wāt doo, P'op Hagā Do mejūū do ji ky nadaheeh do hā. Dooh tanu dēē bā ta bag gadagyp do hā. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus hā h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooh tahaja bā séd hā rah'yyb hedo bā P'op Hagā Do tób n'aa, kabarii daheeh. Ēr tii, P'op Hagā Do hedēb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hē P'op Hagā Do her'oot ta tii. Hahŷyh da ta kyy kerih doo gó taky dāng ji hā:

“Sa h'yyb gó da ŷ bawāt, sa mahang da ŷ bawāt.

† **6:10** Dooh dajēē tado bā ti ta wób sa hā ranoo doo. Jesus ky n'aa hanām do Paw-Ro maher'oot do ragado bā, h'yyb n'yym doo, h'yyb tym nadajēp do P'op Hagā Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. ‡ **6:16** Rewitikos 26.12, Jeremij 32.38, Esekijew 37.27 § **6:17** Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41 ** **6:18** 2 Samuél 7.8, 14

ŷ da P'op Hagā Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”‡

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bē anā da hā ŷ h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'āāts hē da tsyt hē bē babok”, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bē kanā baad nadoo do mahānh, tii bā da bē ŷ gadoo”,§ nāng māh.

¹⁸ “Tii da bē adoo bā, bē yb da ŷ tii bā. Bē da tah haa, bē da tok haa, nāng mā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh Hē Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

7

¹ Najis haa, ēr hā ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr enyyw hōm ēr hā rejāā doo, ēr h'yyb rejāā do na-āāj hē. P'op Hagā Do ēr weh'ēēh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr kan'oo dāg had'yyt hē ta hā, tsyt hē, ta wē had'yyt ēr babok hyb n'aa kā.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahŷyh

² Taw'āāts hē paawā baad bē kamahān āāh! Dooh baad nadoo do āā moo boo bā sa hā. Dooh āā rejā bā sa hā. Dooh āā wad'ii bā sa hā. ³ Bē ŷ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ŷ wén erih. ŷ her'ood dāk né paa baad bē āā kamahān. Bē āā kamahān had'yyt hē ēr bedēp bā, ēr dejēb bā na-āāj hē. ⁴ ŷ hapāh bē gadoo ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa neŷŷm doo me bē ŷ maher'oot. Bē hyb n'aa ŷ kasab'ee. Tak'ēp ŷ h'yyb nyw dāg kán, ŷ tsebee kán. Sahōnh hē baad nadoo do āā ahob né paawā, tak'ēp ŷ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija hāj n'aa bā āā kaja hōm noo gó, dooh kameh'āāk do āā hā. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ēēh do kejāk āā wē. Āā wē ta wób rah'yy kawereem. Āā h'yyb gó h'yy katón badāk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagā Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yym doo, āā tah'yyb en'yym Tiit kajaa do hā,

bë wë tabewäd nä do jawén paa bä.
⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yyim doo. Ý wén h'yy gadajang, ÿ wén h'yyb nyyw däk na-ããj hë, Tiit mä bë h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'ëp mä ÿ bë hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mä bë h'yy ketón bong baad nadoo do bë mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mä bë h'yyb tseb'ee wë ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp ÿ wén tsebee kän hÿÿ kä.

⁸ Pooj jé bë ÿ ma erih do hä bë hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kamehïin bä tii da bë ÿ ma erih do hä. Pooj jé dó ÿ t'yyd kamehïin dó ÿ erih do bë hyb n'aa tón bong tan'oo bä ÿ bahapäh bä, banadawëd né paawä bë h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kän hÿÿ kä. Bë hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kän. Ý wén h'yy gadajang, bë hyb n'aa tón do hyb n'aa bë t'yyd kamehïin bong baad nadoo do hä. Bë hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa pé äã moo boo bä bë hä bë ÿ ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wë tan'oo bä. Baad hadoo do wë ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëep tan'oo bä kä. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hë. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bä.* ¹¹ Bë hegäã bë h'yy ket'oon do bë hä P'op Hagä Do anoo do tan'oo bä bë hä: Bë h'yy katón do hyb n'aa, nyyw hë bë karën nesaa do bë ado hõm bë mahãnh, dooh bë karën bä nesaa do moo bok do h'yyb hataa bë do bä, tak'ëp bë ganen'aak nesaa do bë mahang hawäd wät doo. Bë h'yy katón do hyb n'aa bë h'yyb eÿÿm bong, tak'ëp bë karën ÿ bë bahapäh, tak'ëp bë h'yy kahasããb baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa, nyyw hë bë karën nesaa do moo wät do ky

n'aa kety däk. Sahõnh hë ta tii me bë metä wät, bë h'yyb haj'aa hë nado wäd nesaa do bë mahang hawäd wät doo.

¹² Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, pooj jé bë gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wät do had'yyt hyb n'aa nado ÿ wén erii wät. Ta ti aj'yy h'yyb rejã däk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-ããj hë. Ta ti bë ÿ wén ma erii wät paah, bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bë h'yyb baad hadoo do bë metëeh hyb n'aa kä äã wë P'op Hagä Do matym gó. ¹³ Ti hyb n'aa dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb tseb'ee.

ÿÿ. Dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã h'yyb nyyw padëek né hë. Tak'ëp äã tsebee na-ããj hë tak'ëp Tiit h'yy gadajaa kän äã bahapäh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bë sahõnh hë bë h'yyb en'yyim do hyb n'aa ta hä. ¹⁴ Bë ÿ j'aa etsë paa Tiit hä. Ý her'oot doo da né hë bë ky n'aa, ti né hë bë metëeh Tiit hä. Dooh ÿ bë nu meby bä. Te hub né hë sahõnh hë bë ÿ maher'ood wät doo. Bë hyb n'aa ÿ j'aa etsë doo, te hub né hë na-ããj hë kametä däk hÿÿ kä. ¹⁵ Ta bahãnh Tiit bë takamahãnh kän tahyb n'aa newë bä nyy da baad bë ky daheeh ta kyyh, baad bë gadoo bë mahang, bë h'yyb eÿÿm doo gó bë weh'ëeh ta hä. ¹⁶ Ý h'yy gadajang, bë hä baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsëeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, äã karën bë äã maher'oot nyy da Kristo hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do rabad'oo P'op Hagä Do ky ennym do sa h'yyb gó hawät do an'oo bä. ² Tak'ëp nesaa do rahob né paawä, tak'ëp ratsebë. Tak'ëp ratsebë do hyb n'aa tak'ëp ramasa sa wë hanäng doo me. Tak'ëp rabetsëeh, kasuud its né paawä. ³ Baad bë ÿ maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hë rabanoo. Ti bahãnh rabanoo, rahajaa do bahãnh. Sa h'yyb

* **7:10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bä ji t'yyd kamehïin hyb n'aa nesaa do ji moo wäd wät do hä.

gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēeh. ⁴ Rets'ēē had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah hāj n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo. ⁵ Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo. Sa daaj hē rakan'oo dāg pooj jé Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagā Do karēn doo da né hē ji hā, tii da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kā tak'ēp āā betsēē Tiit, pooj jé du doo do bē tah'yyb mahūūm dajēēr masa n'aa bē ataa do hā, bē tah'yyb mahūūm p'aa hēnh, ta ti bē masa do dajēēr n'aa takaja dāk hyb n'aa. ⁷ Tak'ēp bē gado dāk baad hadoo doo: Tak'ēp bē h'yy ka'eeh. Tak'ēp bē bahajaa bē baher'oot P'op Hagā Do ky n'aa. Baad bē bahapāh ji hā P'op Hagā Do karēn doo. Tak'ēp bē h'yy kahasa'āāp baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Tak'ēp āā bē kamahān. Ti hyb n'aa, ŷ karēn paawā tak'ēp na-āāj hē bē banoo ta wób ji masa doo. Taw'āāts hē ti ji hŷŷj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooh bē ŷ mejō bā ta wób bē masa hyb n'aa. Jāām hē ŷ karēn bē ky n'aa napāh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bē na-āāj hē baad bē kamahān bē da hadoo do bē metēeh hyb n'aa. ⁹ Taw'āāts hē paawā ta wób bē masaa, bē hapāh do hyb n'aa nyy da ēr Wahē N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky ennym do hyb n'aa ji wē, sahōnh hē ta wē anyy wād né paawā, kasuud is tabahado dāk bē hyb n'aa, tak'ēp baad hadoo do bē wē tabanyy dāk hyb n'aa kā P'op Hagā Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabēēj hōm do hā, bē né ti jāām pooj jé dajēēr hat'aa do du d'oo doo. Bē né ti pooj jé kar'ēēn mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hā ŷŷ taw'āāts hē tsebē doo gó bē du

doo doo da né hē bē bahajaa hŷŷ kā bē du doo do paah. Taw'āāts hē bē hajaa do bē anoo. ¹² Bē h'yyb n'oo bā, P'op Hagā Do gadoo da bē hajaa do bē anoo doo. Dooh P'op Hagā Do gahēēn bā bē hā bē wē badoh doo. ¹³ Dooh āā karēn bā ta wób hā bē banoo do hyb n'aa, bēē kā ti hahoop badoh doo. Āā karēn paawā séd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē. ¹⁴ Da hē bē wē hanāng do masa sa hā. Ta jawén bē wē tananyy bā, bē d' ramasaa kán ta mabaj. Tii bā kā, séd demuun tabanāng sahōnh hē sa wē. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagā Do kyy kerih do hā:

“Dooh mad'aak pé hajōng do hat'aa do sa wē.

Kanahēn d'os hē hat'aa doo, dooh badoh pé sa wē ēnh.”†

¹⁶ P'op Hagā Do ŷ j'aa etsē Tiit hā tabanoo do hyb n'aa bē tahyb n'aa esee bē ŷ hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷ Tiit gadoo āā etsēē do ta hā, bē wē tabahōm hyb n'aa. Tak'ēp tah'yyb hedoo bē wē tabeg'āās hyb n'aa. Ta hā āā eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newē dāk bē wē tabahōm hyb n'aa. ¹⁸ Tiit sii āā mejūū da āā hŷŷj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsēē doo, Jesus ky n'aa hanām do hā tamoo wāt do hyb n'aa. ¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do rasēew hōm ta ti hŷŷj ky n'aa hadoo doo, āā tabahada hyb n'aa Jerusarēnh hēnh dajēēr kata dāk do āā tajooch bā kā. Ta ti sa masa n'aa āā tajooch Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā weh'ēēh hyb n'aa, baad āā karēn āā masa ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, āā metēeh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁰ Āā hŷŷj hedoo do āā d' rahada, ta wób daap rah'yy genā mahānh da-

* **8:9** Wawēē hē Jesus bewād hyng do pooj jé, tak'ēp takabaj'aa. Tii bā kā, aj'yy tabahado dāk, dajēb kán ji tabed'ēep hyb n'aa. Tii d' tahanāng pé ti kasuud is do tabahado dāk. Taw'āāts hē ji hyb n'aa newēē nyy da tak'ēp ji Jesus t'yyd mehūūn, ji na-āāj ji t'yyd mehūūn hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Pāw hadoo Manah hād nāng do P'op Hagā Do mo haj'aa doo, tabanawāng hēnh Isaraéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm. Ti noo gó kanahēn d'os hē Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajōng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wē.

jēer āā mahūūm do hā. ²¹ Baad āā matakēē, baad hadoo do āā moo bok hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-āāj hē. ²² Tiit sa sii āā mejūū nā āā hỹj seeh. Hajōō nuu me āā mety dāk tii. Baad tah'yyb hedo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bē hā tah'yyb ee dāk do hyb n'aa, tak'ēp tah'yyb hedo dāk dajēēr bē bataa do hā bē tamasa hyb n'aa. ²³ Tiit hā kā, hēp ŷ hata ti bē hā ŷ moo wāt do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejūū do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ēēh do tii. ²⁴ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēēh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āā j'aa etsē doo.

9

¹ Dooh hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā. ² ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabēēj hōm do hā, bēēh, hēēj Akaja hād nāng do babuuj,* bē du doo bē karēn bē masa doo, nāng kēh ŷ sa hā. Hajōk Masedonija hād nāng do hāj n'aa babuuj ēr wakāān hedoo doo, raky n'aa napāh bā baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-āāj hē rah'yyb hedo padēēk ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawā, ŷ mejūū Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēēr bē bataa do hā, ta ti hā bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yyb bē matakā dāk hyb n'aa. ⁴ Ēr hỹj hedoo do wób, Masedonija hāj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bā bē wē, ŷ d' nu mebyy wāt da bē nahaja nā bā, dajēēr bē nata nā bā, baad bē ky n'aa ŷ her'ood wāt

do paa hyb n'aa. Bē na-āāj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja nā bā. ⁵ Ti hyb n'aa ŷ hyb n'aa newē dāk, taw'āāts hē ta ti ajyy ŷ mejūū āā pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamasa do dajēēr n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajāk do paah. Tii bā, kaja dāk da āā pooj jé. Bē etsēēh do metēē n'aa dāg ti ta tii kā, bē ramejūū do hyb n'aa nado.

⁶ Bē hyb n'aa newē hahỹh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajōng hejoom doo, hajōng né ta ag tataa.† ⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bēēh, bē banoo bē h'yyb gó bē h'yy kajāk doo. Taw'āāts hē dooh bē an'oo bā bē h'yyb nanoo doo me. Bē ramejūū do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ŷ wén erih, P'op Hagā Do kamahān do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagā Do hajaa bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahōnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa. ⁹ Hahỹh da P'op Hagā Do kyy kerih do paa hets'ēēh do sa ky n'aa hā:

“Etsēēh da wē bedoh do sa hā.
Ky enyyw had'yyt hē.” ‡

¹⁰ P'op Hagā Doo, joom jóm hā ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-āāj hē, bē hā da tabanoo hajōng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hā. ¹¹ Hajōng hedoo pé da tabanoo bē hā, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagā Do raj'aa etsē da, sa hā bē anoo do āā tajoooh bā sa wē. ¹² Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagā Do ratsebē da, bē masa do an'oo bā da. ¹³ P'op Hagā Do hā raj'aa etsē da. P'op Hagā Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyy hanām do bē h'yy kaha'eeh bē hanāk doo, bē masa do metēēh do hyb n'aa. P'op Hagā Do raj'aa etsē na-āāj da, sa hā, ta wób sa hā na-āāj hē bē betsēēh

* **9:2** Akaja hāj n'aa bā Korin panang badāk. † **9:6** Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'āāts hē ji etsēēh. Baad ub P'op Hagā Do banoo hets'ēēh do sa hā. ‡ **9:9** Saaw-Mo 112.9

do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp kamahñn gó bë da raky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa bë wë, sa hä bë wën masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hä äã j'aa etsë er matym n'aa tak'ëp hanäm do er hä tanoo do hyb n'aa. Tak'ëp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bä. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hä ky sëm do ky n'aa hahÿh

¹ ÿ eÿÿm do m' bë mahang ÿ bawät bä, näk mä ta wób sa kyyh. Dawëë ÿ bawät bä kä, ÿ neÿÿm kä ÿ erih do hä, näk sa kyyh, ÿ ranu mer'oot bä. ÿ né hë, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yym do kyy gó, ji hä ky enyym do kyy gó, ² tak'ëp ÿ h'yy kah'üüm bë hä, p'aa hënh bë ÿ bahehëen bä kä, bë an'oo manä kyyh tak'ëp hadoo doo me ÿ gadoo hyb n'aa ÿ nu mer'oot doo. P'op Hagä Do nahapäh do h'yyb karën do jawén habok doo da äã babok, näk äã nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ëp hadoo doo me da ÿ gadoo tii, ÿ h'yyb däng. ³ Badäk hahÿh bä äã baboo né paawä, dooh äã kamety bä sa hä badäk hahÿh hä habong do P'op Hagä Do nahapäh do rabahed'oo doo da sa maji hä. ⁴ Äã kuman äã kamety doo, dooh badäk hahÿh hä habong do kuman tahado bä. Dooh. P'op Hagä Do hejój me äã gawats'iik sa mejój. ⁵ Äã gawats'iik rahyb n'aa newëë doo, rah'üüm doo, sahõnh hë h'yy kasab'ee do hewaata do P'op Hagä Do rabahapäh nanoo doo. Sahõnh hë ji hyb n'aa newëë do äã no n'aa masoo hadoo, ji maji ji no n'aa masoo doo da, äã meduuk ÿ hanäng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kä Kristo. ⁶ Baad bë ky dahé däg bä kä, äã nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nä doo.

⁷ Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó, “Äã ti Kristo karapee” hanäk doo, taw'ääts hë hahÿ rahyb n'aa newëë: Äã na-ääj hë Kristo karapee. Dooh äã bahñnh rado bä. ⁸ Ta bahñnh ÿ h'yy kasabé bä paawä, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa äã hä, dooh hyb n'aa ÿ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do äã hä taban'oo däk, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm äã anoo hyb n'aa, bë äã re-jää hyb n'aa nado. ⁹ Bë ÿ ma erih doo me, bë ÿ e'ÿÿm do hyb n'aa nado. Tii d' bë hyb n'aa newë manäh. ¹⁰ Hahÿh da sa kyyh ÿ ranu mer'oot bä: “Tak'ëp ji tamejüü. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejÿÿk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bä ji mahang tawäd bä, nahejooj däg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, näk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'ääts hë tahyb n'aa newëë hahÿh: Dawëë äã babok bä äã erih doo da, tii da na-ääj äã bad'oo bë mahang äã aboo däg bä p'aa hënh.

¹² Dooh ÿ haja bä “sa da ÿ hado bä” ÿ noo b'äts, sa hä hë j'aa kehets'ëë doo. Dooh ÿ haja b'äts sa hä hë ÿ kamety b'äts.† Sa hä hë rakame-tyy doo, sa hä hë raheg'ääs do ny hadoo do sa bahñnh hadoo doo, h'yy gatemah ti tametëeh. ¹³ Äã hä kä, dooh ta bahñnh äã kasabé bä. Dooh äã kasabé bä äã hä P'op Hagä Do nanoo do hä. Jääm hë äã kasab'ee äã hä P'op Hagä Do anoo do hä äã moo bok hyb n'aa. Bë panang bä na-ääj hë tabanoo äã moo bok hyb n'aa. ¹⁴ Äã hä P'op Hagä Do anoo do bahñnh nado äã baboo däk. Äã tii, pooj jé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanäm do bë hä maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ääj hë äã kasabé bä ta wób ramoo bok do hä. Hahÿ ti äã karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kah'üüm bä kä, äã karën äã moo bok do tak'ëp takah'üüm na-ääj

§ 9:15 Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ëp hetsooh doo. * 10:7 Wyt ta maab hadoo do hä rahyb n'aa matakä bä, tii bä dooh ragado bä paawä ma matëg oow. Tii bä Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äat ub rahapäh paawä. † 10:12 Paw-Ro ej'ees doo gó tabeh'üüm. Tii da tawén edoo, sa hä hë raj'aa etsë do hyb n'aa. Paw-Ro bahñnh mä rahyb n'aa jawyk sa nooh.

hě, ¹⁶ panang wób hěnh, bë panang bahãnh Jesus ky n'aa hanãm do ãã maher'oot hyb n'aa kã, ta wób rana-her'oot nã bã. Dooh ãã karěn bã ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã, sa hã P'op Hagã Do anoo doo hěnh. ¹⁷“Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ããts hě Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee.”[‡] ¹⁸Ta hã hě h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

11

“Jesus mejũũ do ýÿh” daap hanãk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë badoo däk doo da ý karěn paawã bë gadoo nã hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã.* ² Tak'ëp bë ý kamahãn do hyb n'aa ý karěn bë gadoo tii. P'op Hagã Do hanaa ji kamahãn doo me né hě bë ý kamahãn. Ti hyb n'aa, dooh ý an'oo bã bë rawad'ii. Maruus aj'yy manepãh nã do baad hawãt do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ýÿh. Bë ý haëej däk do hadoo sét ub aj'yy hã, Kristo hã, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hě, ky ken'yym doo gó bë da rawedii ý jeÿÿm, jããm hě sét hã, Kristo hã baad bë h'yyb nadãg wãt hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wãt do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ý wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ãã ma met'ëeg wãt do nadoo do raheer'ood bã, ti nayyw hě bë gadoo. Nayyw hě na-ããj hě bë gadoo sahee seeh, bë gado däk do paa nadoo doo. Nayyw hě bë gadoo panyyg seeh, bë ãã panãk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hě Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ýÿh. ⁶ Dooh né paawã tak'ëp herot do tado ýÿh, hajõng ý hajaa do ý hapãh doo. Hajõõ nuu me né hě ý metã wãt ti bë hã.

⁷ Bë sãm noo do hyb n'aa nado ý her'oot do P'op Hagã Do ky n'aa bë hã. Dooh bë ý mejõ bã ta sãm bë an'oo bã

hã ýÿ. Daj ýÿ hě ý kadaduu ý moo wãt do hã, bë kawehëe däk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bë hã, tii d' ý ad'oo doo? ⁸ Jesus hã h'yy ka'eeh do panang wób hěnh habong do hã ý daab yyp, sa dajëer ý ado hõm hadoo, ý ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bë ý maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bë mahang ý bawãt noo gó, wë ý tabadoh bã ý karěn doo, dooh bë hã ý daab yb bã. Èr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija hãj n'aa bã naa hana do ý ranoo ý karěn doo. Dooh paa ý karěn bã bë hã ý daab yb bã, tanajawyky hyb n'aa bë jó. Hÿ jawén dooh na-ããj hě bë hã ý daab yb bã. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanãm do hëp ýÿ gó tabawãt. Ti hyb n'aa, dooh Akaja hãj n'aa bã habong pé ý ky meduuk péh, ý ky dãng, bë hã ý daab nayyp do hyb n'aa ý h'yy kasab'ee do hã. ¹¹ H'ëed hyb n'aa ti ta ti ý her'oot? Bë ý kamanahãn do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagã Do hapãh bë ý kamahãn.

¹² Ý ad'oo do paah, ý badoo had'yyt hě da. Dooh da ý gado bã ta sãm, sa daaj hě Jesus mejũũ do raka-maneeh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã ãã nemuun ramoo bok rabanãng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejũũ do heh'ããt nadoo do tii. Bë rawedii ramoo bok do hã. Kristo mejũũ do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh ý hyb n'aa meuuj bã rabahed'oo do hã. Nesaa Do Yb sii hě tahajaa takawareem bã ããs ta bag gó hawãt do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ý hyb n'aa meuuj bã Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bã. Ti hedoo do ragadoo da nesaa do ramoo bok do sãm.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ý ab'aanh pooj jé ý her'ood wãt doo: Bë hyb n'aa newë manã ý h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hě, ý h'yy gatamah do bë ed'oo nã bã paawã, taw'ããts hě ý bë gadoo h'yy gatamah

[‡] 10:17 Jeremij 9.24 * 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hě tah'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ý er'ood bã, tawén nãng. Ta daaj hě tah'yy kasab'ee, Korin buuj sa hã tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hã.

do bē gadoo doo da, ỹ na-ãāj hē ỹ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ỹỹ, ỹ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ỹ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahỹỹ hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hỹỹ kā, ỹ na-ãāj da ỹ h'yy kasab'ee.† ¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'ãāts hē bē gadoo na-ãāj hē ỹỹh, ỹ h'yy kasabé bā. ²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejũũ doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēēr hā daab 'yyp doo, bē wad'ii doo, bē bahānh nu gapad'ēek kar'ēēn doo, bē rejāā doo, bē ratapa ewyyh doo. ²¹ Ỹ hād nu mebyys ỹ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ỹ moo wād bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.‡

Āā kanahēn its né paawā ta tii hā, ta ti neỹỹm doo me rap'āā kasab'ee doo, ỹ na-ãāj hē ỹ hajaa neỹỹm doo me ỹ p'āā kasabé bā. H'yy gatamah do hadoo ỹ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ãāj hē Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ãāj hē Isaraéw buuj. Abaraām panaa had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ãāj hē Abaraām panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ỹ Kristo karom heh'äät do sa bahānh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ỹ baher'oot ta tii da.) Tak'ēp sa bahānh ỹ moo wād wāt. Sa bahānh hajōo nuu me ỹ radawāts gēēt, Jesus ky n'aa ỹ her'oot do hyb n'aa. Sa bahānh hajōo nuu me tak'ēp ỹ rabaheyyh. Hajōo nuu me dajēb gó ỹ bewād nā. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me ỹ rabaheyyh ta tyd me,

Judah buuj hā.§ ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ỹ rabaheyyh.** Sét nuu me ỹ radajēeb paawā, pā me ỹ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ỹ gahōm do tabegyb jēk. Sét adēb bā, sét atsēm ỹ batu tame. ²⁶ Hajōo nuu me ỹ bawāt. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, tamii ỹ mawāt doo. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, moo nesaa do sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, hāj ỹ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, panang bā. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, ranabok hēnh ỹ bawāt bā. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, akajar me ỹ bawāt bā. Ām n'aa nāng hā ỹỹ, Jesus hā h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ēp ỹ moo wād wāt. Tak'ēp ỹ bakaanh ỹ moo wāt do hyb n'aa. Hajōo nuu me ỹ naỹỹh.†† Sah, hoo kaanh do na-ãāj hē ỹ bahoop. Hajōo nuu me ỹ waa tamah. Hajōo nuu me ỹ bahoop hahēem doo. Hajōo nuu me dooh saroor hebaan do wē ỹỹ, ỹ kahat'ēeh hyb n'aa. ²⁸ Sahōnh hē ỹ ahoop do wób bahānh ti anāng nā sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ỹ hyb n'aa tón do had'yyt hē, Jesus karēn doo da rababok ỹ karēn do hyb n'aa paawā. ²⁹ Rah'yy kanejój bā kā Jesus hā rah'yy ka'eeh do hā, ỹ t'yyd mehĩĩn sa hā, ỹ hyb n'aa tón hēp ỹỹ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wād bā rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ēp ỹ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ Ỹ h'yy kasabé bā, jāām hē né hē ỹ h'yy kasab'ee da ỹ nahejooj is do metēeh do hā. ³¹ Dooh daap ỹ menā bā P'op Hagā Do ji j'aa etsēē had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korīn buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. ‡ **11:21** Ma matēg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén ej'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'äät tado bā. Hād nu mebyng tawén nāng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'yy genāh takarēn do hyb n'aa. § **11:24** Jāām né hē 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hāj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā rasām baanh. Ranesōōts hōm hyb n'aa ti yd jé rabetsén. 39 nuu me rabaheyyh.

** **11:25** Roma buuj ti ky n'aa etyy do b'aa me rabaheyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wāt atsēm ta waa sām hā. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metēek atsēm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsēē atsēm, ti hyb n'aa ty jawyng tabahoop.

N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. ³² Damas-Ko panang hēnh ŷ hewäd nä noo gó, panang bagä n'aa sa wahē n'aa Aretas häd näng do wē moo wät do mejüü panang hadē do noo bä warahén ŷ ragada ŷ ramosoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hä h'yy ka'eeh do ŷ rabahy g'ëed is tūü, panang hadē pong jé naa. Tii bä ŷ kejēn hōm is sa mahānh.

12

¹ Dooch né paawä ŷ genaag bä, ahōm nä ŷ h'yy kasab'ee do ran'oo bä, daap né paawä ti ta tii. Bē ŷ maher'oot hŷŷ kā s'ëeh hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hä ŷŷ. Bē ŷ maher'ood kän na-ääj hē hä ŷ tametëeh doo. ² ŷ hapäh aj'yy Kristo hä h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabëej hōm doo, P'op Hagä Do mahūüm dó hŷ pong jé, ta wē. Dooch ŷ hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ii hēnh hasëek doo, ta hub sii hē tado bä. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ ŷ hapäh né hē hŷ pong jé P'op Hagä Do masäk. (ŷ ab'aanh, dooch ŷ hapëe bä ta h'yyb tym ub tado bä t'ii hēnh hasëek doo, ta hub sii hē tado bä.) T'ii hēnh ta ti aj'yy* maa napäh kyyh ji nahajaa do ji her'ood bä, P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bä.† ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ŷ haja paawä ŷ kasabé bä. Hä ŷŷ hē dooch ŷ h'yy kasabé bä. Hä ŷŷ hē ŷ kasabé bä paawä, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metëeh do hä. ⁶ ŷ karēn bä paawä hä ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé bä, h'yy gatamah do nado né paawä ŷŷh, né hup ŷ né hē paawä ta ti ŷ h'yy kasab'ee do hä. Ti hado né paawä, dooch ŷ h'yy kasabé bä. Dooch ŷ karēn bä ta bahānh ŷ rahyb n'aa newē bä. Jāām né hē hä ŷ rahapäh ŷ moo wät doo, ŷ her'oot do na-ääj hē.

⁷ Hä ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh, tak'ëp hetsooh do kametä däk do hyb n'aa hä ŷŷ, P'op Hagä Do anoo hä ŷŷ nesaa do ŷ ahoop doo, sasēng tēg ejooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejüü do tii, ŷ tarejää hyb n'aa, hä ŷŷ hē ŷ h'yy kasabé mahānh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ŷ betsëe tabado hōm hyb n'aa ta ti ŷ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawä, hahŷŷ da ta kyyh hä ŷŷ: “Jāām hē né hē ŷ ky enyym do a hä, sahōnh hē hejój ŷŷ baad takametä däk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hä”, näng ta kyyh hä ŷŷ. Ti hyb n'aa kā, tsebee gó ŷ h'yy kasab'ee ŷ nahej'oonh do hä, Kristo hejój bawät hyb n'aa hä ŷŷ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kā ŷ tsebé Kristo hyb n'aa nahej'oonh do ŷ ahob bä, Kristo hyb n'aa ŷ raky n'aa rejä bä, Kristo hyb n'aa wē ŷ badoh do ŷ ahob bä, Kristo hyb n'aa ŷ rarahejä bä, Kristo hyb n'aa dooch ŷ ad'oo pé na-ääj hē. ŷ nahejooj bä, hēp ŷ tym hä ŷ bahej'oonh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ŷ ber'ood däk. Bē né ti han'oo tii d' ŷ wén her'oot. Bē né paawä tii baad her'oot do keh ŷ n'aa hä. Dooch its né paawä ŷŷh,‡ dooch tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ŷŷh. ¹² H'yyb jawyk doo me ŷ moo wäd wät bē mahang Jesus mejüü do heh'äät ji do bä metëeh doo: Hetsooh do P'op Hagä Do hanaa ŷ metä wät, meuj n'aa näng do ŷ moo wäd wät, ŷ pehuunh do na-ääj hē. ¹³ Ny hadoo do ŷ moo wäd wät ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do hä, bē hä ŷ moo nawäd wät doo? Jāām né hē hahŷŷ bē hä ŷ nad'oo doo: Bē ŷ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ŷ ky n'aa

* **12:3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hŷ pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejēn doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooch takarēn bä tah'yy kasabé bä do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bä, tak'ëp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooch er haja nä bä ta ti hadoo do er gado bä badäk hahŷŷ hä er babok nä bä. ‡ **12:11** Dooch its né paawä ŷŷh Paw-Ro wén her'oot wät, dooch né ji hajaa péh P'op Hagä Do tanado bä paawä. Ta ti tabaher'oot bä tapes'ääp na-ääj hē ta hä ky n'aa rejää doo. “Dooch its Paw-Ro”, näk sa kyyh.

rejãã hadoo doo.Š

14 Tamawoob nuu me däg bë ÿ bahehëen da hÿÿ kä. P'aa hënh dooh né da bë ÿ daab yb bã ënh. Bë ma nado ti ÿ karën. Bë ti ÿ karën sa yb sa taah karën doo da. Ji taah ned'ëed is do nado sa yb sa ÿÿn karën do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ëed is do karën do hanoo doo.** 15 Baad ÿ h'yyb hedoo sahõnh hë ÿ ah'ëenh wë ÿ hanäng doo, ÿ kan'oo däk bë hã bë ÿ masa hyb n'aa. ÿ eanh hÿÿ kä bë hã. Doo denaa hë ÿ bë kamahän, tak'ëp bë ÿ kamahän do mabaj?

16 Hahÿÿ d' mä bë mahang habong do sa nooh: “Te hub né hë. Doo bë tadaab yb bã. Doo né paawä bë tadaab yb bã, kamatakëe doo me bë tawedii”, näk sa kyyh. 17 Ajyy bë wë ÿ mejüü do hã bë ÿ wadii bë hã? 18 Tak'ëp paa ÿ betsëe Tiit bë wë tabahõm hyb n'aa. Äã h'yyb hata ÿ mejüü ta sii ti noo gó. Bë Tiit wadii, bë hã péh? Sét hëp ÿÿ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo äã babok Tiit daheeh. Doo bë äã wad'ii bã.

19 Ta ti äã wén her'oot bë hã, äã kawoom hyb n'aa bë ed'oo g'eeh? Doo. Doo ti hyb n'aa tado bã. Séd äã h'yyb hedoo Kristo hã. T'õp hanäng doo me äã baher'oot sahõnh hë äã her'oot doo. P'op Hagä Do maa napäh äã her'oot doo. Najis haa, sahõnh hë äã bad'oo doo, bë hyb n'aa né hë tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa paawä. 20 ÿ eÿÿm, bë wë ÿ kajaa bã, ta see hadoo bë h'yyb hã ÿÿ da. Tii bã, dooh na-ääj hë bë genaag da bë ÿ maher'ood bã. ÿ aw'yyt apäh da bë mahang kaj'õök doo, h'yy kajew'ëes

doo, kawajãän doo, séd hã h'yyb nahed'oo doo, ta wób ky n'aa rejãã doo, kasab'ee doo, kamanejüü do na-ääj hë. ÿ hyb n'aa newë bã, ÿ hyb n'aa tón ta ti hedoo do ÿ awyyd bã da bë mahang. 21 ÿ eÿÿm da, bë wë ÿ kajaa bã p'aa hënh da ÿ nu mebyng bë hyb n'aa P'op Hagä Doo, ta hã ÿ h'yy kaha'eeh do an'oo bã. ÿ hyb n'aa tón da ÿ eÿÿm, pooj jé nesaa do moo bok do rat'yyd kamaneh'üün do hyb n'aa baad nadoo do ramoo bok do hã, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hã, nu meby n'aa näng do hã, sa matym gó ramoo bong doo.

13

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

1 Tamawoob nuu me däg hahÿ bë ÿ bahehëen doo. ÿ kajaa bã, sahõnh hë ky n'aa katep'aa do bë mahang hanäng doo, pawóp hë, tamawoob hë ta rod n'aa raheer'oot da te hub tado bã.* 2 ÿ ab'aanh, pooj jé, pawóp nuu me däg bë ÿ bahehëen noo gó nesaa do moo boo bok do sa hã ÿ maher'ood wät doo. Ta ti moo hedoo doo, bë sahõnh hë na-ääj hë, ÿ maher'oot hahÿÿ da: Doo da ÿ t'yyd mehüün bã pooj jé du d'oo do nesaa do moo bok doo, ta wób na-ääj hÿÿ kä nesaa do moo bok doo. 3 Doo da bë ÿ t'yyd mehüün bã. Bë karën mäh, bë ÿ metëeh Kristo tado bã hã ÿ her'oot doo, bë nooh. Nahejooj nado Kristo bë wë. Hejooonh né hë bë mahang. 4 Nahejooonh doo gó b'aa kajatsëk do hã kepëem däg né paawä, ti awäd had'yyt hÿÿ kä P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Ti hadoo né hë äã hã. Kristo nahejooj hã séd hã äã h'yyb hedo né

Š 12:13 Sahõnh hë ta wób sa mahang tamoo wäd wät doo, Korin buuj mahang na-ääj tamoo wäd wät. Jääm hë dooh tadaab yb bã sa hã. Ta wób hã ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apäh dooh baad Paw-Ro kamahän sa hã ta wób red'oo. Bë mabaan bë hã ÿ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bã, tahäd ky n'aa ej'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. ** 12:14 Korin buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Doo Paw-Ro karën bã sa dajëer tagado bã. Takarën tamasa sa hã, baad Jesus hã rah'yyb padëek hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hã rah'yy kae däk do hyb n'aa.

* 13:1 Tii d' né ji bad'oo P'op Hagä Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bã. Dew-Teronom 19.15 hã takerii däk tii. Doo ji ky dahé bã sét hë her'ood bã. Jääm hë ji ky daheeh pawóp hë, tamawoob hë hadoo doo, te hub né hë ranoo bã ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagä Do kyy kerih do wén mejüü, daap hë ji ky n'aa tapa mahänh ji da hadoo do.

paawä, bë wë da äã babok Kristo sii P'op Hagä Do hejój hyb n'aa. Bë wë äã kajaa bä, ta hejój gó da äã babok bë wë.†

⁵ Taw'ääts hë bë ti bë hä hë bë kamety, bë hyb n'aa newë, Jesus hä bë h'yy kae bä heh'äät ub. Dooh g'eeh bë hapëë bä, Jesus Kristo bë h'yyb gó awät? Ta nehub tado bä bë hegää bä, dooh Kristo hä h'yy ka'eeh do heh'äät do bë do bä. ⁶ Wyt ta maab hë bë hä ŷ gada, bë hapäh Jesus mejüü do heh'äät do ŷŷh.‡ ⁷ P'op Hagä Do hä äã ky n'aa etsëë, baad nadoo do bë moo nabok hyb n'aa. Dooh äã ky n'aa ets'ëë bä ta tii, baad bë mahang äã moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooh. Tii d' äã wén ky n'aa etsëë, baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Ti né hë ti äã karën doo. Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bä, baad nadoo äã moo boo bok doo, ta wób redoo bä. Jääm né hë ŷ karën, baad bë babok doo. ⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, dooh äã haja bä baad hadoo do äã geäm bä. Jääm hë äã hajaa äã moo bok baad hadoo do masa doo, kah'üüm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó äã gadoo äã nahejoonh doo. Jääm hë äã karën, baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh. Äã ky n'aa etsëë bëëh, bë t'yyd kamehïin hyb n'aa baad nadoo do hä, p'aa hënh baad ub bë babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿ mo haja ŷŷ kerih do bë ŷ ma erih bë wë ŷ kajaa do pooj jé, bë wë ŷ kajaa bä kä, dooh hyb n'aa bë ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hä ŷ kan'oo däk doo me. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wät hyb n'aa bë hä, bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa. Hä ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bë h'yyb tym gó hanäng do ŷ rejää hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedëë hōm do ky n'aa

† **13:4** Korīn panang bä habong do wób raky sëm Paw-Ro. Dooh raky dahé bä. Nesaa do rakarën ramoo bok nä. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hä. Pooj jé dó tat'yyd mehïin né paawä, dooh da tat'yyd mehïin wäd bä nabuj keh'üüm do sa hä. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa etyy da hÿŷ kä sa hä takajaa bä. ‡ **13:6** Korīn buuj wób ramejüü Paw-Ro metëëh Jesus mejüü do heh'äät do tado bä. Ti Paw-Ro mejüü sa daaj hë sa hä hë rakametyy rabahapäh hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae bä, Jesus hä rah'yy kanae bä. Jesus hä rah'yy kae bä tii bä rabahapäh Paw-Ro Jesus mejüü do heh'äät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hä rah'yy kae däk do hyb n'aa.

hahÿŷh

¹¹ Tagadëëg ub, wakän haa, bë tsebee. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehïin baad nadoo do bë moo boo bok do hä. P'aa hënh baad hadoo do bë moo boo hÿŷ kä. Bë ky dahé hahÿŷ hä, bë ŷ ma erih do hä bë ŷ maher'oot do ta hä. Taw'ääts hë séd bë h'yyb hedo. Taw'ääts hë hanäm doo gó bë babok bë da hadoo do wë. Tii bä da P'op Hagä Doo, ta hanaa ji kamahän doo, ta hanaa ji h'yyb näm doo, awät da bë mahang.

¹² Taw'ääts hë baad ub, hanäm doo gó bë edëë sahōnh hë bë da hadoo doo. ¹³ Sahōnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do babä habong do bë rahyb n'aa esee.

¹⁴ ŷ karën, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym do bë h'yyb gó tabawät. ŷ karën ji P'op Hagä Do kamahän do sahōnh hë bë h'yyb gó tabawät. ŷ karën na-ääj hë séd hä ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do sahōnh hë bë h'yyb gó tabawät. Jääm hë kä.

**Garata
Jesus hã h'yy ka'eeh do
Garata häd näng do
panang bä habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahỹyh**

Kedëng do ky n'aa hahỹyh

¹ Jesus mejũũ do see ŷ ti hỹ Paw-Ro. Ajyy ŷ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejũũ do see ŷ wën hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganä wät hanoo do kyy gó na-ããj hẽ.

² Èr hỹj hedoo do pa ŷ habong do sa sii ŷ edëng bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata hãj n'aa bä jé pad'yyt hẽ bë panang bä kahet'aa doo.

³ ŷ karën P'op Hagä Do èr Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yyim bë hã. ŷ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hẽ tii, P'op Hagä Do èr Yb karën doo da, ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã, nesaa do èr moo bok do sãm, èr tabed'ëep hyb n'aa, da hẽ Nesaa Do Yb mejũũ doo da habok doo da èr naboo bong hyb n'aa kä. ⁵ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do hã jij'aa etsëe had'yyt hẽ. ŷj. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahỹyh

⁶ ŷ hyb n'aa tón, nayyw hẽ né hẽ bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hẽ bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanãm do tii, ta wób sa noo né paawä, dooh panyyg hanãm do tado bä. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ỹt Kristo ky n'aa hanãm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hẽ jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanãm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëeg wät do paa nadoo doo. ŷ tado bä paawä, ããs

wë hã hana do tado bä paawä na-ããj hẽ ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ŷ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hẽ jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanãm do bë tamaher'ood bä, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ŷ erih do hã wyt ta maab hẽ, dooh hã ŷ raj'aa etsë do jawén ŷ awäd bä. P'op Hagä Do ŷ taj'aa etsë ŷ karën. Ta wób ŷ karën ŷ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hẽ ŷ karën nä bä paawä ta wób ŷ h'yyb enäw up, dooh Kristo karom ŷ do bä paawä.

¹¹ Baad bë ŷ maher'oot hahỹ wakän haa: Kristo ky n'aa hanãm do bë ŷ ma met'ëeg wät doo, dooh ajyy sa hanaa tado bä. ¹² Dooh aj'yy tado bä hã ŷ tab'ëes do ta panyyg. Dooh ŷ rama met'ëeg bä ta tii. Jesus Kristo né hẽ tii, ta ti metëeh do hã ŷj.

¹³ Bë ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejũũ doo da ŷ bawäd wät. Bë ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ŷ paa rejää P'op Hagä Do karapee, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa napäh na-ããj hẽ tak'ëp ŷ karën paawä Kristo hã h'yy ka'eeh do ŷ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ŷ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa ŷ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ŷj ma kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ŷ karën ŷ ky daheeh sahõnh hẽ ãã wahë makũ metëek do hã. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bä kä, tii da né hẽ ŷ bawäd né paawä, P'op Hagä Do metä wät hã ŷ ta T'aah, ŷ tah'yy gan'yyh ta hã tan'oo bä, Judah buuj nadoo do hã ta ky n'aa ŷ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, ãn ŷ wog gó ŷ basuun nä bä, tsyt hẽ ŷ P'op Hagä Do asëew däk. Taky enyym do hyb n'aa hã ŷj, nes'aa né paawä ŷj, hã ŷ tabanoo ta wë ŷ moo wät hyb n'aa. Tii bä, ta T'aah hã ŷ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ŷ eaaj bä ajyy sa hã nyy d' ŷ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ããj hẽ Jerusarënh hënh ŷ ahõm bä, pój ŷj jé Jesus mejũũ do rabahado

padëek do sa wë ÿ beaanh hyb n'aa paawä. Dooh. Nayyw hë ÿ bahôm paa Arab häd näng do häj n'aa hënh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hënh ÿ babaaj hôm kân.

¹⁸ Tii bä kä, tamawoob hë ta baab jawén paa bä, Jerusarënh hënh ÿ bahôm kân, Peed ÿ baheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ ta äh ta pa ÿ baym. ¹⁹ Ta tii bä na-ääj hë ÿ bahapäh Tsijaag, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj.* Jesus mejüü do wób, dooh ÿ hapëë bä ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bë ÿ maher'oot: Te hub né hë hahÿ ÿ erih doo. Dooh ÿ noo kanesa bä. ²¹ Ta jawén ÿ bahôm kân Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hënh. ²² Kristo hä h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hë sa panang hënh rakahet'aa doo, dooh ÿ rahapëë nä bä ti noo gó. ²³ Jääm hë hahÿ ÿ raky n'aa napäh. Hahÿÿ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hÿÿ kä tama met'ëeg kân Kristo ky n'aa p'ooj ub takarën do tagawats'iik do paah", näk mä sa kyyh. ²⁴ Ta ti ÿ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ÿ n'aa.

2

¹ Ti m', 14 ta baab jawén paa bä, p'aa hënh Jerusarënh hënh ÿ bahôm. Béh-Nabéh sii ÿ bahôm. Tiit ÿ mahüüm si ÿÿ. ² T'ii hënh ÿ wén hôm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ääts hë né hë ÿ bahôm. Ta tii bä ÿ ats'yyt Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa näng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hä nyy da Kristo ky n'aa hanäm do Judah buuj nadoo do hä ÿ ma mehet'ëek doo. ÿ wén maher'oot, ÿ karën ÿ baheg'ääs séd rah'yyb hedo bä hä ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hä. Séd rah'yyb nahedo bä paawä ÿ ma mehet'ëek do hä, daap paawä tii bä ÿ ma met'ëeg wät doo, da hë ÿ ma metëek do na-ääj hë, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sëm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä. ³ Séd hä sa wahë n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hë hä ÿÿ,

ÿ ma mehet'ëek do hä. Dooh ënh ramejō bä Tiit, t'ii hënh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bä, Judah buuj nado né paawä. ⁴ Ta wób ti tii d' karën paawä tabad'oo. Jesus hä h'yy ka'eeh do oow né tii. Èr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ääs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do èr jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó èr wén boo kân. Rakarën paawä p'aa hënh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarën paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hënh. ⁵ Tii d' rakarën né paawä, dooh tabad'op hë ää ky dahé bä sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanäm doo, baad hadoo doo, baad tabenyyw däk hyb n'aa, ta panyyg kamanekuuj däk hyb n'aa.

⁶ Jerusarënh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hä, sa wahë n'aa ky n'aa näng do sa hä, baad ub ÿ ma mehet'ëek doo. Dooh ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bä sa hä Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ääj hë tagadoo.) ⁷ Dooh né hë ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hä ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hä tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejüü do tabahadoo hyb n'aa, ÿ na-ääj né hë tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, rabahapäh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowäw daheeh, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enäh doo, rabahapäh bä nyy da P'op Hagä Do ÿ tasëew hôm tsyt hë, Judah buuj nadoo do mahang ÿ moo wät hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa ää bahado

* **1:19** Tsijaag, Jesus hÿÿj. Séd hë sa ÿÿn.

däk hyb n'aa kä. Sa moo hub me äã redëng tii bä, äã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hä. Sa sii äã kaner'oot noo gó, baad ub sa hä Judah buuj nadoo do mahang ȳ Béh-Nabéh daheeh äã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah buuj mahang ramoo bok tii. ¹⁰ Dooch äã hä ramejõ bä. Jããm hë äã hä retsëe, Jesus hä h'yy ka'eeh do kas'oot do Jerusarënh panang bä habong do äã hyb n'aa esee hyb n'aa, äã masa hyb n'aa. Tii d' né da tak'ëp ȳ karën up ȳ bad'oo.

¹¹ Än-Tijoka panang bä äã wë Peed baheg'ääs noo gó, Peed ȳ nabuuj gedoo baad nadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. ¹² Pooj jé dó baad Peed awa had'yyt hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Judah buuj nadoo do sa sii. Tii bä kä, Än-Tijoka bä rakajaa ajyy Tsijaag hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy rakajaa bä kä, dawë hä Peed bawäd däk Judah buuj nadoo do sa mahãnh. Dooch sa sii tawa wäd bä, Judah buuj wób ji masuuj noo byyh kahök do hä ky kah'üüm do tajeÿÿm do hyb n'aa.* ¹³ Tii bä Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tii bä habong doo, Peed mo n'aa me rabadoo däk na-ääj hë. J'ooj madäk doo me ti noo gó Peed bad'oo doo da tii d' na-ääj hë rabad'oo. Dawë hä rababoo däk Judah buuj nadoo do sa hÿÿj hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahãnh.† Béh-Nabéh sii hë sa h'yyb

hata däg ti noo gó.

¹⁴ Ti m', dooh baad hadoo doo, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh doo da raboo boo bä ȳ bahapäh bä, sa hÿÿj hedoo do raty n'aa gesyyg däk‡ ȳ bahapäh bä, sahõnh hë sa matym gó Peed hä ȳ ky hadoo: “Judah buuj né paawä õm, Judah buuj nadoo doo da mabawäd däk. Meréd hõm Judah buuj raky n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb n'aa hÿÿ kä, mabad'oo do hä, makarën mamejüü Judah buuj nadoo do er hÿÿj ky n'aa hedoo doo, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ragadoo sa hä magadoo hyb n'aa, õm né heréd hõm paawä tii?§ ¹⁵ Te hub né hë, Judah buuj taah er bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hë èer. Dooch ta wób, baad nadoo do moo heb'ooch do er ado bä.** ¹⁶ Dooch né paawä baad nadoo do moo heb'ooch do er ado bä paawä, er hapäh, jããm hë Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk P'op Hagä Do matym gó. Jããm hë Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bä. Er na-ääj hë, Judah buuj, Kristo Jesus hä er h'yy kae däk baad er bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, er tagadoo hyb n'aa. Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hä er daab yb wäd bä. Dooch hajaa pé baad tabahado däk P'op Hagä Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa. ¹⁷ Hÿÿ

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do wób ramejüü Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahög hõm, jããm hë tii bä P'op Hagä Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tii da ramejüü Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hä h'yy kana'eeh do rajeÿÿm do hyb n'aa. Sa hä rawén jeÿÿm, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jããm hë Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahög hõm bä. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang dooch tii d' tahado wäd bä. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hë né hë paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bä heg'ääs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hä Peed jeÿÿm. Ti hyb n'aa dooch takarën bä Judah buuj nadoo do sii tawa bä heg'ääs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hë tabawäd däk, tahapëe né paawä dooch ji masuuj noo byyh kahög hõm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooch Garata häj n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehög bä. Ti hadoo né hë P'op Hagä Do gadoo na-ääj hë sa hä Peed hapëe né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeÿÿm do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb. § **2:14** Dooch né paawä Peed her'ood bä Judah buuj nadoo do sa hä sa masuuj noo byyh ragehög hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëe tabawäd däk do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bä. ** **2:15** Judah buuj ramaneëenh ta wób “baad nadoo do moo heb'ooch doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa.

kä, eër, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kä er karën do hyb n'aa baad er bahado däk P'op Hagä Do matym gó, baad nadoo do moo heb'oooh do er bahado däk Judah buuj nadoo do nemuun, näk er buuj wób. Nyy d' rahanäng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'oooh do er bahado däk? Doooh. Doooh tii d' tado bä! ¹⁸ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hënh ji du do bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ji daab yb bä, pooj jé ji eréd hõm doo.^{††} ¹⁹ Doooh taw'ääts hë tado bä p'aa hënh y du do bä y daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajëb hä ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, y paa dajëb wät hadoo ta hä.## Hyy kä, tamanejõ wät do hyb n'aa hä yÿ, y hajaa P'op Hagä Do karën doo da y bawät. ²⁰ Hahyÿ d' y hanäng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hä y paa dajëb wät do hadoo y baher'oot bä: Kristo sii y kepëem däk do hadoo b'aa kajatsëk do hä tadajëp noo gó. Gawatsig hõm pooj jé y bawät do paah. Kristo ti hyy kä hëp yÿ gó hawät doo. Da hë, badäk hahyÿ bä y bawät nä bä, y h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do T'aah hä, hä y kamahän do hä, hëp y n'aa dajëp do hä.## ²¹ Jääm hë P'op Hagä Do er wë taky enyym do hyb n'aa baad er wén hado däk ta matym gó. Doooh y ty n'aa gesyyg bä ta tii. Ta ti y wén her'oot, ji haja bä paawä baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bä daap paawä Kristo dajëp!”, näng mä y Peed hä.

†† **2:18** Hahyÿ d' tahanäng pé tii: P'aa hënh ji daab yb bä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hä, ta ti ji eréd wät do jawén paa bä, tii bä né hë nesaa do moo heb'oooh do ji bahado däk né hë, ji nahajaa do hyb n'aa sahõnh hë ji ky dahé bä. Doooh Jesus hä ji daap yyp do hyb n'aa tado bä nesaa do moo heb'oooh do ji hado bä. ## **2:19** Doooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ wäd bä ji hä Paw-Ro hanäng péh. ## **2:20** Ti hadoo er hä na-ääj hë. Paw-Ro bawät do hä er tametëeh nyy da taw'ääts hë er sahõnh hë er babok. * **3:4** Doooh ji hapëe bä baad ub nyy d' tahanäng pé tæg nad'ëed is do 4 hä kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahyÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bä: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejää noo gó? Y karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä bë ahoop do paah.” † **3:6** Genesis 15.6 ‡ **3:7** Abaraãm karapee, P'op Hagä Do karapee, Israéw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng.

3

¹ H'yy ganahoot nä do hadoo bëeh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëe wät baad hadoo doo! Jaa bë hä wadii? Baad ub né paa bë y ma met'ëeg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hä ji hyb n'aa dajëp doo. ² Sét ub ti y eanh bë hä hyy kä: P'op Hagä Do anoo bë hä ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó? ³ Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do däk noo gó Kristo hä bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm. Bë karën apäh hyy kä bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hä g'eeh bë karën bë daap yyp hyy kä? ⁴ Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hä? Y karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä.* ⁵ Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

⁶ Bë hyb n'aa newë Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.† ⁷ Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kä.‡ ⁸ P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëek da P'op Hagä Do

matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraäm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”, § näng kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraäm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

¹⁰ Tii d' nado sahõnh hẽ tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hẽ ajyy, ÿÿj, sét né paawä resõõts bä sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da”, ** näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hẽ, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hä ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hẽ ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa: “Jääm hẽ edëb had'yyt da, jé ta hä h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”, †† näng kerih doo. ¹² Hÿÿ kä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hä radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahÿÿ hä kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.” †††

¹³ Ær paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do Ær nahajaa do hyb n'aa Ær ky dahé bä. Tii bä kä, Ær Kristo bedëeb wät Ær ky n'aa kawas'ee däk do mahänh. Ta hä tabadäng Ær ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, Ær hä tanadëe wät hyb n'aa. Ær hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk paa ÿ wén näng, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb

n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hẽ b'aa hä sa kamag padëek doo”, §§ näng kerih doo. ¹⁴ Ær ky n'aa kawasee do mahänh Ær Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ääj hẽ ragadoo hÿÿ kä Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hÿÿ kä, Ær sahõnh hẽ, Ær h'yy ka'eeh do hyb n'aa Ær gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bë ÿ maher'oot Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakän haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hä raberih bä hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahÿÿd bä. Dooh na-ääj hẽ ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hä taberih nä ta ky n'aa papuuj, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hä. ***

¹⁶ Abaraäm hä, ta panaa hä na-ääj hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hä habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëe bä hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hẽ ta panaa hyb n'aa taky däng, ††† Kristo né hẽ ti sét hadoo do Abaraäm panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedëng. ¹⁷ Hahÿÿ d' ti ÿ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hah'ÿÿt pé ÿ noo bä: Abaraäm sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hä. Taky däng ta hä, dooh taky kahÿÿd bä ta hä taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bä Mosees hä kan'oo däk doo, dooh tahaja bä tahÿÿd bä pooj jé Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraäm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do Ær wë tatabëej bä paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky da-

§ 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18 ** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 ††† 3:12 Rewitikos 18.5 §§ 3:13 Dew-Teronom 21.23 *** 3:15 Dooh kah'ÿÿt pé tii. Dooh ta bahänh hanoo péh. ††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

heeh do hyb n'aa, ji haja bä paawä tii, tii bä dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hē Abaraām gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ta hä. P'op Hagä Do wén ky n'aa edëng Abaraām, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hä.

¹⁹ Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraām panaa, kanajaa nä bä. Ti panaa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ääs sa hä, Mosees hä raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod Isaraéw buuj sa wë, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë na-ääj hē ti Mosees. ²⁰ Hÿÿ kä, sét hē tado bä, ta daaj hē taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hē P'op Hagä Doo, ta daaj hē Abaraām hä tamaher'oot do ta hä taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hä? Dooh! Dooh ta hä tah'yy kawareem bä. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä ji edëb had'yyt do ji hä tan'oo bä, tii bä kä baad er bahado däg né hē paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do er ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hē tahaja bä ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karën do ji hä tamejō had'yyt hē. Ti hyb n'aa, jããm hē Jesus Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do äã tamoo masoo hadoo. Äã tadewäts bëeh hadoo. Äã tahag'ääs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagä n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do er hä tametëeh bä kä Kristo hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä hÿÿ kä, baad ji bahado däk ta matym gó. ²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, äã

hagä n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do äã moo nabok hyb n'aa. Hÿÿ kä, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa, baad er bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kä, Kristo hä er h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä, Kristo hä er daap yyp do hyb n'aa kä, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do er tahagäã wäd bä.

²⁶ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do taah bë sahōnh hē, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo däk hÿÿ kä Kristo Jesus hä. ²⁷ Bë nu ke-muun bong bä séd hä bë h'yy kata däk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado däk hÿÿ kä. ²⁸ Séd uuh had'yyt er hÿÿ kä Kristo Jesus hä er h'yy kata däk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, sa kariw n'aa ji do bä, sa karom ji do bä, aj'yy ji do bä, ÿÿnh ji do bä na-ääj hē. Séd uuh had'yyt né hē ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado däk do hyb n'aa, Abaraām panaa heh'äät hadoo bë bahado däk. Ti hyb n'aa Abaraām hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabës hÿÿ kä bë hä.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ji hä tabës do ky n'aa: Ji t'aah, sahōnh hē ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahānh nado ta karapee noo gó, sahōnh hē ta yb ma ta ma hado däg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nä bä, ta hagä n'aa mejüü ta t'aah hä ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ääs do hä taky daheeh. Dooh ta t'aah haja bä tah'yy karën do tamoo wäd bä. ³ Ti hadoo er hä. Kristo er tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëer. Badäk hahÿÿ hä nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp er hä tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo nä ëer ti noo gó. ⁴ Tii bä kä, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bä kä, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. ÿÿn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo

bä tabenäng, ⁵ äã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee däk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kä. ⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hē, ta Sahee an'oo bā, “Ee” P'op Hagä Do er maneēēnh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kä, dooh ji hā mejüü do karom mahado wäd bā. P'op Hagä Do t'aah kä om. Ta t'aah mabahado däk do hyb n'aa, sahōnh hē ta taah sa hā tabanoo doo, a hā da tabanoo na-ãj hē.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bē nahapäh nā bā, bē h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bēeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bē hapäh hyb n'aa bē h'yyb gó, (bē P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ÿ hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hēnh bē h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyk do nahejoonh doo, daap hadoo do wē? Bē karēn apäh ta ti hedoo do bē tamejüü p'aa hēnh, p'ooj ub bē babok doo da? ¹⁰ Tsyt hē däg bē basēew däk ta äh, bē daaj hē bē tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bē teb'ëes, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bē teb'ëes, tsyt hē däg bē basēew däk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bē ÿ hyb n'aa tón! Daap hē apäh ÿ ma met'ëeg wät Kristo ky n'aa bē mahang?

¹² Tak'ëp ÿ betsēē bē hā, wakān haa, ÿ bad'oo doo da taw'ãäts hē bē bad'oo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ÿ daab yb wäd bā. Pooj jé ta tii hā bē daab nayyp do hado däk ÿÿh.

Pooj jé baad ÿ bē gadoo. ¹³ Bē hapäh né hē, ÿ nahēē näng do hyb n'aa ti noo gó bē hāj n'aa bā ÿ bewäd nā. Ti noo gó né hē pooj jé bē ÿ maher'ood wät Kristo ky n'aa hanäm doo. ¹⁴ Nahäh ÿÿ taw'ãäts hē nado né paawä bē hā ti noo gó, dooh né paa ÿ bē ty n'aa gesyyg bā. Baad ÿ bē gadoo ti noo gó. P'op Hagä Do ääs bē gadoo doo da ÿ bē gadoo paah. Kristo Jesus bē gadoo doo da ÿ bē gadoo paah. ¹⁵ Tak'ëp

bē tsebé ti noo gó. H'ëed hyb n'aa bē tsanebee bong? Ti noo gó, bē haja bā paawä, bē matym sii hē bē ado nyyh paawä hā ÿÿ bē banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bē hā, bē maji hado däk g'eeh ÿ hÿÿ kä, baad hadoo do bē ÿ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ëp né paawä nanäng ma matëg oow bē rah'yyb en'yyim bē gadoo hyb n'aa sa hā, dooh bē hyb n'aa tado bā bē rah'yyb en'yyim doo. Rakarēn paawä bē hyb n'aa wareem ÿÿh, sa hā bē h'yyb en'yyim hyb n'aa, sa hā bē maa newëe hyb n'aa kä.

¹⁸ Taw'ãäts hē had'yyt hē ji rah'yyb en'yyim doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hÿÿ kä, bē mahang ÿ badoh bā, bē an'oo manā baad nadoo do jawén bē rah'yyb en'yyim doo.

¹⁹ Tah haa hadoo do ÿ kamahän doo, ÿÿnh ajān benyy däg bā ta mahÿÿnh do tahoop doo da, p'aa hēnh ÿ bahoop bē hyb n'aa, Kristo bawäd wät doo da bē baboo däk bā kä. ²⁰ Dooh ÿ haja bā bē wē ÿ ahōm bā, ti hadoo né hē ÿ karēn paawä bē wē ÿ bahōm, baad bē sii ÿ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ÿ hapëe wäd bā nyy d' ÿ bad'oo bē hā.

²¹ Bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hā mejüü kar'ëēn doo, bē hā ÿ eanh hahÿÿh: Dooh bē hapëe bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo?

²² Pawóp mä Abaraām taah, näng kerih do hā. Ta ÿÿm karom Agah häd näng do sii ta t'aah seeh, ta ÿÿm heh'äät do Sarah häd näng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ÿÿm karom sii tawén eta däk, ta ÿÿm karom hā ta t'aah wén nyy däk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa. Ta ÿÿm heh'äät do sii tawén eta däk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hā.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëeg bā. Pawóp hē hadoo do ÿÿj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraām sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëe Sinaih häd näng doo bā ta ky n'aa jaw'yyk

* **4:10** Ta ti hedoo do rateb'ëes do hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo red'oo.

do sa hã tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahõnh hẽ Sinaih bã kanoo do hã daap yyp doo, tak'ëp raba-hoop kamejũũ doo. ²⁵ Agah, waëë Sinaih häd nãng do hadoo, Arab häj n'aa bã hahãng doo. Agah hadoo Jerusarënh panang da hẽ. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hã ramejũũ do ra-hoop doo da paah, Jerusarënh buuj da hẽ rahoop tak'ëp kamejũũ doo. Sa karom hadoo Jerusarënh buuj. ²⁶ Hỹĩ kä, Jerusarënh hỹ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejũũ do nahoop do hadoo tii. Jerusarënh hỹ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Dooh kamejũũ do ër ahob bã. ²⁷ Ti ky n'aa né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahỹĩ da takerih:

“H'yy gadajaa da õm, ỹnh netaah doo, taah nanãng doo.

Tsebee gó mageëënh, õm ajãn mahỹĩj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee ỹ wén nãng, ta bahãnh hajök do ỹnh reréd hõm do taah.

Dooh denaa hẽ ỹnh patug nãng do taah.”‡

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëëh, wakãn haa hedoo doo, Isak hadoo bëëh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenãng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado däk, Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraãm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hẽ rahyb n'aa newè däk do hyb n'aa henãng doo, Is-maéw, rejã wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henãng doo. Ti hadoo

da hẽ. Mosees ky n'aa jaw'yyp do hã daap yyp do ër rarejãã, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanãng doo. ³⁰ Hỹĩ kä, hahỹĩ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hõm ỹnh karom ta t'aah daheeh. Dooh ỹnh karom t'aah gado bã ta yb hanaa ta ỹm heh'äät do t'aah nemuun”,§ nãng kerih doo.** ³¹ Ti hyb n'aa wakãn haa, tak'ëp ta hã kamejũũ do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejũũ do nahoop do taah ëër.‡‡

5

¹ Kristo ër tabed'ëep tak'ëp ër hã kamejũũ do ër ahoop do mahãnh, baad ër babok hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa bë an'oo manã ta see hã bë rah'yyp mahũũm. Bë gado manã tak'ëp kamejũũ do rakarën bã p'aa hënh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakä bë ỹ maher'oot doo! Ỹh, Paw-Ro, baad bë ỹ maher'oot hahỹĩh: Masuuj noo byyh kahög hõm do bë gado bã, daap hẽ da bë hã tii bã Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahõnh hẽ ajyy sa masuuj noo byyh kahög hõm do gadoo do sa hã ỹ ab'aanh ỹ maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bã, kamejõ däk bë hã tii bã sahõnh hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyp do wób bë ky daheeh na-ããj hẽ. ⁴ Bëëh, Mosees ky n'aa jaw'yyp do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëën do baad bë bahado däk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëë bë baboo däg kãn Kristo mahãnh. Ji hã P'op Hagä Do ky ennym do bë ty n'aa gesyyg däg kãn.

⁵ Èër kä, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bã, Kristo hã ër h'yy

† **4:26** Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh do ky n'aa né hẽ tii. Jé Kristo hã h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bã ky n'aa jaw'yyp do tak'ëp kamejũũ doo. ‡ **4:27** Isajas 54.1 hã takerii däk ta tii. Hahỹĩ d' kerih do hanãng péh: Ỹnh reréd hõm do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do hadoo. Hajõõ däk tii. Ỹnh patug nãng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyp do hã ky dah'eeh do hadoo. Dooh Jesus hã rah'yy kae bã tii. Hajök Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyp do hã ky dah'eeh do bahãnh. § **4:30** Genesis 21.10

** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ããp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyp do sa hã karën mejũũ doo. Dooh ta ti hedoo do ji gado bã ji mahang, tahanãng péh. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii. †† **4:31** Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejũũ do nado ëër, tahanãng pé tii. ‡‡ **4:31** P'op Hagä Do taah ër hado däk, ta hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanãng pé tii. Èr tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky ennym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

ka'eeh do hyb n'aa baad ər bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hā, ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-āāj hē. Séd hā né hē ji ta hā. Jāām hē takarēn do ji hā, baad ji h'yy kae heh'äät do ta hā, ji da hadoo do ji kamahān do hā kametēeh doo.

⁷ Baad paa bē babok pooj jé. Jaa bē tahewad kán baad hadoo do ky n'aa bē ky nadahé wät hyb n'aa? ⁸ Ta ti bē hā raky kah'ūūm doo, dooh P'op Hagä Do bē tanaēēnh do hanaa tado bā. ⁹ Nad'ēed its né paawā pāw makuj n'aa, jé pad'yyt hē däg takamekuuj dāk.* ¹⁰ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ h'yy kasadā do hyb n'aa, baad ŷ bahapāh hēp ŷŷ gó, ŷ hyb n'aa newēē doo da bē da hyb n'aa newēē na-āāj hē, séd bē h'yyb hedoo da hā ŷŷ. Dooh da ta see hadoo bē hyb n'aa newē bā da. P'op Hagä Do rejāā da bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawā ta ti ta wób sa hā.

¹¹ Wakān haa, ŷ na-āāj hē ŷ mejō nā bā paawā ta wób ramasuuj noo byyh kahōg hōm hyb n'aa, te hub tado bā paawā tii, dooh paawā Judah buuj ŷ rarahejā bā. ŷ ma met'ēēg nā bā paawā taw'āāts hē né hē ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, tii bā Kristo b'aa hā kajatsék do hā dajēp do ky n'aa, dooh paawā Judah buuj tah'yyb rejā wäd bā. ¹² Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahōg hōm do mejūū doo, ta ti ky n'aa me bē h'yyb manepēē bong hanoo doo, taw'āāts hē paawā sahōnh hē sa hā hanäng do ragahōg hōm.

¹³ Bēeh, wakān haa, P'op Hagä Do bē tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ēp ji mejūū do bē hā tamanejō wät hyb n'aa, baad bē babok hyb n'aa kā. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karēn do jawén ji awät do hyb n'aa tado bā tii d' tabad'oo ər hā. Dooh. Tak'ēp ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū do mahānh ji tawén ed'ēēp, kamahān gó

ər masa hyb n'aa ər da hadoo doo. ¹⁴ Ta tii d' ŷ wén her'oot, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahŷ sét hē hadoo do tamejūū do hā kametā dāk: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”† ¹⁵ Bē hyb n'aa matakā! Bē kamanahān bā bē da hadoo doo, bē mahang ta see kamajē bā ta see wē, ta see rejā bā ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bā da bē d' gawatsik.

Taw'āāts hē ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahūūm do ky n'aa hahŷŷh

¹⁶ Ti hyb n'aa kā bē ŷ maher'oot hahŷŷ da: Bē an'oo P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa, tii bā da dooh bē moo boo bā nesaa do bē h'yyb säg karēn doo. ¹⁷ Nesaa do ji h'yyb säg karēn doo, dooh takarēn bā P'op Hagä Do Sahee karēn doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarēn bā na-āāj hē nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Pawóp hadoo do kamajīī ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bē haja bā bē moo boo bā ti bē karēn paawā bē moo bong doo. ¹⁸ P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm bā bē an'oo bā, dooh ky n'aa jaw'yyk do bē hā tamejō wäd bā.

¹⁹ Wyt ta maab hē nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do moo bok doo: Sa ŷŷm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hā hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. ²⁰ Kabarīi hā rah'yy ka'eeh, raweh'ēēh. Ramehēm. H'yy gaēēj gó rababok, ky ked'aak, ta wób hā rah'yy kajew'ēēs. Nayyw hē rakawajāān. Ta wób sa bahānh rakarēn ranu gapad'ēēk, dooh rakarēn bā séd rah'yyb hedo bā ta wób sa hā. ²¹ Ta wób wē hanäng do raty ge-eh. Jarakē hedoo do hā raboom. Ta bahānh rabawēh, rabeēēk. Hajōng nā ti hedoo do ramoo bong na-āāj hē. P'aa hēnh tak'ēp péj bē ŷ maher'oot: Tii d' hawät

* **5:9** Hahŷŷ d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahēn d'os hē né paawā baad nadoo do ma matēg oow rama met'ēēg bā, ta s'ee hēnh da rah'yyb mahūūm hajōk doo. † **5:14** Rewitikos 19.18

doo, dooh da P'op Hagä Do gado bä tabag'ääs doo bä.

²² Tii d' nado rabad'oo P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahän doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb näm doo, nayyw hē kawanajään doo, ji ky enyym doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ÿÿt doo, ²³ kaja hē denaa hē ji h'yyb ji mahüüm do ji da hadoo do wē, ji h'yyb ji meduuk do na-äänj hē. Dooh ky n'aa jaw'yyk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén raboo boo bä. Reréd hōm nesaa do sa h'yyb tak'ēp karēn doo. B'aa kajatsēk do hā repēem dāk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó er babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ääts hē hÿÿ kä er ky daheeh né hē P'op Hagä Do Sahee er hā metēeh do er h'yyb gó. ²⁶ Taw'ääts hē dooh er h'yy kasabé bä. Taw'ääts hē dooh er mety bä er da hadoo doo. Taw'ääts hē dooh er h'yy kajewēets bä er da hadoo do wē.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakān haa, nesaa do bē see moo wäd bä, tii bä taw'ääts hē bēeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm doo, bē maher'ood ta hā nesaa do taberéd hōm hyb n'aa, p'aa hēnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm ta hā. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahüüm ta hā bē maher'oot bä. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bä, taw'ääts hē baad mamatakā a daaj hē, nesaa do om sii hē tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bē masaa bē da hadoo doo, hejooonh do ta wē takametēeh bä. Tii d' bē adoo bä, Kristo ky n'aa jaw'yyk do bē ky dahé däg kån.*

* **6:2** Hahÿ Kristo ky n'aa jaw'yyk doo: "Taw'ääts hē bē ÿ kamahän doo da bē kamahän ta wób." Jowāw 13.34. † **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hā nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kä, tagadēeg ub, ta daaj hē tado dāk ji merih do nahēeh, tagadēeg ub hadoo do ta daaj hē taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii.

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, "ÿ hyb n'aa jawyk", ta h'yyb gó taky hado bä, ta daaj hē takawadii. ⁴ Taw'ääts hē ji daaj hē ji moo wät do hā ji hyb n'aa newēē baad ji do bä. Baad ji do bä, ji hegāā bä ji daaj hē, tii bä ji moo wät do hā tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bä ta wób rababok do hā ji kametyy. ⁵ Taw'ääts hē sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hā ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hā ji kametyy ÿ wén näng.

⁶ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ēek do ramasa sa ma matēg, sa wē hanäng do uuh me.

⁷ Bē hā hē bē kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hē ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahÿÿ d' ÿ hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karēn do jawén habok doo, ti hanaa né hē ragadoo da tak'ēp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karēn do jawén habok doo, ragadoo da ji edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē dooh er h'yy gejë hōm bä baad hadoo do er moo bok do hā. Er h'yy ganejë bä, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó er gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kä, er haja bä, taw'ääts hē baad hadoo do er moo boo had'yyt bä sahōnh hē sa hā. Taw'ääts hē ti bahānh tii d' er bad'oo, er masa, er nemuun Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā.

Tagadēeg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿÿh

¹¹ Bē hegāā hahÿ bē ner'ood bä, tēg ewēeh do hā moh ÿÿ me bē ÿ ma erii kån hahÿ tagadēeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karēn do bē ramejūū bē masuuj noo byyh bē kahōg hōm hyb n'aa, jāām hē ta wób rah'yyb en'yym do hyb n'aa tii d' rawén mejūū. Dooh rakarēn bä Judah buuj wób, tak'ēp ta

ti mejũũ do sa hã rarahejãã Kristo b'aa hã kajatsëk do hã dajëp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hẽ dooh raky dahé bã Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hẽ rakarën bë gadoo bë masuuj noo byyh kahõg hõm doo, ta ti bë gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁴ Ỹĩ kã, jããm hẽ ỹ karën ỹ h'yy kasab'ee b'aa kajatsëk do hã Jesus Kristo, Ęr Wahë N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hyb n'aa, sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã ji h'yyb karën do dajëb kãn hadoo hã ỹỹ. Ỹ na-ããj né hẽ ỹ dajëb wät hadoo ta ti hedoo do hã. Dooch ta ti jawén ỹ awäd wäd bã. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hã nado ti ji hyb n'aa matakëë doo, ji masuuj noo byyh kanahõg hõm do hã nado na-ããj hẽ. Dooch its ti P'op Hagä Do matym gó. Jããm hẽ taw'ããts hẽ ji hyb n'aa matakëë papuuj gó ji bawät do hã, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hã hyb n'aa matakëë do sa hã, papuuj gó habok do sa hã, h'yyb nãm do ỹ karën P'op Hagä Do anoo. Ỹ karën P'op Hagä Do t'yyd mehĩn tii. Ti né hẽ ta karapee heh'äät doo.

¹⁷ Hup ỹỹ hã ti anäng rok ỹ tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ỹ rarahejãã doo.‡ Ti hyb n'aa, hỹ jawén, dooh ỹ karën wäd bã ran'oo bã, bë hyb n'aa h'yy katón do ỹ ahob wäd bã.

¹⁸ Ỹ karën Ęr Wahë N'aa Jesus Kristo ky enyym sahõnh hẽ bë hã, wakãn haa hedoo doo. Jããm hẽ kã.

‡ **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahõg hõm do heen n'aa hã. Sa hã, ti ti metëeh baad ji do bã P'op Hagä Do matym gó. Dooch its ta tii. Paw-Ro hub hã rahapäh hajõng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanãm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hã rahapäh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso Jesus hã h'yy ka'eeh do Epeso hãd nãng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ÿ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see ÿ hado däk doo. Ý edëng bëeh, Epeso panang bã habong do tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Æã karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yyim bë hã. Æã karën baad bë rah'yyb en'yyim.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ããts hẽ ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, er Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ããs doo bã er taky n'aa edëng do sahõnh hẽ baad hadoo doo me, hỹ pong jé hana doo me, badäk hahỹh bã naa nadoo doo me. Ær taky n'aa edëng, Kristo hã er h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahỹh da tabad'oo er hã: Sahõnh hẽ badäk hahỹ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa er tabasëew hõm ta wë. Ær tabasëew hõm tsyt hẽ, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da er babok hyb n'aa ta matym gó. Ær takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hẽ tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa er hã tah'yyb däng, ta taah er bahadoo hyb n'aa kã. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa. ⁶ Ta wë er tabasëew hõm, ta taah er bahado däk tabanoo na-ããj hẽ, tak'ëp taky en'yyim do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad er wë taky en'yyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa,

ta T'aah majyyw me er tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah er hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do er h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky en'yyim do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hẽ er wë taky en'yyw hõm. Sahõnh hã er tah'yy gan'yyh, sahõnh hã er h'yy kadaw'uuh tan'oo bã. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät er hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahỹ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bã kã, sahõnh hẽ, hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹh hã habong do na-ããj hẽ, séd hã da tabata däk, sahõnh hẽ sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kã.

¹¹ Kristo hyb n'aa, Æã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee Æã bahadoo hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da Æã hã tabad'oo. Takarën doo da né hẽ P'op Hagä Do moo wät sahõnh hẽ. ¹² Æã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do Æã j'aa etsë hyb n'aa, Æã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ããj hẽ taban'oo däg kã ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hỹh kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do pannyg n'aa hanãm do bë maa napäh bã, Kristo hã bë h'yy kae däk bã kã, bë hã taban'oo däg kã ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bã kã, er gadoo da sahõnh hẽ er hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó er hã tabanoo ta Sahee, ta jawén er gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hẽ ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napäh bã Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahãn ÿ ky n'aa napäh bã na-ããj hẽ, ¹⁶ ÿ paa du doo

P'op Hagä Do hä ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bä bë hyb n'aa P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagä Do hä ÿ ky n'aa etsëë bä, bë ÿ ky n'aa etsëë had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagä Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hä ÿ ky n'aa etsëë, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hä tagahoot hyb n'aa na-ääj hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä. ¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëë, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagä Do an'oo bä, bë hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagä Do wén naëëj wät.* Äã karën bë bahapäh tak'ëp hajöng doo, tak'ëp hetsooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hä taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahãnh hadoo do ta hejój ëër, ta hä h'yy ka'eeh do hä tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bä. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bä, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bä, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa bahãnh, sahõnh hë mejüü do ji nahapäh do sa bahãnh Kristo bahado däk hyb n'aa kä. Sahõnh hë hyb n'aa jeryk doo, da hë habong doo, ta jawén habong do na-ääj hë, sa bahãnh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ääj hë. ²² Sahõnh hä Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hä taj'aa ketsëë däk do hyb n'aa. Sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hä h'yy ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb

n'aa baad sahõnh hë takaja däk Kristo wë, ta hä rakata däk hyb n'aa. Kristo né hë ti sahõnh hë baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'yyb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hä, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ääj hë. ² Nesaa do bë moo heb'oo paah, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rabadhed'oo doo da né hë. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'ar h'yyb nesaa do wë hä habong do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do hä ky nadah'eeh do sa h'yyb mejüü doo. ³ Äã na-ääj hë, äã sahõnh hë, ky nadah'eeh do sa da h'yyb hadoo paa ääh, Jesus hä äã h'yy kana'eeh nä bä. Nesaa do äã hub karën do jawén, äã h'yyb säg karën do jawén na-ääj hë äã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'yyb ji henäng noo gó naa, äã na-ääj hë P'op Hagä Do rejää paawä, sahõnh hë ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'yyd mehün doo, tak'ëp ër takamahãnh do hyb n'aa ⁵ ër tabedëeb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëër, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jääm hë bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëeb wät nesaa do mahãnh. Dooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganä wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ääj hë,* Kristo hä ër h'yy kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahõnh hë bahãnh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahõnh hä takametëeh hyb n'aa. Ër hä Kristo Jesus bad'oo do hä kametä däk tak'ëp ji wë taky enyym doo. ⁸ Jääm hë bë hä taky enyym do hyb n'aa bë tedëeb wät nesaa do mahãnh, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta hä. Dooh bë hanaa

* **1:18** Badagy p do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagä Do naëënh Jesus hä ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hä. Hajöng baad hadoo do na-ääj hë takarën tabanoo ji hä. * **2:6** Ta sii ër bag'ääs hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'oonh tan'oo bä.

tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Dooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hē ji hā hē ji h'yy kasabé mahānh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëer. Papuu j'ër tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ër moo bok hyb n'aa hÿÿ kä. P'op Hagä Do enyyw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kån sahõnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, “Masuuj noo byyh kanehõk do” bë ramaneëenh do Judah buuj hā, sa daaj hē “Masuuj noo byyh kehõk do” rakamaneëenh do hā, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hē sa hā hē ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëe bä. Dooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bä. Dooh bë gado bä ti noo gó Isaraéw buuj sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿh bä bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëe bä ti noo gó. ¹³ Hÿÿ kä, Kristo Jesus hā bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëe P'op Hagä Do mahānh habong doo, p'eets hē, ta wë bë tamana kån, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hē ër bahado däk tan'oo bä kä. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bä Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooh séd rah'yyb hedo bä pooj jé, rakamaj'ï paah. Hÿÿ kä Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿÿ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hā ji tamejüü do hyb n'aa tado wäd bä

P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bä. Tii d' tawén d'oo papuu j' hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëek Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hā rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm rakamaj'ï doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa, tado hõm kån rakamaj'ï doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëek tan'oo bä, b'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa. Dooh ta maji rahado boo bä tan'oo bä, ta hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bä h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wë, ta wób sa wë na-ãaj hē. Bë hā, dawëe P'op Hagä Do mahānh habong do paa hā, ää Judah buuj hā, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hā na-ãaj hē tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿÿ kä Kristo hyb n'aa, sahõnh hē ëer, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãaj hē, ër hajaa ër ana bä ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó,† sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh ta wób buuj bë do wäd bä. P'op Hagä Do karapee uuh né hē bë hÿÿ kä. P'op Hagä Do taah né hē bëeh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëeb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëeg häng do hadoo bëeh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ãaj hē, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hē tób mesoo doo, Kristo Jesus né hē tii. ²¹ Sahõnh hē ëer, ër h'yy kata däk Kristo hā. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëe sëek do hadoo tób pan'aa hadoo do ëer, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hā bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ãaj hē séd hā bë h'yy kata däk sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa

† 2:18 Ji ky n'aa ets'ëe bä tii, ji ma ejäm bä, P'op Hagä Do ji j'aa etsëe bä na-ãaj hē.

hadoo ər bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ər mahang tabawäd kän.‡

3

¹ Ti hyb n'aa kä, Ƴh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hä Kristo Jesus ky n'aa Ƴ ma metëek do hyb n'aa Ƴ radawäts gëet doo, Ƴ ky n'aa etsëe bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahƳh

² Hä Ƴ P'op Hagä Do anoo, bëeh, Judah buuj nadoo do Ƴ ma metëek hyb n'aa ji wë taky enyym do ky n'aa. Hä Ƴh, bë ky n'aa napäh hä Ƴ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hä Ƴh. Ganapog is doo me bë Ƴ ma erii däk ta ti ky n'aa hä nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bä, bë hyb n'aa matakä bä, bë hapäh da, baad Ƴ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë maküü hä dooh P'op Hagä Do metä bä paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hä na-ääj hë tametëeh do pénh. Tsyt hë ta wë tasëew hõm do sa hä tametä kän. ⁶ HahƳ ti da hë tametëeh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bä, séd hä rah'yy kata däk Kristo Jesus hä. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hä taky n'aa edëng doo. Sét hë Jesus hub hadoo rabahado padëek Judah buuj sa sii. Sét né hë P'op Hagä Do karapee rabahado padëek. Judah buuj sa sii ragadoo da hƳh kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wë Ƴh, ta hejój hä Ƴ tabanoo do hyb n'aa, hä Ƴ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa Ƴ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hë P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do né paawä Ƴh, P'op Hagä Do anoo hä Ƴh, Judah buuj nadoo do sa hä Ƴ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky enyym doo,

tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Dooh ji haja bä baad ji h'yy kadawuung bä Kristo wë hanäng do hä. Jääm hë ta uuh hä ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahãnh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo, hä Ƴ tabanoo ta wób Ƴ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hë badäk hahƳh bä habong do paa hä tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hƳh kä, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hä habong do kabaj'aa do sa hä, wë hä bag'ääs do sa hä na-ääj hë, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahõnh hë hä. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hë tabadoo kän ta tii, Kristo Jesus, Ƴr Wahë N'aa bad'oo do hä. ¹² Kristo hä ər h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hä ər h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë, h'yyb neƳh doo me ər hajaa ər ana bä P'op Hagä Do matym gó ər ky n'aa ets'ëe bä, ər ma ejäm bä. Dooh ge'Ƴh pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa Ƴ etsëe bë hä, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do Ƴ radawäts gëet doo bä bë hyb n'aa Ƴ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ta ti Ƴ ahoop doo. Taw'ääts hë bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, taron Ƴ nu paa me Ƴ bahyy häng ər Yb hƳ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa Ƴ ky n'aa etsëe hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti ər Yb an'oo bä hƳ pong jé habong doo, sahõnh hë badäk hahƳh hä habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp ər Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa Ƴ ky n'aa etsëe ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Ää ky n'aa etsëe na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ää ky n'aa etsëe bëeh, baad had'yyt hë bë kamahãh

‡ 2:22 HahƳ tahanäng pé ti tég nad'ëed is do 20, 21, 22 hä kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ër, ər ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ər hä rama met'ëeg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hä ər h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ər bahado däk Kristo an'oo bä. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hƳh kä ər mahang.

hyb n'aa, kamahän gó sahõnh hē bē moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hä. ¹⁹ Äã karën paawä bē bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bā sahõnh hē ji hapëë bā, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahän do bē bahapäh ý wén karën, baad bē h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hē bē baboo däk hyb n'aa kä.

²⁰ Ta hä er hajaa er ky n'aa etsëë do bahänh, er hajaa er hyb n'aa newëë do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät er mahang, ta hejój me er h'yyb gó hawät doo me. ²¹ Äã karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj hē P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hē. Ýý. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do ky n'aa hahýh

¹ Ti hyb n'aa, ýh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa ý ma metëëk do hyb n'aa ý radawäts gëët doo, tak'ëp ý betsëë bē hä P'op Hagä Do ta wë tats'yyt do sa hä takarën doo da né hē bē babok. ² Taw'ääts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahüüm ta wób sa wë. Nayyw hē bē kawaj'ään manäh. Taw'ääts hē kamahän gó bē gadoo, ta wób bē ganen'aak do ramoo boo né paawä bē hä. ³ Séd er h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyyw gó had'yyt hē bē babok ta wób sa wë, tanahänh hyb n'aa séd bē h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo ëër, ta hä h'yy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee er gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hē, sét né hē baad hadoo do bē gada do ta jawén bē gadoo do pan'aa, bē P'op Hagä Do wén naëëj wät. ⁵ Sét né hē er Wahë N'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb

N'aa Jawyk Doo. Sét né er h'yy ka'eeh doo. Sét né hē er nu gahem'uun doo.

⁶ Sét né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē ta hä h'yy ka'eeh do sa Yb, sahõnh hē tabag'ääs doo, sahõnh hä moo wät doo, sahõnh hē er h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado er hä tanoo do er hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahõnh hē sa hä tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hē hahýh da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëëk noo gó,
duu hënh rabana ta maji wób tameso
padëëk do tan'oo bā.

Tii bā sa matym n'aa taban'oo däg kän
ta karapee hä.”*

⁹ (Hahýh d' tahanäng pé ti p'op tabasëëk doo: Tabasëëk do pooj jé badäk hahýh bā Kristo bewäd hyng.

¹⁰ Ti né hē ti hý pong jé hasëëk do sahõnh hē sa bahänh tabahado däk hyb n'aa, sahõnh hē tabag'ääs hyb n'aa kä.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hä tabanoo ta mejüü do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo P'op Hagä

Do Sahee sa hä metëëh do her'oot doo. Ta wób hä tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hē raba-her'ood hóm hyb n'aa. Ta wób hä tabanoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa

hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hä, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarën do ta karapee ra-

hajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hē, Kristo hä h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh, baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahõnh hē ëër,

séd hä er h'yyb hedo däg kän hyb n'aa er h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah er hapäh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapëë däk do hadoo er

bahado däk tii bā, Kristo hado däk né hē er bahadoo hyb n'aa kä. ¹⁴ Tii bā, dooh karepé er hado boo bā kä. Dooh h'oo t'aah hadoo er hado boo

bā, jé pad'yyt hē maadaka maeh do

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

mahũũm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooch ajyy ji hā wad'ii doo, h'yy kamep'ēēh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ēēk do ēr ky dahé wād bā, ŷ hanäng péh. ¹⁵ Hỹỹ kā, taw'ääts hē kamahän gó ēr ber'oot ēr maa newēē baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hā ēr h'yyb mepēē dāk hyb n'aa, Kristo hadoo ēr bahado dāk hyb n'aa kā. Ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ēēr. Sahōnh hē ji hā hanäng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarāā masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hā hanäng do baad rado bā, baad ub tii bā ji, ji hejooñh. Ti hadoo ēr hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā: Kamahän gó ēr sahōnh hē ēr moo boo bā Kristo, ēr nu gabóg, sét ken'yyh ēr hā tanoo doo, tii bā ēr da h'yy kahej'oonh, baad ēr h'yy kae magyys hē, baad ēr ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ēp péj bē ŷ mejũũ, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rababok doo da bē aboo boo manä wād! Daap hadoo do rahyb n'aa newēē do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hā. Nabuj keh'ũũm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bā, dooh rah'yy gah'ood bā P'op Hagä Do hā. Ti hyb n'aa dooh rahapēē bā na-ääj hē papuuj gó ji awät doo, ji hā P'op Hagä Do anoo doo. ¹⁹ Rawao dāk nesaa do ramoo bok do hā. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wād bā nesaa do ramoo bok do hā. Sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Hajōng hedoo pé nu meby n'aa näng do ramoo boo had'yyt hē. Dooch rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. Kah'ũũm ta ti nesaa do rakarēn doo. ²⁰ Bēē kā, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bā do hyb n'aa Kristo bē wén hapēē dāk bē h'yyb gó. ²¹ Bē ky n'aa napäh né hē Kristo ky n'aa. Bē äā ma met'ēēg wät nyy da takarēn bē babok, ta hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē äā

ma met'ēēg wät doo. ²² Bē äā ma met'ēēg wät, bē beréd hōm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'yyb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wād doo. ²³ Bē äā ma met'ēēg wät, bē an'oo bē P'op Hagä Do h'yyb wareem. ²⁴ Bē äā ma met'ēēg wät, bē gadoo hyb n'aa kā bē h'yyb tym papuuj, P'op Hagä Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawät, P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät ta ti an'oo bā. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bē noo kanesa manäh. Taw'ääts hē bē noo gehub bē da hadoo do sii bē er'ood bā, séd uuh ēr sahōnh hē ēr bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bē kawaj'ään bā, bē an'oo manä baad nadoo do bē moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bē hyb n'aa hũũm manäh. Bē h'yyb ehód manä bē kawaj'ään doo. ²⁷ Bē an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hā, bē tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ēēk doo, taw'ääts hē dooh tetsēēg wād bā. Taw'ääts hē tamoo wät hỹỹ kā, ta wē tabanäng hyb n'aa, wē bedoh do tamasa hyb n'aa kā.

²⁹ Bē esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hē baad hadoo doo, ta wób masa do bē her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bā, ji h'yyb en'yyym ji her'oot doo me. Tatsebee bā, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hōm do had'yyt hē. Tii d' bē bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa newēē do sa hā. ³⁰ Bē er'ood manäh, bē moo boo manä na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ēr hā, ēr ta karapee tametēēh hyb n'aa. Tanoo dó ēr hā baad ēr tabed'ēēp bā kā. ³¹ Taw'ääts hē bē eréd hōm sahōnh hē bē manabaan doo, h'yy ganapũũ doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. Taw'ääts hē bē eréd hōm né hē bē da hadoo do bē pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bē

† 4:27 Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

gadoo ta wób. Taw'ääts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē mabaan hōm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm doo da né hē.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē P'op Hagä Do bad'oo doo da né hē bē bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bē bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hē kamahän gó bē babok, Kristo ër takamahän doo da né hē, ta daaj hē takan'oo däk doo, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hā, ta daaj hē takan'oo däk do hyb n'aa ër hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bē aã manä bē ÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bē hā hanäng doo me. Bē hyb n'aa hūm manä bē ma. Tabad'op hē ti hedoo do bē moo boo manäh. Dooh bē er'ood bē da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē tasëew hōm do raboo bā. ⁴ Bē er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hē, taw'ääts hē dooh bē her'ood. Taw'ääts hē dooh bē ky masuuj bā nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē hahÿ da bē bad'oo: P'op Hagä Do wē ër tsebē baad hadoo do ër hā tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karën bē bahapäh hahÿh: Sa ÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿh doo, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hā hanäng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ūm do na-ääj hē, dooh ragado bā Kristo P'op Hagä Do daheeh rabag'ääs doo bā. Sa ma rahyb n'aa h'ūm doo, kabarii hā h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hā rah'yyb padëek do hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do hā rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bē gado manä ky kamep'ëeh doo me bē rakarën bā bē rawad'ii bā, ji

hajaa nanäng nesaa do ji moo wäd bā raheer'ood bā. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'ūm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bē h'yyb hedo manäh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bē babok paah. Hÿ kã ta bag hadoo doo gó bē baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā bē h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ta bag hadoo doo gó né hē bē babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bā, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bā, dooh ji wad'ii bā. ¹⁰ Baad bē hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën do hā bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa. ¹¹ Bē moo boo manä badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'ooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bē maher'ood sa hā, bē metäh sa hā, baad nado rabahapäh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo. ¹² (Nu meby n'aa näng kejën doo gó ramoo heb'ooh do ky n'aa ji her'ood bā.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hē, sa hā ji maher'ood bā, ji metä bā sa hā nyy da P'op Hagä Do karën ji hā, nesaa do né hē ti ramoo bok doo, rabahapäh da tii bā. Ta bag banäng bā ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapäh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej däg haÿh do òm.
Ganä da dejëp do mahang hawät do òm.
Tii bā Kristo bag adäng da a hā.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakä nyy da bē babok. H'yy gatemah do rababok doo da bē aboo manäh. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karën do hā h'yy genäh do rababok doo da bē babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bā baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ääts hē bē moo boo né hē baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hē takah'ūm kån do hyb

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ääj hē P'op Hagä Do ranahapäh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bā ji ty gawëej däk do hadoo, ji ganä wät do hadoo.

n'aa da hē. ¹⁷ Ti hyb n'aa bē h'yy gatema manäh. Taw'ääts hē bē h'yy kadaw'uuh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do hā. ¹⁸ Bē eëg manä hejooñh do bē ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahūūm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wät hyb n'aa, ji tarejää na-ääj hē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do Sahee tii, bē an'oo baad bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bä, Saaw-Mo hā hanäng do kejäm do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa me na-ääj hē bē maher'ood ta wób.† Tii bä, bē h'yyb gó naa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bē j'aa etsē, bē ma ejäm. ²⁰ Tii bä, P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, taw'ääts hē èr Wahë N'aa Jesus Kristo häd gó had'yyt hē bē h'yy gadeja P'op Hagä Do èr Yb wë. Taw'ääts hē sahõnh hē hyb n'aa bē h'yy gadeja ta wë. ²¹ Kristo bē weh'ëeh do hyb n'aa taw'ääts hē bē da hadoo do bē ky daheeh. Taw'ääts hē kawanajään doo gó bē gadoo bē ramaher'ood bä.

ÿj hā tamaher'oot do ky n'aa hahÿh

²² ÿj, taw'ääts hē bē ky daheeh bē patug, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bē ky daheeh doo da. ²³ Ta ÿm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hā h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dēeb. ²⁴ Taw'ääts hē Kristo hā h'yy ka'eeh do ta hā raky daheeh doo da sahõnh hā sa ÿm raky daheeh sa patug.

Ajyy hā tamaher'oot do ky n'aa hahÿh

²⁵ Ajyy, taw'ääts hē bē kamahän bē äj, Kristo ta hā h'yy ka'eeh do takamahän doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo däk doo, ²⁶ tsyt hē ta wë tabasëew hõm hyb n'aa, baad sa hā tabenäm hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hā tabenäm. Naëng me tabenäm hadoo sa hā.‡ ²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp hanäm gó takarēn

ta hā h'yy ka'eeh do rababoo däg kän, ta wë tagadoo noo gó. Takarēn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanäng. Takarēn dooh baad nadoo do sa mahang hanäng péh. Tsytt hē nesaa do mahänh, baad had'op doo da rababoo däk takarēn. ²⁸ Taw'ääts hē ajyy rakamahän sa äj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hā h'yy ka'eeh do wë. Taw'ääts hē sa hā hē rakamahän doo da ajyy rakamahän sa äj. Jé ta ÿm kamahän doo, ta daaj hē ti takamahän ta hā hē. ²⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooñh hyb n'aa, baad ji hag'ääs ji hub hā. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eeh do hā, baad ji tabahag'ääs. ³⁰ Sét ken'yyh eër, ta hub uuh hadoo eër. ³¹ Hahÿ da takerii däk Genesis hā: “Ti hyb n'aa kä m' ajyy kä sa yb sa ÿn mahänh kä sa m'aa hēnh kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿm kä. Raketëe jawén paa bä sét raba-hado padëek ta ÿm daheeh”,§ näng kerih doo. ³² Tak'ëp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapäh doo. Hā ÿ, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-ääj hē. ³³ Te hub né paawä ta tii, ketëe do sa ky n'aa na-ääj hē taher'oot. Ti hyb n'aa sahõnh hē bē ajyy, taw'ääts hē bē kamahän bē äj bē hā hē bē kamahän doo da. Taw'ääts hē ÿj raweh'ëeh sa patug.

6

Karapee, pahëew, maruus, sa yb hā na-ääj hē tamaher'oot do ky n'aa hahÿh

¹ Karapee, pahëew, maruus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē ÿn. Taw'ääts hē né hē ta tii da bē bad'oo. ² Hahÿ da kerih do hā: “Mawehëe a yb, mawehëe a ÿn.” Jääm pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bä baad hadoo do ji gadoo taky däng do tii. ³ Hahÿ

† 5:19 Ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, sahõnh hē ratsebë hyb n'aa na-ääj hē. ‡ 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii. § 5:31 Genesis 2.4

da ji hã taky däng: “Mawehëë bä a yb, mawehëë bä a ÿñ òm wäd dawëët da badäk hahÿÿ bä.”*

⁴ Bëeh, sa yb, bë ejäg manä bë taah rah'yy ganapõ mahãnh. Taw'ãäts hë baad bë baw'ëëh baad bë maher'ood sa hã, baad rababok hyb n'aa. Bë ma met'ëëg sa hã nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën ji bawät.

Sa karom hã, sa kariw n'aa hã na-ãäj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Bëeh, sa karom, bë ky dahé bë kariw n'aa. Baad bë wehëë sa hã. J'ooj madäk doo me bë moo boo manäh bë ramejũũ doo. Kristo bë ky daheeh doo da bë ky dahé bë kariw n'aa. ⁶ Taw'ãäts hë dooh jããm hë bë ky daheeh bë moo bok do tahegãã bä, bë hã taj'aa etsë bë karën paawä do hyb n'aa. Kristo karom bë bahadoo do hyb n'aa, bë h'yyb gó naa, P'op Hagä Do karën doo da bë moo boo sahõnh hë. ⁷ T'öp bë h'yyb gó naa, tsebë doo me, bë moo boo bë ramejũũ doo. Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado. ⁸ Hahÿ bë hyb n'aa newë: Sahõnh hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ãäj hë.

⁹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, bë karom bë raweh'ëëh doo da bë wehëë na-ãäj hë sa hã. Bë eãm manä bë karom, sét né hë ji Kariw N'aa hÿ pong jé hawät do bë bahapäh do hyb n'aa. Bë karom sa Kariw N'aa, bë kariw n'aa na-ãäj hë né tii. Ta ti dooh tasëew bä ji mahang. Séd gó tagadoo sahõnh hë. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bë bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëëg ub bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë h'yy kahejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'ooh do pooj jé sahõnh hë ta mo n'aa jesuu

n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bë dadäg hadoo bë mo n'aa jesuu n'aa, bë ado däg bë kuman hadoo do bë hã P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karën bä bë tawadii, bë hã tanahajaa hyb n'aa, ta hã bë j'aa ketsë hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ër majiĩ rado bä. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa näng doo, badäk hahÿÿ bä badagyp do hadoo doo gó habok do hã bag'ãäs doo, ti né hë ër majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wë hã habong doo, ti né hë na-ãäj hë ër majiĩ. ¹³ Ti hyb n'aa, bë ado däg sahõnh hë bë mo n'aa jesuu n'aa, bë kuman hadoo do na-ãäj hë P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bë wë takajaa noo gó nesaa do bë hã tanahajaa hyb n'aa, sahõnh hë bë bahajaa bä kä, bë j'aa ketsë hyb n'aa kä. ¹⁴ Baad bë hyb n'aa matakä däg. Bë ehub had'yyt hë bë her'oot do hã, ër majiĩ wë bë bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa, baad had'op bë aboo baad bë kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedëëk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bë gado panyyg hanäm doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hã bë h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bë h'yy kae né hë. Bë h'yy kae bä bë hajaa bë meduuk gatoj hadoo do hahõng do Nesaa Do Yb hanaa. Bë h'yy kae bä, bë hajaa bë medug bä Nesaa Do Yb bë tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëëb tadadäk doo da, baad bë hyb n'aa newë had'yyt hë bë Jesus edëëb wät né hë nesaa do mahãnh. Bë ado däg na-ãäj hë P'op Hagä Do Sahee anoo do sën-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bë er'ood had'yyt hë P'op Hagä Do sii, bë hã ta Sahee h'yyb mahũũm doo da. Bë

* **6:3** Dew-Teronom 5.16

ky n'aa ets'ëë bë tamasaa had'yyt hë hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh. Bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hë hëp ÿ n'aa na-ääj hë bë ky n'aa ets'ëë, ÿ ber'oot bä, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hä ÿÿÿ her'oot do pan'aa, h'yyb neÿÿm doo me ta ky n'aa hanäm do pooj jé ji nahapäh do ta wób hä ÿ maher'oot hyb n'aa.

²⁰ Ta ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿÿh, Jesus mejüü doo, ÿ rawén dawäts gëët. Hëp ÿ n'aa bë ky n'aa ets'ëë, ta ky n'aa hanäm do h'yyb neÿÿm doo me ÿ baher'oot hyb n'aa, hä ÿ Jesus karën doo da.

Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Tikiko, ër hÿÿj hadoo do baad ër kamahän doo, baad ää sii Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wät doo, bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. ²² Bë wë ÿ mejüü tabahõm bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä ää babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë.

²³ Ää karën h'yyb näw, kamahän doo, baad h'yy ka'eeh do na-ääj hë P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë hä häj haa hedoo doo. ²⁴ Ää karën sahõnh hë ër Wahë N'aa Jesus Kristo hä had'yyt kamahän do wë P'op Hagä Do ky ennym. Jääm hë kä.

Pirip

Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip häd näng do panang bã habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot daheeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hë, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëek doo, panang Pirip häd näng doo bã haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bã haj'eenh do ãã edëng na-ããj hë.

² ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesé bã. ⁴ Bë ÿ ky n'aa etsëë bã, h'yy gadajaa gó had'yyt hë ÿ ky n'aa etsëë bë sahõnh hë, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do du doo doo, kaja däk da tan'oo bã Jesus Kristo matëeh bã kä. ⁷ Taw'ããts hë né hë tii da ÿ hyb n'aa newëë sahõnh hë bë wë, bë ÿ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hë ÿ bë masa ÿ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët bã. ÿ bë masa na-ããj hë, hyb n'aa jew'yyk do sa matym gó ÿ ag'ëed bã Jesus panyyg hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hë ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawä ÿ karën bë ÿ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ÿ

kamahän do hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ti ÿ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hã bë ÿ ky n'aa etsëë, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëë, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hë Kristo matëeh bã kä. ÿ karën dooh bë hã raw'yyt pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bã kä. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëë na-ããj hë, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hë sahõnh hë bë bad'oo doo, P'op Hagä Do hã sahõnh hë raj'aa etsë hyb n'aa, P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa na-ããj hë baad hadoo do bë hã rabahapäh bã. Jesus Kristo hanaa né hë ta ti baad ji awät do had'yyt doo.

Jesus ky n'aa kah'üüm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿÿh: Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, dooh tahe-wad bã Jesus ky n'aa hanäm doo. Baad nadoo do wë ÿ kajaa doo, Jesus ky n'aa hanäm do jé pad'yyt hë takah'üüm tan'oo bã. ¹³ Sahõnh hë warahén Roma buuj sa wahë n'aa tób haeh do hag'ããs doo, panang buuj na-ããj hë, rabahapëë däg kån Kristo hyb n'aa ti ÿ radawäts gëët. ¹⁴ Ragadahew'ëës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa hajök ër hÿÿj hedoo do babä habong do rah'yyb hedo padëek, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kasadëë padëek, neÿÿm doo gó rawén her'ood hõm hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot Kristo ky n'aa rahyb n'aa jewës do hyb n'aa ÿÿh, bahänh ÿÿ rakarën ranu gapad'ëek do hyb n'aa na-ããj hë. Ta wób rabaher'oot Kristo ky n'aa ÿ ramasa rakarën do hyb n'aa, ta ky n'aa takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii d' rawén d'oo ÿ rakamahän do hyb n'aa. ÿ radawäts gëët P'op Hagä Do an'oo bã

rabahapäh, Kristo ky n'aa hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hē ÿ metēeh hyb n'aa ta wób sa hã. Ta ti rabahapäh do hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta wób rawén her'oot Kristo ky n'aa, bahãnh ÿÿ ranu gapad'ëek rakarën do hyb n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa nado sa h'yyb Kristo ky n'aa rabaher'oot doo. Tii da rawén d'oo rakarën né paawä baad nadoo do ÿ bahob magyys hē ragadahew'ëes doo gó. ¹⁸ Na manä ti ta tii. Sa h'yyb baad nadoo doo me rer'ood bä, sa h'yyb baad hadoo doo me ta wób rer'ood bä, taw'ääts hē Kristo ky n'aa takaher'ood hõm. Kristo ky n'aa takaher'ood hõm do hyb n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb baad nadoo doo me ta wób rabaher'ood né paawä.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt hē, ¹⁹ baad nadoo do babä ÿ ahoop do takawareem däg da baad hadoo do hã ÿ bahapäh do hyb n'aa. ÿ da reréd hõm baad ÿ bahõm hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hã ÿ bë ky n'aa etsē do hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee Jesus Kristo hã hana do ÿ tamasa do hyb n'aa na-ãäj hē. ²⁰ Baad hēp ÿÿ gó ÿ gada, dooh ÿ her'oot pé P'op Hagä Do matym gó ÿ nu mebyy wät doo. Neÿÿm doo gó ÿ karën paawä ÿ her'oot hyb n'aa jewyk do sa matym gó, Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa ety bä. ÿ karën Kristo kawehē däg had'yyt hē hēp ÿ n'aa, ÿ bedēp do hã, ÿ radajēeb bä na-ãäj hē. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, Kristo ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ wén wät. ÿ dajēb bä, ta bahãnh baad ub ti hã ÿÿ, Kristo wē ÿ bawät hyb n'aa tii bä kä. ²² Badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä, ÿ ma panäk nä, ÿ ma metēek nä Kristo ky n'aa. ÿ haja bä paawä ÿ asēew bä ÿ bad'oo doo, dooh ÿ hapēe bä ny hadoo do ÿ karën: Badäk hahÿÿ hã ÿ awäd had'yyt doo, ÿ dajēp doo. ²³ Pawóp hadoo do baad ub hã ÿÿ! ÿ karën paawä ÿ dajēp, Kristo pa ÿ bawät hyb n'aa. Ti ti baad had'op do hã ÿÿ. ²⁴ Ti hadoo né hē, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã, taw'ääts hē badäk hahÿÿ bä ÿ bawät

nä bä. ²⁵ Ti né hē taw'ääts hē hã ÿÿ. Ti hyb n'aa ÿ hapäh, badäk hahÿÿ bä ÿ awät nä, bë ÿ masa nä Kristo hã bë h'yy ka'eeh do kah'üüm hyb n'aa, bë h'yy gadajang hyb n'aa na-ãäj hē Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁶ Tii bä da, p'aa hēnh bë mahang ÿ bawät bä, tak'ēp Kristo Jesus wē bë h'yy gadajang da hēp ÿ n'aa.

²⁷ Hahÿ ti sahõnh hē bahãnh ÿ karën do bë hã: ÿ karën baad ub bë babok, Kristo ky n'aa hanäm do hã bë ma kametēek doo da. Tii d' bë aboo bä, bë wē ÿ ahõm bä, jããm hē dawēe naa ÿ ky n'aa napäh bä bë ky n'aa, baad had'yyt hē bë h'yyb tym Jesus hã ÿ bahapēe kãn. Séd bë h'yyb hedoo tii b' ÿ bahapēe kãn. Séd hã bë hyb n'aa tam'aah, ēr h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa hanäm do hana do ma matēg oow rawanareem hyb n'aa. ²⁸ Dooh da bë jeÿÿm bë hã h'yy kawareem doo, tii b' ÿ bahapēe kãn na-ãäj né kä. P'op Hagä Do gawats'iik da bë wē h'yy kawereem doo, bë hã rejãã doo. Sa wē bë neÿÿm do metēeh sa hã ta tii. Bë hã kä, bë da P'op Hagä Do ed'ēep bë neÿÿm do metēeh. P'op Hagä Do né hē ti sahõnh hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op Hagä Do anoo bë hã Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo na-ãäj hē Kristo hyb n'aa bë ahoop bë hã rarejãã doo. ³⁰ Bë hã rah'yy kawereem kãn hã ÿ rah'yy kawereem doo da. Ti hadoo hã ÿ kametēeh nä babä, bë ky n'aa napēe kãn hÿÿ kä.

2

Taw'ääts hē Kristo bad'oo do paa da ji bad'oo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, bë h'yyb enyyw däk do hyb n'aa Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bë h'yy kanatón wät do hyb n'aa Kristo bë takamahã do hyb n'aa, séd bë h'yy kata däk do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee hã, Kristo ky enyym do hyb n'aa bë hã, bë tat'yyd mehĩn do hyb n'aa na-ãäj hē, ² ÿ karën séd bë h'yyb hedo had'yyt hē, bë kamahã bë da hadoo doo, séd hã bë babok, séd hã bë h'yyb padäg.

Tii da bë adoo bä, baad ŷ h'yy gada-jaa kån tii bä. ³ Ta wób sa bahãnh bë nu gapad'ëëk hyb n'aa nado bë bad'oo sahõnh hẽ bë bad'oo doo. Bë h'yy kasabé manä bë moo bok do hã. Bë kadad'uu ta wób sa hã. Bë hyb n'aa jewyyg ta wób bë hã hẽ bë hyb n'aa jaw'yyk do bahãnh. ⁴ Bë karën do hã had'yyt nado bë h'yyb padäg. Taw'ãäts hẽ ta wób karën do hã na-ãäj hẽ bë hyb n'aa newë.

⁵ Taw'ãäts hẽ Kristo Jesus h'yyb hadoo bë h'yyb:

⁶ Ta Yb, P'op Hagä Do hado né paawä ti Kristo Jesus,

tagadoo P'op Hagä Do tanahadoo doo, aj'yy gó takesok hyb n'aa.

⁷ Sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng do raweh'ëeh do taberéd hõm paah.

Tii bä sa karom hado däk aj'yy tabahado däk noo gó.

⁸ Aj'yy tabahado däk bä, ta daaj hẽ takadad'uu kån.

Baad P'op Hagä Do taky daheeh do hyb n'aa tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsëk do hã tagadoo radaj'ëep, nesaa do moo heb'ooh do radej'ëep doo da.

⁹ Ti hyb n'aa sahõnh hẽ sa bahãnh Kristo bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä.

Sahõnh hẽ hyb n'aa jewyk do sa bahãnh däg Kristo P'op Hagä Do an'oo bä.

¹⁰ Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, sahõnh hẽ hỹ pong jé habong doo, badäk hahỹ hã habong doo, t'õp habong do dejëp do paa na-ãäj hẽ, sa taron nu paa me rabehyy b'ëeh hyb n'aa Jesus raweh'ëeh hyb n'aa,

¹¹ "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hẽ bag'ãäs do ti Jesus Kristo",

sahõnh hẽ rabaher'oot hyb n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Yb, kawehëe däk hyb n'aa.

¹² Ti hyb n'aa kä, najis haa, baad bë ky dahé däk do paa hadoo, heỹm doo me, kajajån doo me tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah ji P'op Hagä Do edëeb wät do hyb n'aa ji moo hew'ëet do hã.* Taw'ãäts hẽ tii da bë bad'oo bë mahang ŷ bawäd had'yyt nado. Taw'ãäts hẽ bë mahang ŷ nawät bä ta bahãnh bë hyb n'aa tam'aah hỹ kä ta tii hã. ¹³ P'op Hagä Do ti hanoo bë karën bë moo bok tagen'aak doo. Tanoo na-ãäj hẽ takarën do bë bahajaa hyb n'aa.

¹⁴ Taw'ãäts hẽ bë h'yyb tsebé doo me bë moo boo sahõnh hẽ. Bë ky n'aa jëew manäh. ¹⁵ Tii d' ŷ mejũũ bë hã, dooh hyb n'aa bë raky n'aa tapaa péh, baad had'op bë bahado däk hyb n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa do nanäng do bë bahadoo hyb n'aa kä, badäk hahỹ bä nesaa do hedoo doo, nesaa do moo heb'ooh do mahang bë babok bä. Sagõoh gadagyp doo gó wë hã bag padëek do hadoo bëeh, sa mahang,

¹⁶ P'op Hagä Do wë ji edëb had'yyt do ky n'aa sa hã bë baher'oot bä. Taw'ãäts hẽ tii da né hẽ bë babok, tii da né hẽ bë bad'oo, Kristo kajaa bä. ŷ da h'yy kasab'ee, daap hẽ nado tak'ëp bë hyb n'aa ŷ moo wäd wät ŷ bahapäh bä kä. ¹⁷ Babä ŷ ahoop do tamasaa bä P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wë bë moo bok doo, tii bä ŷ h'yy gadajang, bë sii ŷ tsebé. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bë h'yy gadejah, bë tseebe si hỹ.

Tsimoot ky n'aa hahỹh

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ŷ gada, nyyw hẽ Tsimoot bë wë ŷ mejũũ tan'oo bä. Bë wë ŷ karën ŷ mejũũ, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ŷ na-ãäj hẽ ŷ h'yyb nyyw däk hyb n'aa bë ky n'aa tamanaa bä. ²⁰ Jããm hẽ Tsimoot, pa ŷ hawät doo, baad bë tahyb n'aa newëe doo, baad hadoo do bë wë karën doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. ²¹ Ta wób jããm hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa newëe. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa newëe. Dooh Jesus Kristo karën do rahyb n'aa newëe

* **2:12** Heỹm doo me, kajajån doo me ji wén moo wät tii, ji nes'õos hyb n'aa. Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

bä. ²² Tii d' nado Tsimoot. Bë hapëë däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si ȳȳ Jesus ky n'aa hanäm do hä. ²³ Ti hyb n'aa kä, ȳ bahapäh bä kä nyy d' hä ȳ rabad'oo, ȳ karën Tsimoot ȳ mejüü bë wë. ²⁴ Ti hado né paawä, baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ȳ gada, ȳ na-ããj hë nyyw hë bë wë ȳ bahöm tan'oo bä.

Eaporodit ky n'aa hahȳȳh

²⁵ Ȳ hyb n'aa newë däk, taw'ääts hë häj ȳ hadoo do Eaporodit häd näng doo, ȳ tamasa hyb n'aa wë ȳ bë mejüü do paah, tababaaj höm bë wë. Warahén rabad'oo doo da, si ȳȳ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanäm doo. ²⁶ Bë wë ȳ mejüü tababaaj höm tak'ëp sahõnh hë bë tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahëë näng paa bë ky n'aa napëë däk do hyb n'aa. ²⁷ Te hub né hë. Nahëë näng né paah. P'eets hë paawä tadajëp. Tawén nadajëp P'op Hagä Do t'yyd mehïïn ta hä. Ȳ na-ããj hë P'op Hagä Do t'yyd mehïïn, ȳ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajëb bä paawä. ²⁸ Ti hyb n'aa kä, nyyw hë ȳ mejüü bë wë tababaaj höm, bë bahapäh bä kä bë h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bä da, bë h'yy gadeja kãn do hyb n'aa da, dooh da tak'ëp ȳ hyb n'aa tón wäd bä. ²⁹ Taw'ääts hë h'yy gadajaa gó bë gadoo da, ji h̄ȳj Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ääts hë bë weh'ëëh ta ti hedoo doo, ³⁰ p'eets hë paawä tadajëp do hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hyb n'aa. Ȳ tamasa bë jawén buuj bë nahajaa do hyb n'aa ȳ bë masaa bä. Tahapëë né paawä dajëp ta hä péh, ti hadoo né hë ȳ tamasa.

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bä, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do hä raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jääm hë tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hä. Dooh se hub rado bä. Daap ti rama metëëk doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëë sa mahãnh. † **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hä. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hä h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarën ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

3

Doohji daabyb bäji daaj hë ji hajaa do hä ky n'aa hahȳȳh

¹ H̄ȳȳ kä wakãn haa, ta see ky n'aa bë ȳ ma erih: Taw'ääts hë bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa! Dooh ȳ h'yy ganapõ däg bä p'aa hënh ȳ erii bä pooj jé bë ȳ maher'ood wät doo. Baad ti bë hä, bë ȳ ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëëg mahãnh.

² Bë hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bë rawad'ii mahãnh. ³ Èr ti P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahök do hä daap yyp do rado bä ti P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo. Èër, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hä kasab'ee doo, èr ti P'op Hagä Do karapee heh'ääts doo. Èr ti ta karapee heh'ääts doo, ji hä hë ji moo wät do hä, ji daaj hë ji hajaa do hä na-ããj hë daab nyyyp doo. ⁴ Ȳ haja né paawä ȳ daab yb bä ji daaj hë ji hajaa do hä. Sa daaj hë rahajaa do hä radaab yyp rahajaa redoo bä, ȳ sa bahãnh ȳ hajaa ta tii hä ȳ daab yb bä ȳ karën bä paawä. ⁵ Masuj ȳ noo byyh ragahög höm 8 ta äh ȳ bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj ȳȳh. Bën-Jamih panaa ȳȳh. Eber buuj heh'ääts né ȳȳh. Pariséw see né ȳȳh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ëp ȳ karën do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahõnh hë raky daheeh, ȳ rejää paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo.‡ Dooh raw'yyt pé hä ȳȳ ȳ raky n'aa tapaa péh, baad ȳ ky daheeh do hyb n'aa paa sahõnh hë Mosees ky n'aa

jaw'yyk doo. Baad däg ŷŷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ŷ kamahñn doo, dooh wäd ti hã ŷ hŷŷ kã Kristo ŷ bahapëe däk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ŷ daab yyp doo, dooh its hã ŷ hŷŷ kã Kristo Jesus, wahë ŷ n'aa, ŷ hapëe däg kãn do hyb n'aa. Sahōnh hē bahñnh né hē ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ŷ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ŷ kamahñn doo. Hesus do ji aw'oong hōm do hadoo sahōnh hē ti hã ŷŷ, Kristo baad ŷ bahapäh hyb n'aa da, ⁹ ta hã ŷ h'yy kata däk hyb n'aa. Ta hã ŷ h'yy kata däk do hyb n'aa kã, dooh ŷ tyw n'aa esóts wäd bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh do hyb n'aa baad ŷ bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Baad ŷ hado däk hŷŷ kã P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ŷ h'yy kae däk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hē ti baad ji hado däk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tii. ¹⁰ Baad ŷ karën Kristo ŷ bahapäh. Hahŷŷ da ti ŷ karën: ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē ta hejój taganä wät noo gó tagadoo doo. ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē Kristo ahoop doo. ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē tadajëp doo. Kristo dajëp paa ër hyb n'aa, ti hyb n'aa ŷ radajëeb bã ta hyb n'aa, ŷ karën ŷ gadoo né ti na-ããj hē. ¹¹ Sahōnh hē ta ti ŷ karën ŷ bahapäh hã ŷŷ hē, ta jawén ŷ P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Ji pooj jé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëe do ky n'aa hahŷŷh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bã. Dooh baad had'op do ŷ hado nä bã. Ti hadoo né hē, tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ŷ bahado däk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa ŷ tabasëew hōm. ¹³ Wakñn haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ŷŷ, dooh ta ti ŷ haja nä bã. Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bã. Ti hadoo né hē, tsyym kas'ŷŷ do rabahed'oo doo da ŷ badoo had'yyt hē. Dooh ŷ hyb n'aa matakä bã jó ŷ hadäk hēnh.

Dooh ŷ hyb n'aa newë bã pooj jé ŷ bawät do hã, ŷ hanäng péh. Pój ŷŷ jé hawät do hã tak'ëp ŷ hyb n'aa matakëe. ¹⁴ Tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahŷ ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa ŷ tawén naëej wät doo: Hŷ pong jé ŷ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahōnh hē ëer, baad Jesus hã h'yy kae däk do hedoo doo, ŷ hyb n'aa newëe doo da, nag'aap hē ŷ erii wät doo da taw'ãäts hē ër hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë nä bã ŷ erii wät do hã, tii bã da, P'op Hagä Do metëeh da bë hã, baad né ti ŷ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ãäts hē ër ky daheeh ër hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

¹⁷ Taw'ãäts hē ŷ bawät doo da séd gó bë babok, wakñn haa hedoo doo. Taw'ãäts hē bë hyb n'aa matakä ãã babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ããj hē bë babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakä ŷ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa majñ rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä. Hajöö nuu me bë ŷ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ŷ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawëh do hã, reëek do hã, ta see rakarën do hã rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahŷŷ hã hanäng do hã rah'yyb padëek. ²⁰ Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hŷ pong jé babuuj ti ëer. Tii b' naa, hŷ pong jé naa tabahyng, baad ër gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër h'yyb tym dëeb. ²¹ Ta hejój me sahōnh hē tabag'ããs. Ta ti tahejooj me ër hub nahejoonh do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo ër hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

¹ Ti hyb n'aa, wakñn haa hedoo do ŷ kamahñn doo, tak'ëp ŷ hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'yyt hē bë ŷ

maher'ood wät doo da né hē. Bē h'yy keréd manā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã. Najis haa, bē hyb n'aa né hē ŷ h'yy gadajang. Bē hyb n'aa né da ŷ kawehēē dāk.

Sa hã Paw-Ro maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

² Tak'ëp ŷ betseē ŷÿnh Ewodija häd enäh doo, ŷÿnh Sïn-Tike häd näng do daheeh, séd rah'yyb hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy kata dāk do hyb n'aa. ³ Ōm, baad si ŷ Kristo wē moo wät doo, ŷ etsēē a hã ta ti ŷÿj mamasaa, séd rah'yyb hedo padēēk hyb n'aa p'aa hēnh. Si ŷÿ tak'ëp rahyb n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanäm do ãã her'ood hōm hyb n'aa. Aj'yy Keremen häd näng do sii, ta wób sa sii na-ããj hē, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii dāk do sa sii ãã paa ramasa ta ti ŷÿj.

⁴ Taw'ããts hē bē h'yy gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. P'aa hēnh bē ŷ maher'oot: Bē h'yy gadejah. ⁵ Taw'ããts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahũũm sahōnh hē sa wē, ta tii da bē babok sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa. Edaa dāk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh doo. ⁶ Taw'ããts hē dooh bē hyb n'aa tón péh. Bē er'ood had'yyt bā P'op Hagä Do sii, bē ky n'aa ets'ēē ta hã bē karēn doo. Bē j'aa etsē na-ããj hē ta hã sahōnh hē bē hã tabanoo do hyb n'aa. ⁷ Tii bā da P'op Hagä Do hã hana do ji h'yyb n'yym doo, sahōnh hē ji hajaa do bahãnh hadoo do mo n'aa jesuu da bē h'yyb, bē h'yy kanatón hyb n'aa kã Kristo Jesus hã bē h'yy kata dāk do hyb n'aa.

⁸ Tagadēēg ub, wakän haa hedoo doo, sahōnh hē baad hadoo do hã bē h'yyb padäg. Sahōnh hē ji weh'ēēh do hã, sahōnh hē P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bē h'yyb padäg. Sahōnh hē nesaa do nanäng do hã, sahōnh hē hanäm do hã bē h'yyb padäg. Sahōnh hē baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsēēh do hã na-ããj hē bē h'yyb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa

etsē do hã bē h'yyb padäg na-ããj hē. ⁹ Bē ŷ ma metēēk doo da, hã ŷ naa bē gado dāk doo da na-ããj hē bē aboo. Hã ŷ naa bē maa napäh doo da, wē ŷ bē bahapäh doo da na-ããj hē bē aboo. Tii bā da ji h'yyb näw P'op Hagä Do hã hana do bē hã tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tak'ëp ŷ h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, hÿÿ kã, bap peej tabado dāk bā kã, p'aa hēnh ŷ bē hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ŷ bē masa. Pooj jé ŷ bē hyb n'aa es'ee wäd né paawä, dooh ta tyw n'aa pé ŷ bē masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ŷ erii bā wē ŷ badoh do hyb n'aa. Dooh. ŷ h'yy gadajaa kän sahōnh hē hã ŷ kametēēh do hã, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-ããj hē. ¹² ŷ hapēē däg kän nyy d' ŷ bad'oo wē ŷ badoh bā, wē ŷ tamad'aak bā na-ããj hē. ŷ haja dāk ŷ h'yy gadajang sahōnh hē wē ŷ kametēēh do hã, ŷ wog nyy bā, ŷ asa bā na-ããj hē, sahōnh hē ji karēn do wē ŷ tanyy bā, wē ŷ badoh bā na-ããj hē. ¹³ Sahōnh hē ŷ hajaa Kristo ŷ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'ããts hē né hē ŷ bē masaa wät tabahejoonh bā hã ŷÿ. ¹⁵ Bēēh, Pirip panang buuj, bē hapäh né hē, papuuj nä Jesus ky n'aa hanäm do bē gado dāk noo gó, hēēj Masedonija häd näng do ŷ beréd hōm noo gó, jããm hē bē ti Jesus hã h'yy ka'eeh do wób mahang, ŷ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ŷ ma metēēk hyb n'aa bē mahang ŷ ma met'ēēg wät doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bā ŷ bawät noo gó, pawóp nuu me bē mejō wät paa matym ŷ n'aa ŷ bē masa hyb n'aa wē ŷ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahÿ ŷ erii bā p'aa hēnh matym ŷ n'aa bē mejũũ hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahÿ ŷ erih doo. ŷ karēn baad bē P'op Hagä Do ky n'aa edēng ŷ bē masa do hyb n'aa. ¹⁸ ŷ gado dāk sahōnh hē wē ŷ bē mejō wät doo. ŷ gahēēn do bahãnh ti ta tii. Ta bahãnh wē ŷ ti anyy dāk hÿÿ kã wē ŷ bē mejō hōm do an'oo bā,

Eaporodit tajooh doo. P'op Hagä Do h'yy gadajang bë masa do hä. P'op Hagä Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagä Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bë hä da tabanoo sahõnh hẽ bë wẽ badoh doo, bë h'yyb gó badoh do na-ããj hẽ. Tak'ëp hetsooh do ta wẽ hanäng do pénh né bë hä d' tabanoo.

²⁰ Taw'ããts hẽ P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hä, ër Yb, ër j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

Sa hä takedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Taw'ããts hẽ bë edëe sahõnh hẽ Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew padëek doo. Ër hÿÿj hedoo do babä pa ÿ habong do bë m' rahyb n'aa esee. ²² Sahõnh hẽ tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do hahÿ panang bä habong do bë m' rahyb n'aa esee na-ããj hẽ. Roma sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do wẽ moo b'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh doo, baad bë m' rahyb n'aa esee.

²³ Ý karën Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ky enyym bë hä. Jããm hẽ kä.

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraéw buuj rama ejuu P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa. Tii da takerii däk Esodo hä. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm.

**Korosa
Jesus hã h'yy ka'eeh do
Korosa häd näng do
panang bä habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahỹh**

Kedeng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro y ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado däk doo. Er hỹj hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh ² y edeng bëeh, wakän haa hedoo doo, äã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerët doo, Korosa panang bä habong doo. Y karën P'op Hagä Do er Yb ky enyym bë hã. Y karën baad ub bë tah'yyb en'yym.

³ P'op Hagä Doo, Jesus Kristo er Wahë N'aa Yb hã äã ky n'aa etsëe bë bë hyb n'aa, äã h'yy gadeja had'yyt hẽ ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk äã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän äã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hẽ. ⁵ Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahän, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hỹ pong jé P'op Hagä Do enyww hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe däk hỹ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahỹ haw'ääts hẽ ta ky n'aa hanäm do kah'ũũm. Jé pad'yyt hẽ panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hẽ na-ääj hẽ tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, äã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëeg wät ta ti panyyg hanäm doo. Baad Epararas moo wät. Dooh tah'yy gajëe bë bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã.

⁸ Äã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahän P'op Hagä Do Sahee an'oo bä.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahỹh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa äã ky n'aa napäh bä, äã du doo paa P'op Hagä Do hã äã ky n'aa etsëe bë bë hyb n'aa. Dooh äã eréd bä bë bë hyb n'aa äã ky n'aa etsëe doo. Äã etsëe P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ääj hẽ bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' äã wén ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hẽ bë babok hyb n'aa, sahõnh hẽ bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hẽ baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hẽ, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä bë h'yyb gó.

¹¹ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hẽ, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hõm mahänh ta hã, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tsebee gó sahõnh hẽ bë gadoo hyb n'aa, ¹² er Yb hỹ pong jé hawät do wë bë h'yy gadajang hyb n'aa. Ti né hẽ ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bä ji hã taky n'aa enooh doo, hỹ pong jé ta bag bawät bä ji gadoo do pan'aa. ¹³ Er ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahän do er hã tabagää kän, P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa er tabedëeb kän. Ta hyb n'aa kawug hõm nesaa do er moo bok doo kä.

Kristo sahõnh hẽ sa bahänh ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä Do hadoo né hẽ tii. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hẽ. Sahõnh hẽ kapahuuj däk do bahänh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hẽ tii, sahõnh hẽ hỹ pong jé hanäng doo, hỹ pong jé habok doo, badäk hahỹh bë hanäng doo, badäk hahỹh bë habok do na-ääj hẽ pahuuuj wät doo. Ji hapäh

doo, ji nahapäh do na-ãäj hē tapehuuj bong, wē hā bag'ãäs do ji nahapäh do rado bä, kabaj'aa do ji nahapäh do rado bä, mejũũ do ji nahapäh do rado bä, hyb n'aa jeryk do ji nahapäh do rado bä na-ãäj hē. Ti né hē sahõnh hē pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hē sahõnh hē tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hē pooj jé tawäd né hē. Ta hyb n'aa né hē sahõnh hē tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hē sahõnh hē ta hā h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hē jããm hē pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo,* sahõnh hē sa bahãnh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagä Do karën na-ãäj hē, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä hanäng doo, badäk hahÿÿ bä habong doo, hÿÿ pong jé hanäng do na-ãäj hē baad tabahadoo p'aa hēnh ta wē, baad ub p'aa hēnh sahõnh hē rababok hyb n'aa ta wē kä. Ta najiis rabahado padëek tan'oo bā† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hā tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëe kä, dawëe bë babok paa P'op Hagä Do mahãnh Kristo hā bë h'yy kana'eeh nä noo gó. P'op Hagä Do majiĩ paa bëeh, bë h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hē, hÿÿ kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bā Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bā. Tii d' tawén d'oo, tsyt hē ta wē bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ãã ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bā tii. Baad bë gahëen bā had'yyt hē panyyg hanäm do hā bë hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëe wät doo, badäk hahÿÿ haw'ãäts

rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebé da hē ÿ radawäts gëet doo bä, baad tabahadoo hyb n'aa bë hā ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hā ÿ tan'oo däk doo, ta hā h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hā h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hā ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hē ta kyyh bë hā ÿ ma metëek hyb n'aa. ²⁶ Hā ÿ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hā, ÿ ma metëek hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëe nä bā ta h'yyb däng doo. Dooh P'op Hagä Do h'yyb däng do kametä nä bā ti noo gó ër wahë makũũ hā. Ta karapee hā hÿÿ kä takametä wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hā tametëeh tak'ëp baad hadoo do sahõnh hē Judah buuj nadoo do wē hÿÿ kä tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hā h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëeh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ãã panäk. Sahõnh hā ãã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hē sa hā ãã ma metëek. Tii d' ãã wén d'oo, Kristo hā h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó ãã karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ãã karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hē ÿ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëe, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ãäj hē, jé

* **1:18** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hēnh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät doo, nadajëb wät doo. † **1:20** Ta T'aah hā h'yy ka'eeh do tii.

Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ ranahapäh do wób sa hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahãn gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wén d'oo na-ããj hẽ, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ÿ karën baad rabahapäh ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, baad ta hã ji h'yy ganäng doo, jããm hẽ Kristo hã ji baw'yyt. ⁴ Ta ti bẽ ÿ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bẽ rawad'ii mahãnh. ⁵ ÿ nawäd né paawä bẽ mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bẽ mahang tabawät. ÿ tsebé baad ub bẽ babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bẽeh. ÿ tsebé na-ããj hẽ dooh né hẽ bẽ h'yy gejë hõm Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hã ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuuj ky n'aa hahÿÿh

⁶ Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bẽ gado däk do hyb n'aa bẽ wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ããts hẽ bẽ awäd had'yyt hẽ ta hã h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷ Baad né hẽ bẽ h'yy kata däk Jesus hã joom kóm baad joom tamasoo do hadoo. Taw'ããts hẽ bẽ an'oo bẽ h'yyb gó Jesus bawät do takahũm magyys hẽ. Taw'ããts hẽ bẽ an'oo baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa hã bẽ rama met'ëëg wät doo da né hẽ. Taw'ããts hẽ tak'ëp bẽ h'yy gadeja had'yyt hẽ P'op Hagä Do wë, bẽ hã tanoo do hyb n'aa.

⁸ Bẽ hyb n'aa matakä ta s'ee hẽnh bẽ rah'yyb mahũm mahãnh rama metëëk doo me. Baad ji edoo né paawä rahyb n'aa newëë doo, rama metëëk doo, daap hẽ ti ta tii. Ji rawedii ta tii hã. Sa wahë makũ ma mehetëk doo gó rabeh'ũm rama metëëk doo. Badäk hahÿÿ hã, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó rabeh'ũm rama metëëk doo. Dooh Kristo hanaa tado

bä ta tii. ⁹ P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bẽ h'yyb gó sahõnh hẽ P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hẽ kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ããj hẽ sa bahãnh ti Kristo. ¹¹ Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do kara-pee rabahado padëëk do metëë n'aa. Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa bẽ hã na-ããj hẽ ti anyy däk ta metëë n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëë n'aa hadoo bẽ hã hanäng doo. ¹² Bẽ nu kemuun bong bä bẽ radakä jëng hadoo Kristo sii. Bẽ genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hẽnh bẽ nu gawëëj däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hã, Kristo ganä wät hanoo do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub, nesaa do bẽ moo heb'oooh do hyb n'aa, nesaa do bẽ h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ããj hẽ, dejëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do hã. Tii bä kä, Kristo sii bẽ ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bä. Sahõnh hẽ nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hã kä. ¹⁴ P'op Hagä Do awug hõm ër kũüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wë ër taky n'aa etyy do paah. Hahÿÿ da tabawug hõm: Tado däk ër kũüt heen n'aa, tii bä tabepëëm däk hadoo b'aa kajatsëk do hã. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hÿÿ kä ër kũüt ër hã ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagä Do ado hõm sahõnh hẽ nesaa do kabaj'aa do ji nahapäh doo, nesaa do hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp doo me P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk sa hã. Kristo dajëp noo gó sahõnh hẽ sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majĩ, sa hã taj'aa ketsëë däk do rabahapäh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bẽ maa newë manä bẽ raky n'aa tapa bä bẽ awa do hã,

* **2:15** Tii da né hẽ Roma buuj rabad'oo sa majĩ hã. Sahõnh hẽ sa matym gó rametëëh sa majĩ, sa hã raj'aa ketsëë däk sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũm Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagä Do j'aa ketsëë däk do ky n'aa.

bë eëek do hä,† rabahed'oo doo da bë nad'oo hyb n'aa. Bë maa newë manä na-ääj hë bë raky n'aa tapa bä sét ta baab ken'yyh rataheb'ëës doo, kamarab papuuj rataheb'ëës doo, Saab rataheb'ëës do na-ääj hë bë natabëj bä. ¹⁷ Jääm hë ta pooj jé hawät do metëe n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëës doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hë ta ti kaja däk Kristo hä, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸ Bë maa newë manä bë raky n'aa ety bä j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hä, ääs raweh'ëeh gen'aak do hä. S'ëe gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jewyk mäh, sa nooh. Rahyb n'aa newëe do hä, sa hanaa hë rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëe rababoo däg kån, Kristo, ër nu gabóg mahänh. Dooh rah'yy kata wäd bä ër nu gabóg hä. Kristo hä h'yy ka'eeh doo, ta hä h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahüüm had'yyt hë rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hë na-ääj hë Kristo an'oo bä P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg hënh hanaa ji jarää sahõnh hë ji hä masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hä h'yy ka'eeh do hä. Ta hä h'yy ka'eeh do tabaa g'ääs, ta hä rakata däk tan'oo bä.

²⁰ Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bë na-ääj hë bë dejëb bong hadoo pooj jé ji bawät do hä. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badäk hahÿÿ hä habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bë babok nä? Hëd n'aa bë gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejüü doo? ²¹ “Bë ado manäh! Bë awa manäh! Bë moo dëe manäh!”, näng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hä, hahänh do hä ji tamejüü do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejüü doo, ji hä rama metëek doo. Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. ²³ Tak'ëp hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hë P'op Hagä

Do ji weh'ëeh ji karën ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bä. Ji daaj hë ji kadaduu tan'oo bä. Ji daaj hë ji karehejää tan'oo bä ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bä, baad ub ji ed'oo ji hä ramejüü doo. Ti hadoo né hë nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bä nesaa do ji h'yyb säg karën do hä ji h'yy keba bä tan'oo bä.

3

Taw'ääts hë hÿ pong jé hanäng do hä ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Kristo sii bë ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hä hana do bë gadoo däk do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ääts hë hÿ pong jé hanäng do hä bë h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hënh Kristo basooch bä. ² Taw'ääts hë hÿ pong jé hanäng do hä bë h'yyb padäg, badäk hahÿÿ bä hanäng do hä nado. ³ Taw'ääts hë tii da bë bad'oo bë dajëp paa hadoo do hyb n'aa. Bë h'yyb papuuj tenyyw däk hÿÿ kä Kristo sii P'op Hagä Do wë kä. Dooh ta wób rahapëe nä bä ta ti bë h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bë h'yyb papuuj han'oo däk do matëeh bä kä, sahõnh hë sa matym gó ta sii bë kametä däk tii bä. Kristo kabaj'aa doo da bë da kabaj'aa na-ääj hë ti noo gó kä.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë gawats'iik sahõnh hë baad nadoo do badäk hahÿÿ hä ji h'yyb säg karën doo. Bë aä manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hä hanäng doo me. Taw'ääts hë bë gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Bë hyb n'aa hüüm manä bë ma. Jé ta ma hä hyb n'aa h'üüm doo, ta ma hä tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä. ⁶ Ta ti hedoo do

† **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëek do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tayy péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Dooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bä hahÿÿh. Panyyg bód see hä ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'ũüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bë nahapäh nä bä, tii d' paa bë babok. ⁸ Hÿÿ kä, taw'ääts hē bë eréd hõm sahõnh hē hahÿ hedoo doo: Ji kawajään doo, ji h'yy ganapũũ doo, sahõnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ääj hē. Taw'ääts hē bë eréd hõm né hē tii. ⁹ Daap bë menä manä bë da hadoo do hä, bë eréd hõm do hyb n'aa bë h'yyb säg baad nadoo do ji moo wät hanoo doo. ¹⁰ Bë h'yyb tym papuuj bë tah'yyb mahũüm hÿÿ kä. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti er h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿÿt er h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do er bahapäh hyb n'aa na-ääj hē. ¹¹ Papuuj er P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, masuuj noo byyh kahõk do see ji do bä, masuuj noo byyh kanehõk do see ji do bä, ta see buuj ji do bä, ma kamanetëek do ji do bä, ta see karom ji do bä, sa karom ji nado bä na-ääj hē. Sahõnh hē er h'yyb tym gó Kristo bawät. Sahõnh hē bahãnh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wë kasëew bong do bë bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp bë takamahãn do hyb n'aa, taw'ääts hē bë t'yyd mehĩĩn bë da hadoo doo. Taw'ääts hē bë ky enyym ta wób sa wë. Taw'ääts hē dooh né hē bë h'yy kasabé bä. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bë h'yyb bë mahũüm ta wób sa wë. Taw'ääts hē h'yyb jawyg gó bë gadoo sahõnh hē. ¹³ Taw'ääts hē kamahãn gó bë gadoo ta wób ramoo boo né paawä bë hä bë ganen'aak doo. Taw'ääts hē bë mabaan hõm baad nadoo do ta wób bë hä rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hõm doo da né hē bë hä. ¹⁴ Taw'ääts hē bë kamahãn bë da hadoo doo, sahõnh hē mahãnh. Baad ub séd ji

h'yyb hedo däk ji kamahãn do an'oo bã.

¹⁵ Bë an'oo h'yyb n'yym doo, Kristo bë hä han'oo däk doo, bë tah'yyb mahũüm sahõnh hä, P'op Hagä Do bë tatsyyd wät do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bë babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarën bë bahadoo. Taw'ääts hē bë h'yy gadeja P'op Hagä Do wë. ¹⁶ Bë an'oo bë h'yyb gó baad ub sahõnh hē Kristo ky n'aa bawät, bë an'oo bë tah'yyb mahũüm. Taw'ääts hē tak'ëp h'yy ganäng doo me bë ma metëek ta ky n'aa bë da hadoo do hä. Taw'ääts hē tak'ëp h'yy ganäng doo me tak'ëp péj bë maher'ood na-ääj hē bë da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'ääts hē Saaw-Mo hä hanäng do kejäm do ky n'aa, ta see pé P'op Hagä Do ji ma ejäm do ky n'aa na-ääj hē bë ma ejäm. Taw'ääts hē h'yy gadajaa gó bë ma ejäm P'op Hagä Doo. ¹⁷ Sahõnh hē bë moo bok doo, sahõnh hē bë her'oot do na-ääj hē, taw'ääts hē Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bë bad'oo. Jesus er taky masa ta Yb wë. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bë j'aa etsë né hē P'op Hagä Doo, er Yb, bë hä tanoo do hyb n'aa.

ÿÿj hä, ajyy hä, karapee hä na-ääj hē tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ ÿÿj, taw'ääts hē bë ky dahé had'yyt hē bë patug. Tii d' né da taw'ääts hē bë bahed'oo bë h'yy kata däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä. ¹⁹ Ajyy, taw'ääts hē bë kamahãn had'yyt hē bë äj. Bë ejäg manä bë äj. ²⁰ Karapee, pahëew, maruus, taw'ääts hē sahõnh hä bë ky daheeh bë yb, bë ÿÿn, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bë ky dahé bä. ²¹ Bë sa yb, bë ejäg had'yyt manä bë taah, rah'yy geëj mahãnh bë wë. Tii d' bë adoo bä, dooh rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hä.

Sa karom hä tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² Bëeh, sa karom, taw'ääts hē bë ky dahé had'yyt hē bë kariw n'aa. Bë

moo bok do rahegãã bã had'yyt nado bë ky daheeh, bë hã raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ãäts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hã, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ãäts hë baad bë moo bok sa wë.²³ Taw'ãäts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahõnh hë. Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado,²⁴ ta hã naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo.²⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da nesaa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bã ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ãäts hë baad bë bad'oo bë karom hã, baad bë an'oo na-ãäj hë sa hã. Bë wad'ii manäh. Bë na-ãäj né hë bë Kariw N'aa näng hÿpong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ãäts hë bë karom hã bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿpong jé hawät do bë hã tabad'oo doo da.

Nyy da raky n'aa etsëe doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿÿh

² Bë h'yy gejë hõm manä P'op Hagä Do sii bë er'oot do hã. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë bë ky n'aa etsëe bã. Taw'ãäts hë bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë bë hã tanoo do hyb n'aa.³ Taw'ãäts hë äã na-ãäj hë bë ky n'aa ets'ëe, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ëes hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do äã baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ rawén dawäts geët.⁴ ÿ bë ky n'aa ets'ëe, baad ub, hã ÿ Jesus karën doo da né hë, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa.⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bë aboo had'yyt hë Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë. Ta tyw n'aa nyy bã tii da had'yyt hë ÿ karën bë

bad'oo.*⁶ Taw'ãäts hë ky enyym doo gó had'yyt hë bë er'ood ta wób sa sii. Taw'ãäts hë baad bë er'ood sa sii, rahyb n'aa newëe hyb n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hã reanh doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Èr hÿÿj hadoo do Tikiko häd näng do bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. Èr hÿÿj hadoo do äã kamahän do tii. Äã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooh tah'yy gajëe bã, bë hyb n'aa, Kristo wë tamoo wät doo.⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahõm, bë tamaher'oot hyb n'aa nyy da babä äã babok, bë tah'yyb en'yym hyb n'aa na-ãäj hë.⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd näng doo, bë panang buuj seeh. Èr hÿÿj hadoo do äã kamahän doo, baad hadoo do hã h'yy kanerét do tii. Sahõnh hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hã rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts geët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'ooch na-ãäj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bã. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë baad bë gadoo.)¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ãäj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yym.¹² Epararas, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ãäj hë P'op Hagä Do karën do bë hã.¹³ Tak'ëp Epararas hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ãäj hë, Ijerap panang buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ãäj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wén j'aa etsë ta hã.¹⁴ Najis ÿÿ,

* 4:5 Tii d' takarën ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

mediko, Rukas häd näng doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ããj hẽ né hẽ m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bẽ maher'ood ẽr hỹj hedoo do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa hã ỹ hyb n'aa esee. Bẽ maher'ood na-ããj hẽ ỹnh Nim-Pa häd näng do hã, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta tób bã kahet'aa do sa hã na-ããj hẽ, ỹ hyb n'aa esee sa hã.

¹⁶ Hahỹ bë ỹ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bã bë mahang, ỹ karẽn bë mejõ hõm Jesus hã h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bã haj'eenh do sa wẽ, t'ĩĩ hẽnh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ããts hẽ tii bã bë ner'oot na-ããj hẽ kerih do Raw-Diseej buuj hã ỹ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahỹ da bë maher'ood kẽh ỹỹ, aj'yy Akipo häd näng do hã: “Taw'ããts hẽ mabahajaa a hã Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa.” Tii d' né da bë kyyh ta hã.

¹⁸ Ỹ Paw-Ro, moh ỹỹ me tagadëeg ub ỹ berii kãn hahỹ bë ỹ hyb n'aa esee do ky n'aa. Ỹ karẽn paawä ỹ bë ky n'aa ets'ẽẽ ragadahew'ëës doo gó ỹ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennym da bë hã. Jããm hẽ kã.

1 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹh.

¹ Ý Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahỹh

² P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëë bä, ãã tsebee had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã ãã ky n'aa etsëë bä, ãã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ãã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. ãã hyb n'aa newëë na-ããj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã ãã tsebé. ⁴ ãã wakãän, P'op Hagä Do kamahän doo, ãã hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ ãã wén hapäh tii, Jesus ky n'aa hanäm do bë ãã maher'oot noo gó, ãã kyy me had'yyt nado ãã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo ãã hã, ãã bahajaa hyb n'aa ãã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad ãã bahapäh ãã h'yyb gó. Bë bahapäh nyy da ãã babok bë mahang. Baad ãã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa ãã manaa doo. ⁶ ãã wén hapäh na-ããj hë bë P'op Hagä

Do asëew hõm doo, ãã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejã né paawä ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do häj n'aa bä, Akaja häd näng do häj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hỹh kã tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja häj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kän P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh ãã her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. ⁹ Sa daaj hë rabaher'ood kän jé pad'yyt hë bë hã ãã baher'ood wät doo, baad bë mahang ãã babok doo. Raher'ood kän na-ããj hë, bë eréd hõm kabarii hã bë h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagä Do karën do bë moo bok hỹh kã, ta hã bë hyb n'aa jew'yyk hỹh kã, sa nooh. ¹⁰ Raher'oot na-ããj hë ta T'aah, dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, bë gada tamatëeh hỹ pong jé naa. Jesus bë gada, ji tamo n'aa jesuu doo, nesaa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahänh.

2

Baad Tesaronika panang bä Paw-Ro rababok do ky n'aa hahỹh

¹ Bëeh, ãã wakãän, bë hapäh ti dooh daap hë tado bä bë mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bä ãã rarejã né paawä, ãã raky n'aa rejã né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ỹm. Ti hyb n'aa bë ãã maher'oot ta ky n'aa hanäm doo, hajök bë panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hë sa hã ãã ky padäg hë Jesus hã rah'yy ka'eeh

hyb n'aa, dooh daap hē āā menā bā. Ji es'ōōs do nado tii. J'ooj madāk do nado ti āā wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Āā karēn do jawén nado. Dooh bē āā wad'ii bā. ⁴ Āā P'op Hagä Do metyy paah, ti āā hā tah'yyb däng ta panyyg hanäm do āā baher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hā. Ti hyb n'aa ta panyyg āā baher'oot bā, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa āā her'ood bā. P'op Hagä Do gen'aak do ti āā her'oot doo. Ti né hē ti āā h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó āā h'yyb manep'ēeh péh. Bē hapäh né hē, dooh tii da āā adoo bā. Dooh noo gó āā ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa āā baher'oot bā. Āā ehub né hē āā her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh āā bē j'aa etsē do jawén āā aboo bā. Dooh āā ta wób raj'aa etsē do jawén āā aboo bā.

⁷ Kristo mejūū do āā bahadoo do hyb n'aa, āā karēn bā paawä, āā haja né paawä bē hā āā mejō bā. Ti hadoo né hē, dooh tii d' āā karēn bā. Bē mahang āā babok noo gó baad āā ky enyym bē hā. Ji ŷŷn ji takamahän do hadoo, ⁸ bē āā kamahän tak'ēp. Bē āā panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Baad āā h'yyb bē āā masa hyb n'aa. Tii da āā wén d'oo tak'ēp āā kamahän do hyb n'aa bēeh. ⁹ Āā wakāän, bē hapäh nä tak'ēp āā moo bok āā ma, āā waa sām hā, bē mahang āā habok noo gó. Adēb bā, atsēm āā moo bok āā waa sām hā. Tii da āā wén d'oo, bē hā āā ganada hyb n'aa āā waa, āā h'ēed, P'op Hagä Do panyyg hanäm do āā her'ood nuuj jé bē hā. ¹⁰ Bē hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-āāj hē hahŷh: Baad ub né hē, P'op Hagä Do karēn doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Dooh hyb n'aa āā hā raky kes'ēem péh. ¹¹⁻¹² Bē hapäh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yyb enāw had'yyt hē, bē āā mejūū tak'ēp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagä Do atsyd wät do hyb n'aa tabag'āās

do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, hŷ pong jé ta bag hetsooh do gabarēeh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagä Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagä Do kyyh né hē ti bē maa newēē doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagä Do bē tah'yyb h'ŷŷt, bēeh, ta hā h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā āā tsebee had'yyt hē. ¹⁴ Āā wakāän, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapäh, Judah hāj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado dāk do hyb n'aa bēeh. Jesus hyb n'aa bē wakāän bē rarahejāā, sa hā sa wakāän rarahejāā do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā habong do rahoop sa wakāän mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hŷŷ kā bē ahoop né hē bē wakāän Jesus hā h'yy kana'eeh do sa mooh, P'op Hagä Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ēep Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hā. Radej'ēep né paah. Tii d' né hē āā hā hŷŷ kā. Āā kejēn bong ran'oo bā hajōng panang bā. Dooh P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badāk hahŷh hā habong do majī däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagä Do panyyg hanäm do āā baher'oot bā, P'op Hagä Do bed'ēep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wē rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahänh däg sa hā hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa dāk ta sām baj sa hā P'op Hagä Do banoo doo.

*Tak'ēp Paw-Ro rakarēn raba-
heg'āās Tesaronika buuj ky n'aa
hahŷh*

17 Āã wakãän, banadawöd äã bah'ũm ran'oo bã bë mahãnh, tak'öp äã h'yy ketón bong, ji t'aah dajöp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawä bë mahang äã aboo boo bã, bë äã hyb n'aa esee. Tak'öp äã karën bë äã baheg'ääs. 18 Āã h'yyb gó äã karën paawä bë äã bahehëen. Hajõõ nuu me hëp yÿ y karën paawä y bahõm bë wë. Āã wén nahõm, Nesaa Do Yb äã tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa. 19 Tak'öp äã wén karën bë äã baheg'ääs, bë hyb n'aa né hë äã j'aa etsë, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Baad P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó äã gahëen. Baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa äã tsebë da, äã j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bã. 20 Te hub né hë, bë hyb n'aa né hë äã kasab'ee, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Ti hyb n'aa äã karën bë äã baheg'ääs.

3

1-2 Ti hyb n'aa, tak'öp äã h'yy katón bã bë hyb n'aa, äã hyb n'aa newëë Tsimoot äã mejũũ bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bã y baym Siras daheeh. Āã hÿÿj hadoo né hë ti Tsimoot. Āã moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taheer'oot. Āã mejõ hõm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, 3 bë h'yy ganejë hõm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hã ji h'yy kae bã, ji rarahejãã. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb dang ji hã, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. 4 Bë mahang äã babok noo gó, hajõõ nuu me bë äã maher'oot ji da rarejãã Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Āã her'oot do paa ta ti bë hã, ta ti né kã. 5 Bë h'yy gejë hõm y ed'oo bë rarahejãã do hyb n'aa. Nejaa wäd hëp yÿ y gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa y mejũũ Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hã bë h'yy kae nä bã.

Y h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bã bë hyb n'aa eréd hõm bã Jesus. Y h'yyb eÿÿm Satanas bë tah'yyb met'ëeg hõm bã. Daap paawä tii bã äã ma met'ëeg bong Jesus ky n'aa bë hã.

6 Hÿÿ kã, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabaheer'oot. Baad Jesus hã bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahãn tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' äãh, tanooh. Tak'öp mä bë karën bë wë äã baheg'ääs, tanooh. Tii d' né äã karën né hë. 7 Ti hyb n'aa, äã wakãän, tak'öp äã rarahejã né paawä äã tseebe kãn bë ky n'aa hanãm do hyb n'aa. Jesus hã bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa äã wén tsebë. 8 Hÿÿ kã dooch äã h'yy ketón boo bã. Āã tseb'ee hÿÿ kã, baad Jesus hã bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. 9 "Taw'ääts hë õm ee. Baad mah'yyb mahũm sa h'yyb tym. Āã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk äã P'op Hagä Do hã. Tak'öp P'op Hagä Do äã j'aa etsë bë hyb n'aa. 10 Hajõõ nuu me tak'öp P'op Hagä Do hã äã betsëe, p'aa hënh bë äã baheg'ääs tan'oo bã, bë äã ma metëek hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

11 P'op Hagä Do ër Yb hã, Jesus ër Wahë N'aa hã na-ääj hë äã ky n'aa etsëe, rabado hõm hyb n'aa sahõnh hë äã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bë wë äã bah'ũm. 12 Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hã äã ky n'aa etsëe, sahõnh hë bë da hadoo do tak'öp bë kamahãn magyys hë hyb n'aa, tak'öp bë äã kamahãn doo da. 13 Āã ky n'aa etsëe bë h'yyb tym tabehej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hë Jesus ër Wahë N'aa kajaa bã kã, ji naw'yyt hyb n'aa bë hã raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ër Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karën doo daji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä äã wakãän, ta see ky n'aa bë hä äã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp äã betsëë paa bë hä, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë äã ma metëek do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok äã hapäh. Hÿÿ kä, ta bahãnh äã karën bë an'oo bä. ² Tii d' ÿ wén etsëë bë hä, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hä äã mejüü do paah.

³ P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooh P'op Hagä Do karën bä bë aã bä bë ÿÿm, bë patug nadoo do sii. ⁴ Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ÿÿm nadoo do hä, bë patug nadoo do hä. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hä, ta wób hä na-ãäj hë weh'ëeh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿÿh. ⁶ Dooh ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ÿÿm sii haÿÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãä da, baad äã maher'oot do paa né hë bë hä. ⁷ Èr P'op Hagä Do atsyyd wät, baad had'yyt hë èr babok hyb n'aa ta wë. Dooh èr tatsyyd bä nesaa doo gó èr babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿÿ äã ma metëek do taky nadahé bä, aj'yy kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hä hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooh hyb n'aa bë äã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahãn do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëeg wät do hyb n'aa bëeh, bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰ Äã hapäh, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bä habong do bë kamahãn. Ti hado né paawä, äã wakãän, tak'ëp äã betsëë bë hä ta bahãnh bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta äh hä had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du

nen'aa hyb n'aa bë tah. Taw'ãäts hë bë ma hä bë moo bok, bë waa enäh hyb n'aa, bë h'ëed enäh hyb n'aa, bë äã ma metëek do paa da né hë äã habok noo gó bë mahang. Taw'ãäts hë ta tii hä bë h'yyb padäg had'yyt hë. ¹² Tii da bë äã wén mejüü, ta äh hä had'yyt hë baad bë babok Jesus hä h'yy kana'eeh do rahegãä bä kä, baad bë raweh'ëeh hyb n'aa, ta wób hä bë daab yb mahãnh n'aa na-ãäj hë.

Jesus matëeh do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Äã wakãän, äã karën baad bë bahapäh Jesus hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa ky n'aa. Dooh äã karën bë h'yy ketón bä dejëp do hä, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ëp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganä wät do ky n'aa. Ji dajëp jawén paa bä, dooh baad hadoo do ragahëen péh. ¹⁴ Jesus dajëp, tii bä taganä wät p'aa hënh äã hapäh. Ti hyb n'aa èr hapäh hahÿÿh: Jesus hä h'yy ka'eeh do paa dejëp doo, genä bong da p'aa hënh sa kamag paa P'op Hagä Do an'oo bä. Hÿ pong jé Jesus masäk ta sii P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Bë äã maher'oot Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do äã tama metëek doo: Èer, babä hedëp nä do Jesus p'aa hënh tamatëeh bä, dooh da èr mamuun ta hä, ta hä h'yy ka'eeh do dejëp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahyng da wawëë hë hÿ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napäh da ta hejój Jesus mejüü doo. Tak'ëp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napäh ääs sa wahë n'aa kyyh. Ti noo gó né da torõmbet häd näng doo, P'op Hagä Do ma, gamehÿÿh do ji maa napäh da. Tii bä kä, Kristo hä h'yy ka'eeh do dejëp do paa kä genä hõm kãn sa kamag paah. ¹⁷ Tii bä nadejëp nä doo, as'ëeg kãn sa sii wë puh mahang P'op Hagä Do an'oo bä, wë hä, Jesus èr wahë n'aa, èr gadoo hyb n'aa. Tii bä kä, hÿ pong jé ta sii had'yyt èr baboo kãn. ¹⁸ Ti hyb n'aa bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee ji ganä wät do ky n'aa hä.

5

¹ Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa ãã berih péh, ãã wakãän. ² Baad bë bahapëë däk ta ti ky n'aa. Bë hapäh, nayyw hë da Jesus kajaa. Ji ganada bä takajaa. Hets'ëëk do atsëm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bä: "Taw'ãäts hë, h'yyb nyyw däk badäk hahÿÿhã habong doo. Dooh ër heÿÿm péh", rabanäng bä, tii bä kä da, nayyw hë P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Nayyw hë da tii. ÿÿnh wog mahÿÿnh nayyw hë ganä däk do hadoo da. Nayyw hë da P'op Hagä Do mo haj'aa adäng sa hã tak'ëp nesaa doo. Dooh da rahaja bä rakejën bä ta ti mahãnh.

⁴ Jesus hã h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'ëën do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hã, hets'ëëk do hã ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hã h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado ëër. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ãäts hë dooh ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hã ta wób rabad'oo doo da. A'ÿÿh do hadoo tii. Taw'ãäts hë ër hyb n'aa matakëë. Taw'ãäts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'ÿÿh doo, atsëm ti rabaÿÿh. Jarakë hedoo do he'ëëk doo, atsëm ti rakanahapëë bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Èër, dooh tii da ër hado bä. Adëb bä buuj hadoo ëër, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër h'yyb ër mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ër nabok hyb

n'aa. Taw'ãäts hë baad ër kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu gasu me na-ãäj hë warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ãäts hë baad ër h'yy kae had'yyt hë P'op Hagä Do hã. Taw'ãäts hë ta wób ër kamahãnh had'yyt hë. Taw'ãäts hë Jesus ër ted'ëëp sahõnh hë P'op Hagä Do rejãã do mahãnh ër gahëën had'yyt hë.*

⁹ Ta ti ÿ wén her'oot, ër P'op Hagä Do asëew hõm ër tarejãã hyb n'aa nado. Èr tasëew hõm ër tabed'ëëp hyb n'aa ta wób tarejãã noo gó, ër hyb n'aa Jesus Kristo ër Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Èr hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii ër babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä ër edëb nä bä, ër dejëb bä na-ãäj hë, ta sii né da ër babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër ted'ëëp do hyb n'aa, bë da hadoo do hã bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hã bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿkä.

¹² ãã wakãän, tak'ëp ãã betsëë bë hã, bë wehëë bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo doo Jesus hã h'yy ka'eeh doo bë ma met'ëëk doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëë, bë kamahãnh, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ ãã wakãän, tak'ëp ãã betsëë bë hã, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hã h'yy ka'eeh doo moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hã, sa waa sãm hã. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hã. ¹⁵ Bë abaaj manä nesaa doo bë wë moo wät do hã. Taw'ãäts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë na-ãäj né hë.

¹⁶ Taw'ãäts hë bë h'yyb tsebee had'yyt hë. ¹⁷ Taw'ãäts hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt hë. ¹⁸ Taw'ãäts hë P'op Hagä Do wë bë tsebee had'yyt hë, baad tabadoo bä bë hã, baad

* 5:8 Tii d' ji adoo bä, dooh da nesaa doo ji moo wäd bä.

tanado bä bē hã na-ããj hē. Tii d' né hē P'op Hagä Do karēn bē hã, Kristo Jesus karapee, Jesus ky dah'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bē medug manä P'op Hagä Do Sahee. ²⁰ Bē ty n'aa gesyyg manä bē ramaher'oot doo, P'op Hagä Do Sahee metēeh do rahanäng doo. ²¹ Ti hadoo né hē, bē mety sahōnh hē raheer'oot doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa né hē tado bä bē bahapäh hyb n'aa. Tii bä bē gadoo te hub hadoo doo. ²² Taw'ãäts hē nadoo doo, P'op Hagä Do kyy kerih do hã baad kanejäk doo, bē gado manäh. P'op Hagä Do Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hã, ta karapee tah'yyb n'yym doo, ŷ ky n'aa etsēē tsyt hē baad had'yyt hē, takarēn doo da bē babok tan'oo bä. ŷ ky n'aa etsēē, tabanoo hyb n'aa bēeh, bē h'yyb tym sii hē, baad tabahadoo hyb n'aa Jesus Kristo er Wahē N'aa matēeh bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bē hã raky n'aa tapaa do ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do bē tanaēēnh doo, dooh tah'yy gajēē hōm bä ji hã. Tahajaa né hē ta hã ji h'yy kasadēē bä. Ti hyb n'aa ŷ hapäh baad ub, tamoo wät né hē ta hã ŷ etsēē doo.

Paw-Ro rakedēē bong do ky n'aa hahŷh

²⁵ Äã wakãän hedoo doo, bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hã äãh. ²⁶ Äã karēn baad bē edēē äã kyy gó sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Jesus ky gabuuj gó ŷ betsēē bē hã, bē ner'oot hyb n'aa hahŷ äã ma erih do sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ²⁸ Tagadēēg ub äã karēn, Jesus Kristo, er Wahē N'aa ky enyym bē hã. Jããm hē kä.

2 Tesaronika Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Tesaronika häd näng doo bä habong do hã ta jawén Paw-Ro rama erih do hahÿÿh.

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahÿÿh

³ ãã wakãän, hajjõ nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ãäts hë òm. Ky enyym òm sa hã", näk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë.

⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bä bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bä Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hã, bë ta wób rarahejã né paawä, kanahën né paawä bë hã hajjõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hÿ pongjé, tabag'ãäs doo bä, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ãäs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bä. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kä, da hë baad nadoo

do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bä. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ãäs tak'ëp haj'ap do sii hë hÿ pongjé naa tëeg hõõ mahang. ⁸ Tii bä kä, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kä. Rahob had'yyt hë kä tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'üüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kä, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa etsë do wób né da bëeh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahë däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajjõ nuu me ãã ky n'aa etsë bëeh. ãã ky n'aa etsë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. ãã ky n'aa etsë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. ãã ky n'aa etsë, baad hadoo bë hyb n'aa newëe do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëe däk hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëe däk hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁻² Hÿÿ kä ãã wakãän hedoo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kä, ta wë ër mamuun do ky n'aa kä, ãã karën dooh

nayyw hē bē h'yyb manepēē boo bā Jesus ewäd hyng p'aa hēnh ranoo bā, daap ramenā bā. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metēēh do sa hā ranoo bā paawä, āā maher'oot ranoo bā, sa hā āā ma erih ta ti ranoo bā paawä, bē ky dahé manäh! Daap ramenyyh. ³ Bē h'yyb manepēē manā rahe'oot do hā.

Jesus matēēh do pooj jé, hajök badäk hahÿ haw'ääts hē habong do P'op Hagä Do hā rah'yy kawereem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii. ⁴ P'op Hagä Do maji yb da tii. P'op Hagä Do hā tah'yy kawareem da. Sahōnh hē rah'yy kaha'eeh do bahānh takarēn tanu gadäk. Ta daaj hē, ta hā hē tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā da tabajēē suun. Tii bā da tabasoo, takarēn da sahōnh hē tabag'ääs hyb n'aa. “ÿ né hē P'op Hagä Doo”, näng da, daap tamenyyh bā sahōnh hā.

⁵ Dooh bē hyb n'aa es'ee boo bā, hajōō nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bē hā bē mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bē hapäh, da hē ti anäng nä ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jāām né hē takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bā. ⁷ Badäk hahÿ bā habong do rah'yy ganenā né paawä, da hē Nesaa Do Yb du do däk tah'yyb metēēk sa hā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahe-waat do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä. Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hōm bā ká ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bā da h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kán da badäk hahÿ bā. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang Jesus matēēh do hyb n'aa, Jesus bado hōm da sahōnh hē nanäng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bā da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'ēp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajōng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hēnh hah'üüm doo. Tabanesaa hēnh rawén hōm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bā paawä, P'op Hagä Do ed'ēēp paawä ta wē. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepēē bong P'op Hagä Do an'oo bā. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy ká. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa ká.

Dooh baad hadoo do hā ji h'yy gajēē hōm bā do ky n'aa hahÿh

¹³ Āā wakāān hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamahān doo, hajōō nuu me P'op Hagä Do wē āā tsebé bē hyb n'aa. Sahōnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasēēw hōm, bē h'yyb tym tabed'ēēp hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē āā wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ēēp, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bā do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-āāj hē. ¹⁴ P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bē hā āā maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo er Wahē N'aa hejój gó, ta bag gabarēēh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakān haa, bē h'yy gejë hōm manäh. Bē eréd manā baad bē ky daheeh do sahōnh hē bē hā āā metēēk doo, āā ma erih doo me, āā her'oot doo me na-āāj hē.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, er Wahē N'aa hā, P'op Hagä Do er Yb hā na-āāj hē āā ky n'aa etsēē bēēh, bē rah'yyb en'yyim hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa, baad hadoo do

bë her'ood had'yyt hë hyb n'aa na-ããj hë. P'op Hagä Do ër Yb, ti né ti ër takamahän doo. Ër wë taky enyym do hyb n'aa, ër h'yyb enyyw däg had'yyt hë tan'oo bä, baad hadoo do ër hã taky däng do ër gahëen tan'oo bä.

3

Paw-Ro karën sa hyb n'aa raky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Æã wakään, ta see ky n'aa Æã erih hÿÿ kä. Bë ky n'aa ets'ëë Æãh, nayyw hë jé pad'yyt hë sahõnh hë rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hë baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëë na-ããj hë Æãh, Æã Jesus bed'ëëp hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahänh. Tii d' ÿ wén etsëë, dooh sahõnh hë Jesus hã rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëë hõm bä ji hã. Tamoo wät né hë ji hã taky däng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hã bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahänh. ⁴ Bë Æã ky daheeh Jesus an'oo bä. Æã hapäh, bë moo boo had'yyt né hë bë hã Æã mejüü doo. ⁵ Jesus hã Æã ky n'aa etsëë, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahän baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganejë hyb n'aa na-ããj hë.

Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Æã wakään, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë Æã mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do sa mahang, Æã ma metëek doo da nabok doo. ⁷ Tii da Æã wén mejüü, bë hapäh né hë taw'ãäts hë Æã babok doo da bë babok. Dooh Æã moo nehõj bä bë mahang Æã babok noo gó. ⁸ Dooh

Æã awa bä bë waa bag hënh. Tak'ëp Æã moo bok Æã waa sãm hã adëb bä, atsëm na-ããj né hë, bë Æã daap yb mahänh. ⁹ Æã karën bä paawä, taw'ãäts hë né hë paawä bë hanaa Æã gadoo. Taw'ãäts hë paawä tii da, dooh tii da Æã karën Æã adoo bä. Æã daaj hë Æã waa sãm, Æã ma sãm hã Æã wén moo bok, Æã hã bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bë mahang Æã babok noo gó hahÿÿ da bë Æã maher'oot: "Bë an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk Æãh. ¹¹ Tii da Æã wén mejüü, Æã ky n'aa napäh do hyb n'aa raheer'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hë tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëeh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó Æã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bä. Taw'ãäts hë sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëë kä, Æã wakään baad habong doo, bë h'yy gejë hõm manä baad hadoo do bë moo bok do hã.

¹⁴ Bë wakään hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bä hahÿ Æã ma erih doo gó Æã mejüü doo, taw'ãäts hë bë metäh sahõnh hë sa matym gó. Bë aboo manä ta sii, tanu mebyng hyb n'aa.* ¹⁵ Sahõnh hë sa matym gó bë metä né paawä, bë ty n'aa gesyng manä ta hã. Dooh bë maji tado bä. Bë wakään had'yyt hë. Taw'ãäts hë bë maher'ood ji wakään ji kamahän do ji maher'oot doo da.

Sa hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ P'op Hagä Do hã Æã ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw hanoo do bë tah'yyb näw had'yyt hë. Æã ky n'aa etsëë, bë mahang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd had'yyt hyb n'aa.

¹⁷ ÿ Paw-Ro, bë ÿ hyb n'aa esee. Tagadëëg ub, moh ÿÿ me né hë ÿ berii kån ÿ bahed'oo doo da. Tii d' bë bahapäh mo haja ÿÿ. Hahÿ hadoo né hë ÿ erih do mo haja ÿÿ.

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawät, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bä, ta h'yyb tawareem kån baad ub tabawät hyb n'aa kä.

18 Æã karẽn Jesus Kristo, ẽr Wahẽ
N'aa, ky enyyw had'yyt hẽ sahõnh hẽ
bẽ hã. Jããm hẽ kã.

1 Tsimoot Pooj je Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejũũ do seeh, ÿ edeng õm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejũũ do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb, Kristo Jesus, ta hã ër h'yy kasadä do ÿ ramejũũ do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër Wahë N'aa na-ããj hë ky en'yym a hã. ÿ karën õm rat'yyd mehĩn, baad õm rah'yyb n'yym.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿh

3 Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ÿ bahõm noo gó tak'ëp ÿ bet-sëe doo da a hã Epeso häd näng do panang bä mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betsëe a hã, t'ĩ hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëek doo. 4 Maher'ood sa hã raberéd hõm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ããj hë, sa wahë makũ sa häd ketsén do nahänh do raberéd hõm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaä bä P'op Hagä Do karën do hã. Jããm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae bä, takarën do ji bahapäh. 5 Tii da ÿ karën mamejũũ sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'õp madäk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ããj hë.

6 Dooch tii da raboo boo bä nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kån. 7 Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawä, sa daaj hë na-ããj hë dooh rah'yyb mepëe bä rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot

doo. Ti hado né hë paawä, dooh rah'yyb mepëe bä rahe'oot do hã.

8 Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahũũm bä ti ji h'yyb tym gó. 9 Dooch P'op Hagä Do an'oo bä ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejãã do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ããj hë dahej'ëep do sa hyb n'aa, 10 sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëem h'ũũm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hã baad kanejäk do hyb n'aa na-ããj hë. 11 Baad hadoo do ky n'aa ÿ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hã. Ti né hë ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hã ÿÿ, ÿ metëek hyb n'aa ta wób sa hã. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, ër weh'ëeh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahÿh

12 ÿ tsebë Kristo Jesus ër wahë n'aa wë, ÿ tah'yyb hejooñh doo. Ta hã pé baad had'yyt hë ÿ moo wät ÿ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hã ÿ tah'yyb däng ta ky n'aa ÿ baher'ood hõm hyb n'aa. 13 P'ooj ub ta hã ÿ ky n'aa rejã né paawä, ta karapee ÿ no n'aa maso né paawä, ÿ rejã né paawä sa hã, Jesus Kristo ÿ tat'yyd mehĩn, dooh ta hã ÿ h'yy kae nä bä do hyb n'aa, dooh ÿ h'yy ganyy nä bä P'op Hagä Do t'aah tado bä do hyb n'aa. 14 Tak'ëp né hë ër Wahë N'aa ky enyym hã ÿÿ, nes'aa né paawä ÿÿ. Hã ÿ tabanoo baad ÿ h'yy

ka'eeh hyb n'aa ta hã. Hã ȳ tabanoo na-ããj hẽ, baad ta wób ȳ kamahãh hyb n'aa. Séd hã ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hã, tii d' né hẽ tabanoo ji hã.

¹⁵ Te hub né hẽ hahȳȳh, taw'ãäts hẽ ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng er mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahãnh baad nadoo do paa ȳȳh. ¹⁶ Ti hadoo né hẽ, ȳ tat'yyd mehĩn, ȳ sa bahãnh nesaa do moo wät do paah. Ȳ tawén t'yyd mehĩn, ta wób rahegãã bä, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bä ji. Baad ub Kristo. Hã ȳ tabad'oo do hã rabahapäh hȳȳ kä, dooh h'yy kejȳȳk pé ta hã. Ȳ tat'yyd mehĩn bä, ta wób ta hã h'yy ka'eeh do na-ããj da tat'yyd mehĩn, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hẽ sahõnh hẽ bag'ãäs doo. Ti né hẽ hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapäh doo. Sét ub né tii. Dooh ta see péh. Taw'ãäts hẽ ji wehëe had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ ta hã ji j'aa etsëe had'yyt hẽ. Ȳȳ. Tii d' né hẽ. Taw'ãäts hẽ.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ȳ hadoo doo, õm ȳ mejüü hahȳȳh, baad mamoo wäd, baad mama met'ëëg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hënh ma metëek do na-ããj hẽ. Taw'ãäts hẽ Jesus hã mah'yy kae had'yyt hẽ. Baad awäd, a h'yyb tym õm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Õm ȳ mejüü do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hã p'ooj ub a hã ta rod n'aa raher'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bä sa h'yyb tym sa hã metëek doo. Ti hyb n'aa gawatsig jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresãh häd enäh doo. Ȳ ah'eed h'üüm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ȳ bahaëej däk. Tii d' ȳ wén d'oo sa hã, rabahapäh hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do ji ky n'aa rejä bä.

2

P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahȳȳh

¹ Pooj jé tak'ëp péj ȳ betsëe a hã, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hẽ sa hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ na-ããj hẽ P'op Hagä Do ji j'aa etsë sahõnh hẽ sa hyb n'aa. ² Taw'ãäts hẽ ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëe né tii d' ënh. Taw'ãäts hẽ ji ky n'aa etsëe né tii, baad ub, h'yyb nyyw gó, P'op Hagä Do karën doo da, tsyt hẽ ta wë er bahajaa er babok hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ji h'yyb tym dëeb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëe doo. Baad ti ta hã. ⁴ Takarën sahõnh hẽ badäk hahȳȳ hã habong do tabed'ëep nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapäh hyb n'aa. ⁵ Jããm né hẽ sét hẽ P'op Hagä Doo. Jããm né hẽ sét hẽ sahõnh hẽ badäk hahȳȳ hã habong do rod n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do wë ji mahüüm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hẽ tii. ⁶ Ta daaj hẽ ti takan'oo däk dajëb hã, sahõnh hẽ badäk hahȳȳ hã habong do tabed'ëep hyb n'aa. Ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã er ted'ëep do sãm. Ti né hẽ ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahȳȳ hã habong do sa hã P'op Hagä Do metëeh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa ȳ baher'oot hyb n'aa ȳ P'op Hagä Do wén sëew hõm, ta ky n'aa rod, ta mejüü do ȳ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã ȳ ma metëek hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. Ȳ tasëew hõm panyyg baad hadoo do ȳ ma metëek hyb n'aa sa hã. Dooh daap ȳ menä bä. Né hup ȳ né hẽ tii.

⁸ Ti hyb n'aa ȳ karën jé pad'yyt hẽ rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëe. P'op Hagä Do wë sa moo ragadabëeh bä p'op raky n'aa etsëe bä, taw'ãäts hẽ baad ub sa h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hẽ ky n'aa etsëe doo, dooh rakawaj'ãän bä ta wób sa wë, dooh raky kedag bä ta wób sa hã. ⁹ Rakahet'aa bä P'op Hagä Do rahyb

n'aa jew'yyk hyb n'aa, ŷ karēn ŷŷj dooh rakametā bā sa saroor hyb n'aa. Taw'āāts hē dooh rapadedäg bā nu meby n'aa nāng doo. Taw'āāts hē taw'āāts hadoo do rapadedēek. Taw'āāts hē dooh rakametā bā ta see mo n'aa hado dāk do sa sēen ramahetsooh doo me. Taw'āāts hē dooh rakametā bā k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb me, perora hād nāng doo me, saroor tak'ēp ky n'aa gebah doo me na-āāj hē.* ¹⁰ Taw'āāts hē ŷŷj P'op Hagā Do hā raky daheeh rahanāng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hā. ¹¹ Taw'āāts hē bag hēnh, rakanasab'ee doo gó rama kametēek P'op Hagā Do ky n'aa. ¹² Dooh ŷ an'oo bā ŷŷj rama met'ēeg bā ajyy. Dooh ŷ an'oo bā ŷŷj ramejō bā ajyy. Bag hēnh ŷ karēn ŷŷj rabab'ēeh, ramaa newēē, Jesus hā h'yy ka'eeh do rakahet'aa bā. ¹³ Tii d' ŷ wén edoo, pooj jé P'op Hagā Do pahuuj wāt Adāw, ta jawén Ewa. ¹⁴ Dooh ajyy tado bā Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagā Do mejūū do ky nadaheeh doo. ¹⁵ Ti hadoo né hē rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagā Do ed'ēep da nesaa do mahānh, Kristo hā rah'yy kae had'yyt bā, ta wób rakamahān had'yyt bā, rakanasabé bā, P'op Hagā Do karēn doo da rabok bā.

3

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa ji asēew hōm do ky n'aa hahŷŷh

¹ Te hub né hē hahŷŷh: Jé karēn pé ta h'yyb gó Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, sa hagā n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. ² Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad ub tabawāt Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagā n'aa tabahadoo karēn doo. Taw'āāts hē dooh baad nadoo do rahapāh pé ta hā. Taw'āāts hē sét ub ta ŷŷm. Taw'āāts hē dooh ta ŷŷm tawad'ii bā ŷŷnh see sii. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē ta h'yyb tamahūūm. Taw'āāts hē tah'yy

keb'aah nesaa do hā. Taw'āāts hē ta wób hā baad ta h'yyb, ta hā raweh'ēeh hyb n'aa. Taw'āāts hē baad tagadoo ta wób ta tób yt hā. Taw'āāts hē tahajaa ta wób tama metēek P'op Hagā Do panyyg hā. ³ Taw'āāts hē dooh jarakē hedoo do heēek do tado bā. Taw'āāts hē da dooh kahep'uuk do tado bā. Taw'āāts hē ta wób baad taky n'aa en'yyim, dooh tamebaaj bā. Taw'āāts hē dooh dajēer tahyb n'aa hūūm bā. ⁴ Taw'āāts hē baad tah'yyb mahūūm ta panaa. Taw'āāts hē ta taah tametēek raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ēeh hyb n'aa sa yb. ⁵ Ta panaa baad h'yyb manahūūm doo, dooh tahaja bā Jesus hā h'yy ka'eeh do tah'yyb mahūūm bā. ⁶ Dooh taw'āāts hē tado bā papuuj Jesus hā h'yy kae dāk do sa wahē n'aa. Papuuj Jesus hā h'yy kae dāk do tado bā paawā, nepāh ta daaj hē, ta hā hē tah'yy kasabé bā. Tah'yy kasabé bā, P'op Hagā Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. ⁷ Taw'āāts hē Jesus hā h'yy ka'eeh sa wahē n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hā, Jesus hā h'yy kana'eeh do sa hā na-āāj né hē. Dooh hyb n'aa raky n'aa rejāā pé tii bā. Tii bā dooh Dijab haja bā sa hā.

Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahŷŷh

⁸ Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa sa hā. Taw'āāts hē ta wób weh'ēeh do tii. Taw'āāts hē ky kaneh'ŷŷt doo. Taw'āāts hē dooh jarakē hedoo do heēek do tado bā. Taw'āāts hē dooh tawad'ii bā dajēer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'āāts hē baad rababoo had'yyt hē, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hā. Taw'āāts hē sa h'yyb gó rabenyyw had'yyt hē baad hadoo do ky n'aa P'op Hagā Do metēeh doo, ér ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'āāts hē pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bā, baad ramoo boo bā, baad raboo bā, ji anoo Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa.

* ^{2:9} Tii da Paw-Ro wén mejūū, ŷŷj wē ta wób raty gapanad'ēek hyb n'aa, ta s'ee hēnh sa h'yyb nawāt hyb n'aa. * ^{3:6} Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanāng pé ti Dijab.

11 Ti hadoo na-ããj hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa masa n'aa sa ŷŷm. Taw'ããts hē ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ããts hē dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ããts hē kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahũũm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ããts hē sahõnh hē ramoo bok do hā baad né hē ramoo bok.

12 Taw'ããts hē sét ub ta ŷŷm, Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa hā. Taw'ããts hē baad tah'yyb mahũũm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ããj hē. 13 Baad ub Jesus hā h'yy ka'eeh do wahē n'aa masa n'aa ramoo boo bā, ta wób raweh'ëeh da, ta wób raky daheeh da sa hā. H'yyb neŷŷm doo me rahajaa tii bā ra-her'ood bā nny da Kristo Jesus hā ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahŷŷh

14 Nyyw hē ŷ karēn a wē ŷ bahõm. Ti hadoo né hē õm ŷ ma erih hahŷŷh, 15 ŷ tahewad bā mabahapäh hyb n'aa ŷ erih do hā, nny da P'op Hagä Do karēn ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanäm do ta wób hā metëeh doo, panyyg hanäm do mo n'aa jesuu doo. 16 Tak'ëp tabahetsooh né hē ta T'aah ky n'aa ër hā P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät.
Baad had'op do né hē Kristo P'op
Hagä Do Sahee metëeh.
Ããs rahapäh.
Ta ky n'aa ra-her'ood hõm badäk hahŷ
hāj n'aa babuuj sa hā.
Badäk hahŷ haw'ããts hē habong do
wób rah'yy kae däk ta hā.
Hŷ pong jé ta wē tabasëek P'op Hagä
Do an'oo bā.”

4

Ajyyj'ooj madäk doo me wedii do sa ky n'aa hahŷŷh

1 Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahŷŷh: Hŷ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo

kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. 2 Ajyy j'ooj madäk doo me wedii do né hē metëek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ããts hē hadoo do hā. 3 Ramejũũ ji kanatëe. Ramejũũ ji nawa ji nawëh ta nawë wób. Dooh taw'ããts hē taðo bā ta ti rametëek doo. P'op Hagä Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tä, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebë doo me ragadoo hyb n'aa. 4 Baad né hē sahõnh hē P'op Hagä Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ããts hē sahõnh hē ër gadoo P'op Hagä Do hā ër h'yyb tsebë doo me ji waa, ji tä hyb n'aa. 5 Sahõnh hē baad däg ta ti ji waa, ji tä, P'op Hagä Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tä ji ky n'aa etsëe do hyb n'aa na-ããj hē ta hā.

Nny da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahŷŷh

6 Ta ti ŷ mejũũ doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā mama met'ëeg bā, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado däk da õm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ër ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. 7 Mah'yyb ehód manä P'op Hagä Do nahapäh do sa panyyg hā, h'yy gatamah do sa panyyg hā. Mah'yyb ehód had'yyt hē P'op Hagä Do karēn do hā, baad takah'ũũm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagä Do karēn doo. 8 Taw'ããts hē ji hub ji metëek ji karajan hyb n'aa. Taw'ããts hē ta bahãnh ji ma kametëek P'op Hagä Do karēn do hā. Baad ub ti ji hā wawëe hē ji bawät nā bā, hŷ pong jé ji awäd bā na-ããj hē. 9 Te hub né hē ta tii. Taw'ããts hē sahõnh hē ky daheeh. 10 Baad ub P'op Hagä Do karēn do ër ma kametëek do hyb n'aa tak'ëp ër moo bok, tak'ëp ër ma metëek, baad ër baher'oot ta ky n'aa. Dooh ër h'yy gejë bā ta hā. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do hā ër h'yy kasadä. Sahõnh hē sa h'yyb tym dëeb tii. Jesus hā h'yy ka'eeh do ti ted'ëep. 11 Mama met'ëeg, mamejõ na-ããj hē sa hā sahõnh hē õm ŷ ma erih doo.

12 Man'oo òm raty n'aa gesyyg manä pahëew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahän, baad ub Jesus hä mah'yy kae, baad menyyw a h'yyb tym, a hä Jesus hä h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. 13 Ý kanajaa nä bä, ý karën maner'ood had'yyt hë P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Maher'ood sa hä ta ky n'aa. Mama met'ëeg sa hä. 14 Baad mahyb n'aa matakä P'op Hagä Do Sahee anoo do a hä mamoo wät hyb n'aa. A hä tabanoo tii, P'op Hagä Do ky n'aa rod a hä rahe'oot noo gó a hä tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa a nuu gó sa moo radatoonh* noo gó. 15 Baad mamoo wäd ta ti òm ý mejüü doo. Ta hä had'yyt hë h'yyb däg. Tii bä da, Jesus karën do hä a h'yyb kahüüm magyys hë tii b' sahõnh hë rabahapäh.

16 Baad kanä a daaj hë. Baad manä ti mametëek doo, baad had'yyt hë mametëek hyb n'aa. Tii d' had'yyt hë madoo bä, P'op Hagä Do ed'ëep da òm. Mametëek do ky dah'eeh do na-ääj hë ted'ëep da nesaa do mahänh.

5

1 Manabuu jgedo manä ajyy wehëh hedoo doo. Kaja hë denaa hë maha-her'ood sa hä. A yb hadoo man'oo bä sa hä. Ajyy wanehëh nä doo, hanäm gó er'ood sa hä. A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo bä. 2 Ýÿj wehëh hedo padëek doo, baad er'ood sa hä, a ýÿn hä maber'oot doo da. Ýÿj wanehëh nä doo, baad er'ood sa hä. A änh ky n'aa hadoo man'oo bä. Baad had'op doo da mabad'oo sa hä.

Patug tema bong do sa ky n'aa hahÿÿh

3 Mamasaa ýÿj patug tema bok do sa mab hë haj'eenh doo, wakään temah doo. 4 Ýÿnh patug tamah do ta taah nyy bä, ta tataah nyy bä, taw'ääts

hë ti né hë mas'aa ta hä. Taw'ääts hë ti né hë mas'aa sa wakään, tii da P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ji hä. Taw'ääts hë sa yb, sa ýÿn, sa oow, sa hoonh ramasa. Raned'ëed is noo gó ramasa do paa ramebaanh do tii. P'op Hagä Do gen'aak tii d' ji adoo bä.

5 Ýÿnh patug tamah do wakään tamah doo, kamanasa doo, P'op Hagä Do hä tadaab yyp. P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe adëb bä, atsëm na-ääj hë tamasa hyb n'aa ta hä. 6 Ýÿnh patug tamah do ajyy hä had'yyt h'yyb däk doo, edëb né paawä, dajëp do hadoo ta h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. 7 Mamaher'ood patug temah doo, raky daheeh hyb n'aa ý mejüü doo, ta wób raky n'aa natapaa hyb n'aa sa hä. 8 Jé wakään näng péh, tamanasa do ta wakään, ta yb, ta ýÿn nahag'ääs doo, teréd hõm Jesus ky n'aa ër h'yy kaha'eeh doo. Jesus hä h'yy kana'eeh do bahänh däg sa h'yyb nesaa do hä.

9 Ji erih ýÿnh patug tamah do häd ji masa do pan'aa sa häd kerih do heen n'aa hä, 60 ta baab bahänh tabahado däk bä, ta patug makü wanadii do paah, 10 taky n'aa etsä bä baad hadoo do tamoo wät do hä, baad ub ta taah tawä bä, baad ta wób tagado bä ta tób bä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tamasa bä, tat'yyd mehüün bä kas'uut doo, baad hadoo doo me ta wób tamasa bä. Tii d' tado bä ji erih ta häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä.

11 Taw'ääts hë dooh ji erii bä patug tema bong do wanehëh nä do sa häd ji masa do pan'aa heen n'aa hä. Aj'yy hä rah'yy kejäg bä sa häd ji erii däk do jawén paa bä paawä, reréd hõm da Kristo ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. 12 Ti tahado bä sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hä raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. 13 Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehëh nä bä ji masaa bä. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da rahe'oot. Ta wób kyy hä da ranu

* 4:14 Tsimoot P'op Hagä Do asëew hõm do heen n'aa tii.

toonh. Raheer'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã yÿ pé taw'ãäts hẽ patug tema bong doo, wanehẽh nã doo, p'aa hẽnh raketëë. Na metaah. Taw'ãäts hẽ baad rabahag'ãäs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ãäts baad had'yyt hẽ rababok, dooh ẽr maji ky n'aa rejãã pé do hyb n'aa ẽer. ¹⁵ Ta ti y wén her'oot, yÿj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶ Yÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bã ta wakãän mahang, taw'ãäts hẽ ti tahag'ãäs, tamasa. Dooh taw'ãäts hẽ tado bã tadaab yb bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa yÿj patug tema bong doo, wakãän temah doo. Ta wakãän nyy bã, ti né hẽ hag'ãäs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸ Hahÿÿ da P'op Hagã Do baher'oot ta kyy kerih doo gó: “Taw'ãäts hẽ ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd dæg bã tanawa hyb n'aa”,* nãng mã P'op Hagã Do kyyh. “Taw'ãäts hẽ moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo”,† nãng mã na-ãäj hẽ ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ãäj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa baad moo bok do sãm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë manã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa see raky n'aa tapa bã. Pawóp hẽ, tamawoob hẽ tado bã ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakã sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa see moo wäd bã, ji nabuuj gedoo sahõnh hẽ sa matym gó, ta wób rajeÿÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagã Doo, Kristo Jesus, ãäs P'op Hagã Do pa hab'ëeh do na-ãäj sa

matym gó õm y mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hẽ a hã y mejüü doo. Taw'ãäts hẽ baad ub a h'yyb sahõnh hẽ sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hẽ a najiis rado bã, a najiis ranado bã na-ãäj hẽ.

²² Mahyb n'aa jóh manã a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bã, nepãh õm ta h'yyb hata hado däk nesaa do tamoo wät do paa hã. Taw'ãäts hẽ baad makan'yyh, baad had'yyt hẽ mabawät hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manã naëng. A nahëë hyb n'aa taw'ãäts hẽ mahãd eëek na-ãäj uwa bëeh hejooonh doo, mah'yy gamahÿÿnh do hyb n'aa, mah'yy gamahÿÿnh do badoo wät hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hẽ nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bã ji bahapãh hyb n'aa, wyt ta maab hẽ nesaa do ramoo bok doo. Kejën nã nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kã ji bahapãh. ²⁵ Ti hadoo né hẽ baad hadoo do hã. Wyt ta maab hẽ baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapãh.‡

6

Karom kanep'aak do Jesus hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ãäts hẽ sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëë had'yyt hẽ, P'op Hagã Do ta wób raky n'aa narejãã hyb n'aa, ẽr metëëk do raky n'aa narejãã hyb n'aa na-ãäj hẽ. ² Dooh taw'ãäts hẽ tado bã sa kariw n'aa raty n'aa gesyyg bã séd demuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ ta bahãnh ramoo bok sa kariw n'aa wë, sa wakãän rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hã rakamahãn do hyb n'aa na-ãäj né hẽ.

Mama met'ëëg ta ti a hã y metëëk doo. Mamaher'ood sahõnh hẽ sa hã raky daheeh hyb n'aa.

* **5:17-18** Dew-Teronom 25.4 † **5:17-18** Rukas 10.7 ‡ **5:25** Nayyw hẽ ji nahapãh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooh Paw-Ro karën bã Tsimoot hyb n'aa jóh bã Jesus hã h'yy ka'eeh do wahẽ n'aa pan'aa tabasëm bã.

Taw'ääts hē ji h'yy gadajang ji wē hanäng do hā ky n'aa hahÿÿh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo ér Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa ér mahetëk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hā hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ää raky kedag bä. Nahëe hado däk ta ti sa hā. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejää doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hā. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado däk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bä. P'op Hagä Do hā rawén h'yyb däk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bä, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hā, ji h'yy gadajaa bä ji wē hanäng do hā, dooch ji hyb n'aa hüüm bä ti bahänh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooch né hē ji mahüüm pé ji dajëp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ji tsebé ji waa nyy bä, ji sa-roor enä bä. ⁹ Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hā h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hā. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hā, kasuud bong da, dooch d' rahyb n'aa jawyg wäd bä sa hā, sa daaj hē rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahän doo, hajõng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahän do hyb n'aa, reréd hõm Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hē rabahoop rakarehejää doo, tak'ëp dajëer rakarën do hyb n'aa.

Taw'ääts hē P'op Hagä Do karën do hā ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Õm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hā h'yyb däg. P'op Hagä Do karën do hā mah'yyb däg. P'op Hagä Do hā h'yy kae had'yyt hē. Ta wób makamahän had'yyt hē. H'yy gajëe hõm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hā. Kaja hē de-naa hē had'yyt hē er'ood ta wób sa

hā. ¹² Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ëp né hē rawaj'aah raj'aa ketsë do sām ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'äät do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hē mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa õm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajõk do ramaa newëe bä, baad ub mabaher'oot noo gó Jesus hā mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahõnh hē badäk hahÿÿ hā hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hā Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó õm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴ Baad mamoo wäd õm ÿ mejüü do hā, õm raky n'aa nata-paa hyb n'aa mamoo wät do hā Jesus Kristo ér Wahë N'aa matëeh bä kä. ¹⁵ Jesus Kristo matëeh da P'op Hagä Do an'oo bä, tah'yyb däng noo gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē weh'ëeh doo. Jääm né hē ti sahõnh hē bag'ääs doo. Sahõnh hē badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa. ¹⁶ Sét né hē ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooch ji haja bä p'eets hē ta hā ji kaja bä. Dooch hapäh péh, tabad'op hē da ji ty gepëeh. Taw'ääts hē sahõnh hē raweh'ëeh tii. Taw'ääts hē né hē tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹⁷ Mamejõ badäk hahÿÿ bä tak'ëp wekâp do sa hā, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hā rah'yy kanasadä hyb n'aa sa ma hā. Nayyw hē tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooch ta hā ji h'yy kasadëe bä. Taw'ääts hē P'op Hagä Do hā rah'yy kasadä. Ti né hē tak'ëp hanoo do ji hā sahõnh hē ji karën do ji h'yyb tsebé n'aa. ¹⁸ Mamejõ wekâp do sa hā, baad hadoo doo, masa doo, sa wē hanäng doo me ramoo bong hyb n'aa. Taw'ääts hē hajõng do sa mo haj'aa taw'ääts hē hadoo doo. Taw'ääts hē wē bedoh do ramasa. ¹⁹ Tii d' radoo

bä da, ti anäng da ta säm heh'äät do nahänh do ragadoo do pan'aa hỹ pong jé P'op Hagä Do wë. Edëb had'yyt do ragadoo tii bä.

²⁰ Tsimoot, baad manä a hã P'op Hagä Do anoo doo. Baad kanä P'op Hagä Do panyyg nadoo do daap ka-her'oot do mahänh. Maky gado manä karën do a hã ky kedak doo, “h'yy ganäng do ky n'aa” daap ramaneëenh do hã. ²¹ Ta wób raky dahé däk ta ti ky n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym bë hã. Jääm hẽ kã.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot há Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hä, Kristo Jesus hä ji h'yy kae bä, hÿ pong jé ta pa had'yyt hë ji bawät da. Ti né hë ti ji hä taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo er Wahë N'aa na-ääj hë ky en'yyim a hä. ÿ karën òm rat'yyd mehÿin, baad òm rah'yyb n'yyim.

Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿÿh

³ P'op Hagä Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hë òm ÿ ky n'aa etsëë bä, adëb bä ÿ ky n'aa etsëë bä, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bä. ⁴ Tak'ëp ÿ karën òm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hä ÿÿ mabaoot do er ketyn hõm bä. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'õp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hä. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd näng do hadoo, a ÿÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hë mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hä, a nuu gó moh ÿÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bä tan'oo bä. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hä ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hä. ⁸ Ky hebyy manä Jesus er Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hä. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ

radawäts gëet do hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿÿ er rarejä bä panyyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hë ti er hed'ëep do paa banesaa do mahänh. Er tasëew hõm tsyt hë ta wë, takarën doo da er babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyyim er hä, er takamahän, nes'aa né paawä ëer. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hä er hä taky enyyim, er takamahän, er hä tametëeh. Kristo ahä jëng dajëb hejój paah. Er da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hä tametëeh er hä ji edëb had'yyt hë do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejüü do na-ääj hë ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëet doo. Ti hado né paawä ÿÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hä ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ääs ta ky n'aa hä ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³ Menytyw had'yyt hë a h'yyb gó a hä ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ääts hë hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ääts hë Jesus hä mah'yy kae had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë makamahän had'yyt hë. Er hajaa Jesus hä er h'yy ka'eeh, ta wób er kamahän, séd er h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hä. ¹⁴ P'op Hagä Do Sahee er h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hä P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hë, sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häd näng do häj n'aa bä hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ääj né hë ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehÿin Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, hajõõ nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb

n'aa. Dooch tanu mebyy bä hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëet do hä. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hë, ÿ tawyyd kån. ¹⁸ ÿ karën Jesus Kristo, ér wahë n'aa, t'yyd mehñn Onesip hä, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hë tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Õm kä tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti mamaa napäh do ÿ metëek doo, hajök her'oot doo, ÿ karën matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metëek hajaa doo kä.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ääj hë rahoop doo. Ti hadoo taw'ääts hë nemon ÿy magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejää do na-ääj né hë. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Õm na-ääj hë, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus ér wahë n'aa manejuũ do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ÿy doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsë do sãm, kas'ÿy do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë kas'ÿy doo, wajaah do hadoo mabad'oo. Taw'ääts hë baad maky daheeh Jesus õm tamejuũ doo. ⁶ Taw'ääts hë jé gëew gó tak'ëp moo wät doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ëeb. Taw'ääts hë tii d' mabahadoo. Tak'ëp baad ub mama met'ëeg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sãm magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newë ta ti a hä ÿ her'oot doo. Tii d' madoo bä, õm P'op Hagä Do h'yy

gan'yyh sahõnh hë mabahapäh hyb n'aa takarën doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganä wät do dajëp do paa P'op Hagä Do an'oo bä, Dawi makũ panaa paah. Ti ky n'aa hanäm do rod n'aa ÿy. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ÿ rarahejää, ÿ rawén moo maw'yyd däk haak sa-puuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahej'ëep do hadoo ÿ ran'oo bä. Tii d' né paawä ÿ rabad'oo, P'op Hagä Do kyyh dooh takamaw'yyd bä. Dooch mesoo péh. Ta ti awäd had'yyt hë badäk hahÿ haw'ääts hë. ¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ gadoo né hë ÿ ahoop do sa mo haj'aa. ÿ wén gadoo tii, P'op Hagä Do asëew hõm do sa hyb n'aa, ramaa napäh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ëep hyb n'aa, banäm doo hënh ta sii ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang rababoo had'yyt hë hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hë hahÿyÿh:

Kristo hyb n'aa ji dajëb bä, ta sii ji baboo däk da.

¹² Ji gadoo bä had'yyt hë ji ahoop do Kristo hyb n'aa, ji bag'ääs da ta sii. Kristo ji ky n'aa jejën bä, ji na-ääj hë ta ky n'aa jejën da P'op Hagä Do hä.

¹³ Dooch né paawä baad ji awäd bä had'yyt hë Kristo sii, ji tahagää had'yyt hë, ji takamahän had'yyt hë. Dooch tahaja ta daaj hë taky kehÿyÿd bä.

Taw'ääts hë ji moo wät P'op Hagä Do gen'aak do ky n'aa hahÿyÿh

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hä a hä ÿ her'oot doo. P'op Hagä Do matym gó mamejõ sa hä raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'ää. Dooch baad tado bä ji ky kedak doo. Taw'ääts hë nado ti maa new'ëe do sa hä. Tarejää maa new'ëe doo. ¹⁵ Taw'ääts hë baad mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa, P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa mamoo wät doo. Taw'ääts baad hadoo do

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bä paawä tanahoop hyb n'aa, dooh paawä raky n'aa napëe bä Jesus ky n'aa. Dooch redëb bä tii bä P'op Hagä Do wë. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo ta hoop doo.

moo wëed mabahadoo. Baad ÿ wén karën mamoo wät, manu manebyng hyb n'aa mamoo wät do hä, baad ub mama metëek hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newë manäh, P'op Hagä Do nahapäh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manä sa sii. Dewë hä magyys hë ta ti hedoo do rababoo däk P'op Hagä Do mahänh. ¹⁷ Kah'üüm rama metëek doo, nahëe saraa ji hä ket'ëe höm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd höm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bã ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëe do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hë tii. Tahajaa ta kyy hä ji h'yy kasadëe bã. Dooh taky kahÿÿd bã. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hä h'yy ka'eeh doo.” Hahÿÿ da ji tamejüü: “Taw'ääts hë nesaa do mahänh dawëe rakan'yyh Jesus sa wahë n'aa ramaneëenh doo.”

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bã ti anäng waa hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta wób, k'ääts tég hawak do s'ëeb ta wób. B'aa s'ëeb, tsäng s'ëeb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëeb, hanäm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëeb, hanäm do hood nado tii. ²¹ Ti hadoo Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä. Ji daaj hë baad ji kanä bã nesaa do mahänh, hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëew höm tsyt hë. P'op Hagä Doo, èr Kariw N'aa ma hä èr hajaa èr moo boo bã tii bã, tsyt hë èr tabasëew höm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb hadoo do nesaa do hä mahänh. Taw'ääts hë baad hadoo do hä mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt hë Jesus hä mah'yy ka'eeh doo. Mahüüm had'yyt hë P'op Hagä Do makamahän

doo, a da hadoo do makamahän do na-ääj né hë. Mahüüm had'yyt hë a h'yyb hanäm do sa hä. Tii da ÿ karën mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus hä raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hë du n'aa kawajään doo gó raky kedak doo. ²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hë dooh ky ked'aak do rado bã. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë da baad rama metëek. Taw'ääts hë dooh renyyw bã h'yy gaëenh doo. ²⁵ Taw'ääts hë kaja hë denaa hë rama metëek sa hä ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bã, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kä baad däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm do hä kä. Baad rakanä däk tii bã sa hä Dijab† wadii do mahänh, tamesoo do paa mahänh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

3

Sahõnh hë gawatsig höm do pooj jé panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahÿÿh: Sahõnh hë gawatsig höm do pooj jé, tak'ëp da tanesaa ji hä. ² Sa hä hë had'yyt hë rahyb n'aa newëe da ti noo gó. Rahyb n'aa hüüm magyys hë da sa ma. Sa daaj hë raj'aa etsë da. Sa hä hë rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj hë raky n'aa rejää da. Sa yb, sa ÿÿn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ääts hë tado sa hä ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëe bã. ³ Dooh da rakamahän péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejää da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hä. Dooh d' rat'yyd mehüün péh. Sahõnh hë da rarejää rakarën doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

doo. ⁴ Baad raky kenäw né paawä, ta wób da raky n'aa her'oot sa majiĩ hã. Daap hẽ ragado nyyh sa h'yyb tym. Sa daaj hẽ sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karën do rakamahãn da. Dooh da P'op Hagä Do hã rakamahãn bã. ⁵ P'op Hagä Do karën do ramoo bok ji edoo né paawä, j'ooj madäk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëe kanä da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ȳȳj wób h'yy gatamah doo, ta ti ȳȳj raky sũüt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ȳȳj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ȳȳj ta tii d' had'yyt rakarën rama kametëek, dooh paawä rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do kyn'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majiĩ tii. Janes, Jãm häd enäh do hadoo tii, Mosees hã rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karën wäd ta tii, heh'äät ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hẽ rah'yy genäh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahũum bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm häd enäh do paah.

Taw'ääts hẽ ji ky dahé had'yyt hẽ P'op Hagä Do panyyg ji hã rama metëek doo

¹⁰ Mahapäh né ti ȳ ma metëek doo, nyy da ȳ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ȳ bawät. Mahapäh né ti nyy da ȳ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ȳ bawäd wät, nyy da sahõnh hẽ ȳ kamahãn, nyy da h'yy ganajëe hõm doo me ȳ bawät ȳ rarejã né paawä. ¹¹ Mahapäh né hẽ nyy da ȳ rarejã, nyy da ȳ bahoop do sa mooh. Mahapäh né hẽ ti nyy da ȳ rano n'aa masoo panang An-Tijoka, Ikonijo, Ris häd enäh doo bã. Sahõnh hẽ ta ti ȳ ahoop do mahãnh, ȳ rarejã do mahãnh ȳ P'op Hagä Do ed'ëep. ¹² Sahõnh hẽ P'op Hagä Do

karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejã né da. ¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yyd doo, ti bahãnh däg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ääj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yyt hẽ ȳ karën, a hã rama metëek do paa hã. Mahapäh né ti baad a hã mama kametëek do paah, baad mabahapäh hyb n'aa òm ma metëek do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó òm rama met'ëeg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti òm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da òm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo. P'op Hagä Do né hẽ ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanäm do ji metëek. Ta tii hã ji metëeh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã, ramaa newë bã, raky dahé bã, baad né hẽ P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bã sahõnh hẽ baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bã kã taky n'aa etyy da sahõnh hẽ badäk hahȳy hã habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ääj hẽ. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ääs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ääj hẽ òm ȳ mejũũ hahȳy: ² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hẽ sa hã. Maher'ood sa hã rakarën bã ramaa newë bã, rakanarën bã na-ääj né hẽ. Maky geãm sa hã baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ääts hẽ h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hã. ³ Tii d' ȳ wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën

bä ramaa newë bä panyyg heh'äät ub do hä ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëek hyb n'aa sa hä. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kån da panyyg daap menyyh doo. ⁵ Õm kä, baad menyyw had'yyt hë a h'yyb tym kä. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejää doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hä. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hë, a hä P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ÿ wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ÿ radaj'ëep. P'op Hagä Do hä ÿ kan'oo däk ÿ dajëp bä. ⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ÿ moo wäd wät Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Dooch paa hëp ÿ ÿ eréd bä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, ÿ gadoo da ÿ moo wät do sãm, P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do sãm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õõs doo me sahõnh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro maher'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nanyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëek do hä tah'yyb däg däk, takamahån kån, ÿ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Ær hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bä da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ÿ hënh

tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bä da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ääj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëeb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresån, sapaar s'ëeb moo hew'ëet doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä õm Aresån narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa ër her'oot do hä. Ær her'oot do majÿ né tii.

¹⁶ Jääm né hë pooj jé hä ÿ rakamaj'ÿ do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hõm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ÿ ramanasa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa hä. ÿ P'op Hagä Do ed'ëep ÿ radajëeb mahån. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëep da sahõnh hë nesaa do mahån. H'yyb nyyw gó ÿ tamahũum da hÿ pong jé tabag'ääs bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hä. Mamaher'ood na-ääj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä. ²⁰ Eras baym Korĩn bä. Toropimo ÿ eréd sooh panang Mirét häd näng doo bä, nahëe näng do hyb n'aa. ²¹ ÿ karën mahyb n'aa bawaad tabahahëem do pooj jé makajaa hyb n'aa babä. Ajyy Ewbuh, Pudën, Rĩn häd enäh doo, ÿÿnh Karaw-Dija häd näng doo, hajõk ta wób Jesus hä h'yy ka'eeh do na-ääj hë, õm mä rahyb n'aa esee. ²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä ÿ ky n'aa etsëe a h'yyb tym gó tabawäd had'yyt hë hyb

n'aa. Ỹ karẽn P'op Hagä Do ky enyym
sahõnh hẽ bẽ hã. Jããm hẽ kã.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

1 ÿ Paw-Ro, P'op Hagã Do karom seeh, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hÿh. ÿ Jesus mejũũ ÿ masa P'op Hagã Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagã Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagã Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do poojjé P'op Hagã Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿh kä, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagã Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagã Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejũũ, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagã Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ããj hë ky en'yym a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yym.

*Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë
n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿh*

⁵ Õm ÿ eréd gëet tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejũũ do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ãäts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ãäts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kä, taw'ãäts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ãäts hë dooh ta taah raky n'aa etsã bã nu meby n'aa

näng do hã. Taw'ãäts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagã Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagã n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ãäts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ãäts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ãäts hë dooh kawaj'ããn yb tado bã. Taw'ãäts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ãäts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ãäts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ãäts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ãäts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ãäts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahũũm tabawät do hã. Taw'ãäts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ãäts hë tsyt hë P'op Hagã Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ãäts hë tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ãäts hë Jesus ky n'aa ër ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yym sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëeh res'õs doo.

¹⁰ Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejũũ Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ãäts hë ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hë, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hë ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bã ta hyb n'aa. ¹² Hahÿh da tsyt dëeg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: "Noo kanesa had'yyt hë Keret buuj", näng mäh. "Tabanes'aa hedoo. Moo

nehōj, tsyym nehōj, h'yyb nehōj. Ta bahānh haw'aa doo", nāng mā ta kyyh. ¹³ Te hub né hē Keret buuj sa ky n'aa taheer'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuju gedo Keret buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hōm hyb n'aa Judah buuj panyygu ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejō reréd hōm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hā mejūū doo. ¹⁵ Baad tado bā ji h'yyb tym P'op Hagā Do matym gó, baad dāg sahōnh hē ji hā. H'yyb tym nasaa do hanāng do hā, Kristo Jesus hā h'yy kana'eeh do hā, sahōnh hē nesaa dāg ta hā. Baad nado wād ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newē had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wād bā nesaa do hā, baad nado wād do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagā Do rahapēē né paawā m', sa nooh, ramoo bok do hā daap ramenyh ji bahapāh. Tak'ēp nesaa do ta ti P'op Hagā Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagā Do ganen'aak. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bā.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metēek doo da ji bawāt do ky n'aa hahȳh

¹ Ōm kā, taw'āāts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ēeg Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. ² Ajyy wehēh hedo padēek do sa hā mama met'ēeg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahūūm hyb n'aa. Mama met'ēeg sa hā, baad rababok hyb n'aa, sa hā ta wób raweh'ēeh hyb n'aa. Mama met'ēeg sa hā, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hā. Mamaher'ood sa hā, baad ub P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanām do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, ta wób rakamahān hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hā, rah'yy ganejē hōm hyb n'aa P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt do

hā. ³ Ti hadoo ȳȳj wehēh hedo padēek do sa hā kā. Mamaher'ood, P'op Hagā Do karēn up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagā Do hā had'yyt hē rah'yyb padēek hyb n'aa na-āāj né hē. Mamaher'ood sa hā, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, jarakē hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'āāts hē baad hadoo do ti rametēek. ⁴ Tii bā kā rahajaa rama met'ēeg bā kā ȳȳj wanehēh nā doo kā, sa patug, sa taah rakamahān hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hā rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bā, raky en'yym hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-āāj né hē. Taw'āāts hē tii da ȳȳj wanehēh nā do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagā Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejāā hyb n'aa. ⁶ H̄ȳy kā, ajyy wanehēh nā do hā kā. Tak'ēp péj mamaher'ood sa hā, sa h'yyb ramesoo hyb n'aa ji h'yyb karēn do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Ōm kā tii, taw'āāts hē baad hadoo do mamoo wād had'yyt hē, a hā ta wób rahegāā bā, mabawāt doo da rakarēn rababok hyb n'aa. Mama met'ēeg P'op Hagā Do ky n'aa t'ōp madāk doo me, j'ooj madāk doo me nado. Maky n'aa manesuj manā P'op Hagā Do ky n'aa mamet'ēeg bā. ⁸ Baad mama met'ēeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasēm hyb n'aa ōm, a majīī hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ēr ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hā, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hē hyb n'aa sahōnh hā. Mamaher'ood sa hā, sa kariw n'aa rah'yyb en'yym hyb n'aa. Mamaher'ood sa hā, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hā ranets'ēek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'āāts hē baad ub rababoo had'yyt hē, sa kariw n'aa rah'yy ganenāh hyb n'aa sa hā. Tii bā, sahōnh hē baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagā Doo, ēr h'yyb tym dēeb ky n'aa hā.

¹¹ Ta ti ŷ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hä tametëeh, nes'aa né hē paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hē badäk hahÿÿ bä habong do ta hä h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahãnh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hä tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hä, ji tametëek ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk hyb n'aa na-ãj né hē badäk hahÿÿ hä ji bawät nä bä. ¹³ Tii da er babok, baad er gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang p'aa hēnh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hē takan'oo däk dajëb hä er hyb n'aa, sahõnh hē nesaa do mahãnh er tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do er bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hē ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti õm ŷ ma erih doo. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hä raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuju gedo nabuj keh'ũũm doo. Man'oo õm raty n'aa gesyyg manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, raweh'ëeh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ãj né hē. Maher'ood sa hä, raky daheeh hyb n'aa ramejũũ doo. Mamaher'ood sa hä, moo hahũũnh doo gó ramoo boo had'yyt hē hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hä, sa da hadoo do raky n'aa narejãã hyb n'aa. Maher'ood sa hä, rakawanejãn hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hē

raky en'yyim ta wób sa wë. Taw'ääts hē baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hē rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus er nahapäh nä noo gó, er na-ãj hē dooh paa er h'yy genä bä. Dooh paa er ky daheeh péh. Er paa ta wób rawedii. Dooh paa er haja bä er eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hē er ed'oo do paa er hä. Nesaa do had'yyt paa er ehat. Ta wób paa er hyb n'aa jewës. Er hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh er hä. ⁴ Tii bä kä, ji takamahãn doo, ji wë taky enyym do na-ãj hē P'op Hagä Do er h'yyb tym dëeb metëeh bä kä, ⁵ er tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do er moo bok do jawén nado er tabedëeb wät. Er tat'yyd mehũũn do hyb n'aa er tabedëeb wät. Hahÿÿ da er tabedëeb wät: Nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hēnh er henäng do hadoo tan'oo bä er h'yyb tym. Papuuju hado däk er babok tan'oo bä. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo er hä. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagä Doo. Baad tabanoo ta Sahee er h'yyb tym gó, Jesus Kristo er h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad er bahado däk ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä ëer. Ta Sahee tabanoo er hä, ta taah er bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿÿ kä, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hē ta ti ŷ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ŷ karën baad had'yyt hē mamet'ëeg ta ti ŷ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hē ta ti kametëek do ky n'aa sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa hä.

Ta s'ee hēnh ma met'ëek do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kä tii, maaaa newë manä daap kaher'oot do Judah buuj wahë makũ sa häd ketsén do hä. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ãã ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ããn gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hä masa do nado tii. Ti hyb n'aa, maaaa newë manäh,

awäd manä sa mahang, ÿ wén näng.
¹⁰ Taw'ääts hē pawóp nuu me da
 maky meduuk jé daap rama metëek
 doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo
 bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm
 raky nadahé nã bä, dawëë kanä da
 sa mahãnh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy
 kawereem kãn baad hadoo do ky n'aa
 hã. Mahapäh né hē tii. Nesaa do
 had'yyt hē sa hã. Sa daaj hē raky n'aa
 ketyy nesaa do hã. Dooh baad rado
 bä P'op Hagä Do matym gó.

*Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky
 n'aa hahÿÿh*

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng
 do a wë. Aretemas ÿ manejõ bä, ÿ
 mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ
 karën, tahaja bä, nayyw hē mabana
 wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä.
 T'ii hēnh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, taba-
 hahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa
 tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kä,
 ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo,
 Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii
 b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã
 mahajaa doo me. Man'oo sa hã ra-
 batsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm
 had'yyt hē nado masa. Taw'ääts hē ër
 wakãän, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-
 ääj hē rama kametëek baad hadoo do
 ramoo bok ramasa hyb n'aa bedoh do
 sa wë. Taw'ääts hē tii d' ji bad'oo daap
 ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hē pa ÿ habok do õm
 mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood
 sahõnh hē kamahãnh do äã hã, ër
 wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ
 hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op
 Hagä Do ky enyym sahõnh hē bë hã.
 Jããm hē kä.

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'ëeg bä. Dawëë ji kan'yyh sa mahãnh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

1 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, er hÿÿ hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm ãã edëng Piremon, ãã najiis, ãã nemuun Jesus sii moo wät doo. 2 ãã edëng na-ããj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bã kahet'aa doo,* er ãnh hadoo do Apija häd näng do na-ããj hë, aj'yy Akipo häd näng do na-ããj hë baad ãã nemuun Jesus wë moo wät doo. 3 ÿ karën P'op Hagä Do er Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yym.

4 Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëe bã, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. 5 ÿ tsebé, P'op Hagä Do karapee makamahãn ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus er wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hë. 6 ÿ ky n'aa etsëe òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do er hã tanoo doo.† 7 Tak'ëp ÿ h'yy gadajaa kãn, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kãn wakãn ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

8 Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëe doo. ÿ karën bã paawä, ÿ mejüü paawä òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bã òm ÿ mejõ bã. 9 Òm ÿ kamahãn do hyb n'aa ÿ eaaj ub a hã. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëe däg kã, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, 10 ÿ etsëe a hã, baad magado Onesim p'aa hënh

a wë takajaa bã.‡ Tah ÿ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hã ÿ radawëes doo gó. 11 P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bã a wë. Hÿÿ kã baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ããj né hë.

12 ÿ mejõ nä a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahãn tii, hã ÿÿ ÿ kamahãn doo da. 13 Taw'ããts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. 14 Dooh ÿ karën bã pa ÿ a karom tayyw bã makanarën bã. ÿ karën doo da nado. Makarën bã ti ÿ mamasa. 15 Nepäh P'op Hagä Do an'oo bã Onesim ahõm dó a mahãnh, a pa had'yyt hë hÿÿ kã tabawät hyb n'aa. 16 A karom had'yyt hë nado wäd ta tii. A hÿÿ hado däk hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Er wakããn, er kamahãn do hado däk hÿÿ kã ti Onesim. Tak'ëp ÿ kamahãn né paawä, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hë nado. A wakããn däg hÿÿ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

17 A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hã, tii bã ÿ karën paawä ÿ magadoo doo da né hë magado Onesim. 18 Baad nadoo do a hã Onesim an'oo bã paah, ta kũüt nyy bã a wë, ÿ d' hep'aak. 19 Daj ÿ né hë ÿ berih hahÿ moh ÿÿ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hë ti anäng a kũüt hadoo wë ÿÿ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hëp ÿ n'aa. 20 Ti hyb n'aa kã, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karën paawä baad magado Onesim. Mah'yyb tsebé ÿÿh, hãj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa. 21 Hahÿ ÿ wén erih, hã ÿÿ pé mamoo wät né hë da a hã ÿ etsëe doo. ÿ etsëe do bahãnh né da man'oo bã ÿ hapäh. 22 Sét hë ÿ etsëe nä a hã: ÿ

* 1:2 Ta tób bã rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † 1:6 Hahÿÿ da na-ããj hë ji hajaa ji erii bã tég nad'ëed is do 6: “ÿ ky n'aa etsëe òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa er hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.” ‡ 1:10 Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahãnh.

karĕn paawä mabenäm a tób gawakõ
see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bä
ÿ bahõm ÿ radawäts gëet doo gó naa,
P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëẽ do
hyb n'aa. P'op Hagä Do maa napäh bë
ky n'aa etsëẽ doo.

²³ Epararas, pa ÿ Kristo Jesus hyb
n'aa radawäts gëet doo, õm tahyb n'aa
esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, De-
mas, Rukas nemon ÿÿ Jesus ky n'aa
her'oot doo, õm rahyb n'aa esee mäh.

²⁵ ÿ karĕn Jesus Kristo, Tak'öp Hyb
N'aa Jawyk Do ky enyym bë hä. Jããm
hë kä.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahỹh

*Ããs sa bahãnh P'op Hagã Do T'aah
ky n'aa hahỹh*

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me ër wahë makũũh* hã P'op Hagã Do maher'oot ta ky n'aa rod raheer'oot do hã. Ta see hadoo tamaher'oot paah, ta see hadoo tamaher'oot ta see pé noo gó. ² Hỹh kã, da hẽ kã, ta T'aah hã ër tamaher'ood kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã P'op Hagã Do pahuuj wät paa badäk hahỹh, wë, sagõõh, papỹj, kamarab na-ããj hẽ. Sahõnh hẽ ta wë hanäng do ta T'aah gadoo da P'op Hagã Do ky däng. ³ Ta T'aah hã P'op Hagã Do kabaj'aa do kametëeh. Ta Yb, P'op Hagã Do hadoo né hẽ tii. Ta kyyh tak'ëp hejoonh doo me sahõnh hẽ tapahuuj wät do tamatakëe, baad tabahado had'yyt hẽ hyb n'aa, baad tanado mahãnh. Nesaa do ër h'yyb gó hanäng do tado hõm do jawén paa bã, hỹ pong jé, P'op Hagã Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso kãn, P'op Hagã Do bag'ããs doo bã. ⁴ Ããs sa bahãnh ti tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk do hyb n'aa ããs sa bahãnh P'op Hagã Do an'oo däk do hyb n'aa. ⁵ Ããs sa bahãnh tawén hadoo, dooh “Tah y õm. A yb y hado däk naga hẽ”,† P'op Hagã Do anoo bã ããs sa hã. Dooh na-ããj hẽ ããs hã “Y né da a Yb, õm kã Tah yỹ”,‡ tanoo bã. Ta T'aah hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy kerih do bód see hã hahỹh da P'op Hagã Do kyyh badäk hahỹh hã ta T'aah wah'ëeh hadoo do tamejũũ noo gó:

“Y karën sahõnh hẽ ããs raweh'ëeh.”§

* **1:1** Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakãän tama erih do hyb n'aa, ër wahë makũũh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † **1:5** Saaw-Mo 2.7 ‡ **1:5** 2 Samuéw 7.14 § **1:6** Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** **1:7** Saaw-Mo 104.4 †† **1:9** Saaw-Mo 45.6-7 ††† **1:12** Saaw-Mo 102.25-27

⁷ Ããs ky n'aa hã kã hahỹh da P'op Hagã Do kyyh:

“Ããs karom yỹ, tabahëm do hadoo rabahadoo y an'oo bã.
Tëeg hõõ hadoo y an'oo bã na-ããj hẽ karom yỹ hã”, näng ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kã hahỹh da P'op Hagã Do kyyh:

“Õm da tabagã n'aa had'yyt hẽ, P'op Hagã Doo.
Mabag'ããs do hã baad mamoo wät.
⁹ Baad hadoo do ti makamahãnh doo.
Tak'ëp maganen'aak taw'ããts hẽ nadoo doo.
Ti hyb n'aa P'op Hagã Doo, mah'yy kaha'eeh doo,
õm tasëew hõm,
tak'ëp mah'yy gadajang tan'oo bã a hata mahãnh.”††

¹⁰ Hahỹh da na-ããj hẽ P'op Hagã Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
õm né ti sahõnh hẽ tadu dahäng noo gó badäk hahỹh,
wë, papỹj, kamarab, sagõõh na-ããj hẽ pahuuj wät doo.

¹¹ Ta ti sahõnh hẽ gawatsik da.

Tii d' nado õm. Õm da awäd had'yyt hẽ.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahỹh,
wë, papỹj, kamarab, sagõõh na-ããj hẽ.

¹² Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã.

Mawareem da, ji saroor ji wareem doo da.

Tii d' nado õm.
P'ooj ub mabawät doo da,
tii da mabawäd had'yyt hẽ da.
Dooh makawareem bã.
Õm da awäd had'yyt hẽ.”††

¹³ Dooh noo gó ããs sa hã P'op Hagã Do her'ood bã:

“Aso hup ỹỹ hēnh, si ỹ mabag'ããs hyb n'aa a majĩĩ ỹ nes'eēm bā kā.”§§

¹⁴ ããs kā, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejũũ do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wē hedēp doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kā, ããs sa bahānh Jesus bahadoo do hyb n'aa, taw'ãäts hē ta bahānh baad ub ēr hyb n'aa matakēē ta ky n'aa hanām do ēr maa napāh do hā, ta s'ee hēnh, dawēē ta mahānh ēr h'yyb nawät hyb n'aa. ² Ky n'aa jaw'yyk né hē P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub ããs Mosees sa hā ratab'ēēs doo.* Sahōnh hē ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hē ragadoo paa baad nadoo do ta sām. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ēr kedēēb bā P'op Hagä Do ji tarejāā do mahānh, tak'ēp baad hadoo do ēr ted'ēēp do ky n'aa hā ēr hyb n'aa manatakā bā, ta hā ēr hyb n'aa nap'eed bā. Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti pooj jé sa hā tamaher'oot do ta ti ji ted'ēēp do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napāh doo, te hub né hē tii, rametä kán ēr hā kā. ⁴ Ēr hā ramaher'oot noo gó, ta metēē n'aa me, meuj n'aa nāng doo me, tapehuunh doo me na-āāj hē P'op Hagä Do metä kán te hub né hē tii. Ta Sahee hā hana do ji hajaa doo, tah'yyb dāng doo da ji hā tanoo doo, ta tii me na-āāj hē tametēēh ta tii.

Ēēr, ta wakāān bahadoo Jesus hado dāk do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Bē ỹ maher'oot hahỹỹh: Dooh ããs sa hā tado bā P'op Hagä Do an'oo dāk rabag'ããs hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo bā, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babā bē ỹ ma erih doo. ⁶ Dooh ããs hā tan'oo bā ta ti rabag'ããs. Ti anāng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahỹỹ da ta her'oot doo:

“Dooh its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hā mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Dooh its badāk hahỹỹ hā habong doo. Ti hadoo né hē mahag'ããs sa hā.

⁷ ããs hyb n'aa jewyk do yd jé kanahēn d'os hē ajyy rahyb n'aa jewyk man'oo bā.†

Ti hadoo né hē, tak'ēp rahyb n'aa jew'yyk, tak'ēp rakawehēē dāk man'oo bā.

⁸ Sahōnh hā rabag'ããs man'oo bā”,‡ nāng mā ta kyyh.

Sahōnh hā rabag'ããs P'op Hagä Do an'oo bā kā, dooh mad'aak pé rabanag'ããs péh. Tii d' tahado né paawā, da hē dooh ēr hapēē nā bā sahōnh hā rabag'ããs. ⁹ Ta ti nepā né paawā ēr hā, ēr hapāh Jesus, ta hā ta ti kerii dāk do paa kaja dāk doo. ããs hyb n'aa jewyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bā paah, ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahōnh hē sa hyb n'aa tadajēp hyb n'aa. Hỹỹ kā, tahob wät do hyb n'aa paa dajēb, tak'ēp Jesus hyb n'aa jawyk dāk, tak'ēp takawehēē dāk.

¹⁰ Taw'ãäts hē né hē P'op Hagä Doo, sahōnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahōnh hē hawät doo, Jesus hā tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kán tan'oo bā, hajōk badāk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang rababoo padēēk hyb n'aa kā. Jesus sa h'yyb tym dēēb P'op Hagä Do wē. ¹¹ P'op Hagä Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagä Do wē ji bawäd dāk hanoo doo. Ti hanaa na-āāj hē ji, tsyt hē P'op Hagä Do wē haboo dāk doo. Sét hanaa né hē ēēr. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bā “wakān haa” tanoo bā ēr hā, ¹² hahỹỹ da ta Yb hā tabaher'oot noo gó:

“Ỹ maher'oot da a ky n'aa wakān haa sa hā.

§§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hā takerii dāk tii. Ta T'aah hā tabaher'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hā kerih do paah. † 2:7 Hahỹỹ da na-āāj hē tahajaa ji erii bā: “Banadawēēt do noo gó, ããs hyb n'aa jewyk do yd jé man'oo bā ajyy rahyb n'aa jewyk.” ‡ 2:8 Saaw-Mo 8.4-6

Ōm ŷ ma ejäm da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bä.”[§]

¹³ Hahÿÿ da na-ããj hẽ ta kyyh: “Ta hã da ŷ h'yy kasadã”,^{**} nãng mãh. Tii bã ahõm nã ta kyyh: “Gëët hahÿ ÿÿ, karapé haa sa sii, hã ŷ P'op Hagã Do anoo doo”,^{††} nãng mãh.

¹⁴ Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado däk. Tii d' tawén d'oo tadajëp doo me tagawat-siig hõm hyb n'aa Dijab,^{‡‡} dajëb hejó j wë nãng doo, ¹⁵ er tabed'ëëp hyb n'aa kã ji dajëp ji jeÿÿm do mahãnh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa er p'ooj ub. Jesus er tabedëëb wät hÿÿ kã, baad ub, neÿÿm doo gó er babok hyb n'aa kã. ¹⁶ Wyt ta maab hẽ: Aj'yy Jesus wén hado däk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooh ããs tamasa do hyb n'aa tado bã tii. ¹⁷ Ta wakãän hed'op tawén hado däk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagã Do wë, sa hã t'yyd mehÿn doo, P'op Hagã Do wë baad had'yyt hẽ moo wät doo. Sa da hadoo tabahado däk paah, tadajëp doo me nesaa do er moo bok do tabado hõm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hã Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasaa bã ji, da hẽ Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakän haa hedoo doo, tsyt hẽ P'op Hagã Do wë kasëew bong doo, ta jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ãäts hẽ Jesus hã bë hyb n'aa matakã. P'op Hagã Do

ky n'aa rod er wë tamejũũ do tii. Er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagã Do wë. Ti né hẽ er h'yy kaha'eeh doo. ² Sahõnh hẽ ta hã P'op Hagã Do mejũũ do Jesus moo wäd wäd had'yyt hẽ, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hẽ P'op Hagã Do tób n'aa yt hã.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyy ky n'aa gó bë ŷ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴ Anyy né paawã sahõnh hẽ tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagã Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa nãng doo. ⁵ Mosees kã, P'op Hagã Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hẽ P'op Hagã Do mejũũ doo, tób ta yd kahesé do hã. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hã.† ⁶ Kristo hã kã, P'op Hagã Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagã Do tób n'aa hadoo do hã kã. Eër, Kristo hã h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me er gadaa bã had'yyt hẽ er hã taky däng doo. Er h'yy ganejë hõm bã er pooj jé er gada do hã, er kasab'ee do hã.

Taw'ãäts hẽ dooh ji aba bã ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do kyy kerih do hã ta Sahee her'oot doo da:

“Da hẽ, P'op Hagã Do kyyh bë maa napäh bã,

⁸ bë aba manã bë h'yyb, P'op Hagã Do wë rah'yy kawereem do paa da,

banawäng doo bã P'op Hagã Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bã bë wahë makũ ŷ ramehet'yy,

⁴⁰ ta baab noo gó rahapëe né paawã kabaj'aa do ŷ moo wäd wät do sa mahang.

[§] 2:12 Saaw-Mo 22.22 ^{**} 2:13 Isajas 8.17 ^{††} 2:13 Isajas 8.18 ^{‡‡} 2:14 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. ^{*} 3:2 Tób P'op Hagã Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagã Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagã Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagã Do karapee na-ããj hẽ ramaneëenh P'op Hagã Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagã Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii. [†] 3:5 Hahÿÿ da na-ããj hẽ tahajaa ji erii bã tii: “Mosees kã, P'op Hagã Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hẽ P'op Hagã Do mejũũ do P'op Hagã Do karapee tabahag'ããs bã. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagã Do T'aah ky n'aa hã.”

10 Ti hyb n'aa ŷ kawajãän paa nanäng sa wë.

Hahÿÿ d' paa ŷ her'oot sa ky n'aa, 'Ta s'ee hënh had'yyt hë sa h'yyb bawät.

Dooh rakarën bä rabok bä ŷ karën doo da', näng paa këh ŷÿ.

11 Ti hyb n'aa ŷ kawajãän doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, ŷ ky däng hahÿÿh:

'Dooh da ŷ an'oo bä ŷ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooh da ŷ an'oo bä rakamehãäg ŷ ky däng doo bä' ", † näng P'op Hagä Do kyyh.

12 Wakän haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä nesaa bë h'yyb nahadoo hyb n'aa. Bë hyb n'aa matakä bë h'yy kanae mahänh, P'op Hagä Do hawäd had'yyt do bë neréd mahänh.

13 Taw'ãäts hë bë sahönh hë bë h'yyb enäw bë da hadoo doo, da hë ji P'op Hagä Do bats'yyt nä bä, bë see ta h'yyb baa mahänh nesaa do tamoo wät do ta hä wadii do hyb n'aa. 14 "Bë hyb n'aa matakä P'op Hagä Do bë neréd mahänh", ŷ wén mejüü bë hä, Kristo h'yyb hataa ër bahado däk do hyb n'aa. Kristo h'yyb hataa né hë ëër, baad had'yyt hë ër h'yy kasadëë bä ta hä, pooj jé ër du doo noo gó baad ër h'yy kasadä doo da. 15 Hahÿ taba-her'oot bä, "Da hë, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä, bë aba manä bë h'yyb, P'op Hagä Do wë rah'yy kawereem do paa da", § 16 jaa ti P'op Hagä Do kyyh maa napäh doo, ta wë h'yy kawereem doo? Sahönh hë Esit häj n'aa bä naa Mosees manyyh do né hë tii. 17 Jaa wë P'op Hagä Do kawajãän 40 ta baab noo gó? Nesaa do moo bok do wë takawajãän. Banawäng doo bä daap sa kamag baboo hõm. 18 Jaa hä ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky hadoo: "Dooh ŷ an'oo bä da ŷ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooh da ŷ an'oo bä rakamehãäg bä pa ŷÿ"? Ky nadah'eeh do hä ta ky däng tii.

19 Rah'yy kana'eeh do hyb n'aa né hë

rawén nahajaa rajëë pä bä P'op Hagä Do benäm doo bä, ër hapäh.

4

1 Ti hyb n'aa, tanahänh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bä ji h'yyb tym kameh'ãäk doo, taw'ãäts hë h'yyb eÿÿm doo me baad ër hyb n'aa matakëë, bë see nes'õõs hyb n'aa tii.

2 Ta tii d' bë ŷ wén maher'oot, banawäng doo bä sa hä ramaher'oot do paa da, ër hä na-ãäj hë ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* 3 Èër kä, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, ër gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ãäk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kä hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

"Ti hyb n'aa ŷ kawajãän doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ŷ ky däng hahÿÿh:

'Dooh ŷ an'oo bä da ŷ benäm doo bä rajëë pä bä.

Dooh da ŷ an'oo bä rakamehãäg ŷ benyyw hõm doo bä.' "†

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hë rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ãäk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

4 P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti ër wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hyb n'aa setsi däg kä ta ä ky n'aa hä, tapehuunh do jawén paa bä: "Setsi m' ta ä kä tamoo gawatsik. Setsi kä m' ta ä kä, P'op Hagä Do kameh'ãäk tapehuunh do hyb n'aa." † 5 Ta ti ky n'aa né hë na-ãäj hë ta her'oot hahÿÿ da taba-her'oot bä: "Dooh ŷ an'oo bä da ŷ benäm doo bä rajëë pä bä. Dooh da ŷ an'oo bä rakamehãäg ŷ benyyw hõm doo bä."

† 3:11 Saaw-Mo 95.7-11. § 3:15 Saaw-Mo 95.7-8

* 4:2 Pawóp hë ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh had enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bä, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3 Saaw-Mo 95.11 † 4:4 Genesis 2.2

6 P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bä. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ëeh doo, dooh raky dahé bä, ti hyb n'aa dooh ragado bä tii. Ti hadoo né hē, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajëng hyb n'aa ta gó. 7 Ti hyb n'aa p'aa hënh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hã. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hã. Hajöng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hã, pooj jé y erii wät doo. § Hahȳ d' ta kyyh:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bë maa napäh bä,
bë aba manä bë h'yyb”, ** näng mäh.

8 Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hëej sa hã taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ääk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo. †† 9 Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hē kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. 10 Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hã P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hē tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. 11 Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē tak'ëp er hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da er nabok hyb n'aa.

12 Ta ti y wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahaw padëek do bahänh P'op Hagä Do kyyh hehäm do

hadoo. Sën-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahüün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahõnh hē ji h'yyb gó hanäng do tametyy, sahõnh hē ji hyb n'aa newëe do tame-tyy. 13 Sahõnh hē P'op Hagä Do pahu-unh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahänh. Sahõnh hē P'op Hagä Do bahapäh. Sahõnh hē wyt ta maab hē ta matym gó. Ta matym gó er kametä däk da er metëeh hyb n'aa ta hã nyy da er baboo bok paah.

Jesus er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahȳh

14 Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëe suun doo, taw'ääts hē dooh er h'yy keréd bä Jesus ky n'aa er gado däk do paa hã. 15 Taw'ääts hē ta tii hã er h'yy kanerét y wén näng, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hē er h'yyb nahejooj. Tahapäh er hã kametëeh doo, ti na-ääj hē Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahõnh hã, er Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hē. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hã, dooh nesaa do Jesus hã. 16 Ti hyb n'aa taw'ääts hē h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky ennym do wë er bahõm, †† er tat'yyd mehün hyb n'aa, taky ennym doo gó er tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó er hã.

5

1 Sahõnh hē sa ky n'aa rod wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakään mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masääh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ääj hē, nesaa do ramoo bok do kado hõm hyb n'aa. 2 Sa da hadoo

§ 4:7 Pooj jé y erii wät doo tawén näng, tég eh do 3 hã pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa.

** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8 †† 4:8 Josuwéh ti Kanaäh häj n'aa hënh Isaraéw buuj mahüüm do paah.

†† 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëe, tahanäng pé ta wë ji bahõm doo.

sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hē ta h'yyb tamahūūm bā h'yy gatamah do hyb n'aa hes'ōōs do sa wē. ³ Sa da ta h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, ta wakāān hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wē. Ta hyb n'aa na-āāj hē ky n'aa jaw'yyk do mejūū P'op Hagä Do hā tama ejuu, nesaa do tamoo wād wāt do kado hōm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hē takasēew bā sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasēm tii, Arāw tasēew hōm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hā. Dooh ta daaj hē takasēew bā, dooh ta daaj hē takawehēē bā sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āāt do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hē tii, “Tah ŷ ōm, hana ŷ ōm”^{*} hanäng do ta hā. ⁶ Hahŷŷ da na-āāj hē Kristo hā P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hā:

“Sa ky n'aa rod wē ŷ had'yyt hē ōm,
Merekisedek,[†] sa ky n'aa rod wē ŷ
hadoo péh”,[‡] näng mä ta hā.

⁷ Badäk hahŷŷ bā Jesus bawät noo gó tak'ēp taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā. Tak'ēp ta kyyh taky n'aa etsēē bā, haoot doo me na-āāj hē taky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, dajēb mahānh ji hed'ēēp do hā. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsēē doo, Jesus ky dahé had'yyt hē do hyb n'aa ta Yb karēn doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hē paawä, nesaa do tahoop do hā tahapēē dāk nyy d' tahanäng pé P'op Hagä Do hā ji ky daheeh doo. ⁹ Sahōnh hē ta Yb karēn do ta hā kaja dāk bā kā, sahōnh hē ta hā ky dah'eeh do sa h'yyb tym dēēb tabahado däg kán. P'op Hagä Do pa had'yyt hē da rababok tan'oo bā kā. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'āāt P'op Hagä Do wē, Merekisedek hadoo doo Jesus bāhadoo dāk P'op Hagä Do an'oo bā.

Ji h'yy ganajēē hōm do Jesus hā ky n'aa hahŷŷh

^{*} 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hā takerii dāk ta ti Merekisedek panyyng. ‡ 5:6 Saaw-Mo 110.4

¹¹ Hajōng ti anyy dāk paawä ta ti ky n'aa bē ŷ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hē, hejoonh ji maher'ood bā ta ky n'aa, nayyw hē bē h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hā. ¹² Bāp peej däg bē h'yy kae dāk do hyb n'aa Jesus hā, ta wób paawä bē ma metēek da hē ta ky n'aa. Ti hadoo né hē, dooh tagah'ood nā bā bē hā. Bē karēn p'aa hēnh ji ma metēek bē hā. Jāām hē pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bē rama metēek do paa ji ab'aanh bē karēn. Karapee t'aah ta ŷŷn bii gamyyj karēn doo, ta tā nawēh nā do hadoo bēēh. ¹³ Bii karēn nā doo, karapee t'aah hadoo nāh, ji hā P'op Hagä Do karēn do hā h'yy ganahoot nā doo. ¹⁴ Ta dab ti wahēh hedoo do sa tā. Hahŷŷ d' ŷ hanäng pé tii: H'yy gah'ood dāk do ramaa napāh sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newē had'yyt hē do hyb n'aa, rahapēē dāk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē er hyb n'aa matakēē baad tagahoot hyb n'aa er hā sahōnh hē er hā Kristo metēeh doo, baad er bahaja dāk hyb n'aa. Taw'āāts hē dooh er abaj had'yyt hē jāām hē pooj jé Kristo ky n'aa er rama metēek doo. Taw'āāts hē dooh p'aa hēnh er abaj jāām hē pooj jé er ma kamet'ēēg wāt doo, daap hadoo doo ji moo wāt doo ji eréd hōm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hā ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahē n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bā ky n'aa hedoo doo, dejēp do ragenā bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hē do ky n'aa hedoo do na-āāj hē. Er hapēē dāk né hē sahōnh hē ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bā, er ma kametēek er nahapāh nā doo, er hapāh do takah'ūūm hyb n'aa, baad er bahaja dāk hyb n'aa kā.

4-6 Ta ti ỹ wén her'oot, dooh tahaja bā kā p'aa hēnh P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bā Kristo tyw n'aa reréd bā, P'op Hagä Do panyyg hā rah'yy gah'ood dāk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepēē dāk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado dāk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanām do ramepēē dāk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ãās noo gó tametēēh do rahapēē dāk do paa na-ãāj né hē. Kristo heréd hōm doo, dooh tahaja wäd bā p'aa hēnh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wē, p'aa hēnh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsēk do hā rabepēēm hadoo do hyb n'aa, sahōnh hē rabahapäh bā P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejãā ran'oo bā ta tii hā. 7 P'op Hagä Do ky n'aa edēng gēēw naēng tōs gado had'yyt doo, ta danāh joom baad hawäng hanoo doo. 8 Tii d' nado gēēw naēng hadoos do gado had'yyt né paawä jãām hē hawäng jawii hedoo doo, sasēng hedoo doo. Dooh gēēw baad hadoo do tado bā. Edaa dāk P'op Hagä Do ky n'aa wasee tii. Tagadēēg ub tagawats'iik tii.*

9 Tii d' né ỹ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy gejë hōm do wób bē do bā hā ỹỹ. Baad hadoo do hā, ji h'yyb tym hedēp hanoo do hā bē h'yy kajäk, hā ỹỹ. 10 Ta ti ỹ wén hapäh bē hā, taw'ãāts hē hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hā. Dooh da tamabaan bā bē moo bok do paah. Dooh da tamabaan bā ta hā bē kamahñ do hyb n'aa ta karapee tsyt hē ta wē kasēēw bong do bē masa do paah, da hē bē masa do na-ãāj né hē. 11 Ti hadoo né hē, ỹ karēn paawä tsebē doo me, tak'ēp bē h'yyb hedoo doo me had'yyt hē bē bad'oo ta ti bē dajēb bā kā, baad bē gadoo hyb n'aa hỹ pong jé bē gahēēn doo. 12 Dooh ỹ karēn bā bē nehōj padäg bā. Taw'ãāts hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bē pooj jé gado dāk do rababok doo da bē babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb

n'aa, h'yy ganajēng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kån P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kā.

P'op Hagä Do moo wät né hē ji hā taky n'aa enooh do ky n'aa hahỹỹh

13 P'ooj ub, Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hē, ta häd gó taky däng, dooh taky kahỹỹd bā Abaraām bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahñnh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. 14 Hahỹỹ da Abaraām hā taky n'aa enooh: “Ōm ỹ ky n'aa edēng né da. Tak'ēp da takanekan a panaa”,† nāng mā ta kyyh. 15 Tii bā h'yy ganajēng doo me Abaraām gada do jawén paa bā, tagado däg kån ta hā P'op Hagä Do ky n'aa eno dāk do paah. 16 Baad ji karēn bā ji ky dēē bā, ji bahñnh hyb n'aa jawyk do hā ji ky däng, te hub né hē ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bā, dooh ji raky sēēw wäd bā. 17 Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ỹỹt doo me ta häd gó taky däng, sa hā taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hā P'op Hagä Do ky kahỹỹd bā baad rabahapäh hyb n'aa. 18 Dooh P'op Hagä Do ahỹỹd bā ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bā. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ēr hā, ēēr, ta wē kedēēb wät doo, ēr h'yy kahejój dāk hyb n'aa, ēr pooj jé ēr gada do ēr nerét hyb n'aa. 19 Baad ēr gahēēn ta wē né da ēr babok ta jawén. Baad ēr gahēēn do ēr h'yyb tahej'oonh ēr h'yy gejë hōm mahñnh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahēm hōm mahñnh hadoo ti ēr h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ēr kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hā takahej'oonh. 20 Ta tii bā, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajēē suun ēr hyb n'aa, ta majyyw me tabado hōm hyb n'aa nesaa do ēr moo boo bok doo. Sa ky n'aa rod wahē n'aa heh'ãāt do P'op Hagä Do tób n'aa

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, “Tagadēēg ub tagatang.” Tagadēēg ub tagawats'iik tahanāng pé tii, Gereg kyy me. Gēēw ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hā h'yy ganejë hōm do sa ky n'aa, h'yy gejë hōm do sa ky n'aa na-ãāj hē. † **6:14** Genesis 22.17

gawakō t'ōp gadāk doo gó sa masāāh majyyw tamahej'ēēh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa er ky n'aa rod wahē n'aa heh'āāt P'op Hagā Do wē tabahado dāg had'yyt hē kā, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahỹyh

¹ Panang Sarēm hād nāng do wahē n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagā Doo, Ta Bahānh Hadoo Do wē sa ky n'aa rod. Abaraām Merekisedek mamuun paa Abaraām babaaj nā bā ta wób sa wahē n'aa sa warahén sii hē taj'aa ketsē jawén paa bā. Tii bā m' Abaraām Merekisedek ky n'aa edēē gēēt. ² Ti m' Abaraām bets'ēē hōm ta hā ta majī hā tado hōm do uuh. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sēt hē ken'yyh tets'ēē dāk mā Merekisedek hā. “Sa wahē n'aa, baad had'op do moo hew'ēēt doo”, tahanāng pé ti Merekisedek. Sarēm bā wahē n'aa m'. Sarēm bā wahē n'aa, “Sa wahē n'aa rakamanajē bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padēēk hanoo doo”, tahanāng pé tii. ³ Dooch ji ky n'aa napēē bā ta yb, ta yīn. Dooch ji ky n'aa napēē bā ta wahē makū tahana doo. Dooch na-āāj hē ji ky n'aa napēē bā tabenāng do ky n'aa, tadajēp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagā Do wē, * P'op Hagā Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hē tabahadoo doo da.

⁴ Bē hyb n'aa newē, tak'ēp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraām, er wahē makūūh, hyb n'aa jawyg né paawā, tets'ēē hōm ta majī hā tado hōm do uuh Merekisedek hā. Ji moo sahōnh hē ken'yyh do sēt hē ken'yyh tets'ēē dāk mā ta hā. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē hedoo doo, ti rahajaa ragahēēn bā sa wakāān wē hanāng do uuh, Abaraām panaa had'yyt né paawā. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawā, tagado

dāk Abaraām wē hanāng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edēē gēēt Abaraām, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do gado dāk do paah. ⁷ Hỹ kā, wyt ta maab hē hahỹh: Ta bahānh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edēng doo.† ⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagā Do wē, sa wakāān wē hanāng do uuh gah'ēēn doo, ajyy ub tii. Rawehēh padēēk bā radejēp. Merekisedek kā, Abaraām wē hanāng do uuh gadoo doo, edēb had'yyt hē P'op Hagā Do kyy kerih do metēēh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahānh tii. ⁹ Hahỹ hyb n'aa na-āāj hē Rewi panaa sa bahānh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapāh: Rewi panaa, sa wakāān wē hanāng do uuh gah'ēēn doo, ti na-āāj hē repaag hōm hadoo Merekisedek hā sa wē hanāng do uuh, dooh nā né paawā Rewi ti noo gó. Merekisedek hā Abaraām ep'aak do hā rabepaag hōm. Hahỹ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraām Merekisedek mamuun noo gó, Abaraām hā nā ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja dāg bā paawā sahōnh hē P'op Hagā Do karēn do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hā, dooh hyb n'aa pé P'op Hagā Do asēm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arāw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagā Do an'oo dāk Isaraéw buuj sa hā ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wē. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahỹd bā, ta nemuun né hē ky n'aa jaw'yyk do kah'ỹt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahỹd dāg kán er wén hapēē kán, Jesus er Wahē N'aa, ta ky n'aa P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bā. Jakóh t'aah see panaa tii. Ta

* **7:3** Ji ky n'aa nanapāh do hyb n'aa tabenāng doo, tadajēp doo, awād had'yyt hē hadoo, dajēb né paawā tii. † **7:7** Abaraām bahānh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapāh ta tii hā.

ti sa mahang dooh noo gó taganä bā sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hē do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus er wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hä taky dëe bā sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hē, takahÿÿd kán ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿÿd däg kán na-ãj hē ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja däk do hyb n'aa kä. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë ti tawén bahado däk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado däk P'op Hagä Do wë, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hä:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hē da wë ÿÿ òm,
Merekisedek, sa ky n'aa rod wë ÿÿ hadoo péh.”‡

¹⁸ Ti hyb n'aa kä, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo däk do kado hóm kán hÿÿ kä nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bā baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wë ji bahóm hyb n'aa. Ti bahñh baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do an'oo däk hÿÿ kä. Ta ti ta tyw n'aa me er hajaa er kaja bā P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuj hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dëe bā tanah'ÿÿt sa hä tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kä ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado däk bā, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky

dëe kán tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta hä:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh,
dooch ÿ h'yy kahÿÿd bā:
‘Sa ky n'aa rod had'yyt hē òm wë ÿÿ.’”§

²² Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus hä P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hä taky n'aa enooh do bahñh baad ub hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo, ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hē ji hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa he- doo do hä kä, ta see dajëb bā paah, takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejöp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bā P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'yyt bā. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Je- sus awäd had'yyt hē do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hē P'op Hagä Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëeb bā ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'üüm doo. Awäd had'yyt hē, sa hyb n'aa taky n'aa etsëe hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hē ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad tabahajaa er tamasaa bā sahñh hä. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bā. Dooh nesaa pé ta hä. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé sahñh hē sa bahñh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bā. ²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób raba- hed'oo doo da tamoo wäd bā. Ta äh hä had'yyt hē P'op Hagä Do hä rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hē nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bā sa wakãän, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kán. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sãm tan'oo däk P'op Hagä Do hä, ta daaj hē takan'oo däk noo gó sa hyb n'aa tadajöp hyb n'aa.** ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hä, ajyy sa da

‡ 7:17 Saaw-Mo 110.4 § 7:21 Saaw-Mo 110.4

** 7:27 Dooh hyb n'aa pé hajöð nuu me tii d'

tabad'oo.

hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasëew däk sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë raba-hadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do jawén kan'oo däk doo. Ta T'aah tasëew däk ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kä. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä.

8

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy däk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bä ër ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿÿ bä sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bä nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do† rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masããh wób P'op Hagä Do hä tama ejuu hyb n'aa na-ããj hë. Ti hyb n'aa taw'ããts hë Jesus Kristo na-ããj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿÿ bä Jesus awäd nä bä paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bä paawä, anyy däk do hyb n'aa Rewi panaa P'op Hagä Do hä rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. ⁵ Sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do häd hadoo do katamaa sooh do yt hä ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bä ta ti tób ta yt hä ramoo bok do

ër wén hapäh, hahÿÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëë hä a hä ÿ metëeh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.”‡ Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa.§ Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hë ër hä taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bä paawä, baad ub sahõnh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bä paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bä, P'op Hagä Do bahapäh bä, dooh né hë raky dahé bä Mosees sa sii takaner'ood wät doo, hahÿÿ da ta kyyh:

“Ti awät bë pooj jé papuuj Isaraéw buuj sii ÿ kaner'oot doo, Judah buuj sa sii na-ããj hë.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da sa hä.

⁹ Sa wahë makü sa sii ÿ her'ood wät do paa nahado da tii, ÿ man'yyh noo gó Esit bä naa.

Raky nadaheeh do hyb n'aa paa sa sii ÿ ber'ood wät doo,

ÿ eréd hõm paa sa wahë maküüh”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁰ “Hahÿÿ da ta tyw n'aa papuuj ta jawén Isaraéw buuj sa hä ÿ metëeh doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da ta tii.

* **8:2** Esodo bód, tég eh do 26 hä takerii däk ta ti sa hä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hä nado Jesus moo wät. † **8:3** Isaraéw buuj hä rama erih do hahÿÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tég nad'ëed is do 3 hä. ‡ **8:5** Esodo 25.40 § **8:6** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëë hä P'op Hagä Do anoo paa sa hä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahé bä, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hä, taky däng paah. Tii bä ta kyyh ragadoo. “Äã ky daheeh da”, näk sa kyyh P'op Hagä Do hä.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

¹¹ Ti noo gó da, dooh hyb n'aa da rama met'ëëg wät sa da hadoo do kēh ÿ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakãän rama met'ëëg wät pé ÿ rabahapäh hyb n'aa.

Sahõnh hē da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb n'aa jewyk do sii hē ÿ da rahapäh.

¹² Tii d' tawén hadoo, ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd bã nesaa do ramoo bok do paa.”** Näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹³ Sa sii takaner'oot do papuuj P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tado hõm pooj jé sa sii takaner'ood wät do paah. Ta säg däg tii. Edah tagawatsik. Ta tyw n'aa papuuj tan'oo däk.

9

Badäk hahÿÿ hã P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti anäng paa pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do paa ky n'aa jaw'yyk doo, ji hã metëeh do nyy da P'op Hagä Do wë ji kajaa, ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk hyb n'aa. Ti anäng paa na-ãäj hē badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do raj'aa etsë do tób n'aa, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa ramaneëenh doo. ² Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa katamaa sooh do yt hã, ta gawakõ tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew däk do ramaneëenh doo gó tagadahäng ta bag tyng, pãw tyng n'aa, P'op Hagä Do matym gó kametëeh do pãw n'aa na-ãäj hē. ³ Ta baa besuu n'aa bahãnh tagadäk ta gawakõ tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew däk do heh'äät doo. ⁴ Tii bã tabahäng k'ääts tég gabarëeh

do s'ëëb buu benyym do rabahejuu do tyng n'aa. Tii bã tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-ãäj hē. K'ääts tég gabarëeh do ta hã. Tii gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah häd näng do hood k'ääts gabarëeh do s'ëëb, Manah ta gó, Arãw tatu n'aa ta ts'oooh genä hõm doo, pä gatsebak do na-ãäj hē ta hã Jawéh ky n'aa jaw'yyk do kaherih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëeh kabaj'aa do kég enäh do heen n'aa kerubĩm ramaneëenh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kametëeh. P'op kerubĩm kég ragadabëeh, p'op naa sa kég me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bã, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hõm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hÿÿ kã, babä ÿ erih do hã, dooh né paawä tahaja bã sahõnh hē ta ti hedoo do ky n'aa bë ÿ maher'ood bã, ⁶ tii da né hē sahõnh hē ta ti ragadebëeh sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hã. Ta gawakõ pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahej'ëeh ta tii bã P'op Hagä Do wë ramoo heb'oooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakõ t'öp gadäk doo gó jããm hē hajëe suun sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu me tabajëng ta tii bã. Tabajëe suun bã, tamajë had'yyt hē sa mas'ãã booj yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bã, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób moo bok do na-ãäj hē kawug hõm hyb n'aa. Majyyw tamanajë bã, dooh né hē tahaja bã tajëe bã tii bã.

⁸ Ta tii hã P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hã rababok nã bã, dooh sa hã tagasëets nã bã ta tyw n'aa hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä

** **8:12** Jeremij 31.31-34 * **9:5** Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hã. Ta ti tabasoooh bã Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ãäj hē ramaneëenh “kajesu n'aa noo gatsë n'aa”, kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah.

Do wë kasëew däk doo hënh. Dooh tagasëets nä bã sa wë ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë tahanäng pé tii. ⁹ Da hë Kristo hã kaja däk do metëe n'aa ub sahõnh hë ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masããh majyyw ta wë ramahen'aa do na-ããj hë tahaja bã baad tabahado däk tan'oo bã P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jããm hë ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jããm hë naëng me sa hã renäm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'öp ji h'yyb tenyyw bã.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Kristo kã, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja däk do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'ãät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëe suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿÿ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëe suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëe suun. ¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ïï hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ër tabedëeb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booj yb ajyy majyyw, booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ããj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëek p'aa hënh. J'ooj hë né paawä rabenyyw bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw ër h'yyb tabenäm nesaa do ji moo wät do dajëb

hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ër moo bok hyb n'aa kã. P'op Hagä Do Sahee hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kã, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo, P'op Hagä Do asëew hõm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëeb kãn tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejüü do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëeh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jããm hë wë ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenooh do paa dajëp bã kã. Dajëp né hë sahõnh hë rabahapäh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kãn. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb nä bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nä bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hã. Jããm hë tahyb n'aa jawyg däk sa mas'ãã see radaj'ëep do jawén paa bã. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg däk P'op Hagä Do ky däng doo. Hahÿÿ d' paa tii: ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hã, tado däk mã jawii isop häd nãng do moooh, b'éé wii hahiin do sii hë m', ti m' tadata booj yb taah wób majyyw naëng mahang kamekuuj däk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hã tatsawyh hõm mã na-ããj hë. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hã: “Jawéh kaner'ood wät do bë sii metëe n'aa hahÿ majyyw. Ta kyyh bë gado däk, bë kyyh Jawéh gado däk na-ããj hë hahÿ majyyw metëeh”,‡ nãng mãh. ²¹ P'op

† 9:13 Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nä doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ããj hë moo däng doo. Rabenyyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahõm hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babã taher'oot doo. ‡ 9:20 Esodo 24.8

Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hõm doo da, tatsawyh wät na-ãaj hẽ P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hã, sahõnh hẽ ta nahëë jó, sahõnh hẽ ta gó hanäng do jó na-ãaj hẽ. ²² P'eets hẽ paawä sahõnh hẽ takenyyw däk P'op Hagä Do wë sa masãah majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bä, dooh takawug hõm bä nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hẽ Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hẽ nag'aap hẽ ÿ etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejüü, jãam hẽ hỹ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hỹ pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jãam hẽ takenyyw däk tak'ëp baad hadoo doo me, ji masãah majyyw bahãnh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajëë suun bä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ëp ta wë kasëew däk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hỹ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hỹ pong jé né hẽ taheh'äät bä kä Kristo bajëë suun, tanu dëë kãn, t'ii hënh P'op Hagä Do matym gó ër taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁵ Dooh hajõõ nuu me hỹ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajëë suun bä ta daaj hẽ takan'oo däk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahë n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hẽ sa mas'ãã majyyw me rabahej'ëeh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakõ tak'ëp ta wë kasëew däk doo gó. ²⁶ Hajõõ nuu me ta daaj hẽ Kristo kan'oo däg bä paawä, hajõõ nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahỹ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bä. Sét nuu me ub, tabedaa däk bä kä badäk hahỹ hã ji hawät do gawatsig hõm noo gó, Kristo kaja däk ta daaj hẽ takan'oo däk doo me, tadajëp doo me nesaa do tabawug hõm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahõnh hẽ ji, sét nuu me né hẽ ji dajëp. Ji dajëp jawén paa bä kä

P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bä, baad tanado bä. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hẽ takan'oo däk dajëb hã, ta dajëp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajõk do ramoo bok do tabawug hõm hyb n'aa. P'aa hënh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kä. P'aa hënh tawén kaja kãn da, ta hã gad'aa do tamahüüm hyb n'aa P'op Hagä Do wë kä, ta tii bä raboo had'yyt hẽ hyb n'aa kä.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm do ky n'aa hahỹh

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hã kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. Dooh heh'äät do hỹ pong jé hanäng do tado bä. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bä baad had'op rabahadoo tan'oo bä. Dooh baad had'op rabahadoo tan'oo bä sét ta baab kenäh had'yyt hẽ sa mas'ãã see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooh doo. Ti hado had'yyt né hẽ ran'oo bä. ² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bä P'op Hagä Do wë han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa masãah wób raneboh bëeh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bä paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bä paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hã dooh né hẽ baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hẽ ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bä. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hẽ booj yb ajyy majyyw haja bä, dooh kabara majyyw haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hõm bä.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿÿ bä Kristo kajaa noo gó kä P'op Hagä Do hä taky hadoo:

“Sa masãäh majyyw a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

A matym n'aa a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

Ti hyb n'aa ÿ dab näng ÿ majyyw näng man'oo bä majyw ÿÿ ÿ banoo hyb n'aa ta säm”, näng paa ta kyyh.

⁶ “Dooch magado bä òm rama heju doo.

Dooch magado bä a matym n'aa a wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hõm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bä hahÿÿ da këh ÿÿh:

‘Mahegãã P'op Hagä Doo. ÿ kaja däk, a kyy kerih doo gó këh ÿ n'aa takerih doo da,

makarën do ÿ moo wät hyb n'aa.’ ”*

⁸ Dooch m' sa masãäh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, dooh m' ta wë rama ejuu doo P'op Hagä Do karën bä. Dooch m' na-ãäj hë takarën bä ta matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa paawä. Dooch m' ta ti tagado bä, näng mã Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejõ né paawä ta tii d' rabahed'oo. ⁹ Ta jawén hahÿÿ d' mã Kristo kyy kä: “Mahegãã P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja däk, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa kä”, näng mäh. Gawatsig hõm pooj jé sa hä kamejüü do rabahed'oo do paah, ta ti taher'oot do hä ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hõm hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuuj. ¹⁰ P'op Hagä Do karën do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk do hyb n'aa er hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hõm nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsyt hë P'op Hagä Do wë er

tabasëew däg kån. Sét nuu me dajëb hä takan'oo däk. Jããm né tii.

¹¹ Ta äh hä had'yyt hë sa ky n'aa rod Arãw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'ooh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä. Ta äh hä had'yyt hë rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hõm bä. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hÿÿ kä. Sét nuu me ub takan'oo däk nesaa do er moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jããm né tii kä. Tii d' tabad'oo do jawén paa bä hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä tabaso däg kån. ¹³ Ti noo gó kä tagada ta majüü P'op Hagä Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hënh tawén so däg kån, sét nuu me er hyb n'aa tadajëp doo me baad had'op rabahado padëek tan'oo bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-ãäj hë er tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahÿÿ da papuuuj Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo këh ÿ n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da tii”,† näng mäh.

¹⁷ Ti m' ahõm nä ta kyyh:

“ÿ mabaan hõm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

ÿ mabaan hõm da ÿ mejüü do raky nadaheeh doo”,‡ näng mäh.

¹⁸ Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kä, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'ooh do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bä nesaa do kado hõm hyb n'aa paawä.

¹⁹ Hÿÿ kä wakån haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa neÿÿm doo gó

* **10:7** Saaw-Mo 40.6-8 hä takerii däk tii. Kristo kyyh ta Yb hä tii. † **10:16** Jeremij 31.33 ‡ **10:17** Jeremij 31.34

ër hajaa ër ajëë p'ëë hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ër hajaa ër ahõm bã had'yyt hë ÿ hanäng péh. ²⁰ Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëes tii. § Edëb had'yyt hë da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahõm doo. ²¹ Ti anäng ër ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bã bag'ãas doo. ²² Ta ti hyb n'aa, taw'ãats hë ër h'yyb ehub doo me, baad ër h'yy ka'eeh doo me na-ãaj hë ër kah'üüm P'op Hagä Do wë. Dooch ër h'yyb ër taky n'aa tapa wäd bã Kristo an'oo bã. Baad ër bahado däk na-ãaj hë P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ër hajaa P'op Hagä Do wë ër ahõm bã. ** ²³ Taw'ãats hë h'yy ganajëng doo me had'yyt hë ër gada baad hadoo do ër hã taky däng doo, ër gada ër hanäng doo. Ër hã ky däng doo, moo wäd had'yyt hë taky däng doo. ²⁴ Taw'ãats hë ër tyw n'aa esoos nyy d' ër bad'oo ër h'yyb mahüüm ër da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb n'aa, kamahñ heh'äät do ër mahang takah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wë ji moo wät do takah'üüm hyb n'aa na-ãaj hë. ²⁵ Taw'ãats hë dooch ër eréd bã P'op Hagä Do hyb n'aa ër kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hõm do rabahed'oo doo da. Taw'ãats hë ta wób ër h'yyb en'yym rah'yy gajëë hõm mahñh. Taw'ãats hë baad ta bahñh tii d' ër bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

²⁶ Bë h'yy gejë hõm manä ÿ wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hë Jesus ji mak'yyts bã, nesaa do ji moo wäd nä bã had'yyt hë, ji hapëë däg né

paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hÿ jawén dooch tanyy wäd bã kã P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hõm do sãm. ²⁷ Jãam né hë ti awät heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jãam né da tëeg hõo tak'ëp haju do P'op Hagä Do majÿ gawats'iik do ti awät da ta ti wë. ²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. Tanyy bã pawóp hë, tamawoob hë ta ti hapäh doo, dooch né rat'yyd mehÿn bã ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. ²⁹ Nyy da bë hã? Dooch g'eeh ti bahñh P'op Hagä Do rejä da P'op Hagä Do T'aaah makyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee ji tat'yyd mehÿn do ky n'aa rejää doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hë P'op Hagä Do wë rakasëew däk paah. ³⁰ Ër hapäh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahÿ her'ood wät doo: “ÿ né ti sa sãm habaanh doo. ÿ né tii.”†† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ näng na-ãaj mäh. ³¹ Tak'ëp ta ãm n'aa näng P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejä däg bã!

³² Taw'ãats hë bë hyb n'aa es'ee nyy da baad bë babok p'ooj ub, pannyg hanäm do hã bë h'yy kadaw'uuh jawén paa bã. Tabad'op hë bë h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bë ahob né paawä. ³³ Bë hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bë raky n'aa rejää paah, nyy da paa bë rarejää. Bë nado paa tii, ti noo gó rarejää doo, bë hyb n'aa esee paah, bë masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bë t'yyd

§ **10:20** P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pãñn hebaan do s'ëeb. P'op Hagä Do kahesé doo bã noo gatsé n'aa tii. Dooch ji haja bã ta tii bã ji tabëej bã. Hÿÿ kã, Kristo hyb n'aa ër hajaa P'op Hagä Do wë ër ahõm bã. ** **10:22** P'ooj ub Isaraéw buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'ooj ub, ranahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta ãh tabahado däk bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabehop. Tii bã kã, baad rabahado padëek p'aa hënh. Tii bã rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. Ti ky n'aa gó tabeh'üüm. †† **10:30** Dew-Teronom 32.35. ‡‡ **10:30** Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

mehiın paa bë da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bë masa paa sa hä. Tsebee gó bë gadoo ti noo gó bë ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awät bë pooj jé hỹ pong jé bë hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bë h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hẽ Jesus hä bë h'yy kae bä, tak'ëp baad hadoo do bë gadoo da. ³⁶ Taw'ãäts hẽ h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop doo, P'op Hagä Do karën do bë bahaja däk bä kä, bë gadoo hyb n'aa bë hä taky däng doo. ³⁷ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Edaa däk da ti hawät do kajaa.
Doo da tatabëej bä taky däng do noo
gó.

³⁸ Karapé haa, matym yỹ gó baad
hedo padëek doo,
rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo
had'yyt hẽ.
Doo da y tsebee bä h'yy gajëe hõm do
wë”, näng mäh.ŠŠ

³⁹ Eër kä, dooh ta tyw n'aa heréd
hõm do er ado bä, ragawatsig hõm doo
hënh hahõm doo gó haboo däk doo.
H'yy ka'eeh do eër, nesaa do mahãnh
hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Hahỹỹ d' tahanäng pé ti ji h'yy
ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji
h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji
gada doo. Te hub né hẽ, ti awät né
da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh
ji h'yyb gó. ² Rah'yy ka'eeh do hyb
n'aa P'op Hagä Do wén gadoo er wahë
makũũh.*

³ P'op Hagä Do hä er h'yy ka'eeh do
hyb n'aa, er hapäh hahỹỹh: Sahõnh hẽ
badäk hahỹỹh, wë, kamarab, papỹỹj,
sagõõh na-ãäj hẽ, ta ky gabuuj né hẽ
P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh
doo me tapehuuj wät da hẽ ji hapäh
doo.

⁴ Baad ub Abéw makũ h'yy ka'eeh
do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu
paah, ta hỹỹj Kaĩh ma ejuu do na-
hado. Ti hyb n'aa baad né hẽ m'
Abéw P'op Hagä Do hä. Baad mä P'op
Hagä Do hä Abéw ma ejuu doo. Badäk
hahỹỹh bä Abéw nawäd wäd né paawä,
da hẽ nä tah'yy ka'eeh do paa er hä
tametëeh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók häd näng do P'op Hagä
Do masäg kãn ta wë ta hä tah'yy
ka'eeh do hyb n'aa paah. Doo pa
Enók dajëb bä. Dawuh up mäh.
Doo rawyyd wäd bä P'op Hagä Do
mahũũm do hyb n'aa. P'op Hagä Do
Enók h'yyb enäw had'yyt hẽ tabawät
do hä, ta wë P'op Hagä Do mahũũm do
pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bä, dooh ji haja bä
P'op Hagä Do ji h'yyb enäw bä. Jé
karën do P'op Hagä Do wë tahõm bä,
jäãm né hẽ tahajaa, P'op Hagä Do
awät né hẽ taky dahé bä, baad hadoo
do P'op Hagä Do anoo ta hä hesoos do
hä taky dahé bä.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh
tatamaa jat marakate, ta yỹm, ta taah,
ta taah äj raked'ëep do hood n'aa.
Marakate tatamaa jat Nowéh P'op
Hagä Do maher'oot jawén paa bä sa
pooj jé hana do ranahapäh nä doo.
Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëe n'aa
ta wób sa hä. Nesaa do hä ta wób raky
n'aa kety däk, Nowéh h'yy ka'eeh doo
da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji
h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hẽ baad ji
bahado däk P'op Hagä Do matym gó.
Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa
baad Nowéh wén hado däk ta matym
gó.

⁸ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa
tawén ky dahé wät P'op Hagä Do ma-
her'oot noo gó hëej s'ee hënh tabahõm
hyb n'aa, hëej ta hä P'op Hagä Do
ky n'aa enooh doo hënh. Abaraãm
ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh
né paawä tahapëe bä n'yy hënh ta ti
hëej badäk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb
n'aa hëej ta hä P'op Hagä Do ky n'aa

ŠŠ **10:38** Habakuk 2.3-4. * **11:2** Er wahë makũũh tawén erii wät, ta wakãän, Isaraéw buuj Jesus hä
h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

enooh doo bä tabawäd wät ta s'ee hēnh naa hadoo doo da. Ta tii bä jé pad'yyt hē takeh'ÿÿt. Sa masāāh byyh s'ëëb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hā na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hēej Abaraām hā taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraām rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hā, nahānh doo, hÿ pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta ÿÿm Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta ÿÿm sii tabetaah hyb n'aa, Abaraām panaa nyy däk, P'op Hagä Do moo wät né hē ta hā taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagööh hawób däk, hood tég hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraām, Isak, Jakóh na-āāj hē radejëp sa hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejëp bä kä. Ti hyb n'aa, dawëë naa rahapäh hadoo sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tsebee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooch m' badäk hahÿ tado bä sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa hāj n'aa bä habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa hāj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooch hēej reréd hōm do paa tado bä rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bä paawä, rahaja paawä rababaaj nä p'aa hēnh t'ÿÿ hēnh. ¹⁶ Panang hÿ pong jé badäk doo, hēej reréd hōm do bahānh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooch P'op Hagä Do nu mebyy bä, “ÿ ti rah'yy kaha'eeh doo”, ta her'ood bä. Tenyyw hōm sa panang pan'aa hÿ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraām P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraām aju paawä, hahÿÿ da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta

hā: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”†
¹⁹ Abaraām hā, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bä tan'oo bä. Ti hyb n'aa, dooch né paawä Isak tada-jëeb bä, ta t'aah tagadoo p'aa hēnh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hā Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hā.

²¹ P'op Hagä Do hā Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëë wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bä m' ta tatu hā tanu hyy häng bä m', P'op Hagä Do taj'aa etsëë kån.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bä tadajëp doo, taky däng mä Esit bä naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hā nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hā.

²³ P'op Hagä Do hā Mosees yb, Mosees ÿÿn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bä, tamawoob hē kamarab noo gó rajëjën mä Mosees. Anäm mä sa hā sa t'aah. Dooch m' rajeyÿÿm bä hāj n'aa wahë n'aa mejüü doo.

²⁴ P'op Hagä Do hā Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooch takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneënh karapee tanado wät bä kä. ²⁵ Dooch takarën bä nesaa do moo heb'ooch do sa da tah'yyb hado bä. Dooch takarën bä sa sii tatsebee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hā. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejää do takarën tagadoo. ²⁶ Tak'ëp baad ub ta hā Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hā raky n'aa rejää doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit hāj n'aa bä hanäng do bahānh ti ta hā. Raky n'aa rejää do tawén gadoo, baad hadoo do ta sām tagada do hyb n'aa ta pooj jé.

²⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tawén eréd hōm Esit hāj n'aa. Dooch Esit hāj n'aa wahë n'aa kawajään do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bä. Dooch tah'yy gajëë hōm bä, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëë däk do hyb

† 11:17-18 Genesis 21.12

n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëës. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ b'éé majyyw repeets hõm sa tób noo bä, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

²⁹ Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kä rakarën bä paawä rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehäs mä naëng me.

³⁰ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadë pä s'ëeb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'õöd bong jawén paa bä. ³¹ ÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'ÿÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bä ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begä n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

³² Badawëet paawä Gidejõn, Barak, Sãn-Sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ããj hë sa ky n'aa ji maher'ood bä. ³³ Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majiĩ häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ããs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad.

³⁴ P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõõ tak'ëp haju do mahãnh sa wób raked'ëep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahãnh raked'ëep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëek. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majiĩ sii rakaneb'oooh noo gó, sa majiĩ ranes'ëëm. ³⁵ ÿj wób p'aa hënh ragadoo sa taah dejëp do mahang genä bong doo.‡

Sahõnh hë ta ti hedoo do ta wób

rahapëë né paawä, h'yy ka'eeh do wób rahoop sa hä rarejãã doo. Rahob had'yyt hë, dejëp. Dooh P'op Hagä Do raky n'aa jejën bä raked'ëep hyb n'aa paawä. Tak'ëp baad ji bawäd had'yyt do hÿ pong jé, ragenä bong bä kä, ti ragahëen. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejãã, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'ëës doo gó radewäts b'ëeh. ³⁷ Pä me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejëp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehõg hõm seer me. H'yy ka'eeh do wób sën-jeer me radej'ëep. Jé pad'yyt hë h'yy ka'eeh do wób raked'ëep sa majiĩ mahãnh. Jããm hë b'éé byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wë hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejãã. ³⁸ Banawäng doo bä, waëë mahang, pä yb gabaho doo gó, k'ãäts yt hä gabaho doo gó na-ããj hë rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bä badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Baad had'op ta tii. Badäk hahÿÿ bä habong do wób, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa bahãnh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub ta ti sahõnh hë P'op Hagä Do hä, ta hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh paa ragadoo bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahãnh, P'op Hagä Do h'yyb däng do hyb n'aa sa hä ër hä na-ããj hë, séd demuun baad had'op ër bahadoo hyb n'aa kä.

12

Dooh ji h'yy gajëë hõm bä baad nadoo do ji ahob né paawä ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, hajök h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ër rahapäh do hyb n'aa, taw'ãäts hë ër eréd hõm sahõnh hë ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamaso do na-ããj hë. Taw'ãäts hë h'yy ganajëng doo me

‡ 11:35 P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hä masa do P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii.

P'op Hagä Do karën doo da ër aboo had'yyt hë hÿ jawén, tsyym kas'ÿÿ do h'yy ganajëng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bā kā. ² Taw'ãäts hë Jesus hã ër h'yyb padëëk. Ër h'yy ka'eeh do du na do tii, ër h'yy ka'eeh do kah'ũũm hanoo do tii. Tak'ëp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsëk do hã tadajëp doo. Dooch hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajëp do hã.* Tii bā kā, P'op Hagä Do sahõnh hë bag'ãäts do hub hënh tabaso kân, takaweh'ëeh doo bā. ³ Bë hyb n'aa newë nyy da dooh Jesus h'yy gajëë hõm bā, tak'ëp ajyy nesaa do moo heb'ooh do ta hã rakamajë né paawä. Bë hyb n'aa newë Jesus, bë h'yy gejë hõm mahãnh. ⁴ Bëeh, dooh dajëb bë ahob nã bā nesaa do hã bë h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bë h'yy keb'aah né hë, bë h'yy gejë hõm manäh. ⁵ Bë mabaan hõm P'op Hagä Do kyyh bë tah'yyb en'yyim do hyb n'aa bë tamaher'oot doo. Bëeh, ta taah hã tabaher'oot tii. Hahÿÿ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ÿÿ, mamak'yyts manä mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametëëk doo.

H'yy gajëë hõm manä tak'ëp hadoo doo me òm tamaher'ood bā, òm tah'yy geãm bā.

⁶ Mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëëk takamahãn do hã.

Sahõnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametëëk hyb n'aa”,† nãng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bë ahoop doo, bë tametëëk do pan'aa tii. Ta taah bë bahado dāk do hyb n'aa, ta t'aah hã tabad'oo doo da bë hã tabad'oo ta ti metëeh. Sahõnh hë né hë sa taah

hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metëëk. ⁸ Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagä Do bë tama net'ëëg bā paawä, sahõnh hë ta taah tametëëk doo da, tii bā dooh paawä ta taah heh'ääts bë do bā. ÿÿnh daap hetaah do taah hadoo paawä bë tii bā. ⁹ Ër karepé noo gó, ër yb badāk hahÿÿ bā hanãng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me ër rametëëk, ër wén weh'ëeh ër yb. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ti bahãnh ër Yb hÿ pong jé hawät do ër ky daheeh, ta pa had'yyt hë ër babok hyb n'aa. ¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametëëk baad hadoo doo me sa hã, ër rabaw'ëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kã ër tametëëk baad tabahadoo hyb n'aa ër hã, baad had'op, tsyt hë nesaa do mahãnh ër babok hyb n'aa kã, tsyt hë nesaa do mahãnh tabawät doo da. ¹¹ Ji hã rametëëk doo, ji rahewyyh doo, dooh né hë ji genaag bā ta tii d' ji hã rabad'oo do ti noo gó. Hejoonh ji hã, datés ji hã. Ti hado né paawä, ta jawén kã, P'op Hagä Do mo haj'aa ji ahob wät do hyb n'aa ji h'yy ganyy dāk bā kā, tak'ëp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawät tan'oo bā kā.

¹² Ti hyb n'aa kã, bëeh, h'yyb nahejooj padëëk doo, bëeh, h'yyb nahedo padëëk doo, taw'ãäts hë bë h'yy kahëj'oonh, bë h'yyb hedo p'aa hënh.

¹³ Taw'ãäts hë tyw n'aa dajang doo me bë babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejë hõm hyb n'aa, p'aa hënh baad had'yyt hë Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kã.

Dooh ji mak'yyts bā ji P'op Hagä Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ H'yyb nyyw gó bë aboo sahõnh hë sa wë. Tsyt hë, nesaa do mahãnh, P'op Hagä Do wë bë aboo had'yyt hë. Tsyt hë nesaa do mahãnh ji naboo bā, dooh da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapëë bā da. ¹⁵ Baad bë masaa bë da hadoo doo, dooh bë mahang makyys pé ji hã P'op Hagä Do ky enyyim doo. Ji hã P'op Hagä Do ky enyyim do makyys

* **12:2** Judah buuj sa hã, b'aa hã ji dajëb bā tak'ëp ji nu mebyng. Sa hã P'op Hagä Do ky n'aa was'ee dāk do tii d' dajëp doo. Ti hadoo né hë, dooh Jesus nu mebyy bā, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa. † **12:6** Proweh-Bijos 3.11-12

doo, ta hã h'yy gajëë hõm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bë hyb n'aa matakä bë mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bë hyb n'aa matakä bë mahang tananäng hyb n'aa P'op Hagä Do waneh'ëeh do Esauh makũ bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesëem hõm, tan'oo däk ta wah'ëë hadoo do paa ta hÿÿj hã. ¹⁷ Bë hapäh né hë, ta jawén, ta yb ky n'aa edëng takarën bã, dooh ta yb gado wäd bã. Aód né paawä dooh tahaja wäd bã tahÿÿd bã tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me baad had'yyt hë ër h'yy ka'eeh. Baad ub né hë ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hã kametä däk do bahãnh tii. Dooh bë kaja däg ji hapäh do waëë bahöö däk doo bã, tak'ëp tabadagyp doo bã, bah'ood darung do bawät doo bã, ër wahë makũ rabad'oo do paa hadoo. † ¹⁹ Dooh bë maa napëë bã b'ée s'ään gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooh bë maa napëë bã P'op Hagä Do kyyh äm n'aa näng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bã m' rabetsëë P'op Hagä Do ky ym hyb n'aa sa hã ta her'oot doo. ²⁰ Tak'ëp rajeyÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bã ragado bã P'op Hagä Do mejüü doo: “Dajëp né da waëë hã moo däng doo, bë masãh see na-ääj hë dajëp né hë da. Ji akut pä me tadajëp hyb n'aa”, § näng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ëp mä ta äm n'aa näng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ëp ÿ kajajän ta äm n'aa hã”, ** näng mäh. Ti hadoo paa sa hã.

²² Ër hã kä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Pooj jé sa hã kametä däk do nahado tii. Waëë hadoo ji matym me ji nahapäh do wë, Sijõn häd näng do wë bë kaja däk. Jerusarënh hÿ pong jé badäk

doo hënh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do panang wë bë kaja kän. Tak'ëp hajõk do ääs tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padëek doo bã bë kaja kän. ²³ P'op Hagä Do taah wah'ëeh hedoo do sa wë bë kaja däg kän. Hÿ pong jé sa häd kerii däk. Sa wób bë bahado däk. P'op Hagä Do wë bë kaja kän, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hÿÿ kä baad had'op do hado däk do sa wë bë kaja kän do hadoo. †† ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëets hõm do wë bë kaja kän. Baad ta majyyw ër h'yyb tym tabenyw däk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hã tabetsëë P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta sãm. ††† Jesus majyyw etsëë hadoo P'op Hagä Do hã tamabaan hõm hyb n'aa sahõnh hë nesaa do ër moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bë mak'yyts manä Jesus ër tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badäk hahÿÿ bã Mosees sa hã tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hã raky n'aa kety däk tii. Ti bahãnh ji P'op Hagä Do rejää do ër ahoop da hÿ pong jé naa ër tamaher'oot do ër mak'yyts bã. Dooh ër haja bã ër kejën bã ta ti mahãnh. ²⁶ P'ooj ub waëë Sinaih häd näng doo bã sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo gó, tak'ëp badäk hahÿÿ katajus wät ta ky haj'aa. Da hë kä hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng: “Sét nuu me ti awät nä badäk hahÿÿ had'yyt nado katajuus ÿ an'oo bã. Wë na-ääj hë katajuus da ÿ an'oo bã”, näng ta kyyh. ²⁷ “Sét nuu me ti awät nä” ta her'ood bã, gawatsig da tapehuunh do paa hahãnh doo, naym doo, tahanäng pé tii. Jääm né hë haym nahãnh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahãnh do ër gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs doo bã, taw'ääts hë dooh ër eréd bã P'op Hagä Do ky ennym doo ji hã. Taw'ääts hë takarën doo da, ër j'aa etsë ta hã.

† 12:18 Ër wahë maküüh tawén her'oot, ta wakään Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahÿÿh.

§ 12:20 Esodo 19.12-13 ** 12:21 Dew-Teronom 9.19 †† 12:23 Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hÿ pong jé babuj n'aa ji bahado däk, dooh né paawä t'it hënh ji awäd nä bã. Ti hyb n'aa né hë sahõnh hë tetsén do wë ji kaja däk tanooh. ††† 12:24 Genesis 4.10

Taw'ãäts hē P'op Hagä Do er hyb n'aa jew'yyk er hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ãäts hē ta wē er kadaduu doo me er j'aa etsē ta hā. ²⁹ Taw'ãäts hē tii d' er bad'oo, tēeg hōō sahōnh hē tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ãäts hē bē kamahñn had'yyt hē bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ãäts hē baad bē gadoo bē tób bā ta s'ee hēnh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ãäs né ti ragadoo, dooh né paawä rahapēē bā ãäs rado bā. ³ Taw'ãäts hē ragadahew'eēs doo gó radewäts b'ēēh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newē nyy d' bē karēn paawä bē hā ta wób rado bā, bē tado bā paawä ēnh radewäts b'ēēh doo. Bē hyb n'aa newē na-ãäj hē rarahejãä doo, bē hā pé hado né paawä ta tii.

⁴ Taw'ãäts hē bē sahōnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katēē doo. Masuuj nado tii. Taw'ãäts hē ÿñh patug dooh ta ÿm tawad'ii bā ÿñh see wē. Taw'ãäts hē ÿñh na-ãäj hē dooh tawad'ii bā ta patug. Tii d' ÿ wén her'oot, baad nadoo do hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo.

⁵ Bē kamahñn manā dajēēr. Taw'ãäts hē bē h'yy gadeja bē wē hanäng do hā. Tii d' bē ÿ wén maher'oot, hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Doooh òm ÿ eréd bā. A pa had'yyt hē ÿ bawät”,* näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejooñh do er hā takametä bā, dooh er hyb n'aa tón bā. P'op Hagä Do hā er h'yy kasadä do hyb n'aa hahÿÿ da er hajaa er ky hadoo:

“Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do masa ÿ n'aa. Doooh da ÿ eÿÿm bā.

Doooh hajaa pé hā ÿ ramoo bok péh.”†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahē n'aa bē h'yyb mah'ũm do paah, P'op Hagä Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da rababok paa radejēp bā ká. Taw'ãäts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahÿÿd bā. P'ooj ub tabawät doo da, da hē na-ãäj hē tabawät, hÿ jawén na-ãäj hē tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahũm hajōng hedoo do ta see ky n'aa me rama metēēk doo me. Taw'ãäts hē ji wē P'op Hagä Do ky enyym do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tā ratayy do hā bē hyb n'aa matakä manäh. Doooh ta ti masaa bā tayy do sa hā. ¹⁰⁻¹¹ Er wē ti anyy däg kán nesaa do er moo bok do hado hōm doo, Jesus, er hyb n'aa dajēp doo. Sa masãäh wób majyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahē n'aa tamahũm P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'öp gadäk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā moo heb'oooh doo, dooh rahaja bā rawēē bā ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahñnh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus. ¹² Ta hā kaja däk sahōnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-ãäj hē ahob wät panang bahñnh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē tabasēew hōm hyb n'aa ta karapee. ¹³ Ti hyb n'aa ká, panang bahñnh Jesus ramahũm doo da, ta hā rarejãä do tabahoop hyb n'aa, taw'ãäts hē er na-ãäj hē er eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'ãäts hē er gadoo Jesus hyb n'aa er raky n'aa rejã bā, Jesus gado däk do paa hadoo ta hā raky n'aa rejãä doo. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh babä er panang heh'äät nahñnh do tado bā. Hÿ pong jé er panang heh'äät do ti er gada doo. ¹⁵ Jesus er ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo do hyb n'aa,

* 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

taw'ääts hē Jesus wē ēr bahōm ēr j'aa etsēē had'yyt hē hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hē ēr j'aa etsē doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hē tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hē tii. ¹⁶ Bē moo boo had'yyt hē baad hadoo do bē da hadoo do wē. Bē mabaan manā tii. Bē masaa had'yyt hē ta wób bē wē hanäng doo me. Bē mabaan manā tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hā. ¹⁷ Taw'ääts hē bē ky dahé, bē hyb n'aa jewyyg Jesus hā h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē wahē n'aa hedoo doo. Bē rahagāā had'yyt hē, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wē rakametēeh hyb n'aa ta jawén kä nyy da paa bē rabahag'ääs. Bē an'oo manā bē rahyb n'aa tón, baad nadoo do hyb n'aa ta ti bē hā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē ky dahé né hē, tsebee gó bē rabahag'ääs hyb n'aa.

¹⁸ Bē ky n'aa ets'ēē āā hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Āā hapäh, baad ub āā h'yyb. Baad ub āā baboo had'yyt hē āā karēn. ¹⁹ Tak'ēp bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nyyw hē ŷ matēeh hyb n'aa bē wē.

Ky n'aa kedēng do ky n'aa hahŷh

²⁰⁻²¹ ŷ karēn P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hā hanoo doo, bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, takarēn do bē bahajaa bē moo bok hyb n'aa. ŷ karēn Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wāt ēr h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahānh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasēets hōm do hyb n'aa, p'aa hēnh Jesus ēr Wahē N'aa ganā wāt dejēp do mahang P'op Hagä Do an'oo bā. B'éé hagā n'aa wahē n'aa heh'äät do ti Jesus.‡ Taw'ääts hē Jesus Kristo ēr j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

²² Wakān haa hedoo doo, baad bē gado hahŷ bē ŷ ma erih doo gó bē ŷ maher'oot doo. Dooch tadawēd bā ŷ ma erih doo.

²³ Bē ŷ maher'oot, dooh ēr hŷŷj hadoo do Tsimoot ragadahew'ēēs doo

‡ 13:20-21 Ēr hagā n'aa heh'äät tahanäng pé tii.

gó tag'ēēd wād bā. Rado nyyh. Nyyw hē takaja bā babā, ŷ mahūūm da si ŷŷ, bē wē ŷ beg'ääs bā.

²⁴ Bē maher'ood āā hyb n'aa esee bē wahē n'aa hedoo doo, sahōnh hē P'op Hagä Do karapee na-āāj hē. Itarija hāj n'aa buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do bē m' rahyb n'aa esee. ²⁵ ŷ karēn P'op Hagä Do ky ennym bē wē. Jāām hē kā.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ããn ma erih do hahỹh

¹ Tsijaag ÿ ti hỹh, P'op Hagã Doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. ² hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ ketyn hõm do ÿ edëng.

Ji hã kametyy do ky n'aa hahỹh

² Wakãn haa,* taw'ãäts hẽ baad bë tsebee hajõng hedoo pé ji hã kame-tyy do bë wë tana bã. ³ Baad P'op Hagã Do hã ji h'yy ka'eeh do kametyy doo, ji h'yy kahejój had'yyt hẽ tan'oo bã. Ta ti bë bahapäh do hyb n'aa “taw'ãäts hẽ baad bë tsebee kame-tyy do hã” ÿ wén näng. ⁴ Taw'ãäts hẽ bë h'yy kahejój had'yyt hẽ baad tabahado däk hyb n'aa bë h'yyb tym, sahõnh hẽ ji hã P'op Hagã Do karën do tabanäng hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë wë tabadoo mahãnh. ⁵ Ti hadoo né hẽ, P'op Hagã Do karën do bë see nahapëë bã, taw'ãäts hẽ tabetsëë P'op Hagã Do hã. Tii bã P'op Hagã Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagã Do banoo ji hã kä. Tak'ëp P'op Hagã Do betsëëh sahõnh hẽ sa hã. Dooh ji tahajëëw bã ji ky n'aa ets'ëë bã. ⁶ Taw'ãäts hẽ hetsëë doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëë. Taw'ãäts hẽ dooh taky sëëw bã P'op Hagã Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahũm do hadoo jé ky sëm doo. ⁷ Ta ti hadoo do dooh tagadoo pé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. ⁸ Pawóp hẽ hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehỹd had'yyt hẽ ragabok.

⁹ Taw'ãäts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do kes' uut doo, ky n'aa nets'ëëh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagã Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb

n'aa. ¹⁰ Taw'ãäts hẽ tak'ëp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagã Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'oooh ahëej jëng do hadoo da.† ¹¹ Papỹj nu ganä däk bã, tak'ëp tabajuu bã, tsawyy jëng jawii. Tũũ ta ts'oooh kajäg jëng. Ahëej jëng tii bã hanãm do ta hã. Ti hadoo né hẽ tak'ëp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hẽ ragawatsig jëng.

¹² Ky n'aa kedëng ji, ji h'yy kan-eréd bã kametyy do ji wë tana bã. Kametyy do hã ji j'aa ketsëë däk bã kä ji gadoo ji hedëb heh'äät do ta sãm hadoo, ta hã kamahãn do hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paah.

¹³ Kametyy do ji wë tana bã, ji tah'yyb tatug bã nesaa do ji moo wät hyb n'aa, taw'ãäts hẽ dooh “P'op Hagã Do ÿ tah'yyb tatuk” ji noo bã. Dooh hajaa pé P'op Hagã Do tah'yyb tatug bã nesaa do hã. P'op Hagã Do na-ãj hẽ dooh ji tah'yyb tatug bã nesaa do hã. ¹⁴ Nesaa do ër h'yyb karën do ti ër tah'yyb tatuk nesaa do wë. Èr tawedii, tii bã ër tah'yyb maso däk nesaa do hã. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bã, nesaa do ër h'yy karën do haj'aa. Nesaa do aee däg bã, nesaa do kah'ũm bã kä, tamana kãn ji h'yyb tym dajëp doo.

¹⁶ Bë daaj hẽ bë kawad'ii manã wakãn haa ÿ kamahãn doo. ¹⁷ Sahõnh hẽ taw'ãäts hẽ hadoo doo, baad had'op do na-ãj hẽ, p'op naa né hẽ tabana. P'op Hagã Doo, wë hã hanäng do bag pahuunh do hanaa né hẽ. Badäk hahỹ bag kawereem né hẽ paawä, P'op Hagã Do dooh tah'yy kahỹd bã, dooh ta hã hewaat pé na-ãj hẽ. ¹⁸ P'op Hagã Do h'yyb däng ër h'yyb tym tabed'ëëp hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hẽ tasëëw däk do ër bahadoo hyb n'aa ta wë, sahõnh hẽ tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagã Do wë kasëëw hõm do hadoo ër bahadoo hyb n'aa.

* **1:2** Wakãn haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † **1:10** Rakadad'uu P'op Hagã Do an'oo bã, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagã Do hã naa sahõnh hẽ sa wë hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

*Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä
Do kyyh ky n'aa hahÿÿh*

¹⁹ Wakān haa ÿ kamahān doo, bē hyb n'aa matakä hahÿÿ hā: Taw'ääts hē sahōnh hē ji, ji nayyw hē ji maa newëë. Taw'ääts hē dooh nayyw hē ji er'ood. Taw'ääts hē dooh nayyw hē ji kawaj'ään bā. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hā gahēen do an'oo bā. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hōm hesus hadoo do bē h'yyb tym gó hanäng doo. Bē eréd hōm na-ääj hē nesaa do hedoo do jé pad'yyt hē hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bē gado P'op Hagä Do kyyh bē h'yyb gó kan'oo dāk doo. Ta ti né hē hajaa bē h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wē bē nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hē ji moo wät né hē taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hē takawadii. ²³ Hahÿ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejüü do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahōm, ti nayyw hē tamabaan hōm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakēë do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahānh ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bā, tamanabaan bā, taky dahé bā, sahōnh hē tamoo wät do hā P'op Hagä Do ky n'aa edēng ta hā.

²⁶ P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bā, ta hā hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahÿ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do er Yb gadoo do er hā: Kabarii, ÿÿnh patug tamaa wäd is do na-ääj hē ji t'yyd mehīn doo, baad tanado bā sa hā. Hahÿ na-ääj hē P'op Hagä Do gadoo do er hā: Ji matakēë ji hā badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karēn do mahānh.

* **2:8** Rewitikos 19.18

2

*Dooh ji asëew bā ji gadoo do sa ma-
hang ky n'aa hahÿÿh*

¹ Wakān haa, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā, tak'ëp ji weh'ëeh do hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bē asëew manā bē gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ääts tég gabaréeh do moo dāk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē kahet'aa bā takajaa bā, baad bē gado bā, banām doo bā bē atsyyd bā tabasooch hyb n'aa, tii bā aj'yy kasuud is doo, saroor säg dadäk do bē kahet'aa bā tajëë suun bā na-ääj né hē, ti ta hā bē ky hado bā: “Nanäng bā ag'ëed däg, tūü tsym ÿ pa mabahyy häng”, bē noo bā, ⁴ dooh séd demuun bē gado bā bē wē heg'ääs doo. Tii d' bē adoo bā, bē asëew dāk bē gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jewyk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado dāk bē tii bā.

⁵ Wakān haa ÿ kamahān doo, bē maa newë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do asëew hōm badäk hahÿÿ hā habong do sa hā kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hā kamahān do sa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bëë ká, bē mak'yyts kán kas'uut doo. Tak'ëp ma enāh do nado g'eeh ti bē hā rejää doo? Ti nado g'eeh ti bē ramahüüm do hyb n'aa jewyk do sa wē, bē raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hā? ⁷ Tak'ëp ma näng do né tii, Jesus bē wahë n'aa ky n'aa etsëeh do ky n'aa rahejää doo.

⁸ Baad né hē ti bē hā, hahÿ er Wahë N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bē ky dahé bā: “Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da.”* Ta tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bē gado bā ta wób sa mahānh, nesaa do bē moo boo dāk. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bē taky n'aa ety dāk tii bā, ta ky n'aa jaw'yyk do bē ky nadaheeh do hyb

n'aa. ¹⁰ Hahỹ hyb n'aa ỹ wén erih ta tii: Sahõnh hẽ né hẽ paawä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bã, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadaheeh do tabahado däk tii. ¹¹ “Aã manä ta seeh ỹm sii”† mejũ doo, “Madajëeb manä a da hadoo doo”‡ ti na-ãj hẽ tamejũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajëeb bã, a ỹm, a patug nadoo do sii naã né hẽ paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadaheeh do mabahado däk né hẽ õm. ¹² Ta jawén bë hä da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hä, bë ky dahé bã, bë ky nadahé bã ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hä P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä bë her'oot do hä, bë babok do hä. ¹³ Hahỹ hyb n'aa ỹ wén erih ta tii: Ta wób t'yyc manehĩn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyc mehĩn bã. Ji t'yyc mehĩn bã ta wób, dooh tii bã P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã. Ji tat'yyc mehĩn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky n'aa hahỹh

¹⁴ Wakån haa, “Jesus hä ỹ h'yy ka'eeh” ji noo bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bã ji tedëeb bã P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyy bã paawä ji hỹj hedoo doo, ji ãnh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ãj hẽ, ¹⁶ tii bã bë see ky hadoo bã paawä sa hä: “Ahõm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bã, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hä, daap hẽ ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ, jãam ub Jesus hä ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji moo nawäd bã paawä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap hẽ ti ta ti ji h'yy

ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apäh ky hadoo hä ỹ: “Ta see Jesus hä tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo”, näng apäh. Ta ti hä hahỹ d' këh ỹ: Mametä hä ỹ mahaja bã paawä Jesus hä mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hä. Tii bã da baad hadoo do ỹ moo wät do hä ỹ metëeh a hä Jesus hä ỹ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jãam hẽ sét ub né hẽ P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hẽ né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ãj né hẽ rahapäh tii. Ti hadoo né hẽ, kajajän bong P'op Hagä Do rajeỹm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do õm! Makarën ỹ metëeh a hä daap hẽ ta tii da ji h'yy kae bã, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bã? ²¹ Bë hyb n'aa newë er wahë makü Abaraãm. P'op Hagä Do mejũ do taky daheeh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hä tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahyb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hä Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ãj hẽ P'op Hagä Do mejũ doo. P'op Hagä Do mejũ do tamoo wät do hyb n'aa, heh'ääät däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä: “Abaraãm ky dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó.”§ Abaraãm moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hẽ ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kån Abaraãm.

²⁴ Wyt ta maab hẽ: P'op Hagä Do karën do ji moo wät do hyb n'aa na-ãj hẽ baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jãam hẽ ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyc nado.** ²⁵ Ti

† 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17 § 2:23 Genesis

15.6 ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ëeg bã jãam hẽ baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahỹ ti Tsijaag hanäng péh: Heh'ääät tado bã ji h'yy ka'eeh doo, tii bã baad hadoo do P'op Hagä Do karën do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hä karën do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bã heh'ääät. 2.26 hä Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh.

hadoo Rahab häd näng do hä, ŷyñh pooj jé hajök do sii heŷyñh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ääs do ta tób bä tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kä kejën doo gó rabahöm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bä ji dajëp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bä ji hä, dajëp do hadoo tii bä ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahŷyñh

¹ Wakän haa, bë hapäh hahŷyñh: Ta wób bahänh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky n'aa ma mehetëk do sa hä.* Ti bahänh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetëk do sa hä, taw'ääts hë dooh hajök bë mahang karën do ta ky n'aa ma mehetëk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahönh hë èer, èr bes'öös hajöng. Hŷyñh kä, aj'yy ta her'oot do hä nes'öös doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahönh hë nesaa do mahänh baad takanä bä. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bä kawaaro noo hä ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bä ta hä sahönh hë. ⁴ Marakate na-ääj né hë. Aee né paawä, tak'ëp tabahëm do mahüüm né paawä, ta poo wöj n'aa mahüüm rakarën hënh ta du wöd n'aa me, nad'ëed its né paawä ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hä. Nad'ëed its né paawä ji nag'aad, kasab'ee hajöng tahajaa. Bë hyb n'aa newë hahŷyñh: Hëej baeh do ahöng, nad'ëed its né paawä ta hõo du n'aa doo. ⁶ Tëeg hõo hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hë hesus do hadoo sahönh hë ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejää do sahönh hë. Tii d' had'yyt hë ji gawät. Ji madajëp né hë ta tii da. Tëeg hõo tabanesaa

do hanäng doo hënh naa tagahõo do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahönh badäk hahŷyñh babo n'aa hëej hä habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hë ji hajaa ji met'ëeg bä. Pooj jé rahaja däk tii, da hë na-ääj né hë. ⁸ Ta ti ji haja né hë paawä, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bä, dooh hajaa pé tamedug bä. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bä ta hä. Tawäd had'yyt hë. P'yyim mahŷyñh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr Yb. Ta tii me na-ääj hë ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagä Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sé t né hë ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsë do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ääj hë. Dooh taw'ääts hë tado bä ta ti wakän haa. ¹¹ K'ääts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganä bä ty ganäm doo, naëng ty gasus do na-ääj hë. ¹² Wakän haa, joom dooh ta ag kawereem bä. Dooh wiigo häd näng do joom eag bä oriib häd näng do ag. Dooh uwa tyd hä taganä bä wiigo häd näng do ag. Dooh na-ääj hë naëng ty ganäm doo bä naa ty gasus do taganä bä.†

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hahŷyñh

¹³ Bë mahang P'op Hagä Do ji hä karën do tahapäh ted'oo doo, ta tii hä tah'yy ganäng ted'oo doo, taw'ääts hë baad tabawät do hä tametëeh ta tii. Taw'ääts hë kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wät. P'op Hagä Do karën do hapäh doo, dooh takasabé bä. ¹⁴ Hŷyñh kä, tak'ëp bë h'yy kajewëets bä, ta wób sa bahänh had'yyt bä bë karën bä bë h'yy kajäg bä, bë h'yy kasabé manä bë hajaa bë ed'oo do hä. Ta tii d' bë adoo bä, dooh baad hadoo do bë ky dahé wäd bä. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hŷyñh pong jé naa tado bä. Badäk hahŷyñh bä naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawät bä, ji karën do

* **3:1** Ta wób bahänh P'op Hagä Do wén gahëen ta ky n'aa ma mehetëk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa. † **3:12** Ti hadoo ji nag'aad hä. Taw'ääts hë jääm hë baad hadoo do ji er'oot!

sa bahãnh ji bawät do bawät bä, ta tii bä ky ked'aak doo, ta tii bä kaj'õök do bawät. Ta tii bä sahõnh hẽ nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hỹ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hã baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawät sahõnh hẽ sa wë tan'oo bä tii. Dooh h'yy gaëej me ta wób ji gado tan'oo bä. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bä. Ta wób ji t'yyd mehĩn had'yyt hẽ, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hẽ ta wób hã tan'oo bä. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bä. Dooh ji h'yyb ji jejën bä tan'oo bä na-ããj né hẽ. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wë rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagä Do gen'aak doo da rababok tii kä.

4

Badäk hahỹ kamahãn doo, P'op Hagä Do majĩ hado däk tii, ky n'aa hahỹh

¹ N'yy hẽnh naa ti bë mahang bë kamaj'ĩ doo, bë kaj'õök doo? Baad nadoo do bë h'yyb karën do naa né tii. Baad nadoo do bë h'yyb karën do bë hã hẽ takamaj'ĩ. ² Ti anäng tak'ëp bë h'yyb karën doo. Dooh bë gado bä. Bë ganadoo do hyb n'aa, bë daj'ëep bë da hadoo doo.* Bë h'yy kajew'ëes ta wób ma hã. Dooh bë haja bä bë gado bä, ti hyb n'aa bë kaj'õök, bë kamaj'ĩ. Bë wén ganadoo bë karën doo, bë netsëe do hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³ P'op Hagä Do hã bë betsëe bä, P'op Hagä Do nanoo bë hã baad hyb n'aa nado bë etsëe do hyb n'aa. Bë hã hẽ had'yyt hẽ bë karën bë ahãnh bë etsëe doo. ⁴ Yñh ta patug wadii doo, h'yyb rejãã do hadoo bëeh! P'op Hagä Do heréd hõm do bëeh. Dooh bë hapëe bä g'eeh,

badäk hahỹh hã hanäng do kamahãn doo, P'op Hagä Do majĩ hado däk tii? Jé karën pé takamahãn bä badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rakamahãn doo, P'op Hagä Do majĩ tabahado däk. ⁵ Daap hẽ bë ed'oo g'eeh hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “P'op Hagä Do kamahãn, tahyb n'aa jewës ër h'yyb tym ër hã tanoo doo. Takarën ta hã ub had'yyt ji h'yyb däk.” ⁶ Tii d' tado né paawä, ta bahãnh P'op Hagä Do ër tamasa ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahỹh da takerih ta kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã. P'op Hagä Do t'yyd mehĩn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky ennym sa hã”,† näng kerih do hã. ⁷ Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do mejũũ do bë ky dahé had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ bë kahejój Dijab‡ wë, tii bä da wajaah bë mahãnh. ⁸ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do wë bë h'yy katahã, tii bä da bë wë takatahỹh na-ããj né hẽ. Bëeh, nesaa do moo heb'ooh doo, bë eréd nesaa doo. Bëeh, h'yy kes'eenh doo, bë ennyw bë h'yyb tym P'op Hagä Do wë. § ⁹ Taw'ãäts hẽ bë t'yyd kamehĩn, bë h'yy gabedo booh, bë aód ta see hã bë h'yyb padëek do hyb n'aa. Bë kawewaw manäh! Taw'ãäts hẽ bë h'yy ketón bë mo haj'aa hã. Bë tsebee manäh! Taw'ãäts hẽ bë hyb n'aa tón. ¹⁰ Taw'ãäts hẽ bë kadad'uu P'op Hagä Do wë, tii bä da bë taweh'ëeh.

¹¹ Wakãn haa, bë ky n'aa rejã manä ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejãã doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejãã tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa etyy tii.** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bä, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado õm tii bä. Hyb

* **4:2** Hahỹh da 1 Jowãw 3.15 hã takerii däk: “Ta wakãan wë h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó.” Ji h'yyb gó ti tii. † **4:6** Proweh-Bijos 3.34 ‡ **4:7** Gereg kyy me ramanëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **4:8** Rawén h'yy kes'eenh, séd demuun rakarën do hyb n'aa paawä rakamahãn badäk hahỹh bä hanäng doo, P'op Hagä Do na-ããj hẽ. ** **4:11** Hahỹh da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hã: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn do hadoo”, näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bä, dooh ji da hadoo do ji kamahãn bä. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wät.

n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hē tii bā mabanoo a hā. ¹² Jāām hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ëep, ti né ti hajaa ji tarejāā. Ōm nado. Jaa ōm a hā pé a da hadoo do maky n'aa ety bā?

Dooh ji hā hē ji h'yy kasabé bā do ky n'aa hahȳh

¹³ Bē maa newë hahȳh da her'oot doo: “Āā d' ah'ūūm, jati āā bahōm panang hēnh. Sét ta baab āā tab'ëes t'ī hēnh āā es'ëem āā dajëer enāh hyb n'aa.” ¹⁴ Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapëe bā h'ëed hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bëeh, badāk hahȳh hā bē babok bā? Wanakud hadoo bëeh. Kanahēn d'os hē taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē hahȳh da paawā bē kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā āā babok nā, āā hyb n'aa newëe do āā moo bok tii bā.” ¹⁶ Tii d' nado paawā bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa, hajaa do baad hadoo do moo wāt doo, tamoo nawād bā, nesaa do tamoo wād dāk P'op Hagā Do matym gó.

5

Tak'ëp ma nāng do tamaher'oot do ky n'aa hahȳh

¹ Bē maa newë, tak'ëp ma nāng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajāk do hyb n'aa da. ² Karejā dāk bē ma. Kamera rejā dāk bē saroor. ³ Hetōd dāk bē wē hanāng do k'āāts tēg gabarëeh doo, k'āāts tēg hawak doo. Ta ti hetōt do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagā Do matym gó.* Hetōt do bē da taju toonh, tēeg hōō hado dāk. Bē bata dāk bē ma, edaa dāg né hē paawā badāk hahȳ gawatsik doo. ⁴ Dooh paa bē epaag hōm bā moo bok do bē joom

hā. Bē maa newë da! Ta sām bē nepaag hōm do eëej had'yyt hē hadoo bē hā ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagā Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahōnh hē Haj'ap Doo, maa napëe wāt bē wē moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahōnh hē hanām do jawén, ky n'aa gebah do jawén bē baboo bong badāk hahȳh hā bē baboo bong noo gó. Sahōnh hē bē h'yyb karēn do jawén bē baboo bok. Booj yb hepuh do ji tā ji daj'ëep do hado dāk bëeh. Tak'ëp da P'op Hagā Do rejāā da bē hȳh kã. ⁶ Baad habok do wób bē ky n'aa ety dāk nesaa doo me, bē neboh bëeh, dooh né paawā rahejooj bā bē wē.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahȳh

⁷ Bëeh, wakān haa, taw'āāts hē bē h'yy gejë hōm manā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hēnh tabahyng do bē gada do hā. Bē hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'āāts hē bē na-āāj hē tii da bē bad'oo. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo baad nadoo do bē ahoop doo. Taw'āāts hē bē h'yy gejë hōm manāh, edaa dāk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakān haa, bē ky n'aa hajëew manā bē da hadoo doo, bē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa dāk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakān haa, bē hyb n'aa newë P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bē hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejā né hē paawā sa hā. Taw'āāts hē rababok doo da bē babok. ¹¹ Bē maa newë! Āā hā pé P'op Hagā Do ky n'aa edëng ta hā h'yy kanerét doo, rahob né paawā baad nadoo doo. Bē ky n'aa napāh Jóh h'yy kanerét doo, nesaa né hē paawā ta hā adāng. Bē ky n'aa napāh né kã nyy da P'op Hagā Do

* **5:3** Rabaa esīh do hyb n'aa sa ma, jāām hē sa hā hē rakarēn rabah'ëenh do hyb n'aa sa ma karejā dāk. Ta tii me ramasa paawā bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ëenh do hyb n'aa sa hā P'op Hagā Do an'oo dāk doo, baad nadoo do P'op Hagā Do ky n'aa etyy da sa hā.

bad'oo ta hã tagadëeg ub kä.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yyd mehïin.

¹² Sahõnh hẽ bahãnh hahỹ bẽ y ma-her'oot wakãh haa: Bẽ ky dëe manä P'op Hagä Do häd gó. Bẽ ky dëe manä badäk hahỹ hã hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ããj hẽ. “Yỹ” bẽ noo bã, “yỹ” né hẽ bẽ h'yyb gó. “Dooh” bẽ noo bã, “dooh” né bẽ h'yyb gó. Jããm ti ji kyyh. Dooh hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ããts hẽ tii d' had'yyt né hẽ bẽ kyyh, bẽ P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bã bẽ see wẽ, taw'ããts hẽ taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Bẽ mahang tsebé péh, taw'ããts hẽ P'op Hagä Do tama ejãm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bẽ see nahëe nyy bã, taw'ããts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wẽ, raky n'aa etsëe hyb n'aa ta hã, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hã Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëe näng do paa kä, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëe do an'oo bã. Baad tabawät da p'aa hẽnh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã ta hã. Nesaa do nahëe näng do paa moo wäd wäd bã paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bẽ kawoow ta wób sa hã nesaa do bẽ moo boo bok doo, bẽ ky n'aa etsëe bẽ da hadoo doo, tii bã bẽ bahub däg kãn. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëe doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bẽ hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Èr hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëe paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hẽ ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëe do haj'aa. ¹⁸ P'aa hẽnh taky n'aa etsëe tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kãn p'aa hẽnh, sa joom ganyyh p'aa hẽnh, tabeag kãn.

¹⁹ Wakãh haa, baad hadoo do ky n'aa bẽ see eréd hõm bã, ta see mana bã p'aa hẽnh baad hadoo do

wẽ, ²⁰ hahỹ y karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëet do h'yy kawapëen hanoo doo, tabed'ëep ta ti h'yyb, banesaa hẽnh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bã. Jããm hẽ kä.

† 5:11 Sahõnh hẽ Jóh taah dejëp, sahõnh hẽ ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagä Do hã tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Dooh Jóh hyb n'aa eréd bã P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bã kä, tametyy do bahëej jëng bã kä, P'op Hagä Do banoo ta hã ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagä Do banoo ta hã ta ma.

1 Peed Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahỹỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹỹh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hỹỹh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'äät nado bahapäh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo. ² Bë P'op Hagä Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky ennym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hỹ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹỹh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuuj hado däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuuj hado däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hỹ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejã bä, dooh tatsawyy bä. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuuj hado däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé

tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ãäj hë, bë h'yy gada-
jang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tég gabarëeh do tëeg hõo me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tég gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tég gabarëeh do gawatsik da tëeg hõo me ji ty genäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'äät tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ãäj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooh né paawä bë hapëe bä paa Jesus Kristo bë matym me, bë kamahãn ta hã. Da hë na-ãäj hë, nepä né paawä bë hã, ta hã bë ky daheeh, ta hã bë h'yy kasadä, tak'ëp bë wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hë bë h'yy gadajang. Dooh bë kyy pé tak'ëp bë h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bë h'yy gadajang, bë gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Bë gadoo bë h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wë.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëe, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hã. Ramaher'oot paa ta ti bë hã P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hã. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hã. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëe, baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hã sa hã Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hã P'op Hagä Do metä wät do bawät.

* **1:7** K'ääts tég gabarëeh do ji ajuu bä, ji bahapäh heh'äät tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tég gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

12 Tii bā P'op Hagä Do metëeh sa hä, dooh sa daaj hē rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tado bā ta ti P'op Hagä Do kyy gó rahe'oot doo. Bē hyb n'aa né hē tii, sa jawén paa bā habong do hyb n'aa, P'op Hagä Do metëeh sa hä. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod rahe'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hÿÿ kä P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hÿ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bē ramaher'ood wät doo. Tak'öp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ääs na-ääj né paawä rakarēn rabahapäh ta tii.

13 Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä had'yyt hē, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē. Taw'ääts hē bē h'yyb bē meso bē h'yyb karēn do jawén bē nabok hyb n'aa. Taw'ääts hē baad had'yyt hē bē gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bē gadoo doo. 14 Taw'ääts hē sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bē babok P'op Hagä Do wē. Bē ky dahé manä nesaa do bē h'yyb säg karēn doo, pooj jé Jesus ky n'aa bē nahapäh nä noo gó bē bahed'oo do paah. 15 Taw'ääts hē P'op Hagä Do bē tanaëej wät doo da né hē bē babok sahōnh hē wē, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahānh. 16 Tii d' ŷ wén her'oot bē hä, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: “Taw'ääts hē baad had'op doo da bē baboo had'yyt hē, baad had'op do ŷ bawät do hyb n'aa”, † näng P'op Hagä Do kyyh.

17 Bē ky n'aa etsēē noo gó, “Ee” bē maneēēnh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji moo wät do hyb n'aa séd gó sahōnh hē taky n'aa etyy doo, ‡ taw'ääts hē P'op Hagä Do bē hyb n'aa jew'yyk bē ŷÿm gó badäk hahÿÿ bā bē babok nä bā. Bē hapäh, badäk hahÿÿ dooh bē panang heh'äät do tado bā. 18 Tii da ŷ karēn bē babok, bē hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bē P'op Hagä Do bedëeb wät bē wahē makū hanaa bē gadoo do daap ji bawät do mahānh. Ta sām hahānh doo me,

k'ääts tég gabarëeh doo me, k'ääts tég hawak doo me nado bē tabedëeb wät. 19 Bē tabedëeb wät Kristo majyyw me. Tak'öp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hōm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo. 20 Sahōnh hē badäk hahÿÿ P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajöp. Hÿÿ kä, tabedaa däg bā kä badäk hahÿÿ bā ji hawät do gawat-sig hōm noo gó Kristo kaja däk bē tabed'ëep hyb n'aa, 21 bëeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Ti né hē tii, dejöp do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hē tii, tak'öp Kristo kawehëē däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bē hajaa P'op Hagä Do hä bē h'yy ka'eeh. Bē hajaa ta hanaa baad bē gada ji hä taky däng doo.

22 Hÿÿ kä, Kristo ky n'aa hanäm do bē ky daheeh do hyb n'aa, baad tabenyww däk bē h'yyb tym, dooh nesaa do bē h'yyb gó tawäd wäd bā. Ti hyb n'aa bē hajaa bē kamahān heh'äät bē da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa ŷ etsēē bē hä, bē h'yyb gó naa baad bē kamahān bē da hadoo doo. 23 P'aa hēnh bē benäng do hadoo. Papuuj gó bē baboo däg kän ŷ hanäng péh. Ji yb sa wahēh gó dejöp do hanaa nado ta tii. Nadajöp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahānh do hanaa. 24 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hä:

“Jawii hadoo sahōnh hē badäk hahÿÿ hä habong doo.

Jawii ts'oooh hahānh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jëng. Tüü ta ts'oooh kajäk.

25 Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē”, § näng kerih doo.

† 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7 ‡ 1:17 Dooh P'op Hagä Do asëew bā ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hä taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hä taky n'aa etyy. § 1:25 Isajas 40.6-8

Jesus ky n'aa hanäm do bë äã ma-her'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē bë eréd hōm sahōnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewës doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. ² Taw'ääts hē karapee t'aah bii tak'öp takarēn doo da tak'öp bë h'yyb padäg P'op Hagä Do kyyh hā. Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hā had'yyt hē bë h'yyb padäg, papuuj bë babong do kah'üüm hyb n'aa had'yyt hē, tagadëeg ub, hÿ pong jé ta wë bë tabed'ëep hyb n'aa kä. ³ Bë hapëe däk né hē, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hē ji wë.

⁴ Taw'ääts hē bë ana had'yyt hē Kristo wë. Awäd had'yyt né tii. Pä nahänh do hadoo tii. Badäk hahÿÿ bä habong do raty n'aa gesyng né paawä, P'op Hagä Do asëew hōm do tii. P'op Hagä Do kamahän do tii. ⁵ Ta wë bë ana had'yyt hē do hyb n'aa, pä nahänh do tób pan'aa hadoo bë hā na-ääj hē. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bë bahado däk P'op Hagä Do an'oo bä, èr mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bë hā, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew bong do hadoo bë bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bë j'aa etsë hyb n'aa, ta hā bë hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do gadoo da ta hā bë j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bë bana do hyb n'aa. ⁶ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hā. Hahÿÿ da takerii däk:

“Bë hyb n'aa matakä. Sijōn* bä ÿ daj'aat da pä.
Pä tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew däk doo, tak'öp ji kamahän do tii.

Ta tii hā h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bä”, näng kerih doo.†

⁷ Bëeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bë kamahän ta ti pä hadoo doo, bë kamahän Kristo ÿ hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hā. Sa hā kaja däk hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pä tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo,
hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahÿÿ da na-ääj hē takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hā ratsyym poo heo da.
Tüü rakajäk da ta ti pä yb an'oo bä.”§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hē P'op Hagä Do h'yyb däng sa hā.

⁹ Bëe kä, P'op Hagä Do karapee tsyt hē, nesaa do mahänh P'op Hagä Do wë kasëew bong do bëeh. P'op Hagä Doo, sahōnh bag'ääs do karēn do bë moo bok, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hē bëeh. Bë P'op Hagä Do asëew hōm, tak'öp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hā bë metëeh hyb n'aa. Ti né hē ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'öp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿÿ kä. P'ooj ub dooh bë tat'yyd mehīn nā bä. Bë tat'yyd mehīn kän hÿÿ kä.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'öp ÿ betsëe bë hā, bë ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Ji h'yyb tym majī ta ti ji h'yyb säg karēn doo. ¹² Taw'ääts hē baad ub bë

* 2:6 Jerusarēnh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-ääj hē ramaneëenh Sijōn . † 2:6 Isajas 28.16.

‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bä, bë raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bë moo bok raheer'ood né paawä, P'op Hagä Do hä raj'aa etsë da sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hä takawehëë däk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahõnh hë hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.**

¹⁴ Bë ky dahé na-ääj hë ta karapee ta kyy gó bag'ääs doo. Sa wahë n'aa heh'äät do mejüü ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejää hyb n'aa, baad habok do raweh'ëeh hyb n'aa.

¹⁵ P'op Hagä Do karën baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hä h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooch bë hä mejõ wät péh. Bë daaj hë bë bahajaa bë hyb n'aa newë bä nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hë, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëeh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë takarën doo da bë babok. ¹⁷ Taw'ääts hë sahõnh hë bë weh'ëeh ta wób. Taw'ääts hë bë kamahän bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë P'op Hagä Do tak'ëp bë hyb n'aa jew'yyk. Taw'ääts hë bë weh'ëeh Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hä h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Bëeh, sa karom, h'yyb eÿÿm doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'ääts hë bë kariw n'aa ky en'yym do had'yyt nado bë ky daheeh. Taw'ääts hë ky nes'aa do na-ääj hë bë ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebë do hyb n'aa ji wë, ta hyb n'aa ji gado bä daap ji hä rarejää doo. ²⁰ Hÿÿ kä, bë h'yyb haj'aa hë tado bä bë hä rarejää doo,

dooch bë hä raj'aa etsë pé h'yyb jawyg gó bë gado bä tii. Hÿÿ kä, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa tado bä bë hä rarejää doo, h'yyb jawyg gó bë gado bä, tii bä P'op Hagä Do tsebë da bë wë, bë da taky n'aa edëng. ²¹ Bë P'op Hagä Do naëej wät h'yyb jawyk doo gó bë gadoo hyb n'aa bë rarejää doo, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Kristo na-ääj hë ahob wät. Bë hyb n'aa né hë tabahob wät. Tabawäd wät do hä bë hä tametëeh nyy da bë babok. Tabawäd wät doo da takarën bë babok. ²² Dooch Kristo hä nesaa péh. Dooch tanoo kanesa bä.†† ²³ Ta hä raky n'aa rejää bä, dooch tamebaaj bä. Rarejää noo gó, dooch teäm bä ta majÿÿ. P'op Hagä Do moo gó takan'oo däk. Ti né hë ta jawén sahõnh hë baad ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh. ²⁴ B'aa kajatsëk do hä Kristo bahob wät nesaa do ër moo bok do paah, ër dejëp hyb n'aa hadoo nesaa do hä, ër ky nadahé wät hyb n'aa nesaa doo, ÿ hanäng pé tii, baad hadoo ër babok hyb n'aa kä. Tahob wät ta rog bë bahub padëek hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepä bong do hadoo bë p'ooj ub. Hÿÿ kä bë P'op Hagä Do mana kån p'aa hënh b'éé hagä n'aa heh'äät do wë. Kristo, bë hagä n'aa wë bë tamana kån.

3

Ajyy, ÿÿj sa ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿÿj, bë na-ääj hë. Taw'ääts hë bë ky dahé bë patug. Tii bä, tanyy bä sa mahang P'op Hagä Do kyyh ganadoo nä doo, ta jawén tahyb n'aa pé Kristo hä rah'yy ka'eeh rabahapäh bä kä nyy da baad sa äj rababok. Dooch hyb n'aa sa ÿÿm ky n'aa h'üüm pé sa patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ² ta ti rahapäh do hyb n'aa da nyy da baad had'op bë babok P'op Hagä Do bë weh'ëeh do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hë dooch j'ooj hë ji padedëek do bë hetsóh. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: Taw'ääts hë dooch ta see mo n'aa hadoo pé ji sëen bë ramahetsóh do tii. Taw'ääts hë dooch

** **2:13** Sesa ramaneëeh ti noo gó Roma buuj sa wahë heh'äät doo, hajõng häj n'aa bä bag'ääs doo.

†† **2:22** Isajas 53.9

k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëëb, saroor tak'ëp ky n'aa gebah do na-ãäj hë bë hetsóh. ⁴ Taw'ãäts hë bë h'yyb gó hanäng doo me bë kahets'ooh. Kaja hë bë h'yyb bë mahũüm do ta wób sa wë, h'yyb jawyg gó bë babok do na-ãäj hë, ti né hë bë hetsó nahánh doo. Ti né hë tak'ëp baad hadoo P'op Hagä Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj ub ýñh baad P'op Hagä Do karën doo da habong doo, ta hã h'yy kasadä do rabahed'oo paah. Baad rababok doo, ti sa hetsóh. Sa patug paa raky daheeh. ⁶ Tii d' paa m' Sarah bad'oo. Ta patug, Abaraãm paa m' taky daheeh. "Wahëh ý n'aa", ta patug tamaneëenh. Sarah hadoo bëeh, baad hadoo do bë moo boo bã, dooh hyb n'aa bë jeýým pé P'op Hagä Do hã bë h'yy kasadä do hyb n'aa.

⁷ Bëë kä, ýým näng doo, taw'ãäts hë baad ub bë babok bë ýým wë. Bë hapäh, dooh denaa hë rahejooj bã bë mahánh. Taw'ãäts hë bë weh'ëeh bë ýým bë nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ãäts hë tii da bë aboo bë ýým wë, bë ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahõnh hë tamaher'oot do ky n'aa hahýh

⁸ Bë sahõnh hë ý maher'ood kãn hýh kä. Ý karën séd bë h'yyb hedo had'yyt hë. Ý karën bë h'yyb en'yym bë da hadoo doo, baad tanado bã sa hã. Ý karën bë kamahánh bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hë bë t'yyd mehĩn bë da hadoo doo. Taw'ãäts hë bë kadad'uu bë da hadoo do sa wë. ⁹ Nesaa do ramoo boo bã bë hã, bë abaa manä nesaa doo me. Bë raky n'aa rejã bã, bë abaa manä ky n'aa rejã doo me. Taw'ãäts hë bë abaa bë ky n'aa edëng doo me. Ta tii da baad ub bë babok hyb n'aa né hë bë P'op Hagä Do wén naëëj wät. Ta tii da baad bë aboo bã, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. ¹⁰ Tii d' ý wén

her'oot, ti né hë ti Saaw-Mo hã ji hã taky däng doo:

"Jé karën do tsebee gó hawät doo, jé karën do baad tawäd bã, taw'ãäts hë dooh ta wób taky n'aa rejã bã.

Taw'ãäts hë dooh tawad'ii bã.

¹¹ Tii d' karën doo, taw'ãäts hë teréd hõm nesaa doo.

Taw'ãäts hë baad hadoo do tamoo wäd kãn.

Taw'ãäts hë h'yyb nyyw gó had'yyt hë tabawät ta wób sa wë.

¹² Tii d' tawén hadoo,

baad had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ãäs baad habok doo.

Tagadoo ta hã raky n'aa etsëë doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hã.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa", näng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bë karën bã bë moo boo bã, dooh bë hã baad nadoo do ramoo bok péh. ¹⁴ Ti hado né paawä, baad hadoo do bë moo bok do hyb n'aa bë ahoop ran'oo bã, bë da P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Bë eýým manä sa hã. Bë hyb n'aa tón manä bë hã ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ãäts hë Kristo bë hyb n'aa jew'yyk bë h'yyb gó. Ti né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do sahõnh hë hag'ãäs doo. Taw'ãäts hë bë maher'ood had'yyt hë sahõnh hë sa hã, h'ëed hyb n'aa Kristo hã bë h'yy kasadä, reaa j bã bë hã. ¹⁶ Sa hã bë maher'oot bã, taw'ãäts hë kaja hë bë h'yyb bë mahũüm sa wë. Taw'ãäts hë bë weh'ëeh he'aanh doo. Taw'ãäts hë baad bë aboo had'yyt hë bë h'yyb bë hã hë taky n'aa tapa mahánh. Tii bã nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bë babok do ky n'aa hã. Kristo hã h'yy kata däk do hyb n'aa baad bë babok do hyb n'aa bë ky n'aa rejã do nu mebyk da.

¹⁷ Taw'ãäts hë né hë ji ahoop nesaa do ji moo wät do sãm. Ti hadoo né hë, ta bahánh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob

* **3:7** Ji rejã bã ji ýým, ji ky n'aa rejã bã, ji hajëew bã, dooh P'op Hagä Do gado bã ta hã ji ky n'aa etsëë doo. † **3:12** Saaw-Mo 34.13-17

bä, tii d' P'op Hagä Do karën bä ji hä. ¹⁸ Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajëb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajëb, P'op Hagä Do wë bë tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajëëb wät paah. Tii bä taganä wät p'aa hënh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. ¹⁹⁻²⁰ Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hä, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bä kä. † Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hënh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hõm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ëep naëng hag'yyp do mahãnh. ²¹ Naëng mahãnh Nowéh raked'ëep do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hë nesaa do mahãnh ji tamed'ëep doo. Ji ehop do hasus do mahãnh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado däk do ji betsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa ër edëb bong nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh. ²² Hÿ pong jé Jesus Kristo basëek, P'op Hagä Do hub hadäk hënh, tabag'ãäs doo bä tabawäd däg kän. Æäs, sahõnh hë kabaj'aa do hejój enäh do hä na-ãäj hë tamejõ däg kän.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä tabawät noo gó, taw'ãäts hë Kristo h'yyb hado däk bë h'yyb. Taw'ãäts hë bë gadoo bë ahoop doo. Jé hahob wät doo, dooh nesaa do hä tah'yyp däg wäd bä had'yyt hë. ² Dooh nesaa do ji h'yyb karën do jawén tawäd wäd bä badäk hahÿÿ bä tabawät nä bä, P'op Hagä Do karën do hä tah'yyp däg kän. ³ Jããm hë dó p'ooj ub bë moo bok

do paah, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bë moo boo manä wäd. Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tii. Sa h'yyb karën do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakë hedoo do hä raboom. Ta bahãnh rabawëh, rabeëek. Jãm ramoo bok rah'yy karën doo da rabeëek hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëeh hyb n'aa tak'ëp taw'ãäts hë nadoo do ramoo bok. ⁴ Hÿÿ kä, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bë aboo boo bä, bë rahyb n'aa meuunh, bë raky n'aa rejãã. ⁵ Da hë bë raky n'aa rejã né hë paawä, ti awät da ti noo gó P'op Hagä Do matym gó rabab'ëeh bä rakaher'oot hyb n'aa ta hä kä. P'op Hagä Do hedëp nä doo, dejëp do paa sii hë ky n'aa ety do wë kä rakaher'ood kän. Baad nadoo do ta sãm ragadoo da. ⁶ Sahõnh hë raky n'aa kety däk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó, Kristo hä h'yy ka'eeh do paa dejëb bong do hä na-ãäj hë takaher'ood däk paa rababok nä noo gó Kristo ky n'aa hanäm doo. Ta ky n'aa hanäm do takaher'ood däk paa sa hä, dajëb hä sa hub ky n'aa ety däg né hë paawä sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong doo da, sa h'yyb tym bedëp hyb n'aa P'op Hagä Do pa, takarën doo da.

⁷ Edaa däg kän sahõnh hë tagawat-sik doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë baad bë hyb n'aa newë, baad bë hyb n'aa matakä. Taw'ãäts hë bë h'yyb bë mesoo ji h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa, baad ub bë bahajaa hyb n'aa bë ky n'aa etsëë. ⁸ Hahÿ ti tak'ëp ÿ betsëë bë hä: ÿ karën tak'ëp bë kamahãnh bë da hadoo doo. Jé kamahãnh doo, hajõng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hä. ⁹ Taw'ãäts hë tsebee gó bë gadoo bë tób yt hä bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë ky n'aa jõg manä ta ti p'ãã. ¹⁰ Taw'ãäts hë sahõnh hë bëeh, bë masaa ta wób P'op Hagä Do Sahee hanaa bë gado däk doo me.

† **3:19-20** Dooh baad ji hapëë bä nyy da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apäh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yypd kamehÿÿn hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hä Kristo Sahee her'oot paah.

Hajõng tanoo ër hã ër moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë baad bë bad'oo bë gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bë kahet'aa bä, P'op Hagä Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ãäts hë hahÿÿ da tahyb n'aa newëe: "P'op Hagä Do kyyh né hë ti ÿ her'oot doo", näng da ta h'yyb gó. Dooch taky gabuu j tado bä. Bë mahang ta wób masa doo, taw'ãäts hë P'op Hagä Do hejó j me ta hã tanoo doo me tamasa. Taw'ãäts hë tii da né hë bë bad'oo tii, Jesus Kristo bë tamasa do hyb n'aa P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk hyb n'aa. ÿ karën Jesus Kristo kawehëe däg had'yyt hë. ÿ karën sahõnh hë sa bahãnh tabahe-joonh, takabaj'aa. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.

¹² Najis haa, bë h'yy gabedo manä bë wë kametyy do bawät do hyb n'aa, bë hã rakamajë bä, bë rarejã bä. Ji ahoop né hë. ¹³ Taw'ãäts hë bë tsebee Kristo ahoop do hã séd bë h'yyb hedo däg bä kä. Tii bä kä, Kristo matëeh bä kä, ta kabaj'aa do kametëeh bä kä, tak'ëp da bë tsebé da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bë raky n'aa rejã bä, bë P'op Hagä Do ky n'aa edëng da, ta Sa-hee tak'ëp kabaj'aa do bë hã tabawäd had'yyt hë do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bë ahob bä, taw'ãäts hë dooh ta see bë daj'ëep do hyb n'aa tado bä bë ahoop doo, dooh bë ets'ëek do hyb n'aa tado bä, dooh nesaa do bë moo bok do hyb n'aa tado bä, dooh na-ãäj hë ta wób hã bë nu so bä do hyb n'aa. ¹⁶ Hÿÿ kä, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bä nesaa do bë ahoop doo, tii bä taw'ãäts hë dooh bë nu mebyy bä. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do hã bë j'aa etsë Kristo hã h'yy ka'eeh do bë bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja däk hÿÿ kä ëer, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bä, tii bä ta wób, P'op Hagä Do panyyg

hanäm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëeb bä. ¹⁸ Baad P'op Hagä Do matym gó habok do rakedëeb né paawä, hejoonh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëeb bä. ¹⁹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do karën doo da hah'oop doo, taw'ãäts hë baad hadoo do had'yyt hë ramoo bok. Taw'ãäts hë P'op Hagä Doo, ji pahuu j wät do hã rah'yy kasadëe had'yyt hë. Ti dooh ji taky n'aa ehÿÿd bä. Tamoo wät né da ji hã taky däng doo.

5

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ãäj hë tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ÿ bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ÿ hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ta pa ta jawén ÿ bawät do hyb n'aa, ÿ maher'oot bëeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ² Baad bë hagãã P'op Hagä Do karapee bë hã P'op Hagä Do anoo do bë bahag'ãäs hyb n'aa. P'op Hagä Do masãäh b'éé hadoo tii.* H'yyb hedoo doo me, P'op Hagä Do karën doo da bë hagãã sa hã. Taw'ãäts hë dooh bë hã kamejüü do hyb n'aa tado bä. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bë hagãã sa hã baad bë h'yyb gó. ³ Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Sa danäh sa hã tak'ëp mejüü do nado bëeh. P'op Hagä Do karapee ti bë hag'ãäs doo. Taw'ãäts hë baad bë babok, bë hã rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bä kä, Kristo, b'éé hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bä kä, Kristo matëeh bä kä, bë kawehëe däk sahõnh hë sa matym gó tan'oo bä. Ta ti bë hã tanoo doo, dooh tahëej bä. ⁵ Bëe kä, papuu j hedoo doo, taw'ãäts hë bë ky dahé Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

* **5:2** Ji masãäh b'éé ji nahagãã bä, jé pad'yyt hë rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëe boo tii bä. Dooch rahapëe wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagã n'aa hagãã had'yyt hë. Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do hã. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'üüm.

Bë sahõnh hẽ, pahëew hedoo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ããj hẽ, taw'ããts hẽ bë kadad'uu séd demuun bë da hadoo do wë. Sa bahãnh bë edoo manä bëëh, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hã.

P'op Hagä Do t'yyd mehĩn kadad'uu doo,

P'op Hagä Do ky enyym sa hã.”†

⁶ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejooñh do wë, bë taweh'ëëh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä. ⁷ Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ããs. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hẽ bë hyb n'aa newëë doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

⁸ Taw'ããts hẽ baad bë hyb n'aa newë, taw'ããts hẽ bë hyb n'aa matakä. Awad kawajããñ do reãw hãd nãng do hadoo, jé pad'yyt hẽ hawät do ta tä hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majĩ Dijab.‡ Tesoos jé tarejãã hyb n'aa. ⁹ Taw'ããts hẽ bë kahejó j ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hẽ Jesus Kristo hã. Bë hapäh, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ hã bë wakããñ hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hẽ bë wakããñ hedoo do rarejãã. ¹⁰ Banadawëët bë ahob wät do jawén paa bä, p'aa hënh da baad tabahado däk sahõnh hẽ bë hã P'op Hagä Do an'oo bä da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hẽ tan'oo bä. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooñ da bë h'yy gejë hõm bä tan'oo bä. P'op Hagä Doo, tak'ëp ji wë taky enyym doo, bë tanaëëj wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëëh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa. ¹¹ Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ

P'op Hagä Do bagãã had'yyt hẽ. ÿÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ.

Sa hã Peed kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Siras ÿ tamasaaw wät hahÿ bë ÿ ma erih do hã. Hãj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hã ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yyim hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym had'yyt hẽ bë hã ÿ erii wät do hã bë ÿ metëëh. Taw'ããts hẽ taky enyym doo gó bë aboo had'yyt hẽ. Bë h'yy gejë hõm manäh.

¹³ Jesus hã h'yy ka'eeh do Babirõñ panang bä habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ããj hẽ. ¹⁴ Taw'ããts hẽ baad bë edëë bë da hadoo doo.

ÿ karën bëëh, Kristo hã h'yy kata padëëk doo, h'yyb nyyw gó bë babok. Jããm hẽ kä.

† 5:5 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 5:8 Gereg kyy me ramaneëëñ Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanãng pé ti Dijab. § 5:13 Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneëëñ Babirõñ.

2 Peed Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahÿÿh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejüü do see ÿ ti hÿÿh. Ý edëng bëeh, äã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëeb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagä Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo.
² P'op Hagä Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ääj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky ennym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yym.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

³ Ta hejój me P'op Hagä Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëej wät do ër hapëe däg kån do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky ennym doo me ër tanaëej wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky ennym do hyb n'aa na-ääj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahän do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bä, baad P'op Hagä Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bä na-ääj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejäã do mahänh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejäã tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'üüm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh

doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagä Do karën do hã. ⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ääts hë bë kamahän bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahän sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takah'üüm bä had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bä Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ÿ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa hã hanäng do paa kawug hõm doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ääts hë ta bahänh bë hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naëej wät do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asëew hõm do wób né bëeh, bë metëeh hyb n'aa. Sahõnh hë ta ti bë hã ÿ ets'ëe wät do bë moo boo bä, dooh né da bë h'yy keréd hõm bä P'op Hagä Do hã. ¹¹ Tii bä, baad bë P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb tabagää had'yyt doo bä.

Te hub né hë Jesus mejüü do rama metëek do ky n'aa hahÿÿh

¹² Bë hapëe däg né paawä bë ÿ ma erii wät do ky n'aa, baad bë gado däg né paawä bë h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bë rama met'ëeg wät doo, ÿ karën bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë ta tii. Dooh ÿ h'yy gajëe hõm bä bë ÿ maher'oot doo, bë manabaan hyb n'aa. ¹³ Hã ÿÿ, taw'ääts hë tii da bë ÿ maher'ood had'yyt hë badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä, ¹⁴ edaa däk ÿ bahapäh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä ÿ bawät do gawatsik. Ër Wahë N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hã ÿÿ. ¹⁵ Edaa däk ÿ dajëp doo. Ti hyb n'aa ÿ karën sahõnh hë ÿ moo wät ÿ hajaa doo, badäk hahÿÿ bä ÿ bawät nä bä, ÿ

* 1:9 Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé tii.

dajëp jawén paa bä na-ããj hë bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë hyb n'aa ta ti bë ÿ maher'ood wät doo.

16 Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bë ãã maher'oot noo gó, p'aa hënh da tamatëëh bë ãã maher'oot bä, dooh sa panyyg ub h'yy ganyy gó sa daaj hë rahyb n'aa newëë do ãã ky s'üüd bä. Æã daaj hë né hë ãã matym me ãã bahapäh tak'ëp ta kabaj'aa doo, 17-18 waëë P'op Hagä Do wë kasëëw hõm do jó. Ta tii bä P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ëëh ta hã, ta bag tak'ëp gabarëëh doo gó tabawät tabanoo na-ããj hë. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang ta wë”,† näng mäh. Æã daaj hë ãã maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bä ãã bab'ëëh bä.

19 Ta ti ãã bahapäh, ta ti ãã maa napäh do hyb n'aa na-ããj hë, ta bahänh baad ãã bahapäh te hub né hë Kristo matëëh do ky n'aa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä baad bë hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hã. Ta bag atsëm ta tyw n'aa ji hã tametëëh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã bë hyb n'aa matakä bä bë da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hë rerih do bë ky dahé had'yyt hë Kristo matëëh bä kä. Tii bä kä, baad Kristo bë da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hã. Watom tapaj'ëë bä hana do hadoo bë hã Kristo. 20 Hahÿ ti baad ÿ karën bë hyb n'aa newëë: Dooh sa hanaa tado bä P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. 21 Dooh sa hanaa tado bä ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

† 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

1 Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bë mahang na-ããj hë ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëëh doo me rama metëëk da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadajëp doo me tedëëb wät do sa hã, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëë do reréd hõm da Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nanyw hë sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. Gawatsig hõm da. 2 Hajök da ky s'üüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ããj hë. Sa hyb n'aa Jesus hã h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. 3 Tak'ëp ta sãm hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hë rahyb n'aa newëë doo me ma matëg oow bë da rawedii, bë wë hanäng do bë anoo hyb n'aa sa hã. P'ooj däg P'op Hagä Do h'yyb dëë däk nesaa do hã taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejää né da tii. Dooh da rakedëëb bä. 4 Dooh P'op Hagä Do t'yyd mehüün bä ããs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hënh tadewäts bëëh tii, t'öp gadagyp doo gó. Ta tii bä ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã. 5 Dooh na-ããj hë P'op Hagä Do t'yyd mehüün bä ta hã waneh'ëëh do p'ooj ub habok doo, hag'yyp do tamejüü noo gó sa wë. Jääm hë Nowéh tabed'ëëp naëng hag'yyp do mahänh, setsi ta sii habok do sii hë. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hë P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. 6 P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hë tëëg hõõ me, sahõnh hë tagawatsig hõm hyb n'aa. Jääm hë ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo do hã tametëëh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hã. 7 Jääm hë panang buuj mahang tabed'ëëp Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp

baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hä hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hä had'yyt hē Róh, P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ahoop paa ta h'yyb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do hyb n'aa na-ääj hē nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kä, ta tii da P'op Hagä Do t'yyd manehiïn do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'ooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapäh hahÿÿh: P'op Hagä Do hajaa né hē takarēn doo da habok do tabed'ëep hejooñh do sa hä kametyy do mahänh. P'op Hagä Do hajaa na-ääj hē tarejä had'yyt hē nesaa do moo heb'ooh doo, sahönh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bä kä.* ¹⁰ Tarejäã do mahang tak'ëp sa bahänh tarejäã da nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa näng do sa hä hanäng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagä Do matym gó. Sa bahänh P'op Hagä Do rejää da tamejüü do mak'yys doo.

Sa hä hē ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. Dooch raky daheeh péh. Dooch rajeyÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeyÿm bä kabaj'aa do nes'aa padëek do raky n'aa rejä bä. ¹¹ Ääs kä, ma matëg oow sa bahänh hejooj né paawä, sa bahänh rahyb n'aa jewyg né paawä, dooh raky n'aa rejää doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bä kabaj'aa do nes'aa padëek doo. ¹² Har'ëeng hadoo ti ma matëg oow. Dooch har'ëeng rah'yy genä bä. Ti abong har'ëeng ji masoo hyb n'aa, ji nabooh hyb n'aa. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo ma matëg oow ÿ wén näng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaher'oot ranahapäh do hä. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii,

har'ëeng ji nabooh do hadoo. ¹³ P'op Hagä Do rejää da ta tii, ta wób rarahejäã do mabaj. Baad ub sa hä pé adëb bä sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawä, nu meby n'aa nyy né paawä ti rah'yy karēn doo. Séd hä bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karēn do ramoo bok bë sii rawëë bä. Baad nado ta wób rahe'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bä.

¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hä rah'yyb padëek had'yyt hē sa wë rababok hyb n'aa. Dooch reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh baad nahapäh do hyb n'aa nayyw hē h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëeg däk, sa h'yyb karēn do rahyb n'aa h'üüm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa was'ee padëek do tii! ¹⁵ Reréd hóm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Baräm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Baräm h'yyb däk paa ta säm hä, Isaraéw buuj majiï ta hä raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta säm, ta hä raky kajäk do jawén tabahöm bä, ta tyw n'aa baa bä, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mä ta hä. Hahÿÿ d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bä rahe'ood bä. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Baräm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'ëp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw däk sa hyb n'aa tak'ëp badagyp doo, tadowäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti rahe'oot doo. Ti hadoo né hē, kyyh tak'ëp hetsooh do raka-masab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me

* **2:9** Jesus matëeh noo gó P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sahönh hē badäk hahÿÿ hä habok do paah, ääs sii hē. Nesaa do moo heb'ooh do taky n'aa etyy da banesaa hēnh rahob had'yyt hē hyb n'aa. Nahëej tii bä rahoop doo.

rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hē baad nadoo do habok do mahānh kedēeb bong doo, nag'aap hē Jesus hā h'yy kae padēek doo, baad P'op Hagä Do kyyh hā h'yy ganenāh nā doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aā bā ji ŷm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karēn doo da né hē. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hā. ¹⁹ Hahŷŷ da raky kajäk sa kyyh maa newēē do sa hā: “Äā ma metēek do bē gado bā, baad ub da bē babok tii bā. Dooh mejō wät pé bē hā”, näk sa kyyh. Tii d' né paawä ta wób hā raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karēn do karom ti ma matēg oow. Nesaa do mejō had'yyt hē sa hā. Bē hyb n'aa newē hahŷŷh: Ji hā j'aa ketsē doo, ti né hē ji hā mejūū doo. Nesaa do sa h'yyb karēn do j'aa ketsēē dāk sa hā. Ta ti sa hā mejūū do ti ramoo boo had'yyt hē. ²⁰ Hahŷ hyb n'aa ŷ wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hā: Pooj jé er Wahē N'aa, er h'yyb tym dēeb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hōm dó nesaa do badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hēnh kä ta ti nesaa do j'aa ketsēē bā sa hā, p'aa hēnh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'ep baad nado boo hŷŷ kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahānh kä. ²¹ Taw'ääts hē paawä ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wē ji tamahūūm doo. Dooh né paawä baad tado bā ji nahapēē bā ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hā paawä taw'ääts hē tii. Hahŷ hyb n'aa ŷ her'oot ta tii: Rahapēē däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hēnh raberéd hōm tak'ep hanām do P'op Hagä Do mejūū doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahānh P'op Hagä Do rejāā da hŷŷ kä sa hā. ²² Sa hā kametä dāk hahŷ

pawóp hadoo do ji ky hetēg doo: “Awaar ad'ēēb jēng tehēen wät do paah.”† “Too yb hasus do mahānh hehob wät doo, p'aa hēnh da tsapab gó takahep'uut.”‡

3

Jesus matēeh noo gó ky n'aa hahŷŷh

¹ Najis haa, pawóp däg bē ŷ ma erih do hahŷŷh. Pooj jé bē ŷ ma erii wät doo, hahŷ na-ääj hē bē ŷ wén ma erih, bē hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bē hyb n'aa newēē hyb n'aa. ² ŷ karēn bē hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hē ta wē kasēew bong do rahe'oot do paah. ŷ karēn bē hyb n'aa esee na-ääj hē Jesus, er Wahē N'aa, er h'yyb tym dēeb mejūū do paah, ajyy Kristo mejūū do bē wē heboo nā do bē hā ma met'ēeg wät doo. ³ Taw'ääts hē baad bē bahapäh hahŷŷh: Jesus matēeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karēn do jawén habok doo, Jesus matēeh do ky n'aa rawajehēēt doo. ⁴ Hahŷŷ da d' sa kyyh: “Matēeh mäh, taky däng paah. Te hub tado bā, ny tawät? Bē hegāā”, näk, “er wahē n'aa er pooj jé habong do dejēb kän. Ti hadoo né hē, paa hado had'yyt hē. Dooh takaja bā tamatēeh do pooj jé metēē n'aa.* Paa hado had'yyt hē badäk hahŷ kapahuuj wät noo gó naa”, näk da sa kyyh. ⁵ Dooh rakarēn bā rah'yy kadawuung bā, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wē kapahuuj wät doo. Dooh rakarēn bā rah'yy kadawuung bā naēng bā naa k'ääts bawooj dāk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naēng tetyn hōm, bawooj dāk do banyy dāk hyb n'aa. ⁶ Dooh rakarēn bā rahyb n'aa es'ee bā naēng hag'yyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahŷ tapahuunh do paah, ta hā habong do

† 2:22 Pooj jé reréd hōm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok, tahanäng pé tii.

‡ 2:22 Pooj jé rakarēn Jesus awug hōm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hēnh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii. * 3:4 Matew tēg eh do 24 hā takerii dāk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metēē n'aa. Dooh ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajahēēt Jesus matēeh do ky n'aa. Nayyw hē Jesus matēeh, ta hā h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hē takanaja bā kä, ta wób raky sēm Jesus ky däng do paah.

sii hē. P'op Hagä Do ky haj'aa tii.
⁷ Wē, papÿÿj, kamarab, sagōōh, badäk hahÿÿ da hē ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tēeg hōō me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enäm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kä, sahōnh hē ta hā waneh'ēeh do tagawatsiig kän.
⁸ Bē mabaan manä hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hā sét pénh né hē sét ta baab, miw ta baab. ⁹ Dooch P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bä taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bē tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Dooch né takarēn bä gawatsik péh. Takarēn sahōnh hē rah'yy kawereem, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hē, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bä, raganadaa bä takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ēek do kajaa. Ti hadoo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hē wē gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahōnh hē adēē bēeh da tak'ēp haju do haj'aa. Tii bä dewuh da. Badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā hanäng do na-āāj hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahōnh hē P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ääts hē tsyt hē nesaa do mahänh baad bē babok P'op Hagä Do wē. Taw'ääts hē P'op Hagä Do karēn doo da bē babok,
¹² baad bē gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bä.‡ Ta ti noo gó kajaa bä kä, wē aooj jäng da. Sahōnh hē adēē bēeh da tak'ēp haju do haj'aa. ¹³ Sahōnh hē ta ti awäd né paawä, ēer, Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ēr gada wē papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jääm hē baad hadoo doo, P'op Hagä Do karēn doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa, ta ti bē gahēen do hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah tak'ēp baad ub bē babok hyb n'aa, tak'ēp baad ub bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Tak'ēp bē hyb n'aa tamah, h'yyb nyyw gó bē baboo had'yyt hē hyb n'aa ta wē, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵ Bē hyb n'aa newē hahÿÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nayyw hē takanajaa, ji kedēeb wät hyb n'aa banesaa hēnh ji taky n'aa etyy do mahänh. Tii da na-āāj hē Paw-Ro, ēr hÿÿj hadoo do ēr kamahän do bē tama erii wät. Bē tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hā.
¹⁶ Ti ky n'aa né hē tama erii wät sahōnh hē tama erih do hā. Tama erih do mahang ti anäng hād hejoonh doo, tak'ēp ji hyb n'aa manatakä bä, dooh ji maa napēē bä tahanäng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ÿÿt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bä. Tii da na-āāj hē rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hā.
¹⁷ Ta ti bē hapēē däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ääts hē bē hyb n'aa matakä, ta s'ee hēnh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bē rah'yyb mahūūm mahänh te hub nadoo do rama metēek doo me. H'yy kanehÿÿd né paawä bē da hē, sa kyyh bē maa newē bä, bē da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bē erét da sa kyyh bē maa newē bä. ¹⁸ Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh hā bē hyb n'aa matakä had'yyt hē, Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēeb bē wē taky enyym do takahūūm had'yyt hē hyb n'aa, baad Kristo bē bahapäh hyb n'aa na-āāj hē bē h'yyb gó. Taw'ääts hē ti né hē ji j'aa etsēē had'yyt hē! ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē. Jääm hē kä.

† **3:10** Tahajaa na-āāj hē ji erii bä: “Badäk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā kapahuuj wät do na-āāj hē aooj jäng da.” ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsēē, nayyw hē takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wē, takarēn doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahas'āap Kristo ky n'aa ji mahūūm do hā, sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-āāj hē, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ääts hē nayyw hē ta ti kajaa bē an'oo bä, ta her'ood bä.

1 Jowãw

Jesus hã h'yyb ka'eeh do hã pooj jé Jowãw ma erih do hahỹyh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹyh

¹ Bë ãã ma erih hahỹh hã, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé hawät do ky n'aa, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky n'aa.* ãã maa napäh ta kyyh, ãã hapäh na-ããj hẽ. Baad ãã bahapäh ãã matym me. Ta hã ãã moo däng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hẽ tii. ² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kãn ãã mahang.† Baad ãã bahapäh né hẽ. Ti hyb n'aa ta ky n'aa ãã wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bë ãã maher'oot. P'op Hagä Doo, ta Yb sii tabawäd wät. Ti ana kãn ãã mahang P'op Hagä Do an'oo bã. ³ Bë ãã maher'oot ãã hapäh do ky n'aa, ãã maa napäh do ky n'aa, séd bë h'yyb hedoo hyb n'aa da ãã sii. Séd ãã h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawät do hã. Séd ãã h'yyb hedoo na-ããj hẽ ta T'aah hã, Jesus Kristo hã. ⁴ Bë ãã wén ma erih hahỹh hã Jesus ky n'aa, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa da.

Taw'ãäts hẽ ta bag hadoo doo gó ji bawät do ky n'aa hahỹyh

⁵ Bë ãã maher'oot ãã hã Kristo metëek doo. Hahỹh da tametëek ããh: Ta bag hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub had'yyt hẽ P'op Hagä Doo, tahanäng pé tii. Doo badagyp pé ta hã. Tabad'op hẽ nesaa do ta hã, tahanäng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hã ji her'ood bã, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awäd had'yyt bã, daap ji menyyh tii bã ji her'oot do hã. Doo baad hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awäd bã tii d' ji edo bã. ⁷ Baad ji aboo bã, P'op Hagä Do baad tabawäd had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hã. Tii bã

P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hẽ nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus, P'op Hagä Do T'aah majyyw me.

⁸ “Tabad'op hẽ nesaa do hã yỹ”, ji noo bã, nesaa do ji jejën bã, ji daaj hẽ ji kawadii. Doo tanyy bã ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do ji najejën bã, P'op Hagä Do hã ji kawoow bã, tawug hõm da tii. Tamabaan hõm da sahõnh hẽ baad nadoo do ër moo bok do paah. P'op Hagä Do anoo né hẽ taky däng doo. Doo tahỹyd bã ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ “Doo nesaa do y moo wäd bã” ji ky hado bã, P'op Hagä Do noo kanesa, ji hanäng pé tii. Doo tii bã ji h'yyb tym gó ta kyyh awäd bã.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bë y ma erii wät tii, nesaa do bë moo nabok hyb n'aa, nesaa do bë hyb n'aa nanewëe hyb n'aa. Ti hado né paawä, nesaa do bë see moo wäd bã, nesaa do tahyb n'aa newë bã, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karën doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do ër Yb wë. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajëp ër hyb n'aa. Nesaa do ër moo bok do sãm tadajëp, P'op Hagä Do awug hõm hyb n'aa nesaa do ër hã hanäng doo. Doo ër hyb n'aa had'yyt tado bã tadajëp. Sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa hyb n'aa na-ããj né hẽ tadajëp.

³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hã ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapëe däg bã ji h'yyb tym gó. ⁴ “Y hapäh P'op Hagä Do hëp yỹ gó” hanäng péh, doo ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bã, daap hẽ ti tamenyyh ta her'oot do hã. Doo ta h'yyb tym gó tanyy bã baad hadoo do P'op Hagä Do metëeh doo. ⁵ P'op Hagä Do ji ky dahé bã, ta her'oot doo da ji awäd bã, baad tabadäng tii bã ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kãn tii bã. Hahỹh hã ji bahapäh séd ji h'yyb

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hẽ tii.

hedo bā P'op Hagā Do hā: ⁶ “Séd ŷ h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā”, ji ky hado bā, taw'āāts hē Jesus bawād wāt doo da ji bawāt.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē ŷ ma erii bā. Ta paa né hē bē ŷ ma erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēek do paa né hē tii. Bē maa napēē wāt do né hē ta ti bē ŷ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado dāk hahŷ ky n'aa jawyk do bē ŷ ma erih doo. Papuuj dāg ji hapäh Kristo bawāt doo kā, bē babok doo kā na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do dāk baad bē babok doo kā. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wāt hŷ kā. Baad hadoo do ganā dāk er h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó ŷ bawāt”, hanäng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawāt nā tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahän doo, ta bag hadoo doo gó tabawāt. Dooh ta hā hanäng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawāt. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado dāk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ŷ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagā Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo er hyb n'aa dajep do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēek bēeh. Bē ŷ wén ma erih, hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā h'yy kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo bēeh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hā bē j'aa et'ēek do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih er Yb hŷ pong jé hawāt do bē hapēē dāg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. ¹⁴ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēek doo, bē ŷ wén ma erii

wāt hedēb had'yyt do bē hapēē dāg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hā bē h'yy kae dāk doo, wanehēh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wāt, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagā Do kyyh bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hā bē j'aa ketsē do hyb n'aa.

Dooh ji kamahän bā badäk hahŷŷ hā hanäng do ky n'aa hahŷŷh

¹⁵ Bē kamahän manā badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do rakamahän doo. Bē kamahän manā badäk hahŷŷ hā hanäng doo. Jé badäk hahŷ kamahän doo, dooh P'op Hagā Do takamahän bā. ¹⁶ Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā hanäng do nesaa doo, tak'ep ji h'yyb säg karēn do hedoo doo, ji matym me ji heg'āās doo, tak'ep ji karēn do hedoo doo, ji ma hā, ji moo wāt do hā ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahōnh hē dooh P'op Hagā Do er Yb hanaa tado bā. Badäk hahŷŷ hā tabana tii. ¹⁷ Badäk hahŷ gawatsik da. Ta hā hanäng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karēn do gawatsik né tii da ēnh. P'op Hagā Do karēn do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hē da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahŷŷh

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahōnh hē tagawatsik. Bē ky n'aa napäh, ti pooj jé Kristo maji, Kristo hā h'yy kawareem do yb kasee. Da hē hajök Kristo hā h'yy kawareem do rakas'ee kän. Ti hyb n'aa ji hapäh, edah sahōnh hē gawatsik doo. ¹⁹ Er mahang né paawā rababok do paah, dooh né hē er wób rado bā. Er wób rado bā paawā, dooh paawā er reréd bā er mahang rababok doo. Er mahänh rabahōm. Ti hyb n'aa, dooh er wób rado bā ji hapäh.

²⁰ Bē hā Jesus Kristo anoo P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē bahapäh panyyg heh'äät doo, P'op Hagā Do metēeh doo. ²¹ Dooh bē ŷ wén ma erii bā bē nahapäh do hyb

n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapēē dāk do hyb n'aa né hē baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapäh né hē tii. Ti hyb n'aa né hē bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado", hanäng péh, daap menyyh do yb tii. Ti né hē nanäng bē ky n'aa napēē dāk doo, Kristo hā h'yy kawareem doo. P'op Hagä Do T'aah, ta Yb na-ääj hē h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagä Doo, Jesus Yb tahapēē bā. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-ääj hē tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē panyyg heh'äät doo, p'ooj ub, bē du doo noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh do bē maa napäh doo. Taw'ääts hē bē h'yyb gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bē maa napäh doo, bē h'yyb gó tayyw bā, baad bē enyyw bā, séd bē h'yyb hedo had'yyt da tii bā Jesus hā, Jesus Yb hā. ²⁵ Hahŷ ti ér hā Kristo ky n'aa enooh doo: Ér tah'yyb edēēb had'yyt hē, hŷ pong jé ér baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bē ŷ ma erii wät, bē ŷ maher'oot hyb n'aa bē hā karēn wad'ii do sa ky n'aa hā. ²⁷ P'op Hagä Do Sahee bē hā Kristo anoo doo, baym bē h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bē ma metēēk péh. P'op Hagä Do Sahee ti bē tama metēēk sahōnh hā. Baad bē tama metēēk. Dooh daap tado bā. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē ky dahé had'yyt hē bē tama metēēk doo. Taw'ääts hē Kristo hā bē h'yy kata däg had'yyt hē.

²⁸ Hŷŷ kā, tah haa hedoo doo, ŷ ab'aanh bē hā: Kristo sii bē aboo had'yyt hē, tamatēēh bā kā, h'yyb neŷŷm gó ta matym gó ér bab'ēēh hyb n'aa, ér nu manebnyng hyb n'aa ta matym gó ér bab'ēēh bā. ²⁹ Bē hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bē hapäh na-ääj hē P'op Hagä Do taah

né hē sahōnh hē baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagä Do taah èer ky n'aa hahŷŷh

¹ Bē hegāā nyy da tak'èp ér Yb hŷ pong jé hawät do ér takamahän. Tak'èp ér takamahän do hyb n'aa P'op Hagä Do taah ér tamaneēēnh. Ti né hē èer! Badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh doo, dooh ér rahapēē bā P'op Hagä Do taah èer, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Doo. ² P'op Hagä Do taah né hē ér da hē, najis haa. Dooh né paawä ér P'op Hagä Do metä nā bā nyy d' tabad'oo da ér hā, ér hapäh Jesus Kristo hado dāk da èer, tamatēēh bā, baad ub tii kā Jesus ér bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahōnh hē Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahēēn doo, sa daaj hē rakan'yyh nesaa do mahänh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kā.

⁴ Nesaa do moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē rah'yy kawareem. Sahōnh hē nesaa do ji moo wät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem do tii. ⁵ Bē hapäh né hē, Jesus bahyng wawēē hē nesaa do ji moo wät do tabado hōm hyb n'aa. Dooh nesaa do ta hā. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewēēd bā. Nesaa do moo heb'ooh doo, dooh Kristo tahapēē bā ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bē hyb n'aa matakä bē ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooh doo, baad had'op do né hē tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahōnh hē tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ēēt né hē ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawēē hē tagawatsiig hōm hyb n'aa Dijab moo wät doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do Sahee

* **3:8** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

mahũũm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooh rahaja bā nesaa do ramoo hebo bā, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahỹỹ hā ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ããj né hē Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bā.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahỹỹh

¹¹ Hahỹ ti bē maa napäh do pooj jé bē du do noo gó Jesus hā bē h'yy ka'eeh doo: Taw'ääts hē ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaĩh makũ bad'oo doo da, bē adoo manäh. Nesaa Do Yb karapee né hē tii. Ta hỹỹ tanabooh. Ta hỹỹ Kaĩh wén naboo, nesaa do Kaĩh moo hew'ëet do hyb n'aa. Ta hỹỹ ti baad hadoo do tamoo hew'ëet. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gabedo manä badäk hahỹỹ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakawaj'ään bā baad bē babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Èër, dooh èr h'yyb tym dajëp do tahado wäd bā. Èr h'yyb tym edëb kän P'op Hagä Do wē. Baad ta ti èr bahapäh, èr wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do èr kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaëenh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wē h'yy gaëenh doo, dahej'ëep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëep do sa wē, dooh edëb had'yyt do awäd bā. Dooh P'op Hagä Do wē ras'ëeg bā. Bē hapäh né hē tii.

¹⁶ Hahỹỹ hā èr bahapäh kamahän heh'ääts doo: Ta daaj hē Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hā èr hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē èr na-ããj èr kan'oo däk èr da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bā, ji da hadoo do ta wē badoh do ji t'yyd manehĩn bā, dooh P'op Hagä Do hā ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ääts hē ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus

hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē ji kamahän heh'ääts, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakään ji kamahän do hā, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakään ji kamahän bā, dooh ji h'yyb eỹỹm bā P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bā. ²⁰ Dooh ji eỹỹm bā ji h'yyb ji taky n'aa tapa bā paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahänh P'op Hagä Doo. Sahõnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bā, dooh ji h'yyb eỹỹm bā P'op Hagä Do sii ji er'ood bā. ²² Ta hā ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bā, tamejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahỹ pawóp hē P'op Hagä Do ji tamejũũ: Ta T'aah Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahän ji tamejũũ doo da. ²⁴ Tamejũũ do ky dah'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hā. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bā. Ta Sahee èr hā tanoo do hyb n'aa èr hapäh, èr h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā raheer'oot do ky n'aa hahỹỹh

¹ Najis haa, bē ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó y baher'oot”, hanäk doo. Taw'ääts hē bē mety ta tii, bē bahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bā sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bā. Hajök badäk hahỹỹ hā ketyn h'ũũm P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyyh doo. ² Hahỹỹ hā da bē metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā raheer'oot doo: Aj'yy gó né hē Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hē hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hē ti tabaheer'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bā ti tabaheer'oot. Kristo hā

† 3:13 Ji wē rakawaj'ään, Kaĩh moo ti ragahõm do hyb n'aa.

h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kän badäk hahÿÿ bä. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hë bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm doo, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahänh, Dijab bahänh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganÿy däg nanäng ma matëg oow sa hä, bë wén ky nadaheeh raheer'oot doo. Bë j'aa etëeg wät sa hä. ⁵ Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh raheer'oot doo. ⁶ Doo sa wób ër do bä. P'op Hagä Do karapee ër ti hÿÿh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, ër metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bä. Ër her'oot do maa new'ëe doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahüüm. Ër her'oot do maa nanew'ëe doo, daap menyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo ër hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëe bä. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejüü ër mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ heh'äät kamahän doo: Doo ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejüü wawëe hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do ër moo bok do sãm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah masyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb

n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ¹² Doo noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad tabadëe däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kän tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejüü wawëe hë, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. ¹⁶ Baad ër bahapäh P'op Hagä Do ër takamahän. Ër daab yyp P'op Hagä Do ër takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da ër babok badäk hahÿÿ hä. Ti hyb n'aa baad tabadëe däk ër h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ër kamahän kän P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh ër eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ÿÿm ji hä. Ji eÿÿm bä, dooh baad tadëe nä bä P'op Hagä Do kamahän do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagä Doo, ta wób na-ääj ër wén kamahän, pooj jé P'op Hagä Do ër takamahän do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagä Do ÿ kamahän" ji ky hado bä, ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëëj bä, daap hë ji menyh tii bä. Ji wakään ji hapäh do ji kamanahän bä, ny daa

ji kamahän P'op Hagä Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahÿÿ da Jesus Kristo mejüü do paa ji: P'op Hagä Do takamahän doo, taw'ääts hē ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do takamahän na-ääj hē.

5

P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Sahõnh hē “Jesus né hē ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo” hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagä Do taah né hē tii. Ta yb kamahän doo, ta yb taah takamahän na-ääj hē. ² Hahÿÿ hā ji bahapäh P'op Hagä Do taah, Jesus hā h'yy ka'eeh do ji kamahän bä: P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky dahé bä na-ääj hē. ³ P'op Hagä Do ji kamahän bä, tamejüü do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagä Do mejüü doo. ⁴ Sahõnh hē P'op Hagä Do taah rahajaa raj'aa etëeg bä badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do sa hā h'yyb tatuk doo. Jesus hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëek badäk hahÿÿ hā hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagä Do T'aah né hē ky dah'eeh doo, jãam né hē ti rahajaa raj'aa etëeg bä nesaa do hā badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hē ti wawëe hē hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ääj né hē. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do Sahee metëeh ji hā ta ti ky n'aa. Te hub né hē had'yyt hē P'op Hagä Do Sahee. ⁷ Tamawoob hē ta metëe n'aa, te hub né hē Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagä Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa ta her'ood bä, ji ky daheeh ta her'oot doo. Ti bahänh ti P'op Hagä Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa,

baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa ta her'oot doo. ¹⁰ P'op Hagä Do T'aah hā ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo. P'op Hagä Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagä Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahÿÿ da ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hā: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hē hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hē tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hē tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿ bē hā, P'op Hagä Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bē gado däk né hē, baad bē bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hā ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hā ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh er hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hē ta hā ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ää näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahänh tanoo doo. Nasaa do ji wakään moo wäd bä ji hapëe bä, p'ää näng do tanado bä, taw'ääts hē ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hā edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ää näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahänh tanoo do hyb n'aa nado bē ky n'aa etsëe, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hē nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hē ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hē ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahänh.

¹⁸ Er hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hā. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejä bä sa hā. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, er hapäh. Nesaa Do Yb mejüü sahõnh hē badäk

hahỹỹ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, ër hapäh.

²⁰ Ër hapäh na-ããj hẽ P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd ër h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd ër h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hẽ tanoo ji hã ta wẽ ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hẽ kä.

2 Jowāw

Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ỹ ramaneënh doo, ỹ edëng sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do P'op Hagä Do asëew hõm doo. Baad bë ỹ kamahãn. Ỹ had'yyt nado bë kamahãn doo. Sahõnh hẽ baad hadoo do ky n'aa hapäh do bë rakamahãn na-ããj hẽ. ² Baad hadoo do ky n'aa ãã h'yyb tym gó tabawät. ãã h'yyb gó tabawäd had'yyt hẽ. Ti hyb n'aa bë ãã kamahãn. ³ Hahỹh da bë ỹ ky n'aa edëng: Ỹ karën paawä P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Yb T'aah ër hã raky en'yyim, ër rat'yyd mehĩn, h'yyb nãm do ranoo ër hã. Tii d' né hẽ tabad'oo da ër hã, baad hadoo do ky n'aa ër bahapäh, ër ky daheeh do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahãn do hyb n'aa.

⁴ Tak'ëp ỹ tsebee wät baad bë wób rababok ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da rababok, P'op Hagä Do ër Yb mejũũ doo da rababok, ỹ ky n'aa napäh.

⁵ Hỹh kä wakãn haa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ỹ etsëe bë hã ër kamahãn had'yyt hyb n'aa ër da hadoo doo. Doo papuuj ky n'aa jawyk do tado bã tii. Ta paa né hẽ tii, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du doo noo gó bë ky n'aa napäh do né hẽ. ⁶ Hahỹ kamahãn do heh'ää: P'op Hagä Do mejũũ doo da ji bawät. Ji tamejũũ kamahãn gó ji bawät, pooj jé bë maa napäh doo da né hẽ.

⁷ Hajök ma matëg ji wad'ii do raketyn hõm badäk hahỹ haw'ääts hẽ. Sa hã dooh Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah, ewäd hyy bã babä aj'yy gó. Kristo hã h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hẽ ti tii d' ma metëek doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä bë rawanadii hyb n'aa rametëek do hã. Rametëek do

bë ky dahé bã bë hasög hõm da P'op Hagä Do wë bë moo bok do paa sãm. Bë hyb n'aa matakä bë moo bok do sãm bë gadoo hyb n'aa sahõnh hẽ. ⁹ Kristo ma metëek do herét doo, ta see däg metëek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagä Do awäd bã. Kristo metëek do baad ta h'yyb gó tenãm doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do awät, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do T'aah bawät na-ããj hẽ. ¹⁰ Bë wë ma matëg see kaja bã, Kristo metëek do tama net'ëeg bã, bë gado manä bë tób bã. Bë edëe manä ji wakãn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da. ¹¹ Ta ti hedëng pé ji wakãn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da, ta h'yyb hata hado däk tii, nesaa do tametëek do hã.

¹² Ti anäng nä hajõng nä bë ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hẽ, dooh ỹ karën bã ỹ erih doo gó bë ỹ maher'ood bã. Ỹ karën bë ỹ bahehëen ỹ ber'oot hyb n'aa bë sii, tak'ëp ër tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do asëew hõm do babä habong doo, bë wakãn hedoo do bë m' rahyb n'aa esee. Jããm hẽ kä.

3 Jowãw

Gajo hã Jowãw ma erih do hahỹyh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahẽ n'aa ỹ ramaneẽenh doo, ỹ edẽng òm Gajo. Baad òm ỹ kamahãn.

² Ỹ karẽn paawã baad a h'yyb P'op Hagã Do wẽ, najis ỹỹ. Ỹ karẽn paawã dooh manahẽ nyy bã. ³ Tak'ẽp ỹ tsebee wãd kãn ỹ ky n'aa napãh do hyb n'aa a ky n'aa ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do wób rahe'oot doo. Baad had'yyt mã mabawãt baad hadoo do ky n'aa metẽeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajẽẽ hõm bã ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ẽp né hẽ ỹ tsebé, baad hadoo do ky n'aa metẽek doo da tah haa hedoo do rababok ỹ ky n'aa napãh bã. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ẽp ỹ tsebé péh.

⁵ Najis ỹỹ, baad had'yyt hẽ mamasaa wãt ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ẽen doo, ma metẽek doo, mahep'ẽeh do nado né paawã. ⁶ Ta ti rahe'oot babã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãn wãt sa hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagã Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ẽr wakããn ramahõm me ramahũũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hẽ Jesus Kristo ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bã dajẽẽr hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapãh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ ẽr gadoo ta ti hedoo do ẽr tób yt hã, taw'ããts hẽ ẽr masa sa hã. Tii da ẽr adoo bã, ẽr masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bẽ panang bã habong do ỹ ma erii wãt. Ti hadoo né hẽ, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karẽn do nu gadãk doo, dooh ỹ taky dahé bã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bẽ ỹ baheh'ẽen bã ỹ naẽenh da ỹ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wãt do hyb n'aa, ãã tanu mer'oot do hyb n'aa, ãã taky n'aa rejãã do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo

do tamoo wãt doo. Dooh tagado bã ẽr wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ẽen doo. Ta wób rakarẽn paawã ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ỹỹ, taw'ããts hẽ hanãm do mamoo wãt. Mamoo wãd manã nesaa doo. Baad hadoo do moo wãt doo, P'op Hagã Do karapee né hẽ tii. Nesaa do moo wãt doo, dooh P'op Hagã Do tahapẽẽ bã ta h'yyb gó. ¹² Taw'ããts hẽ mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hẽ raj'aa etsẽ ta hã, baad tabawãt do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metẽek doo da tabawãt. Baad ub tabawãt ta ti tametẽeh. ãã hã na-ããj né hẽ, baad ãã hã tabawãt. Mahapãh né hẽ, ãã ehub né hẽ ãã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ mamasaa.

¹³ Ti anãng nã hajõng nã òm ỹ maher'oot do pan'aa. Dooh ỹ karẽn bã ỹ erih doo gó òm ỹ maher'ood bã. ¹⁴ Ỹ karẽn paawã nyyw hẽ òm ỹ baheh'ẽen. Tii bã ẽr ber'oot.

¹⁵ Ỹ karẽn h'yyb nyyw gó baad mabawãt. Ẽr najiis babã habong do òm rahyb n'aa esee mãh. Sét ken'yyh mamaher'ood ỹ kedẽng najis haa t'ĩ hẽnh habong do hã. Jããm hẽ kã.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

1 Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëeh, P'op Hagä Do naëej wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. 2 ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky ennyim doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ääj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa ky n'aa hahÿÿh

3-4 Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëeb wät do ky n'aa hã. Tii bã kä, h'yy kamep'ëeh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang rababoo däg kãn ÿ ky n'aa napäh bã kä, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kã tak'ëp ÿ betsëe hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyys Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

5 Bë hapëe däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa

esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bã naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bã, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. 6 Bë hyb n'aa es'ee na-ääj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo ääs wób sa hã. Ta ti ääs wób dooh paa rah'yy gadeja bã sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'ääs do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd höm tii. T'öp gadagyp doo gó baad raka-maw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bã, ta tii bã ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. 7 Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bã haj'eenh do hã na-ääj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejää do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëeg hõõ nadëek doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng ääs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

8 Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëe gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejäa tak'ëp baad nadoo doo me. Dooh ragado bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hã tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.* 9 Mikéw kã, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bã, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hã: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” 10 Mikéw

* 1:8 Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † 1:9 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. ‡ 1:9 Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hã takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakä jëng hyb n'aa. Tadakä paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bã ta hã Mosees kamag n'aa paah.

bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hä. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hä rejää doo. ¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hä! Kaïh bawäd wät doo da paa rababok. Dajëer hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, Barâm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Aj'yy, Korah makûüh, Mosees Arâw sa wë h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hä bë bawëh bä, bë sii rabawëh bä, dooh ranu mebyy bä, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pä ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang. § B'éé hagä n'aa jääm hë sa hä hë hyb n'aa newëe do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beak noo gó neak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo hõm do hadoo tii. ¹³ Maadaka hewëeh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do ramoo bok doo. Sagõoh daap ty gehüüm do hadoo ti ajyy.** Tak'ëp gadagyp do P'op Hagä Do enyyw hõm sa pooj jé. T'ïi hënh raboo had'yyt da.

¹⁴ Hahÿÿ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adâw bä naa ji etsén bä, tamaher'oot paa ta jawén hawät do hahÿ ajyy nesaa do sa ky n'aa: "Bë hegää", näng mäh, "ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵ sahõnh hë taky n'aa

etyy hyb n'aa. Nesaa doo hënh taky n'aa etyy da sahõnh hë, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hä waneh'ëeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hënh taky n'aa etyy da sahõnh hë, nesaa do moo heb'ooh do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hä raheer'oot do hyb n'aa", näng paa Enók. ¹⁶ Sahõnh hë hä raky n'aa hajëew had'yyt hë. Raheer'ood had'yyt hë ti sa hä dooh baad tado bä ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hë. Sa hä hë rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hä. J'ooj madäk doo me ta wób hä raj'aa etsë ky ken'yym doo me, sa daaj hë rakarën do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Najis haa, bë hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ër Wahë N'aa mejüü doo, 12 hedoo do bë ramaher'oot do paah. ¹⁸ Hahÿÿ d' paa sa kyyh bë hä: "Jesus matëeh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, bë raky n'aa wajahëet doo", näk paa sa kyyh. ¹⁹ Séd bë h'yyb nahedo bong ran'oo bä ta tii. Bë ketyn h'üüm ran'oo bä. Sa h'yyb säg karën do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bä sa h'yyb gó.

²⁰ Bëeh, najis haa, taw'ääts hë baad had'yyt hë bë h'yyb padäg panyyg hanäm do hä Jesus mejüü do ër hä rama met'ëeg wät doo, P'op Hagä Do hä hana doo. Ta tii hä bë h'yyb padäg, bë h'yy kahejój magyys hë hyb n'aa. Bë ky n'aa ets'ëe bë hä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm doo da. ²¹ Taw'ääts hë bë an'oo P'op Hagä Do kamahän do bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts hë edëb had'yyt do bë gada, ër tat'yyp mehïin do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër hä tanoo doo.

²² Taw'ääts hë bë t'yyp mehïin jé häd ky sëm doo. ²³ Nyyyw hë bë

§ **1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób rarejää, tahanäng pé tii. ** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'ääs sagõoh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahõm. Dooh tahaja bä ramatakä bä sagõoh daap ty gehüüm do hä. Ti hadoo, dooh ji haja bä ji ky dahë bä nanäng ma matëg oow. Ta s'ee hënh ji rah'yyb mahüüm. Tii d' tahanäng pé tii.

maher'ood ta s'ee hēnh sa h'yyb ba-boo dāk doo, tēeg hōō nadēek do mahānh ta ti bē bed'ēep hyb n'aa. Bē t'yyd mehīn ta wób tak'ēp baad nadoo do moo bok doo. Sa hā bē t'yyd mehīn bā, taw'āāts hē h'yyb eỹm doo gó baad bē hyb n'aa matakā, nesaa do ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahānh. Taw'āāts hē baad né hē bē kanā tak'ēp nesaa do ramoo bok do mahānh, ramoo bok do bē tah'yyb tatug mahānh.††

²⁴⁻²⁵ Sét ub hadoo do P'op Hagä Doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa ēr tedēeb wāt do hajaa bē tamo n'aa jesuu nesaa do bē moo boo mahānh. Tahajaa ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó bē tamanaa, tsebee gó ta matym gó bē bab'ēeh hyb n'aa tak'ēp baad hado dāk do hyb n'aa bē h'yyb tym. Taw'āāts hē ti né hē ji j'aa etsēe had'yyt hē. Ti né hē had'yyt hē tak'ēp hyb n'aa jawyk do sahōnh hē bag'āās doo. Ti né hē had'yyt hē kabaj'aa doo, hejooj had'yyt doo. Ti né hē sahōnh hā mejō had'yyt doo. Ýỹ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē. Jāām hē kã.

†† **1:23** Hahỹ d' Gereg kyy me takerii dāk: “Taw'āāts hē sa saroor sii hē bē ty n'aa ges'yyk, nas'aa dāk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahōnh hē nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahānh, tahanāng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hä P'op Hagä Do anoo doo, ta hä h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hä tametëeh hyb n'aa nanyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejö wät ääs ta mejüü do seeh, wë ÿÿ, ÿ ta karom Jowäw, ër pooj jé hawät do ky n'aa ër hä tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahõnh hë hä ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky daheeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowäw, ÿ edëng Jesus hä h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yyim bë hä, ÿ karën bë rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Tahajaa ji ky dahé bä taher'oot doo. Ti né hë jããm hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo.† Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë tii.

Tak'ëp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus ër hä kamahän doo, tadajëp do hyb n'aa nesaa do ër moo bok do hejój mahänh ër tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'ëp ÿ j'aa

etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do ëer, ër hä tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hä hyb n'aa jew'yyk do ëer, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da! Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang. Sahõnh hë rabahapäh da. Baa ej'oooh do sii hë rabahapäh da. Tii bä, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do a'oot da ta hyb n'aa. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁸ “ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo”,‡ näng Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo. “ÿ né hë da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowäw bahapäh do ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ Jowäw, bë hÿÿj hadoo doo, bë nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo ër hä rarahejää doo. Bë nemuun Jesus bag'ääs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsynt dëeg hä Pat-Mos häd näng doo hënh majë ÿÿ ÿ rataj'oo gëet, ÿ maher'ood hõm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do ër tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metëeh do na-ääj hë. ¹⁰ Ta tii bä ÿ bawät bä, met'uuh hä, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahüüm. Tii bä, ÿ jó däk hënh ÿ maa napäh tak'ëp hadoo do kyyh, torõm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿÿ da ky hadoo doo: “Ma

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë tii. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee.

† **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jããm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo. ‡ **1:8** Tii d' né hë Gereg kyy me: ÿ né hë Aw-Pah ÿ né hë Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bä. Tagadëeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jããm hë pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, tahanäng pé tii.

kahé bäh kapõõs do hä merii da mahapäh doo. Tii bäh mamejõ hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do häj n'aa bäh habong do sa wë. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd enäh do panang hënh", näng ta kyyh.

¹² Tii bäh, jawén ÿ p'aa hënh ÿ begäã wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hä ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawëet ta saroor, ta tsyym hä tagadäk. K'ääts tæg gabarëeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sëen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'ëp tabawak. Gabarëeh ta matym, tëeg hõ hadoo. ¹⁵ K'ääts tæg hahiin do hadëe jat do hadoo ta tsyym gabar'ëeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõõh rapadëek. Ta noo gó naa sën-jeer séd demuun häw padëek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'ëp tagabarëeh do hadoo ta mamets gabarëeh.

¹⁷ Aj'yy ÿ bahapäh bäh, tũ ÿ badëe jat tii bäh ta tsyym pa dajëp do hajad hõm do hadoo. Tii bäh ta moo hub tadasooh hä ÿÿ, ti taky hadoo: "Eÿÿm manäh. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo. ¹⁸ ÿ né hë Hedëb Had'yyt Doo. ÿ dajëb né paawä, ÿ awäd had'yyt hë hÿÿkä. ÿ né hë dejëp do rababong bäh, Ades häd näng do tæg wë däk doo", § näng ta kyyh. ¹⁹ "Ti hyb n'aa merii mahapäh doo", näng ta kyyh hä ÿÿ. "Merii mahapëe däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ääj hë", näng ta kyyh. ²⁰ "Õm ÿ maher'oot hÿÿkä nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh ÿÿ gó mahapëe wät doo, setsi ta bag tyng daheeh", näng mäh. "Setsi hedoo do sagõõh,

setsi ääs hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bäh habong do hag'ääs doo. Setsi ta bag tyng, hä ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bäh habong doo", näng ta kyyh.

2

Ta hä h'yy ka'eeh do Epeso panang bäh habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Epeso panang bäh habong do hag'ääs do hä:

"Hahÿ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ääts tæg gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Tak'ëp P'op Hagä Do wë bë moo bok ÿ hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do ÿ hapäh. Doooh bë gado bäh bë mahang nesaa do moo heb'ooh do ÿ hapäh. Bë metä wät, ÿ hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejũũ do äã', hanäk doo. Daap ti ramenyh bë hapëe däg kãn. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hë baad nadoo do hëp ÿ n'aa bë ahoop doo. ÿ hapäh, ti dooh bë h'yy gejë hõm bäh. ⁴ Ti hadoo né hë, sét hë ti ÿ ganen'aak bë hä: Doooh ÿ bë kamahän wäd bäh, pooj jé ÿ bë kamahän wät doo da. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë hyb n'aa newë ta ti tak'ëp bë es'õõs doo, ÿ bë kamanahän wät doo. Taw'ääts hë bë t'yyd kamehĩn. P'aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t'yyd kamanehĩn bäh, ÿ da ana bë wë, ÿ ado hõm da bë bag tyng tabasooh doo bäh naa. ⁶ Ti hadoo né hë, ti anäng na-ääj hë hahÿ baad bë bad'oo doo: Tak'ëp bë ganen'aak Nikoraw ma metëek do

§ 1:18 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh tii: "ÿ né hë ti dejëp do hä mejũũ doo. ÿ né hë ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo Ades häd näng doo bäh, dejëp do rababong bäh habong do sa hä." * 2:6 Doooh ji hapëe wäd bäh jaa ti Nikoraw. Jããm hë ji hapäh ta ky s'ũüt do ma met'ëek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëe bäh ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa. Tahajaa mä na-ääj hë ji h'yy karën do sii ji bahe'ÿÿh. Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rakarën rakamekuunh.

ky s'ũüt doo.* Ý na-ããj hẽ tak'ëp ý ganen'aak tii.

⁷ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newẽ hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sa-hee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsẽ do hã ý anoo da joom ji hed'ëep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagã Do panang bã hahäng doo.”†

Ta hã h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahýyh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahýyh da merii karom ýh hã, hã ý h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahýyh da jããm hẽ pooj jé hawät doo, tagadëeg ub hawät doo, dajëp do paah, p'aa hẽnh ganã wät do kyyh: ⁹ Ý hapäh bẽ hã rarahejãã doo. Ý hapäh bẽ kas'uut. Bẽ kasuud né paawã, bẽ h'yyb gó ti anäng hajõng baad hadoo doo. Ý hapäh Judah buuj wób bẽ raky n'aa rejãã doo, nesaa do bẽ ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawã, dooh karapé haa heh'ãät rado bã tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bẽ eýym manã bẽ ahoop do pan'aa. Bẽ wób radewäts b'ëeh da Dijab‡ an'oo bã da, bẽ tametyy hyb n'aa, bẽ h'yy gejë hõm hyb n'aa paawã. Da hẽ had'yyt ub da ta äh, ji moo sahõnh hẽ ta äh bẽ da rano n'aa masoo doo. Taw'ãäts hẽ bẽ h'yy gejë hõm manã hã ýh, bẽ radejëeb bã na-ããj hẽ. Tii bã ý anoo da bẽ hã ji edëb heh'ãät do ta sãm.

¹¹ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newẽ hã ý h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ

kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sa-hee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsẽ doo, dooh da tahob bã banesaa hẽnh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëenh doo.”§

Jesus hã h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahýyh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahýyh da merii karom ýh hã, hã ý h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahýyh da sën-jeer séd demuun hãw padëek do hanäng do kyyh: ¹³ Ý hapäh, Nesaa Do Yb mejũũ doo bã bẽ panang badäk.** Ý hapäh ta ti hejõnh bẽ hã. Ti hadoo né hẽ, dooh hã ý bẽ h'yy gejë hõm bã. Dooh noo gó bẽ eréd wäd hã ý bẽ h'yy ka'eeh doo. Bẽ seeh, aj'yy Än-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hẽ käh ý n'aa her'oot do paa bẽ panang bã, Nesaa Do Yb bawät bã radaj'ëep noo gó na-ããj hẽ dooh bẽ eréd wäd hã ý bẽ h'yy ka'eeh doo.

¹⁴ “Ti hadoo né hẽ, ti anäng ta mahang ý ganen'aak doo: Ti anäng bẽ mahang Barãm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj maji sa wahë n'aa Barak häd näng do hã Barãm metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hã nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ýym nadoo do sii raba'ýyh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawã ta ti P'op Hagã Do matym gó. ¹⁵ Ti anäng na-ããj hẽ bẽ mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëek do ky

† **2:7** Genesis 2.9 ‡ **2:10** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hã ji h'yy kanae bã, ji hub dajëb bã, ji h'yyb tym dajëp hadoo na-ããj hẽ ta jawén, tëeg hõõ hẽnh ji P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bã. Ji ahob had'yyt hẽ da. Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejëp doo” ta ti kamaneëenh.

** **2:13** Ta tii bã Nesaa Do Yb mejũũ tawén näng, Roma buuj sa wahë n'aa Sesa ramaneëenh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bã Jesus hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ããj hẽ sa kabarii wób, sa hã pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawã, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejãã paa tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

s'ũüt doo. ¹⁶ Taw'ãäts hē bē t'yyd kamehĩn, bē eréd ta ti nesaa doo, bē gadoo manā ta ti hadoo do bē mahang. Bē t'yyd kamanehĩn bā, nanyw hē ŷ ana da bē wē. Sēn-jeer noh ŷŷ gó naa ganyyh doo me ŷ gawats'iik da bē mahang nesaa do moo bok doo.††

¹⁷ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ anoo da Manah hād nāng do kejēn hōm doo.‡‡ Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da na-ãäj hē pä hawak doo. Pä hā takerii dāk da ta hād papuu, jãām hē pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hā h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hā Jesus maher'oot do hahŷŷh

¹⁸ Ti taky hadoo:

—Hahŷŷ da merii karom ŷŷ hā, hā ŷ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bā habong do hag'ãäs do hā:

“Hahŷŷ da P'op Hagā Do T'aah kyyh, ta matym gabarēeh do tēeg hōō hadoo, k'ãäts tēg hahiin do hadēē jat do tak'ēp tagabarēeh do hadoo tsyym nāng do kyyh: ¹⁹ ŷ hapäh sahōnh hē bē moo bok doo. ŷ hapäh nyy da ŷŷh, ta wób na-ãäj hē bē kamahñ. ŷ hapäh nyy da hā ŷ bē h'yy ka'eeh. ŷ hapäh bē da hadoo do bē masa. ŷ hapäh na-ãäj hē h'yy ganajēng doo me bē gadoo baad nadoo do bē ahoop doo. Pooj jé bē moo bok do bahñh baad bē moo bok hŷŷ kā wē ŷŷ, ŷ hapäh na-ãäj hē.

²⁰ “Ti hadoo né hē, ti anāng hahŷ bē hā ŷ ganen'aak doo: Baad

bē gadoo nanāng ŷŷnh nesaa doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ēp nesaa do moo wät do hadoo doo. Kēh ŷ n'aa rod ta daaj hē takamaneēēnh. Ta ma metēek doo me ta s'ee hēnh tah'yyb mahũũm karapé haa. Sa ŷŷm, sa patug nadoo do sii rabahe'ŷŷh tan'oo bā. Hā ŷ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tā n'aa rawēh tan'oo bā na-ãäj hē. ²¹ ŷ gamedaa wät ta ti ŷŷnh t'yyd kamehĩn hyb n'aa paawā. Ti hadoo né hē, dooh tat'yyd kamehĩn bā. Dooh takarēn bā teréd hōm bā ta patug nadoo do sa sii tabahe'ŷŷh doo. ²² Ti hyb n'aa nahēē nāng da ŷ an'oo bā. Tak'ēp rabahoop ŷ an'oo bā da ajyy ta sii ha'ŷŷh pé rat'yyd kamanehĩn bā ŷŷnh sii rabahed'oo do hā. ²³ ŷ dej'ēep da ŷŷnh hadoo do karapee, tii bā sahōnh hē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rahapäh da, ŷ né hē ti t'ōp sahōnh hē sa h'yyb gó hanāng do hapäh doo, rahyb n'aa newēē do na-ãäj hē hapäh doo. Rabad'oo do pénh ŷ anoo da ta sām sahōnh hē sa hā.

²⁴ “ŷ maher'oot hŷŷ kā bēeh, Tijatira panang bā habong do hā ŷ h'yy ka'eeh do wób, ŷŷnh hadoo do ma metēek do ky nas'ũüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’*** ramaneēēnh do ma kamanetēek doo. Baad bē baboo dāk do hyb n'aa, dooh ŷ mejũũ pé bē hā. ²⁵ Jãām hē hahŷ ŷ karēn bē hā: Taw'ãäts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'yyt hē ŷ matēeh bā kā.

²⁶ “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ matēeh bā kā ŷ karēn do had'yyt moo wät do hā, ŷ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,†††

†† **2:16** Ta kyyh tak'ēp hejoonh doo, ta ti sēn-jeer. ‡‡ **2:17** Tabanawāng doo bā Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagā Do an'oo had'yyt hē sa waa Manah ramaneēēnh doo. Sa waa P'op Hagā Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm hŷ pong jé ji awād had'yyt hē hanoo do ji hā. §§ **2:17** P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hā, ti hyb n'aa hŷ pong jé Jesus bag'ãäs bā, ta jām n'aa hēnh ji tagadoo tahanāng pé ti tahyb n'aa péh. *** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matēg oow Jesus ky n'aa heréd hōm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metēek jé sa hā ky s'ũüt doo. ††† **2:26** Tahajaa na-ãäj hē ji erii bā: “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā, ŷ karēn do moo wät do tadajēp bā kā, ŷ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.”

sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do tabag'ããs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hã ỹ tan'oo däk doo da ỹ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëë do mejũũ da sa hã, dooh rat'yyd mehĩĩn da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëëb, rabag'ããs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ỹ matëeh bã kã ỹ karën do had'yyt hẽ moo wät do hã, ỹ anoo da na-ããj hẽ watom.†††

²⁹ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newë hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo” –nãng mã Jesus.

3

Jesus hã h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahỹỹh

¹ Ti taky hadoo:

–Hahỹỹ da merii karom ỹỹ hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahỹỹ da setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee hã mejũũ do kyyh, setsi hedoo do sagõõh hã mejũũ do kyyh: Ỹ hapäh sahõnh hẽ bẽ moo bok doo. Baad bẽ babok ta wób redoo né paawä, dajëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagã Do hã, ỹ hapäh. ² Taw'ããts hẽ bẽ h'yy kadawuung baad bẽ h'yy kana'eeh do hã! Kanahën d'os hẽ madaag is nä baad hadoo do bẽ mahang, edaa däk ta ti na-ããj hẽ gawatsik. Taw'ããts hẽ bẽ h'yy kahasããb, ta ti bẽ mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahãnh hyb n'aa. Ỹ hapëë däg kãn hỹỹ kã, bẽ moo bok do dooh baad had'op do tado bã P'op Hagã Do ỹ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bẽ hyb

n'aa es'ee bẽ gadoo do paah, baad hadoo do bẽ rama metëek doo. Bẽ hyb n'aa es'ee bẽ maa napäh do paah. Bẽ ky dahé tii. Bẽ t'yyd kamehĩĩn! Bẽ h'yy kanadawuung bã, ỹ ana da bẽ wë bẽ h'yy kanapeet bã, hets'ëek do ji ganada bã takajaa doo da. Dooh bẽ hapëë bã ny noo gó ỹ kajaa da bẽ wë.

⁴ “Ti hadoo né hẽ, pawóp its bẽ mahang, Sar-Des panang bã habong doo, dooh rahasuuts padäg bã sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bẽ wób rabahed'oo doo da, ỹ hanãng pé tii. Si ỹỹ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad raba-boo däk do sãm.* ⁵ Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã sa nemuun ỹ anoo da sa saroor hawak do rapadedëek hyb n'aa. Dooh da ỹ awug hõm bã sa häd edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hã naa. Ee matym gó, ããs ta karom sa matym gó na-ããj hẽ hahỹỹ da ỹ her'oot sa ky n'aa hã, ‘Hahỹỹ karapé haa tak'ëp ỹ kamahãn doo’, nãng da këh ỹỹ.

⁶ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newë hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahỹỹh

⁷ Ti taky hadoo:

–Hahỹỹ da merii karom ỹỹ hã, hã ỹ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahỹỹ da baad had'op doo, tsyt hẽ nesaa do mahãnh hawät doo,† P'op Hagã Do heh'äät do kyyh. Hahỹỹ da sa wahë n'aa tak'ëp hyb n'aa jawyk do makũ Dawi häd nãng do panang noo tæg danãh‡ kyyh. Dooh hajaa pé noo gatsë pé ta ti noo

††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëë bã nyy d' Jesus hanãng pé ỹ anoo da watom taher'ood bã. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hẽ takamaneëënh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh do Jesus anoo da sa hã, tahanãng pé tahyb n'aa péh. * **3:4** Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsë do ky n'aa na-ããj hẽ. † **3:7** P'op Hagã Do Judah buuj ramaneëënh, “Baad Had'op Doo, Tsyt Hẽ Nesaa Do Mahãnh Hawät Doo”. ‡ **3:7** Hahỹỹ d' tahanãng pé tii: Jããm hẽ Jesus tii, panang Jerusarënh papuuj bã ji ajëë suun hanoo doo, Dawi panaa heh'äät do P'op Hagã Do ky dãng do paa tabahadoo do hyb n'aa.

gasëets hõm doo. Dooch hajaa pé noo gas'ëes pé ta ti noo gatsëe däk doo. Hahÿÿ da ta kyyh: ⁸ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Bë hegää, ÿ noo gasëets däk bë pooj jé ta noo hadoo doo. Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsëe bä. § Nahejooj its né paawä bëeh, ** ÿ bë ky dahé had'yyt hë, dooh ÿ bë eréd bä. ⁹ Nesaa Do Yb karom hã kä, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hë rakamaneëej né paawä karapé haa heh'äät nadoo do ÿ anoo da bë pooj jé rabehyy b'ëeh tüü bë raweh'ëeh hyb n'aa, bë ÿ kamahän né hë rabahapäh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajëng doo me had'yyt hë bë baboo däk do hyb n'aa bë ÿ mejüü do paa hadoo, bë ÿ mo n'aa jesuu da tak'ëp hejooñh do mahänh, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa wë kajaa do mahänh. Ta ti tawén kajaa da sa wë, ÿ metyy hyb n'aa sa hã.

¹¹ “Edaa däk ÿ kajaa doo. Taw'ääts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë, ranado hõm hyb n'aa bë hã ta sãm bë hã ÿ ky däng doo. ¹² Jé nesaa do hã j'aa ketsé do hã ÿ anoo da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooch takado hõm bä. ÿ anoo da ta tii bä tabayyw had'yyt hë. Ta hã ÿ erih da P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do häd. Ta hã ÿ erih da na-ääj hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarënh papuuj hadoo do häd, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë naa hahyng doo. Ta hã ÿ erih da na-ääj hë hät ÿ papuuj.

¹³ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë

kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hã h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä habong do hag'ääs do hã:

“Hahÿÿ da Amen‡‡ häd näng do kyyh. Hahÿÿ da baad hadoo do had'yyt hë her'oot do kyyh. Hahÿÿ da sahõnh hë tadu na do kyyh: ¹⁵ ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. Dooch ÿ bë ty n'aa gesyyg bä, dooh na-ääj hë tak'ëp ÿ bë kamahän bä. H'yy kanap'eed gó had'yyt hë bë babok wë ÿÿ. Jääm hë naëng häd ju do hadoo bëeh. Taw'ääts hë paawä naëng dagäp do hadoo bëeh. Tii d' tanado bä, taw'ääts hë paawä naëng aju do hadoo bëeh. ¹⁶ Ti nahado bëeh. Jääm hë naëng häd ju do hadoo bëeh! Ti hyb n'aa edaa däk bë ÿ makyys da, naëng häd ju do ji ka-aaw nyyh doo da. §§ ¹⁷ Hahÿÿ da bë kyyh, ‘Ää ma enäh. Sahõnh hë ti anäng ää wë, ää karën doo. Dooch hyb n'aa ta see ää karën péh’, näk bë kyyh. Tii d' né paawä bë h'yyb, dooh bë h'yy kadawuung bä tak'ëp baad nado né bëeh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehïñ do hadoo bëeh. Dooch bë h'yy kadawuung bä, bë ty temah do hadoo. Nu meby n'aa näng bë babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hë hawät do hadoo bëeh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Taw'ääts hë hã ÿ bë ets'ëë k'ääts tég gabarëeh do tëeg hõo me ty näw däk doo, bë h'yyb tym gó bë ma enäh heh'äät hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

§ **3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Jesus an'oo däk sa hã ta tyw n'aa, baad P'op Hagä Do wë ramoo bok hyb n'aa. Dooch hajaa pé hewaap péh. ** **3:8** Dooch rahyb n'aa jewyg bä ta wób sa matym gó, tahanäng pé tii. Dooch rahajõo bä na-ääj hë. †† **3:12** P'op Hagä Do matym gó had'yyt hë j'aa kets'ëe do rababok da, tahanäng pé ti tahyb n'aa péh. ‡‡ **3:14** “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë”, tahanäng pé ti amen.

§§ **3:16** P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, naëng dagäp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã kamahän doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagä Do wë hawät doo, naëng jääm hë häd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapëë né paawä ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bä.

Taw'ääts hē hā ŷ bē ets'ēē hawak do bē saroor bē padedēek hyb n'aa, bē nu manebyng hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ääts hē hā ŷ bē ets'ēē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapäh heh'äät hyb n'aa.

19 “ŷ nabuuj gedoo ŷ kamahän doo. Mahŷŷnh do hadoo doo me ŷ metēek ŷ kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagä Do wē, bē erét hyb n'aa j'ooj madäk doo me bē h'yy ka'eeh doo. 20 Bē hyb n'aa matakä da! Tób noo*** bā ŷ bagēēt, ŷ naēēnh. Jé kēh ŷ maa newēē doo, tanoo gasēets bā, tii bā ŷ d' ajēē suun ta sii ŷ bawēh hyb n'aa.

21 “Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā ŷ anoo da pa ŷŷ, ŷ bag'ääs do tyng n'aa jó tabasooh hyb n'aa da, ŷ j'aa ketsēē däk doo da, Ee bag'ääs do tyng n'aa jó ŷ baso däk doo da.

22 “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā ŷ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo” –näng mä Jesus kyyh.

4

Hŷ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa Jowāw hapäh do ky n'aa hahŷŷh

1 Ta ti jawén ŷ hegāā wät, ti hŷ pong jé nooh, noo gasēets hōm do ŷ bahapäh. Tii bā, pooj jé ŷ maa napäh do kyyh, tak'ēp hadoo do torōm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hā ŷŷ: “B'ēēp. As'ēēg wawēē hē, tii bā hŷ jawén hawät do ŷ metēēh da a hā.” 2 Nayyw hē P'op Hagä Do Sahee ŷ tah'yyb mahūūm kän tii bā. Tii bā ta bagā tyng n'aa ŷ hapäh hŷ pong jé. ŷ hapäh ta jó hasooh doo. 3 Tak'ēp tagabarēēh ta jó hasooh doo, pä gabarēēh do hapēēh do jas-peh häd näng do hadoo,

*** 3:20 Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

* 4:5 Sét ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ēp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hē tēg eh do 1, tēg nad'ēēd is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bā hanäng do sii hē.

pä ty gahiin do gabarēēh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hē. Ta tyng w'oo hā ti akēē sarahōd, pä tak'ēp gabarēēh do emerad häd näng do gabarēēh doo da. 4 Ta bagā tyng n'aa w'oo hā ti atoonh 24 bagā n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahē n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb sa soog. 5 Ta hoo gad'oo bā hasooh do ta bagā tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hē, tak'ēp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abēēh setsi ta bag hahōng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii.* 6 Ta tyng pooj jé ti majat akajar paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp taty ganäm pä tēg hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bā, ta bagā tyng n'aa w'oo hā ji meheet pé kabaj'aa do ab'ēēh. Séd dó sa hā sa matym, sa mamets hā sa jó hā na-ääj hē ramatym enäh. 7 Awad reāw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. 8 Kēg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa kēg. Matym enäh sa kēg hā, ta jó ta matym wób, ta yt hā ta matym wób. Adēb bā, atsēm na-ääj hē P'op Hagä Do raj'aa etsēē had'yyt hē. Hahŷŷ da sa kyyh:

“Tak'ēp baad had'op, tsyt hē nesaa do mahänh hawät do

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo,

p'ooj ub hawät doo, da hē hawät doo, hŷ jawén hawäd had'yyt doo”, näk sa kyyh.

9 Ta tii da tabagā tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsē bā, ta hā raweh'ēēh bā, ta hā ratsebē bā, 10 24 hedoo do sa wahē n'aa rabehyy bē had'yyt hē tabagā tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedēb had'yyt do raj'aa etsē hyb

n'aa. Rabag'ããs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bã hahỹỹ da raj'aa etsë P'op Hagã Doo:

11 “Õm né ti sahõnh hẽ pahuuw wät doo.
Makarën do hyb n'aa mapahuuw wät sahõnh hẽ.
Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.
Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ õm ji j'aa etsë, ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo.
Taw'ãäts hẽ õm né hẽ ti sahõnh hẽ bagãã had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

5

Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahỹỹh

1 Tii bã, tabagã tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hẽnh ý bahapãh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ããj hẽ kerih doo. Setsi kets'aa dãk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapõõs do poo gad'oo hẽnh.* 2 Tii bã, ããs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahỹ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa dãk do hado hõm péh, kerih do kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?”, nãng ta kyyh. 3 Dooch ky gadoo péh. Hỹ pong jé, badãk hahỹỹ bã, t'õp dejëp do rababong bã na-ããj hẽ, dooch tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bã taner'oot hyb n'aa ta hã kerih doo. 4 Tii bã tak'ëp ý baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. 5 Tii bã 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hã ýỹ: “Aód manãh. Mahegãã, awad Reãw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa

heh'ãät doo, ti né hẽ j'aa ketsë doo. Ti né hẽ hajaa kerih do kap'õõj dãk do tapyn hõm bã. Ti né hẽ hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã kets'aa dãk do tado hõm bã”, nãng ta kyyh hã ýỹ.

6 Tii bã, P'op Hagã Do bagã tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bã ti agëët ý hapãh B'éé T'aah. Wyt ta maab hẽ ta rog tyw n'aa paa radaj'ëëp noo gó. Setsi ta s'ããn, setsi na-ããj hẽ ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagã Do Sahee tii,† badãk hahỹ haw'ãäts hẽ kamejũũ doo. 7 Tii bã B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kã, tii bã tado dãk kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hẽnh hadãk doo. 8 Tabado dãk bã, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahë n'aa na-ããj hẽ rabehty b'ëeh tũũ. Sét ken'yyh rapatsã kãn ji metën doo, buu benyym do hood k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëëb na-ããj hẽ. Buu benyym do in-sijëën hãd nãng do ta gó. P'op Hagã Do karapee, tsyt hẽ ta wë kasëew bong do ta hã raky n'aa etsëe do heen n'aa ta ti buu benyym doo. 9-10 Tii bã kã, papuuw ky n'aa kã rejãm kãn, B'éé T'aah hã rama ejãm doo. Hahỹỹ da sa kyyh:

“Õm né ti radaj'ëëp do paah.
A majyyw me ta sãm mets'ëë hõm P'op Hagã Do wë,
ajyy, ýỹj sahõnh hẽ panaa uuh,
ajyy, ýỹj sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do uuh,
sahõnh hẽ hãj n'aa babuj uuh,
sahõnh hẽ né hẽ badãk hahỹỹ bã habong do uuh.
A karapee mabag'ããs do rabahado padëëk man'oo bã,
P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh do wë ramoo bok,
ta hã rahyb n'aa jew'yyk man'oo bã.

* 5:1 Sét hẽ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa dãk hyb n'aa jewyk do rerih do hã, jããm hẽ ta danãh tabapyn hyb n'aa. Hahỹ Jowãw hapãh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã tabets'aa padëëk P'op Hagã Do an'oo bã, jããm hẽ sahõnh hẽ sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ãäts hẽ ji ner'oot tæg eh do 1, tæg nad'ëëd is do 4, ta ky n'aa ta tii bã takerih do sii hẽ. Sahõnh hẽ tahapãh doo, tahanãng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hẽ tahajaa, sahõnh hã tabag'ããs, tahanãng pé ti setsi ta s'ããn.

Badäk hahÿÿ bä rabag'ããs da man'oo
bä.
Ti hyb n'aa, òm né ti tak'èp hyb n'aa
jawyg däk doo,
kapõõs do hã kerih do magado däk
hyb n'aa,
ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta
hã ketsaa do mabado hõm hyb
n'aa", näk sa kyyh.

¹¹ Tii bä ÿ hegãã wät, ÿ maa napëë
däk tak'èp hajõk do ããs sa kyyh.
Tak'èp né hë rakanekan ããs. Doo
ji haja bä ji etsén bä. P'op Hagä Do
bag'ããs do tyng, kabaj'aa doo, 24 he-
doo do sa wahë n'aa na-ããj hë ranu
hawõõt. ¹² Tak'èp hadoo do sa kyy me
ramejäm. Hahÿÿ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ëep do paah,
taw'ãäts hë jããm ub tii, sét hë, sahõnh
hë bagãã had'yyt doo.
Taw'ãäts hë ti né hë sahõnh hë danäh!
Taw'ãäts hë tak'èp tahaj'ap do ta
h'yyb gó tabawät!
Taw'ãäts hë tak'èp tabahejooñ!
Taw'ãäts hë ji weh'ëeh, ji hyb n'aa
jaw'yyk!
Taw'ãäts hë ta ti ji j'aa etsë!”, näk sa
kyyh.

¹³ Tii bä ÿ maa napäh sahõnh hë
kapahuuj wät doo, hÿ pong jé habong
doo, badäk hahÿÿ bä habong doo, t'õp
dejëp do rababong bä, t'õp tamii yt hã
habong do na-ããj hë rejäm doo:

“Tabagã tyng n'aa jó hasooh do hã,
B'éé T'aah hã na-ããj hë,
ër j'aa etsë, èr weh'ëeh, èr hyb n'aa
jawyyg had'yyt hë!
Ti né hë tak'èp rabahejooj had'yyt
hë”, näk sa kyyh.

¹⁴ Tii bä ji meheet pé kabaj'aa do
rakygadoo: “ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts
hë”, näk sa kyyh. Tii bä 24 wahë
n'aa hedoo do rabehyy b'ëeh tüü P'op
Hagä Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb
n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6

*Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do
heen n'aa ky n'aa hahÿÿh*

¹ ÿ hapäh jããm hë pooj jé kets'aa
däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa
B'éé T'aah bado hõm doo. Tii bä ÿ maa
napäh ji meheet pé kabaj'aa do see
kyyh. Tak'èp ta kyyh, darung do ky
hadoo. “B'ëep ana!”, näng. ² ÿ hegãã
kän, tii bä kawaaro hawak do ti ahäng
pój ÿÿ jé, tanaëenh doo. Karaba ta
jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó
hasooh do hã takan'oo däk ta soog.*
Ti tabahõm kän sahõnh hë ta majiï
taj'aa et'ëek hyb n'aa, sa hãj n'aa hã
tamejüü hyb n'aa kä.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado
hõm bä kä, ÿ maa napëë däk kabaj'aa
do see kyyh. “B'ëep ana!”, näng. ⁴ Tii
bä anä kän kawaaro seeh. Hahiin
tii. Ta jó hasooh do hã takan'oo däk
ta hejój, badäk hahÿÿ hã habong do
rakamaj'iï hyb n'aa, sa da hadoo do
radej'ëep hyb n'aa. Sën-jeer tæg gaeh
do kan'oo däk kawaaro jó hasooh do
hã.

⁵ Ketsaa do see hã kä B'éé T'aah
bado hõm bä kä, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”,
näng. ÿ hegãã kän, tii bä kawaaro
hasus do ÿ hapëë däg kän. Ji nu metyy
do nahëe ta jó hasooh do moo gó. ⁶ Tii
bä kä, ji meheet pé kabaj'aa do sa
mahang ky ganyyh ji kyyh häd hadoo
do hahÿÿ da her'oot doo: “Sét adëb
bä ramoo bok do sãm, jããm hë da sét
its kiw tiriig s'ëeb ta sãm. Sét adëb
bä ramoo bok do sãm, jããm hë da
tamawoob its kiw sewada häd näng
do s'ëeb ta sãm.† Ti hadoo né hë,
marejä manä joom oriib, joom uwa.”
Näng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah
bado hõm bä kä, ÿ maa napëë däk
kabaj'aa do see kyyh. “B'ëep ana!”,
näng. ⁸ ÿ hegãã kän, tii bä kawaaro
saw'aak do ÿ hapëë kän. Ta jó ha-
sooh do häd Dajëb. Ta jawén tabawät

* **6:2** Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ããj hë ta ti soog. † **6:6** Tak'èp da badäk hahÿÿ bä habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'èp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejä däk do hyb n'aa.

panang Ades häd näng doo, dejöp do rababong doo bä. Sa hä takan'oo däk rabahej'oonh hyb n'aa, sét hē sa see dajēb had'yyt hē ran'oo bä ji meheet pé ken'yyh badäk hahÿÿ bä habong do uuh. Kaneb'oooh doo me, sah mahÿÿj, nahēē mahÿÿj, har'eēng ji hawēh doo me radej'eēp da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hōm bä kä, rama ejuu do tyng hÿ pong jé hahäng do yt hä ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'eēg wät do ranerét do hyb n'aa sa majiï radejēb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo tak'ēp hadoo doo me sa kyyh: “Ää kariw n'aa sahōnh hē mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahänh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hē habong do sa hä? Ny noo gó da ta sām mababaanh, ää radej'eēp do hyb n'aa? H'eēd pénh g'ee da?”, näk sa kyyh. ¹¹ Tii bä kä ran'oo däk sa hä saroor hawak doo, rapadedēek hyb n'aa. Tii bä takaher'ood däk sa hä, kanahēn d'os hē ragada nä hyb n'aa, sahōnh hē sa hataa, sa wakään hedoo do sa majiï radej'eēp do pan'aa radejēp bä kä sa hä rabad'oo do paa hadoo.

¹² ÿ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hōm bä kä. Tak'ēp k'ääts katajus wät. Tak'ēp papÿÿj ty gamaug däk, pään hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagōöh rakajak tūū badäk hahÿÿ bä, wiigo häd näng do ag hapēeh do tūū kejäk doo da bah'ood an'oo bä. ¹⁴ Wē badoo wäd kän, ma kahé bäh ji apōös doo da. Sahōnh hē waēē, sahōnh hē tsyt dēeg na-ääj hē rakahÿÿd kän P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Tii bä sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do häj n'aa sa wahē n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hē, warahén sa wahē n'aa sii hē, ma näng do sii hē, ta wób mejūū do sii hē, sahōnh hē sa

karom, sahōnh hē kariw n'aa temah do sii hē rakejēn hōm pä gabeho doo gó sa wób, waēē bä, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsēē waēē hä, pä yb hä na-ääj hē: “Bē kajäg ää jó! Ää bē ejēn tabagä tyng n'aa jó hasooh do mahänh! Ää bē jejēn B'éé T'aah ää wē takawajään do mahänh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta sām baj tak'ēp äm n'aa näng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'eēp péh”, näk da sa kyyh.

7

144 miw kasēew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapēē däk ji meheet pé ääs. Papÿÿj hana hēnh ta see bagēēt, papÿÿj hahyng hēnh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagēēt. Ji meheet pé tabahēm do rameso padēek, hēej hä, akajar hä, b'aa hä rabanahēm hyb n'aa. ² Tii bä ÿ hapēē däk ääs seeh, papÿÿj hana hēnh naa hasēek doo. Moo heen n'aa ta hä kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedēb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bä ji meheet pé ääs hedoo doo, sa hä takan'oo däk do hēej hä akajar na-ääj hē rarejää hyb n'aa, tamaher'oot tak'ēp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hä: ³ “Bē rejä manä nä hēej, akajar, joom. Pooj jé dó ää ets'aa däk da ta heen n'aa P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do karom sa mabooh hä”, näng ta kyyh. ⁴ Tii b' ÿ maa napēē däk nyy hē tii, ta heen n'aa sa mabooh hä kets'aa däk doo. 144 miw mäh, sahōnh hē 12 hedoo do Isaraéw† taah sa panaa mahang.

⁵ Judah panaa mahang 12 miw,

Rubēn panaa mahang 12 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

⁶ Aseer panaa mahang 12 miw,

Napatawi panaa mahang 12 miw,

Manaséh panaa mahang 12 miw,

⁷ Simijāw panaa mahang 12 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,

* 7:2 P'ooj ub sa moo heen n'aa hä takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'eēd hedoo doo. Ta me na-ääj hē rabats'aa däk kerih do hä taky n'aa jawyg däk hyb n'aa. † 7:4 Jakóh né ti Isaraéw

Isakah panaa mahang 12 miw,
 8 Seburũn panaa mahang 12 miw,
 Joséh panaa mahang 12 miw,
 Bën-Jamih panaa mahang 12 miw na-
 ããj hẽ.

*Tak'ëp hajök do Jowãw hapäh do ky
 n'aa hahỹh*

9 Ta ti jawén ȳ hegãã wät, tii bã tak'ëp hajök do ȳ hapäh. Dooh ji haja bã ji etsén bã tak'ëp rabahajök do hyb n'aa. Sahõnh hẽ hãj n'aa buuj uuh, sahõnh hẽ panaa uuh, sahõnh hẽ né hẽ badäk hahỹh hã habong do uuh, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do uuh tii. P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé rabab'ëeh. Hawak sa saroor. Sa moo gó rapat-sëe madyyk g'aad hadoo, ratsebé do heen n'aa. 10 Tak'ëp rageëenh hahỹh da:

“P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do tabagã tyng n'aa jó hasooh doo, B'éé T'aah na-ããj hẽ ti ër hed'ëep doo!”, nãk sa kyyh.

11 Sahõnh hẽ ããs rabab'ëeh P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa w'oo hã, 24 hedoo do wahë n'aa w'oo hã, ji meheet pé kabaj'aa do w'oo hã. Tii bã rabehyy b'ëeh tũũ, tũũ ramaboor ehyy bëeh, tii bã P'op Hagä Do hã raj'aa etsëe kãn. 12 Hahỹh da sa kyyh:

“Ȳy. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ!
 Õm, P'op Hagä Doo, ãã h'yy kaha'eeh doo,
 õm ãã j'aa etsëe had'yyt hẽ,
 õm ãã hyb n'aa jewyyg had'yyt hẽ.
 Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó tabawäd had'yyt hẽ.
 A wë ãã tsebee had'yyt hẽ sahõnh hẽ ãã hã mabanoo do hyb n'aa.
 Õm ãã wehëe had'yyt hẽ.
 Sahõnh hẽ bagãã had'yyt do õm.
 Tak'ëp mabahejooj had'yyt hẽ!
 Ȳy. Tii d' né hẽ. Taw'ããts hẽ!”, nãk sa kyyh.

13 Tii bã 24 hedoo do wahë n'aa see ȳ teanh: “Jaa ti saroor hewak doo gó hab'ëeh doo? N'yy hënh rahana?”, nãng.

14 Ti ȳ ky gadoo: “Dooh ȳ hapëe bã. Õm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo”, nãng ȳ ta hã.

Ti hã ȳ taky hadoo: “Ti ti nanãng tak'ëp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bã B'éé T'aah majyyw hyb n'aa”, ‡ nãng. 15 “Ti hyb n'aa”, nãng, “P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa pooj jé rabab'ëeh. Ta hã ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hã ta hã rahyb n'aa jew'yyk, ta wë ramoo bok adëb bã, atsëm na-ããj hẽ. P'op Hagä Doo, tabag'ããs do tyng n'aa jó hasooh do tabawät da sa mahang, sa hã tamo n'aa jesuu da. 16 Dooh rasa boo bã, dooh rahoo kaaj boo bã. Dooh papỹy bag tak'ëp baju do rahob boo bã, dooh na-ããj hẽ tak'ëp batãng do rahob boo bã. 17 Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagä Do bag'ããs do tyng n'aa hoo gad'oo bã hageët do hag'ããs da sa hã, b'éé hagä n'aa ta masããh baad tabahag'ããs doo da. Tamahũũm da ta tii, naëng ji hedëb had'yyt hẽ hanoo doo hënh. P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh, ta tii bã dooh ji aód wäd bã do hyb n'aa”, nãng 24 hedoo do wahë n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do kets'aa däk do ky n'aa hahỹh

1 Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hõm bã kã, badatih däk hỹ pong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

2 Tii bã setsi hedoo do ããs P'op Hagä Do matym gó hab'ëeh do ȳ hapëe kãn. Tii bã takan'oo däk sa hã setsi game-hỹh do nahëeh, torõm-bet häd nãng doo.

3 Tii bã kã, ããs see ana kãn, rama ejuu do tyng pa tabag'ëed däk. Buu benyym do ji ejuu do nahëe k'ããts tæg

‡ 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajëp do hyb n'aa kawug hõm sahõnh hẽ nesaa do sa h'yyb gó hanãng do paah. Tii d' né hẽ tahanãng pé tii.

gabarëeh do s'ëeb ta moo gó tatón. Tii bã hajõng buu benyym do in-sijëen häd näng do takan'oo däk ta hã, buu benyym do rama ejuu do tyng k'ääts tæg gabarëeh do s'ëeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagä Do karapee ta hã ky n'aa ets'ëe do daheeh P'op Hagä do hã takan'oo däk hyb n'aa. ⁴Tii bã ääs moo gó naa in-sijëen tsyg as'ëeg kån P'op Hagä Do wë. Atsyg as'ëeg kån ta wë, ta karapee ky n'aa ets'ëe do sa kyyh sii hë. ⁵Tii bã ääs bado däk buu benyym do nahëeh, rama ejuu do sêh me tah'aa däk, tii bã kã sahõnh hë hëej haw'ääts hë wë tadawäts hyy kån. Tii bã tetoow kån, daruu däk, awyby kån, k'ääts katajus kån.

Setsi gamehÿÿh do nahëe torõm-bet häd näng do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Tii bã kã, setsi hedoo do ääs gamehÿÿh do nahëe pats'ëe do ramatakã däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

⁷ Tii bã pooj jé hadoo do ääs gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kã, naeng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tæg hõõ majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyj hyy kån hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëe kån hëej bód. Tamawoob hë hadoo do häj n'aa bã hanäng do uuh aooj jëe kån b'aah. Sahõnh hë jawii aooj jëe kån.

⁸ Tii bã ääs see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kã, waëe hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado däk. ⁹ Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰ Tii bã ääs see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëe hyng. Tamii wób me, naeng k'ääts gó hana do wób me tabadëe kån. ¹¹ "Datsäng Doo", sagõõh häd. Naeng uuh datsëe kån ta ti haj'aa. Hajõk badäk hahÿÿh hã

habong do radejëp ta ti naeng datsäng do an'oo bã.

¹² Tii bã, ääs see gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã sét hë papÿÿj bãh, sét hë kamarab bãh karejã kån. Pawóp hë papÿÿj bãh, pawóp hë kamarab bãh mad'aak doo, dooh takarejã bã. Tamawoob nuu me ji etyn bã sagõõh, tamawoob hë hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bã bód, sét hë atsëm bód dooh bag näng péh. ¹³ Tii bã, ÿ baheg'ääs bã, ÿ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: "Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahÿÿ bã habong do sa hã, tamawoob hë ääs mad'aak do ragamehÿÿh do nahëe ragamehã bã kã. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!", näng wawii kyyh.

9

¹ Tii bã ji moo séd me hadoo do ääs kã gamehã kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bã kã, ÿ hapäh sagõõh tũ, hëej hã hadäng doo.* Ta hã takan'oo däk tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa hënh noo tæg. ² T'õp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëes bã, ganyyh tæg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëek doo, tæg hõõ tsyg näng do hadoo. Papÿÿj, wë na-ääj hë ta tsyg ty gatsëe däk. ³ Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'ääts hë sabakar baboo kån. Sa hã takan'oo däk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴ Kamejõ däk sa hã jawii, b'aah, joom na-ääj hë ranarejãã hyb n'aa. Kamejõ däk sa hã jããm hë hëej haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboer nanäng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵ Dooh takan'oo bã sa hã ta ti radejëep hyb n'aa, jããm hë takan'oo däk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejãã hyb n'aa hëej haw'ääts hë habong doo. Datés do rahoop, sëej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hëej haw'ääts hë habong do ratyw n'aa

* 9:1 Ääs see tahyb n'aa pé ti sagõõh.

esoos da radejöp hyb n'aa paawä, tak'öp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh da rawyyd bä. Rakarēn da radejēb paawä, ti hadoo né hē, dooh rahaja bä radejēb bä.

⁷Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hōm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb sa nuu gó ha-toonh doo. Ajyy ŷȳj hād hadoo sa mamets. ⁸ŷȳj sēen hadoo sa sēen. Awad reāw hād nāng do hadoo sa tēg. ⁹Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ēeb hadoo. Tak'öp maa nesaa do sa kēg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyk do na-āāj hē kaneb'ooh doo hēnh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰Dōm enāh. Sēej hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hā hana doo me ta mahȳȳj me hēej haw'ääts hē habong do rabahoop ran'oo bä ji moo sēd me kamarab noo gó. ¹¹Āās nesaa do t'öp gadarong doo gó tabanesaa hēnh naa hanyy doo, sa wahē n'aa. Eberew kyy me ta hād Abadōn. Gereg kyy me ta hād Aporijōn.†

¹²Pooj jé tak'öp nesaa do s'ēeh hadoo doo gó ŷ hapäh do tabēej hōm kån. Pawóp hē rahoop do pan'aa ti abong nā.‡

¹³Ji ma poo oow see pé hadoo do āās gamehā kån tii bä ta gamehȳȳh do nahēeh. Tii bä, P'op Hagā Do pa hahāng do in-sijēen rama ejuu do tyng k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, ta sasu me habēeh do poo gesōm doo bä naa ŷ maa napäh ky ganyy doo. ¹⁴Hahȳȳ da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do āās hā: “Masood hōm ji meheet pé hedoo do āās tamii maeh do Éw-Parat hād nāng doo bä kamaw'yyd dāk doo”, nāng poo gesōm doo bä naa ganyy do kyyh. ¹⁵Tii bä tasood hōm ji meheet pé hadoo do āās, tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahȳȳ hā habong do radej'ēep hyb n'aa. Ta ti noo gó bē no n'aa dāg né hē, ta ti radej'ēep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do āās P'op Hagā Do

enyyw dāk. ¹⁶ŷ maa napäh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'ūūm doo: 200 milhōes.

¹⁷Hahȳȳ da säh ŷ hadoo doo gó ŷ hapäh kawaaro, ta jó hah'ūūm doo: Ty gahiin, tēeg hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-āāj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reāw nuu hād hadoo. Sa noo gó naa ganyy tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do na-āāj hē. ¹⁸Tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahȳȳ hā habong do dejöp, tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do mahȳȳj. ¹⁹Sa hejój banā kån sa noo gó naa, sa dōm hā naa. Aw'yy hadoo sa dōm. Sa dōm poo gad'oo hā nu enāh. Tii me rarejāā badāk hahȳȳ hā habong doo.

²⁰Hēej haw'ääts hē habong do wób, nadejöp doo, sahōnh hē ta ti raba-hapēē né paawä, dooh rat'yyd kamehīn bä baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bä karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bä sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb, k'ääts tēg hawak do s'ēeb, k'ääts tēg hahiin do s'ēeb, pä s'ēeb, b'aa s'ēeb ta ti sa kabariih. Dooh rahapēē bä, dooh ramaa napēē bä, dooh raboo bä.

²¹Dooh badāk hahȳȳ bä habong do rat'yyd kamehīn bä ta wób radej'ēep do hā, ramehēm do hā, sa ŷȳm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeŷȳh do hā, ta wób sa ma rets'ēek do hā.

10

Kerih do kapōōs do ky n'aa hahȳȳh

¹Tii bä āās tak'öp kabaj'aa do see ŷ bahapäh h̄y pong jé naa hahyng doo.* Wē puh mahang tabahyng. Sarahōd ta nu pong jé tabakēē. Papp̄ȳj gabarēeh do hadoo ta mamets. Tēeg hōō hadoo ta tsyym. ²Kerih do kapōōs do paa kapyn hōm do ta moo gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahāng. Hēej hā ta tsyym s'ŷȳ bahāng. ³Tak'öp ta kyyh, awad reāw hād nāng do hahih wāt do hadoo, ām n'aa nāng

† 9:11 “Rejāā doo,” tahanāng pé ta hād. ‡ 9:12 Tamawoob hē hadoo do rahoop do pan'aa see 8.13 hā wawii her'oot do paa né tii. * 10:1 Badāk hahȳȳ bä naa Jowāw bahapäh tii.

doo. Taky ganyyh bä, setsi hedoo do darung do raky gadoo. ⁴ Ỹ berih bä paawä setsi hedoo do darung do sa kyyh, ỹ maa napäh kyyh hä ỹỹ, hỹ pong jé naa hahỹỹ da ky hadoo doo: “Merii manä setsi hedoo do darung do raheer'oot doo. Maher'ood manä da”, näng hỹ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hä ỹỹ.

⁵ Tii bä, ääs akajar jó, hëej hä na-äaj hë hageët do ỹ hapëe wät doo, p'op ta moo hub tagadahëe kân wë hä. ⁶ Tii bä kä, hedëb had'yyt do häd gó, ky kaneh'ỹýt doo me taky däng. Wë, papỹj, kamarab, sagõoh, badäk hahỹyh, sahõnh hë ta hä hanäng do sii hë, akajar ta me habong do sii hë pahuuj wät do häd gó né hë taky däng. Hahỹỹ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bä. ⁷ Ta gamehỹyh do nahëe setsi hadoo do ääs kä gamehä bä kä, kaja däg kân da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapäh nä doo. Ta ky n'aa rod sa hä tametëeh do paa hadoo doo da né da”, näng ääs kyyh.

⁸ Tii bä kä, hỹ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ỹ maa napäh doo, p'aa hënh taky hadoo hä ỹỹ. “Magado kerih do kapyn däk doo, ääs akajar jó, hëej hä tsyym häng do moo gó naa”, näng ta kyyh hä ỹỹ. ⁹ Tii bä ta wë ỹ bahõm, ỹ betsëe kerih do tabanoo hyb n'aa hä ỹỹ. Ti taky hadoo hä ỹỹ: “Mado däg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bä kerih do ỹ bado däk ta moo gó naa, ỹ awa jëng. Egëeh né hë noh ỹỹ gó, mabaa bëeh hadoo. Ỹ karëeb jëng jawén paa bä, matsii kân wok ỹỹ gó. ¹¹ Tii bä rë tanyy ky hadoo hä ỹ hahỹỹ da: “Kamejõ däk a hä, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hajõk do hëej haw'ääts hë habong do sa ky n'aa hä, hajõng

háj n'aa babuuj sa ky n'aa hä, hajõk hedoo do badäk hahỹỹ bä sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hä”, näng hä ỹ her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahỹyh

¹ Tii bä takan'oo däk hä ỹỹ ji metyy n'aa nahëe ji tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hä ỹỹ: “Ahõm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëet doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu däk. Mamety na-äaj hë P'op Hagä Do hä rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bä P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, nyy hë. ² Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hä. 42 ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ Ỹ mejũũ da pawóp hadoo do këh ỹ n'aa herot doo. Këh ỹ n'aa ramaher'oot da ta wób sa hä ta ti 1,260 ta ä noo gó.† Saroor hebaan do hejoooh do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëek da”, näng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do ti na-äaj hë.§ ⁵ Sa majiĩ rakarën bä rarahejã bä paawä sa hä, tëeg hõõ ganyyh sa noo gó naa sa majiĩ ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahõnh hë sa hä rarejãã karën do paawä. ⁶ P'op Hagä Do an'oo däk sa hä 42 kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bä, P'op Hagä Do ky n'aa raheer'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bä naëng. Tan'oo däk na-äaj hë sahõnh hë hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahỹ rarejãã.

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejãã tii. Dooh rahyb n'aa jewyyg bä da, tahanäng pé tii. † **11:3** 1,260 ta äh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tég nad'ëed is do 2 hä takerii däk doo. ‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëe n'aa tii.

Rakarēn do pénh tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hä.

⁷ Rabahajaa bä kä P'op Hagä Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bä kä, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamaj'ii da sa wë, taj'aa et'ëek da sa hä, tadej'ëep da. ⁸ Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bä abë hōm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëem däk do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ãaj hë ramaneëenh ta ti panang häd wób.**
⁹ Sahōnh hë né hë badäk hahÿÿ bä habong doo, ajyy, ÿÿj, sahōnh hë panaa uuh, sahōnh hë sa kyyh her'oot do sa uuh, sahōnh hë häj n'aa babuj uuh na-ãaj hë, tamawoob hë ta äh, sét hë ta bód ta jó noo gó raheg'ãas da sa kamag n'aa paah. Doooh da ran'oo bä sa kamag n'aa radakä jëe bä. ¹⁰ Sahōnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kä, sa matym n'aa ramejüü da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawä, tamawoob hë ta äh, sét ta bód ta jó jawén paa bä, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagä Do hä hana do edëeb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kän. Tak'ëp rabeÿÿm bong sahōnh hë ta ti hapäh doo. ¹² Tii bä pawóp hadoo do ramaa napëe wät kyyh tak'ëp hadoo do hÿ pong jé naa. “Bë as'ëeg wawëe hë”, näng ta ti kyyh sa hä. Tii bä wë puh mahang rabas'ëeg kän hÿ pong jé sa maj'ii matym gó.

¹³ Ti noo gó né hë tak'ëp k'ääts katajus wät. Tób panang bä hatoonh do ji moo sahōnh hë ken'yyh sét hë kag'ëed bëeh. 7 miw panang buuj dejëp k'ääts katajuus do haj'aa. Ta wób kä, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kän tii bä P'op Hagä Do hÿ pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabëej hōm kän pawóp däg kä tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh doo. Tamawoob hë hadoo doo kä ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëe ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Tii bä setsi hedoo do ãas kä gamehä kän ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä hajōng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganä kän hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,

Kristo tah'yyb däng do na-ãaj hë tii kä hÿÿ kä sahōnh hë badäk hahÿ bag'ãas doo.

Tabagãa had'yyt da”, näk sa kyyh.

¹⁶ Tii bä 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagä tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyy b'ëeh P'op Hagä Do matym gó. Tüü sa maboore me rabehyy bëeh, P'op Hagä Do raj'aa etsëe kän.

¹⁷ Hahÿÿ da sa kyyh:

“A wë ãa tseb'ee, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hë Haj'ap Doo.

Öm né ti da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo.

A wë ãa wén tseb'ee, tak'ëp hadoo do a hejój mametä däk do hyb n'aa, sahōnh hë mabagãa däg kän do hyb n'aa.

¹⁸ Tak'ëp sahōnh hë häj n'aa babuuj rakawajãan paa a wë.

Kaja däg kän hÿÿ kä makawajãan doo gó ta sãm mabaanh doo.

Kaja däk dejëp do paa nesaa doo hënh maky n'aa etyy doo.

Kaja däk na-ãaj hë ta sãm baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hä,

tsyt hë a wë kasëew bong doo, öm weh'ëeh do sa wë na-ãaj hë.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'äs do sa hä, ky n'aa etsëeh do sa wë na-ãaj hë.

** 11:8 Jerusarēnh panang hä rapes'ãap tii.

Õm rejãã da badäk hahÿ rejãã doo”,
näk sa kyyh.

¹⁹ Tii bã noo kasëets däg kãn P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapëe kãn tii bã ta gó hahäng doo. Tak'ëp tabawyp tii bã, tak'ëp tadarung, et'oom, naëng tak'ëp dagâp do pâ hado däk do kajäg kãn.

12

ÿÿnh, tabanas'aa daheeh Jowãw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã kã, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ganyyh wë hä. ÿÿnh ganyyh. Papÿÿj gabarëeh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagëet. ¹² sagõõh ta nuu gó hasooh do hä.* ² Etaah ÿÿnh hadoo doo. Tak'ëp tabawaam ajãn mahÿÿj ganyyh do hyb n'aa.

³ Tii bã tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ganyyh wë hä. Tabanas'aa hahiin do tak'ëp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahõnh hë ta s'ään, dõm näng.† ⁴ Tamawoob hë hadoo do uuh sagõõh tadewäts hyng tũũ hëej hä ta dõm me. ÿÿnh hedoo do ajãn benäng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ëed däk, ajãn benyy däk bã kã nayyw hë tabawëh hyb n'aa paawä. ⁵ Tii bã ta t'aah aj'yy enyy däg kãn. Dooch tabanas'aa haja bã ÿÿnh hadoo do t'aah tawëe jëe bã, nayyw hë P'op Hagä Do masäg kãn do hyb n'aa ta wë, tabagã tyng n'aa wë kã. Sahõnh hë häj n'aa buuj ÿÿnh hadoo do t'aah bag'ääs da. Tagawats'iik da ta hä ky nadah'eeh doo.‡ ⁶ Tii bã ÿÿnh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk doo hënh. Ta tii

bã ÿÿnh rabahagãã kãn 1,260 ta ä noo gó.§

⁷ Tii bã rakaneb'ooh hÿ pong jé. Mikéw kã, äãs sa wahë n'aa, äãs ta sii habong do rakaneboh kãn tabanas'aa sa sii, äãs nes'aa padëek do tabanas'aa karapee sa sii. ⁸ Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bã Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bã hÿ pong jé raboo boo bã, tabanas'aa hä, ta karapee sa hä. ⁹ Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tũũ. Ti né hë ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hë ti ta s'ee hënh, dawëe P'op Hagä Do mahãnh sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do h'yyb mahũũm do paah. Badäk hahÿÿ hënh radawäts hyng, äãs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

¹⁰ Tii bã ÿ maa napäh tak'ëp hÿ pong jé her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Kaja däg kãn hÿÿ kã P'op Hagä Do ji ted'ëep do Nesaa Do Yb hejój mahãnh.

Kaja däg kãn na-ääj hë ta hejój me sahõnh hë tabag'ääs doo.

Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk hÿÿ kã sahõnh hë sa bahãnh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do dawäts hyng do hyb n'aa ër hÿÿj hedoo do

ky n'aa tapa had'yyt hë do P'op Hagä Do matym gó.

¹¹ B'éé T'aah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ääj hë

ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa majjĩ, Nesaa Do Yb.

Dooch ta bahãnh rakamahãnh bã badäk hahÿÿ hä ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reÿÿm bã dajëb hä.

¹² Ti hyb n'aa, bë tsebee hÿ pong jé.

* **12:1** Isaraéw buuj P'op Hagä Do karën do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ÿÿnh. † **12:3** Nesaa Do Yb né hë ti tabanas'aa. ‡ **12:5** Gereg kyy me hahÿÿ da takerii däk: “Sapaar s'ëeb tabagã n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagã n'aa ratón rabag'ääs do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'ääs do heen n'aa, tagamawats'iik do ta majjĩ, ta hä ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahÿÿh.

§ **12:6** 42 kamarab tii. Tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

Sahõnh hẽ bẽ hỹ pong jé habong do bẽ tsebee!
 Bẽe kã, badäk hahỹỹ bã habong doo,
 akajar me habong do na-ããj hẽ,
 tak'ëp nesaa da bẽ hã bẽ wẽ Dijab
 bahyng do hyb n'aa.
 Tak'ëp né hẽ takawajããn,
 tahapëe däk do hyb n'aa edaa däk
 radawäts gëet doo",
 nãng hỹ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bã kã ti tũũ,
 badäk hahỹỹ hẽnh radawäts hyng
 doo, ta no n'aa masoo ỹnh t'aah
 henãng doo. ¹⁴ Dooch tabanas'aa haja
 bã, ỹnh hadoo do hã takan'oo däk do
 hyb n'aa wawii tak'ëp haeh do kæg,
 tabanawãng hẽnh ta hã tabenyyw
 däk doo hẽnh takapuh hõm hyb n'aa,
 takejën hyb n'aa. Ta tii bã raba-
 hag'ããs ta hã tamawoob hẽ ta baab,
 ji ma poo oow see pé kamarab ta jó.
 Dooch aw'yy hadoo do haja bã ta t'ĩ
 hẽnh tahõm bã. ¹⁵ Tii bã aw'yy hadoo
 do etsós wät naëng. Tamii hado däk.
 Takarën paawä wãn n'aa hejoonh do
 bahëm hyng ỹnh. ¹⁶ Dooch tahaja
 bã. Ỹnh hadoo do k'ããts masaa kãn.
 K'ããts karëeb jëng tamii tabanas'aa
 noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa
 tak'ëp tabanas'aa kawaj'ããn kãn ỹnh
 wẽ, ti hyb n'aa ahõm kãn ỹnh hadoo
 do panaa wób sa wẽ takamaj'ĩ hyb
 n'aa. P'op Hagä Do mejũũ do ky
 dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus ky
 n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bã akajar nabyy
 me tabanas'aa bag'ëed däk.

13

*Tabanas'aa see akajar me naa
 hanyyh do ky n'aa hahỹỹh*

¹ Tii bã ỹ hapäh tabanas'aa see aka-
 jar me naa hanyyh doo. Setsi ta nuuh.
 Ji moo sahõnh hẽ ta s'ããn. Ta s'ããn
 hã ti atoonh ta soog. Sét ken'yyh ta
 nuu hã takerii däk ta häd wób P'op
 Hagä Do tah'yyb rejãã doo. ² Awad
 rewopaad häd nãng do häd hadoo ta
 ti tabanas'aa ỹ hapäh doo. Awad
 see péh, uus häd nãng do hadoo ta

tsyym, ta mooh. Awad reãw häd nãng
 do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa
 seeh, dõm nãng doo,* pooj jé ỹ hapäh
 doo, an'oo däk ta hejój, tabag'ããs
 doo, tabanas'aa akajar me hanyyh
 do hã. Tan'oo däk na-ããj hẽ ta hã
 tak'ëp tahyb n'aa jawyg däk hyb n'aa.
³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa
 nuu see hã ta rog noo eh do paa tyw
 n'aa. Dajëp ji edoo né paawä ta rog
 mahỹỹj, dooh tadajëb bã. Mah'uu däk
 ta rog. Ti hyb n'aa, sahõnh hẽ badäk
 hahỹỹ bã habong do rahyb n'aa meu-
 unh, rawén ky sũüt tabanas'aa tame
 hanyyh doo. ⁴ Tii bã badäk hahỹỹ bã
 habong do rahyb n'aa jewyyg dæg kãn
 tabanas'aa dõm nãng doo, tabanas'aa
 akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg
 däk tan'oo däk do hyb n'aa. Ta-
 banas'aa akajar me hanyyh do na-ããj
 hẽ rahyb n'aa jew'yyk. Hahỹỹ da sa
 kyyh: "Dooch hahỹ tabanas'aa akajar
 me naa hanyyh do hadoo péh. Dooch
 hajaa pé ta hã j'aa ketsë péh", nãk sa
 kyyh.

⁵ Tii bã tabanas'aa akajar me
 hanyyh do hã takan'oo däk ta hã hẽ
 taj'aa etsë ta ky n'aa hã. Takan'oo däk
 ta hã taher'oot doo me P'op Hagä Do
 tah'yyb rejãã doo. Takan'oo däk ta hã
 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó
 tamejũũ hyb n'aa. ⁶ Tii bã taher'ood
 kãn nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb
 rejãã doo. Taher'ood kãn P'op Hagä
 Do häd rejãã doo. Taky n'aa rejãã
 P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä
 Do panang, hỹ pong jé habong do
 na-ããj hẽ. ⁷ Takan'oo dæg kãn ta hã
 P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta
 wẽ kasëew bong do wẽ takamaj'ĩ
 hyb n'aa. Takan'oo däk sa hã taj'aa
 et'ëek hyb n'aa. Tii bã takan'oo däk
 ta hã, sahõnh hã tamejũũ hyb n'aa.
 Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong
 do hã, ajyy, ỹj sahõnh hẽ sa panaa
 hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do hã,
 sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj hã tamejõ
 kãn. ⁸ Sahõnh hẽ badäk hahỹỹ bã
 habong doo, sa häd kanerii däk do
 edëb had'yyt hẽ gadoo do heen n'aa

** 12:17 Jesus hã h'yy ka'eeh do tii. * 13:2 Nesaa Do Yb tii.

hã raj'aa etsë da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahÿÿ bã tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

9 Taw'ääts hë sahõnh hë maa nap'eëh do ramaa newëë hahÿÿh:

10 “Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sa majÿÿ rameso padëëk hyb n'aa, sa majÿÿ moo gó rakameso däk né da. Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëëp hyb n'aa, sën-jeer me radejëp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ääts hë h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ääts hë dooh rah'yy gejë bã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

Tabanas'aa see k'ääts gó naa hanyyh do ky n'aa hahÿÿh

11 Tii bã tabanas'aa see k'ääts gó naa hana doo kä ÿ bahapëë kån. Pawóp hë ta s'ään. B'éé t'aah s'ään hadoo ta s'ään. Tabanas'aa dõm näng do hadoo ta kyyh.‡ 12 Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahõnh hë ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'ääts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahõnh hë tamoo wät doo. K'ääts gó hana do anoo sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah. 13 Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ääts gó hanyyh do moo wät. Tëëg hõõ sii hë adëë hyng tũũ hÿ pong jé naa tan'oo bã badäk hahÿÿ bã habong do sa matym gó. 14 Meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kån badäk hahÿÿ hã habong doo. Tamejũũ sa hã, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa,

ta tii hã raweh'ëëh hyb n'aa. Tabanas'aa rog näng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nä. 15 Tii bã tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog näng do paa heen n'aa tabedëb geët hyb n'aa kä. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kån. Tamejũũ radej'ëëp hyb n'aa sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo. 16 Tamejũũ na-ääj hë, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do sa moo hub hã tanado bã sa maboor hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëëh do hã, ma näng do hã, kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hë sa karom hã na-ääj hë radadäk da ta ti heen n'aa. 17 Ta ti heen n'aa nanäng doo, dooh da tahaja bã tets'ëë bã takarën doo, dooh na-ääj hë tahaja bã ta wë hanäng do tesëëm bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. 18 Taw'ääts hë tak'ëp ji h'yy ganäng hahÿÿ hã. Taw'ääts hë jé h'yy ganäng do tahyb n'aa newëë nyy d' tahanäng pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wë kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿÿh

1 Tii bã ÿ hegäã wät. Pój ÿÿ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëë Sijõn häd näng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboor hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. 2 Tii bã ÿ maa napäh hÿ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ëp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëë hajõng tyd näng do retën do hadoo ÿ maa napäh doo. 3 P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa

† 13:8 Ta tii hã sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëë bã tabanas'aa. ‡ 13:11 Kaja hë tah'yyb mahüüm sahõnh hë sa wë ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii. * 14:1 Waëë Sijõn häd näng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bã Jerusarënh panang basooh na-ääj hë.

pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kä rejäm kän. Dooh hajaa pé ta ti kejäm do ma kametëek péh. Jããm hẽ hajaa rama kamet'ëeg bã 144 miw hedoo doo, badäk hahÿÿ hã habong do mahang P'op Hagä Do wë kedëeb bong doo. ⁴Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ÿÿj sa wë. Ti hyb n'aa baad had'yyt hẽ sa h'yyb P'op Hagä Do wë.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hẽ tahahöm hënh. Jesus dajëp doo me ta sãm, rakets'ëë höm badäk hahÿÿ bã habong do sa mahang naa, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë, B'éé T'aah wë na-ããj hẽ ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wë kasëew höm do hadoo rabahadoo hyb n'aa. ⁵Dooh noo gó ranoo kanesa bã. Baad had'yyt hẽ rababok.

Tamawoob hẽ hedoo do ããs sa ky n'aa hahÿÿh

⁶Tii bã ÿ hapäh ããs seeh, p'op wë hã kapuuh doo. Jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ hã habong do hã tapanäk baad hadoo do nahänh do ky n'aa. Sahõnh hẽ häj n'aa buuj sa hã, sahõnh hẽ panaa sa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do sa hã, sahõnh hẽ né hẽ badäk hahÿÿ hã habong do sa hã tapanäk. ⁷Tak'ëp ta kyyh hahÿÿ da tapanäk bã: “Kaja däk sahõnh hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ bẽ h'yyb eÿÿm P'op Hagä Do hã, taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ weh'ëeh, bẽ j'aa etsëe ta hã. Bẽ hyb n'aa jewyyg, wë, hëej haw'ãäts hẽ, akajar, naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

⁸Tii bã ããs seeh, pooj jé hahöm do jawén tabana. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig kän, gawatsig kän panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng doo! ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo Babirõn panang. Tan'oo

däk naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do sa hã, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bã sa wë.”‡ ⁹Tii bã ããs see ana kän, ããs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ããj hẽ, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboor hã, ta moo hã radadäk hyb n'aa, ¹⁰ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejãä da sa hã tak'ëp takawajãän doo gó. Tak'ëp sa hã tarejãä do rahoop da. Dooh da P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn bã sa hã.§ Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahõng do tak'ëp mahÿÿnh doo. ããs P'op Hagä Do wë kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ããj hẽ rahoop da tii. ¹¹Rahoop do tsyg as'ëeg had'yyt hẽ da. Dooh tahëej bã tii. Dooh da takan'oo bã rakameh'ãäk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ããj hẽ hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, näng ããs kyyh.

¹²Ta ti hana nä do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hẽ P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wë kasëew bong doo, tamejüü do ky dah'eeh doo, Jesus hã h'yy ganajëng doo.

¹³Tii bã ÿ maa napäh kyyh hÿ pong jé hana do hã ÿ ky hadoo doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “Merii hahÿÿ da: Ky n'aa kedëng da hÿ jawén dejëp doo, h'yy ganajëng doo me Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo”, näng.

“Te hub né hẽ tii”, näng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'ãäk da hejooñh do rahoop

† 14:4 P'op Hagä Do hã had'yyt hẽ rah'yyb padëek. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bã. Dooh kabarii hã rah'yy kae bã, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bã, tahanäng pé ti dooh ÿÿj sa wë rabok péh. ‡ 14:8 ÿÿnh hajök do sii heÿÿh doo, sa sii naëng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakyyys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. § 14:10 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿÿ da takerii wät: “Tak'ëp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bã reëek. Tak'ëp mahÿÿnh do tii. Dooh takamekuuj bã tanahejooñh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãän tii.”

do mahānh. Hÿ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sām”, nāng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahÿÿ bä habong do ta hã h'yy kana'eeh do Jesus rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴Tii bä ÿ hegää wät, wë puh hawak do ÿ hapäh pój ÿÿ jé. Wë puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ääts tég gabarëeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahëe tak'ëp hehām doo.

¹⁵Tii bä ääs see bana kån. P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanyyh. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wë puh pong jó hasooh do hã. Hahÿÿ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahÿÿ hã habong doo, raky n'aa kety hõm hyb n'aa, joom ta nahëe me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja däk nesaa do hã raky n'aa kety hõm do hyb n'aa, joom ahõõ däk do ji ata hõm do kajaa doo da”, nāng ääs kyyh wë puh pong jó hasooh do hã. ¹⁶Tii bä kã, ta nahëe me wë puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hõm hadoo badäk hahÿÿ hã habong doo. Sahõnh hë tabata hõm. **

¹⁷Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa, hÿ pong jé hasooh doo bä naa tabanã kån ääs seeh. Ti na-ääj hë tatón joom nahëe tak'ëp hehām doo. Uwa ag ji gamakää do nahëe tii. ¹⁸Tii bä ääs seeh, tēg hõõ hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng bahäng bä naa tabana kån. Tak'ëp ta kyyh ääs joom nahëe hehām do hatón do hã tamaher'oot bä. Hahÿÿ da taky hadoo ta hã: “Mado däg joom nahëeh, mata däg badäk hahÿÿ bä joom uwa ta tyd hã padëek doo. Wah'ëe padäg kã ta ag.” ¹⁹Tii bä ääs gak'ää hõm kån uwa ag badäk hahÿÿ bä hanäng doo. Tata hõm ta ag, tadowäts hõm kån ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ëp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahÿÿ bä ta hã h'yy kana'eeh do tahanäng pé tii. ²⁰Tii bä sa tsyym

** **14:16** Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm badäk hahÿÿ bä habong do taky n'aa etyy do ky n'aa. †† **14:20** Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ii do ääs radej'ëep do ky n'aa tii.

me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hã hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Maeë däk majyyw ganyyh doo. Kawaaro ewöd n'aa hã takajäk, p'op péj takajäk. Dawëe né hë takajäk, 300 kirõõm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi ääs setsi tagadëeg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹Tii bä kã, tak'ëp meuj n'aa nāng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi ääs ÿ hapäh, tagadëeg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëeg ub tawén hadoo, ta ti tabës bä, gawat-sig hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajään doo. ²Tii bä akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tēg hõõ hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahõnh hë j'aa kets'ëe doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hã, kabarii ta heen n'aa hã na-ääj hë j'aa kets'ëe doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëe retën do nahëeh, sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³Tii bä rejäm kån Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-ääj hë B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyk do jām n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa nāng do sahõnh hë mamoo wät doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë mamoo wät doo,

õm, sahõnh hë had'yyt bag'ääs doo.

⁴Jääm hë õm ti baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahānh hawät doo.

Sahõnh hë häj n'aa babuuj rabana da a wë,

õm rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametä däg kån do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, sahõnh hē a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm.

Tak'ëp da õm raweh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahõnh hē õm da raj'aa etsē", näk sa kyyh rejäm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegãã wät, tii bä ÿ hapäh tanoo kasëets hõm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kån setsi äãs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa doo. Pãän papuuj rino häd näng do s'ëeb hawak do gabarëeh do sa saroor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. ⁷ Tii bä, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hã setsi ta hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt do kawajãän do metëe n'aa, badäk hahÿÿ bä habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bä kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Doooh hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëe suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa do kajaa bä kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bä naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do äãs sa hã: "Bë ahõm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hēnh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa", näng ta kyyh. ² Tii bä pooj jé hadoo do äãs ahoog kån ta hood gó hanäng do hēej jó. Tii bä, sahõnh hē tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboer hã, sa moo hã gado däk do hã, sahõnh hē kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do hã na-ãäj hē

genyyh sa rog manahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bä äãs see akajar me tahoog kån ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hē naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hē akajar me habong do hedëp do paa dejëb kån.

⁴ Äãs see ahoog kån ta hood gó hanäng do sahõnh hē tamii me, naëng k'ääts gó ganyyh doo me na-ãäj hē. Majyyw hado däk sahõnh hē naëng.

⁵ Tii bä ÿ maa napäh äãs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hã her'oot doo:

"Baad had'op õm.

P'op Hagä Doo, tsyt hē nesaa do mahãnh hawät doo,

da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo. Baad hadoo do ti mamoo wät doo, ta tii da sa hã maky n'aa etyy do hã,

⁶ Baad ub né ti sa hã mamoo wät doo, a karapee tsyt hē a wë kasëew bong doo,

a ky n'aa rod na-ãäj hē radej'ëep do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bä radej'ëep noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hē rabeëek hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hē tii", näng äãs naëng hagä n'aa kyyh.

⁷ Tii bä ÿ maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hã naa äãs her'oot do ky gadoo doo. Hahÿÿ da ti kyyh P'op Hagä Do hã:

"ÿÿ, te hub né hē Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hē sa hã maky n'aa etyy doo", näng ti kyyh.

⁸ Tii bä äãs see papÿÿj hã kä tahoog kån ta hood gó hanäng doo. Tii bä kä, papÿÿj hã takan'oo däk badäk hahÿÿ bä habong do tarejãä hyb n'aa tak'ëp baju doo me. ⁹ Tii bä byyh hetä padëek tak'ëp baju do haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo, sahõnh hē rahoop do mo haj'aa näng do raky n'aa

was'ee kån. Tak'ëp rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehïin bä, dooh reréd bä nesaa doo. Dooh rakarën bä P'op Hagä Do rahyb n'aa jewyyg bä.

10 Tii bä ääs see ahoog kån ta hood gó hanäng do tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa bagã tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb däk jé pad'yyt hë tabanas'aa bag'ääs doo bä. Badäk hahÿÿ bä habong do nag'aad kegës, tak'ëp datés do rahoop do hyb n'aa.

11 P'op Hagä Do hÿ pong jé bag'ääs do raky n'aa was'ee kån tak'ëp datés do hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-ääj hë. Rahob né paawä, dooh rat'yyd kamehïin bä baad nadoo do ramoo bok do hä. Dooh reréd bä baad nadoo doo. 12 Tii bä ji ma poo oow see pé ääs kä ahoog kån ta hood gó hanäng do tamii maeh do Éw-Parat häd näng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj däk, sa wahë n'aa papÿÿj hana hënh naa hena do sa warahén sii hë mawooj däk doo me rabatsëg hõm hyb n'aa kaneb'ooh doo hënh.

13 Tii bä ÿ hapäh tamawoob hë karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dõm näng do noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa do noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. 14 Karap'aar h'yyb nesaa do né hë tii. Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä häj n'aa wahë n'aa wë rabahõm, häj n'aa wahë n'aa sa warahén sii hë rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hënh. P'op Hagä Do wë, ta karapee wë na-ääj hë rakaneboh paawä. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Do h'yyb däng do noo gó da ta ti kaneb'ooh do bawät.

15 Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bë hyb n'aa matakä. ÿ ana da

rah'yy kanapeet bä, hets'ëek do ji ganada bä takajaa doo da. Ky n'aa kedëng da jé hyb n'aa matakëe doo. Ta ti hadoo do hä dooh takado hõm bä ta saroor. Dooh da tanu mebyy bä, dooh ta si n'aa hë tawäd ÿ an'oo bä do hyb n'aa”, näng Jesus.†

16 Tii bä tamawoob hë hadoo do karap'aar h'yyb nesaa do ran'oo bä hëej sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneëenh doo bä.

17 Tii bä setsi däg do ääs kä ahoog hyy kån ta hood gó hanäng do wë hä. Tii bä ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bä naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig hõm kån sahõnh hë!”, näng.

18 Tii bä kä, tak'ëp tabawyb kån, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hë k'ääts katajus kån, k'ääts ganabëeh. Badäk hahÿÿ bä ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät. Tak'ëp né hë badäk hahÿÿ hëej hä katajuus jé pad'yyt hë. 19 K'ääts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyn padäg kån panang paa tan'oo bä. Tamawoob däg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä hanäng do sa panang bä hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bä nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah. P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajään doo gó sa hä tarejää doo, tahanäng pé tii.

20 Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëe na-ääj hë bedo bong. 21 Naëng tak'ëp dagäp

* **16:13** Tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do né tii. 13.11-15 hä takerii däk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarënh bä hasooh do P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahë n'aa awät kawõõt doo da atsëm. Tii d' tawén d'oo tahag'ääs hyb n'aa tób hagä n'aa ramatakä bä. Tawyyd bä tób hagä n'aa see haÿÿh doo, rado hõm ta saroor, raju hõm, tii bä ramejüü bag hënh tababaa j hõm hyb n'aa ta tób hënh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'üüm tamatëeh do baad ji gada do ky n'aa hä.

do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahÿÿ bä habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejak doo. Tii bä P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'öp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bä do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa da-heeh hahÿÿh

¹ Tii bä setsi hedoo do äãs, ta hood sa moo gó patsëe do paa sa see ana kän wë ÿÿ, tii b' taky hadoo hä ÿÿ: “B'ëep, ÿ metëeh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejää da ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajöng tamii takëen hä hasooh doo.* ² Sahönh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'ÿÿh hadoo ta ti ÿÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hä habong do raboom kän do hadoo uwa s'ëeb mahÿÿnh do hä, ÿÿnh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad nadoo do ÿÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kän”, † näng äãs kyyh hä ÿÿ.

³ Tii bä s'ëeh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó äãs ÿ tamahüüm kän tabanawäng hënh. Ta tii bä ÿ hapäh ÿÿnh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä tak'erii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahönh hë ta s'ään. ⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿÿnh saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëeh do perora häd näng do na-ääj hë ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿÿh do hyb n'aa. ⁵ Hahÿÿ da takerii däk ta maboore hä:

“Babirön, panang tak'öp ky n'aa et-sëeh do ÿÿh. ÿÿj hajök do sii he'ÿÿh do sa ÿÿn. Sahönh hë tak'öp nesaa do badäk hahÿÿ bä hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii däk ta maboore hä, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ÿÿnh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëep do teeg wät do hyb n'aa.

Tak'öp ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿÿnh hadoo do ÿ bahapäh bä. ⁷ Tii bä äãs ky hadoo hä ÿÿ: “Hëd n'aa mahyb n'aa meuunh? Öm ÿ maher'oot da ÿÿnh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Öm ÿ maher'oot da na-ääj hë tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahönh hë s'ään näng do ÿÿnh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. ⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hë dooh tawäd bä. Ti hadoo né hë tak'öp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa taganyyh da tagawat-sig hóm hyb n'aa kä. Badäk hahÿÿ bä habong doo, sa häd badäk hahÿÿ kapahuuj däk noo gó naa kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bä. Pooj jé tabawäd wät paah, da hë dooh tawäd bä. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hënh kä”, näng äãs kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ënh: “Taw'ääts hë tak'öp ji h'yy ganäng ta tii hä, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëë ÿÿnh jó jasooh doo.‡ Setsi ta nuuh, setsi bagä n'aa heen n'aa na-ääj hë. ¹⁰ Setsi hedoo do paa kä, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hë. Ta seeh, tagadëeg ub hadoo doo, dooh tana nä bä. Takajaa bä kä, tabag'ääs da kanahën d'os hë

* **17:1** Panang Babirön ramaneëenh do ky n'aa ti ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do Jowãw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajöng do tamii, hajöng badäk hahÿÿ hëej babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † **17:2** Sahönh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hä, tahanäng pé tii. ‡ **17:9** Ta wób sa hä, setsi bagä n'aa hajöng häj n'aa bag'ääs do ta ti setsi waëë . Ta wób sa hä Roma panang ky n'aa tii, setsi waëë häd tüü nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hä Jerusarënh ky n'aa.

ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hē nawät nä doo, oito hado däk do bagā n'aa da tii, t'öp gadarong doo gó naa tabanyyh bä kä. Setsi bag'ääs do hadoo pé tii. Tagadëeg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bä ahöm nä ta kyyh: "Ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'ään mahapäh doo, ji moo sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa. Doo radu do nä bä rabag'ääs doo. Ti hadoo né hē, kanahën d'os hē ub rabag'ääs da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hē hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hä. ¹⁴ B'éé T'aah wë da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëek da sa hä, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hē da rababok ta wë tanaëej bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hä h'yy kanerét doo", näng mä ääs kyyh.

¹⁵ Tii bä ääs ky hadoo ënh hä yÿ: "Hajõng tamii mahapäh do ta takëen hä yÿnh hajök do sii heÿÿh do hasooh doo, hajök do badäk hahÿÿ hä habong do tii. Sahõnh hē häj n'aa buuj, sahõnh hē sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶ Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hē hedoo do ta s'ään, ji moo sahõnh hē hëej sa wahë n'aa, rakawajään da yÿnh hajök do sii heÿÿh do wë. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hē ta wë hanäng doo. Rakabo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hē tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëeg hõ me. ¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hē séd rah'yyb hedo padëek, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hä. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bä kä. ¹⁸ Yÿnh pan'aa

paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bä hanäng do hëej wahë n'aa hä mejüü doo", näng ääs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén y hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē ta bag däk. ² Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kån, gawatsig kån panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bä sahõnh hē hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm, yÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo, naëng oow mahÿÿnh do sahõnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa hä tan'oo däk do hyb n'aa, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, tak'ëp sa wë P'op Hagä Do kawajään hanoo doo.

Sahõnh hē häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'yÿh hadoo ta ti yÿnh hadoo do sii.†

Tak'ëp rama enä däk ajyy hes'ëem doo,

sahõnh hē sa h'yyb karën do panang buuj rabetsëe do hyb n'aa sa hä", näng.

⁴ Tii bä y maa napäh kyyh see hÿ pong jé hana do hahÿÿ da ky hadoo doo:

"Karapé haa, bë beréd däg ta ti panang.

* **18:2** Judah buuj sa hä ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii. † **18:3** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ta sii raba'yÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahüüm sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëe P'op Hagä Do mahänh rababok ran'oo bä.

Bë beréd däg, nesaa do ramoo bok do
sa h'yyb hataa bë nahadoo hyb
n'aa,

sa hã ÿ rejãã do mahãnh bë kedëeb
bong hyb n'aa.

⁵ Tak'ëp tabahajõõ däk nesaa do
ramoo bok doo.

P'op ji at'ëeg sëek do hadoo, wë hã
kaja däk do hadoo tii.

Dooh P'op Hagã Do mabaan bã nesaa
do ramoo bok doo.

⁶ Baad nadoo do ta wób hã ramoo
bok do bë‡ moo boo Babirõn
panang buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo bok do
bahãnh da bë an'oo bã ta hã
baad nadoo doo.

Tak'ëp bë mekuuj reëek do pan'aa,
panang buuj ta wób sa hã
ran'oo däk do bahãnh.

⁷ Sa hã hë rah'yy kasab'ee do paa
pénh,

sa hã hë hajõng dajëer rah'ëenh do
paa pénh

bë an'oo bã kã rahoop hyb n'aa,
rah'yy katón hyb n'aa.

Hahÿÿ da h'yy kasab'ee doo gó
Babirõn panang buuj raky
hadoo sa h'yyb gó:

'Sa wahë n'aa ÿÿnh bag'ããs do tyng
n'aa jó hasooh do ër panang.

ÿÿnh patug tamaa wät do nado ër
panang. Dooh ër h'yy ketón
da', näng panang buuj sa kyyh.

⁸ Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb n'aa,
séd noo gó né da baad nadoo do kajaa
da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy ketón da,
as'aah da.

Tëeg hõõ gó da panang baooj jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp tabahe-
joonh,

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa P'op
Hagã Doo,

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do panang
buuj ky n'aa etyy doo", näng
mä hÿ pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hahÿÿ bã häj n'aa sa wahë
n'aa ta sii rabahe'ÿÿh do hadoo do

paah, ta sii hajõng dajëer rah'yy karën
do jawén rah'ëenh do paa a'oot da
panang haooj jëng do tsyg rabahapäh
bã. A'oot da, rah'yy ketón da ta hyb
n'aa. ¹⁰ Dawë hã rababë hõm da,
panang buuj rahoop do rajeÿÿm do
hyb n'aa rahob bã. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Baad nado né hë a wë kajaa do
panang ky n'aa etsëeh doo,

baad nado né hë a wë kajaa do
Babirõn, panang hejooonh doo,

séd noo gó õm P'op Hagã Do rejãã do
kaja däk do hyb n'aa!", näk da
häj n'aa wahë n'aa sa kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot da, rah'yy
ketón da panang hyb n'aa, dooh
hets'ëe wät pé do hyb n'aa sa
wak'ããb marakate yb gó ramena
doo. ¹² Dooh hets'ëe wät pé k'ããts
tëg gabarëeh doo, k'ããts tëg hawak
doo, gabarëeh do perora häd näng
doo. Dooh hets'ëe wät pé rino häd
näng do s'ëeb pãän tak'ëp baad hadoo
doo, pãän jabaruut péh, pãän häd
hahiin doo, pãän sawasaab is do seda
häd näng do s'ëeb, sahõnh hë hedoo
pé b'aa buu benyym doo, sahõnh
hë hedoo pé ta hood errepããt§ tëg
s'ëeb ramoo bok doo, b'aa ky n'aa
gebah do s'ëeb, k'ããts tëg hahiin do
s'ëeb, sapaar s'ëeb, pã mar-more häd
näng do s'ëeb na-ããj hë. ¹³ Dooh
hets'ëe wät pé sa hã b'aa kanera häd
näng do syyj, ji waa ty gamabuuuj,
buu benyym do ji hawuuk doo, buu
benyym do in-sijëen häd näng doo,
b'aa tãg buu benyym do s'ëeb miir
häd näng doo, buu benyym do see
pé na-ããj hë. Dooh hets'ëe wät pé sa
hã uwa s'ëeb mahÿÿnh doo, joom ag
oriib syyj, tiriig ag, tiriig s'ëeb, booj
yb, b'éé, kawaaro, ta hood kawaaro
takyyk doo. Dooh na-ããj hë hets'ëe
wät pé ajyy ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy
kaneb'ooh noo gó rameso padëek do
na-ããj hë sa karom pan'aa.

‡ **18:6** Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. ããs panang rejãã do hã apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hë häj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejüü na-ããj hë. § **18:12** Mäs kyy me elefante .

14 Tii bä hahỹỹ da da sa kyyh panang hã:

“Dooh wäd a wë tak'ëp magen'aak do paah.

Dooh wäd tak'ëp ky n'aa gebah do a wë hanäng do paah.

Dooh wäd gabarëeh do a wë hanäng do paah.

Dooh takawyyd wäd bä ta tii”, näk da sa kyyh.

15 Ajyy wekãp do ta ti hedoo do panang babuuj hã hes'ëem do paah, tak'ëp ma enä padëek doo, dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeỹỹm do hyb n'aa rahob bä. A'oot da, h'yy ket'oon da. 16 Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.

Pãän, rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo,

pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.

K'ãäts tég gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo,

gabarëeh do perora häd näng do na-ãäj hë sa hetsó paah.

17 H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, näk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo. 18 Hahỹỹ da da sa kyyh panang haooj jëng do tsyg rabahapäh bã: “Dooh hahỹ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëeh pé”, näk da. 19 K'ãäts ooj rehaa da sa nuu hã.** A'oot da, h'yy ket'oon da. Hahỹỹ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa etsëeh doo.

** 18:19 Rah'yy ketón do heen n'aa tii.

Tak'ëp panang buuj rama enäh do hã marakate yb danäh rama enä padëek.

H'yy katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, näk sa kyyh.

20 Taw'ãäts hë bëe kä, hỹ pong jé habong do bë h'yy gadejah. Bëeh, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ãäj hë, taw'ãäts hë bë h'yy gadejah, nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bë hã ramoo bok do paa hyb n'aa.

21 Tii bä ãäs tak'ëp kabaj'aa do see tado däk pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pä tadawëes bã taky hadoo:

“Tii bä né kä, tak'ëp baad nadoo doo me

tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsëeh doo, Babirõn.

Dooh da rahapëe wäd bã hahỹ panang”, näng ãäs kyyh.

22 Tii bä panang gawatsig hõm do hã ãäs ky hadoo:

“Hỹ jawén dooh ji maa napäh pé a mahang retën do nahëeh,

ji gamehỹỹh do nahëeh, jãm hejãm do sa kyyh.

Hỹ jawén dooh ji awyyd wät pé da a mahang ramoo bok do hã moo bok doo.

Hỹ jawén dooh kawyyd wät pé a mahang tiriig ag kamawõõs doo, tiriig s'ëeb moo bok doo.

23 Hỹ jawén dooh ragataas pé ta bag hahỹ panang bã.

Hỹ jawén dooh ji maa napëe wäd bã aj'yy katëe do pan'aa,

ỹỹnh katëe do pan'aa sa kyyh a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa ets'ëeh do hyb n'aa paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa paa badäk hahÿÿ bä a panang bä hes'ëem do paah.

Ramehëm doo me a babuuj rawedii, ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm do hyb n'aa sahõnh hë badäk hahÿ hëej babuuj.

²⁴ Babirõn panang bä radej'ëep paa P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do wë kasëew bong do na-ãaj hë.

Babirõn panang hyb n'aa badäk hahÿ haw'ãäts hë radej'ëep paa sa da hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén gawats'iik ta tii", näng mä ääs kyyh.

19

P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do hÿ pong jé habong do sa kyyh. Hahÿÿ da tak'ëp sa kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!
Ti né hë ti ji hed'ëep doo.
Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do takabaj'aa.

Taw'ãäts hë sahõnh hë tabag'ãäs.

² Baad had'op, heh'äät sahõnh hë sa hã taky n'aa etyy doo.

Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo do ky n'aa etsëeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety däk nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do panang buuj ran'oo bä.

ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do hadoo tii, aj'yy tah'yyb tatuk do ta ÿÿm tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do reréd hõm ran'oo bä,

daap hadoo do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do majyyw sãm P'op Hagä Do abaa j kãn

panang buuj sa hã”, nãk sa kyyh.

³ Tii bä p'aa hënh raky hadoo:

“Äã j'aa etsë P'op Hagä Doo!
As'ëeg had'yyt hë panang haoj jëng do tsyg.

Doo h tahëej bä rahoop doo”, nãk sa kyyh.

⁴ Tii bä ²⁴ wahë n'aa hedoo doo, ji meheet pé kabaj'aa do na-ãaj hë rabehty b'ëeh P'op Hagä Do pooj jé, tabag'ãäs do tyng n'aa jó hasooh doo. Tii b' raj'aa etsë ta hã. Hahÿÿ da sa kyyh: “ÿÿ, tii d' né hë. Taw'ãäts hë hajök do rahe'oot doo. P'op Hagä Do ër j'aa etsë!”, nãk sa kyyh.

⁵ Tii bä, P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng n'aa bä naa rë tanyy ky hadoo:

“Bëeh, sahõnh hë ta karapee tak'ëp ta hã weh'ëeh doo,
ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh doo,
bë j'aa etsë P'op Hagä Doo”, näng her'oot do kyyh.

⁶ Tii bä ÿ maa napäh tak'ëp kanekan do sa kyyh. Gawakaa p'op hana do ky hadoo sa kyyh, et'oom do ky hadoo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh do sahõnh hã tabag'ãäs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷ Taw'ãäts hë ër tsebé, ër h'yy gadejah, taw'ãäts hë ër j'aa etsë ta hã, kaja däk do hyb n'aa B'éé T'aah katëe doo kä.

Ta ÿÿm pan'aa gadaa däg kãn ta patug kajaa raketëe hyb n'aa.*

⁸ Ta ÿÿm pan'aa hã takan'oo däk ta saroor pãän papuuj rino häd näng do tak'ëp baad hadoo do s'ëeb.

* **19:7** Ket'ëe do ky n'aa gó rabeht'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo däk do ta hã ky n'aa. Ta ÿÿm pan'aa , ta hã h'yy ka'eeh doo.

Baad hadoo do tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew bong do ramoo bok doo,
 baad hadoo do rababok doo, tahanäng pé ti pāän rino häd näng do s'ēeb tak'ēp baad hadoo doo", näk sa kyyh.

⁹ Tii bā āās ky hadoo hā ŷy: "Merii hahŷy, 'Ky n'aa kedēng da B'éé T'aah katēē do jām n'aa hēnh katsyyd bong doo.' " Tii b' āās ky hadoo nä: "Ti né hē P'op Hagä Do kyyh heh'äät doo", näng āās kyyh.

¹⁰ Tüū ŷ badēē jat tii bā āās tsyym pa, ta hā ŷ j'aa etsē hyb n'aa paawä. Tii b' taky hadoo hā ŷy: "Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ŷy, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakāän hedoo do Jesus metēeh do hā h'yy kanerēt do ta karom rabahadoo doo da na-āāj hē. Taw'āāts hē P'op Hagä Do ti maj'aa etsēē. P'op Hagä Do karom ŷy hē bē nemuun ŷ wén näng, jāām hē Jesus metēeh do tii, ēr ta ky n'aa rod hedoo doo, ta wób hā maher'oot doo", näng āās kyyh.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahŷy

¹¹ Tii bā ŷ hapäh hŷ pong jé noo kasēets hōm doo. Pój ŷy jé ŷ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äät Do na-āāj hē ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Doo tesōōts hōm bā. Baad ub ti ta maji wē takamaji doo, dooh daap hē sa wē takamajē bā. ¹² Gabarēeh ta matym, tēeg hōō hadoo. Hajōng ta nuu hā hatoonh do ta soog, tabag'āās do heen n'aa. Ta hā takerii dāk ta häd. Doo hapäh pé ta ti ta häd. Jāām hē ta daaj hē tabahapäh. ¹³ Majyyw ta saroor hā. P'op Hagä Do Kyyh ta häd seeh. ¹⁴ Hŷ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pāän rino häd näng do s'ēeb tak'ēp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sēn-jeer hehām do ganyyh. Ta me taj'aa et'ēek sahōnh hē badāk hahŷy bā hanäng do häj n'aa

babuuj. Tak'ēp tamejūū da sa hā, dooh tat'yyd mehūūn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ēeb, tabag'āās do heen n'aa me tabag'āās da sa hā. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahōnh hē Haj'ap Do tak'ēp takawajāän doo gó kawaaro jó hasooh do rejāā da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsē hā, ta hā hadāk doo, ta kóm hā na-āāj hē takerii dāk hahŷ ta häd seeh: "Sa Wahē N'aa Heh'äät Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahē N'aa."

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ŷ bahapäh āās see papŷy jé hageēt doo. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh tanaēēnh sahōnh hē taw'ēēd dab hawēh doo, wē hā habong doo. Hahŷy da ta kyyh sa hā: "B'ēep dana bē bawēh hyb n'aa bē hā P'op Hagä Do anoo doo. Häj n'aa sa wahē n'aa sa dab, warahén sa wahē n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bē tā da. Sahōnh hē badāk hahŷy bā habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsēeh do sa dab, ky n'aa nets'ās do sa dab na-āāj hē da bē tā", näng āās papŷy jé hageēt do kyyh taw'ēēd sa tā hawēh do hā.

¹⁹ Tii bā kā, ŷ hapäh tabanas'aa aka-jar me hanyyh do paah, hēej sa wahē n'aa sa warahén sii hē séd hā rakata padēek, kawaaro jó hasooh do wē, ta warahén daheeh sa wē rakaneb'oooh hyb n'aa paawä. ²⁰ Tii d' rakarēn né paawä, tabanas'aa kamaso dāk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-āāj hē takamaso dāk, tii bā, rabadēp nā bā, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hōō gó, saw'aak do hahōng doo gó radewäts bēej kán. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahōnh hē sa kyyh has'ūūt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh bēeh ta sēn-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahōnh hē taw'ēēd sa dab hawēh do noo nehōj padäg tak'ēp kanekan do hyb n'aa sa tā.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii b' ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa do noo tég ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dôm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'öp gadarong doo gó tadawäts hyy kän. Miw ta baab tabagëët. Tii b' ääs noo gatsëë däk, tanoo garib däk t'öp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿ häj n'aa babuuj tawad'ii mahänh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bä, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bä ÿ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oonh tii, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hë baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehög bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bä tabanas'aa heen n'aa sa mabooh hä, sa moo hä. Ta ti ragenä boo kän, tii b' Kristo sii rabagää kän miw ta baab noo gó. ⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejëp do wób dooh ragenä boo bä miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong tii, jääm hë pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëenh doo.† P'op Hagä Do wë, Kristo wë na-ääj hë ramoo bok da, sa hä rahyb n'aa

jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hõm jawén paa bä, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagëët doo gó naa. ⁸ Ahõm da tii bä badäk hahÿÿ bä haw'ääts hë, sahõnh hë häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hä da rakata padëek tan'oo bä, Gog, Magog ramaneëenh doo,‡ rakaneb'ooh hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ääts tég akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahän do ranu haw'õöd däk da, sa wë rakamaj'ii hyb n'aa paawä. Tii bä hÿ pong jé naa tëeg hõö adëe hyng da sa jó. Sahõnh hë ragawatsig hõm da, aooj jëng da. ¹⁰ Tii bä, Dijab, hëej babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak do§ hahõng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bëenh do paa me. Ta tii bä rahob had'yyt hë. Dooh da tahëej bä rahoop doo.

Dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bä ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hë. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿÿh, wë na-ääj hë bedo bong. ¹² Tii bä sahõnh hë dejëp do paah, ky n'aa ets'ëeh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hë P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababë kän ÿ hapäh. Tii bä ma kahé bäh hä kasëets däg kän ta hä ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edëb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasëets hõm na-ääj hë. Tii b' dejëp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hä takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejëp do paa

* **20:4** Tahajaa na-ääj hë ji erii bä: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa." † **20:6** Taw'ääts hë 2.11 hä ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wë kaneb'ooh doo. § **20:10** Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneëenh enxofre. Tak'ëp mahÿÿnh do ta tsyg ji poo gó tajëë bä. Tak'ëp tabahõng, tak'ëp ta buu banesaa.

akajar me pehäs do paah, dejëp doo, dejëp do rababong bä habong do na-ãäj hë P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do pénh né hë sahõnh hë raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bä dajëb gawatsig hõm. Ades häd näng doo, dejëp do rababong do gawatsig hõm na-ãäj hë. P'op Hagä Do dawäts hõm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hõõ hahõng doo gó. Akajar hahõng doo, pawóp nuu me däg dajëp do tii. ¹⁵ Ta tii bä radewäts bëenh sahõnh hë sa häd kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hã.

21

Jerusarënh papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä wë papuuj, hëej papuuj ÿ bahapëë kån. Badäk hahÿÿ pooj jé hanäng do paah, wë pooj jé hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar. ² Tii bä panang Jerusarënh papuuj,* tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bä naa. Tak'ëp tabanäm, maruus katëe do pan'aa saroor tak'ëp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bä P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa rë tanyy ky hadoo: “Hÿÿ kä, ajyy, ÿÿj rababok doo bä P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hë ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hõm da sa ty nabëeh. Dooh wäd dajëb. Dooh dajëp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajëb. Dooh ji aód wäd bä. Dooh ji ahob wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahõnh hë papuuj däk ÿ an'oo bä”, näng. Ti taky hadoo hã ÿÿ: “Merii sahõnh hë hahÿÿ õm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hë hahÿÿ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bä”, näng. ⁶ Tii b' taky

hadoo ënh: “Sahõnh hë kaja däk. ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëeg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hã ÿ anoo da tabeëek hyb n'aa näng ji edëb had'yyt hë hanoo doo. Bag hënh ÿ banoo da ta tii. Dooh ta sãm ÿ gahëen bä. ⁷ Jé nesaa do hã j'aa ketsé do paa hã ÿ anoo da sahõnh hë hahÿÿ papuuj ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hëp ÿ n'aa rahoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahyb n'aa eréd hõm do sa hã, Jesus hã h'yy kanae bong do sa hã, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hã, sa da hadoo do dahej'ëep do sa hã, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hã, mehëm do sa hã, kabarii hã h'yy ka'eeh do sa hã, daap men'yyh do sa hã na-ãäj hë. Karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hõõ hadoo doo gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajëp do tii”, näng hã ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bä setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do ahoop do man'aa do paa see ana kån wë ÿÿ, ti hã ÿ taky hadoo: “B'ëep. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëeh da a hã”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bä s'ëeh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahÿÿm kån waëe aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bä Jerusarënh papuuj, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bä naa hahyng do tametëeh hã ÿÿ. ¹¹ Panang gabar'ëeng däk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do an'oo bä. Pã tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëeh do hadoo tagabar'ëeng. Pã gabarëeh do jaspeh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pã tēg hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hã ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. 12 ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hã ääs see bagëet. Sét ken'yyh ta noo hã

* 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

takerii däk 12 hedoo do Isaraéw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papÿÿj hana hēnh tamawoob hē ta nooh. Papÿÿj hahyng hēnh tamawoob hē. Ta karawaa me tamawoob hē, ta karawaa see me tamawoob hē ta nooh. ¹⁴ 12 pä ta hadē hejój n'aa. Sét ken'yuh do hä takerii däk 12 hedoo do B'éé T'aah mejũũ do sa häd. Sét ken'yuh pä hä takerih sét hē häd.

¹⁵ Ääs si ÿ her'oot do atón ji metyy do nahēē k'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawēēt doo, ta gagod, panang nooh, panang hadē. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawēēt doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahēē me panang ääs etyn hōm. 2,200 kirōōm ta madawēēt doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bā ääs ety hōm ta hadē n'aa. Ta hadē hebaan doo, 65 meet. Ji metyy do pénh né hē ti ääs metyy doo. ¹⁸ Pä gabarēēh do jas-peh häd nāng do s'ēēb panang hadē. Tak'ēp baad hadoo do k'ääts tēg gabarēēh do s'ēēb me panang kata-maa däk. Ty ganām, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadē mejój n'aa hä sahōnh hē hedoo pé pä gabarēēh do ky n'aa gebah doo. Pä gabarēēh do jas-peh häd nāng do pä ta hadē hejój n'aa see hä.† Pä gabarēēh do sapiro häd nāng do ta see hä.‡ Pä gabarēēh do agata häd nāng do ta see hä.§ Pä gabarēēh do emerad häd nāng do ta see hä.** ²⁰ Pä gabarēēh do onis häd nāng do pä ta hadē hejój n'aa see hä.†† Pä gabarēēh do rubi häd nāng do ta see hä.‡‡ Pä gabarēēh do kirisorit häd nāng do ta see hä.§§ Pä gabarēēh do beriwo häd nāng do ta see hä.*** Pä gabarēēh do topasijo häd nāng do ta

see hä.††† Pä gabarēēh do kirisop häd nāng do ta see hä.‡‡‡ Pä gabarēēh do jasīn-to häd nāng do ta see hä.§§§ Pä gabarēēh do ametis häd nāng do tagadēēg ub pä ta hadē hejój n'aa hä.* ²¹ Gabarēēh do perora häd nāng do s'ēēb 12 hedoo do panang hadē noo hä ji bejēng doo bā. Sét hē perora ken'yuh sét ta noo pan'aa.† K'ääts tēg tak'ēp baad hadoo do s'ēēb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bā tabēs doo. Ty ganām paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bā dooh ÿ hapēē bā tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ääj hē panang bā né hē rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bā, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hē do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ēp gabarēēh do an'oo bā. B'éé T'aah na-ääj hē panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag gó sahōnh hē hēēj babuuj‡ rababok da. Sahōnh hē hēēj sa wahē n'aa, Jesus hä h'yy kae däk doo, panang hēnh ramena da rakaweh'ēēh doo, ta tii bā rabajēē p'ēē bā, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rakawehēē däk hyb n'aa kã. ²⁵ Dooh da ranoo gatsēē bā panang. Dooh hyb n'aa péh. Adēb bā had'yyt hē ta tii bā. Dooh wäd atsēm. ²⁶ Sahōnh hē hēēj babuuj rabajēē p'ēē da panang hēnh P'op Hagä Do raj'aa etsē hyb n'aa, ta hä raweh'ēēh hyb n'aa.§ ²⁷ Dooh nesaa pé t'īī hēnh hajēē pēē péh. Dooh da rajēē pä bā ta tii bā kabarii hä h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagä Do wad'ii do paah. Jääm hē hajēē p'ēē da ta tii bā B'éé T'aah wē hanāng do edēb

† 21:19 Häd pēēh ty gadoo ta ti jas-peh. ‡ 21:19 Häd ty gabajaruut ti sapiro. § 21:19 Hahiin, rii nāng ti agata. ** 21:19 Hapēēh ty gadoo ta ti emerad. †† 21:20 Häd hasēnh ty gadoo ta ti onis. ‡‡ 21:20 Häd hahiin ta ti rubi. §§ 21:20 Hapees ty gadoo ta ti kirisorit. *** 21:20 Hapees ty gadoo ta ti beriwo. ††† 21:20 Kata ty gadoo ta ti topasijo. ‡‡‡ 21:20 Jawaraah tyb ty gadoo ta ti kirisop. §§§ 21:20 Kata häd hiin do hadoo ta ti jasīn-to. * 21:20 Sāānh tyb hadoo ta ti ametis. † 21:21 Nu nad'ēēd its perora häd nāng do badäk hahÿÿ bā ji aw'yyt doo. Tak'ēp tanu eh hahÿÿ perora. ‡ 21:24 Jesus hä h'yy kae däk do ti ta tii. Jesus hä h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewäts bēēnh akajar hahōng doo me. § 21:26 Tahajaa na-ääj hē ji erii bā hahÿÿ da: "Panang hēnh ramajēēh da badäk hahÿÿ hēēj babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ēēh hanoo doo, P'op Hagä Do hä takan'oo däk hyb n'aa kã, P'op Hagä Do kawehēē däk hyb n'aa kã."

had'yyt do gadoo do sa häd heen n'aa hä sa häd kerih doo.

22

Tamii edëb had'yyt hë hanoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tamii awäd had'yyt hë do naëng hanoo do ääs metä wäd kän hä ÿÿ. Paras-ko s'ëëb hadoo, tak'ëp ty ganäm pä tég hawak do hadoo tamii. P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagä tyng n'aa bä naa taganyyh.

² Ta tyw n'aa panang hõõ bä tabës do hoo gad'oo bä tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-ääj hë tabahäng joom ji hed'ëëp doo. Kamarab hë had'yyt hë ti rabeaak. ¹² nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Doo hëej haw'ääts hë babuj n'aa rahob wäd bä nahëeh, baad had'yyt hë rababok tan'oo bä ta ti joom g'aad.

³ Ta tii bä dooh ky n'aa kawasee do tanyy wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, panang bä né hë P'op Hagä Doo, B'éé T'aah rabag'ääs do tyng n'aa batooj kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hä. ⁴ Rahapäh da P'op Hagä Do mamets. Sa maboore hä takerii däk da ta häd. ⁵ Doo hë wäd da atsëm. Doo hyb n'aa wät pé sa bag, dooh hyb n'aa wät pé papÿÿj bag. P'op Hagä Do ti sa bag. Ta karapee rabagää had'yyt da. ⁶ Tii bä ääs ky hadoo hä ÿÿ: “Te hub né hë sahõnh hë mahapäh doo, maaa napäh doo, tahajaa ji ky dahé bä. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahüüm do tamejõ wät ta ääs, nyyw hë hawät do ta karom sa hä tametëeh hyb n'aa”, näng ääs kyyh hä ÿÿ.

⁷ Tii bä Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nyyw hë da ÿ matëeh. Ky n'aa kedëng da, ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä kerih do ky daheeh doo”, näng.

⁸ ÿ Jowäw, ÿ né hë ti sahõnh hë hahÿ maa napäh doo. ÿ né hë ti sahõnh hë hahÿ hapäh doo. Sahõnh hë ta ti ÿ maa napäh jawén paa bä, ÿ bahapäh

do jawén paa bä, ÿ badëë jat tũũ ääs sahõnh hë ta ti hä ÿ metëeh do tsyym pa, ta hä ÿ j'aa etsë hyb n'aa paawä.

⁹ Tii b' taky hadoo: “Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ÿÿh, ta karom mabahadoo doo da né hë, a wakään hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hë hahÿ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hë. P'op Hagä Do ti maj'aa etsëe!”, näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bä taky hadoo ënh hä ÿÿ: “Majejën manä ta jawén hawät do ky n'aa hahÿÿ hä ma kahé bäh hä kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarën bä rah'yy kawana-reem bä. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä hÿ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hä rakanarën bä rah'yy kawanareem bä. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hë baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ti hadoo ënh tsyt hë P'op Hagä Do wë habok doo. Taw'ääts hë tii da né hë rababoo had'yyt hë”, näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: “Bë hyb n'aa matakä da! Nyyw hë da ÿ kajaa. ÿ kajaa bä kä ÿ manaa da sahõnh hë ta säm. Ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hë sa hä ta säm. ¹³ ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jääm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëëg ub hawät doo. ÿ né hë sahõnh hë du doo doo, ÿ né hë sahõnh hë gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hä takan'oo däk panang Jerusarënh papuuj gó rabajëë p'ëë hyb n'aa. Sa hä takan'oo däk joom ji hed'ëëp do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ÿÿj awaar nesaa do hedo padëëk doo, mehëm doo, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii ha'ÿÿh doo, sa da hadoo do dahej'ëëp doo, kabarii hä h'yy ka'eeh doo, te

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa.

hub nadoo do gen'aak do na-ããj hē, dooh rahaja bā rajēē pä bā ta tii bā.†

16 “ÿ Jesus, ÿ mejō dāk ããs karom ÿ seeh, hā ÿ h'yy ka'eeh do hā sahōnh hē hahÿ tamaher'oot hyb n'aa. ÿ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hā P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'öp gabarēeh do hadoo ÿÿh”,‡ näng Jesus kyyh.

17 P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa§ na-ããj hē ky hadoo Jesus hā: “B'ëöp ahyyh!”, nāk sa kyyh. Taw'ããts hē hahÿ maa new'ëē do ti na-ããj hē raky hadoo: “B'ëöp ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'ããts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naeng ji edēb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo dāk doo.

18 Tak'öp péj ÿ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hā kerih do maa napäh do hā. Hahÿÿ da bë ÿ maher'oot: Hahÿ kerih dāk do

bahānh herih pé ta hā, ta ti hedoo do hā P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hā kerih dāk doo, ta bahānh ji erii bā. 19 Ta jawén hawät do ky n'aa, hahÿ ma kahé bäh hā kerih do ta ky n'aa wób hado hōm péh, ta ti hadoo do hā dooh P'op Hagä Do an'oo wäd bā panang tsyt hē kasēew dāk doo hēnh tajēē suun bā, ta ky n'aa hahÿÿ hā kerih doo. Dooh tan'oo wäd bā joom ji hedēp do ag tepoo bā, ta ky n'aa hahÿ ma kahé bäh hā kerih doo.

20 Hahÿÿ da Jesus, hahÿÿ hā bë tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hē da ÿ bahyng ÿ matēeh doo. Né hup ÿ né hē”, näng.

“ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ããts hē. B'ëöp ahyy Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ÿ ta hā.

21 ÿ karēn Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wē. Tii d' né hē taw'ããts hē. Jããm hē kã.

† 22:15 Tabanesaa hēnh, akajar hahōng doo bā radewäts bëenh tii. ‡ 22:16 Watom tapaj'ëē bā bawag dāk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametēeh do hyb n'aa. § 22:17 Ta hā h'yy ka'eeh do tii.